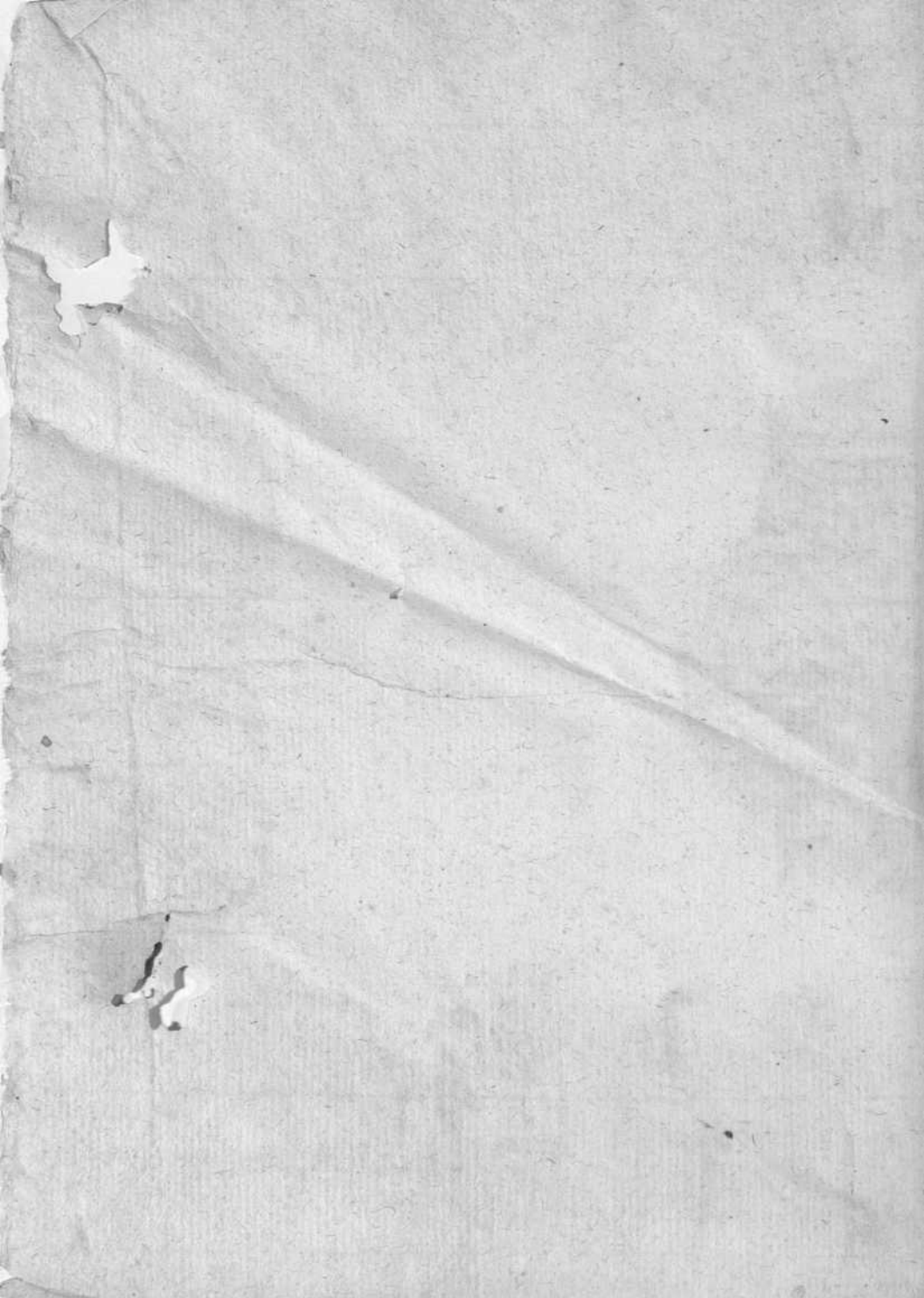

CURSUS

THEOLOGIÆ SCHOLASTICÆ

IN VIA N. SUBT. MARIANI QUE DOCTORIS

JOANNIS DUNS SCOTI

PER QUATUOR EIUS SENTENT. LIBROS DECURSUS.

TOMUS OCTAVUS.

DISPOSITUS, ATQUE ELUCIDATUS AB OB-
servanti ex Ordine Minorum Seraph. P. N.

D. Francisci.

R. A. P. F. MARCO ORDOÑEZ LEC-
tore his Jubilato, Apostolicę Provinciæ D.

Jacobi Patre, & huius almæ Titulo

Immaculatæ Conceptionis in veteri.

Castella Patre, & alumno,

Dedicatur.

SERAPHICO PARENTI N. DIV.

Francisco.

VALLIS-OLETI

APUD SANTANDER.

Este tomo octavo es de Dⁿ Naxaso Ordaz
Padilla natural de la Villa de Olivar de
Duero Obispo de Palencia y curante en
esta Real Universidad de Valladolid en el Gene-
ral de Coto, y lo firmo en ella a diez de
Abril año de mil setecientos y veinte y nu-
ebe

Dⁿ Naxaso Ordaz

Padilla

Ahora es del Vio de Fr^s Santiago Gatton con licen-
cia de su Prelado el R^{do} P. Prado en 11 de Agosto
de 1769.

HOMINI APOSTOLICO, ET SERA-
phico,

SIMILI HOMINIS FILIO,
quantum fas est effari de homine
puro. Virtutum omnium niti-
dissimo Speculo,
ante obitum mortuo, post mortem
vivo,

Ss. PARENTI N.

D I V O FRANCISCO:

DEBITUS HONOR.

O Patriarcha Pauperum!

1. **T**HEOLOGICI Cursus opus postremum te que-
rit Patronum, gratitudine nostra reddent. ita
honorem tanto Parenti debitum, juxta Eccle-
siastici monitum : *in opere, & sermone honora*
Patrem tuum : dicatur tibi opus, ut detur Patri decus, quod
per exilem sermonem apparebit maius ; reapsèque maius,
quia talia tangit istud postremum opus. Sanctorum Filiorum
sub

tutamine, & umbra prodire volumina alia : tibi consultò fervatur pars ultima, ut fias operis totius finis, & corona, sicuti coronat Theologicum nostrum opus Tomus iste octavus. Aspiceris ita meritissimus Colophon in materia; & materia extat tibi meritissime dicata; agente enim de triplici virtute Theologica, & erga cardinales, & morales contentente perplura, nulli munus offertur aptius, quam tibi arripienti talium virtutum onus, adeoque vividè, ut fuerint viventi recta vita, regula, & forma: exin conclamitaris ab Ecclesia, *Patrie lux, forma Minorum, virtutis speculum, recti via, regula morum*; ut sic videaris non tam omnis virtutis executor probus, quam ipsa meherculè virtus. Ex capite bino exposito Parenti Seraphico libatur liber consultò, & meritò; tum quia Colophon Scotico Cursui imponitur; & quoniam Pater Patronus forma virtutum cernitur, sicque in utroque apprimè honoratur, Oraculi divini mens impletur; *in opere, & Sermone honora Patrem tuum*; quodque in assumpto à Poeta canitur, *Æneid. 3.*

*Eia age, chare Pater, cervici imponere nostræ:
ipse subibo humeris, nec me labor ille gravabit.*

Patri tribuitur honor, dum consecratur illi operis labor: honoretur modò, esto sermone exiguo, pro tenuissimo captu nostro (laudare igitur *Parentes nostros in generatione sua* iubemur.) & ex excusis fiet luce clarius, quod haud valeat aucupari aptior Patronus; cum extiterit virtutis cultor, & virtus. Ab incunabilis laudum capiat sermo noster exordium.

2 Similis effulges Filio hominis, Pater Seraphice, in mulis; cum similia de te enarrent Cæli, ac de Christo Deo vero, quantum enarrare fas est de homine puro. Tuum in alvo conceptum cœlestia lumina pangunt, quæ horridam noctem placidè vertebant in diem, gaudiumque Vallis-Spoletanis, & Afsissiis ingerebant. Angelici concentus prænun-

tiarunt ortum ; chorus erat Deiparę Sacellum, in quo , uti in terrena portiuncula , fixit familia tua paupercula fundamenta prima. Per menses aliquos pręvit ipsum aliud haud contemnendum oraculum, dũ palam verbum PAX, & BONUM profertur iteratò ab homine ignoto : hinc inter concives Afsisii exurrexit crebra salutatio, PAX, & BONUM : at non mirum ; si ad soli natalis decus, & solatium pacificè extiturus eras utillimum bonum : ita pręvenit Coelum natalitia tua, sicut & Christi D. vox prophetica; dum ex alto fit mundo utriusque conspicuus conceptus, & ortus. Ex capite altero amplior detegitur cum Christo similitudo.

3 Periculoso partu laborante felici tua genitrice, Angelus peregrini specie designat locum vicini stabuli, ubi cessante matris angore, negotioque levi, intueris extemplo lumen mundi : est sic parvulo stabulum reclinatorium primum ; & à primo vitę limine afsimilatur suo Creatori, cui pro lectulo inserviunt stabulum, & pręsepe. In sacro baptismatis fonte occurrit Patrinus Angelicus sub eadem specie : te inter ulnas recreante nutrice, mira rubra signaris cruce in humero dextro ab altero Angelo, qua per totius vitę decursum fecisti super humeros tuos principatum : cruce insigniris, dum nasceris ; crucem vivendo non deseris ; comitatur crux, dum spiritum emittis, qua efficeris exemplar Redemptoris. Hunc in Bethелеhem adorant Magi ; cultum tibi pręstant Afsisi ; eorum sacra ossa, dum te coram vehicularia curvantur animalia bruta ; tecumque agunt mortui, quod cum Deo infantulo vivi. In medium prodeat nunc tremor inferni. Venit Incarnati Verbi temporaria natiuitas, ut princeps huius mundi ejiceretur fõras ; & tua eidem bellum cruentissimum paras ; quia te Deus elegerat suscitatore[m] vitę Apostolicę, munimen, & reparatore[m] Ecclesię

fiæ ferè collapsæ , præconem pœnitentię , baiulum Crucis , & vexilliferum dominici gregis , queis muneribus , & viribus exulet inferni principatus , quo exorbitabat mundus penè universus. Sic coniectat perfidas Angelus ; pavet infernus totus , cum tuum noscit ortum adeo mirandis signis cælitus prænuntiatum : hinc pavida confusio , atque insolita invadit tartara , angente Lucifero , quia natus est homo novus in mundo. Invidus , & atrox plurima tentat , ut vitam tuam è medio tollat ; verùm laborat frustra ; quia habitas in adiutorio Altissimi commorans in protectione Dei Cœli ; arat in vanum iacens recte ante oculos pennatorum.

4 Favente Dei gratia (quam nunquam delevit læthalis culpa) insons degis in pueritia , pauperibus subveniens miseratione longa , quæ tecum facete crevit ab infantia , firmiter proponente haud excutere inopem , qui Divinum allegaret amorem. Negotijs deputatus lucrativis per plus intendis in egenorum levamen pecunias erogare , quàm auri thesauros recondere : propterea furor in te patris obiurgat , carcerat , vincit ; sed matris clementia solvit. Absimilis filio prodigo avide petenti contingentem portionem substantiæ cunctæ renuntias terrenæ , paterneque generationi , cupiens pro votis vocare patrem tantum eum , qui est in Cœlis. In Affili Episcopo mittis nuntium mundo , reiecto adhuc indumento proprio : manes hoc facto nudus ; at hispida veste te contegit Episcopus. Ex tunc irriforiis opprobrijs impeteris , visus ceu demens , cunctis , præsertim dum inservires leprosis , & incumberes Ecclesijs reparandis : at patuere postea quæ tunc parabat gratia.

5 Parabatur aeterno Dei consilio pro mundo innovando novus homo ; quare superno excitaris auxilio , ut dares te sedulò muneri Apostolico , huius renovans institutum hominum , oblivioni ferè traditum. Pandit
fien-

fienda sacrum Evangelium , quo duce , & Christo afflante , institutis Minorum normam , litteris mandas Regulam ab illo inspiratam , quæ format vitam undequaque apostolicam , & qua informas pauperes alumnos ad vitam in pauperie fundatam : hos hinc inde congregas , vel potius sequentes Dei nutum pauperum Minorum inchoant pusillum coetum , cuius post sonus exiret in universum mundum. Regulam Minoritici Instituti , Divo agente flamine , approbat , & confirmat successor Petri , quæ ab aliquibus uti impar humanis viribus taxatur ; sed oppugnantium ratio divinitus evincitur tum somno , tum efficaciter eloquenti ratiocinio : statimque cum Filiis alacriter suscipis reformationem tibi crediti Orbis. Hanc cum deceat sanctitudo reformatantis ; iam pateat qualiter sis specimen omnis virtutis , quam inclytè te geras , maxime in Theologicis , quarum pervigil studium te constituit meritissimè operis huius Patronum , quod illarum claudit assumptum præcipuum. A fide , prima ordine , sumitur exordium.

6 Quæ , & quanta sit firmissima catholica fides tua ? expendunt , Regula , & vita : pandit erga fidem obsequium tuum alterutra : præcipis in illa , quod nullus ex tuis recedat ab Ecclesia Catholica Romana : quod neminem credere , aut docere deceat , nisi quod ista doceat : reverentem obedientiam Pontifici promittis Romano , eandemque strictissimè præcepto committis gregi tuo. Claudit ista , & alia Seraphica Regula : multo maiora aggreditur Seraphica vita , & in Deum fides utique fervida , cuius te ducit obsequium affectuosum usque ad ultimum spiritus hiatum. Salutari fide cupiens imbuiere mundum , nomen Christi Domini extendere à Solis ortu , usque ad occasum , mortalibusque cunctis notum fieri Evangelium , sociis præbes comœdium , post probatum prædicationis officium : lustrant isti oc-
ci-

cidentales plagas; tu cum duodecim ad orientales properas, ut per te, & tuos nuncietur sacrum eloquium, fidesque vera mittat radices ubique terrarum. Sociis bis sex assumptis, aliis per Hungariam, Galliam, Hispaniam, Africam, aliasque Regiones dispersis, iter ad Suriam dirigis, ut fidem Christianam semines, & locum gloriosum accipias inter Martyres: ob id Ægypti Soldanum convenis, eo coram verbum bonum eructas, & vite viam palam demonstras certissimis signis, optans confirmare crucata effusione sanguinis: Verum dum queris Tyrannum, agnum invenis mansuetum, & benevolum amicum qui te auscultat libenter, affaturque gratanter: in aliis populis barbarie infectis, in Palæstina te deserit diu desiderata corona; quare assumis redditum ad natale solum, ubi te expectabat productius martyrium, sed, ob auctorem, dulcius impactum, licet à cruciatu haud alienum: sic non emisso sanguine proprio occubas revera martyr desiderio, at multiplici coronaris lauro, dum innumeri Filii fidem elucidant cruore suo: in quolibet vincis, & martyr eluces; quia magister Martyris: en solidissima fides huius novi hominis, cui eam invehere in partes detecti orbis non visum est satis; prophetat propterea in tunc absconditum mundum esse inferendam ope suorum. Faustum hominis omen! fauste in America expletum per Minorum agmen. De spe agamus cursim.

7 Maximam spem tuam ex gestis scio, sed quibus laudibus eam efferam nescio. Spirituali afflictatione diu tabescis, aut spiritus turbida desolatione intimè cruciaris: Divina lux recedit, consalatio fugit, & te orbatum solita fruitione relinquit; quoniam dilectus ad tempus declinavit. Quo te vertas, dubitas, vel ignoras, te perplexum undique conturbante obscura caligine: ast solidissima spes in Deum

dilectum te reddit securum ; salubriter ducit ad portum ; quia sperasti in Deum vivum ; & ita spe sola duce evanescunt funditus tenebrę ; eademque fretus per ardua recogitat animus , & carpitur fructus . Spe tua vividissima extollitur reapse Divina providentia , dum janctans in Domino cogitatum speras affeclarum tuorum sufficiens nutrimentum , quin sit irritum votum , quod firmat , & confirmat multiplex prodigium ; sic alente famelicam turbam pauperum qui dat escam pullis Corvorum . Fiduciam prædicas filiis quærentibus eleemosynas , quæ parantur plerumque confestim petentibus ostiatim , vix , aut nunquam deficiente alimonia his , qui ad tui exemplar reliquere terrena . Hæc facit , & perficit spes tua , qua gignitur , & roboratur nostra ; providetque clementer Pater Omnipotens propter spem heroicissimam Patris . Modò ad tuam eximiam charitatem faciamus gradum , ut fiat plenum oblationis nostræ motivum .

8 Flamefcis adeo divini amoris incendio , exureris tantoperè isto , ut Seraph decanteris communi calculo , cuius rem nominis exequeris profectò : si enim Seraph est amoris plenitudo , ea plenitudine præditus existis circumquaque ; tum erga Deum opere , cupiens in summum Bonum flagranti dilectione transformari , huic intime uniri ; & capis , & quod cupis , intus , & foris : medullitus Bono infinito voluntas copulatur ; mens nunquam ab eo evellitur ; & corpus mirandis stigmatibus insignitur in volis , plantis , latere , dum formam Crucis , & Crucifixi gerere vis corde , ore , & opere : extunc vividius signaris imago simillima Redemptoris : interius , & exterius efficeris homo novus coelitus infixis plagis , quas traxit vis amoris . Huius tum erga proximum magis in dies excitasti incendium , iam docendo , iam in commune commodum stupenda patrando , obsequentibus elementis imperio tuo , morte , & inferno : narrent hi qui sentiunt , dicant qui recipiunt . Charitas tua eximia producit ultra , dum adhuc perrumpis infernum chaos , vincis catenas detrahis , & misericorditer charitatem ad inferos usque protrahis ; excellens prærogativa est talis . In hora im-

✱

prę-

præfionis facrorum vulnerum concessit Dominus Parenti Francisco privilegium extrahendi quotannis die præfato animas Filiorum, & sibi devotas ex purgatorio, sicut ille in die Resurrectionis Patrum animas eduxit ex Limbo: utitur pater modò privilegio miro, cui placet aptare, quæ capite nono exaravit Zacharias de victore Christo: *tu quoque in Sanguine testamenti tui emisisti Vinculos tuos de lacu.* Hæc est charitas viri istius Seraphici, quæ obitu non expirat, sed post mortem durat, quæ finem haud agnoscit, sed qua sine fine, & ultra finem diligit, & dilexit; qua demum Deum singulariter sibi, intimèque coarctat, & unit; quæque eum inter Calicolas affabre discernit. De virtutibus tuis Cardinalibus, & moralibus peculiarem. Sermonem instituere foret in immensum orationem extendere: sat sit unum scire, quod cuncta ferme opera tua approbarunt calica signa; confirmarunt miracula innumera; quia cuncta operatus es recte valdè, duce cœlesti numine, Matre favente Virgine.

9 Cum igitur sis, SS. Pater, virtus ipsa, & virtutum omnium specimen, & forma; cui dicaretur aptius Liber tractans de Virtutibus? cui proprius, quàm Parenti, cui competit ex debito, & iustitia, quod sit laboris nostri Colophon, vel corona? honor, & laus propè summa? Opere te honoramus, quantum possumus; quia tibi opus offerimus; & in quantum possumus sermone te honoramus; quia aliququaliter virtutes innuimus; sicque mandatum Ecclesiastici implemus; *in opere, & Sermone honora Patrem tuum.* Affert totum debiti elogii parum; ast attende, quod offert cor purum, etsi sit parvum donum: offert cor humillimum; sed affectibus plenum, queis optamus te comittari perpetuò demptum solo, datum polo. En, Pater Seraphice, honor in utroque: Aspice, suscipe, æternalitèr vive, & per cuncta sæcula VALE.

Pro tora tua Immaculatæ Conceptionis Provincia pedum osculatur humillimè Vulnera Sacra

Fr. Bonaventura de Herron,
Minist. Provincialis.

DICTAMEN, ET APPROBATIO Ordinis.

EX comissione, & mandato N. R. Patris Fratris Petri Ioan-
 netii de Molina, Sacræ Theologiæ Lectoris antiqui, in
 regio congressu pro Immaculata Conceptione Theologi, ac to-
 tius Ordinis S. P. N. Francisci semel, & iterum Ministri Gene-
 ralis, atentè vidimus, & magna animi voluptate perlegimus
 octavum volumen *Cursus Theologiæ Scholasticæ* huius Alme Imma-
 culatæ Conceptionis Provinciæ, completens Tractus *de Virtu-
 tibus Theologicis, & Moralibus, ac de Donis, & Fructibus Spiritus
 Sancti, &c.* iuxta mentem N. Venerab. Subr. Marianque Doct.
 elaboratum à R. P. Fr. Marco Ordoñez, Lect. Jubilato, ac Di-
 vi Jacobi Provinciæ Patre: illam namque claritatem cum eru-
 ditione, & brevitate coniunctam, quam primis ab annis in
 Authore experti, miratique fuimus, dum cum nosmetipsos eru-
 dientem audivimus, in hoc præstantissimo Opere iucunde cons-
 peximus: ac proinde Author perfectissime servat, quod ad ni-
 tidam perspicuitatem obtinerdam Quintilianus quondam præluxit:
*Nobis, inquit, prima sit virtus perspicuitas, propria verba, rectus
 ordo, non in longum dilatata conclusio, nihil neque desit, neque su-
 perfluat, ita sermo, & doctis probabilis, & planus imperitis erit: ut
 animum lectoris ejus oratio, ut sol, etiam si in eam non intendatur, in-
 currat.* (Quint. lib. 8. inst. cap. 2.)

In hac igitur copulatione mirifica ingenium Authoris cla-
 cens, ac velut Sol illuminans, per omnes hujus Voluminis Trac-
 tatus respiciens, cuncta recte disponit, mentem Subr. Doct. verè
 sequitur, eruditè explicat, strenuè defendit, liquidoque eius doc-
 trinam diffundit, ac difficultates Theologicas, quæ inter Scho-
 lasticas obscuriores, difficiliioresque sunt, ita dilecide discutit,
 ut ei adaptare possimus, quod Vincent. Lyrin. dicit: *intelligitur
 te exponente, illustrius, quod ante obscurius credebatur.* Deinde, si
 modestiam, qua Author suas opiniones propugnat, & rationi-
 bus in contrarium obstantibus satisfacit, ac fallaces argumen-
 tationes detegit, attente inspiciat quisque notavit, quod virtuti-
 bus

bus , de quibus tractat , munitus , ita honeste loquitur omnibus , sicut decet , ut sententias oppositas diſtictis , vel oprobriis neque in minimo offendant.

Cum tandem in toto hoc utillissimo Opere non , nisi sana , vera , ac prorsus immaculata doctrina contineatur , nihilque , quod Catholicae Fidei dogmatibus , Regiisque Sanctionibus , ac bonis moribus adversetur , illud dignum judicamus , prælo , & publicæ luci donetur. Sic sentimus (salvo semper meliori judicio) in hoc Regali S. P. N. Francisci Vallis Oletano Conventu , die 11. Januarii anno Incarnationis Dominicæ 1767.

Fr. Joannes Nieto

Lector primarius Sac. Theolog.

Fr. Franciscus Flores.

Sac. Theolog. Lect.

FR. PETRUS JOANNETIUS
de Molina, Sacrae Theologiae Lector
Catholicae Maiestatis in regali con-
gressu pro Immaculata Virginis
Conceptione Theologus, totius Or-
dinis Fratuum Minorum S. P. N.
Francisci iterato Minister Genera-
lis, & servus. Dilecto nobis pluri-
imum in Christo Dño. Fr. Marco
Ordoñez, Lectori Jubilato, nostræ-
que Provinciae Immaculatae Concep-
tionis Filio salutem, & Seraphicam
benedictionem.

OPUS Theologicum à te scriptum, ac elaboratum, in uno volumine congregatum, cujus titulus est: *Cursus Theologiae Scholasticae, Tractatus de Virtutibus Theologicis, & Moralibus, ac de Donis, & Fructibus Spiritus Sancti*, ut Typis evulgare possis, quantum nostra interest, cum merito salutis obedientiae & nostrae benedictione, facultatem concedimus, eò quod de commissione nostra à duobus Theologis nostri Ordinis recognitum, & ap-

probatum fuerit, servatis aliis cæteris de jure servandis. Dat. in hoc S. P. N. Francisci Matriti Conventus die 20. Januarii, Anno Dominicæ Incarnationis 1767.

Fr. Petrus Jeanetius de Molina
Minist. Generalis.

APPROBATIO R. P. FR. ANGELI MOLINOS, Magistri Sacri Ordinis Predicatorum, & Primariæ Cathedræ Sancti Thomæ in Universitate Vallis-Oletana Moderatoris.

QUOD mihi ab Illmo. D. Isidoro Cosio hujus Civitatis Episcopo dignissimo demandatum est, attentè legi hunc Tractatum de Fide Theologica, in quo nihil novum, sed antiquam, ac communissimam Subr. Doct. doctrinam offendi. Et his jamque de re Theologica benè sentiet, is me huius operis elogium gravitatis plenissimum arbitrabitur. Nam de Sacra scientia cum agitur, id ipsum quod de illa, quæ circa antiqua monumenta versatur arte, dicendum existimo: profectò mirum est istarum rerum peritos quam delectet antiquitas: in rebus annosiss, ac veterrimis conquirendis totam suam operam, ac delicias collocant, qui si post immensos exanthalatos labores antiquum aliquid invenerint, se reperisse putent thesaurum longe pretiosissimum. Sic ego semper de Theologia constitui, in qua res non novas, aut vias insolitas laudo, quarum cum facies sit speciosa, extrema ducunt in perditionem: quod & de universa Theologia verum est, & de hac præcipuè ejus parte, quæ est de Fide, cujus sanctissimis dogmatibus cum temporum decursu nihil novitatis accrescat, Theologi, cui credita sunt eloquia Dei, non est aut invenire nova, aut ob ingenii ostentationem à communi aliorum sensu discedere; sed antiquorum probatissimorum Doctorum semitis inhærere. Hanc doctrinam à Rmo. P. Ruck primo huius Cursus Authore, atque ab aliis Magistris dignissimis in tomis precedentibus

bus próbè intellectam conspexi, & nunc in isto ab admodum R. P. Fr. Marco Ordóñez summa religione observatam vehementissime lator, ut ex uno in toto opere propagato spiritu satis constet, hunc discipulum esse illius, eumque fidelissimum. Quod non ideò dixerim, ut in Authoris laudem oratione difluam, ipsum namque opus solum, & sine comite & se, & Magistrum legentibus commendabit; sed ut rogatus ego sententiam, eam sincerissimè exponam, & Magistris dignissimis quasi stimulos admoveam integro huius Theologiæ corpori perficiendo, quo rerum novarum odium, atque antiquitatis amor ingeneretur juvenibus in sacra scientia erudiendis. Quare & hunc Tomum Octavum, qui publici juris fiat dignum censeo, & iterum ab ipsius Authore, & operi suscepto insistat, non modo peto, sed etiam suadeò. Sic sentio (salvo &c.) in Conventu Sancti Pauli Vallis Oletani S. Ordinis Prædicatorum, die duodecima Mai anni Dñi. 1767.

Fr. Angelus Molinos

LICENCIA DEL ORDINARIO

Mediante por la Censura retroscrita, que el Tratado de Fide Theologica, que en ella se menciona, no contiene cosa que se oponga á nuestra santa Fee, y Buenas costumbres, damos licencia, por lo que à Nos toca, para que se imprima, y dé à la estampa. Valladolid, Mayo 13. de 1767

Isidro Obispo de Valladolid.

Por mandado de S. I. el Obispo mi Sr.
Luis Garcia de Villalpando.

Licencia del Consejo.

DON Ignacio Estevan de Higareda, del Consejo de S. Magestad, su Secretario, y Escrivano de Camara mas antiguo, y de Gobierno del Consejo: Certifico, que por los Señores de él se ha concedido licencia à Fr. Buenaventura de Herron, y Provincia de la Purissima Concepcion de S. Francisco, para que por una vez pueda imprimir, y vender el Tomo Oçtavo de Theologia, *Tratado de Virtutibus*, su Author Fr. Marcos Ordoñez, de la misma Provincia, con tal de que sea en Papel fino, y buena estampa, y por el Original que vá rubricado, y firmado en la primera, y ultima foja por mí, y las demás de D. Manuel Carranza, Oficial tercero de la Secretaria Govierno de mi cargo, à el qual està el despacho de esta comision, guardando en la impresion lo dispuesto, y prevenido por las Leyes, y Pragmaticas de estos Reynos, trayendo al Consejo antes de darle al Publico un Egemplar de la nueva impresion, junto con el Original; y para que conste, lo firmo en Madrid à 4. de Febrero de 1768.

Don Ignacio de Higareda.

TRACTATUS IV. DE FIDE DIVINA.

OST tractatum de Incarnacione divina agunt Theologi cum Magistro sententiarum de virtutibus theologicis Fide , Spe , & Charitate , quæ theologicæ dicuntur , quia immediate ver-

santur circa Deum : & sunt per se infusæ; quare nomen virtutis theologicæ hic sumitur, ut significat virtutes supremas Christianas , quibus ad supernaturalem beatitudinem dirigimur, & per se infunduntur à Deo , & innotescunt ex divina revelatione , & Sac. Scriptura. Unde virtus theologica dici potest , tùm ex eo , quod est immediate circa Deum , tanquam objectum supernaturale : tùm , quia est à solo Deo , tan-

A

quam

quam à causa efficienti : & tùm , quia per so-
lam divinam revelationem agnita est. Inter has
ergo virtutes , fides primum obtinet locum ;
quia ut ait Mag. Par. August. lib. 1. de Fide
ad Petrum in prologo : *Fides est bonorum om-
nium finis. Fides est humane salutis initium,
sine hac fide , nemo ad Filiorum Dei numerum
potest pervenire ; quia sine ipsa neque in hoc
seculo quisquam justificationis gratiam conse-
quitur , nec in futurum vitam possidebunt eter-
nam.* De hoc ergo difficili , & obstruso tractatu
sermonem instituimus , quemque in disputatio-
nes , hasque in quæstiones , etsi opus fuerit , is-
tas in sectiones dividemus. Sitque

DISP. I.

DE FIDEI DIVINÆ

OBJECTO FORMALI.

QUIA in qualibet doctrina necessaria est præcognitio objec-
ti , cuius natura indagatur ; hinc meritò ab objecto for-
mali fidei initium sumimus ; nam in sequenti disputatio-
ne de materiali erit sermo. Sic ergo

QUÆST.

QUÆST. I.

Quodnam sit objectum formale fidei.

I **V**ariis modis sumi solet ab AA. fides : primo pro *fidelitate*. De qua Num. 12. de Moyse dicitur : *in domo mea fidelissimus est*. Secundo sumitur pro confidentia , seu fidutia , sive spe firma. Quo in sensu loquitur Div. Jacobus in sua Epist. dicens : *postulet in fide nihil hæsitans*. Tercio tandem fides sumitur proprie pro credulitate , seu assensu intellectus , qui adhibetur alicui aliquid affirmanti , & asserenti , & hoc propter eius auctoritatem. Unde si hæc fuerit humana constituit fidem fallibilem , ut ipsa vox importat ; si vero auctoritas fuerit divina , fidem infallibilem , & æternam constituit. Sed fides sic sumpta potest significare tum actum assensus , quo credimus alteri aliquid affirmanti : tum etiam habitum , quo inclinamur ad eliciendum huiusmodi assensum. De fide sic sumpta in presenti agimus.

2 **C**ommuniter sic à Theologis definitur : *est quidam habitus intellectualis ad*

„ intellectum pertinens , quo
„ infallibiliter , & sine ulla for-
„ midine credimus à Deo reve-
„ latis ob auctoritatem ipsius , &
„ est nostræ justificationis ini-
„ tium , & reliquarum virtu-
„ tum radix , & *fundamentum*.
Unde fides theologica , sive divina dividitur in *actualem* , & *habitualement*. Actualis scholastice loquendo sic definitur : *est actus supernaturalis , quo quis assentitur , alicui propositioni ex eo , quod Deus illam revelaverit. Fides habitualis divina est habitus supernaturalis , quo mediante fides actualis produci potest*. De hoc longior erit sermo postea. Nunc vero , quia per actum tendit fides in objectum , & per hoc tam actus , quam habitus dignoscitur , ideo in hac prima disputatione de objecto formali fidei , quod principalius est , quàm materiale , sermonem instituimus. Sed quia plura sub titulo proposito comprehenduntur ob multipliciter sententiarum , ideo ut claritate possibili procedamus , quæstionem in varias sectiones tradimus. Sit ergo.

SECT. I.

*An Deus sub ratione Deitatis,
& prout præscindit à vera-
citate, sit objectum for-
male motivum fidei
divinæ?*

3. Noto 1. quod nomi-
ne *objecti formalis* intelligimus
cum Doct. Subt. in 1. dist. 3.
quæst. 3. §. *ad rationes*: ratio-
nem illam, quæ movet intel-
lectum ad assensum, ita ut as-
sentiens reddat pro ratione sui
assensus rationem illam, quam
formaliter motivam appel-
lamus. Patet exemplo agroti
sumentis potionem amaram, à
quo si quæras, cur illam su-
mat? Respondebit; quia desi-
dero sanitatem. Unde natura
nostri intellectus juxta Doct. in
3. dist. 25. quæst. 2. §. *ideo dico*,
ea est, ut per assensum nequeat
tendere in objectum, quod li-
bi verum non appareat. Qua-
propter dum fidei divinæ moti-
vum investigamus nil aliud
quærimus, nisi illam excellen-
tiam, & perfectionem, quæ
Deum determinat ad loquen-
dum verum, & ejus infallibi-
le testimonium nescit infallibi-
liter cum re testificata; ob quod
fide dignus redditur in suis lo-
cutionibus, & assertionibus.

4. Noto 2., quod Dei
authoritas valde diversa est ab
humana. Homines igitur falli
possunt ex imperfectione scien-
tiæ, aut fallere ex defectu ve-
ritatis: & sic assensus præsti-
tus humano testimonio, pro-
culdubio fallibilis est, & ex-
positus errori, & mendacio.
At Deo omnis imperfectio re-
pugnat; nec falli, nec fallere
potest; nam ratione suæ infi-
nitæ scientiæ excludit deceptio-
nem, & errorem: & ratione
suæ infinitæ bonitatis removet
mendacium; & sic assensus præ-
stitus suæ authoritati infallibilis
evadit; cum authoritas ejus
undequaque sit infallibilis. Ex
quo Noto 3., Dei veracitatem
esse quid complexum, duas in-
cludens perfectiones; unam,
infallibilitatem, & certitudinem
scientiæ divinæ in ordine ad
cognoscendum omnia prout
sunt in se, quæ dicitur veraci-
tas in *cognoscendo*. Aliam, sum-
mam determinationem ipsius ad
dicendum verum. Quomodo hæc
perfectiones inter se distinguan-
tur est aliqualis Litis inter AA.,
sed non præsentis negotii. Qua-
re

5. Noto 4. quod Theo-
logi in Deo communiter dis-
tingunt tres modos primæ ve-
ritatis. Primus est veritas in *es-
sendo*, quæ nihil aliud est, quam
pas-

palsio transcendentalis entis, hoc est, habere verum esse, non fictum, & est predicatum realiter idem cum quolibet ente: & per hanc constituitur Deus in esse veri Dei, & non ficti. Secundus est veritas in *cognoscendo*, quæ in Deo est ipsa sua cognitio, ea ratione, qua semper est conformis veritati objecti cogniti. Unde hæc veritas necessario importat, & scientiam omnium; & quod nullatenus Deus falli possit in sua cognitione. Tertius dicitur veritas in *dicendo*, quæ inclinat ad semper proferendam veritatem, & loquendum conformiter ad id, quod est in mente, & consequenter ad non fallere aliquem. Unde hæc veritas in Deo importat impossibilitatem, ut fallat, & ut mentiatur.

6. Noto 5., quod Dei locutiones ad *extra* sunt in duplici differentia: unæ *assertoriae*, & aliæ *promissoriae*. Locutio assertoria est, quædam narratio, seu assertio alicuius veritatis speculative, v. g. assertio Incarnationis, unitatis Dei, & Trinitatis divinarum Personarum. Promissoria est illa, per quam Deus aliquid promittit, vel comminatur, ut promissio Gloriæ benè operantibus, & damnationis æternæ operanti-

bus male. Utræque hæc locutiones credi possunt fide divina; nam cum Deus utroque modo loqui, aut revelari possit, hinc nos etiam utrasque credere possumus ob autoritatem divini testimonii, quod habetur in Trid. sess. 6. cap. 6. *aiente: credentes vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt.* Qua propter hic agimus de objecto formali, sive autoritate motiva fidei erga utrasque locutiones.

7. Noto ultimò, quod ad notitiam rei creditæ, quatuor requiruntur. Primò ut habeatur aliqualis cognitio, & apprehensio illius rei, quæ proponitur credenda. Ratio est; quia cum fides sit assensus intellectus, & ad hunc necessario præcedat apprehensio terminorum, hinc requiritur talis notitia rei, quæ proponitur credenda. Secundò, requiritur, ut cognoscatur, quod objectum propositum ad credendum importet in se credibilitatem; nam nullus sanæ mentis credit, quod ipsi credibile non appareat. Tertio, requiritur, quod saltem vir doctus cognoscat objectum propositum nullam involvere impossibilitatem, nec contradicere rectæ rationi; nam si quod proponitur apprehendatur, ut contrarium rationi, vel im-

impossibile, non sequetur assensus. Quartò tandem requiritur notitia rei creditæ, qua ostendatur recte adhibendum esse assensum fidei, non solum objecto, sed etiam veritati ipsius, ut pote fundatum in veritate sufficienter proposita. Sed circa istam quartam conditionem.

8 Adverte, quod Manichæi, & Lutherani pessimè errant, dicentes, nihil fore credendum præter id, quod ratio humana intelligit, & suadet. Quod est dicere, rationem humanam esse formale objectum, quo fidei. Errant ergo; nam Paul. 1. ad Corint. 2. cap. 2. ait: prædicatio nostra non est in persuasibilibus, humana sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus; & virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Et Math. 11. ait Dominus: beatus es Simon Bar-Jona; quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui est in Cælis. Ubi per ly caro, & sanguis intelligitur communiter à Sanctis PP. humana ratio.

9 Deinde etiam ratione refelluntur hi Hæretici. Nam illa ratio humana, cui innitur fides divina, vel est evidens, vel solum probabilis; si

evidens? ergo omnino vincit intellectum ad assensum propositionis deductæ; quod nequit dici; quia fides relinquit integram voluntatem, ut patet in ipsismet hæreticis negantibus plura mysteria fidei nostræ. Neque secundum dici valet; quia alias fides divina esset quedam opinio, & consequenter licitè posset quis dubitare circa veritates fidei, sicut potest hæsitare de veritate cuiuscunque opinionis: ergo quia ratio illa humana, cui innitur fides divina, nequit esse solum probabilis. His notatis

10 Circa præsentem difficultatem aliqui cum N. Aureolo tenent, objectum formale motivum fidei nostræ esse Deum sub ratione Deitatis, & prout præscindit à veracitate. Sic etiam Ripalda, disp. 2. de fide sect. 11. Alii vero tenent, objectum formale fidei esse Deum sub ratione primæ veritatis in essendo; & consequenter sub ratione Deitatis; quia cum Deus, ut Deus sit idem quod Deus, ut verus; idem est dicere, Deum esse objectum formale fidei, ac primam veritatem esse tale objectum; quia prima veritas in essendo coincidit cum Deitate. Sic Caietanus 2a. 2æ. art. 1.. In hac ergo prima sect. contra hos duos modos dicendi age-

mus per duplicem conclusionem. Sic ergo

Prima conclusio.

II Deus sub ratione Deitatis, & prout hæc præscindit à veracitate non est objectum formale motivum fidei divinæ. Est communis contra primam sententiam. Prob. 1. ratione: Deus sub ratione Deitatis, & prout hæc præscindit à veracitate, non explicat formaliter potentiam, & propensionem loquendi nobis verum præ falso; sed conceptus objecti motivi fidei hoc explicare debet: ergo &c. Prob. mai.: Deitas formaliter ut talis non explicat formaliter immensitatem, æternitatem, nec potentiam productivam ad *extra*; cum Deus sub præcissa ratione Deitatis non dicat formaliter attributa, sed tantum Deitatem ab illis formaliter præcissam: ergo nec formaliter explicat, aut importat potentiam loquendi nobis verum præ falso: ergo si Deus sub ratione præcissa Deitatis non explicat potentiam physice productivam ad *extra*, nec explicabit potentiam loquendi nobis verum præ falso: ergo sola Deitas non est autoritas, aut ratio formalis motiva fidei divinæ.

12 Confirmatur: non potest concipi actus noster credendi, ut infallibilis, quia prius concipiatur divinum testimonium, ut infallibile; sed hoc nequit concipi ut tale, quin concipiatur in Deo sapientia, & veracitas, quibus divinum testimonium est infallibile: ergo in sola divina essentia, ut præcissa à sapientia, & veracitate nequit stare motivum formale nostri actus fidei. Prob. min.: divinum testimonium in tantum est infallibile, in quantum est conforme objecto testificato, & dictamini, seu iudicio interno testificantis; sed esse conforme objecto testificato, & iudicio interno testificantis provenit formaliter ex eo, quod testificans cognoscat objectum ut est in se, in quo stat divina sapientia; & sit ita rectus, quod non possit deviare ab interno iudicio, in quo stat divina veracitas: ergo nequit concipi divinum testimonium, ut infallibile, quin concipiatur in Deo sapientia, & veracitas.

13 Prob. 2. conclusio: id est objectum formale fidei nostræ, in quod ultimo, & immediate resolvitur assensus fidei; sed hic resolvitur ultimo in Deum, prout verax in testificando, aut resolvendo: ergo veracitas Dei &c. Mai. const. Prob.

Prob. min. : in id ultimum resolvi debet assensus fidei divinæ, in quod, & ex quo articuli fidei sunt infallibiliter credibiles; sed hanc credibilitatem habent articuli fidei ex veritate revelante, seu testificante, non autem ex Deitate præcisse sumpta: ergo &c. Prob. min. : articuli fidei non sunt infallibiliter credibiles; quia Deus, qua Deus, revelavit; sed quia Deus, qua verax, revelavit, & testificavit. Videte dicta disp. 1. prologi, quest. 3. à num. 10. tom. 1. cursus huius Provinciæ. Ex quo

14. Arguitur 1. : idem est objectum formale fidei, ac theologiæ nostræ, ex August. lib. 4. de Trinit. cap. 1. & 4., & Doct. quest. 3. prologi; sed Deus sub ratione Deitatis est objectum theologiæ nostræ: ergo, & fidei nostræ. Resp. ex ibi dictis negando min.; quia objectum adæquatum Theologiæ nostræ est Deus sub ratione primæ veritatis in revelando. Sed notate, quod prima veritas in revelando aliter, & aliter est objectum fidei, & Theologiæ; nam assensus fidei fertur immediate in articulum, qui immediate in se est revelatus; assensus vero Theologicus fertur immediate in conclusionem, quæ non est immediate revela-

ta, sed solum syllogisticè deducta per bonam consequentiam ex aliqua præmissarum, quæ sit in se immediate revelata. Unde habitus fidei, & habitus theologicus se habent sicut habitus principiorum, & conclusionum; ita, quod habitus theologiæ nostræ semper præsupponat pro principiis articulos fidei revelatos, ex quibus per discursum suas deducit conclusiones. De hoc iterum reddabit sermo.

15. Arguitur 2. : divinum testimonium in tantum concipitur ut infallibile, in quantum ratione divinæ autoritatis loquentis excludit falsitatem, & mendacium, ac errorem, & deceptionem; sed in quantum dicens ordinem ad Deitatem sic concipitur: ergo in quantum dicens ordinem præcisse ad Deitatem concipitur infallibile; & consequenter in sola Deitate &c. Prob. min. : Deitas titulo suæ infinitæ perfectionis excludit omnem imperfectionem, sive physicam, ut error, & deceptio; sive moralem, ut falsitas, sive mendacium: ergo Deitas, qua talis excludit errorem, & mendacium. Nunc sic; sed divina sapientia, & veracitas, ut excludunt errorem, & mendacium constituunt divinum testimonium infallibile: ergo eodem pacto Deitas, qua

qua talis, divinum testimonium infallibile constituit.

16. Pro solutione nota, aliud esse, falsitatem, & mendacium; aliud vero errorem, & deceptionem. Falsitas, & mendacium explicant, quod loquens non se conformat in dictis, aut verbis suis cum dictamine, & iudicio interno, quod in mente habet, sed aliud intelligit, & aliud loquitur; unde mendacium est contra mentem loqui. Quare etsi quod loquitur sit conforme cum objecto, si non est conforme cum mente loquentis, mendacium est. Error vero, & deceptio stare valet sine mendacio; nam cum quis loquitur quod intelligit, & si hoc non sit conforme objecto, sicuti est in se, licet, in hoc detur error, & passiva deceptio, non tamen falsitas aut mendacium. Hoc notato

17. Resp. ad argum. quod licet, divinum testimonium dicens ordinem ad divinam auctoritatem excludat errorem, & mendacium per modum formæ entitativę incompatibilis cum ipsis; non tamen per modum formæ determinatę incompatibilis cum ipsis; nam Deitas cum sapientia, & veracitate est quę per modum formæ determinatę excludit errorem, & mendacium; nam implicat, quod conceptus forma-

lissimus prærequisitus ad sapientiam, & veracitatem possit haberi, si præiudicator a sapientia, & veracitate. Unde diverso modo divinum testimonium constituitur infallibile à Deitate præcisse sumpta, ac à sapientia, & veracitate divina: ab illa enim radicaliter; ab istis vero formaliter, & proxime.

18. Arguitur 13. principaliter: id est objectum formale motivum fidei nostrę, in quod ultimo resolvitur assensus fidei, seu in quo credens ultimo quietatur ad firmum assensum; sed hoc est sola Deitas: ergo &c. Probi. min.: si quis interrogetur, cū credat articulis fidei? Respondet; quia prima veritas, quę mentiri non potest, eos revelavit. Si vero rursus, quæratur: cū prima veritas mentiri non potest? Respondet: quia Deus est, & infinite perfectus; cuius rationis ulterior reddi non potest; quia est per se nota: ergo sola Deitas est quę &c. Respondeo, distinguendo mai.: id est objectum formale &c. tamquam in *objecto motivo*, & *ratione formali assentiendi*, conc. mai.: tamquam in *objecto terminativo*, & *prima ratione radicali essendi*, nego mai.: inversis terminis dist. min. & nego conseq.

19 Itaque Deitas est ultima, & suprema ratio in esse rei, & essendo, ad quam ceteræ divine perfectiones, tamquam ad primam radicem reducuntur, & ipsa ad nullam aliam priorem perfectionem reducibilis est; at vero non est talis in ratione objecti formaliter moventis, & terminantis assensum fidei; hic enim formaliter tantum terminatur ad veracitatem Dei, quæ proinde est sola in ratione assentiendi, & sic suprema, in quam ultimo fides resolvitur, & in qua credens ultimo quietatur ad firmum assensum. Nec resolutio veracitatis in Deitatem est resolutio rationis formalis proximæ in remotam assensus fidei; sed potius rationis ultimæ, ac supremæ fidei in suam causam essendi: & sic ratio, in quam fit talis resolutio, non pertinet ad objectum formale fidei, sed ad causam, & radicem, in qua ipsa suprema ratio formalis fidei fundatur. Quod etiam est commune respectu ceterarum virtutum theologiarum, ut consideranti patebit.

SECUNDA COCLUSIO.

20 Deus sub ratione

primæ veritatis in essendo non est objectum formale motivum nostræ fidei. Est contra Caietanum cit. Est tamen N. Doct. Quæst. 3. Prologi. Et in 3. dist. 23. Prob. ratione: omne ens creatum, sicuti est ens, habet veritatem in essendo: ergo hæc veritas nequid esse specificativum formale nostræ fidei. Autec. est certum. Prob. conseq.: veritas in essendo est æqualis in omnibus entibus; sed infallibilitas, & certitudo fidei nostræ non est æqualis in omnibus actibus fidei: ergo actus nostræ fidei nequit specificari à tali veritate, Mai. patet; quia quilibet actus intellectus, sive sit erga Deum, sive erga aliud; eo ipso quod conformetur cum objecto, ita est verus, & certus, ut non possit unus aliud excedere. Min. constat; quia certitudo fidei nostræ potest excedi juxta maiorem, vel min. auctoritatem loquentis; si enim testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est: ergo veritas in essendo, quæ æqualis est in omnibus, nequit esse objectum formale nostræ fidei; sed veracitas in loquendo, quæ est inæqualis juxta auctoritatem loquentis.

21 Dices pro Caietano: certitudo in dicendo, resolvenda venit in veritatem in

essendo

essendo: ergo quia hæc est etiam ratio formalis motiva actus, fidei qua talis. Prob. Antec.: maior excellencia certitudinis & inæqualitatis reperta in actu fidei definitur ex veritate in *essendo*: ergo &c. Prob. ant.: ideo testimonium Dei maius est testimonio hominum; quia Deus est in se primum verum, & prima veritas: ergo &c. Hoc argumentum solvitur sicut & tertium conclusionis antecedentis; nam licet prima veritas in *essendo* sit radix veritatis in *dicendo*, illa tamen radix objecti formalis non est objectum formale. Postquam ergo quis respondet, se credere Deum, quia prima veritas dicit, non restat alia ratio ad motivum formale credendi: & sic recursus ad primam veritatem in *essendo*, & ex hac ad Deitatem, non est ad investigandam rationem formalem motivam assentiendi; sed solum ad inquirendam rationem essendi. Vide ibi.

SECTIO II.

An divina relatio sit objectum formale motivum fidei nostræ.

22 Revelatio nihil aliud est, quam locutio Dei revelantis, & manifestantis. Creaturæ

objectum aliquod incognitum, seu manifestatio suæ mentis de aliquo objecto. Sed noto 1., quod locutio in communi ad omnes locutiones includit instrumenta quadam, seu signa externa apta, vel imposita ad significandum objectum, quod loquens intendit revelare; & prædicta signa sunt substituta conceptuum interiorum, quibus mentaliter proponitur loquenti, aut revelanti idem objectum de quo loquitur; ut autem hæc signa vere locutiones sint, includere debent triplicem respectum, scilicet ad *proferentem*, *audientem*, & *ad rem*, seu objectum significatum. Ad *proferentem*; quia ille talia substituit signa, loco conceptus representantis objectum; illaque profert ex intentione, ut audiens possit percipere rem significatam.

Ad *audientem* ex se capacem concipiendi rem significatam ex vi signi; etsi alias audiens sit actu distractus, & actu non percipiat signa, aut verba loquentis. Ad *rem* tandem significatam; quia cum conceptus sit, quod loquens intendat medio signo illo, conceptum explanare de re testificata, necessum est, quod locutio dicat ordinem ad talem rem. Ultra hos respectus revelatio includit

cognitionem Dei de objecto revelato, & voluntatem ponendi signum externum rei revelatæ. Ex his habes contra Thomistas, quod non datur revelatio interna distincta ab externa, seu quod revelatio non dividitur in internam, & externam. Ratio pronunc est; quia actus interni separati a signo externo (in quibus ponunt revelationem internam) non possunt sortiri denominationem revelationis; nec similiter signa externa, ut præcissa a conceptibus possunt appellari externa revelatio; nam revelatio Dei essentialiter includit tam actus internos, quam signa externa.

24. Noto 2.º Deum hominibus, loqui tripliciter: primò per Imagines, vel Spectra objecta visui, ut in visione Rubi, & animalium Ezechielis: vel per voces in aere factas, & nostris similes, ut multoties in Scriptura proponitur. Secundo per species in phantasia productas. Tertio, per signa intellectualia, ut per speciem intelligibilem, aut per apprehensionem productam in mente a Deo, ita vividè voces, aut objecta representantem, ac si revera existerent, & media sensatione externa manifestarentur. Et quamvis in nostris principijs revelatio spiritualis fieri

possit per infusionem iudicii in intellectu creato, isto mere passivè se habente, hoc tamen regulariter non fit ratione indifferentiæ, quam includere debet assensus fidei. His notatis::

25. Triplex in presenti datur sententia. Prima N. Pontij disp. 26. quæst. 2. num. 7. asserentis, divinam revelationem esse solum objectum formale motivum fidei nostræ. Secunda tenet, tale motivum integrari ex divina autoritate, & revelatione; ita ut actualis Dei revelatio sit parziale objectum formale fidei divinæ. Sic communiter Thomistæ, & R.R. Jesuitæ. Tertia demum negat, divinam revelationem esse objectum formale sed solum conditionem requisitam, ut aliquod credibile in virtute divinæ veracitatis moveat ad assensum fidei. Sic communior Scottistarum cum N. D. pluribus in locis. Cum quaque sit.

Nostra Conclusio.

26 Divina revelatio nec totaliter nec partialiter est objectum formale motivum fidei divinæ; sed solum pura conditio, ut nobis applicetur ipsum motivum formale fidei. Prob. 1. ex Doct. in 3. dist. 25. quæst. 1. §. 2. de fide infusa. omnis ve-

ritas, quæ ex terminis non apparet, eget aliquo motivo, quo fiat suavis intellectui; sed quod Deus in revelatione Mysterij Trinitatis non fallitur, nec fallit, est veritas, quæ ex terminis revelationis non apparet: ergo revelatio eget aliquo motivo, quo fiat suavis intellectui; & consequenter non intrat in ratione motivi formalis credendi. Mai. est Doct.: prob. min.: ideo credimus, quod talis revelatio non est falsa; quia à Deo procedit, qui propter ejus infinitam sapientiam falli non potest: & propter infinitam veracitatem, nequit fallere: ergo quod Deus in tali revelatione, nec fallitur, nec fallit; est veritas, quæ ex solis terminis revelationis non apparet: ergo recurrendum est ad ejus infinitam sapientiam, & veracitatem ad hoc credendum; & consequenter solum in sapientia, & veracitate stat adæquatum motivum formale credendi.

27 Prob. 2. conclusio: id est motivum intrinsecum, sive totale, sive parziale assensus fidei, in quod ratio infallibilis credendi ultimo absolute resolvitur propter se; sed infallibilitas, & certitudo credendi mysterium revelatum non refunditur nec totaliter, nec partialiter in revelationem absolute prop-

ter se: ergo revelatio &c. Mai. conceditur ab adversariis. Prob. min.: infallibilitas reperta in revelatione est infallibilitas relativa, & participata ab infallibilitate divinæ autoritatis; quia in tantum infallibilis concipitur, in quantum concipitur dignificata à sapientia, & veracitate loquentis: in tantum enim testimonium est fide dignum, in quantum testificans est dignus fide: ergo infallibilitas mysterij revelati non refunditur in revelationem absolute propter se, nec totaliter, nec partialiter. Antec. constat; quia si à nobis interrogetur, cur credamus dictis huius hominis, & non illius? Respondebimus; quia hic est verax, alter non: ergo quia omnis testificatio depromit hanc infallibilitatem ab autoritate loquentis.

28 Prob. consequ. antecedentis discursus: infallibilitas relativa, ut relativa, nequit attingit propter se: ergo. Prob. antec. paritate mediorum ad aliquem finem, quorum bonitas nequit attingi propter se, sed ratione finis: & hoc non alia ratione, nisi quia media, ut talia, tantum habent bonitatem relativam, hoc est, in tantum sunt bona, in quantum habent utilitatem ad consequendum finem, & sic eorum bonitas est

bonitas vialis, reducibilis ad finem; sed infallibilitas revelationis est tantum vialis, reducibilis ad divinam auctoritatem: ergo sicut bonitas mediorum, ut talis, nequit attingi propter se, similiter nec infallibilitas revelationis.

29. Confirmatur hæc ratio: nequit per aliquem actum attingi objectum materiale, quin per ipsum etiam attingatur objectum formale; sed assensus fidei tendit in revelationem, ut infallibilem: ergo debet attrahere rationem illam per quam in ratione infallibilis instituitur. Nunc sic; sed divina revelatio instituitur formaliter in esse infallibilis per divinam sapientiam, & veracitatem: ergo implicat actus fidei tendens in revelationem, quin attingat divinam sapientiam, & veracitatem: ergo in ista ultimo resolvitur. Urgetur: contrarij relegant à ratione objecti formalis motivi auctoritatem divinam Ecclesiæ non alia ratione, nisi quia hæc, esto infallibilis, est talis infallibilitate participata ab auctoritate divina: eo quod resolutio fidei ultimate non sistit in auctoritate Ecclesiæ, sed ulterius progreditur ad divinam auctoritatem; sed etiam revelatio Dei participat suam infallibilitatem ab auctoritate divina: ergo &c.

30. Prob. ultimo conclusio: nulla conditio est ratio formalis motiva, sicut nec causa vera, & proprie talis respectu cuiuscunque effectus, ut patet in approximatione respectu productionis ignis; sed revelatio, sive per internam inspirationem, sive per externam locutionem solum est conditio, ut quis assentiat rebus revelatis: ergo &c. Prob. min.: sic se habet revelatio respectu rei revelatæ, sicut cognitio boni appetibilis respectu voluntatis, ut ipsum appetat; sed talis cognitio solum est conditio sine qua non: ergo &c. Prob. mai.: sicut cognitio applicat rationem formalem motivam appetibilitatis voluntati, scilicet, bonitatem objecti, sic revelatio manifestat rationem formalem credendi, scilicet, divinam auctoritatem: ergo &c.

Solvuntur argumenta.

31. Arguitur 1. ex Scriptura: In materia fidei non est aliter loquendum nisi prout Sacra loquitur Scriptura; sed in Sacra Scriptura ratio credendi communiter tribuitur divino testimonio, seu divinæ revelationi: ergo &c. Prob. min.: nam Matthæi 17. dicitur: Caro, & sanguis non revelavit tibi, sed

Pater meus, qui in Caelis est.

Et Ioannes Epist. 1. cap. 5. : *qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei.* Unde August. tract. 25. in Joann. dicit: *non sufficit si se libus si credant testimonium Joannis, sed necessarium est credere testimonium Dei.* Nunc sic; sed in his omnibus datur pro motivo credendi divina revelatio, ut testimonium, & Verbum Dei: ergo divina revelatio pertinet ad objectum motivum fidei.

32 Resp. concessa mai., negando min. : & min. illatam ex textibus; nam nullibi dicitur, quod debemus credere propter revelationem tamquam per rationem formalem; sed solum debemus credere divinum testimonium, aut revelationem, propter divinam auctoritatem, ratione cuius habet testimonium divinum esse omnino infallibile; & non e contra. Quinimo contrarium non obscure deducitur ex Joann. cap. 5. ubi dicitur: *spiritus est, qui vivificat, quoniam Christus est veritas:* ubi sola veracitas divina ponitur pro motivo formali ad credendum; testificatio vero veluti necessaria applicatio, sive conditio pro applicatione divinæ veracitatis tam intellectui credenti, quam objecto materiali credibili.

33 do Replicabis: parum esset ad credendum, Deum habere sapientiam, & veracitatem, si revelatio non adesset: ergo si quia parum esset, quod revelatio esset absque sapientia, & veracitate, iste pertinent ad objectum formale fidei; similiter propter eandem rationem, revelatio debet esse. Resp. negando antec.; quia si revelatio non esset, adhuc remaneret in actu primo motivum fidei in sapientia, & veracitate; at vero sine sapientia, & veracitate neque in actu 1., neque in actu 2. remaneret motivum fidei in revelatione; cum ista sine illis nequeat esse infallibilis, ut patet in exemplo de approximatione ignis; nam si hec non existit, non manet in actu 2. combustio; manet tamen in actu primo vis combustiva in igne. Ex quo respondeo 2., negando consequens; nam ex defectu divinæ veracitatis, & sapientiæ deficeret per locum ab int. infeco motivum formale assensus fidei; ex defectu autem revelationis, etsi deficeret talis assensus, non tamen per locum ab intrinseco, sed defectu alienius conditio, nis, licet necessario requisitæ; unde non tenet paritas replica.

34. Arguitur 2.: revelatio potest credi propter seipsam;

sam : ergo proprie est objectum motivum fidei. Prob. antec. : suppositis motivis extrinsecis prudentis credibilitatis, credimus revelationem esse à Deo, non à Diabolo : ergo &c. Confirmatur : quod attingitur per actum fidei est objectum formale fidei ; sed revelatio attingitur per actum fidei : ergo &c. Prob. min. : propter revelationem credimus objectum revelatum, & etiam creditur ipsa revelatio : ergo &c. Resp. negando antec. : & concessio ant., neg. conseq., cuius falsitas patet hac retorsione : suppositis motivis extrinsecis prudentis credibilitatis, credimus auctoritatem divinam Ecclesiæ esse infallibilem : ergo illis suppositis, auctoritas divina Ecclesiæ creditur propter se. Mala consequentia : ergo & deducta in argumento. Ratio utriusque est ; quia cum infallibilitas tam revelationis, quam auctoritatis divine Ecclesiæ non sit absoluta, sed tantum relativa, & participata, non potest attingi propter se in ratione infallibilis ; cum infallibilitas relativa, ut talis, sit incapax terminandi assensum absolutum, sicut bonitas relativa est incapax terminandi absolutum affectum.

35 Ad confirmationem resp., quod revelatio potest

dupliciter sumi : uno modo pro objecto credito, & tunc est objectum materiale, & non formale. Alio modo, non pro objecto credito, sed pro ratione motiva credendi objectum revelatum, quo in sensu hic discutitur ; & in quo dico, quod non attingitur revelatio per actum fidei, tamquam motivum formale credendi, sed solum ut conditio objectiva applicativa motivi. Unde ly *propter* solum ad summum explicat grammaticaliter rationem motivam ; sicut si dicamus, ignis comburit propter approximationem : discipulus intelligit propter explanationem Magistri : voluntas amat propter cognitionem objecti : & sic de aliis.

36 Arguitur 3. : Deus, ut sapiens, & verax sine revelatione non est motivum credendi : ergo revelatio, saltem partialiter erit tale motivum. Prob. antec. : ut Deus credatur debet dicere aliquid ; sed sola sapientia, & veracitas nihil dicit absque revelatione : ergo. Urgebis : approximatior, (sicut quicumque alia conditio) non habet *ex se* virtutem comburendi ; sed revelatio ex se habet rationem credendi : ergo quia revelatio non est pura conditio ; cum revelatio *ex se* habeat eandem infallibilitatem ac ipse

se Deus: ergo. Resp. distinguendo mai.: Deus ut sapiens, & verax sine revelatione non est motivum credendi in actu 1., nego antec.: in actu 2., subdist. antec.: non est motivum defectu virtutis, nego antec.: defectu conditionis reducentis motivum de actu 1. ad 2., conc. antec., & nego conseq. Ad probat. conc. ant. nego conseq., quæ instari potest in omnibus conditionibus essentialiter requisitis.

37 Ad urgentiam, resp. negando min.; quia revelatio in se non habet rationem credendi, sicut nec infallibilitatem; quia, cum sit operatio Dei ad extra, est aliquid participatum, & sic habet infallibilitatem à Deo participatam; consequenterque creditur non propter se, sed quia est à Deo, qui non potest fallere, nec falli. Unde, ut hoc melius intelligatur, sciendum est, quod est aliqua differentia inter conditiones pre-requisitas. Alię enim sunt, quę non sunt vel essentialiter requisite, vel unicum motivum ad effectum; & istis deficientibus, potest alia via poni effectus; alię verò sunt, quę sunt sic necessaria, ut patet in arduitate respectu actus spei in absentia respectu actus desiderii; & in visione intuitiva respectu frui-

tionis, quę sunt conditiones indispensabiles ad istos actus. Sic ergo dicimus, quod revelatio est conditio requisita, & unicum medium ad actum fidei; eo, quod per hoc solum medium tamquam per conditionem unicam applicatur motivum formale fidei ad rem credendam.

38 Arguitur 4.: id habet rationem objecti formalis, quod est medium, seu ratio nos movendi ad assensum fidei; sed hoc est revelatio: ergo &c. Mai. constat in assensu scientifico conclusionis, in quo evidentia præmissarum, & consequentia est objectum formale ipsius assensus. Min. prob.; quia eo credo dicta, quia Deus, aut homo ea testificatus est. Deinde, multę sunt res fidei, quę nullam habent rationem, cur infallibiliter verę credantur, nisi quia Deus eas testatus est: v. g. nulla est ratio, cur credam: *anti Christum esse venturum*, nisi quia Deus hoc dixit: ergo ratio tota nos movens, ut eas credamus, est testimonium Dei. Resp. distinguendo mai.: id habet rationem objecti formalis, quod ex se primo est medium &c. conc. mai.: quod non primo per se, & gratia sui nos moveret, ne-

go mai. : & inversis terminis distincta min., nego conseq.

39 Ad probationem mai.; nego absolute ipsam. Nam in nostris principiis formale motivum assensus scientifici huius conclusionis : *homo est risibilis*, non sunt præmissæ, ex quibus conclusio deducitur: v. g. *Omne rationale est risibile; sed homo est rationalis*; sed solem medius terminus, quin præmissa, quæ est principium, subiicitur, aut prædicatur juxta formam syllogisticam. Et sic in prædicta demonstratione *solum animal rationale* est formale motivum ad assensum conclusionis. Quare nec evidentia præmissarum, neque evidentia consequentiæ sunt formale motivum assensus scientifici, quamvis illud contingat, & suo modo determinant intellectum ad assensum conclusionis.

40 Sic igitur in presenti dicimus de revelatione, quæ est connexio rei crediæ cum divina veracitate, quod veracitas primo per se, & gratia sui determinat ad assensum fidei, licet id non faciat, nisi media revelatione: ad modum quo medium assumptum in præmissis primo per se, & gratia sui determinat intellectum ad assensum conclusionis, esto id non faciat, nisi mediis præmis-

sis, & conseq.. Ex his ad probationem min. primi discus. respondeo, quod formale motivum assentiendi propositioni propositæ, scilicet, *anti Christus est venturus*, non est, quia Deus revelavit; sed ipsa veracitas Dei, ut revelata non reduplicative, sed pure specificative. Ex quo nego conseq. absolute.

41 Arguitur ultimo in revelatione, quæ fit Prophetis, ut pote immediata, triplex respectus reperitur, & distinguitur: primus ad primam veritatem testificantem; secundus ad rem ipsam testificatam; & tertius ad intellectum credentis; sed licet revelatio secundum hunc tertium respectum non integret objectum formale fidei; quia secundum ipsum tantum est conditio vialiter applicans objectum intellectui credentis; tamen secundum duos primos respectus est objectum formale fidei: ergo est tale objectum. Prob. min.: secundum illos respectus est apta communicare infallibilem certitudinem objecto revelato: ergo &c. Prob. antec.: revelatio, ut actio propria Dei, participat eandem infallibilem certitudinem, quam Deus ipse habet, ut prima veritas, & eam communicat objecto revelato: ergo &c.

&c. Prob. antec. quoad utramque partem; quia per primum respectum revelatio formaliter consideratur, ut locutio propria Dei, directa, & imperata ab ipso, quatenus prima veritas est, cum qua integratur unum tamquam actus primus cum secundo: & per secundum respectum formaliter connectit primam veritatem, ut testificantem cum re ipsa testificata, & prout sic communicat rei testificatae infallibilem certitudinem, quam habet à prima veritate: ergo secundum hos respectus integrat rationem formalem assentiendi. Hoc est præcipuum fundamentum.

42 Respondeo tamen, concess. mai. negando min.: ad probat. nego antec., ad cuius probationem, nego antec. quoad 2. partem; ad cuius probationem dico, quod totum hoc probat, revelationem non esse rationem formalem motivam assentiendi, sed tantum puram conditionem adhuc secundum primum, & secundum respectum. Ratio est; quia si revelatio non habet infallibilem certitudinem, nisi participatam à prima veritate, & illam non aliter communicat rei testificatae, nisi connectendo primam veritatem ut testificantem cum ipsa re testificata, sequitur, quod

sola Dei veracitas est causa, & ratio formalis, cur res revelata sit infallibiliter certa, & credibilis; & ex consequenti revelatio erit unice vinculum, seu ratio, cur res illa habeat connexionem cum divina veracitate: & sic propter hanc solum, tamquam propter objectum formale, & motivum erit res revelata necessario vera, & credibilis. Quare esto revelatio ali-quatenus determinet, non tamen proprie, & ratione sui determinat ad assensum fidei, sicut dictum est de necessaria connectione præmissarum cum conclusionem; sed unice in virtute primæ veritatis.

43 Ex dictis in hac sectione colliges 1. cum Doct. in 3. dist. 34. per totam, quod non est dabilis assensus fidei, quin supponat divinam revelationem; quia omnis assensus fidei est actus credendi Deo, cui credere non possumus, nisi prout nobis loquitur aliquid manifestans; quod fieri nequit nisi per divinam revelationem. Ex quo inferitur, quod si quis assentiret alicui Myserio, non condignificato à divina autoritate ex revelatione, sed ex alio motivo, talis assensus non esset fidei, sed alterius speciei, scilicet, vel scientiæ, vel opinionis juxta qualitatem motivi ta-

lis assensus. Videantur circa hoc N. Sendin, & Arbiol. Nunc vero sit

SECT. III.

An divina auctoritas, prout explicat sapientiam & veracitatem sit objectum formale motivum nostræ fidei?

44. Nomine divinæ auctoritatis nihil aliud intelligimus, quam perfectionem illam, quæ Deum reddit summe determinatum, ut modo rationali refundat infallibilem veritatem suis revelationibus, aut testimoniis; ita ut dignissimus sit, quod assentiamus divinis revelationibus, quin prudenter possimus formidare de existentia objecti, eo modo, quo ab ipso testificatur. Unde hic quaerimus, quid explicet essentialiter, & in recto auctoritas, quæ est ratio motiva ad assensum fidei? Utrum dicat solam veracitatem eo in sensu, quo veracitas accipitur unice prout est perfectio voluntatis, & est idem, ac veritas in dicendo: an vero dicat veracitatem divinam, prout veracitas sumitur pro complexo imbibente determinationem voluntatis ad non fallendum, & perfectionem sapientiæ repugnantem decep-

tioni? Et sic veritas comprehendit primam veritatem tam in dicendo, quam in cognoscendo. His suppositis difficultatem per duplicem conclusionem resolvam. Sit ergo

Prima conclusio.

45. Nec veracitas sola, prout hæc est perfectio voluntatis, nec sola sapientia, sed utraque simul constituit auctoritatem motivam fidei divinæ. Est Doct. citandi, quem sequuntur selectiores Scotistæ, quibus & adhærent aliqui extranei contra Thomistas, & aliquos ex Jesuitis. Prob. 1. conclusio auctoritate Doct. in 3. dist. 23. quæst. unic. §. ad quæst. quod autem requiratur, ubi docet: motivum fidei consistere in perfectionibus illis, quæ à Deo excludunt potentiam, ut falli, aut fallere possit; sed Deum non posse falli spectat ad ejus infinitam sapientiam; & non posse fallere pertinet ad ejus infinitam veracitatem fundatam in summa rectitudine, cui repugnat aliter loqui, quam intelligit: ergo juxta mentem Doct. divina auctoritas, prout essentialiter dicit utrumque, scilicet, sapientiam, & veracitatem, est ob-

objectum formale motivum nostræ fidei.

46 Prob. 2. conclusio ratione : illa autoritas essentialiter exigitur ad assensum infallibilem fidei, quæ ejus testimonium reddit infallibiliter connexum cum re testificata; sed hoc nec præstat sapientia sola, nec sola veracitas, sed utraque simul : ergo utraque simul essentialiter exigitur ad constituendam divinam auctoritatem motivum assensus infallibilis. Prob. min. : in tantum testimonium aliquod infallibiliter connectitur cum re testificata, in quantum præstatur à testificante nec potente fallere, nec falli ; sed falli excluditur per sapientiam ; & fallere per veracitatem : ergo &c. Prob. min. : falli est error intellectus ; & fallere est vitium voluntatis ; sed error intellectus tollitur per sapientiam formaliter ; mendacitas, & vitium voluntatis per infinitam perfectionem veracitatis : ergo &c.

47 Explicatur hæc ratio his exemplis : fingamus hominem infinite sapientem, & alias imperfectum in voluntate ; iste non posset falli ; quia cognosceret veritatem objecti, & alias esset impotens errare in cognitione. Quæro, nonne huic deberemus assensum adeo

firmum, ut non possemus dubitare de virtute sui testimonii? Minimè ; quia cum posset ex malitia voluntatis aliter loqui, ac intelligebat, posset nos fallere : ergo ex defectu veracitatis non haberet sufficientem auctoritatem, ut ejus testimonium esset infallibile, nec possemus licite jurare tale testimonium connecti cum re testificata. Econtra fingamus casum, hoc est, alium hominem summe veracem ex reâitudine voluntatis ; sed ex limitatione sui intellectus potentem decipi in suis judiciis ; hic certè non posset fallere ex reâitudine voluntatis ; sed alias posset falli ; quia ex limitatione intellectus posset aliter cognoscere objectum, ac est in se ; quapropter ipsi non possemus certam fidem præbere, neque licite jurare suum testimonium esse infallibiliter connexum cum re testificata. Ergo utraque formalitas sapientiæ, & veracitatis essentialiter exigitur ad constituendam auctoritatem divinam, ut motivum formale nostræ fidei, ut patet ex paritate in humanis. Aliæ rationes conclusionis patebunt ex solutione argumentorum.

Solvuntur Argumenta.

48 Arguitur 1. pro Thomistis: Divina veracitas non solum exigit conformare locutionem cum mente, per quod excluditur mendacium; sed essentialiter exigit, quod iudicium internum conformetur cum suo objecto, per quod excluditur error; sed id ratione cuius conformatur testimonium cum iudicio interno, & cum objecto testificato est adæquatum motivum credendi: ergo hoc est sola divina veracitas. Prob. mai.: divina veracitas petit, quod cognitio, à qua regulatur, sit divina; sed non potest esse divina, quin sit vera, & suo objecto conformis: ergo sola veracitas divina dicitur utramque conformitatem. Confirmatur: perfectior est voluntas, quæ moveri nequit, nisi à cognitionibus veris, quam voluntas, quæ est indifferens ut moveatur à veris, vel falsis; sed Dei veracitas ponenda est in summa, & perfectissima voluntate: ergo veracitas divina ex suo conceptu essentialiter exigit, quod cognitio, à qua regulatur, sit vera, & consequenter &c.

49 Respondeo, distinguendo mai. quoad 2. part.: sed etiam exigit, quod iudicium internum conformetur cum suo objecto, ut *veracitas est*, nego mai., imo & suppositum; essentialiter exigit, *quæ divina veracitas*; subdistinguo: *remote*, & *ratione identitatis*, conc. mai.: *proxime*, & *formaliter*, nego mai.: concedo min., & nego conseq. Ad prob. mai. eam dist. eisdem terminis, sicut & minorem, & nego conseq. Itaque veracitas ex suo conceptu, prout hic sumitur, solum postulat, quod dictum conformetur cum iudicio interno; quod verò istud conformetur cum objecto, non est munus, quod formaliter, & proximè spectet ad veracitatem, sed tantum ad divinam sapientiam; & quod hæc sit divina, & infinita non derivatur à ratione veracitatis, nec voluntatis; sed à divina Essentia, à qua tamquam à radice oritur, quod perfectiones attributales Dei sint infinitæ.

50 Ad confirmationem, dist. mai.: perfectior est voluntas, quæ nequit moveri à cogitationibus falsis, *in sensu materiali* conc. maiorem; *in sensu formali*, nego mai., & concessa min. distinguo eisdem terminis conseq. Maior, vel mi

minor perfectio voluntatis non desumitur formaliter à potentia, vel impotentia, ut moveatur à cognitionibus falsis; nam hæc perfectio est formaliter intellectus à se removens omnem imperfectionem physicam repertam in actibus falsis; sumitur ergo maior, vel minor perfectio voluntatis formaliter à potentia, vel impotentia, ut exerceri potest actibus pravis, aut minus honestis: dum ergo voluntas talis est, quod exerceri nequeat nisi operationibus omnino honestissimis, conformando illas cum interno iudicio, jam continet totam perfectionem, quam intra genus voluntatis habere potest.

51. Arguitur 2.: obiectum formale motivum fidei debet esse unum, & simplex; sed complexum ex sapientia, & veracitate non est tale: ergo &c. Resp. dist. mai.: debet esse unum, & simplex *in ratione obiecti*, conc. mai.: *in ratione formalitatum*, & *entis*, nego mai.: in versis terminis dist. min. & nego conseq.: Sapientia ergo, & veracitas, licet in ratione entis sint duæ diversæ formalitates, tamen in ratione motivi unam integram rationem adequatam movendi; sicut præmissæ obiectivæ, licet *in esse entis* sint duæ; tamen

in ratione principii, vel motivi assensus conclusionis, constituunt unum adequatum principium, vel motivum.

52. Arguitur 3.: in Sacra Script. sola divina veracitas ponitur ut sufficiens motivum infallibilitatis divini testimonii: ergo sola &c. Prob. ant. ex illo Joann. 3. v. 33.: *qui accipit ejus testimonium signavit, quia verax est*; & cap. 8.: *qui me misit verax est*: ergo &c. Resp. negando ant., & conseq.: Ideo enim in illis, & aliis textibus Script. veracitas assignatur ut motivum; non quia ipsa adequatè moveat, sed quia infert sapientiam, & rectum iudicium divini intellectus; cum vero sapientia non habeat ex suo munere imperare locutionem, hoc est, propriam veracitatis, quæ stat in voluntate, solum habet sapientia cognoscere obiectum sine deceptione; ideoque quando de divinis locutionibus agitur, non sapientie, sed veracitati inferentis sapientiā tribuitur frequentius à Scriptura, & DD. ratio movendi, quin excludatur sapientia; alias posset falli.

53. Arguitur 4. Subt. Doct., quando agit de obiecto motivo fidei numquam nominat sapientiam infinitam Dei, sed solum divinam veracitatem:

ergo juxta Doct. hæc sola est
rale objectum. Resp. 1. quod
quando Doct. in loc. cit. pro
conclus. & quæst. 1. Prologi §.
ad quæst. : ait veracitatem esse
motivum fidei, non eam sumit
in eo sensu, quo illam accipiunt
Thomistæ, scilicet, pro vera-
citate, ut præcisse est perfectio
voluntatis, & in quo sensu ne-
gamus, quod sola illa est adæ-
quatum motivum fidei; sed su-
mit Scotus veracitatem pro
complexo imbibente determi-
nationem voluntatis ad non
fallendum, & perfectionem sa-
pientia repugnantem cum de-
ceptione : & sic in hoc sensu
exprimit tam perfectionem in-
tellectus, quam voluntatis.

54 Respondeo 2. ne-
gando absolute maiorem; quia
3. dist. 23. §. *quod autem re-
quiratur*, satis æquivalenter
Subt. Doct. requirit sapientiam,
& veracitatem pro tali motivo,
non solum, quia Deus non po-
test fallere, in quo stat vera-
citas; sed etiam, quia non po-
test falli, in quo stat eius in-
finita sapientia. Ait enim: *non
potest esse à fide acquisita* fir-
mus assensus; quia fide ac-
quisita nullus credit alicui,
nisi quem scit, posse falli,
& fallere, licet credat ip-
sum non velle fallere; sed
nemo potest perfecte as-

sentire dictis ejus, quem
novit posse falli, & fallere in
his quæ dicit &c. En ubi ad
firmum assensum requirit Sco-
tus tam non posse falli, quam
non posse fallere; sed in non
posse falli stat divina sapientia;
& in non posse fallere divina
veracitas, ut est perfectio vo-
luntatis: ergo in utraque si-
mul juxta genuinam Scoti sen-
tentiam stat adæquatum moti-
vum fidei nostræ.

55 Arguitur 5. pro sen-
tentia Ripaldæ asserentis, quod
revelationes in quibus objecta
revelata sunt actus interni Dei,
*ut si revelaret se cognoscere diem
judicii*, sola divina veracitas est
objectum formale fidei. Cuius
ratio est: in his revelationibus
sola divina veracitas connec-
tit testimonium Dei cum ob-
jecto revelato: ergo hæc sola
&c. Prob. ancet.: sola veraci-
tas connectit objectum revela-
tum cum judicio interno Dei;
sed in his revelationibus ob-
jectum revelatum est judicium
internum Dei: ergo &c. Resp.
neg. ant.: & dist. min. proba-
tionis; sed in his revelationi-
bus objectum revelatum est ju-
dicium internum Dei *directum*,
conc. min.: *reflexum*, nego
min. & conseq. Hæc eadem so-
lutione solvuntur alia quam
plura, quæ hic Doct. asserre
so

solet pro suo speciali modo dicendi. Sed pro intelligentia.

56 Nota, quod in prædicto casu absque similibus revelationibus, in quibus objecta revelata sunt actus interni Dei, duplex reperitur cognitio, aut iudicium in Deo; una qua cognoscit diem iudicii, & hæc est *directa*: alia vero, qua cognoscit, se cognoscere diem iudicii, & hæc est *reflexa*. Veracitas ergo divina in tali revelatione non connectit testimonium divinum cum iudicio directo, quod tantum est objectum revelatum; sed unice cum reflexo. Unde ex veracitate solum infertur, dari in Deo iudicium reflexum, quo iudicat, se cognoscere diem iudicii; at vero sapientia est, quæ connectit reflexum cum iudicio directo; & sic in nullo eventu veracitas sola præcise à sapientia infert objectum revelatum.

57 Arguitur 6. ex alijs assertentibus cum P. Hurtado, quod sola divina sapientia est objectum adequatum formale nostræ fidei. Sola divina scientia infallibilis de mysterio Trinitatis v. g. reddit veram assertionem de tali mysterio: ergo sola illa est adequatum motivum assensus talis mysterij. Prob. antec. implicat propositionem

affirmare id, quod scientia infallibilis cognoscit, quin ipsa propositio affirmativa sit infallibiliter vera: ergo &c. Confirmatur: eo præcise, quod per revelationem manifestetur iudicium internum Dei erga objectum revelatum, ipsum iudicium titulo infallibilitatis infinitæ sapientiæ est connexum cum objecto: ergo sola divina sapientia, ut conjuncta cum revelatione externa adequatè movet ad assensum fidei. Respon. negando primum antec. & dist. 2.: implicat propositionem &c. quin ipsa propositio affirmativa sit infallibiliter vera à sola scientia, nego antec.: ab ista, & simul à veracitate loquentis, qua non valet aliter loqui, nisi prout verum intelligit, conc. antec. & nego conseq. Eodem modo respondetur ad confirmationem.

58 Itaque argumentum unice probat, quod si Deus loquatur id, quod cognoscit sua infallibili scientia, locutio erit infallibiliter vera in se, seu physice. Cæterum, cum credenti non constet, Dum ita se habere, quin intelligatur veracitas determinans locutionem conformem menti, hinc est, quod seclusa veracitate, sapientia præcise non potest movere ad assensum fidei. Parum enim est

Deum cognoscere id ipsum, quod est, si quando mihi loquitur non manifestat, quod loquitur, sicut cognoscit. Præterea: implicat quod per revelationem manifestetur vere iudicium internum, & quod non interveniat divina veracitas; quia si ad sapientiam expectacō formare cognitionem cum objecto, ad veritate pertinet conformare locutionem externam cum iudicio interno, & & mente loquentis.

59 Arguitur 7.: datur actus fidei, quin habeat pro formali motivo sapientiam, & veracitatem; ergo &c. Prob. ant.: hic actus: *Credo Xptum. esse in Eucharistia: Xptus. ibi est*: est actus fidei; sed in tali actu nullatenus attingitur autoritas divina, ut conectens veracitatem, & sapientiam; ergo. Prob. mai. hic actus: *non credo Xptum. esse in Eucharistia, quia Xptus. ibi non est*, est actus formaliter hæreticalis ergo supra positus est fidei. Resp. 1. negando antec., ad ejus probationem concessa mai. nego min.: quia sensus talis propositionis est iste: *Credo Christum esse in Eucharistia, quia Christus ibi est*: & *Credo, quod Christus ibi est, quia Deus dixit, quod ibi est*. In hoc ergo sensu proculdubio actus ille est

assensus fidei, & per illum attingitur divina autoritas secundum utramque perfectionem divinæ sapientiæ, & veracitatis, quoniam in portant, Deum non posse fallere, nec falli.

60 Respondeo 2. neg. antec.: ad ejus probationem. nego mai.; & concessa antec. nego consequ. Motivum ergo formale credendi, Christum esse in Eucharistia, non est; quia *Xptus. ibi est*; sed quia Deus dicit, quod ibi est; nec obstat, quod propositio contraria sit actus infidelitatis; quia cum talis propositio: *non Credo* &c. Sit negativa, & negatio sit malignantis naturæ, magis se extendit, quam propositio affirmativa, & plus negat; nam negando *esse*, negat etiam revelationem essendi, seu quod sit revelatum, Christum esse in Eucharistia. Propositio vero affirmativa non ex eo, quod fateretur *esse*, fateretur fore revelatum ipsum esse; & cum ad hoc, ut aliquid fide divina credatur, non sufficiat, quod sit, sed ultra requiritur, quod sit dictum quia mysterium non creditur eo quod sit, sed quia Deus dicit, quod est; hinc fit, quod actus ille sistendo in illa causalit. *quia ibi est*, non est actus fidei; cum per illam propositionem non non affirmetur divina revelatio. Exem-

61 Exemplificatur hoc in his propositionibus; *non video Petrum; quia non existit: video Petrum, quia existit.* Prima est vera; nam quod non est, non potest videri. Secunda est falsa; quia ut Petrus videatur, ultra quod existat, requiritur, quod sit presens, & coloratus. Unde sicut non valet hæc illatio, sic similiter non valet: *non credo Christum esse in Eucharistia, quia Christus non est: Credo Christum esse in Eucharistia, quia est.* Nec similiter sequitur, quod, licet primus actus sit infidelitatis, secundus sit actus formalis fidei.

62 Arguitur 8. ex Ilmo. Palanco: in primis sapientia, & veracitas non sunt simul motivum fidei, ita ut una moveat ratione alterius; sed alias utraque non movet ratione sui: ergo &c. Maior constat; quia si sapientia movet ratione veracitatis, hæc sola erit motivum, & sapientia obiectum materiale; sicut Deitas, quæ non movet ratione sui, sed ratione alterius perfectionis. Prob. min.: utraque ratione sui moveret, non esset unicum per se motivum fidei, sed ad idum per accidens: sed hoc nequit dici; cum fides sit una per se virtus specificè: ergo &c. Prob. mai. quando

ex duobus neutrum est ratio essendi alteri, sed quodvis est ratione sui, non sit unum per se, sed per accidens: ut patet in duabus formis, duabus existentijs &c: ergo &c.

63 Respondeo disting. mai.: in primis &c.: ita ut una non moveat in actu 2. ratione alterius, hoc est, ut actu moveat, non egeat motione alterius, nego mai.: in actu primo subdistinguo mai.: ut non moveat in actu primo inadæquatè, hoc est, in sua linea ratione alterius, conc.: mai.: in actu primo adæquato, nego suppositum: & sic ruit ejus probatio. Dum igitur concurrunt duæ causæ partiales partialitate causæ, quævis est ratio inadæquata, ut altera producat in actu 2., quatenus neutra sine altera possit exire in operationem; non tamen requiritur, ut altera possit producere in actu primo remoto. Patet hoc exemplis portantium lapidem; in intellectu, & specie impressâ in voluntate, & habitu charitatis, & sic de alijs.

64 Neque ex hoc sequitur, quod fides non sit una virtus per se specificè; motivum enim moraliter completum, & adæquatum fidei est est unum, si non physicè, & in esse entis; scilicet moraliter, & in ratione mo-

tivi, compactum, ex inadæquatis; quia est autoritas inferens testimonium esse verum, conformeque objecto, & etiam conceptui mentis proferentis tale testimonium. Vide quæ diximus in solutione secundi argumenti huius conclusionis.

SECUNDA CONCLUSIO.

65. Motivum adæquatum assentiendi divinis promissionibus est divina autoritas, in quantum includens infinitam, sapientiam, & veracitatem. Hæc conclusio est contra aliquos Modernos asserentes, quod ad assensum fidei in divinis promissionibus, ut distinctum ab assensu divinarum assertionum, ultra sapientiam, & veracitatem, requiri, & omnipotentiam, & fidelitatem. Sic P. Ripal. cum alijs, quos citat hîc P. Marin, etsi eos non sequatur: sed ante probationem, & fundamentum oppositæ sententiæ penitus refellatur.

66. Noto 1.: quod *promissio* nihil aliud est, quàm signum externum positum à promittente, ut significet promissio animum, quem habet beneficiendi illi, & insuper se obligare ad exequendam rem

promissam. Quare promissio duo hæc significat, & animum præsentem promittentis, & rem promissam esse ab ipso executioni mandandam. Unde immerito Ripalda contraponit fidem promissionum, & fidem assertionum; nam assertio, & promissio non sunt species oppositæ; quin potius promissio pertinet ad speciem assertionis: & assertio se habet, quasi genus, comparative ad promissionem; nam licet non omnis assertio sit promissio, ad modum quo: *non omne animal est leo*: tamen, sicut *omnis leo est animal*: sic omnis promissio est assertio: ergo nulla est ratio ut fides *promissionum* contraponatur fidei *assertionum*; sed se habent ut superius, & inferius, cum latius se extendat assertio, quam promissio.

67. Noto 2., quod cum promissio includat & animum præsentem promittentis, & exequendam esse rem promissam, hinc ex promissione duplex debitum confurgit in promittente: unum conformandi promissionem cum animo interno: & alterum exequendi in re objectum à se promissum. Hoc duplex debitum à veracitate dependet.

Pri-

Primum patet; quia, ex veracitate tenetur quis conformare suas assertiones cum iudicio interno. Qua-propter si hæc conformitas deficiat, mendax erit assertio; sed promissio, juxta dicta, nihil aliud est, quam assertio animi promittentis exequi rem promissam: ergo si in promittente talis animus non datur, mendax erit promissio. Confirmatur: juxta omnes, qui promittit sub juramento rem levem cum animo serio, hoc est, sine animo serio, & vero, peccat lætaliter, & est perjurus; quia tunc veracitatem frangit, & mentitur, & respectu ad veracitatem in juramenti parvitas materiæ non datur: sed qui sub juramento promittit cum animo serio se obligandi, si materia promissa est levis, non peccat lætaliter, nec est perjurus, si postea in effectu non adimpleat promissum, eo quod in fidelitate datur parvitas materiæ: ergo conformare promissionem cum iudicio interno, non ad fidelitatem, ut vult Ripald., sed ad virtutem veracitatis pertinet.

68. Quod autem secundum debitum, scilicet, exequendi in re objectum à se promissum, etiam ad veracitatem pertineat, patet; quia promissio est assertio tam animi pro-

mittentis, quam beneficii futuri; sed ad veracitatem spectat, quod nulla assertio sit falsa: & non minus falsificatur promissio ex eo, quod non conformetur cum objecto promisso, ac ex eo, quod non conformetur cum animo interno promittentis: ergo ad veracitatem pertinet non solum conformare promissionem cum animo interno promittentis; sed etiam cum objecto promisso. Unde certò non capio, quo motivo P. Ripalda excludat veracitatem à motivo fidei promissionum, quasi veracitas nullatenus pertineat ad infallibilitatem talis fidei. His notatis::

69. Probatur primo conclusio: autoritas immediate sufficiens, & necessaria pro fide divinarum promissionum resultat ex veracitate, & Sapientia: ergo utraque &c. Prob. antec. quoad 1. partem: veracitas in fide divinarum assertionum est motivum parziale fidei, ut constat ex prima conclusione: ergo & in fide divinarum promissionum. Prob. conseq.: ideo primum est verum; quia veracitas se habet ut motivum parziale, cum locutio externa sumat vim movendi ex conjunctione revelationis cum iudicio interno Dei; sed etiam promissio sumit vim

mo.

movendi ex cōjunctione divinæ revelationis promissoria cum animo interno Dei promittentis ; & hæc cōjunctionem inducit veracitas, ne promissio sit mendax : ergo si in fide divinarum promissionum. Minor satis constat ex dictis in notabilibus.

70. Prob. primum antec. probationis quoad 2. part. ut assentiamur infallibiliter exequendam esse rem promissam, nec sufficit veracitas, nec efficacia, neque potentia promittentis, si desit scientia in ipso : ergo sapientia promittentis est motivum partiale ad credendum divinis promissionibus. Prob. antec. scilicet promissio concipiatur in promittente summe veraci, & fideli, & ex animo firmo exequendi rem promissam ; si tamen supponamus, quod ex defectu scientiæ erroneè judicavit, rem promissam esse sibi possibilem cum penitus repugnans sit : hoc supposito, absque læsione fidelitatis, & veracitatis promittentis, executionis promissionis non erit in re : ergo ut assentiamur infallibiliter &c. Antec. patet in hominibus, qui sæpe roto conatu promittunt executionem alicujus rei judicantes cadere sub potestate sua, cum non cadat, quin ex hoc promittens ju-

diceretur infidelis, aut mendax, sed solum ignorans.

71. Confirmatur : si Deus summe verax promitteret futuram pluviam determinate in die Jovis, haberet potentiam executivam, animum comparatum, & intentionem efficacem, sed supponamus quod ex defectu scientiæ posset sic decipi, ut accedente die Jovis, putaret esse diem Sabbati : hoc dato supposito, animo serio, veracitate, fidelitate, &c. non determinaretur ad ponendam pluviam die Jovis : ergo ut assentiamur infallibiliter exequendam esse rem promissam, non sufficit veracitas, nec animus firmus, & potentia promittentis, si desit scientia in ipso. Antecedens patet ; quia si ego ex proposito efficaci audierim facrum in die Dominica judicem invincibiliter, diem Dominicam esse diem Martis, non determinor ad audiendum sacrum ex defectu scientiæ die Dominica. Consequentia patet ; quia omnibus illis manentibus, & præcisè deficiente scientiæ res promissa executioni non mandaretur : ergo ad assensum infallibilem eventus promissi necessaria est scientia in promittente : ergo hæc est partiale motivum credendi divinis promissionibus.

72. Arguitur 1. : revelatio assertoria est assertio veritatis speculativæ, ad quam movet divina veracitas, ut ostensiva judicii infallibilis Dei assertoris; ex quoque testimonium divinum sumit infallibilitatem; sed sic non movet veracitas divina ad assensum revelationis promissoriæ: ergo &c. Prob. min.: revelatio promissoria est assertio veritatis practicæ; sed ad fidem huius non movet divina veracitas, ut ostensiva judicii, sed ut ostensiva animi, aut decreti efficacis Dei, potentie, & constantie ipsius in suis decretis: ergo divina veracitas non eodem modo movet ad credendas revelationes promissorias, ac assertorias.

73. Respondeo, negando min. & omnia mai. neg. min.: quia ex eo, quod divina veracitas ostendat conformem revelationem externam cum iudicio interno Dei; cum ad veracitatem pertineat conformare dicta cum mente; & alias iudicium internum Dei, supponatur regulatum per infinitam sapientiam, qua Deus comprehendit factum, quod promittit; & noscit, se habere omnipotentiam ad executionem ipsius: ex his ergo duabus formalitatibus resultat adequatio motivi formalis, ut creatura

sine formidine credat promissum infallibiliter fore exequendum; cum Deus in suis promissionibus nec fallere, nec falli possit. Non falli; quia infinite sapiens; non fallere; quia infinite sanctus; & rectus in voluntate; & sic ex sapientia, & veracitate est promissio infallibiliter futura, & connexa cum decreto executionis rei promissa.

74. Arguitur 2. : promissio connectitur cum executione rei promissa medio decreto, ut constante, & potente: ergo decretum Dei ut constans, & potens, integrare debet motivum fidei divinarum promissionum. Confirmatur: per id creditur futuram rem promissam, per quod infallibiliter erit talis res promissa; sed hæc erit per omnipotentiam, & constantiam; ergo &c. Resp. dist. antec.: promissio connectitur &c. *in causando & exequendo*, conc. antec.: *in credendo, seu movendo ad fidem*, nego antec. & conseq.. Ad confirmationem disting. mai.: per id creditur &c. per quod infallibiliter erit *in dicendo, seu movendo ad fidem*, conc. mai.: *in causando*, aut *exequendo*, nego mai. & inveniis terminis disting. min. & nego conseq..

75 Connexio ergo locutionis, five assertoriae, five promissoriae, quae requiritur ad motivum fidei, ut Deus fiat certo credibilis in suis dictis, & promissis, solum postulat, quod titulo suae infinitae sapientiae excludat errorem in intellectu; ita ut sciamus, Deum non ignoranter, nec coeco modo promittere: & titulo veracitatis excludat mendacium in voluntate; ita ut sciamus, Deum non aliter nobis loqui, ac ipse intelligit, quin nobis decipere possit. Unde connexio locutionis requisita ad movendam fidem, nulla alia est, nisi illa, quam Deus refundit ex munere principis veritatis in *dicendo*; ratione cuius bene se gerit Deus in suis dictis excludendo ab illis mendacium, & errorem. Quare, ex hoc sequitur, quod ad movendam fidem, solum dictae perfectiones veritatis, & scientiae, sunt necessariae.

76 Constantia autem voluntatis, & potentia loquentis solum praestant, ut postquam locutio prolata est, opere compleatur; & tunc Deus se exercet, non tamquam verax in *dicendo*, sed tamquam potens in *causando* quod promittit, & sic solum movet in *causando*, aut in *essendo*. Aliud enim est credere promittenti: aliud ve-

ro per quae media adimpleat suam promissionem. Creditur, quia scimus, se cognoscere dum promittit, quod in sua potestate habet rem promissam; & scimus, non velle nos decipere, eo quod verax est. Adimplet de facto suas promissiones per suum decretum, & omnipotentiam, quae sunt media, per quae ad *extra* operatur.

77 Arguitur 3.: promittens non fit credibilis, si alias non scimus, ipsum esse potentem in id, quod promittit; ita ut possit adimplere promissum: ergo ideo credimus promittenti, quia de potentia, & veritate ejus non dubitamus, & consequenter potentia, & veracitas auctoritatem constituunt. Resp. neg. ant.; quia ut credamus promittenti sufficit nobis scire, ipsum esse veracem, & sapientem, etsi nihil de potentia ejus cogitemus; quoniam ex ejus veracitate firmamur, ipsum serio, & non nugatorie promittere: & ex ipsius sapientia stabilimur, quod ipse dum promittit, scit, se habere potentiam ad exequendam rem promissam; aliter minime promitteret: ergo cogitare de potentia promittentis non ad nos attinet, sed ad promittentem veracem, & sapientem. Plura alia hic con-

trarii opponere solent ; quæ,
quia maxima obscuritate , &
æquivocatione laborant , meri-
to omitto videntur ad longum in-
AA. Dicta enim pro nunc suffi-
ciunt.

QUÆST. II.

*Utrum divina autoritas sit
motivum intrinsecum
actus fidei ?*

PRO solutione no-
ta , quod moti-
vum est in duplici differentia:
Unam intrinsecum , & extrin-
secum aliud. Primum est , quod
sic movet ad actum , ut per ip-
sum actum attingatur. Unde
respectu ejusdem actus est si-
mul quo , & quod. Explicatur:
in actu charitatis , bonitas di-
vina est motivum intrinsecum ;
quia sic movet ad omnem ac-
tum charitatis , ut & ipsa bo-
nitas attingatur , ut quod , seu
fit amata per actum charitatis.
Motivum extrinsecum est , quod
etsi moveat ad actum , non
attingitur , ut quod per ipsum
actum , sed supponitur attactum
per alium actum prævium res-
picientem illum , ut motivum
intrinsecum : v. g. præmissæ ob-
jectivæ dicuntur motivum ex-
trinsecum assensus terminati ad
conclusionem , quoniam præ-

missæ non attinguntur ut quod
per assensum conclusionis ; sed
supponuntur attactæ per alios
actus prævios. Quare veritas
præmissarum est motivum ex-
trinsecum assensus conclusionis.

Hoc supposito , du-
pliciter possumus excogitare,
actum fidei tendere erga mys-
terium revelatum. Primo , ita
ut divina autoritas applicata
per revelationem sit motivum
intrinsecum. Et tunc actus fi-
dei habet hunc modum tenden-
di: *credo Trinitatem* ; quia Deus,
qui est infinite verax , hoc mys-
terium revelavit. Tunc autho-
ritas divina non solum attingi-
tur ut objectum quo , sed etiam,
ut quod ; nam sic explicatur:
*credo Trinitatem , & authori-
tatem divinam ipsam revelan-
tem*. Secundo : ita ut actus fi-
dei ex modo tendendi solum
exprimat veritatem intrinsecam
Trinitatis , quin affirmet , &
intrinsece attingat autoritatem
revelantem , sed istam suppo-
nat attactam per alium actum
antecedentem , à quo ipse ac-
tus fidei procedat : Et sic di-
vina autoritas solum se ha-
bet , ut motivum extrinsecum
actus fidei. Quæritur ergo in
præsenti , quo ex his modis di-
vina autoritas sit motivum ac-
tus fidei ? Sit

3 Conclusio, auctoritas divina est motivum intrinsecum nostrę fidei; ita ut nullus detur actus fidei, qui formaliter non exprimat, & attingat judicative divinam auctoritatem revelantem. Est hæc conclusio contra aliquos Jesuitas, ut Pater Hurtado, & Ripalda. Est tamen valde communis inter Theologos præcipue apud Scotistas asserentes, fidem non esse discursivam; esset tamen talis, si supponeret prævię auctoritatem revelantem, cognitam. Estque N. Doct. in 3. dist. 24. §. *ad propositum* ubi ait: *cuiuslibet dicto in Canone assentit, non quia probatur modo dicto, sed solum propter auctoritatem Dei ratione cuius immediate assentit traditis in scriptura, non uni propter aliud.* Et dist. 26. §. *contra*, probat, spem debere respicere bonitatem increatam, ut motivum intrinsecum; quia est virtus theologica. Nunc ergo

4 Probatur 1. conclusio: ut actus sit fidei, necesse est, quod assensus sit propter testimonium divinum, seu auctoritatem revelantem; ita ut maneat intellectus persuasus de existentia testimonii, & nequeat id negare; sed nequit dari huiusmodi assensus, quin intrinsece judicative attingat au-

thoritatem divinam revelantem; ergo nequit dari assensus essentialiter fidei, quin auctoritas divina sit &c. Mai. patet, quia assensus fidei est assensus mysteriorum propter auctoritatem revelantem; qui quidem importat assensum auctoritatis divinę revelantis; cum nemo posset esse ex se persuasus de existentia objecti materialis propter formale, quin sit etiam persuasus de existentia objecti formalis; quia propter quod unumquodque est tale, & illud magis; sed qui assentitur mysterio propter divinam auctoritatem revelantem, est persuasus de existentia mysteriorum propter ipsam auctoritatem revelantem; ergo &c.

5 Prob. min. primi discursus nequit dari huiusmodi assensus, quin clare, vel saltem confusse, sic tendat: *credo mysterium Trinitatis, quia Deus revelavit*; sed assensus ita tendens attingit intrinsece judicative auctoritatem divinam revelantem: nego nequit dari assensus mysteriorum propter auctoritatem revelantem, quin talis assensus intrinsece judicative talem auctoritatem attingat. Mai. videtur clara; quia si non ita tendit, nequit habere respectum intentionalem essentialiter exactum ad specificatio-

nem actus in quavis virtute, vi cuius ita persuasus maneat intellectus de existentia objecti materialis propter formale. Min. ex terminis apparet;

16. Prob. 2. conclusio: assensus fidei supernus est assensus theologicus; sed ut talis sit, non sufficit, quod divina autoritas sit attracta per actum prævium, nisi etiam attingatur iudicative, & ut quod per ipsum actum: ergo &c. Prob. min. actus iustitiæ, vel misericordiæ imperatus à charitate non est actus theologicus; sed talis actus supponit alium actum prævie attingentem bonitatem increatam: ergo ad rationem actus theologici non sufficit attingere prævie motivum divinum per alium actum. Min. constat; nam actus iustitiæ, aut misericordiæ imperatus à charitate prævie supponit actum charitatis; qui respicit ut motivum intrinsecum bonitatem divinam; quin ex hoc sequatur, quod talis actus iustitiæ, aut misericordiæ sit actus theologicus: ergo ut assensus fidei sit actus theologicus non sufficit, quod attingatur autoritas divina per alium actum prævium; sed requiritur, quod attingatur immediate ut quod per ipsum actum fidei.

Solvuntur argumenta.

7. Arguitur 1. ex his præmissis: *quidquid Deus infinitè sapiens, & verax revelat, est verum; sed Deus revelat mysterium Incarnationis*: sequitur ista conclusio: ergo vera est existentia Incarnationis; nunc sic; sed actus fidei in prædicta conclusione repertus non attingit auctoritatem divinam, ut motivum intrinsecum: ergo &c. Prob. min. primo; quia auctoritas divina continetur in præmissis; sed præmissa non sunt motivum nisi extrinsecum conclusionis: ergo &c. Secundo; quia non est de ratione conclusionis formalis reflectere circa objectum præmissarum; sed objectum præmissarum prædictæ conclusionis est auctoritas divina revelans: ergo non est de ratione assensus fidei prædictæ conclusionis attingere divinam auctoritatem revelantem. Duplici via satisfaciendum est huic argumento, secundum duplicem sententiam probabilem, an fides sit discursiva, necne? In sententia de negativo

8. Respondeo, disting. mai.: ex his præmissis &c. sequitur ista conclusio, *que non est actus fidei*, conc. mai.: *qua sit*

sit actus fidei, nego mai. : & suppositum minoris ; quia in prædicta conclusione , ut deducta , nullus reperitur actus fidei in hac sententia ; nam obiectum formale illius discursus est illatio logica præmissarum , & conclusionis ; & sic talis actus non est actus fidei ; quia non est actus credendi Deo , nec respiciens divinam authoritatem ; sed tantum est actus lumine naturæ notus , cogens intellectum ad assentiendum conclusioni , supposito assensu præmissarum ; alias teneretur concedere duas contradictorias simul veras. Nec obstat , quod illatio illa logica sit sumpta ex authoritate , & revelatione tamquam ex duplici præmissa , ad hoc ut assensus ipsius sit assensus fidei. Non obstat ; quia respectu illationis , & logicæ connexionis determinantis intellectum ad assensum conclusionis , omnino de materiali se habet , quod authoritas , & revelatio sint præmissæ ; siquidem intellectus eodem pacto attingeret conclusionem , sive hæc deduceretur ex authoritate , sive ex aliis præmissis dummodo legitime deducatur secundum regulas syllogisticas.

9 Resp. 2. in sententia affirmativa , permissa mai. , negando min. subsumptam ; ad

eius primam prob. distinguo min. : sed præmissa non sunt motivum , nisi extrinsecum conclusionis , quando conclusio est pure scientifica , conc. min. : quando conclusio est assensus fidei , nego min. & consequ. Conclusio de fide creditur , quia revelata. Creditur ergo propter authoritatem revelantis. Unde authoritas divina creditur in conclusione diverso modo , ac supponitur credita in præmissis ; hoc est , non creditur conclusio , quoniam attracta supponitur in præmissis ; sed quoniam in conclusione attingitur ex motivo intrinseco.

10 Ad 2. probationem eiusdem min. dist. mai. : non est de ratione formalis conclusionis &c. , quando conclusio formalis est assensus scientificus , transeat mai. ; quando est assensus fidei , nego mai. & concessa min. , nego consequ. Itaque cum obiectum formale assensus fidei sit authoritas Dei revelantis , necessum est , quod assensus Dei formaliter , ut talis , attingat suum obiectum formale , à quo specificatur , etsi supponatur attractum in præmissis. Non ergo recte concludit hoc argumentum , nec adversus A.A. negantes , fidem esse discursivam , ut ex se patet ; nec adversus hoc affirman-

tes ; nam qui dicunt , fidem esse discursivam , asserunt , assensum conclusionis attingere intrinsece veritatem præmissarum , tamquam motivum intrinsecum. De hoc postea.

Arguitur 2. : proposito intellectui mysterio revelato , potest voluntas imperare assensum erga mysterium , quin imperet assensum erga auctoritatem revelantis : ergo hæc non attingitur ut *quod* per talem assensum : ergo non est motivum intrinsecum illius. Prob. antec. Supposita apprehensione revelationis mysterii , satis innotescit veritas mysterii : ergo poterit credi per fidem mysterium revelatum , quin hic assensus attingat intrinsece revelationem. Resp. ad argum. disting. antec. : proposito intellectui &c. potest voluntas imperare assensum mysterii , quin imperet assensum erga auctoritatem revelantem , & tunc talis actus non erit fidei , sed alterius virtutis , conc. antec. ; & tunc talis assensus erit fidei , nego antec. & conseq. , & eisdem terminis dist. conseq. probationis.

Itaque voluntas imperare potest assensum mysterii independentem ab assensu revelationis ; sed tunc talis actus non erit actus fidei , seu

actus credendi Deo ; quia talis actus nequit esse theologicus , nec formaliter submissio , & reverentia auctoritatis divinæ ; sed erit alterius speciei à fide dignoscendæ ex peculiari specie ipsius mysterii ; essetque actus naturalis quoad substantiam : & licet foret supernaturalis (de quo pro nunc præscindimus) esset elicitus ab auxilio aliquo superno transeunte ; non autem ab habitu fidei , neque ab alio habitu , qui non est assignandus pro actibus raro contingentibus : sic actus scientifici , qui sequuntur primam conclusionem , & quasi illam repetunt , si non detur advertentia ad præmissas , non eliciuntur ab habitu conclusionis ; quia sunt valde diversi hi actus , ad hoc , ut idem habitus facilius ad illos ; fiuntque tales actus frequenter , & sequenter ab specie clara objecti , quæ clarius fit ex repetitione actuum.

Replicabis : imperare dissensum mysterii absque imperio dissensus revelationis , est formaliter actus infidelitatis : ergo pariter , imperare assensum mysterii ab que imperio assensus revelationis , & auctoritatis divinæ erit formaliter actus fidei. Resp. neg. conseq. & paritatem. Disparitas est

est ; quia prima propositio cum sit negativa , & negatio sit malignantis naturæ , magis se extendit , quam secunda propositio consequentis , & plus negat , quàm ista affirmet. Unde stat , quod dissensus mysterii absque dissensu revelationis sit actus infidelitatis : & tamen assensus mysterii absque assensu revelationis non sit actus fidei ; quia iste non est assensus mysterii utcumque , sed assensus mysterii propter revelationem , in quo necessario importatur assensus revelationis. Vide quæ diximus sect. 3. quæst. antec. conclus. à num. 60.

14 Arguitur 3. : de facto dantur plures actus fidei independentes ab aliqua notitia actuali authoritatis divinæ revelantis : ergo quia hæc non est motivum intrinsecum &c. Prob. antec. experientia , quæ videtur in Catholicis assuefactis ad credendum ; qui postquam pluries assenserunt mysterio alicui , v. g. Trinitatis , propter authoritatem divinam , postea Trinitatem credunt , quin recordentur divinæ authoritatis , & revelationis : ergo. Hoc argumentum si quid probat , probat , authoritatem divinam , non solum non esse motivum intrinsecum ad credendum , verum , & de facto reperiri posse

actus fidei supernæ independentes ab actuali notitia divinæ authoritatis ; quod quidem est contra communem torrentem Th. ologorum. Sed quid sit de hoc
15 Resp. neg. antec. argumenti ; ad cuius probationem , & experientiam respondeo alia experientia Musici peritissimi , qui distractus ad diversa , & non attendens ad regulas artis has chordas præ aliis pulsat : & tamen certissimum est , quod ex directione , & regulis artis , potius hanc positionem , quàm aliam facit , & ex imperio voluntatis manum applicat ad hunc motum , quàm ad alium. Numquid istæ secundum regulas pulsat , sine actuali notitia regularum ? Certè dices , habere cognitionem dirigentem , licet tenuem ; quia præ facilitate pulsandi non advertit reflexe , se habere talem cognitionem. Sic ergo evenit in assuefacto ad credendum mysteria propter divinam authoritatem ; nam dum postea occurrunt illa credenda , excitabitur ad assensum fidei ab authoritate divina , licet imperceptibili cognitione illius : & sic per actus illos frequentes , quibus credimus mysteriis , advertimus act. aliter , etsi eos falsè , ad authoritatem re-

velantem. Sed concessio casu, quo quis ex consuetudine nullo modo adverteret ad auctoritatem revelantem huiusmodi assensus, nec esset fidei, nec liber, nec meritorius, quia non fieret in obsequium divinæ auctoritatis revelantis.

16 Replicabis: ut talis assensus sit fidei, sufficiunt species derelictæ ab actibus præcedentibus, & habitus ex illis acquisitus absque aliqua notitia actuali divinæ auctoritatis revelantis: ergo &c. Respondeo negando antec.; quia species relictæ ab actibus præcedentibus, & habitus acquisitus ex illis solum præstant, quod intellectus facilius feratur in objectum sufficienter propositum; attamen species relictæ ab assensu propter Deum revelantem non poterunt movere, neque inclinare in actu 2. ad assensum, nisi detur advertentia ad Deum revelantem, si talis assensus est propter Deum revelantem. Deinde, habitus acquisitus inclinatur ad actus similes præcedentibus, à quibus fuit genitus; sed præcedentes attingunt intrinsece auctoritatem Dei revelantis: ergo & species relictæ, & habitus acquisitus inclinabunt, & elicient actus intrinsece attingentes auctoritatem Dei revelantis; &

tunc tales actus jam erunt fidei.

QUEST. III.

Ex quo motivo fides assentiat ipsi divinæ auctoritati?

I **S**tabilito iam, divinam auctoritatem ex sapientia, & veracitate constantem esse motivum intrinsecum respectu omnium assensuum fidei, & consequenter per quemcumque assensum fidei exprimi non solum mysterium, sed etiam auctoritatem; merito quaerimus: ex quo motivo credens persuadeatur, Deum esse infinite sapientem, & veracem? Difficultas non procedit ex sapientia, & veracitate, quando sunt objectum materiale fidei, & directe creduntur, quoniam à Deo revelantur; sed procedit, quando sunt pure objectum formale, & creduntur tanquam motivum intrinsecum, & consequenter ut *quod*. Quare quaestio solum procedit de veracitate, & sapientia prout sunt objectum formale credendi cetera mysteria revelata, & in quolibet actu fidei, ipsa quoque attinguntur ut *quod*. In qua sanè difficultate varii sunt modi dicen-

endi, quosque per sequentes conclusiones proponemus, nostranique mentem declaramus. Sit ergo

Prima conclusio.

2 Nos non credimus sapientiæ, & veracitati ex motivo Deitatis: & sic fides non resolvitur in Deitatem. Est contra Capreolum, Caiet., & alios. Prob. conclusio: ideo motivum fidei esset intrinseca connexio Deitatis cum sapientia, & veracitate, quia fides ultimo resolvitur in Deitatem, & autoritas nobis apparet per Deitatem; sed hæc ratio falsa est, vel nullam vim habet: ergo &c. Min. quoad 1. partem eo stat ex dictis sect. 1. q. 1. conclus. 1. Quoad 2. prob.: aliud est principium subiectivum, & originativum objecti in esse rei; & aliud in esse credibilis; sed licet Deitas sit tale principium in esse rei, non tamen in esse credibilis: ergo. Mai. eo stat; quia licet primæ qualitates sint principium subiectivum coloris, non tamen principium obiectivum videndi colorem. Prob. min.: quod Deitas sit principium originativum autoritatis in esse rei, solum probat Deitatem esse mo-

tivum assensus scientifici respectu autoritatis; sed motivum fidei est distinctum à motivo scientiæ; hæc enim procedit demonstrative, non vero authoritative, sicut fides: ergo licet Deitas sit principium originativum in esse rei, non tamen in esse credibilis.

3 Dices pro contrarijs: si fidelis interrogetur, cur credit Incarnationem? Respondebit; quia Deus *dixit*. Si iterum interrogetur, cur credat Deo dicenti? Respondebit; quia est summa veritas, quæ nec fallere, nec falli potest; & tandem si queratur: cur iudicet, Deum esse sic veracem? Dicet; quia est pelagus omnium perfectionum: ergo in Deitate sistit fides tamquam in ultima ratione credendi; & consequenter &c. Respondeo, quod tota ratio credendi terminatur in 2. responsione: *credo Deo dicenti*; quia est summa *veritas in dicendo*. Et licet dum ultra interrogatur? Cur Deus sit summa veritas? bene respondeat; quia est pelagus omnium perfectionum: Tamen in hac responsione, iam non continetur ratio credendi, sed ratio ob quam est in Deo id, quod respectu nostri est ratio credendi; quod valde diversum est ab ipsa ratione, quæ nos movet ad credendum. Se.

Secunda conclusio.

4 Fides superna non attingit divinam veracitatem, ut evidenter cognitam lumine naturali: & sic non resolvitur in ipsam, ut sic cognitam. Est contra Alrifidorensem, & alios cit. à Suarez. Prob.: fides superna per quam credimus mysteria revelata propter veracitatem Dei, attingit ipsam veracitatem ex dictis quæst. ant.: ergo debet esse etiam supernaturalis prout assentitur ipsi veracitati. Sed hoc est falsum, si motivum formale assentiendi divinæ veracitati foret ipsa veracitas naturaliter cognita: ergo &c. Prob. subsumpta: actus supernus nequit oriri ex motivo formali naturali; sed assentiri divinæ veracitati, prout naturaliter cognita, est motivum formale naturale: ergo.

5 Dices: divina auctoritas est nobis naturaliter nota ante quemlibet actum fidei: ergo ut sic naturaliter nota attingitur à fide. Resp. omisso ant. c., negando conseq.; quia esse verum sit, divinam auctoritatem esse nobis naturaliter notam ante quemlibet actum fidei; falsum est, quod illa ut sic nota sit objectum for-

male, in quo fides theologica, & superna ultimò resolvatur. Tum, quia fides theologica non foret superna. Tum, quia certitudo objecti materialis fidei supernæ debet commensurari cum certitudine objecti formalis: ergo si divina auctoritas ut naturaliter cognita est objectum formale, & in illam prout sic cognitam ultimo resolvitur fides theologica; iam infallibilitas fidei commensuratur cum infallibilitate assensus naturalis, quod est contra rationem, & communem sensum SS. PP.

Tertia conclusio.

6 Fides non resolvitur in auctoritatem divinam, ut revelatam, ita ut revelatio, non solum sit revelatio mysterii credendi, sed etiam ipsius auctoritatis, & veracitatis. Est contra Suarez, & alios Jesuitas. Prob.: ex tali sententia sequitur inevitabiliter circulus vitiosus; ergo non est tenenda. Prob. antec.: juxta adversarios, ratio unica, qua innititur credens, ut persuadeatur, Deum esse veracem, est; quia Deus sic revelat revelationem infallibili; sed revelationem esse infallibilem noscitur ex auctori-

tate, & infinita veracitate Dei revelantis: ergo fidelis credit, Deum esse veracem, quia hoc revelat Deus revelatione infallibili, & credit, revelationem esse infallibilem, quia Deus revelans est verax: ergo actus credendi vitiosum circulum continet; nam fidelis credit veracitatem propter revelationem, & istam propter veracitatem.

7. Prob. 2. in illo primo signo in quo fides incipit attingere veracitatem, vel illam attingit ex luce, & motione revelationis, vel ex alia luce, & motione distincta à revelatione? Si hoc 2. dicatur, sequitur contra predictos A.A., quod iam non resolvitur ultimate fides in divinam auctoritatem, ut revelatam, sed prout creditam propter revelationem; ut de seipater. Si vero primum dicatur? infero: ergo antequam attingatur divina auctoritas, aut veracitas iam supponitur revelatio, ex parte motivi, ut veracitatem suadens: ergo supponitur revelatio ut fide digna, & autorizata in aliquo signo priori ad auctoritatem divinam, quod est absolute falsum.

8. Prob. 1. hæc conseq.: auctoritas divina componitur essentialiter ex veracitate; sed juxta

contrar., ante veracitatem supponitur revelatio veracitatis, ut fide digna: ergo & supponitur autorizata ante divinam auctoritatem; cum nequeat esse fide digna, quin sit autorizata. Prob. 2. præfata conseq.: juxta contrar., motiivum credendi veracitatem est revelatio; sed motiivum supponitur in aliquo priori ad assensum terminatum respectu objecti crediti: ergo supponitur revelatio movens antequam credatur auctoritas, aut veracitas: ergo cum aliunde revelatio moveat, ut autorizata, alias non moveret; sequitur quod moveat ut autorizata antecedenter ad auctoritatem, quod est implicatorium.

QUARTA CONCLUSIO

9. Fides non resolvitur in auctoritatem, ita ut hæc non affirmetur per fidem, sed supponatur affirmata. Est contra aliquos R.R. Hæc conclusio satis constat ex dictis quæst. ant. Prob. breviter: ex hac sententia non vitatur difficultas huius interrogationis: unde constat auctoritas, quam supponis? Maxime apud A.A. contrarios, qui supponunt auctoritatem per modum objecti formalis: ergo quia fides nequit

quit resolvī in auctoritatem, ita ut hæc non affirmetur per fidem, sed supponatur attackta. Vide rationes pro resolutione antec. quest., quæ efficaciores sunt, & insinual argumenta soluta.

QUINTA, ET ULTIMA

Conclusio.

10 Perfectiones constituentes auctoritatem divinam, licet fuerint prius naturaliter cognita ex vi connexionis intrinsicæ cum Deitate, tamen non attinguntur à fide superna, nisi propter se ipsas; & sic actus fidei terminatus ad divinam auctoritatem ultimo resolvitur in ipsam, propter ipsam. Conclusio deducitur ex Scoto. In 3. dist. 25. q. 1. ad 1. Prob. 1. ratione: si divina auctoritas, & veracitas, prout est motivum fidei superne, & ratio credendi mysteria revelata non attingeretur ab actu fidei propter semetipsam, maxime quia ipsa veracitas supponitur prius naturaliter cognita ab ipso credente; sed hæc ratio nulla est: ergo &c. Mai. est fundamentum contrariorum: prob. mino: licet aliqua veritas immediate, & in se ipsa non appareat ex terminis, sed egeat

luce alterius cognitionis eam manifestantis; tamen tali luce supposita, poterit intellectus assentiri illi veritati propter se ipsam, quin per illum actum attingat motivum extrinsecum, vi cuius veritas illa manifestata fuit: ergo & stabit quod divina veracitas, aut auctoritas ex terminis in se ipsa non appareat, sed egeat tali lumine naturalis cognitionis, vel quod appareat per argumenta credibilitatis, & quod tali luce supposita, attingatur immediate propter semetipsam à quolibet actu fidei.

11 Prob. antec. 1: quævis veritas sufficienter apparens potest immediate movere assensum propter semetipsam; sicut bonitas apparens per cognitionem potest movere voluntatem; sed non minus apparet divina veracitas per lumen naturalis cognitionis, ac bonitas per cognitionem; ergo sicut bonitas per cognitionem apparens potest movere voluntatem, ut eam amet propter ipsam; sic divina veracitas apparens per cognitionem naturalem potest movere intellectum, ut ei essentiat propter ipsam. Prob. 2. idem antec. licet veritas intrinseca conclusionis, quæ est immediatum, & intrinsecum motivum ipsius conclusionis,

non appareat ex terminis in se ipsa, sed egeat præmissis ut manifestativis illius, tamen hoc non obstat, ut supposita luce præmissarum, assensus tendens erga conclusionem attingat immediate, & propter semetipsam veritatem conclusionis, ut tenet communior opinio Philosoph. cum Nro. Doct. in 3. dist. 25. q. 1. *ad primum principale*: ergo &c.

12. *Confermat*: hæc argumentatio non valet: ut hoc objectum attingatur a potentia, eget præcognitione alterius objecti: ergo implicat attingi, quin semper attingatur cognitio alterius objecti: ergo nec tenet argumentum contrariorum. Antec. patet, tum in amore desiderij; tum in actu spei; nam ut possit voluntas tendere amore desiderij circa aliquod objectum, opus est, ut tale objectum proponatur ut absens, & tamen per affectum non tendit circa absentiam, sed circa bonum. Sic actus spei essentialiter præsupponit cognitionem objecti, ut ardui, & voluntas non amat arduitatem, sed bonum, quod arduum denominatur: ergo similiter esto ad actum fidei prærequiratur naturalis cognitio divinæ veracitatis, non sequitur, quod ipsa divina vera-

citas non possit attingi immediate propter semetipsam ab actu fidei; quin per hunc actum attingatur veritas, vi cuius fuit naturaliter manifestatur.

13. Ratio totius a priori est; intellectus non potest tendere in objectum, quin per prius habeat speciem illius: & multoties acquisitio specierum huius objecti pendet a propositione aliorum; ut species conclusionis pendet a cognitione præmissarum; attamen supposita specie objecti, intellectus potest tendere immediate in illam veritatem manifestatam per speciem; cum omne verum sic manifestatum posset specificare actum intellectus, & per illum in verum tendere, quin ad hoc opus sit recurrere ad cognitionem aliorum objectorum, ex quibus dependebat acquisitio speciei manifestativæ huius veritatis. Notate hoc bene ad solvendum fundamentum contrariorum.

14. Prob. 2. conclusio: deo veracitas non posset immediate termininare assensum propter semetipsam, vel quia non habet vim movendi ad talem assensum: vel quia non apparet ex suis terminis; sed primum est falsum; quia quævis veritas habet vim movendi ad assensum, sicut bo-

bonitas honesta, & delectabilis habet vim movendi amorem; & alias secundum non tenet; quia quod ex suis terminis non appareat, non est defectus vis motivæ, sed solum defectus, & necessitas applicationis, ut vis motiva possit in actu 2. movere: ad modum quo bonitas non cognita vim habet motivam amoris, & solum deficit applicatio, hoc est, cognitio, ut possit in actu 2. per se immediate movere ad amorem. Sic similiter, ignis non applicatus vim habet comburendi, & solum deficit applicatio tamquam conditio reddens proximè expeditam vim comburendi: ergo divinæ veracitatis, non deficit vis motiva, licet ex terminis non appareat, ad hoc ut possit immediate terminare assensum propter semetipsum.

14. Prob. ultimo conclusio: assensum fidei ultimo terminari in auctoritatem propter ipsam, est, auctoritatem divinam ita movere ad assensum fidei, ut non egeat alio motivo; sed auctoritas divina potest sic movere ad assensum fidei: ergo assensus fidei ultimo resolvitur in auctoritatem propter ipsam. Prob. min.: assensus terminatus ad auctoritatem unice motus ex ipsa,

erit certus, supernaturalis, & elicited ab habitu fidei: ego sufficiens erit, ut illo nitatur assensus mysteriorum, quin indigeat alio motivo. Prob. antec.: de ratione habitus est, non solum attingere objectum materiale, propter formale, sed etiam attingere objectum formale propter ipsum; ut patet in charitate, quæ non solum habet amare creaturas propter Deum, sed etiam amare Deum propter ipsum; quia actus habent eundem ordinem, & gradum charitatis; cum habeant idem motivum: ergo de ratione habitus fidei erit attingere non solum objectum materiale propter formale, sed etiam & formale propter se ipsum: ergo assensus auctoritatis propter ipsam, elicited ab habitu fidei erit supernaturalis, & certus.

Solvuntur argumenta.

15. Arguitur 1.: dum objectum aliquod per se non apparet verum, sed per aliud, nequit ejus veritas attingi propter se; sed propter aliud; sed divina auctoritas non apparet vera propter se; cum supponatur prius cognita ab ipso credente: ergo &c. Prob. mai. paritate; quia uti-

litas medicinæ pro sanitate facit medicinam amabilem, numquam medicina amatur propter se, sed propter sanitatem: ergo à pari. Idem argumentum potest fieri omnibus medijs non habentibus bonitatem relativam, seu utilitatis in ordine ad finem. Resp. tamen neg. mai. ad probationem concess. antec., neg. consq. & paritatem.

16 Disparitas est; quia bonitas ultimo specificativa, & resolutive affectus voluntatis est tantum bonitas honesta, vel delectabilis; nam bonitas utilitatis est solum quasi vialis, id est, in tantum placere valens, in quantum placet terminus ille, ad quem est utili, & sic tantum propter hunc amabitur. At respectu intellectus non datur hoc discrimen veritatis; ita ut una sit vialis, & finalis altera; nam cum intellectus solum postulet suum objectum esse verum, omnis objectiva veritas quantum est ex se, est motiva assensus intellectus per modum finis; & cum aliunde divina auctoritas sit objectum verum propter se, poterit immediate attingi ab actu fidei superno propter se: & sic; respectu intellectus non datur veritas vialis, sicut respectu voluntatis bonitas via is datur. Ex quo aperte patet disparitas argumenti.

17 Arguitur 2: fides non potest tendere in veracitatem, nisi ex motivo revelationis: ergo veracitas non attingitur propter semetipsam ab actu fidei. Probatur antec.: fides attingit omne suum objectum propter revelationem; cum ipsum credat; quia Deus dixit: ergo. Resp. omisso antec. dist. 2.: fides attingit omne suum objectum *materiale* propter revelationem; conc. antec.: *formale*, nego antec.: cum ergo in casu conclusionis veracitas sit solum objectum formale, & non materiale, erit solum objectum affirmatum per assensum fidei; non vero creditum, quia denominatio crediti solum competit objecto, quod creditur propter revelationem facram de ipso, quod est tantum objectum materiale. Deinde, si veracitas crederetur propter revelationem, hæc redderetur credibilis ex alia veracitate, & sic in infinitum.

18 Arguitur 3.: 3. vel actus tendens in veracitatem est actus fidei, vel non? Si hoc 2.: ergo ille actus non erit elicited à fide, sicut non est actus scientiæ actus non elicited à scientia. Si primum: ergo erit actus credendi Deo: ergo ille actus innititur revelationi, quia implicat actus creden-

di Deo, dum præcinditur à locatione Dei. Pro solutione nota, quod Dillema argumenti potest intelligi de assensu, qui sic tendat in veracitatem, ut simul transeat ad credendum mysterium revelatum propter ipsam veracitatem. Vel potest intelligi de assensu sic attingente veracitatem, ut non transeat ad credendum aliquod mysterium revelatum ex motivo veracitatis. Hoc supposito.

19 Respondeo, quod si in hoc ultimo sensu loquitur argumentum: vel potest dici, quod talis actus non elicitur à fide, sed scientia naturali. Vel potest dici, quod licet non sit actus fidei formaliter, eliceretur tamen ab habitu fidei; cum sphaera huiusmodi habitus sit etiam tendere circa principia objectiva, & formalia fidei. Si vero primum intendat argumentum; tunc dicimus, talem actum esse assensum fidei elicitum ab habitu supernaturali fidei, & per ipsum credimus Deo loquenti mysterium revelatum: & simul per ipsum attingimus immediate ipsam divinam veracitatem, ut motivum intrinsecum credendi, non vero, ut objectum credendi.

20 Arguitur 4. assensus fidei, quo divina veraci-

tas attingitur per sepe est obscurus, ut pater in Rusticis; sed nequit esse obscurus nisi ex medio continente obscuritatem: & nullum aliud medium tale reperitur, nisi divina revelatio: ergo divina veracitas per sepe attingitur à fide ex motivo revelationis, & non propter semetipsam. Resp. negando min.; quia obscuritas in casu argumenti non sumitur ex revelatione, sed ex modo, quo eliciens actum tendit; quia procedit ex cognitione imperfecta terminorum, scilicet, Deitatis, & veracitatis. Possunt enim aliqua objecta esse ex terminis nota respectu aliquorum qui terminos propositionis perfecte penetrant: & esse obscura respectu illorum, qui terminos imperfecte cognoscunt, uti sunt communiter Rustici.

ARTICULUS 2. Replicabis à veracitas obscure proponitur ex motivo revelationis: ergo nulla est solutio: Prob. Antec.: assensus mysterij nequit esse firmitior erga mysterium creditum, quam erga veracitatem; sed fides divina credit mysterium revelatum super omnia: ergo & veracitatem. Nunc sic; sed quando veracitas obscure proponitur, non creditur prudenter super omnia, nisi credatur ex obscuro motivo revelationis:

ergo quando fides obscure assentitur veracitati super omnia, assentitur ex motivo revelationis. Respondeo, nego ant.; & concessio syllogismo probationis; nego subsumptam. Ratio est; quia sicut divina veracitas digna est, ut propter ipsam assentiamus rebus à Deo dictis, & propositis motivis prudentis credibilitatis de existentia revelationis, sic dignissima est, ut ipsi veracitati propter ipsam assentiamur super omnia, si evidenter proponatur suavisibilis, quamvis obscure, eo modo, quo mysteria sunt evidenter credibilia, licet sint obscure proposita. Unde falsum est, quod quando veracitas obscure proponitur, ipsis semper assentiamur super omnia ex motivo obscuro revelationis.

QUÆST. QUARTA, & ultima.

Ex quo motivo ducamur ad assensum divina revelationis?

I Omnis actus fidei divinæ supponit divinam revelationem mysterij credendi; sed quodnam sit motivum determinans intellectum credentis ad assensum existentie divinæ revelationis

erga tale mysterium, merito dubitatur. Ratio est; quia cum existentia revelationis ex terminis non appareat potius, quàm ejus carentia, eget aliquo motivo, quo intellectui fiat suavisibilis talis existentia, juxta illam maximam Doct. in 3. dist. 23. §. 2. *de fide infusa*, scilicet; *omnis veritas, quæ ex terminis non apparet, eget aliquo motivo, quo suavisibilis fiat intellectui*. Intellectus enim talis natura est, quod nec ex se, nec ex imperio voluntatis assentire valet alicui objecto, nisi proponatur ei, ut verum.

Patet hoc etiam paritate: ideo intellectus exigit ut motivum divinam auctoritatem revelantem, ad hoc ut assentiat huic propositioni: *Deus est Trinus, & Unus*; quia existentia huius mysterij est obscura, & ex terminis non apparet potius, quam ejus carentia; sed non minus obscure proponitur existentia revelationis talis mysterij; nam licet Apostoli, Prophetae, & illi, qui habuerunt evidentiam revelationis, clarè cognoscerent Deum esse, qui immediate illis loquebatur; tamen in cæteris credentibus talis evidentia non datur, sed respectu illorum est obscura: ergo si.

sicut ad assentiendum myste-
rio eget intellectus aliquo mo-
tivo ; sic similiter ad assen-
tiendum huic propositioni: *exis-
tit revelatio mysteriorum*. Quodnam
hoc sit, est difficultas, circa
quam variae sunt sententiae.
Præcipuas proponam, & in-
pugnabo, & tandem nostram
mentem aperiam, & de-
fensabo.

3. Dico 1., motivum,
in quo ultimo resolvitur assen-
sus existentiae revelationis, nec
est habitus fidei, nec auxilium
actuale gratiae. Prima pars est
contra Canon. Aragon, Bañez,
& Molinam. Secunda contra
Granados. Prob. tamen: nostra
difficultas procedit de resolu-
torio objectivo, non vero de
subjectivo; sed tam habitus,
quam auxilium unice sunt ra-
tiones per modum principii ef-
ficiendi actum fidei; ad mo-
dum, quo potentia ambulandi
est ratio eundi: ergo sicut
querenti, quare ivisti Matri-
tum? Non recte respondes; quia
habui potentiam ambulandi: ita
querenti: quare assentis reve-
lationi? Non recte respondes;
quia datur habitus fidei, aut
auxilium constituens credibili-
tatem subjectivam, sive poten-
tiam proximam credendi.

4. Confirmatur: in tan-
tum habitus fidei, vel auxi-

lium esset tale motivum, in
quantum pertinerent ad objec-
tum formale fidei; sed non per-
tinent: ergo &c. Mai. est fun-
damentum contrariorum. Prob.
min. 1.; quia habitus, (idem
dic de auxilio) solum est causa
actus, necdum secundum in-
tensionem, sed etiam secundum
substantiam: ergo non se tenet
ex parte objecti formalis. 2.;
quia habitus fidei infusus nec
cessario specificatur ab objecto
formali: ergo objectum forma-
le fidei præsupponitur ad hunc
habitum; cum specificativum
præsupponatur ad suum speci-
ficatum. Demum; quia mo-
tivum credendi, sicut motivum
amandi, debet præcognosci, ita
ut ille, qui crediturus est, red-
dat saltem in conspectu ratio-
nem de tali motivo: & respon-
deat: *credo*; quia me movet
hoc, scilicet, autoritas infal-
libilis Dei, habitus fidei, vel
auxilium divinæ gratiæ; sed
nullus potest respondere: *cre-
do*; quia me movet, vel habi-
tus fidei, vel gratia, alias pos-
set naturaliter cognoscere se
habere habitum fidei, & gra-
tiam, quod est contra Triden-
tinum: ergo &c.

5. Dices pro AA. pri-
mæ partis: illud est motivum
fidei, saltem parziale, quod
manifestat objecta credenda: sed

hæc manifestantur medio lumine, quod est habitus fidei, licet non clarum, saltem obscurum, juxta illud Epist. 2. Div. Petri, cap. 1. : *cui bene facitis attententes, sicut lucernæ lucenti in caliginoso loco* : ergo &c. Confirmatur : etsi lumen habitus fidei sit principium effectivum actus, potest esse lumen objecti, ut patet, tum in lumine gloriæ, quod est causa efficiens partialis visionis, & tamen illuminat objectum videndum. Tum, in lumine materiali, quod taliter manifestat colores visui corporeo, quod etiam requiratur ex parte potentie : ergo etsi lumen habitus fidei &c.

6 Respondeo, negando min. ; nam in nostro casu nulla datur manifestatio objecti præter propositionem illius, v. g. *Incarnationis, ut credibilis*, quæ propositio non fit à lumine, vel auxilio. Nec autoritas Div. Petri est ad rem ; nam ex ea solum sequitur, quod lumen fidei non confert evidentiam objecto, quod est propositio catholica. Ad confirm. dico, quod exempla sunt contra adversarios ; nam lumen gloriæ in nostra sententia nullo modo se tenet ex parte objecti visionis, sed tantum ex parte potentie elevando ip-

sam, & corroborando in genere virtutis active, quod pariformiter accidit in præsentia de habitu fidei. Lumen naturale solum concurrit ut conditio ad producendam visionem materiale ; vel ut alii dicunt, concurrit, ut principium ad mittendas species colorum ; non vero ex motivo videndi colores.

7 Dices pro AA. secundæ partis : Div. Aug. de prædestinatione SS. ait : *qui credunt, predicatoris foris secus sonante, intus à Patre audiunt, atque discunt*. Div. Chrysost. & Ambros. explicantes illud Epist. 1. Joan. cap. 5. : *qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se*, dicunt, quod ad credendum necessario requiritur lumen aliquod illustrans, & inducens intellectum, ut assentiat revelatis : ergo illustratio interna, quæ necessario est supernaturale auxilium, est motivum credendi revelatis : ergo in illa ultimo resolvitur assensus fidei. Resp. huiusmodi autoritates, solum asserere, requiri internum auxilium, aut illuminationem supernaturalem, quæ præveniamur ad credendum, & compleatur virtus incohata intellectus ad assensum supernaturalem mysterii revelati : &

hoc

hōc catholicè fatemur : quod vero hæc illuminatio ad objectum formale fidei pertineat, minime ex autoritatibus inferretur, ut intuenti constabit.

8 Dices ultimo : divina autoritas revelans absolute non est motio sufficiens, ut determinetur intellectus ad assensum supernaturalem fidei : ergo ultra illam est necessaria divina illustratio. Prob. antec. : posita autoritate divina, & motivis credibilitatis, adhuc assensus fidei non erit supernaturalis deficiente divina illustratione : ergo &c. Resp., neg. suppositum antec. : quia objectum motivum nec determinat, nec debet determinare ad assensum supernaturalem ; hæc enim determinatio præcise provenit à principio supernaturali se tenente ex parte potentie, & activitatis. Prob. antec. solum concludit de causa efficiendi, non de motiva, de qua in præsentī solum est sermo.

9 Dico 2. autoritas humana totius Ecclesiæ non potest esse motivum assentiendi divinæ revelationi. Est contra Medin. Durand. & alios. Prob. : autoritas humana totius Ecclesiæ, ut pote motivum fallibile, non potest esse sufficiens motivum, assensus infallibilis, qualis est assensus fidei

divinæ, de quo postea : ergo autoritas humana totius Ecclesiæ &c. Prob. antec. : non potest esse maioris infallibilitatis, hæc propositio : *existit mysterium Incarnationis*, quam hæc : *existit revelatio mysterii Incarnationis* ; sed hæc secunda fundatur in autoritate humana, juxta contrarios, quæ fallibilis est : ergo nequit esse assensus infallibilis fidei motivum. Hæc conseq. patet ; quia assensus depromit infallibilitatem ab autoritate revelante ; cum ergo autoritas humana revelans fallibilis sit, nequit assensus esse infallibilis. Confirmatur : hic modus dicendi continet circulum vitiosum : ergo non est bonus. Prob. antec. : si interrogetur quis, cur credit, *Incarnationem existere* ? Respondet : *quia Deus revelavit*. Sed quare credis ; Deum illam revelasse ? Quia Ecclesia hoc dicit. At, quare credis Ecclesiæ hoc dicenti ? Quia Deus revelavit credendum esse Ecclesiæ : sed iterum rogo ; quare credis, *Deum revelasse credendum esse Ecclesiæ* ? Dices : quia Ecclesia hoc dicit. En ergo quomodo terminus est principii ipsius, & terminus talis principii, & sic committitur circulus vitiosus. De hoc

amplius in sequentibus conclusionibus.

10 Dico 3. : nec auctoritas divina Ecclesiæ, quatenus, scilicet est organum Spiritus Sancti, & habet infallibilem assistentiam ipsius, qui non permittit Ecclesiam errare in rebus ad Religionem pertinentibus, est motivum ad credendam existentiam divinæ revelationis. Est contra Pitigianum in 3. dist. 24. art. 1. : Prob. : hæc assistentia Spiritus Sancti est unum ex mysteriis credendis : ergo non est motivum &c. Prob. consequentia : assistentia Spiritus Sancti respectu Ecclesiæ est nobis æque ignorata, ac ipsa existentia revelationis ; sed hoc ipso nequit esse tale motivum ; alias explicaretur ignotum per æque ignotum : ergo &c. Prob. min. : assistentia Spiritus Sancti respectu Ecclesiæ non constat nobis ex natura terminorum, sed per divinam revelationem, scilicet, quia hoc dicit Sacra Scriptura : ergo utrumque est nobis æque ignotum.

11 Dices : tam Rusticus, quam Doctus credit mysteria, quæ Ecclesia proponit ; sed non alio motivo, nisi quia proponit Ecclesia auctoritate infallibili Spiritus Sancti : ergo &c. Prob. min. auctoritate Div.

Augustini cap. 5. contra Epistolam fundamenti, ubi ait : *ego Evangelio non crederem, nisi me Ecclesia teneret auctoritas.* Et Paulo post : *Evangelium Nazæeorum non admitam, quia non admittitur ab Ecclesia :* ergo &c. Respondeo distinguendo min. : sed non alio motivo, nisi quia Ecclesia proponit ; ita ut propositio Ecclesiæ sit conditio ad credendum, concedo min. : ita ut sit ratio ultima motiva, & formalis ad credendum, nego min. Augustinus ergo loquitur de motione notificativa ; non vero de formali constituyente actum theologicum fidei in esse theologici. Unde promulgatio Ecclesiæ ad credendum est mera conditio. Vide quæ diximus quæst. 1. sect. 2. à num. 26.

12 Dico 4. : assensus, quo credimus existentiam revelationis mysterii revelati, est o elicitus ab habitu fidei, non est immediatus ex apprehensione terminorum, sicut est notitia primorum principiorum : & sic assensus existentie revelationis non resolvitur in terminos ipsius, sicut resolvitur quælibet propositio per se nota. Est contra Lugo, & alios. Probat : *non est per se notum*, locutionem Parrochi, Prædicatoris, aut Magistri esse locutionem

mediatam Dei : ergo assensus existentiae revelationis nequit resolvi in terminos ipsius revelationis , sicut assensus propositionis per se notæ. Conseq. infertur : prob. antec. : si esset per se notum , locutionem Parrochi , Prædic. &c. proponentium aliquod mysterium, esse mediatam Dei locutionem, maxime , quia proponitur ut confirmata miraculis , martyriis , & aliis signis ; sed licet sic proponatur , minime infertur, esse per se notum ex ipsis terminis talem locutionem esse mediatam Dei : ergo &c.

13 Prob. min. : Episcopi Lutherani , & Calvinistæ, eorumque Prædicatores semper proponunt suam hæreticam doctrinam ut confirmatam eodem apparatu signorum ; sed propositio eorum non vere apprehenditur a Catholico audiente, ut locutio mediate Dei : ergo ex eo , quod existentia revelationis alicuius mysterii proponatur à ministro Catholico cum supra dictas signis , & motivis prudentis credibilitatis, minime infertur , esse per se notum ex terminis , locutionem talis Ministri esse locutionem mediatam Dei. Min. cum conseq. tenet. Mai. vero confutat ; quia hæretici proponentes suam doctrinam , dicunt illam esse , quam Christus , & Apost.

oli tradiderunt ; & addunt, quod miracula , quæ in historiis Ecclesiasticis narrantur facta , esse in confirmationem ipsorum doctrinæ : SS. & DD. Ecclesiae illam tenuisse , & prædicasse : & Martyres tradidisse vitam pro illa : ergo &c.

14 Confirmatur : supponamus , (quod possibile est) Parrochum aliquem proponentem simul plura mysteria fidei, proponere , vel ex ignorantia, vel ex malitia , inter mysteria vera aliquod falsum , scilicet, quaternitatem divinarum Personarum , & in confirmationem , quod Deus sic revelavit , allegare signa , miracula &c. Hoc supposito , inquiror : quomodo ex terminis apparebit audienti , quod revelatio mysterii veri est locutio mediatæ Dei , non vero mysterii falsi ? Non video certè ; cum utraque propositio exornetur , & proponatur eisdem signis , & motivis. Deinde , locutio mediatæ Dei non bene explicatur à Patre Lugo, ut ipsum legenti aperte constabit. Videatur N. Sennio controver. 4. q. 4. de fide.

15 Dico 5. : assensus revelationis non resolvitur ultimo in locutionem moraliter divinam , quæ consistat in locutione Parrochi proponentis locutionem , quæ in re est di-

vi-

vina. Est contra nostrum Antonium Perez. Prob. : modus præbens fundamentum hæreticis ad suos stabiliendos errores nequit admitti à catholico; sed talis est hic modus dicendi: ergo. Prob. min.: hic modus præbet fundamentum hæreticis ad adstruendum propriam instinctum internum, sive spiritum privatum, quo dicunt, omnes debere duci in credendis, & agendis: quare negant necessitatem recursus ad Ecclesiam declarantem mysteria; quia ex firmitate assensus, quam inducit spiritus privatus, agnoscunt moraliter, locutionem esse divinam; sed totum hoc videtur sequi ex supraposito modo dicendi, secundum explicationem præfati authoris: ergo &c. Minor constabit, contemplando explicationem nostri Antonii Perez tom. 2. tract. 4. disp. 2.

16 Confirmatur: Hæreticus Doctus eandem firmitatem inducet respectu sui subditi Rustici, ac Parrochus Catholicus respectu sui subditi Rustici; sed in primo firmitas illa non facit propositionem Parrochi, ex terminis propositionis ipsius esse locutionem moraliter divinam: ergo nec in secundo. Mai. est certa; quia uterque dicit, mysterium esse ex obligatione credendum: &

uterque Rusticus judicat esse firmiter credendum, & sic credit. Urgetur: supposita propositione Parrochi dicentis, locutionem esse moraliter divinam, adhuc ex terminis non est patens, & certum, talem propositionem esse divinam; est tō in rei veritate sit talis: ergo assensus revelationis non resolvitur in locutionem moraliter divinam. Antec. constat experientia, qua videmus, quod in fidelibus dantur tentationes contra fidem, & sæpe magno merito ipsos resistere.

17 Dico 6.: tale resolutivum non est revelatio divina, quatenus conscribitur confirmata miraculis, & aliis signis extrinsecis, quibus redditur prudenter credibilis. Est contra Ripald. Prob.: vel assensus existentiae revelationis movetur partim ex signis extrinsecis, & partim ex ipsa revelatione: vel refunditur totaliter in ipsa signa extrinseca, aut in ipsam revelationem? Si 1.: ergo talis actus credendi debet sic explicari: *credo revelationem existere; quia existit revelatio; & quia signa externa suadent revelationem existere; sed si credo revelationem existere, quia revelatio existit, iam non credo existere revelationem, quia signa externa hoc suadent; & si credo, revelationem existere, quia*

signa externa hoc suadent, non credo, revelationem existere, quia revelatio existit: ergo contradictio est, quod assensus existentiae revelationis moveatur partim ex signis extrinsecis, & partim ex ipsa revelatione.

18 Si autem 2., dicatur; scilicet, quod motivum assensus totaliter refundatur in ipsā revelationem, aut totaliter refundatur in ipsa signa extrinseca contra; quia si totaliter refundatur in revelationem, tunc talis actus sic debet explicari: *credo existere revelationem, quia existit revelatio*: vel credo, dari revelationem, quia datur revelatio; sed hic modus dicendi est nugatorius; ergo &c.. Si vero dicatur, quod totaliter refunditur in signa extrinseca, contra; quia tunc, motivum adequatum talis assensus fidei supernae erit pure humanum, quod est implicatorium, & satis constat ex propositione 21. damnata ab Innocent. XI.: & amplius constabit ex immediate dicendis: ergo. Quare

19 Dico ultimo: motivum adequatum ad assensum existentiae divinae revelationis non est autoritas humana. Est contra N. Pontium asserentem per motiva credibilitatis posse cognosci cognitione moraliter

certa, quod detur revelatio divina de rebus credendis: & cognitio ista sufficit, ut postea quis credat, existere revelationem, & mysterium revelatum. Probatur tamen 1. nostra conclusio: assensus existentiae divinae revelationis debet esse infallibilis; sed non potest esse infallibilis, si motivum adequatum talis existentiae sit autoritas humana: ergo &c. Mai. ultra hoc, quod sit Subt. Doct. in 3. dist. 23. §. *ad quest.* ubi docet, quod fidei assensus debet esse ita firmissimus, ut omnem formidinem, & dubitationem excludat; praeterquam quod, inquam, est Doctoris, constabit infra, dum de infallibilitate actus fidei agamus.

20 Prob. 2. conclusio: ut assensus sit infallibilis infallibilitate fidei theologiae, debet attingere mysterium, ut condignificatum divina autoritate; sed assensus non potest tendere in mysterium ut condignificatum divina autoritate, quin talis assensus attingat revelationem: ergo assensus fidei divinae necessario ut attingit mysterium sic condignificatum, necessario debet tendere in ipsam revelationem; & consequenter sicut autoritas humana excluditur à ratione motivi assensus erga mysterium, ut tenet

ipsemet Pontius, similiter excludi debet à ratione motivi assensus erga revelationem. Mai. discursus constat; quia si mysterium non attingeretur, ut condignificatum autoritate divina, non aprahenderetur ut infallibilis ejus existentia; cum omnis testificatio humana ex se fallibilis sit. Min. talis discursus etiam patet; quia mysterium concipitur ut condignificatum divina autoritate; quæ condignificatio nequit concipi absque eo, quod divina revelatio concipiatur.

21 Prob. tandem conclusio: antequam detur fidei assensus, debet precedere aprahensio proponens ut infallibilem existentiam mysterii; sed nequit præcedere talis aprahensio, si motivum existentie revelationis est tantum autoritas humana: ergo. Mai. est expressa Doct. in 3. dist. 33. §. *ad quest.* & patet etiam ratione; quia alias imprudenter procederet in tali assensu. Prob. min. nequit aprahendi ut infallibilior existentia mysterii, quam existentia revelationis, quia qui non aprahenderet revelationem ut existentem, non possit credere mysterium titulo revelationis; sed si motivum adæquate suadens existentiam revelationis est autori-

tas humana, existentia revelationis nequit aprahendi, ut infallibilis; cum prædicta autoritas de se fallibilis sit: ergo &c. Sic rejectis variis, & principalioribus modis dicendi, quorum ulterior impugnatio potest videri in N. Sendin cit.; nunc

Proponitur nostra conclusio.

22 Supposita fide acquisita de signis veræ Ecclesiæ, assensus firmissimus circa existentiam revelationis fundatur tanquam in motivo adæquato in divina autoritate Dei revelantis ad quem titulo gubernatoris, & relictissimi Provisoris Universi spectat, non permittere, quod aliqua revelatio falsa, & mendax proponatur ab Ecclesia Catholica tot, tantisque signis decorata, ut sola ipsa inter omnes appareat evidenter credibilis; & ceteræ sectæ in comparatione ipsius videantur prorsus incredibiles, & falsæ. Quia hæc conclusio, ut jacet aliquibus nova apparebit, antequam probetur.

23 Notandum est ex postea dicendis, quod religio nostra est evidenter credibilis

tam absolute, quam comparative. Ratio est; quia ipsa sola est falcata talibus fundamentis, & signis, ut ceteras religiones incredibiles reddat. Sed quia signa, quæ nostram Ecclesiam reddunt evidenter credibilem, quam plurima nobis evidenter non appareant, sed tantum constant ex testimonio humano, necesse est, quod voluntas imperet intellectui elicere assensus de existentia talium motivorum. Hoc assensu supposito (qui est assensus obscurus fidei humanæ acquisite de existentia talium signorum) postea intellectus credit, existere revelationem. Ad hunc assensum non movetur ex signis, aut motivis extrinsecis, quibus Ecclesia catholica sit evidenter credibilis; sed movetur ab autoritate Dei revelantis, cui riculo Governoris, & rectissimi Provisoris competit, non permittere, quod nomine ejus proponatur aliquid falsum tamquam à se dictum, ita ut hoc reddatur credibile ex merito, & ratione fundamenti prædictorum motivorum; sic conclusione intellecta.

24 Prob. 1. ad auctoritatem Dei titulo rectissimi Provisoris, & Governoris spectat, non permittere, quod ab Ecclesia Catholica tantis

signis condecorata, proponatur revelatum à Deo aliquid falsum: ergo assensus existentie revelationis resolvitur ultimè in divinam auctoritatem sic explicatam. Prob. antec.: ad Dei providentiam spectat, quod in mundo sit vera doctrina, & religio, media qua homines instruamur, & ordinemur ad verum cultum ipsius Dei: ergo etiam pertinet ad ejus providentiam, quod à nobis sit invenibilis vera doctrina. Nunc sic; sed nullus est modus regularis inveniendi veram doctrinam, & religionem, nisi per signa evidenter credibilitatis: ergo ad Dei providentiam spectat, quod non proponatur toti Universo ab Ecclesia Catholica aliqua doctrina falsa, condecorata signis evidenter credibilitatis.

25 Prob. 2. conclusio ex illo Richardi à S. Victore lib. de Trinitat. Epist. 2. ubi propositis signis evidenter credibilitatis sic cum Deo affatur: *Domine, si error est à te ipso decepti sumus.* Et reddens causalem ait; *quia ipsa* (id est, fidei catholicæ mysteria) *tantis signis confirmata sunt, & prodigijs talibus, quæ non nisi per te fieri possunt*: ergo signa prudentis, & evidenter credibilitatis, quibus nostra fides con-

decorata est, talia sunt, ut si eisdem signis proponeretur falsa doctrina sub obligatione credendi, nostra deceptio Deo tribueretur. Nunc sic; sed hoc repugnat Deo, ut ex professo videbimus 3. dist. huius: ergo assensus de existentia revelationis resolvitur in divinam auctoritatem sub titulo Provisoris, & Governoris universalis, suppositis prædictis signis à Deo factis in confirmationem talis doctrinæ.

26. Prob. 3. à paritate: ad auctoritatem Principis humani spectat, non solum non asserere falsum, sed nec permittere, quod nuntius eius proponat aliquid falsum munitum signis, & instrumentis ipsius Principis, ita ut audientes prudenter credant, nuntium loqui nomine Principis; sed Deus signis, & prodigiis prudentis credibilitatis ostendit universo, quamnam sit doctrina vera: ergo Deo sub titulo sue auctoritatis ut Supremo Principi, & Governori, incumbit non permittere, quod aliquis nomine eius proponat falsam doctrinam, sub eisdem signis, & prodigiis, quibus sit vera doctrina proponitur. Conseq. infertur; quia si indecorosum esset Principi humano, a fortiori & indecorosum esset Principi Supremo.

27. Prob. tandem conclusio ratione deducta ex S. Doct. in 3. dist. 25. quæst. 2. quæ sic proponitur: determinata voluntate ad fidem acquiritam de signis veræ Ecclesiæ, datur infallibilis connexio inter propositionem Ecclesiæ, & existentiam revelationis propositæ ab Ecclesia: ergo assensus existentia revelationis ultimo resolvitur &c. Prob. antec.: si hæc infallibilis connexio non daretur inter propositionem Ecclesiæ, & existentiam revelationis adhuc supposito assensu fidei acquiritæ de signis, & notis veræ Ecclesiæ ut intellectus assentiret, esset necessaria motiva possit voluntatis, & non sufficeret *non contramotio*; sed hoc est contra Doctor. cit.: ergo &c. Prob. mai.: dum præmissæ non habent evidentem connexionem cum conclusione, sed tantum probabilem, adhuc supposito assensu præmissarum, requiritur motio positiva voluntatis, ut intellectus potius assentiat, quam dissentiat. Contra res se habet, quando habent connexionem necessariam, & evidentem cum præmissis; nam tunc sufficit *non contramotio* voluntatis: ergo &c. De hoc amplius dist. 3. & 5. huius.

Solvuntur Argumenta.

28 Arguitur 1. : non repugnat authoritati Dei , ut Provisoris , & Governatoris permittere , ut aliquis error proponatur , ut evidenter credibilis : ergo ruit probatio conclusionis. Prob. antec. : non repugnat , Rusticum decipi à suo Parrocho proponente ei aliquem articulum falsum simul cum alijs veris , dum Rustico non apparet maior congruentia ad credendum unum potiùs , quàm alium : ergo non repugnat authoritati Dei &c. Confirmatur : Deum non posse permittere , quod falsa doctrina proponatur evidenter credibilis ex signis , & notis veræ Ecclesiæ , vix percipitur à Doctis , quanto minus à Rusticis : ergo Rustici non credunt existentiam revelationis propter authoritatem divinam modo dicto. Respondeo ad argumentum distinguendo antec. : non repugnat authoritati Dei permittere , quod aliquis error proponatur credibilis evidenter ex ignorantia , & inconsideratione proponentis , & credentis , conc. antec. : ex merito , & ratione ipsius motivi ,

nego antec. & consequ. eisdem terminis dist. probat.

29 Non enim dicimus , opponi divinæ authoritati , permittere deceptionem huius , aut alterius credentis ; bene vero permittere deceptionem sub circumstantiis , quibus hæc procedat , non ex ignorantia , vel inadvertentia credentis , ut esset in casu argumenti ; sed proveniat ex merito , & ratione intrinseca ipsius fundamenti ; nam tunc si motivum esset sufficiens , ut hic Rusticus judicaret existentiam talis revelationis esse evidenter credibilem , etiam foret sufficiens respectu totius Ecclesiæ , & totius universi , ut de se constaret ; cum tunc sufficiens haberet motivum ex sua ratione intrinseca : & hoc est , quod repugnat divinæ authoritati titulo Provisoris , & Governatoris Universi. Ad confirmationem ommissio antec. , distinguo consequ. : ergo Rustici non credunt existentiam revelationis propter divinam authoritatem , *formaliter* , transeat consequens : non credunt *virtualiter* , & *equivalenter* , nego consequ. Certum ergo est , Rusticos aliter credere Ministris Ecclesiæ , prout docentibus mysteria fidei , quàm dum alia narrant : ergo quia in primo

casu concipiunt, Ministrum dignificatum, & autorizatum divina autoritate.

30 Arguitur 2: nequit auctoritas divina movere ad assensum existentiae revelationis, quin talis existentia proponatur, & reddatur evidentèr credibilis: ergò fundamenta prudentis credibilitatis, saltè inadaquatè, movent ad assensum existentiae revelationis; & consequenter prædictus assensus ultimè resolvitur in auctoritatem divinam, & in fundamenta fidei humanæ. Prob. conseq.: assensus existentiae revelationis fundatur in his duobus principiis: divinæ auctoritati titulo Guvernatoris repugnat permittere quod aliqua falsa revelatio proponatur evidentèr credibilis ex merito fundamenti; sed mysterium Incarnationis proponitur evidentèr credibile ex merito fundamenti: ergò assensus præstitus revelationi talis mysterij movetur, & ex auctoritate divina, & ex fundamentis prudentis credibilitatis, quæ sunt humana; & consequenter &c. Confirmat: fides de existentia revelationis resolvitur in hæc duo principia: *Deus non potest permittere, quod doctrina falsè proponatur, ut evidentèr credibilis, & sub*

obligatione credendi. Doctrina Christiana sic proponitur credibilis: Nunc sic; sed hoc ultimum est solum certum auctoritate humana: ergo in hanc saltè inadaquatè resolvitur assensus fidei de existentia revelationis

31 Respondeo, concess. antec., negando conseq. & disting. antec. probationis: assensus existentiae revelationis fundatur in his duobus principiis: divinæ auctoritati &c. *difformiter*, conc. antec.: *pariformiter*, nego antec. & conseq. illatam. Ad confirmat. dist. ant. ut supra, dist. consequens: ergo in auctoritate humana resolvitur assensus de existentia revelationis *tamquam in conditione præviè requisita* ad assensum fidei, conc. conseq.: *tamquam in motivo sive totali sive partiali*, nego conseq. Explicatur: motiva prudentis credibilitatis etsi explicentur, ut supra respectu assensus revelationis, tamen respectu huius assensus, si est fidei divinæ, non habent rationem motivi, sed tantum conditionis effectivæ essentialitèr exigentiæ à tali assensu.

32 Duplex ergò datur assensus in credente existentiam revelationis mysterij fidei divina. Primus; quo judi-

dicat, existentiam revelationis esse evidenter credibilem: & hinc assensus est pure fidei humanæ; sicut motiva prudentis credibilitatis, ut miracula, martyria, &c. Secundus est, quo creditur, revelationem existere, qui est actus fidei divinæ, & adæquate movetur à divina autoritate. Hic ergo assensus essentialiter supponit primum assensum fidei humanæ, & ejus motiva, scilicet, fundamenta prudentis credibilitatis; at vero non tamquam motivum sui ipsius, sed tamquam motivum actus prævij, & præsuppositi, scilicet, assensus humani.

33. Exemplificatur hoc: non solum exemplo actus naturalis erga divinam veracitatem, qui juxta dicta præcedit ad actum fidei divinæ; sed etiam assensus fidei supernæ, quo credimus, *Clementem XIII. esse verum Pontificem*. Hic ergo assensus præsupponit essentialiter alium, quo credimus fuisse rite electum, & hic assensus est fidei humanæ; cum adæquate moveamur ad illum ab autoritate humana Ecclesiæ illum acceptantis in verum Papam. Et tamen assensus fidei divinæ, quo credimus esse verum Pontificem, nec adæquate movetur ab autho-

ritate humana, sed præcisse à divina; licet, ut hæc moveat, necessario exigit, quod autoritas humana moveat, ad actum prævij, quo hic creditur rite electus. Ex quo redditur intelligibilis solutio argumenti.

34. Sed nota obiter, quod frequenter assensus fidei divinæ est mixtus cum fide humanæ; quia in communiter credentibus judicium prudentis credibilitatis existentiae revelationis sociat etiam ad assensum circa existentiam revelationis; cum ad ipsum simul inclinet habitus infusus, & moveat autoritas divina: & sic assensus elicitur secundum inclinationem utriusque fidei, humanæ, & Divinæ, ut docet Doctor quolibet. 14. Si de primo. Verumtamen etiam autoritas humana possit movere ad assensum revelationis, talis assensus sub hoc motivo erit tantum fidei humanæ, & non divinæ; cum non habeat pro motivo autoritatem divinam.

35. Arguitur 3. inter autoritatem divinam, & existentiam revelationis sub signis credibilitatis non datur evidens conexio: ergo divina autoritas nequit movere ad assensum existentiae revelationis. Prob. antec.: non desunt

Theo.

Theologi defensores, Deum posse patrare miracula, ex quibus falsa doctrina redderetur evidenter credibilis; sed hoc probat, non dari evidenter connexionem inter auctoritatem divinam, & existentiam revelationis, ut de se patet: ergo &c. De hoc argumento ad longum, dum de certitudine fidei, agamus, : ex quibus, negato primo antec. absolute, nego etiam mai. probationis absolute prolatam; nam absolute, & simpliciter nequit Deus permittere, proponi falsam revelationem, & Doctrinam ut evidenter credibilem ex omnibus signis & motivis, quibus doctrina Catholica redditur evidenter credibilis; cum evidens credibilitas huius reddat contrariam, & oppositam evidenter incredibilem.

36 Arguitur 4. : si esset evidens, quod doctrina proposita, ut evidenter credibilis ex omnibus motivis, & signis prudentis credibilitatis, est revelatio, & doctrina Dei, sequeretur, esse evidens existere revelationem de mysterijs nostræ fidei; sed hoc est falsum: ergo &c. Sequela maioris constat; nam mysteria nostræ fidei sic proponuntur revelata: ergo evidens est, existere reve-

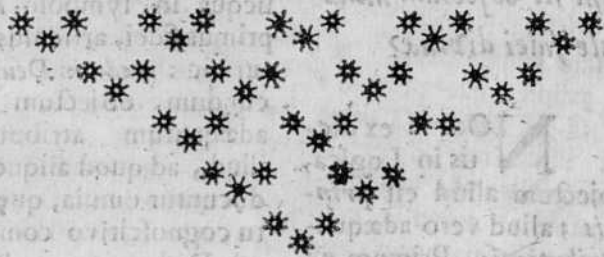
lationem de ipsis mysterijs. Resp. dist. sequel. maioris: sequeretur, evidens esse *evidentia morali*, existere revelationem, conc. mi.: *evidentia physica, aut methaphysica*, nego mai.; & in versis terminis dist. min., nego consequ. Ad probat. dist. ant.: mysteria nostræ fidei sic proponuntur revelata, & hoc dependet à iudicio obscuro, conc. antec.: & hoc ex terminis constat, nego antec., & dist. consequ. terminis distinctionis sequelæ maioris. Solutio constabit ex dicendis disp. 5. de certitudine, & credibilitate mysteriorum nostræ fidei.

37 Arguitur ultimo: esto falsa revelatio proponatur evidenter credibilis, ex hoc propositio revelata non elevatur ad rationem locutionis Dei; sed ad divinam auctoritatem ut Governantem, tantum spectat impedire, quod revelatio falsa sit locutio Dei, & ut talis evidenter credibilis: ergo &c. Respond. dist. mai.: esto falsa revelatio proponatur evidenter credibilis, ex aliquo signo, & respectu alicuius particularis, ex hoc non elevatur &c., permitto mai.: evidenter credibilis ex omnibus signis, & respectu omnium, subdist. mai. non elevatur ad rationem locutionis Dei directæ, conc.

conc. mai.: locutionis *indirecta* Dei, nego mai., & negata absolute min. nego conseq. Revelatio ergo falsa sic autorizata esset saltem locutio indirecta Dei, ut constat exemplo Legati Principis supra posito num. 26.: & repugnat, quod Deus adhuc indirecte proponat, ut evidenter credibilem ratione motivorum, & signorum doctrinam in rei veritate falsam.

38 Ex omnibus oculis dictis tam in hac, quam in precedentibus quaestionibus constat, fidem nostram resolvi in has duas propositiones evidentes, & clarissimas. Prima est; *Deus titulo, suae infinitae veracitatis, & sapientiae, nequit fallere, nec falli.* Secunda est; *Deus titulo suae divinae auctoritatis, ut supremi guver-*

natoris universi, nequit permittere quod falsa doctrina, vel revelatio falsa proponatur evidenter credibilis ex omnibus signis, & motivis, ex quibus refutat evidens credibilitas. In prima propositione attingitur divina auctoritas conflata ex sapientia, & veracitate, quae est objectum formale ad credenda mysteria revelata. In secunda, continetur auctoritas divina prout gubernatrix universi, quae est motivum formale ad credendam existentiam revelationis de mysterijs nostrae fidei. Fateor sane, quod omnia dicta in hac disp., ut pote metaphysica plene, plane obscura sunt: sed certe aliquomodo clarescent ex dicendis in disputationibus sequentibus.

DISP. II.

DE OBJECTO MATERIALI FIDEI DIVINÆ,

Postquàm de objecto formali fidei divinæ egimus, merito in præsentì de materiali objecto sermonem instituimus; ut sic totale objectum fidei explicatum maneat. Sunt ergo perdifficiles quæstiones in hac disp. res tractandæ; quasque brevi calamo tradere cõnabimur. Sit ergo.

QUÆST. I.

Quodnam sit objectum materiale fidei divinæ?

I **N**Oto I. ex dictis in Logica, quod objectum aliud est *principalitatis*; aliud vero adæquatum *attributionis*. Primum est quod in aliqua scientia, vel cognitione est nobilius inter alia objecta particularia; & de hoc non est dubium in præsentì; nam certum est; quod

objectum materiale incomple-
xum primum prinitate prin-
cipalitatis inter omnia objec-
ta nostræ fidei est Deus ipse
sicque in symbolo Apostolico
primus fidei articulus numera-
tur hic: *credo in Deum* &c. Se-
cundum objectum, hoc est
adæquatum attributionis est
illud, ad quod aliquomodo re-
ducuntur omnia, quæ sub habi-
tu cognoscitivo comprehendū-
tur. De hoc ergo objecto pro-
cedit quæstio. Sed.

2 Nota, quod hoc ob-
jectum adhuc est duplex: aliud
incomplexum; & est ad quod
alia aliquomodò reducuntur.

Aliud

Aliud vero *complexum*, & est quod complectitur omnia, quæ generaliter in tali facultate tradantur. Sic ergo nostro casu objectum adequatum *complexum* nostræ fidei sunt generaliter omnia à Deo revelata: & aptitudinaliter sunt omnia revelabilia. An vero respectu nostræ fidei rigurose loquendo possit statui tale unum objectum *complexum* habens tantam unitatem ex objecto primo materiali sicut habent scientiæ ab objecto causatæ, est difficultas inter Autores. Pars negativa, mihi probabilior videtur.

3 Ratio est: quia Deus non movet in ratione objecti ad cognitionem omnium credibilium, nec in Deo sub ratione Deitatis continentur virtualiter omnia credibilia; ita ut ex illo deduci possint. Licet enim Deus sub ratione Deitatis contineat virtualiter omnia credibilia necessaria, ut *Deum esse unum*, & *trinum*, & *ut volens* omnia credibilia contingant; quia Deus vero clare non videtur à nobis, ideo nec omnia credibilia concipimus in Deo, ut in objecto primo in particulari, licet contineat omnia, ut causa effectiva cælium. Quare Doct. in 3. dist. 23. quæst. unic. docet,

quod si aliqua unitas ex objecto materiali fidei concedenda sit, nequit in rigore sermonis concedi alia, nisi quæ desumitur ex unitate revelationis; cum omnia respiciantur à fide, ut revelata à Deo; & in hoc sensu ait Paul. ad Ephes. 4.: *unus Dominus, una fides* &c. Sed admissio pro nunc, quod ex pluribus objectis incomplexis fidei statui debeat unum *complexum*, seu *complexum* attributionis; quaeritur quodnam hoc sit? Et quia in hoc puncto magna æquivocatio de nomine solet esse, ut notat N. Mastrius; ad hanc tollendam, difficultatem per diversas conclusiones resolvam. sit ergo.

Prima conclusio.

4 Objectum materiale, & incomplexum nostræ fidei est solus Deus. Est N. Doct. ris cit.: Prob. ratione: illud est objectum adequatum attributionis alicuius scientiæ, vel habitus cognoscitivi, ad quod omnia alia objecta particularia reducantur, & ipsum ad nullum aliud; sed ad Deum reducuntur objecta omnia particularia fidei nostræ: & ipse ad nullum aliud: ergo &c. Prob. min.: omnia, quæ per

66 De objecto materiali Fidei Divinae.

fidem divinam creduntur, dicunt respectum ad Deum, vel cognoscendum, vel sperandum, vel amandum, vel possidendum: aut sunt Personæ divinæ, vel attributa divinæ, vel effectus bonitatis, aut justitiæ Dei: quæ ratione fides in Sac. Script. modo appellatur *fides Dei*: modo *fides ad Deum*; & aliquando *fides in Deum*: ergo ipse Deus est, ad quem reducuntur &c.

5 Dices 1.: quàmplura traduntur in Scriptura Sac., quæ nullo modo reducuntur ad Deum, ut sunt peccata, & quod Tobia, canis blandiebatur cauda in ejus adventu; aut quod Saul quærebat asinas; & alia huiusmodi, quæ in Scriptura traduntur fidei divinæ: ergo non omnia, quæ sic creduntur, ad Deum reducuntur. Resp. negando mai.; nam omnia prædicta reduci possunt ad Deum, saltem *indirecte*; peccata scilicet, in quantum ab ipso nos avertunt, privant gratia, & gloria, & sunt materia doloris supernaturalis. Alia vero, & similia ad manifestationem tum divinæ providentiæ, quæ nec in minimis deserit suos amicos; tum ad manifestandam divinam veracitatem, sive in maximis, sive in minimis rebus.

6 Dices 2.: objectum

materiale fidei non solum est Deus sub ratione Deitatis, sed etiam ut Trinus: ergo &c. Prob. antec. ex symbolo Div. Athan. ubi dicitur: *fides autem catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur*: ergo &c. Cōfirmatur: illud est objectum attributionis fidei, quod est finis illius; sed talis finis fidei est Christus: ergo &c. Prob. min.: ille est finis fidei, qui est fides totius legi Christianæ; sed finis legis Christianæ est Christus, juxta illud ad Rom. 10.: *finis legis Christus*: ergo &c. Resp. dist. antec.: objectum materiale fidei *complexum*, nedum est Deus &c., conc. antec.: objectum materiale *incomplexum*, nego antec. & conseq. De incomplexo ergo loquimur in præfenti; & de complexo, (non universali) loquuntur verba symboli. Ad confirm. dist. mai.: illud est objectum attributionis fidei, quod est finis illius *ultimatus*, conc. mai.: finis *intermedius*, nego mai.: in veris terminis dist. min., & nego conseq.

7 Dices 3.: fides est simpliciter practica: ergo & ejus objectum debet esse practicum; cum debeant proportionari. Nunc sic; sed Deus sub ratione Deitatis non est quid

quid practicum, sed solum in ratione assequibilis medijs nostris operationibus moralibus: ergo nequit esse objectum attributionis fidei. Resp. concessio antec., distinguendo consequens: ergo ejus objectum debet esse quid practicum *quoad affectionem*, conc. consequ.: *quoad attributionem*, nego consequ.. Concedo subsum. & nego consequ.. Objectum enim fidei, quod est Deus, potest dupliciter considerari. Primo secundum se: & sic omnia, quæ in fide traduntur ad ipsum reducuntur. Secundo, ut est assequibile à nobis; & hoc modo, licet fides ordinetur ad illud non tamen ita ultimare, quod hæc ratio non sit reducibilis ad aliã; quin potius reducitur ad ipsum Deum secundum se.

8 Replicabis: ergo fides partim est speculativa, & partim practica. Prob. consequ. habitus habens objectum, partim speculativum, partim practicum, est practicus, & speculativus; sed juxta solutionem ita habet fides suum objectum: ergo &c. Resp. neg. consequ. Ad prob. dist. mai. habitus habens objectum *formale*, & *specificativum* partim &c. conc. mai. objectum solum *materiale*, nego maiorem: in versis terminis dist. min., & nego conse. Deus ergo

sub ratione Deitatis solum ponitur objectum materiale fidei, à quo non specificatur; formale vero, est ipsa veracitas Dei in *dicendo*, quæ est quid practicum; cum ordinetur per se ad opus, seu ad nostram salutem, quæ est finis *quo*, & non ultimus: Deus autem est finis *qui* ultimus ipsius fidei.

9 Dices ultimo: Deus est naturaliter cognoscibilis: ergo nequit esse objectum materiale fidei. Prob. consequ. fides per se ordinatur ad cognitionem supernaturalem ipsius Dei, & eorum, quæ ordinantur ad ipsum; sed hoc ipso ejus objectum debet esse supernaturale: ergo cum Deus sit *naturaliter* cognoscibilis, nequit &c. Resp. 1., negando antec.: quia Deus solum *naturaliter* potest cognosci secundum conceptus communes, & transcendentis; vel si potest cognosci secundum aliquem conceptum proprium, non tamen sub ratione Deitatis, nisi mediante fide. Resp. 2., Deum esse naturaliter cognoscibilem in quantum est participabilis à creaturis modo naturali, non autem modo supernaturali in ordine gratiæ, & gloriæ; secundum quod per se pertinet ad fidem, & est objectum attributionis ipsius. 12 SE-

Secunda conclusio.

10. Loquendo de objecto complexo, quod fides immediate credit, tot sunt objecta fidei nostræ, quot veritates catholicæ, quibus intellectus noster præbet assensum, vel componendo, vel dividendo. Est communis, & prob. nos non credimus per fidem, nisi per conceptus complexos, componendo, vel dividendo; sed hæ complexiones sunt plures, & varix: ergo & objecta complexa fidei nostræ sunt plura, & varia. Mai. constat; quia cum homines non aliter recipiant objecta materialia credenda, quam per voces humanas, quæ representant objecta complexa, componendo, & dividendo prædicatum cum subiecto, hinc est, quod objectum complexum materiale fidei sit complexum, tam ex parte rei creditæ, quam ex parte actus credendi. Min. etiam patet; quia prædictæ veritates aliæ sunt necessarie, & aliæ contingentes.

11. Dices: licet res fidei complexæ sint varix, & distinctæ, non tamen tot sunt objecta complexa, quot sunt veritates catholicæ: ergo &c. Prob. antec. omnes illæ veritates con-

veniunt in eadem re credibili; & sic ex omnibus integratur unum objectum: ergo &c. Resp. negando antec.: ad probat dico, quod licet verum, sit quod omnes veritates catholice conveniant in eadem ratione formali credendi; cum omnes propter autoritatem Dei revelantis credantur; falsum tamen est, quod conveniant in eadem re credibili; nam sicut sunt varia subiecta, & prædicata illarum complexionum, sic similiter sunt varix, & diversæ res credibiles. Ex argumento ergo solum inferitur, quod fides sit una unitate objecti formalis sub quo omnia creduntur, & etiam quod sit una unitate objecti materialis incomplexi, quod est Deus; non vero una unitate objecti materialis complexi.

TERTIA CONCLUSIO.

12. Non quodcumque revelabile est objectum actuale materiale nostræ fidei. Prob. revelatio actualis actus facit materiam credibilem, supposita sufficienti propositione: ergo revelatio possibilis solum potest facere, materiam posse credi, casu, quo a Deo revelatur. Prob. conseq. fides nostræ, & Divina revelatio semper concomitantur: ergo si revelatio actualiter existens

tens facit materiam actu credibilem, revelatio tantum possibilis solum facit materiam possibiliter credibilem; quia si materia revelata est proxime credibilis, materia non revelata, sed revelabilis, solum remote, & potentialiter erit credibilis.

13 Dices 1. plura, quæ sunt revelata in Sac. Script. nobis ignota, credimus implicite fide actuali; quia fide explicita credimus mysteria fidei, quæ sunt nobis nota: & implicite omnia alia, quæ in ipsis continentur, vel sunt à Deo revelata, licet nobis ignota: ergo si fide actuali credimus nota, & ignota, possumus fide actuali credere necdum quæ sunt à Deo revelata, sed etiam ea, quæ sunt revelabilia in posteram. Resp. neg. consequ. ; nam nota, & ignota contenta in Sac. Script. jam sunt actu revelata, & creduntur motivo actuali credendi. Unde fide implicita credimus mysteria revelata, & nobis ignota, dum explicita credimus, quidquid est à Deo revelatum. Quod autem actu non est à Deo revelatum, actu credi non potest; quia actu non est motivum credendi.

14 Replicabis: hic actus est veræ fidei actualis: *credo, quidquid Deus revelaturus est usque in finem mundi*: ergo abique actuali revelatione datur fides actualis. Prob. antec.: hic actus est infidelitatis: *non credo quidquid Deus potest revelare, vel revelaturus est*: ergo eius oppositus est actus veræ fidei actualis. Resp. omisso antec.; quia talis actus ad summum erit fidei genericus, neg. consequ., ad ejus probat. neg. ant.: nam non datur obligatio actu credendi, quando non datur motivum actu credendi, ut evenit, dum non datur actualis revelatio; unde dum dicitur: *non credo quidquid Deus potest revelare, vel revelaturus est*, non negatur, quod Deus possit revelare aliquid, & quod hoc non sit credendum; dum actu revelatum fuerit; sed quod dicitur, est, quod dum actu revelatum non est, actu non creditur.

Quæst.

QUÆST. II.

An omnia objecta credenda sufficienter contineantur in Symbolo fidei?

I Nota 1., quod aliud est materia fidei; aliud vero articulus fidei. Materia fidei est omnis propositio revelata in Sac. Script., & definita à Conciliis generalibus a Pontifice approbata, de quo postea. Articulus fidei non est nisi aliquis ex quatuordecim numeratis ab Ecclesia, & contentis in symbolo Apostolorum, de quibus procedit præfens difficultas. Et hoc Verbum *symbolum* sicut antiquitus significabat aliquod signum datum militibus, ut se invicem agnoscerent, & ab hostibus discriminarerent; sic nunc datur fidelibus symbolum hoc, ut se mutuo cognoscant, & distinguantur ab hæreticis, Gentilibus, & aliis sectariis.

2 Nota 2., quod symbolum catholicorum est triplex: primum vocatur *Apostolicum*; quia ab Apostolis compositum est, antequam in varias Provincias profiscerentur, ut ait Seraph. Doct. in 3. dist. 25. articul. 1. quæst. 1.: ut maiorem haberent firmitatem sin-

guli Apostoli possuerunt ibi suas partes, & omnes in simul singulas approbarunt; ut una Ecclesia, quæ super Apostolo fundari debebat, unam fidei credulitatem, & confessionem haberet; quæ quidem diceretur fides catholica, hoc est, universalis. Et licet hoc symbolum non sit in Sac. Script.; quia ore tenus, & non scripto traditum ab Apostolis; tamen certissimum est, habere æqualem auctoritatem cum Script. Sac.; & nullo modo esse inferiorem.

3 Secundum symbolum dicitur Nisenum, sic dictum; quia maiori ex parte ordinatum fuit in Concilio Niseno: & est, quod dicitur in Missis. Hoc symbolum fuit ordinatum, non ut Apostolicum relinqueretur, sed ut magis explicite profiterentur aliqua mysteria propter hæreses de novo ortas. Propter Manichæos negantes, Deum esse creatorem omnium additum est, *factorem Cæli, & Terre, visibilibus, & invisibilibus &c.* Propter Arianos negantes, consubstantialitatem cum Patre, dictum fuit, & ex Patre natum ante omnia secula. Et ultra, *per quem omnia facta sunt*; nam negabant, *eum omnia fecisse.* Propter Nestorium, & alios

negantes Spiritum Sanctum esse Deum, dictum fuit: *credo in Spiritum Sanctum, Dominum, & vivificantem*. Et propter Græcos, qui dicebant, non procedere a Filio, sed a solo Patre, dictum est: *qui ex Patre, Filioque procedit*. Tandem, quia aliqui hærenici asseriebant, quod Prophetæ locuti sunt, spiritu phanatico, ac poetico, dictum fuit: *qui locutus est per Prophetas*. Videatur Sera- phicus Doct. supra citat.

4 Tertium symbolum est Div. Athan. positum ab Ecclesia in officio divino diebus Dominicis. Sed nota, quod cum Sanctus ille non fuerit Pontifex, hinc non potuit auctoritate propria tradere Ecclesiæ hoc symbolum authenticum, & confirmatum ad credendum. At vero cum hoc symbolum iam sit ab Ecclesia Catholica omnino approbatum, merito connumeratur inter symbola fidei, & est regula infallibilis, & formula nostræ fidei. In præsentī dubium agi- tatur de symbolo Apostolorum; quia communissime recitatur à Fidelibus, & ponitur in ca- thecismo, ut habeatur semper parata materia, quæ à fide- libus debet explicite credi. His notatis, sit

Conclusio.

5 Objecta credenda suf- ficienter continentur in sym- bolo Apostolorum quantum ad substantiam. Est communis. Prob. 1. auctoritate Magn. Pat. August. serm. 181. de tempore, ubi ait: *symbolum bre- ve est Verbis, sed magnum in Sacramentis: quidquid enim de Deo, & Christo in Scripturis traditum est, in symbolo con- tinetur*. Confirmatur: sicut in aliis scientiis omnia scibilia red- duci possunt ad ista duo prin- cipia: *quodlibet est, vel non est; de quolibet est affirmatio, vel negatio: de nullo sunt am- bo simul*: sic in fide omnia credenda reduci possunt ad duo, scilicet, ad Dei esse, & ejus remunerationem, juxta illud Apostoli ad Hebræos 12.: *ac- cedentem ad Deum oportet cre- dere, quia est, & inquirenti- bus se, remunerator est*; sed hæc principia continentur in symbolo, ut ex se patet: er- go &c.

6 Prob. 2. conclusio: omnia credenda vel pertinent ad unitatem Dei, vel ad Tri- nitatem, vel ad creationem in ordine naturæ, vel ad repara- tionem naturæ lapsæ, vel tan- dem

dem ad remunerationem per gratiam, & iustitiam; sed hæc omnia continentur in symbolo: ergo &c. Prob. min.: in primis, quæ pertinent ad unitatem Dei continentur ibi: *credo in unum Deum*: quæ ad Trinitatem, ibi: *Patrem omnipotentem, & in Jesu Christum Filium Dei unigenitum, & in Spiritum Sanctum*: similiter, quæ ad creationem in ordine naturæ, ibi: *creatorem cæli, & terre, visibilibus, & invisibilibus*. Et quæ ad reparationem naturæ lapsæ, dum dicitur: *qui propter nos homines*. Et denique, quæ ad remunerationem per gratiam, & iustitiam, dum dicitur: *remissionem peccatorum, vitam æternam*: ergo omnia credenda sufficienter continentur in symbolo. Qui plura pulchra circa hoc desideraverit legat N. Seraph. Doct. cit. in 3.

7 Dices 1.: summa credendorum maxime continetur in Dei existentia, & illius iustitia per ordinem ad homines remunerandos juxta dictum Pauli cit.; sed hæc duo non continentur in symbolo Apostolorum: ergo &c. Confirmatur: in Sac. Script. prout continetur in Biblia, continentur solum virtualiter; & implicite omnia credenda; sed plura continet tota Sac. Scriptura, quæ

non continentur in symbolo: ergo non omnia credenda continentur in symbolo. Resp. negando min.: cujus falsitas satis constat ex dictis in probationibus. Ad confirm. potest negari mai.. Sed melius disting. min.; sed plura continentur in Sacra Scriptura, quæ non continentur *formaliter*, & *explicite* in symbolo, conc. min.: quæ non continentur *implicite*, & *virtualiter*, nego min. & conseq. Solutio satis clara est.

8 Dices 2. inter mysteria nostræ fidei explicite credenda, unus ex præcipuis est mysterium Eucharistiæ, quod propriè dicitur *mysterium fidei*; sed hoc non continetur in symbolo Apostolorum, nec in aliis duobus: ergo &c. Resp. 1. neg. absolute mai.: nam articulus iste non est principalis, sed sub aliquo articulo continetur, sicut alia sacramenta. Revocari enim post ad articulum de unitate Ecclesiæ, & peccatorum remissionæ, ad quem & alia sacramenta reducuntur; in ipsis enim sacramentis fit peccatorum remissio; & attenditur unio totius Ecclesiæ. Ut nostra conclusio sit vera, non requiritur, quod in symbolo contineantur omnia credenda *explicite*, quodque de prædicto symbolo verificatur; quia

quia est compendium fidei, continens illos articulos, qui sunt fundamenta, & generalia principia nostræ fidei, ex quibus aliæ veritates catholicæ elici possunt.

9 Resp. 2. disting. mai. : inter mysteria nostræ fidei explicite credenda *propter se*, unum &c. nego mai. : *explicite* credenda propter præceptum sumendi Eucharistiam, saltem in Paschate, conc. mai. & omissa min., nego conseq. Mysterium hoc non est positum in symbolo; quia in eo continentur solum ea, quæ erant scienda necessariò ad fidem explicitam, pertinentem ad intellectum; fides autem explicita Eucharistiæ non est necessaria propter se, sed ad implendum dignè præceptum sumendi Eucharistiam. Quare August. tract. 11. in Joann. observat, quod catechumeni, qui erudiebantur in omnibus mysteriis credendis, prius quam susciperent Baptismum, nihil audiebant de Sacramento Eucharistiæ; quia ejus fides explicita non exigitur ab eis, donec ipsum susceperint.

10 Dubitabis hic: an, & quomodo fides successu temporis profectum, & augmentum susceperit? Pro solutione nota, quod fidei augmen-

tum potest tripliciter considerari. Primo quoad multitudinem credendorum; ita ut objecta credenda sint plura, vel pauciora uno tempore, quam alio: vel ita, ut quæ implicitè dumtaxat proponuntur uno tempore, possint alio proponi ut credenda explicite, & distinctè. Secundo, quantum ad plenitudinem luminis; hoc est, si quæ obscurè erant revelata uno tempore, possint pro alio revelari distinctius; ita ut appareant per uberiores illustrationem doctrinæ, minus obscura. Tertio, tandem, quantum ad certitudinem cognitionis; quia cum fides possit comparari, vel ad veritatem dictantem, vel ad intellectum assentientem, poterit esse augmentum quantum ad certitudinem cognitionis. Et de omnibus his modis procedit difficultas.

11 Nota 2. ; quod juxta triplicem legem, scilicet, *naturæ*, *scriptæ*, & *gratiæ*, triplex distinguitur fidei status: status *naturæ* fuit ab Adamo, usque ad Moysen; legis *scriptæ*, à Moysè usque ad Adventum Christi; & *gratiæ* ab ipso Christi nativitate usque ad consummationem sæculi. Ultra nota, quod in singulis his statibus possunt homines distin-

qui in duas classes, scilicet, in illos, qui fuerunt Magistri, & Pastores aliorum; & in eos, qui instar ovium a maioribus Ecclesie reguntur, & fidei veritatibus intruuntur. His notatis, quod dubitatur est, primo: utrum semper fuerit equalis fides Ecclesie in quovis legis statu tam implicita, quam explicita circa eadem objecta credenda? Secundo: an objecta credenda clarius apparuerint in uno tempore, quam in altero? Tertio tandem: utrum maiori, ac firmiori certitudine credita fuerint predicta fidei objecta uno tempore, quam alio? His dubijs per sequentes conclusiones breviter satisfaciam. Sit

Prima conclusio.

12 Fides quantum ad substantiam credibilium eadem fuit implicite in omnibus fidelibus cuiusvis status Ecclesie. Est communis. Probaturque 1. ex Div. August. tract. 45. in Joann. ubi ait: *tempora variata sunt, non fides: mutatus est sonus verbi, venit, aut venit, (id est Christus); eadem tamen fides utrosque conjunxit.* Et serm. 8. de tempore: *una est fides novi, & veteris testamen-*

ti. Deinde, prob. ex dictis conclus. antec.; quia ad substantiam fidei ex Apostolo, solum est necesse credere, quia Deus est, & inquirentibus se, remunerator est; sed hæc fides semper fuit; quia sine illa impossibile est, placere Deo; & alias de fide est, quod plurimi ex antiquis Deo fuerunt accepti, ut expresse continetur in Sac. Script.: ergo quia fides quantum ad substantiam credibilium eadem fuit implicite in omnibus fidelibus cuiusvis status Ecclesie.

13 Hic advertite tamen, quod consulto dicimus in conclusione, quod eadem fuit fides *implicite* in omnibus fidelibus cuiusvis status; nam si fiat sermo de fide *explicita*, non ita universaliter asserimus; nam sentimus, quod hæc fides explicita non fuit in omnibus fidelibus veteris legis, ut expresse tradit Div. Gregorius homil. 16. in Ezechielém, ubi prope medium ait: *Dei cognitio, quæ in Patribus spiritualibus fuit, nota toti Populo Hebræorum non fuit.* Nam omnipotentem Deum, sanctam, videlicet, Trinitatem cum Prophetæ predicarent, Populus ignorabat; solum Decalogum tenebant in fide, legem Trinitatis nescientes: ergo non omnes fi-

fideles veteris legis habuerunt fidem explicitam præcipuorum mysteriorum nostræ fidei.

14 Dices tamen contra hoc primò: tota fides Christi n. in lege nova continetur; sed lex nova tota contenta fuit in lege veteri: ergo fideles veteris legis magis apertam, & explicitam fidem habuerunt, quam fideles legis gratiæ. Resp. neg. conseq. 3; quia ex quo novum testamentum in veteri lege implicite claudatur, non sequitur, veteres fideles habuisse eandem explicitam fidem mysteriorum; omnia enim in figura contigebant illis. Fideles vero legis gratiæ clariorem notitiam habemus præcipuorum mysteriorum, ut ait Joann. Epist. 1. cap. 5.: *scimus, quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio ejus.*

15 Dices 2.: si aliquid credunt fideles legis gratiæ, quod a fidelibus legis naturæ, & scriptæ non fuit creditum, sequitur, quod fides fuit mutata; sed hoc est contra dicta in ipsamet conclusione: ergo &c. Respondeo, dist. mai.: si aliquid credant fideles legis gratiæ, quod a fidelibus legis naturæ, & scriptæ, vel implicite, vel explicitè sequitur &c.

conc. mai.: si non fuit creditum explicitè, bene vero implicite, nego mai.: & inverfis terminis distincta min., nego consequentiam. Hoc amplius constabit ex conclusine sequenti.

Secunda conclusio.

16 Fides profectum habuit quantum ad augmentum luminis pro diversitate temporum. Est communis, & prob. ex illo Apostoli ad Ephes. 3. ubi ait: *in alijs generationibus non est agnitum mysterium Christi, sicut nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus, & Prophetis.* Ubi notandum est, ly: *sicut nunc.* Non enim ait absolute, hoc mysterium non esse agnitum; nam semper fuit saltem implicite; cum fides huius mysterii semper fuerit necessaria ad salutem: sed dicit, non esse agnitum, sicut nunc: ergo in lege gratiæ fuit magis agnitum: ergo fides crevit intensive quoad clariorem cognitionem, seu augmentum luminis. Confirmatur ex Div. Gregorio homil. 16. in Ezechiel. ubi ait: *quod secundum incrementa temporum, crevit scientia SS.: & quanto viciniores adventui Salvatoris fuerunt,*

tanto magis salutis sacramenta
perceperunt: ergo &c.

Tertia conclusio.

17 Fides divina quantum ad firmitatem assensus longe maior est in lege nova, quam in veteri. Est etiam communis. Prob.; quia fides nunc magis radicata est in Ecclesia catholica, quam olim in Synagoga; & plus in ista, quam in lege naturæ. Prob. antec.: fides in Ecclesia catholica nunquam deficiet, juxta illud: *ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi*. Et: *portæ inferi non prævalent adversus eam*; sed a lege naturæ, & Synagoga defecit fides; imo & ipsæ leges; cum iam sint evacuatæ; ergo &c. Etiam crevit quoad devotionem; nam plurimi sine comparatione in obsequium fidei sanguinem fuderunt post Christum, quam antea; & plures sunt Sancti in lege Evangelica; quam in alijs; ergo quia fides crevit, & quantum ad firmitatem assensus, & quantum ad devotionem. Videatur Div. Leo Pap. serm. 2. de *ascens. Domini*, ubi egregia de hoc tradit. Dicta sufficiant.

QUÆST. III.

An revelata propositione universali, singulares sub ipsa contentæ sint de fide divina; dum constat de certitudine continentia?

Resolutio huius difficultatis quoad utramque partem valde conducit ad resolvendas, & intelligendas alias difficultates pertinentes ad præsentem disput. de objecto materiali fidei. Duo ergo quærimus in præsentia. Primum est: an revelata propositione universali, sint objecta materialia fidei divinæ singulares sub ipsa contentæ? Hoc est, an revelato v. g. *quod omnis homo est animal rationale*, sit de fide, quod hic, & hic, & ille homo sit animal rationale? Secundum, quod quæritur, est: utrum ut particulares contentæ sub universali sint de fide, debeat certo constare continentia singularium sub universali? quaque certitudine debeat hoc constare?

2 Certe maior difficultas stat in resolutione huius secundæ partis. Pro qua nota, quod quadrupliciter potest esse nobis notum, singulare conti-

ne-

neri sub universali, scilicet, certitudine physica, metaphysica, morali, & probabili. Certitudine physica est nobis notum, quando physice non potest esse falsum, quod enuntiatur. Certitudine metaphysicæ notum est, quod repugnat esse falsum. Certitudine morali, quando non nisi imprudenter, & absque fundamento negari potest continentia, etsi contingere possit, quod illud singulare non contineatur in universali. Certitudine probabili notum est, quando signa, & argumenta non faciunt moralem evidentiam, sed probabilitatem talis continentia. Quæ ergo ex his certitudinibus in præsentī requiratur, in conclusione secunda resolvetur. Nunc vero sit

Prima conclusio.

3. Revelata propositione universali, sunt immediate objecta materialia fidei divinæ omnes propositiones particulares sub illa contentæ. Est communis sententia theologorum contra Arriagam disp. 1. Prolog. Et partim contra Eminentiſſimum Lugo disp. 1. sect. 3. §. 34. Prob. conclusio ratione: revelata propositione universali, sunt immediate re-

velatæ particulares sub illa contentæ; sed hoc ipso sunt immediate objecta materialia fidei divinæ: ergo &c. Min. constat. Prob. mai.: quando subiecta propositionum sunt prorsus indistincta ex parte objecti prout sunt subiecta enuntiationis, quidquid affirmatur de uno, affirmatur de alio; sed subiectum propositionis universalis, & subiectum particularium contentarum sub illa sunt prorsus indistincta, prout sunt subiecta enuntiationis: ergo &c. Mai. constat; quia de eodem subiecto nullo modo potest idem prædicatum simul affirmari, & negari.

4. Prob. min.: propositio universalis, in qua prædicatum affirmatur de subiecto cum hoc syncategoremate *omnis*, opponitur contradictoriè propositioni particulari, in qua idem prædicatum negatur de subiecto singulari contento sub universali: ergo subiectum utriusque propositionis est idem. Alias, si subiectum esset distinctum, non foret contradictio; quia contradictio est ejusdem. Confirmatur: negans particularem contentam sub universali revelata est hæreticus: ergo quia revelata universali, particularis contenta sub illa est de fide; alias non esset hæ-

reticus ipsam negans. Prob. antec. : negans particularem contentam sub universali revelata negat universalem revelatam; sed negans universalem revelatam est hæreticus : ergo &c. Prob. mai. : dicens , *aliquem hominem non esse rationalem*, eo ipso negat , omnem hominem esse rationalem; quia duæ contradictionis non possunt ambæ esse simul veræ , nec simul falsæ : ergo negans &c.

5 Arguitur 1. : propositio universalis distinguitur ab unaquaque singulari distinctione inadaquatæ; sed hæc distinctio sufficit , ut possit revelari universalis , & non particularis sub illa contenta : ergo &c. Prob. min. : totum metaphysicum solum distinguitur distinctione inadaquatæ à suis partibus; sed potest revelari totum metaphysicum , quin revelentur eorum partes : ergo &c. Resp. disting. mai. : propositio universalis distinguitur ab unaquaque singulari distinctione inadaquatæ , ut *includentis ab incluso*, conc. mai. : ut *inclusi ab includente*, nego mai., minorem , & consequ. Ad probat. distincta mai. eadem distinctione, nego consequ. Totum ergo metaphysicum non potest revelari , quin revelentur ejus partes: quia licet unaquæque ab illo distinguatur , & illud ab

unaquaque , hoc non sufficit, ut reveletur totum, quin revelentur partes; licet sufficiat, ut aliqua pars reveletur, quin reveletur totum.

6 Sic similiter distinctio inadaquatæ universalis à particularibus singulis, sufficit, ut una, & aliquæ particulares revelentur, quin universalis reveletur; nam una, & aliquæ particulares possunt esse veræ, quin sit vera universalis; sed non potest esse vera universalis, quin omnes particulares veræ sint; cum in veritate objectiva universalis sint formaliter inclusæ omnes, & singulæ particulares. Unde distinctum ab alio solum inadaquatæ, & ut *includens ab incluso* non potest revelari, quin omne formaliter inclusum reveletur; cum, prout *includens*, dicat in suo formali conceptu omnia, à quibus inadaquatè distinguitur. Secus vero distinctum inadaquatè, ut *inclusum ab includente*; quia potest affirmari una pars, quin affirmantur aliæ, & etiam quin affirmetur totum includens; v. g. potest affirmari, quod *Petrus est albus*, quin affirmetur, quod *Paulus sit albus*; & consequenter, quin dicatur: *omnis homo est albus*.

7 Arguitur 2. : revelata propositione universali, non da-

datur assensus particularis sub illa contentæ, nisi per discursum; sed talis assensus non est fidei, sed theologicus: ergo &c. Mai. constat; nam revelata ista universali; *omnis homo est rationalis*, non assentitur huic: *Petrus est rationalis*, nisi discurratur ita: *omnis homo est rationalis*; sed Petrus est homo: ergo Petrus est rationalis: ergo &c. Respond. pro nunc distinguendo mai.: revelata propositione universali, non datur assensus particularis sub illa contentæ, nisi per discursum, ut applicativum, & declarativum revelationis huius particularis: *Petrus est rationalis*, contentæ in universali, & in illa confusè revelatæ, concedo mai.; nisi per discursum, ita ut hic sit ratio formalis assentiendi particulari jam declaratæ, nego mai.: & omiſſa minori nego conſeq. De hac ſolutione erit longior ſermo in ſequentibus quæſt., ubi & alia argumenta proponentur. Nunc vero ſit

Secunda conclusio.

8. Ut particularis contenta sub universali sit objectum materiale fidei divinæ, necesse est, quod constet ejus

continentia certitudine metaphysica. Est contra Hurtado, & alios. Aliqui probare solent conclusionem ex damnatione propositionis 21. ab Innoc. XI., quæ sic dicebat: *assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis; imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus; & licet certum videatur in vi prædictæ damnationis, quod ad assensum fidei requiratur omnimoda certitudo, tam de revelatione, quam de vero revelato; tamen, quia à censuris abstinere debemus; ideo aliter.*

9. Prob. conclusio ratione: ut particularis contenta sub universali revelata sit objectum materiale fidei, debet terminare assensum metaphysicè certum; sed ad hoc est necessaria certitudo metaphysica talis continentie: ergo &c. Mai. est indubitata; prob. min.: particularis contenta sub universali revelata solum ratione revelationis universalis potest terminare assensum metaphysicè certum de ipsius veritate; sed non potest terminare assensum metaphysicè certum de ipsius veritate, nisi sit certa metaphysicè continentia ipsius sub universali revelata: ergo. Prob. min.: nisi sit metaphy-

sic certa continentia particularis sub universali revelata, non est metaphysicè certum, illam particularem esse revelatam à Deo, etsi revelata sit universalis; sed si hoc non est metaphysicè certum, nequit talis particularis terminare assensum metaphysicè certum de ipsius veritate ratione revelationis propositionis universalis: ergo &c. Mai. constat; quia præsens difficultas est de propositione particulari non revelata specialiter, & in se, sed universaliter, seu in universali.

10. Confirmatur: si solum moraliter certum est, aut etiam physicè, quod propositio particularis est revelata, non vero metaphysicè, absolute, & simpliciter; contingere valet, quod re vera revelata non sit; sed si hoc potest contingere absolute, & simpliciter, talis propositio particularis non potest esse objectum immediatum fidei: ergo ut sit, debet constare certo metaphysicè de revelatione ipsius; & consequenter de continentia ipsius in universali revelata. Mai. constat ex dictis num. 2. huius: min. patet; quia si potest absolute, & simpliciter contingere, quod non sit revelata, assensus innitens revelationi non potest esse metaphysicè certus

de veritate propositionis revelatæ, quæ solum apparet vera per revelationem.

II. Arguitur I. : ad actum fidei sufficit, quod existat revelatio de vero credendo, & quod sit evidentia, aut certitudo moralis de tali revelatione, nullum relinquendo prudens fundamentum dubitandi de existentia revelationis; sed revelata universali, & stante morali certitudine de continentia particularis in universali revelata, est revelatio prædictæ particularis, & evidentia moralis revelationis: ergo cum morali certitudine continentia particularis in universali, hæc poterit esse objectum materiale fidei, & non requiritur certitudo metaphysica. Prob. mai. : existente revelatione, & morali certitudine continentia particularis in universali, fides erga particularem debet exerceri absolute, & non conditionatè: ergo ad actum fidei &c. Prob. antec. : in tali casu, si solum conditionate poneret assensum erga propositionem particularem, foret hæreticus; nam dubitaret, vel formidaret de revelatione reverà existente, & ratione certitudinis moralis excluderet dubium, aut prudentem formidinem: & sic dubitans de re-

velatione re vera existente , & ita evidenter moraliter nota, est hæreticus.

12 Hoc argumentum petit examen aliarum difficultatum pertinentium ad disputationes , tum de signis credibilitatis nostræ fidei ; tum de regula visibili ipsius. Et etiam ex parte solutum est ex dictis dist. antec. quæst. 3. & 4. Quare pro nunc breviter respondeo , negando absolute mai., & antec. probationis , & probationem ipsius ; quia ille, qui solum moraliter esset certus de revelatione particularis , & de continentia ipsius sub universali immediate revelata , non foret formaliter hæreticus. Hæretici enim non sunt tales, nisi quia negant , revelationem propositam per Ecclesiam existere , & simul negant infallibilitatem Ecclesiæ in rebus fidei proponendis ; quia hæc est regula visibilis infallibilis fidei ; quorum neutrum negaret , qui solam haberet certitudinem moralem , tum revelationis particularis , tum continentia ipsius in universali ; licet revera imprudens esset.

13 Arguitur 2. : si sola certitudo moralis continentia particularis in universali non sufficeret, ut particularis sit objectum materiale fidei,

lequitur , quod in vi huius universalis revelatae ; *omnis homo est visibilis* , non est de fide, quod *Petrus est visibilis* , sed hoc est abiuratum ; qui enim eas negaret propositiones hæreticus abs dubio esset : ergo &c. Mai. est certa ; quia non est metaphysicè certum , quod *Petrus est homo* ; quia potest apparere homo , quin sit verus talis , sed solum phantasticus, uti Angelus comes Tobia videbatur homo.

14 Respondeo ad argumentum , quod in vi revelationis universalis sunt de fide, & objecta materialia fidei omnes particulares sub illa contentæ ; quia eo ipso sunt revelatae. Cæterum hoc est verum in se ; at respectu nostri non est de fide aliqua determinata particularis , nisi certo nobis constet de continentia in universali ; quia aliter non constaret de revelatione talis particularis confusè facta in universali. Declaratur hoc : omnia, quæ continentur in Sacra Scriptura , sed nondum ab Ecclesia declarata sunt , sunt in se objecta fidei , seu sunt de fide ; sed nobis ignorantibus continentiam , vel solum probabiliter eam noscentibus , de fide non sunt , donec ab Ecclesia declaratur. Ex quo nego absolute

lute min. : sicut in antecedenti argum. negavi. De hoc amplius in sequentibus quæstionibus erit sermo. Sit ergo

QUÆST. IV.

An sit objectum materiale fidei hæc propositio : Clemens XIII. est verus Pontifex?

NOto 1., quod in præsentem non est nobis lis cum hæreticis ; nam cum illi sacrilegè asserant, Pontificem Romanum pro tempore existentem (etsi ut pote cœci de tempore variant) esse anti-Christum, non datur locus disputandi cum ipsis præsentem difficultatem ; unde tota lis est inter AA. catholicos, qui in hoc puncto sunt inter se divisi. Noto 2. quod quando in materia fidei reperitur discursus ; vel virtualis, ut volunt Thomistæ ; vel formalis, ut concedunt Scotistæ, tunc dupliciter potest considerari ; primo, ut utraque præmissa influat in veritatem consequentis : & tunc conclusio non est immediate de fide, sed solum theologica, v. g. : *omnis homo est risibilis ; Christus est homo ; ergo est risibilis* : hoc consequens solum mediate est de fide. Secundo

potest considerari discursus, ita ut una sola præmissa influat in veritatem consequentis ; alia vero solum sit mera explicatio, & applicatio prædicati maioris ad subiectum consequentia, v. g. *omnes homines peccaverunt in Adam ; sed Div. Paulus fuit homo : ergo peccavit in Adam* : ubi minor nullatenus influat in veritatem consequentis, sed solum applicat prædicatum maioris subiecto consequentis, ut de se patet.

2 Noto 3., tria posse distingui tempora in hac difficultate. Primum est, quando electio canonica jam peracta est ; & usque ad hoc instans nihil est certum de Pontificatu. Secundum est, quando Pontifex canonice electus proponitur universali Ecclesiæ, & ab ipsa agnoscitur pro vero successore Petri : Et usque ad hoc instans dicant aliqui, neminem teneri credere, Clementem XIII. v. g. aliunde canonice electum esse verum Papam. Tertium tempus est, quando sic electus exercet aliquos actus, qui non nisi à Pontifice possunt fieri, ut si definiret aliquod dogma fidei, sanctum aliquem canonizaret &c. : Et usque ad hoc tempus tenent plurimi, electum non esse habendum pro vero, & indubitato Pontifice. Quid

nobis circa hæc tempora ? ex dicendis patebit ; & ut melius intelligatur.

3 Noto 4., quod ad hoc , ut electio in illo primo tempore sit Canonica , necessario requiritur ex dispositione juris canonici , quod ex Cardinalibus eligentibus duæ partes unanimiter conspirent in inferendis suis suffragiis in favorem electi ; ut si eligentes sunt triginta , viginti stent pro ipso. Ultra requiritur , quod pro tunc nulla fiat reclamatio in oppositum , nec se offerat aliquod grave dubium de validitate electionis ; in hoc ergo casu nihil amplius desideratur , ut sic electus habeatur ab omnibus pro vero Papa ; nam ut videbimus , Papa , non ab hominibus , sed immediate a Deo recipit potestatem , quam habet. Quare lis in præsentis solum est de homine canonice electo in Papam ; non verò de ipsamet validitate electionis.

4 In qua difficultate sic explicata , duplex est sententia inter Theologos Catholicos. Prima asserit , hanc propositionem : *Clementem XIII. canonicè electum esse verum Papam, Vicarium Christi , & Successorem Petri* , non esse immediate de fide , sed solum mediate per modum conclusionis theo-

logicæ. Sic Tutre-cremata , Cæteranus , & alij , quorum testimonia ad literam adducunt hic Salmaticenses. Secunda per oppositum docet , prædictam propositionem esse immediate de fide. Sic fere omnes moderni Thomistæ , Scotistæ , & Jesuitæ ; licet non omnes conveniant in modo eam propugnandi , ut ex dicendis in discursu quæstionis patebit. Nunc vero sit

Nostra conclusio.

5 Est immediate de fide , Clementem XIII. (supposita ejus canonica electione) esse verum Papam. Hæc conclusio colligitur ex nostro Subtr. Doct. quæst. 2. prologi. Et in 4. dist. 6. quæst. 8. , & expressius in 1. dist. 11. quæst. 1. §. ad aliud ubi ait : dico , quod Christum descendisse ad Inferna , non docetur in Evangelio , & tamen tenendum est sicut Articulus fidei :: Item , multa alia , quæ non sunt expressa in Evangelio , de fide tenenda sunt , si universalis Ecclesia ita tenet. Hæc Scotus. Nunc sic ; sed universalis Ecclesia tenet , Clementem XIII. esse verum Papam : ergo , etsi hoc non sit expressum in Evangelio , ta-

men de fide tenendum est.

6 Prob. 1. conclusio
authoritate Concilij Florentini
in literis sanctæ unionis, ubi
dicitur: *deffinimus, Sanctam
Apostolicam Sedem, & Roma-
num Pontificem in universum
Orbem tenere primatum: & ip-
sum Romanum Pontificem suc-
cessorem esse Beati Petri Princi-
pis Apostolorum, & verum
Christi Vicarium, totiusque Ec-
clesiæ caput existere.* Hæc Con-
cilium; sed manifestum est om-
nibus, nullum alium existere
Romanum Pontificem præter
Clementem XIII.: ergo stando
definitioni Florentini, dicen-
dum est, esse de fide Clem.
XIII. esse verum Pontificem.
Hoc habetur in extravag. Bo-
nifacij VIII.: *unam sanctam:*
ubi dicit: *porrò subesse Roma-
no Pontifici omnem humanam
creaturam declaramus, dicimus,
deffinimus, & pronuntiamus,
omnino esse de necessitate salu-
tis; sed evidens est omnibus,
nullum alium præter Clem.
XIII. esse Romanum Pontifi-
cem: ergo cum de necessitate
salutis sit, credere ipsi subesse
omnem humanam creaturam,
consequenter de fide est, crede-
re ipsum esse verum Pontificem.*

7 Confirmatur hoc ex
Conc. Constant. ubi Summus

Pontifex Mart. V. ses. 45. edi-
dit quandam Bullam continen-
tem errores Uvicleph, & Hu-
sitarum, in qua disposuit quas-
dam interrogationes fiendas
hæreticis, qui Ecclesiæ recon-
ciliari volebant, inter quas hæc
erat una: item, *credat, quod
Papa canonice electus, qui pro
tempore fuerit, ejus nomine pro-
prio expresso sit Successor Beati
Petri, habensque supremam au-
thoritatem in Ecclesia Dei; sed
illud verbum, credat, appel-
lans supra Pontificem in par-
ticulari expresso ejus proprio
nomine, signat actum credendi
de fide divina; alias frustra in
instructione Martiniana propo-
neretur hæreticis Ecclesiæ re-
conciliari volentibus: ergo qui-
libet fidelis, si interrogetur,
tenetur credere fide divina, Cle-
mentem XIII. pro tempore reg-
nantem esse verum Pontificem.*

8 Prob. 2. conclusio
ratione: hæc propositio: *om-
nis canonice electus in successo-
rem Petri est verus Papa, est
immediate de fide: ergo hæc
propositio: Clemens XIII. ca-
nonice electus est verus Papa,*
est immediate de fide. Antec.
est omnium. Prob. conseq. im-
plicat propositionem aliquam
universalem esse immediate de
fide, quin omnis particularis
cer

certò contenta sub universali sit etiam immediate de fide: ergo si illa universalis &c. Mai. constat ex dictis quæst. antec. conclus. 1.. Et ultra: quando aliqua subiecta ita inter se comparantur, ut ex parte subiecti nulla sit prorsus distinctio, nec ex natura rei, nec rationis cum fundamento, implicat, quod aliquod prædicatum affirmetur de uno, quin affirmetur de alio; sed hoc subiectum: *omnis canonicè electus*, æquivalet huic: *hic est canonicè electus*, & ille est canonicè electus &c.: ergo cum de isto subiecto, *omnis canonicè electus*, verificetur per modum prædicati, quod sit immediate de fide, hoc idem debet verificari de particularibus. Min. primi discursus etiam patet; quia quod Clemens XIII. sit canonicè electus in successorem Petri, est res facti, & per se nota notorietate juris canonici: ergo est certò contenta sub prædicta universali.

9 Confirmatur hæc ratio: illa propositio est proximè, & immediate de fide, cuius opposita contradictoriè est proximè, & immediate hæretica; sed propositio contradictoriè opposita huic particulari: *Clemens XIII. canonicè electus in successorem Petri est verus Papa*, est proximè, & imme-

diatè hæretica: ergo talis propositio particularis est proximè, & immediate de fide. Maior patet. Et min. est evidens; nam propositio contradictoriè opposita huic particulari est hæc: *nullus canonicè electus in successorem Petri est verus Papa*; sed ista est formaliter hæretica: cum opponatur contrariè huic universali immediate de fide: *omnis canonicè electus &c.*: ergo &c.

10 Prob. 3. conclus.: immediate de fide est, hanc numero Ecclesiam Catholicam Romanam, in qua sumus, esse veram Christi Ecclesiam, habereque caput visibile in terris; sed supposita electione canonica Clementis, non esset immediate de fide hoc, si non esset immediate de fide Clementem XIII. esse verum Papam: ergo &c. Mai. est omnium Catholicorum contra hæreticos. Prob. min.: non est immediate de fide, esse veram Christi Ecclesiam, quæ non est immediate unita cum suo capite visibili in terris; sed si non esset de fide, quod Clemens XIII. est verus Papa, vera Christi Ecclesia non esset sic unita: ergo &c. Præmissæ constant, & conseq. inferuntur; & ultra probatur: eadem certitudine, qua constat de existen-

ria alicuius corporis integri, si-
ve physici, sive mystici, &
moralis, debet etiam constare
de existentia capitis talis cor-
poris; sed certitudine fidei const-
tat, hanc numero Ecclesiam,
quæ est quodam corpus mysti-
cum, esse veram Ecclesiã: er-
go eadem certitudine &c.

11 Prob. tandem con-
clusio: omnino infallibile est,
electores non errare in illa elec-
tione, quæ instinctu Spiritus
Sancti absolvitur, & consuma-
tur; sed omnino infallibile est,
quod electio Clem. XIII. abso-
luta, & consumata fuit instinc-
tu Spiritus Sancti: ergo &c.
Min. constat 1. ex traditione
perpetua Ecclesiæ. Secundo ex
constitutione 50. Sixti V., ubi
sic ex cathedra definit: *in illa
Sac. electione censendi sunt Car-
dinales veri Interpretes, atque
internuntij voluntatis divinæ,
cuius spiritu, sicut universum
Ecclesiæ corpus sanctificatur, &
regitur, ita maxime hic totum
huius modi electionis opus ejus-
dem afflatu, & instinctu absol-
vi, certissimum est, atque om-
nibus exploratum.* Nunc sic;
sed perpetua Ecclesiæ traditio
confirmata constitutione ponti-
ficia ex cathedra facit certitu-
dinem omnino infallibilem: er-
go omnino infallibile est, quod
electio Clem. XIII. fuit abso-

luta, & consumata afflatu, &
instinctu Spiritus Sancti; &
consequenter &c. Alias proba-
tiones dabimus, dum disp. ul-
tima huius agamus de regula
visibili fidei. Nunc vero

Solvuntur argumenta.

12 Arguitur 1.: hæc
propositio: *omnis canonicè electus
in successorem Petri est verus
Papa*, nullibi est expresse re-
velata, nec prolata a Christo
Domino: ergo fundamentum
nostræ conclusionis est nullum.
Prob. antec.: talis propositio
tantum infertur per consequen-
tias nostras ex verbis Christi
ad Petrum; sed propositio sic
illata non est expresse revelata;
cum fides non sit formaliter
discursiva: ergo &c. Respon-
deo distinguendo antec.: hæc
propositio &c. non est revelata
quoad formam literalem verbo-
rum, conc. antec.: quoad sen-
sum formalem eorum, nego
ant.. Talis ergo propositio re-
peritur tradita in Sac. Scriptu-
ra, quantum sufficit, ut sit im-
mediate de fide; nam revelatio
non tam sumitur ex cortice
verborum, quam ex sensu for-
mali eorum. Unde hæc propo-
sio: *omnis canonicè electus &c.*
reperitur æquivalenter, & quoad
sen-

sensum formalem in verbis Christi ad Petrum: *tu es Petrus, & super hanc petram, ædificabo Ecclesiam meam :: Porta inferi non prævalerunt adversus eam*: quæ propositio, juxta omnes Catholicos, æquivalet universali; cum Christus non solum locutus fuerit Petro, sed & omnibus ejus successoribus canonicè intransibis, & sic talis propositio est revelata.

13 Replicabis: in tantum prædicta propositio esset revelata, & immediate de fide, in quantum faceret eundem sensum, ac ista: *tu es Petrus, & super &c.*; sed non facit: ergo &c. Prob. min.: ut faceret eundem sensum, illa verba *super hanc petram*, debent intelligi de Persona Petri, & consequenter de ejus successoribus; sed sic non intelliguntur: ergo &c. Prob. min. ex Div. Aug. sermon. 13. de verbis Domini, dicente: *super hanc petram, quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam*; sed petra, quam confessus est Petrus, est Christus Dominus, & non ipse Petrus: ergo talia verba non intelliguntur de Persona Petri. Hoc idem docet lib. 1. retractat. cap. 21. ubi manet problematicus, dicens: *harum autem duarum sententiarum* (an, scilicet, per ly hanc petram intelligendus sit

Christus, vel Petrus) *quæ sit probabilior eligat Lector.*

14 Respondeo negando, quæ manent negata; & ad auctoritatem August. dico, ipsum in pluribus locis fuisse dubium circa hanc rem, qui tamen, si hodie viveret, suam deponeret dubitatem de probabilitate comparativa utriusque sententiæ. Deinde standum est monitioni ipsius in prolog. retractat. *quicumque ista lecturus sit, non me imitetur errantem, sed in melius proficiscentem* Quare dubitatio div. August. aliquomodo orta fuit ex incientia linguæ hebraicæ; Christus enim non dixit: *tu es Petrus*; sed *tu es Cepha*, & *super hoc Cepha ædificabo &c.* Cepha autem Syriacè signant petram, hebraicè autem saxum, vel rupem. Unde perinde fuit Christum Dñam. dixisse, *tu es Petrus*, ac si dixisset, *tu es Petra*. Ex quo infertur, Augustinum nihil docuisse contra conclusionem, sed ad summum permanisse dubiū.

15 Arguitur 2. revelatio immediata alicuius propositionis universalis non est revelatio immediata particularis contentæ sub ipsa: ergo stat, hanc universalem: *omnis canonicè &c.* esse immediate de fide, quin sit immediate de fide hæc: *Clemens XIII. &c.* Prob.

antec. si revelatio immediata universalis esset immediata particularis, stante revelatione Universalis, nulla alia revelatione posita, posset stare fides circa hanc, & particularem; sed hoc est falsum: ergo &c. Prob. min. hæc propositio: *quidquid Deus revelat, est verum*: est revelata in Scriptura; sed vi precise illius revelationis non potest credi, existere Mysterium Incarnationis absque revelatione particulari de existentia ipsius: ergo &c. Resp. dist. prim. in antec. Revelatio immediata propositionis universalis non est revelatio immediata particularis, *nulla præsupposita conditione essentialiter requisita*, conc. antec. *ista præsupposita*, nego antec. per quod patet ad reliqua.

16 Verum ergo est, quod propositio particularis non potest credi fide divina in vi præcisæ revelationis propositionis universalis; quia cum conditio sub qua revelationes particulares continentur in subiecto propositionis universalis, sit ipsa revelatio, (quæ ex dictis solum est conditio, & non ratio motiva credendi) implicat, quod credatur fide divina, nisi sint expresse, & particulariter revelata. Sic pariter in præsentibus: canonica electio est con-

ditio essentialis, ut hæc particularis, *Clemens XIII. est verus Papa*, contineatur sub hac universalis: *omnis canonice* &c. Unde non stante, nec præsupposita electione canonica, implicat fides supernaturalis circa particularem in vi præcisæ revelationis universalis; quia deficit conditio essentialis, qua stante, stabit fides.

17 Arguitur 3. ad idem: stat, propositionem universalem, *omnis canonice* &c. esse immediate de fide, quin sit immediate de fide particularis: *Clemens XIII.* &c.: ergo &c. Prob. min.: qui negaret, prædictam particularem esse immediate de fide, non propterea negaret, universalem esse immediate de fide: ergo stat &c. Prob. antec. ideo negans, particularem esse immediate de fide, negaret hoc, de universalis; quia particularis continetur adæquate sub universalis; sed sic non continetur: ergo &c. Prob. mia. ut illa particularis contineretur adæquatè sub universalis, opus erat, quod necdum pontificatus, sed etiam electio canonica Clementis XIII. contineretur sub universalis; sed talis electio non continetur; neque in communi, neque in particulari est revelata: ergo &c. Respondeo, negando quæ manent

ment negata, & distingo mai. ultimi Syllogismi: ut illa particularis &c. opus erat, quod necdum pontificatus contineretur vel directe, & formaliter, vel indirecte, & in obliquo sub universalis, conc. mai.: directe, & formaliter præcisse, nego mai. inversis terminis dist. min. & nego conseq.

18 Dicimus ergo, non posse stare cum assensu illius universalis, *omnis canonicè* &c. dissentium, immo nec dubium fundatum, ne electio Clementis XIII. non fuerit canonica; nam licet, absolute loquendo, potuerit deficere in electione illius aliquid ex desideratis ad validitatem electionis, tamen de facto manifestum est, quod nullum defuit; cum ejus electio supponatur iam facta, & approbata ab universali Ecclesia; de cuius veritate in approbando nullus catholicus dubitare potest; cum ipsa sit *Columna, & firmamentum veritatis*, qua nunquam decipia fuit, nec decipi potest; alias Deus dicens: *ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*, nos decepisset. Unde si Clementis XIII. non esset canonicè electus, tota Ecclesia errasset; dum dicit: ipsam errare non posse.

19 Nec nos premit illud de continentia electionis canonice Clementis XIII. in illa universalis: *omnis canonicè* &c.; nam licet talis electio non contineatur directe, & in recto in universalis; cum hoc modo solum contencatur Papatus, qui est prædicatum enuntiatum in recto de subiecto ipsius; continetur amen in directe, & in obliquo; hoc est, per modum conditionis indispensabiliter requisitæ ex parte subiecti, quæ semel applicata subiecto propositionis universalis, dicit *imprescindibiliter* approbationem Ecclesiæ, qua reddimur omnino certi, etiam certitudine fidei, de eo, quod electio Clementis XIII. sit canonica. Vide dicta, quest. antec.

20 Arguitur & non est immediate de fide, quod in hac numero hostia consecrata sit corpus Christi: ergo nec est immediate de fide, quod Clementis XIII. &c. Prob. conseq. ideo prima non est de fide, quia dependet à multis contingentibus, ut si consecrans non habet intentionem, non est baptizatus, aut non valide ordinatus; sed etiam secunda dependet à multis contingentibus, ut si electus fuisset famina, non baptizatus, aut hæreticus, & sic de alijs: ergo &c. Hoc argumentum fuit ratio

tio, cur aliqui dicant, talem propositionem non esse immediate de fide, usque dum electus sit communiter receptus ab Ecclesia, vel exerceat aliquem actum jurisdictionis Papalis, ut *deffinire* aliquod dogma. Verum hac solutione in sua probabilitate omissa, pro nunc.

21 Respondeo concessio antec. negando conseq. ad probationem distinguo min. sed etiam secunda propositio dependet ex multis contingentibus, quorum *nullum est timendum*, conc. min. quorum *aliquod est timendum*, nego min. & conseq.. Itaque quod hæc, vel illa hostia in particulari non contineat corpus Christi propter rationes argumenti, nullam infert incommodum corpori Ecclesiae, in qua, secundum fidem, plures sunt hostiae consecratae, cum sit de fide dari in Ecclesia Sacerdotes, & Sacrificia. At vero, si Clemens XIII. non esset verus Papa, tot sequerentur incommoda, quæ numerari nequeunt; ex hoc ergo unico principio penitus everteretur unitas Ecclesie, quæ unico individuari potest per respectum ad unum num. Papam canonice electum, qui pro tempore fuerit. De hoc iterum in argum. sequent.

22 Arguitur 5. fundamentum istius propositionis, est immediate immediate de fide, *Clementem XIII. esse verum Papam*, quia est canonica electio *ipsius*; sed quod ejus electio fuit canonica non est de fide: ergo &c. Respond. neg. mai.; quia fundamentum talis propositionis est summa Dei veracitas asserens, omnes canonice electi in successores Petri esse veros Papas; canonica autem electio solum est quid essentialiter prærequisitum per modum conditionis sine qua non verificaretur Papatus de ipso Unde non est necesse, quod electio sit certa certitudine fidei, sed sufficit, quod sit nobis certa certitudine excludente omnem formidinem, & dubitatem de parte opposita; etsi argumentum solum intendit, conditiones intrinsecas Pontificatus; non vero *divisive* ab ipso, hoc libenter admittemus; quia intali casu objectum terminans, assensum fidei erit Pontificatus, non vero ulla conditionum. Notetur hoc bene.

23 Replicabitur. etsi electio canonica Clementis XIII. non sit fundamentum Pontificatus, sed tantum conditio *sine qua non*, tamen ut quis per fidem credat, ipsum esse verum Papam, requiritur equalis certitudo de veritate electionis, ac de

veritate Papatus; nam aliàs non esset vera propositio affirmans, ipsum esse verum Papam: ergo si hoc est de fide, est etiam de fide ejus canonica electio: vel contra. Resp. 1. negando antec. quia ad hoc sufficit summa certitudo infra fidem excludens omnem formidinem, & dubitatem de opposito. Vide dicta quæst. antec.

24 Resp. 2. conc. antec. & conseq. Non est enim inconveniens, quod credatur fide divina, electionem Clementis XIII. fuisse canonicam; nam omnis conditio intrinseca, & essentialis Pontifici, ut quod sit vir, baptizatus, & canonicè electus, attingitur immediate per ipsum actum fidei, quo credimus, Clementem XIII. esse verum Papam; non quidem præcisive à dignitate, antecedenter ad electionem, sed hoc supposito, & concretive ad ipsam dignitatem; sicut qui credit, *Christum esse hominem*, eodem actu credit, constare corpore, & animâ; quia hoc est de ratione intrinseca hominis: sic in presenti; quia Pontifici quitali, est quid intrinsecum, quod sit vir baptizatus, & canonicè electus, totum hoc complexivé captum, & prout concernit dignitatem Pontificiam, est immediate de fide, & im-

plicitè contentum in illa universalis: *omnis canonicè electus* &c.

25 Replicabilis 2. nemo potest habere certitudinem summam infra fidem de electione canonica Clementis XIII. ergo &c. Prob. ant. ad hoc erat necessarium, quod esset talis certitudo de baptismo ipsius; sed non potest esse talis certitudo: ergo &c. Prob. min. si posset esse, talis certitudo etiam posset esse de eo, quod hic, & ille homo in particulari sit valide baptizatus: & sic hæc propositio: *hic infans baptizatus est in gratia*, esset de fide, quod est falsum. Deinde: etsi quis interfuisset baptismo Clementis XIII. adhuc non haberet talem certitudinem de validitate baptismi, sicut qui videt Sacerdotem consecrantem, non potest esse certus de eo, quod Corpus Christi continetur in tali hostia: ergo nemo potest esse certus de validitate talis baptismi.

26 Resp. neg. antec. ad probat. neg. min.; & paritates de baptismo cuiuslibet; & de qualibet hostia consecrata; nam licet sit immediate de fide, quemlibet rite baptizatum justificari, & quamlibet hostiam rite consecratam continere Corpus Christi, non minus

atque est de fide, quod quilibet canonicè electus est verus Papa; non tamen est eadem ratio utriusque; nam de illis particularibus, non est tanta certitudo, quod contineantur sub suis universalibus, ac de continentia electionis Clementis XIII. sub sua. Ratio est; nam ex eo, quod hic, vel ille homo non sit rite baptizatus; hæc vel illa hostia rite consecrata, nullum grave periculum erroris, aut ruine sequitur universali Ecclesiæ; at vero, quod Clemens XIII. modo regnans non sit verus Papa, secum fert indispensablem totius Ecclesiæ ruinam; quatenus Cardinales, qui quoad electionem sunt repræsentativè tota Ecclesiæ, non eligerent in Caput visibile Ecclesiæ hominem baptizatum: & sic Ecclesiæ non haberet Caput visibile in terris, quod hæreticum, & horrendum esset. Vide dicta num. 18. & 21. huius.

27. Replicabilis 3. ergo Clemens XIII. videns se electum in Pontificem, certo scit, se esse baptizatum: ergo potest cognoscere se esse in gratia, quod est contra Tridentinum. Prob. hæc consequ. potest naturaliter cognoscere, se nunquam peccasse moraliter: ergo &c. Resp. conc. prima consequ. negando secundam cum sua

probatione; nam licet formare posset iudicium de eo, quod numquam lethaliiter peccaverit, non tamen erit iudicium ita certum, quod abique formidine posset affirmare, se esse in gratia, juxta dictum Tridentini: *quilibet se ipsum suamque infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare; & timere potest.*

28. Replicabis tandem: ut electio Clementis XIII. sit canonica, requiritur certitudo de validitate baptismi, necdum ipsius, sed & Cardinalium eligentium; sed de hac nequit esse certitudo: ergo &c. Respond. deo dist. nihil; sed de hac nequit esse certitudo, antequam actio eligant, conc. min.: de electione facta, subdist. min.: de baptismo illorum, qui suis suffragiis non concurrerunt in favorem electi, conc. min. illorum, qui concurrerunt, nego min. & consequ. Verum est est, quod ad valorem electionis canonice requiritur & baptismus electi, & eligentium; alias electio ex terminis esset nulla, ut pote facta ab hominibus, qui non essent membra Ecclesiæ; qua propter electione facta, & publicata, tam electus, quam eligentes essent omnino certi de validitate sui baptismi. Et casu dato, sed non concessio, quod aliquis

Car.

Cardinalis eligens non esset baptizatus, aut hæreticus, sicut dicunt contrarij, quod casu quo Pontifex esset hæreticus, Deus impediret, ne aliquod falsum provero dogmate definiret; sic & nos dicimus, quod impediret, ne talis Cardinalis ferret sum iustitiam in favorem electi.

29 Arguitur 6. si esset de fide Clementem XIII. esse verum Papam, Cardinales ipsum eligentes non possent credere fide divina ipsum esse verum Papam; sed hoc nequit dici; quia essent deterioris conditionis, ac cæteri fideles: ergo &c. Prob. mai. quod est naturaliter cognitum, nequit credi fide divina; sed Cardinales eligentes cognoscerent naturaliter, Clementem XIII. esse verum Papam: ergo &c. Resp. dist. mai. Cardinales non possent credere fide divina ipsum esse verum Papam, *veritate juris canonici*, conc. mai. *veritate juris divini*, nego mai.: & dist. mai. probationis, quod est naturaliter notum, nequit credi *ex eodem modo*, & *medio fide divina*, conc. mai. *ex alio modo*, & *medio distincto*, neg. mai. & distinguo min. eisdem terminis, ac prima mai. fuit distincta

30 Itaque licet idem objectum nequeat esse simul naturaliter cognitum, & fide divina creditum ex eodem mo-

tivo; bene vero sub diverso. Unde Cardinales eligentes Papam naturaliter cognoscunt, ipsum esse verum Papam *veritate juris canonici*; nam ipsis, ut pote in tali jure bene versatis, est naturaliter notum, ipsos essentialiter requisitis ad validitatem electionis nihil prætermisisse; at tamen, quia electio Canonica non facit ipsum verum Papam *veritate juris divini*, sed solummodo declarat ipsum sic factum, & electum; ideo datur locus Cardinalibus, ut credant fide divina, ipsum esse verum Papam in vi illius universalis revelationis: *omnes Canonice electi &c.* sub qua continetur particularis *Clemens XIII.* & Quare Cardinales non sunt deterioris conditionis in ordine ad meritum fidei talis propositionis, ac cæteri fideles.

31 Arguitur 7. non est de fide, præteritos Pontifices à Div. Petro usque nunc, fuisse veros Papas: ergo nec quod Clemens XIII. &c. Prob. antec. non est de fide Pontificatus illorum, quorum electio nobis non constat certitudine, ad minus humana excludente omnem formidinem, & dubitationem; sed electio Pontificum præteritorum sic nobis non constat; ergo &c. Prob. min. electio prædictorum Pontificum nobis solum constat ex historia Ecclesiastica hu-

mana; sed hæc non facit tantam certitudinem: ergo. Respondeo 1. negando antec. & concessa mai., omitto min. Ad probat. distinguo mai. electio prædictorum solum nobis constat ex historia Ecclesiastica humana in omnibus, & ab omnibus recepta, & in omnibus, & cui nullus cum fundamento contradicit, conc. mai.: ex historia humana Ecclesiastica ab omnibus probata, cui aliquis cum fundamento contradicat, nego mai. & eisdem terminis distinct. min. nego conseq.

32 Itaque sicut est omnino certum, Clementem, XIII. esse canonice electum; ita est impossibile, quod tot historiæ abque ulla contradictione asserentes, quod Clemens VIII. v.g. fuit canonice electus, falsum loquantur. Unde sicut nunc est de fide, Clementem XIII. esse verum Papam, ita etiam est de fide, quemlibet suorum prædecessorum fuisse pro suo tempore verum Pontificem Ratio est; quia quælibet propositio de de fide eadem veritate gaudet, sive de præterito, sive de futuro, ac de præsentī gaudebat pro suo tempore, ut patet in hac propositione: *Clemens XIII. est verus Papa*, quæ eandem infallibilem veritatem habet nunc de præterito, ac

habuit de præsentī, quando actu gubernabat. Veritas ergo propositionis numquam mutatur decursu temporis, cum solum mutetur status importatus per copulam, juxta dicta in summis. Ut hoc melius intelligatur.

33 Resp. 2. quod dum quis credit, Clementem VIII. v. g. fuisse verum Papam, attingit simul ejus Pontificatum tanquam rem de præterito revelatam, ejus canonicam electionem, ut universaliter approbatam ab Ecclesia; Personam vero tanquam subjectum, de quo verus Pontificatus revelatur. Unde, propositio quæ semel fuit veritatis infallibilis, semper manet talis; nam solummodo potest reddi falsa per mutationem copulæ, affirmando de præsentī prædictum aliquod de subjecto præterito: ut si modo dicerem, *Div. Petrus est nunc actu Summus Pontifex*, falsum enuntiarem; at verum proferrem, si dicerem, *Div. Petrus fuit actu Summ. Pontifex*; nam veritas rei revelatæ non subiacet mutationibus temporis, bene tamen diversis verificationibus nostris, pro alia, & alia temporis differentia. Vide dicta in argumento 5. cū ejus replicis, & solutionibus.

34 Arguitur 8. non

est de fide Seraphicum P. N. Franciscum v. g. esse in Gloria, seu esse Sanctum: ergo nec est immediate de fide, quod Clemens XIII. sit verus Papa. Conseq. conitatur; quia sicut Pontificatus Clementis XIII. continetur sub universali: *omnis canonice electus &c.*, sic sanctitas Div. Francisci clauditur sub sub universali: *omnis, qui sanctè, & laudabiliter vixit, usque ad ultimum instans suæ vitæ inclusivè, statim post mortem regnaturus est cum Christo*: ergo si hoc non obstante, particularis non est immediate de fide, nec hæc particularis erit: *Clemens XIII.* &c. Thomistæ certè laborare tenentur pro solutione huius argumenti; cum concedant antec. ipsius; nos vero ore retundo negamus; cuius falsitas apparebit ex dicendis quæ ult. huius. Nunc vero.

35 Arguitur ultimo: si esset immediate de fide, quod Clem. XIII. est verus Papa, esset credibilis talis propositio fidei divinæ supernaturali; sed non est: ergo &c. Prob. min.: nequit stare assensus fidei divinæ supernaturalis cum notitia tantum probabilis de existentia revelationis, ut constat ex dictis quæst. 3. huius num. 8. adducendo propositionem 21. damnatam ab Innocent. XI.

sed si talis propositio esset credibilis fidei divinæ supernaturali, iam talis assensus staret cum notitia tantum probabilis de existentia revelationis talis propositionis: ergo Min. prob. quod talis propositio sit immediate revelata, solum est probabile; cum contraria impune defendatur a pluribus A. A. catholicis: ergo &c. Certe nonnulli Theologi succumbunt huic argumento gratis concedentes hanc propositionem, *Clementem XIII. esse verum Papam*, non esse credendam fidei divinæ, & supernaturali *practicè, & reflexè*, sed solum *directè*; quia non est de fide, ipsam esse de fide. Sed quia hoc dictum specialem reflexionem postulat; ideo.

36 Dubitabis: an sit de fide, quod hæc propositio, *Clemens XIII. est verus Papa*, sit de fide? Certè periculosum est de huiusmodi propositionibus reflexis instituere quæstiones, maxime in his temporibus. Nos ergo ab omni censura abstinemus, quid sentiamus, probabiliter dicemus. Dico ergo probabiliter, quod est de fide, quod hæc propositio: *Clemens XIII. est verus Papa*, est de fide. Prob. 1. ex doctrin. contrariorum: talis propositio: *Clemens XIII. est verus Papa*, est de fide *directè*, juxta contrarios:

ergo, & reflexè. Prob. conseq. ideo talis propositio est *directè* de fide; quia continetur sub illa *universali*: *omnis canonice electus* &c. quæ est *directè* de fide, & cuius subjectum nullatenus objective distinguitur à subjecto alterius; ut iam diximus numero 8. huius; sed hæc universalis: *omnis canonice electus* est reflexè de fide; ergo & hæc particularis, non solum *directè*, sed etiam *reflexè* est de fide. Præmissæ sunt evidentes, & conceduntur ab omnibus, qui nobiscum conveniunt in principali conclusione.

37 Prob. conseq. si posset stare, universalem esse de fide *reflexè*, quin propositio particularis sit *reflexè* de fide, etiam poterit propositio universalis esse de fide *directè*, quin sit particularis *directè* de fide; hoc non concedunt contrarij: ergo &c. Prob. mai.: ideo non stat, universalem esse de fide *directè*, quin etiam particularis sit de fide *directè*; quia veritas propositionis universalis est de fide *reflexè*, & non particularis; sed si universalis est de fide *reflexè*, & non particularis, iam veritas propositionis universalis erit objective distincta à veritate particularis, quod non concedunt: ergo à primo ad

ultimum debet concedi, quod hæc particularis, *Clemens XIII. est verus Papa*, est non solum *directè*, sed etiam *reflexè* de fide; & consequenter fide divina *practicè* credenda.

38 Probari potest 2. hæc pars in hunc modum: quod est satis probabile, & expresse definitum ab Ecclesia, est etiam probabile esse reflexè de fide, seu esse fide divina *practicè* credendum; sed est satis probabile, quod hæc propositio, *Clemens XIII. est verus Papa*, est definita ab Ecclesia: ergo &c. Mai. de se constat. Min. prob. cum contrarijs, tum ex Concil. Florent. in literis *Sanctæ unionis*. Tum ex extravag. Bonifacij VIII. *unam sanctam*. Tum ex Mart. V. in Conc. Constantensi Sess. 45. Tum tandem ex Nro. Sixto V. constit. 50. Vide hæc num. 6. 7. & 11. huius. Hæc dixi probabiliter ad ostendendam probabilitatem huius sententiæ. Quid vero positive tenendum iudicio prudentiori relinquo.

39 Nunc vero deveniendi ad id, in quo vis argumenti consistit, scilicet A.A. catholicos quamplures impune defendere propositionem contradictoriam nostræ conclusioni, quod sane non facerent, si nos-

nostra conclusio esset reflexe de fide; respondeo, quod omnes illi A. A. qui negant, esse de fide, *Papam pro tempore regnantem esse verum Papam*, hoc ideo negant, quia existimant aliquam nullitatem posse intervenire in actuali electione, vel quia posset esse simoniaca, vel ex metu facta, vel quod electus non sit baptizatus &c. Quare ab omni censura liberandi sunt ex eo, quod negent nostram conclusionem esse immediate de fide; nam intelligendi, & interpretandi sunt de electione *in fieri*, in qua forte aliquis defectus potest reperiri; minime autem loquuntur de electione *in facto esse*; cum hac supposita, sit a Deo infallibilis, ac est infallibilis ipsamet Ecclesia tota acceptans in Papam Personam à Cardinalibus electam. De hoc reddibit sermo, Deo dante, disp. ultim. huius, agendo de regula visibili Ecclesiæ. Pro nunc sufficiant dicta; & sit.

QUÆST. V.

An propositio, seu conclusio illata ex duabus præmissis de fide vel ex una de fide & alia evidenti naturaliter, sit etiam de fide?

HÆc difficultas meo videri non parum habet de nomine.

Unde ne in æquivocum laboremus, & ab ea brevi negotio expediamur; notandum est 1. ex dictis notabili 2. quæst. antec., num. 1., quod quando in materia fidei reperitur dicursus, vel *virtualis*, ut volunt Thomistæ; vel *formalis*, ut concedunt aliqui Scotistæ; tunc dupliciter potest considerari. Primo, ita ut utraque præmissa influat in veritatem consequentis: & tunc conclusio non est immediate de fide, sed solum theologica. Secundo potest considerari discursus, ita ut una sola præmissa influat in veritatem consequentis; alia vero sola sit mera explicatio, & applicatio prædicationis maioris ad subjectum consequentis. Vide exempla ibi posita.

2. Notò 2., quod proposita quæstio duas habet partes: ut ex ipso titulo constat. Prima est de conclusione illata ex præmissis de fide. v. g.: *omnes Apostoli acceperunt Spiritum; Stum. sed beatus Petrus fuit verus Apostolus: ergo accepit Sp. Stum.* In hoc discursu singula præmissæ sunt revelatæ: & de conclusione ex illis illata evidenter, quæritur; an sit de fide, vel solum theologica? Secunda pars quæstionis est de conclus. deducta ex una fide, & altera evidenter naturali, v. g. *omnis homo est*

risibilis; sed *Christus est homo*: ergo *Christus est risibilis*; in quo syllogismo maior est naturaliter nota, min. vero de fide. Et sic de conclus. quaritur, an sit de fide vel solum theologia? Pro quarum clariori resolutione.

3. Noto 3. quod difficultas procedit de propositione, & conclusione, quæ immediate inferitur ex una præmissa revelata; nam quæ inferuntur remote, & post longos discursus auxilio scientiarum naturalium, non sunt proprie de fide, neque de scientia, sed theologiae, quæ de utraque participant; nam talis assensus non tam nititur auctoritate revelationis divinæ, quam lumine rationis naturalis: ut si probes v. g. quod *Deus est unus*, non immediate, quia *Deus est*, sed ex alijs principijs naturalibus, ut demonstrari solet; alias tota theologia esset habitus fidei quod nemo dicit. Loquimur ergo de propositionibus, quæ colliguntur immediate ex natura subsectorum revelatorum, quavis deducantur ope alicuius scientiæ naturalis, quæ non est tam motivum assensus, quam conditio quædam applicans objectum credibile ad potentiam, quæ credere debet. His notatis, quæstionem secundum duas

partes per duas conclusiones, breviter resolvam. Sit.

Prima conclusio.

4. Propositio, seu conclusio illa ex duabus præmissis revelatis, est objectum materiale fidei, seu de fide. Est contra aliquos Jesuitas cum Suarez disp. 6. de fide, sect. 4.; est tamen satis communis inter Scotist., & alios. Prob. 1.: ex Subt. Doct. in 3. dist. 35. quæst. unica, ubi docet, quod in scientijs, alia est evidentia, quam habent conclusiones ex se ipsis, & alia, quam habent præmissæ ex terminis suis: sed in creditis non assentimur propter evidentiam crediti, sed propter veritatem revelationis, cui assentitur: & illa est eadem respectu primorum articulorum (qui explicite, & in se sunt revelati) & aliorum explicatorum ex illis; (ut conclusiones illarum ex revelatis) & ideo non est alius habitus unius, & alterius assensus; quia est idem objectum sub eadem ratione formali, scilicet, revelationis. Hæc penè ad lit. Subt. Doct. ex quibus sic

5. Prob. conclusio: totum illud objectum est de fide, quod invenitur à Deo revelatum; sed objectum conclusionis de-

deductæ immediatè ex duabus revelatis est à Deo revelatum : ergo est de fide. Mai. patet. Prob. min. hoc exemplo: *omnes Apostoli acceperunt Spiritum Sanctum ; sed Petrus fuit unus ex Apostolis : ergo accepit Spirit. Sanctum.* Ubi Petrum accepisse Spirit. Sanctum idem realiter est, saltem inadquatè, & ut pars, cum hoc, quod omnes Apostoli, quorum unus erat Petrus, acceperunt Spir. Sanctum ; cum non posset aliquis affirmare totum, quin affirmet partes, ex quibus intrinsece constat illud totum : ergo objectum conclusionis deductæ &c. Confirmatur : singulæ propositiones particulares contentæ sub universali, etsi explicentur per discursum, adhuc sunt objectum fidei, & credendæ eodem motivo, & habitu, quibus creditur universalis immediatè revelata : ergo conclusio deducta ex illis præmissis est objectum fidei ; quia continetur, licet confusè, in præmissis immediatè revelatis.

6 Prob. 2. conclusio : assensus conclusionis necessariò deductæ ex duplici præmissa revelata nequit ad aliud terminari, nisi ad revelationem, sive ad veritatem, prout in præmissis revelatam ; sed hoc ipso est assensus fidei : ergo quia talis

conclusio est objectum fidei. Prob. mai. : assensus revelatorum syllogisticè dispositorum, non præbent intellectui motivum efficiendi alium assensum deductum ex revelatis, nisi assensum objecti revelati : ergo &c. Prob. ant. : objectum opinabilium syllogisticè dispositorum, non præbet intellectui motivum efficiendi alium assensum ex opinabilibus deductum, nisi assensum objecti opinabilis ; sicut & objectum evidentium syllogisticè dispositorum, efficit assensum scientificum, & evidentem : ergo à pari assensus objectorum revelatorum syllogisticè dispositorum præbet intellectui motivum ad assensum objecti revelati ; & consequenter objecti fidei.

7 Arguitur 1. : assensus conclusionis ex præmissis revelatis, non nititur in revelatione : ergo non est de fide. Prob. antec. : nititur in bonitate consequentiæ ; quia si consequentia non esset bona, negaretur conclusio, seu consequens : ergo. Resp. neg. antec., & disting. antec. probationis : nititur bonitate consequentiæ, ut *conditione applicante objectum ut revelatum implicitè*, conc. antec. : ut *motivo formali assensus*, nego antec. & conseq.. Itaque utimur discursu, ut

magis applicetur intellectui ratio assentiendi, quæ est revelatio, in quantum illud consequens continetur in revelatis: & ita assentimur illi propter revelationem præmissarum, in quibus continetur, & revelatur.

8 Arguitur 2.: conclusioni deductæ ex duplici præmissa revelata possum assentiri ex duplici motivo: primo propter identitatem ipsius cum præmissis revelatis: & secundo propter consequentiam; sed licet primum motivum faciat assensum fidei, secus vero secundum: ergo totus ille assensus non est fidei puræ, sed theologiæ; & consequenter talis conclusio non est objectum materiale fidei. Resp. neg. mai.; nam non debeo assentiri conclusioni, nisi ex motivo, quo assentior præmissis; & cum istis assentiar solum propter revelationem, tantum propter istam debeo assentiri conclusioni. Unde forma discursus non est, nisi quædam conditio applicativa, ut cognoscam, quomodo conclusio contineatur, & sit revelata in præmissis.

9 Arguitur 3.: ex frequenti deductione conclusionum ex præmissis revelatis non acquiritur habitus fidei, sed habitus theologicus: ergo quia actus versantes erga con-

clusiones deductas ex præmissis revelatis non sunt actus fidei, sed theologiæ; & consequenter tales conclusiones non sunt objectum materiale fidei. Antec. constat; quia habitus fidei est per se infusus, non vero acquisitus. Resp. dist. antec.: ex frequenti &c. acquiritur habitus theologicus, & in simul habitus acquisitus fidei; conc. antec.: acquiritur præcise habitus theologicus, nego antec.. Vel aliter ipsum distinguo, non acquiritur habitus fidei theologiæ *proprie*, & *strictè*, conc. antec.: non acquiritur, hoc est non augetur à Deo, nego antec.. Per quod patet ad probationem. Duplex ergo distinguendus est habitus fidei, alter acquisitus, & infusus alter. Acquisitus augetur ex frequentatione deducendi conclusiones ex præmissis revelatis: & insimul augetur moraliter habitus infusus; quia Deus ipsum auget. De hoc aliàs.

10 Arguitur denique: assensus erga conclusionem sic deductam aliquid habet distinctum à præmissis: ergo non est fidei. Prob. antec.: talis assensus habet esse formaliter deductum à præmissis per discursum: ergo assensus talium conclusionum secundum formalitatem veritatis illatæ per discursum

sum non est actus fidei, quin potius conclusio theologica. Resp. omissio antec. negando consequ.. Ad probat. dist. antec. talis assensus habet esse formaliter deductum per discursum, *tamquam per conditionem applicativam* objecti ad actum fidei, conc. antec. tamquam per *rationem motivam formalem* ad talem actum, nego antec., & consequent. Solutio satis constat ex jam dictis. Deinde; quilibet actus fidei aliquomodo nittitur discursui; nam infallibilitas cuiuslibet actus fidei deducitur ex divina veracitate, & testimonio divino; unde quilibet actus fidei innittitur aliquomodo discursui.

Secunda conclusio.

II. Propositio, seu conclusio immediate, & necessario deducta ex una præmissa de fide, & altera evidenter naturaliter nota est objectum materiale fidei. Hæc conclusio est contra N. Mast. hic, disp. 6. quæst. 12. artic. 2., contra aliosque Scotistas. Prob. 1. : dum conclusio aliqua deducitur immediate ex una præmissa revelata, & alia naturaliter evidenter nota, materia conclusionis est revelata in illa præmissa, quæ

est in se immediate revelata: ergo talis conclusio est de fide, licet & præmissa immediate revelata, cum omne revelatum sit objectum fidei. Prob. antec. his exemplis: in hoc syllogismo: *omnis homo est risibilis: sed Christus est homo: ergo Christus est risibilis*; hæc conclusio: ergo *Christus est risibilis* est revelata in hac minori: *Christus est homo*, licet maior non sit revelata, sed naturaliter nota. Similiter in isto: *omnis homo peccavit in Adam; sed Petrus est homo: ergo Petrus peccavit in Adam*. Materia huius conclusionis continetur in maiori, quæ est revelata: ergo &c. & consequenter assensus erga talem conclusionem est de fide.

12. Confirmatur hæc ratio: dum revelatur, Christum esse hominem, revelatur Christum esse hominem verum, physicum & realem: ergo revelatum est, Christum esse quidquid est homo verus, & realis; sed evidens nobis est, hominem verum & realem constare corpore, & anima, esse animal rationale; esse risibile &c.: ergo revelatum est, Christum esse animal rationale, constare corpore, & anima, & esse risibile. Ex quo infero: ergo in hoc syllogismo: *Christus est homo; sed homo est animal rationale, & risibi-*

bile : ergo *Christus est animal rationale, & risibile* ; assensus conclusionis est actus fidei , & ipsa conclusio objectum materiale ipsius. Prob. conseq. : assensus de qualibet veritate revelata est actus fidei ; sed assensus conclusionis in tali syllogismo est de veritate revelata : ergo talis assensus conclusionis est actus fidei.

13. Prob. 2. conclusio : si conclusio deducta immediate , & per necessariam consequentiam ex una præmissa de fide non esset de fide , & objectum ipsius non potuisset Ecclesia servando scripturas definire quam plura , quæ statuit ut credenda de fide ; sed contrarium est falsum , imo , & hæreticum , ut patet ex anathematibus contra dissidentes pronuntiatis : ergo quia conclusio immediate deducta &c. Prob. mai. : quam plures veritates sic definite non continentur expresse , nec in terminis in scriptura , vel traditionibus , sed tantum implicite ; ita ut juxta documentum Innocentij I. canon. finali ; distint. 20. sit necesse , inquirere : an contineantur in aliquo textu Sacræ Scripturæ : & per necessariam consequentiam ex illo deducantur ? Et invento , quod sit , progreditur ad definitionem ipsarum : ergo quia ad hoc , ut ta-

les veritates proponantur ut de fide non officit , ut per necessariam consequentiam deducantur ex Scriptura : ergo nec deductio conclusionis immediata ex una præmissa revelata , & alia evidenter naturaliter nota officiet ad hoc , ut talis conclusio contenta in præmissa revelata , sit objectum materiale fidei.

14. Arguitur 1. : ex S. Doct. in 3. dist. 24. num. 16. : *in omni mixtione certitudo conclusionis est certitudo præmissæ minus certæ* , ut ex maiori de „ necessario , & minori de con- „ tingenti non sequitur conclu- „ sio de necessario , sed de con- „ tingenti : & ex præmissa de „ Scriptura non fit evidens „ (conclusio) *sed credita*. Hæc Doct. ; ex quibus sic argumetur : conclusio sequitur debiliorem partem ex regulis summulisticis : ergo conclusio deducta ex una præmissa de fide , & altera naturali debet esse naturalis ; & consequenter nequit esse de fide. Prob. conseq. : nam præmissa evidens naturaliter , ut pote naturalis , est debilior , & incertior præmissa revelata , ut pote supernaturalis , & de fide : ergo conclusio ex ipsis deducta , ut pote evidens , &c.

15. Resp. 1. quod illa maxima debet intelligi de quantitate , aut qualitate conclusio-

nis, ita ut ex duplici præmissa, una affirmativa, & altera negativa; una universalis, & altera particulari, conclusio semper evadat negativa, & particularis. Resp. 2. admissio illo principio, negando consequent., & dist. ant. probationis: præmissa naturalis est debilior, præmissa revelata in *linea essendi*, conc. antec.: in *genere argumentandi*, nego antec. & consequ. Argumentum potest instari in contrarios; nam assensus fidei ob inevidentiam objecti est debilior, quam assensus evidens: ergo conclusio ex his deducta erit fidei, ut pote obscurior, & inevidens. Solutio amplius constabit ex dicendis.

16. Arguitur 2.: si conclusio immediate deducta ex una revelata, & altera naturaliter nota esset de fide, habitus, & actus theologiæ, & fidei non distinguerentur; sed hoc est contra omnes: ergo &c. Prob. mai.: habitus theologicus versatur in deductionibus ex principiis revelatis cum auxilio principiorum naturalium: ergo si conclusio deducta ex una præmissa &c. Resp. neg. mai.: ad probat. dist. antec.: exercitium habitus theologici versatur in deductionibus *mediatis* ex principiis revelatis, conc. antec.: versatur in deductionibus *im-*

mediatis, nego antec. & consequent.. Solutio constat ex dictis num. 3. huius, & amplius declaratur.

17. Intellectus noster non statim videt connexionem conclusionis remote contentæ in præmissa revelata cum tali præmissa, sed eget ulteriori discussione cum auxilio scientiarum, & principiorum distinctorum à fide; unde cum conclusiones posteriores magis dependant à ratiocinationibus, & principiis naturalibus, quam à lumine fidei, & à motivo revelationis, hinc est, quod in his conclusionibus deducendis laborant Theologi, & exercetur habitus theologicus. At vero, cum conclusio immediate infertur ex præmissa revelata, statim intellectus convincitur, quod conclusio continetur in illa, & sic propter talem præmissam revelatam assentitur tali conclusioni: & pro tunc exercetur habitus fidei.

18. Arguitur 3.: conclusio deducta immediate ex una præmissa revelata, & alia naturaliter nota debet esse mixta: ergo non est pure fidei. Prob. antec.: præmissæ sunt mixtæ, ita ut revelata sine naturali, nec naturalis sine revelata valeat inferre conclusionem: ergo &c. Respond. neg. antec.: ad probat. dist.

dist. ant. præmissæ sunt mixtæ ita ut &c., & præmissæ naturalis concurret ut dispositio, declaratio, & applicatio præmissæ revelatæ, conc. antec. ut motivum formale assensus conclusionis nego antec. & consequ. Itaque in hoc syllogismo: *omnis homo peccavit in Adam; sed Petrus est homo: ergo Petrus peccavit in Adam*: hæc minor: quæ est naturalis, tantum applicat illi individuo *Petro* veritatem revelatæ de peccato omnium filiorum Adæ.

19. Qui plura circa hoc desideravit, legat N. Eminentiſſimum Laurea. Disp. 9. art. 14. à num. 402. etiam N. Arbiol. in quæst. selectis, tract. de fide disp. 6. art. 4. per totum. Ingenue etiam fateor, quod conclusio nostræ opposita est satis probabilis, & conformis menti nostri Subt. Doct. cit. num. 14. huius. Pro ipsa tuenda videatur noster insign. Mast. in 3. disp. 6. q. 12. art. 2. per totum. Qui quamplura circa hoc, & alias difficultates propositis valde confines desideraverit, videat N. Complut. Sendin. tract. 7. controvers. 6. dub. 3. appendice. Quæ quidem plane, pleneque cum methaphysicalia sint, merito hic omittuntur; cum alia utiliora theologiæ, & fidei nos inſeant.

QUÆST. VI.

& ultima.

*An canonizatio SS. sit ob-
jectum materiale fidei?*

I. **A**liis terminis proponitur hæc difficultas: an, scilicet, sit immediate de fide, *Sanctos canonizatos ab Ecclesia esse vere Sanctos*; vel an hoc solum pie debeat credi? Et non est difficultas de sanctis illis, quorum canonizatio est expressa in Sac. Scriptura, ut Abraham, Isaac, Jacob, &c.; nam de istis nullum potest esse dubium. Difficultas ergo procedit de canonizatis à Romano Pontifice, cui unice convenit canonizare servos Dei ex capite *audivimus, de reliquis, & veneratione SS.* Quomodo hoc retrò antè sæculis Episcopis concessum fuerit à Romano Pontifice, litigium est inter AA.; quod quia non ad præsens negotium attinet, hic omittimus. Sed pro clariori intelligentia.

2. Nota, quod canonizatio SS. est *publicum Ecclesiæ*, iudicium, aut testimonium de vera sanctitate, & gloria alius, cuius defuncti, qua propter in

„ in tota universali Ecclesia ori-
 „ tur obligatio ipsum venerandi
 „ speciali cultu ob illius Sancti-
 tatem. Beatificatio autem est in-
 ductum Apostolicum, ut quis
 appellari possit sanctus, & cultu
 sanctis debito *venerari intra ter-
 minos alicuius civitatis, Provin-
 cię, regni, vel Religionis.* Ex quo
 constat, quod licet beatificatio
 conveniat cum canonizatione in
 eo, quod qui beatificatur, de-
 claratur sanctus, & dignus cul-
 tu; differt tamen primo, quia
 beatificatio est via ad canoniza-
 tionem; secundo, quia beati-
 ficatio est pro determinato terri-
 torio; canonizatio vero pro uni-
 versali Ecclesia. Tertio ex for-
 mula beatificationis, in qua
 Summ. Pontifex utitur his ver-
 bis: *concedimus, indulgemus, im-
 pertimur.* In canonizatione vero
 utitur istis: *definimus, declara-
 mus, mandamus.* Nunc ergo prin-
 cipaliter quærimus de canoniz-
 atione, et si aliqua dicemus de
 beatificatione.

3 Circa quam difficul-
 tatem est duplex sententia: pri-
 ma ait, quod non est immédia-
 te de fide, SS. canonizatos esse
 Sanctos, sed solum hoc pie cre-
 dendum est; quod & a fortiori
 docet de Beatificatis. Sic com-
 munitur Thomistę cum Joann.
 à S. Thom. hic disp. 9. artic. 2.
 ubi citat alios antiquiores. Sed

certe, si bene perpendatur An-
 gelicus Doct., quodlib. 9. quæst.
 7. artic. 16. ubi ipsum citant;
 plus nobis, quam Thomistis fa-
 vet &c. Secunda sententia tenet,
 esse immediate de fide SS. cano-
 nizatos ab Ecclesia esse vere
 Sanctos, imo & hoc idem asserit
 de Beatificatis. Sic specialiter N.
 Matthæuci contrav. 7. cap. 5. à
 num. 42. Cum hac sententia sit

Conclusio.

4 Immediate de fide
 credendum est, SS. canonizatos
 ab Ecclesia Cath. esse vere Sanctos.
 Prob. 1. conclusio ex Tri-
 dent. sessio. 25. in decreto de
veneratone Sanctorum, ubi sta-
 tuit, ut dogma fidei, Sanctos ca-
 nonizatos esse invocandos, & ve-
 nerandos; & hoc contradicentes
 puniendos ut hæreticos, sed hoc
 esset falsum, si non esset de fide,
 esse veros Sanctos: ergo &c.
 Prob. min.: si hoc non est de
 fide, non erit, esse de fide ipsos
 invocandos, & venerandos; nam
 si dubito, vel possum dubitare,
 S. Franciscum non esse in coelo,
 quomodo tenebor, ipsum invo-
 care ut sanctum? Similiter, quo-
 modo puniar ut hæreticus; cum
 solum ut talis puniri valeat, qui
 negat aliquid, quod est imme-
 diate de fide: ergo si juxta con-
 ci-

cilium, ut hæretici puniendi sunt, qui negant SS. canonizatos esse in cœlo, est; quia hoc est de fide.

5 Prob. 2. conclusio ex constit. 89. Pij IV., in qua decernit, quod in professione fidei, quæ facienda est ab Episcopis, Prælati, & Doctoribus, firmiter credendum est, SS. cum Christo regnantes esse venerandos. Ex quo sic formatur ratio: quod pertinet, & ad professionem fidei catholicæ est immediate de fide; sed Sanctos ab Ecclesia canonizatos esse vere Sanctos pertinet ad professionem fidei: ergo. Prob. mai.: quod tantum est objectum piæ credibilitatis nequit ad professionem fidei pertinere; alias conceptio Immaculata B. Virginis; revelationes, Sanctæ Birgitte, Sanctæ Catharinæ Senens. &c. possent pertinere ad professionem fidei, quod nullus cordatus dicet: ergo &c.

6 Respondent communiter contrarij, Ecclesiam solum definisse, SS. canonizatos esse invocandos, & colendos, & hoc est, quod pertinet ad professionem fidei; non vero definisse esse Sanctos. Contra 1.: Ecclesia definitivè vocat eos Sanctos; & est omnino inseparabile esse colendos, & esse Sanctos; nam ratio præcissa, cur

debeant venerari, est; quia sunt Sancti, & cum Christo in gloria regnant: ergo nulla est solutio. Contra 2.; quia non solum est definitum, esse invocandos, sed etiam esse vere Sanctos: ergo &c. Probatur antec. ex Nicolao V. in Bulla Canoniz. S. Bernardini Senens. constit. 3. §. 18. ubi ait: *de Omnipotentis misericordia*, qui non deserit Ecclesiam suam, decernimus, & declaramus; Sanctum Bernardinum inter Sanctos Dei, ab universa Ecclesia debere deputari, & Sanctum haberi, & tamquam Sanctum honorari, & coli. Quo nihil clarius pro probatione antec.: ergo.

7 Prob. 3. conclusio: non solum pie, sed infallibiliter credendum est juxta omnes Catholicos, Ecclesiam non posse errare in definiendis rebus fidei: ergo nec in canonizatione Sanctorum. Prob. consequ.: ideo in rebus fidei nequit errare Ecclesia; quia de fide est, Spiritum Sanctum ei assistere speciali assistentia, ne erret; sed etiam est de fide, assistere Summo Pontifici in canonizatione Sanctorum: ergo. Prob. min. ex constit. 1. Cælestini III. in Canoniz. S. Uvaldi, ubi ait: *opus istud potius est divini iudicii*, quam humani, cum ipse, solus plene noverit, qui fuit
ejus

„ ejus. Suspendimus desiderium
 „ tuum aliquandiu , ut nobis , &
 „ fratribus nostris , quid potius
 „ agendum esset , Spiritus Sanc-
 „ ti gratia revelaret. Idem ha-
 „ bet Sixtus IV. in canonizat. S.
 Bonaventurę constit. 21. §. 19.
 ubi ait : *nos igitur Dei nutum*, &
 „ voluntatem sequentes , esse
 „ Sanctum , & cathalogo Sanc-
 „ torum adscribendum : : fide-
 „ ter , firmiterque teneri debe-
 „ re , decernimus. Idem passim
 habent alij Pontifices : ergo quia
 de fide est , Spirit. Sanctum as-
 sistere speciali assistentia Sum-
 mo Pontifici in canonizatione
 Sanctorum.

8. Prob. denique con-
 clusio : ideo non esset de fide im-
 mediate canonizatio SS. ; quia
 hæc dependet à multis contingen-
 tibus , ut informatione hu-
 mana , quę fit per testes solum
 moraliter veridicos ; sed hæc ra-
 tio nihil probat : ergo &c. Prob.
 min. electio Summ. Pontificis
 dependet ex multis contingen-
 tibus , ut diximus quæst. 4. huius ;
 sed hoc non obstat , quin sit de
 fide , Summ. Pontificem cano-
 nice electum esse verum Papam :
 ergo &c. Confirmatur : ideo est
 de fide , Summ. Pontificem cano-
 nice electum esse verum Pa-
 pam , licet electio fiat depen-
 denter à multis contingentibus ;
 quia hæc sunt præviæ disposi-

tionis , ut prudenter operetur ;
 & alias Spiritus Sanctus specia-
 liter assistit , ex quo oritur , quod
 talis canonica electio sit de fide ;
 sed etiam Spir. S. specialiter as-
 sistit Summ. Pontifici in cano-
 niz. Sanctorum ; ergo &c. Ex
 hoc constat pro hac Conclusio-
 ne probanda facere omnes ra-
 tiones adductas quæst. antecede-
 ntibus.

Solvuntur Argumenta.

9. Arguitur 1. objectum
 materiale fidei divinæ solum po-
 test esse illud , quod est à Deo
 revelatum ; sed non est à Deo
 revelatum , aliquem Sanctum
 in particulari esse in gloria : er-
 go non est de fide immediate
 esse Sanctum Mai. constat ; nam
 solum illud in quo reperitur
 motivum , vel ratio formalis mo-
 tiva fidei , quæ est autoritas
 Dei revelantis , potest esse tale
 objectum. Prob. min. : post Pro-
 phetas , & Apostolos non dantur
 novę revelationes ; alias esset
 falsum , quod dixit Christus
 Dominus Joann. 14. : *ille vos*
docebit omnia : : ille docebit vos
omnem veritatem ; sed nec in
 Prophetis , nec in Evangeliis
 est revelatum , S. Antonium v.
 g. esse in gloria : ergo &c.

10 Respondeo dist. mai. objectum materiale fidei solum potest esse illud, quod est à Deo revelatum, vel *implicite*, vel *explicitè*, conc. mai.: *explicitè præcisse*, subdist. mai.: præcisse per Prophetas, & Apostolos, nego mai. per Prophetas, & Apostolos, vel per aliud organum Spiritus Sancti, quale est Summus Pontifex, conc. mai., & inverſis terminis dist. min. & nego conſeq.. Ad probat. min. dico, quod post Prophetas, & Apostolos non dantur novæ revelationes circa simpliciter necessaria ad salutem; bene vero circa plura alia particularia; nec oppositum convincitur ex textibus allegatis; nam ly, *omnia*, & *omnem* supponit pro *generibus singulorum*, non autem pro *singulis generum*. Vel potest dici, quod intelligitur de omnibus ad salutem necessarijs simpliciter, non vero de alijs.

11 Arguitur 2.: licet sit de fide, Sanctos cum Christo in Cœlo regnantes esse veros Sanctos, non tamen est de fide, aliquem in particulari regnare cum Christo: ergo nec quod sit vere Sanctus. Probat. antec.: de fide est in Ecclesia Militanti, esse Sanctos in hac carne mortali, juxta illud symboli: *Sanctorum communionem*; sed licet hoc sit de fide, non

est de fide, aliquem in particulari esse Sanctum, quamdiu vivit in hac vita mortali (excipe Eliam, & Enoch): ergo &c. Resp. neg. antec.. Ad probat., concelsis præmissis, nego conſeq.. Disparitas enim est manifesta. De nullo enim in particulari est definitum ab Ecclesia, esse Sanctum, dum est in hac vita mortali; bene vero de Sancto Patre Nostro Francisco, & alijs pluribus; quare hoc creditur in particulari, & non illud.

12 Arguitur 3. S. P. N. Franciscum esse Sanctum non constat ex fide: ergo &c. Prob. antec. hoc solum constat ex fide humana, scilicet, ex processu canonizationis, depositione testium, & miraculis, quæ omnia naturaliter cognoscuntur, imo ex malitia, vel ignorantia potest esse falsus processus canonizationis in rei veritate, & verus juxta allegata, & probata, sicut evenit in alijs criminalibus, & civilibus; sed ex his non potest resultare objectum materiale fidei: ergo &c. Resp. negando antec.; & mai. probationis; quia hæc omnia solum sunt dispositiones præviæ, & regulares ad canonizationem; neque ex his dicimus, Sanctum canonizatum esse Sanctum; sed ex definitione Summi Pontificis facta ex speciali illustratione, & assistentia Spir. Sancti

Sancti. Unde si accideret, processum esse falsum ob aliquam rationem omnino Ecclesiæ occultam, Deus etiam occulte disponeret, ut non canonizaretur.

13 Arguitur 4. ex quadam autoritate, quæ communiter tribuitur Augustino, licet non reperiatur in illo, scilicet; *multa corpora honorantur in terra, quorum anime torquentur in gehena*: ergo non est de fide, aliquem Sanctum in particulari esse verum Sanctum. Resp. 1., quod cum talis autoritas non reperiatur in August., non facit fidem; sed hoc omisso. Resp. 2. intelligendam esse, vel de honore humano, qui exhibetur à multis autoritate particulari, & privata apponendo super se polychra varia insignia, Epiraphia &c. Non vero de illis, qui definitiva autoritate Ecclesiæ universalis venerantur.

14 Arguitur 5. licet Ecclesia Cathol. non possit errare in materia fidei, seu *juris*, potest in materia facti; sed canonizatio Sanctorum est huiusmodi; cum procedat ex informatione humana vitæ, mortis, & miraculorum illius, qui canonizatur: ergo &c. Prob. mai. in hac materia multoties errarunt multi Pontifices, ut ex historijs constat; ergo &c. Resp. disting.

mai. quoad 2. part.: potest errare in materia *facti* spectatis ad politica, vel criminalia, conc. mai.: in materia *facti*, quod reducitur ad fidem, & Religionem Catholicam, nego mai.: in versis terminis distinguo min.; & eidem terminis disting. antec. probation. De hoc ulterior erit sermo, disp. ultima huius. Pro nunc brevis ratio est; quia in alijs materijs non est promissa Div. Petro, nec successoribus eius infallibilitas; bene vero in ista de canonizatione ex speciali assistentia Spir. Sti. ut patet ex probationibus.

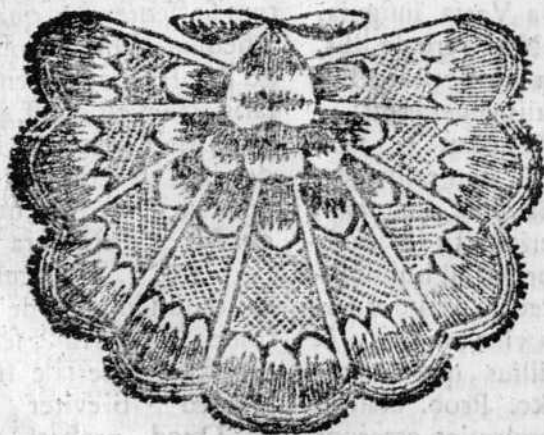
15 Arguitur denique si esset de fide, Sanctos canonizatos esse vere Sanctos, qui hoc negaret esset hereticus; sed hoc nequit dici; cum oppositum sit sententia quamplurium Theologorum Catholicorum: ergo &c. Huic argumento abunde satisfactum est quæst. 4. huius, argum. ult. à num. 35. vide ibi. Videndum est etiam argumētum 8. positum num. 34. cuius solutio constat ex dictis tota ista quæst.

16 Si autem Scire velis, quid sentiam de Beatificatione S. S. ? An, scilicet, sit objectum materiale fidei ? Respondeo breviter affirmativè, Quod probari potest omnibus rationibus, quibus conclusio antec.; nam licet beatifi-

catio non sit ultimum iudicium circa cultum, tamen est iudicium de Sanctitate, & gloria ejus, cui conceditur cultus publicus pro aliquo regno, vel Provincia. Et certe non videtur possibile, Summ. Pontificem posse errare docendo Ecclesiam particularem alicuius Regni, Provinciæ, vel Religionis, quod eveniret, si beatificaret aliquem, & assereret, regnare cum Christo in gloria; cum ita non esset. Qui plura alia circa hoc desideraverit, legat N. Matheus citatum; nam res prorsus dogmatica est.

17 Pro chronide huius disp. Dubitabis: quænam universaliter pertineat ad objectum

materiale fidei? Resp. quod omnia, quæ continentur in Bibl. Sac.; traditiones dominicæ Apostolicæ, & Ecclesiasticæ, erga res fidei, & morum; decreta Summ. Pontificum in materia fidei, & morum; decreta Conciliorum legitimorum approbata à Summ. Pontifice, non vero quæ approbata non sunt: & tandem universalis consensus S. S. Patrum in credibilitate alicuius rei. Hæc omnia abundè explicata, & probata sunt tom. 1. cursus huius alme Provinc. disp. 1. de præliminibus theologiæ quæst. 10. à sect. 2. Quate merito ab ulteriori explicatione abstinco.

DISP. III.

DE INFALLIBILITATE DIVINI TESTIMONII, Fideique Divinæ.

Divinum testimonium est Dei revelatio, media qua testificat contenta in Sac. Scriptura, & alia pro suo libito; unde ex declaratione infallibilitatis div. testimonij amplius elucescent dicta in antecedentibus. Sit ergo

QUÆST. I.

*An Deus possit fallere,
vel mentiri?*

I. **N**Oto 1. : quod mentiri nihil aliud est, quam dicere aliquid scienter, aliter ac sentimus. Unde communiter, *mentiri est contra mentem ire*. Nota 2. quod licet in humanis posset aliquis dicere falsum, & non mentiri, ut dum profert, quod in re non est, existimans tamen verum esse: & similiter posset quis mentiri,

& non dicere falsum, ut in re dicit, quod verum est; judicans tamen in sua mente, esse falsum; hoc tamen non habet locum in Deo; quia ob ejus infinitam sapientiam id, quod loquitur, cognoscit prout est in re. Quare apud Deum non habet locum divisio mendacij in materialem, & formalem, sicut apud homines. Ex quo sequitur idem omnino esse inquirere: *Utrum Deus posset dicere falsum: ac utrum posset mentiri?*

2. **N**Oto 3. quod ad mentiendum necessario requiritur animus fallendi. Hæc

suppositio est Mag. Par. August. lib. de mendacio cap. 3. dicens: *mendacium est falsa vocis significatio cum animo fallendi.* Et etiam N. Doctoris in 3. dist. 38. q. unic. §. *alicuius*, ubi ait: *licet prolatio talium verborum possit esse sine peccato, tamen prolatio eorum cum consensu oppositi, & per consequens cum intentione fallendi, non potest esse sine peccato.* Unde qui narrat fabulam, si nullum intendat decipere, sed solum intendat narrare fabulam, ut falsam, non mentitur; si vero ita narraret fabulam, ut aliquem deciperet, tunc iam formaliter mentiretur. Hoc de natura mendacij notato, prout ad præsens attinet.

3 Noto tandem, quod tribus modis potest concipi, Deum posse per alium mentiri. Primo precipiendo alicui, ut suo nomine falsa pro veris annuntiet: secundo incitando, & stimulando ad hoc per motum aliquem interiore, uti sua gratia præveniente nos excitat ad opera bona. Tertio producendo in eo, vel habitum mendacij, quo faciliter ad dicendam falsa pro veris, vel producendo in ejus intellectu assensum falsum, intellectu mere passivè se habente, aut concurrente Deo cum intellectu speciali modo ad

productionem talis assertus, sicut causat gratias prævenientes, ac similes veras illustrationes. His ergo modis potest concipi, Deum posse per alium mentiri, & dicere falsum. Et hæc non agimus contra blasfemos Priscillianistas dicentes, Deum de facto sæpius dixisse falsum. Procedit ergo difficultas de potentia Dei absoluta. Pro cuius breviori resolutione hic ad litteram legenda sunt, quæ traduntur tom. 5. tract. 13. disp. 2. q. 4. sect. 2. cuius huius alme Provincie. His notatis, sit.

Conclusio.

4 Deus de potentia absoluta non potest dicere falsum, & consequenter nec per se, nec per alium mentiri. Conclusio est nostri Doct. cit. num. 2. & dist. 23. & 24. Estque communis inter A. A. Catholicos. Prob. que 1. ex illo Numer. 23.: *non est Deus quasi homo, ut mentiatur, nec filius hominis ut mutetur: Dixit & non faciet? Locutus est, & non implebit?* Ubi Sac. Scriptura aquiparat impossibilitatem ad mentium cum impossibilitate ad mutari; sed adhuc de potentia absoluta impossibile est, Deum mutari: ergo & mentiri. Confirmatur hoc ex illo Lucæ 21.

& Math. 24. : *Cælum , & terra transibunt; verba autem mea non præteribunt*: ergo verba divina, seu divinae assertiones , & promissiones , nec de potentia absoluta possunt transire, id est, falsificari.

5. Prob. 2. conclusio ex Div. Aug. in symb. cap. 1. sic conclusionem convincens: *Deus omnipotens est : & cum sit omnipotens mori non potest , falli non potest , mentiri non potest. Quam multa nō potest, & omnipotens est! Et ideo omnipotens est, quia non potest ; nam si mori posset , non esset omnipotens, si mentiri , si falli, iniquè agere, non esset omnipotens; quia si hoc in eo esset, non fuisset dignus , qui esset omnipotens.* Hæc pulchre Mag. Par. Aug. Ex quibus clare convincitur, Deum per nullam potentiam posse falsum dicere , vel mentiri , sicut per nullam potentiam posse mori , aut fallere. Hoc idem docent alij S. S. P. P. expressè videndi apud nostrum Frasen.

6. Prob. 3. conclusio ratione : lumine naturali notum est, ponendam esse in Deo omnem perfectionem simpliciter simplicem , & hoc in summo gradu perfectionis excogitabilis; quia Deus est perfectissimus ens , & pelagus omnium perfectionum; sed veritas , & vera-

citas sunt perfectiones simpliciter simplices in omnium sententia : ergo debent collocari in tali gradu. Hæc cetissima sunt, etiam apud Gentiles. Nunc sic; sed gradus perfectissimus veritatis , & veracitatis collocandus in Deo debet excludere ab ipso omnimodam possibilitatem ad dicere falsum , vel mentiri tam per se, quam per alium : ergo &c. Min. subsumpt. patet; quia alias posset ex cogitari perfectior gradus veritatis , & veracitatis, scilicet , qui talem possibilitatem formaliter à Deo excluderet. Confirmari hoc potest paritate sanctitatis , & bonitatis divinae , quæ nullatenus relinquit in Deo potentiam peccandi, aut male agendi : ergo à pati &c.

7. Prob. tandem conclusio: negari nequit absq̃ temeritate mendacium esse intrinsicè malum, & ita malū, ut nequeat à Deo ullo modo dispensari ; sed juxta fidem catholicam repugnat Deo aliquod ab intrinseco malum morale tam per se, quam per alium : ergo mendacium sive per se , sive per alium repugnat ab intrinseco bonitati divinae per omnem potentiam. Maior discursus constat ex dictis tom. 5. cursus huius Prov. jam cit. Et ultra expressè habetur ab Aug. ult. lib. contra hære-

les 7. Estque communis inter omnes Theologos Catholicos. Ex his sufficenter constat, quod si cupit Deus per se ipsum mentiri, aut fallere non potest, similiter nec per alios, qui ejus nomine loquantur; sed quia in hoc potest esse aliqua difficultas, ideo specialiter.

8. Prob. mentiente Deo per alium, tota malitia refundetur in Deo; sed hoc repugnat ab intrinseco Deo: ergo & quod posset mentiri per alium. Prob. mai. : creatura, per quam Deus loquitur, solum est Minister Dei, & ejus nuntius manifestans testimonium Dei, non vero aliquid a se dicit: ergo si est falsum, quod creatura sic loquitur, creatura nuntius peccat, sed ille, cuius nuntius est, & si mendacij malitia tribueretur Deo. Confirmatur: impossibile est, quod aliquis per aliud mentiatur, quin in simul per se, vel simul, vel anteaecederet mentiatur, ut ex se constet: ergo si Deus per se mentiri nequit, per alium mentiri non potest.

Solvuntur argumenta.

9. Arguitur 1. ex varijs Sac. textibus Sac. Scripturę, in quibus dicitur quod Deus aliquos

in fraudem, & errorem induxit. Primo ex illo Job. 12. *qui immutat cor Principum, & decipit eos, & errare facit eos, sicut abrios.* Secundo ex 3. Regum 22. *dedit Dominus Spiritum mendacij in ore omnium Prophetarum tuorum: decipias, & prevalebis; egredere, & fac ita.* Tercio ex Ezechiele Propheta 14. *Propheta cum erraverit, & locutus fuerit verbum, ego Dominus decepi Prophetam illum.* Et Jeremias 20. *seduxisti me Domine, & seductus sum.* Denique, Paul. ad Thessalonicens, 1. cap. 2. ait: *ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendaci;* ex his omnibus inferitur, quod Deus per se, aut saltem per alium, possit decipere, & fallere: ergo &c.

10. Resp. cum communi Expositorum, quod verbum *decipere*, aut *seducere* in his omnibus locis non sumitur *active*, quasi Deus præcipiat mendacium, aut aliquem impellat, aut inducat in errorem, aut falsitatem. Sumitur *passive*, seu *permissive*, quatenus Deus permittit, aliquem decipi in pœnam peccati, non impediendo eum, qui paratus est ad decipiendum. Mos enim scripturę est, quod permissio explicetur nomine præcepti. Nam cum Pharisei Marci 10. dixissent Christo Domino, *Moy-*

ses permittit libellum repudij scribere. Respondit Christus Dominus: *ad duritiam cordis vestri scripsit vobis preceptum istud.* En quomodo *preceptum*, & *mandatum* pro eodem accipitur, ac *permissio*. Quod autem in tali permissione *deceptionis*, aut *seductionis*, nulla sit indecentia, aut inconveniens, omnes fatentur tenentur; quandoquidem potest sine indecentia permittere malitiam formalem; imo absque tali permissione peccati malitia existere non potest.

11 Arguitur 2. etiam ex varijs text. Sac. Script. ex quibus apparet, quod aliqui Patriarchæ, & Prophetæ aliquando mentiti sunt, loquentes nomine Dei: ergo Deus potest mentiri per alium. Antec. constat; tum ex Genes. 22. loquendo de Abrahamo erga occisionem filij sui. Tum ex 27. ejusdem, dum Jacob dixit, se esse primogenitum, quod tamen sciebat esse falsum. Joseph Genes. 42. suos Fratres exploratores vocavit; cum sciret, oppositum esse verum. Tandem Raab Josue 2.: Judith 10. Rachel Genes. 31. alijque quamplures leguntur in Sac. Scriptura, qui mentiti fuere nomine Dei. Qui plura circa hoc valde pulchra, & subtilia scire desideraverit, consulat N. Subt. Doct. in 3. dist. 38. per totam,

precipue à num. 12. ejusque expolitorem Bichuetum. Ego autem breviter.

12 Resp. disting. ant. aliqui Patriarchæ, verique Prophetæ aliquando mentiti sunt revera loquentes nomine Dei, nego antec. : falsi Prophetæ loquentes spirita proprio, & fingentes, se loqui nomine Dei, aliquando mentiti sunt, conc. antec. & nego conseq. De his ergo falsis Prophetis dicit Deus: dicebant: *hec dicit Dominus, cum ego non sim locutus.* Quare ad aliquos textus Sac. Script. ; in quibus videtur, quod veri Prophetæ aliquando locuti sunt falsa, dicen- dum est, non fuisse mendacia, sed mysteria, aliquo proprio sensu vera. Quoad Patriarchas Abraham, & Jacob, aliosque, non dubitant aliqui Theologi concedere, ipsos mentitos fuisse; super quod videatur Subt. Doct. cit.: & ex hoc nihil sequitur contra nostram conclusionem.

13 Arguitur 3. similiter ex varijs textibus Sac. Script. in quibus proponuntur multæ promissiones, & comminationes, Dei, quæ expietæ non fuerunt; ut illa Isaiæ cap. 38. & Joræ Proph. super Ninivitas: ergo quia Deus in illis mentitus est. Resp. negando conseq. ; nam illæ comminationes non fuerunt absolutæ, sed conditionatæ; ut

apparet de Jſaia cit. ſi *penitentiam egerit, gens illa, agam & ego penitentiam ſuper malo, quod ego cogitabam facere.* Et hoc idem reſpondet Div. Baſilius ad communionem Ninivitarum. Deinde Prophetę communiter loquuntur ſecundum ordinem, & diſpoſitionem cauſarum ſecundarum; niſi Deus aliter diſponat de ſua potentia. Sic Rex Ezechias de facto mortuus fuiſſet de ſua infirmitate, niſi Deus aliter diſpoſuiſſet.

14. Arguitur 4: ſi quis ex ignorantia invincibili concipit ſe eſſe obligatum ad mentiendum, ut innocentem liberet à ſupplio injuſto: & ita concipiat, quod ſi non mentiatur hic, & nunc, peccabit, hic tenetur mentiri; & tunc tale mendacium erit meritorium vitę eternę, ſi adſint alię circumſtantię requiſitę ad meritum; ſed hoc dato, Deus poteſt eſſe cauſa mendacij; ergo &c. Prob. min.: ut tale mendacium in caſu poſito ſit meritorium vitę eternę, debet provenire ab auxilio ſuperno Dei, maxime ſi homo ille pro tunc graviter tentaretur ad non menciendum) & etiam a gratia habituali; ſed hoc ipſo tale mendacium eſſet à Deo: ergo Deus poſſet mentiri.

15. Reſp. ad argumentum, conceſſa mai. diſt. min.;

ſed hoc ipſo Deus eſſet cauſa mendacij *pro materiali*, conc. min. *ſub ratione mendacij*, nego min. & conſeq. Ad probat. diſtinguo eiſdem terminis min. & nego conſeq. Itaque ſicut tunc reſpectu mentientis, mendacium non qua mendacium, ſed ex intentione recta (quamvis erronea invincibiliter) eſſet meritorium, & obligatorium; ſic auxilium ſupernum præſtitum à Deo ad vincendam tentationem pro tunc, & ad hoc, ut eſſet meritorium, non daretur à Deo ad mendacium ſub ratione mendacij; ſed ad hoc, ut ille homo non peccaret, non mentiendo. De hoc in materia de peccatis, inquirendo; quomodo Deus concurrat ad materiale peccati?

16. Arguitur ultimo: Deus varijs in locis uſus fuit æquivoca, & amphibologica locutione; ſed qui ita loquitur poteſt mentiri: ergo &c. Mai. conſtat 1. ex illo Marcij 13. ubi Chriſtus dixit diſcipulis ſuis: *de die illo, vel hora nemo ſcit, nec Angeli in Cælo, nec Filius, ſed ſolus Pater.* Secundo ex illo Joann. 7. etiam ad Diſcipulos: *vos ascendite ad diem feſtum: ego autem non ascendam.* Et tamen certum eſt, quod aſcendit poſt Fratres eius. Tertiò, Archangelus Raphael uſus fuit

feit amphibologia, dum dixit Tobie seniori: *ego sum Azarias Anania magni filius*. Et Juniori dixit: *se esse ex filijs Israel*. Min. argumenti patet; quia æquivocatio est quædam species mendacij; nam sicut mendacium ordinatur ad decipiendum, sic & verba loquentis æquivocet, & amphibologicè: ergo qui ita loquitur potest mentiri. Ratione huius argumenti.

17 Dubitabis hic: *an Deus possit uti amphibologica locutione?* Pro resolutione nota, quod locutio amphibologica alia est pure interna, & mentalis; alia vero externa, vel mixta ex externa, & mentali. Prima fit, dum v. g. profero Verba, intendendo illis significare alium sensum verum, diversum tamen ab eo, quem auditores hic, & nunc concipiunt, & significari putant; ita, quod nullæ adsint circumstantiæ, ex quibus audiens posset devenire in cognitionem significationis, vel sensus verborum à me intenti. Vel brevius, talis locutio amphibologica pure interna fit, quando verba secundum suum significatum externum determinata sunt ad unam significationem; & per adum pure mentalem loquentis ex-

tenduntur ad aliam significationem.

18 Secunda locutio amphibologica fit quando verba secundum se, aut ex se, vel consuetudine, vel ex alia circumstantia, vel ex signis externis possunt habere plures significationes, & in aliquibus earum est vera propositio, & genuinus sensus, in quo a loquente profertur, potest ab audiente concipi, & maxime si hic sit vir prudens, & sagax; estò forte ob defectum attentionis ad verba loquentis, necnon & considerationis illarum circumstantiarum, audiens non percipiat mentem loquentis verbis æquivocis. Hæc explicatio familiaris est apud omnes Thom. & ipsa supposita; ad dubium

19 Dico: Deus non potest uti locutione amphibologica pure mentali, & interna: bonè verò amphibologia mixta ex interna, & externa. Est communis. Prob. 1. pars; veracitas ex suo conceptu formali obligat ad confirmanda verba cum mente; ita ut non appareat aliud in verbis ab eo, quod est in mente loquentis; sed utens amphibologia pure interna non sic loquitur; cum nullum sit signum, medio quo

audirens posset in talem cognitionem devenire: ergo &c. Confirmatur: quod est illicitum, & inhonellum nullo modo debet tribui Deo; sed locutio amphibologica est illicita, & inhonesta juxta omnes Summistas: ergo nullo modo debet tribui Deo. Hic præ oculis habenda est propositio 26. damnata ab Innoc. XI. *de 26. Prob. 2. pars conclusionis*: locutio amphibologica mixta nec repugnat Deo, & ex alia parte potest esse ei valde conveniens: ergo Deus potest uti &c. Prob. ant. quoad primam partem: ideo repugnet Deo, quia pugnet cum veracitate loquentis; sed hoc est falsum; quia in externa amphibologia verba habent verum sensum, ac veram significationem per aliquid externum, vel ipsis adjunctum; vel per se ipsa, si æquivoca sunt: ergo non repugnat &c. Prob. idem antec. quoad 2. partem; quia usus externæ amphibologiæ in divinis locutionibus potest esse conveniens, ne vilescat sacra doctrina apud imperitos: & ut alluciat audientes, & legentes ad attentius eam considerandam, eamque inquirendam à Prælati, Magistris, & Doctoribus Ecclesiæ. Hæc difficultas spectat totaliter ad Theologos Summis-

tas super 8. præceptum Decalogi. Quare hic merito ab ea superledeo. Ex dictis vero facilliter responderetur ad argumentum distinguendo maiorem: Deus varijs in locis usus fuit amphibologica locutione mixta ex interna, & externa; conc. mai.: pure interna, nego mai.: & inversis terminis distinguo min. & nego consequ. Ad probationes maioris.

21 Respondeo ad 1. quod dum Christus dixit, se non scire diem judicij, usus fuit amphibologia perceptibili ab Apostolis; nam sufficienter poterant cognoscere, ex responsione ipsiusmet Christi, ut habetur 1. Actorum: *non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater possit in sua potestate*. Ex quo inferre valebant, quod dum dixit, *de die illo, vel hora &c.* hoc non negavit absolute, sed noluit responsionem dare ad reprimendam eorum curiositatem in similibus interrogationibus. Ad 2. dico, quod dum Christus dixit *se non ascendere*, dixit: *se non ascendere* palam, & publicè, ut volebant Apostoli; sed protunc ascensurum occultè; quia ut ipse ait: *tempus meum nondum advenit.*

22 Ad 3. respond.: Angelum Raphaelem nullo modo men-

mentitum fuisse, dicendo, quod erat Azarias Anania Magni filius; aut quod erat ex Filijs Israel. Azarias enim significat *auxilium Dei*, quod in officio, & munere fuit Raphael respectu utriusque Tobie, ut ex historia Sacra constat. Deinde *animas*, idem est, ac *Dei gratia*, aut *miser cordia* quod conveniebat Raphaeli. Tandem jure optimo dixit, se esse ex Filijs Israel; omnes enim justi Israelitarum nomine vocantur, & gloriantur. Vide alia in nostro *Arbiol.* hic.

QUÆST. II.

An Deus possit infundere actum, vel habitum

erroris?

Noto 1., quod error in communi nihil aliud est, quam disconformitas actus intellectus cum objecto. Hic autem error alius est *practicus*, alius *speculationis*. Primus est actus judicans homicidium, adulterium &c. esse honesta, & sic opponitur bonis moribus. Speculativus est, qui versatur erga materiam indifferentem: ut asserere esse paria; Petrum curre-

re, vel non currere; & alia huiusmodi. Error practicus nalius est *materialis*; & est quando est omnino involuntarius procedens ex conscientia erronea; alius vero *formalis*, & est, qui est voluntarius, & peccaminosus, ut error hæreticorum in fide, & omnium illorum, qui nolunt intelligere, ut bene agant. In præsentī difficultate non agimus de errore hoc practico; sed de speculativo.

Nota 2., quod dupliciter potest dici Deus causa alicuius actus, scilicet, *universalis*, vel *specialis*. Dicitur causa universalis, dum causat actum sub aliqua ratione communi, vel particulari, alia ab ipso causabili, quæ per aliam causam magis limitatur, & determinatur: sic dicitur, Deum causare entitatem peccati; quia illam causat sub ratione communi actus, non vero sub ratione specifica, & morali difformitatis; nam hæc oritur a voluntate creata. Dicitur causa specialis actus, quando illum causat sub propria specifica, & individuali ratione. Ex his infertur, quod non est idem, Deum esse causam per se alicuius actus, ac esse causam specialem; ad primum enim sufficit, quod non sit causa per accidens, sed ipsa per propriam virtutem.

in effectum, sive secundum rationem genericam, sive specificam. Ad 2. vero ultra requiritur, quod concursus, & influxus in talem actum, vel effectum sit sub propria specifica, & individuali ratione illius. Unde omnis causa specialis est causa per se: non vero omnis causa per se, est causa specialis.

3 Quare sensus præsentis difficultatis est: an Deus possit esse causa specialis actus erronei, non practici, & ad fidem & mores pertinentis; sed præmissæ erroris speculativi, non utcumque, sed ita ut error, & deceptio speculativa sit à Deo intenta ut talis. In hac controversia pugnant inter se Scotistæ; to quod Subr. Doct. videatur problematicus, ut postea videbimus. Pontius, Sendin, Frassen, & alij tenent, Deum posse infundere errorem speculativum, dummodo non sit per actum, qui sit locutio. Alii autem Scotistæ absolute tenent, *Deum non posse esse causam specialem actus, vel habitus erronei*. Sic etiam Thomistæ, & Jesuitæ. Cum quibus sit

culativi, nec habitus positivè inclinantis ad ipsum. Hæc conclusio poterat probari ex SS. PP., qui quotiescumque in Scriptura legitur, Deum homines excæcasse, & indurasse, hoc semper exponunt de pura permissione divina, & nullus eorum recurrit ad infusionem erroris: ergo quia in huiusmodi infusione agnoscebant aliquam repugnantiam. Sed hoc pro nunc omisso

5 Probatur 1. conclusio: repugnat, Deum mentiri ex dictis quæst. antec.: ergo & errorem infundere. Prob. consequ.: ideo repugnat Deum mentiri; quia sicut Deus nequit falli, ita nec fallere, & decipere; sed si Deus infunderet errorem creaturæ, ipsam falleret, & deciperet: ergo &c. Prob. min.: per errorem infusum à Deo creatura intelligeret rem aliter ac est in se; sed hoc est, creaturam decipi, & falli à Deo: ergo &c. Confirmatur: falli in creatura necessario sequitur ad infusionem erroris: ergo Deus falleret creaturam. Prob. consequ. ex doctrina contrariorum: ideo, juxta ipsos, non repugnat, Deum non infundere errorem speculativum creaturæ; quia Deum esse causam erroris nil aliud est, quam esse causam per se omnium

Conclusio.

4 Deus nequit esse causa specialis actus erronei spe-

nium

nium principiorum determinantium ad positionem erroris; sed etiam in tali casu Deus esset per se causa omnium principiorum determinantium ad fallendum creaturam: ergo Deus per se falleret creaturam.

6 Respondent contrarij, Deum non posse fallere *loquendo*, sive *dicendo* objectum aliter ac est in se; bene vero infundendo errorem per aliquam speciem, quæ non sit Dei locutio. Distinguunt enim inter *decipere effective* & *fallere deceptivè*; si namque Deus falleret, loquendo oppositum veritati, sic falleret *deceptivè*; sed infundendo errorem per actum, vel speciem, quæ non sit locutio, solum *effective* deciperet, quod non est inconveniens. Sed contra: non minus Deo repugnat unum, quam aliud: ergo nulla est solutio. Prob. antec.: ideo repugnat Deo fallere creaturam per infusionem actus, qui sit locutio; quia hoc opponitur divinæ veracitati; sed etiam opponitur fallere per actum, qui non sit locutio: ergo &c. Prob. min.: virtus veracitatis ex sua ratione formali est perfecta in ordine ad alteram, & per se tendit ad vitandam deceptionem alterius; sed licet deceptio non esset per locu-

tionem, non vitaret deceptionem, sed potius induceret ipsam: ergo &c.

7 Contra 2.: mendacium non ideo est præcisse malum, quia importat disconformitatem verborum ad mentem; sed potissimè, quia importat voluntatem fallendi alium; sed licet Deus causando efficienter deceptionem, & errorem in creatura non incurreret disconformitatem suorum verborum cum mente, quia non loqueretur; tamen incurreret voluntatem fallendi, & decipiendi: ergo &c. Mai. est Div. Aug. in 2. Soliloq. ubi ait: *mentaces in hoc à fallacibus differunt, quod omnis fallax appetit fallere; sed non omnis vult fallere, qui mentitur.* Ex quo constat min.; quia licet tunc casus Deus non haberet voluntatem mentiendi, quia non loquebatur; haberet tamen voluntatem fallendi, quod est absurdum dicere de Deo.

8 Prob. 2. conclusio evertendo fundamentum contrariorum: ideo, juxta ipsos, talis error est causabilis à Deo; quia est solum malum physicum creaturæ deceptæ; sed hæc ratio nulla est: ergo &c. Prob. min. error pure speculativus, qui causaretur media locutione, non excederet limites mali physici

respectu creaturæ deceptæ; quia esset illi involuntarius; sed hoc non obstante, juxta contrarios, nequit causari à Deo talis error media locutione: ergo nec alio actu. Confirmatur: etsi talis error respectu creaturæ deceptæ sit omnino malum physicum, tamen respectu Dei illum causantis esset malum turpe, & abominabile: ergo nequit ab ipso causari. Prob. antec.: ideo respectu creaturæ est malum pure physicum; quia respectu ipsius est involuntarium; sed respectu Dei esset talis error omnino voluntarius: ergo &c. Huic rationi respondent contrarij eodem modo, ac antecedenti; sed eodem modo, refellitur.

Prob. 3. conclusio ab inconvenientibus, quæ ex hoc modo dicendi, sequuntur; quia ex hoc sequeretur 1. quod Deus posset movere, tamquam specialis causa, creaturam sic à se effective deceptam, ut loqueretur illud, quod ex errore cognoscit; quia in hoc non esset peccatum in creaturæ; cum (licet erronee) conformaret verba cum mente: ergo Deus posset loqui falsum speculativum per creaturam, quod nemo concedit. Sequeretur 2. quod posset causare errorem practicum; quia talis error in

practicis esset pure materialis physicus, & inculpabilis respectu creaturæ; sed hoc nullus concedit: ergo &c. Vide reliqua in N. Arbiol. hi disp. 4. art. 2. Nunc vero.

10. Prob. 2. Pars conclusionis, scilicet, quod nec habitum erroneum possit infundere Deus. Si talem habitum infunderet, quidquid ab illo procederet, tribueretur Deo, quod nequit dici. Confirmatur: repugnat, Deum esse causam specialem vehementis tentationis, & inclinationis ad malum, juxta illud Jacobi, in sua canonica cap. 1.: *nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum est.* &c.; sed si infunderet habitum erroneum esset huiusmodi causa; nam juxta Aug. in Enchirid. cap. 19. ait: *ipse per se ipsum error, sive parum in re parva, sive magnum in re magna, semper tale malum est:* ergo &c.

Solvuntur argumenta.

11. Arguitur 1. ex varijs locis N. Subr. Doct.: cognitio representans objectum, ut præsens, dum præsens non est, est erronea; sed Deus potest esse specialis causa huius erroris:

ris : ergo &c. Prob. 1. ex Doct. in 1. dist. 3. q. 4. ubi docet, posse Deum conservare visionem intuitivam independentem à præsentia objecti. Secundo ; quia in via Doct. communiter defensus, posse Deum conservare visionem repræsentativam albedinis, hac destituta ; sed in his casibus Deus esset causa specialis horum : ergo &c. Confirm. Doct. in 4. dist. 49. q. 15. in fine, ait : *potest Deus causare visionem in oculo non beato per qualitatem, que non est illius objecti : & sic potuit causare visionem in oculis Discipulorum, ipso existente in claritate, & colore proprio* : ex quo fit : visio repræsentativa Christi in forma Peregrini, dum erat gloriosus, erat visio erronea ; sed hæc causata fuit à Deo juxta Doct. : ergo &c. Hæc sunt præcipua loca N. Doct. contra conclus.

12 Respondeo tamen, negando min. : ad 1. probat. nego mal. : Verba enim Doctoris sunt hæc : *in organo maxima illusio videtur esse : puta, quando actus fit in organo ipso, non ab objecto præsenti, qualis natus est fieri ab objecto præsenti* : & ita potentia haberet actum suum, posita tali illusionem. Hæc Doct., in quibus non docet, potentiam visivam habere ve-

ram visionem intuitivam de objecto non præsenti ; sed quod in potentia fieret illusio maxima, vel ex concursu nervorum causata, vel à propositione speciei apparentis ; ut ibi optime declarat Doct.. Ex quibus minime inferre licet, illusionem potentie visive fieri à Deo.

13 Deinde : etsi in via Doct. possit visio de potentia absoluta conservari independentem à præsentia objecti ; hoc intelligendum est, vel ita, quod talis visio, quæ, præsente objecto erat intuitiva, ipso ablato, absolute maneret sine objecto, & sic nil per eam videretur : vel objecto ablato maneret cum specie impræsa objecti : & tunc non erit visio intuitiva, sed abstractiva terminata ad objectum præsens intentionaliter in specie ; & consequenter nulla erit deceptio potentie, per errorem infusum à Deo ; vel causatam ad ipso specialiter. Per hanc eandem doctrinam responderetur ad 2. probationem.

14 Ad confirm. nego min., cuius falsitas ostenditur ex verbis sequentibus Doctoris ad authoritatem allegatam. Ait enim : *nec tamen decipiebatur Christus ; quia deceptio non est nisi in via morum. Nec tamen etiam fuit illusio quia certi erant, quod ipse fuerit talis in Perso-*

na. Ostendit ergo se eis, ut crederent, quod talis erat in Persona: & melius hoc fuit, quam si vidissent eum in claritate Christi: solum enim eis intendebat ostendere personam suam. Ex quo inferitur, quod in illa apparitione nullum errorem deceptionem, aut illusionem intendebat Deus infundere; quia licet Deus causaret visionem illam per qualitatem, quæ non erat illius objecti secundum statum; tamen repræsentabat Personam illam ex intentione divina, & hanc ipsam poterant cognoscere Discipuli, sicut de facto postea cognoverunt.

15 Arguitur 2. ex illo percelebri errore S. Augustini à se revelato in Enchir. de quo ait: *nonnullis errare profuit aliquando, sed in via pedum, non in via morum.* Et relato errore sui itineris, prosequitur: *ita factum est: ut nos gratulemur errasse, atque de inde gratias ageremus Deo.* Et tandem concludit: *quoniam & est error bonus, qui non solum nihil obsit, verum etiam proficit aliquid: ergo juxta Mag. Par. Aug. datur error bonus à Deo causatus non solum permissivè, sed positivè, approbativè, & electivè.* Prob. hæc conseq.: pro tali errore retulit Augustinus gratias Deo; sed pro sola divina

permissione non referuntur Deo gratias; alias pro permissione peccati possemus Deo gratias agere: ergo &c. Varie respondent auctores huic argumento. Tamen breviter

16 Respondeo: negando conseq. & ant. probationis; quia Div. Augustinus gratias egit Deo, non quia erravit in itinere, sed propter bonum, quod inde consecutus est, scilicet, liberari à morte: & in hoc sensu etiam possumus Deo gratias agere ex permissione peccati, quando ex hoc movemur ad detestandum ipsum; ad ingrediendam religionem; & huiusmodi. Unde, sicut hic Deo non aguntur gratias propter ipsum peccatum, sed propter bonum ex illo secutum, sic in casu Div. Augustini.

17 Replicabis: juxta Div. Aug. aliter se habet Deus erga errorem practicum, seu in via morum, ac in speculativo, seu in via pedum; sed circa primum, Deus se habet permissivè: ergo circa speculativum se habet aliter, seu positive. Mai. patet ex authorit. Aug. citata, agente: *nonnullis errare profuit aliquando, sed in via pedum, non in via morum.* Respondeo, negando mai. quæ non inferitur ex authorit. Div. August. ; sed solum, quod ali-

aliter nos habere debemus in ordine ad gratiarum actionem in prædictis erroribus ; nam cum unus sit peccaminosus , & non alius, hinc est , quod pro speculativo possumus Deo gratias agere , non per se , sed propter bonum inde secutum ; minime vero pro errore pratico.

18 Arguitur 3. Deus in Eucharistia conservat species sine substantia ; sed intellectus judicat , visis accidentibus , ibi esse substantiam : ergo cum Deus sit specialis causa ablationis illius substantiæ , erit etiam specialis causa deceptionis intellectus. Resp. concessis præmissis , negando consequ. ; nam Deus sufficienter nos admonet per fidem , ibi non esse talem substantiam , semel , quod sint consecratæ ; consequenterque non Deo , sed nobis errantibus talis error tribuendus est. Sed ut omnia alia argumenta , quæ formari possunt ex apparitionibus , sive Dei , sive Angelorum , sive Christi in Eucharistia sub forma , quâ in rei veritate non habent , solvantur ;

19 Notate , quod in his casibus licet sensus falli possint præter intentionem Dei , corrigantur per intellectum judicantem , tales apparitiones sub illis formis non esse ad decipiendum , seu ut judicent homines

esse vere , & realiter in Deo , vel Angelis ; sed ut modo magis proportionato possint intelligere , audire , vel videre id , ad quod , vel propter quod Deus ; vel Angelus apparet sub illa forma , quæ potius , ut mysteria veneranda sunt , quàm judicanda , errores , & deceptiones ex parte Dei ; licet ex defectu creaturæ , aliter pro hoc statu percipere non potentis , judicentur tales ; quia hoc est absque omni prorsus fundamento. Hoc patet in deceptione Isaac per Jacob , quando dixit : *esse Esau primogenitum suum* ; omnia potius pertinent ad quandam amphibologiam externam , & mysteriosam , quàm ad errorem ; licet iste aliquando sequatur ; nam hoc est præter intentionem Dei.

20 Arguitur 4. : Deus potest esse specialis causa illius , quod ad summum est malum physicum creaturæ , non morale ; sed talis est error speculativus : ergo. Prob. ma. : Deus potest per se causare ignorantiam , hebetudinem , amentiam , cæcitatem &c. in creatura rationali : ergo etiam errorem speculativum. Prob. consequ. tum , quia , prædicta non minus mala sunt creaturæ rationali , quàm error pure speculativus ; tum , quia ex illis plures sequuntur erro-

res; sed qui potest per se causas frigid., ex quo terrores sequuntur; potest causare ipsum errorem: ergo &c. Resp. 1. omnia mai., negando antec. probationis; quia Deus non est proprie causa efficiens amentie; ignorantia; &c. nam cum formaliter dicantur privationem; & privationes non habeant per se causas efficientes, sed deficientes; ideo Deus non potest dici per se causa illorum, licet sit per se causa formarum; ad quas necessario consequuntur. Hoc patet in peccato, in quo licet Deus sit proprie causa entitatis illius, non est causa per se deformitatis; licet hanc necessario sequatur ad positionem entitatis, maxime in peccatis, quae sunt intrinsece mala.

21 Resp. 2. disting. mai.: Deus potest esse causa respectu illius &c., si nullam indecentiam, & imperfectionem arguant ex parte Dei, conc. mai.: si dicant ipsam; nego maiorem: Inversis terminis disting. min. et nego consequ.; nam ex eo, quod Deus causet; eo modo, quo dicta causabilia sunt; non sequitur, Deum esse deceptorem; sicut ex errore: & licet eque, vel magis mala sint ipsi creaturae, non ex hoc probamus repugnantiam; vel non repugnantiam, ut Deus sit causa illorum; sed solum,

quia ex eorum causatione non sequuntur. Inconvenientia ex parte Dei causantis; quae sequuntur ex causatione terroris. Nec oppositum concluditur ex eo, quod ex hebetudine, ignorantia, amentia &c. sequuntur terrores; nam hi potius tribuendi sunt causis deficientibus, quam efficientibus: & cum Deus non sit causa deficiens, ipsi non sunt tribuendi.

22 Arguitur 3. Deus potest esse causa specialis cognitionis supernaturalis, qua homo cognosceret per revelationem, se esse in gratia: & tunc cognitio esset vera; sed posset Deus pro sua voluntate auferre gratiam in instanti sequenti a tali homine, quin hoc ei revelaret: ergo Deus esset causa per se specialis illius cognitionis pro instanti sequenti jam falsae. Conseq. constat; tum, quia eadem cognitio potest transire de vera in falsam. Tum, quia conservaret talem cognitionem pro instanti sequenti, & conservatio est continuata productio: ergo Deus erit causa conservativa cognitionis falsae.

23 Resp. 1. concess. mai. neg. min.; nam hoc potius esset velleitas, & quasi ludus, quam absoluta potestas, quae in Deo est ordinatissima; & consequenter, si pro suo velle aufer-

fer-

ferret gratiam, sicut revelavit esse in gratia; ita etiam revelaret, non esse; unde non est credendum, quod Deus hoc faceret, nisi illud revellando; ne ut fallax notaretur, ab hominibus. Resp. 2. concess. mai. & min. negando conseq.; nam Deus solum esset causa specialis illius actus prout subjacebat revelationi; non vero postea; nec illa cognitio esset eadem formaliter prout subjacebat divinæ revelationi, ac postea; sed ad summum materialiter; quare solum esset causa conservativa ejusdem cognitionis materialiter sumptæ, non vero formaliter capte.

24. Arguitur 6.; Deus est causa specialis actus, ad quem confertur auxilium supernaturale; sed hoc confertur ad actum erroneum; ergo Prob. min. 1. idum quis adorat hostiam non consecratam existimans per conscientiam erroneam consecratam esse, talis adoratio posset esse supernaturalis, & meritoria. 2. existimans se esse in lethali, in qua re vera non est, posset elicere actum contritionis, vel attritionis supernaturalis. 3. qui ex errore conciperet, se cras moriturum, posset ex hoc errore agere penitentiam, & ad Deum vere converteri, & siq in alijs, varijs exemplis; sed in his, alijsque casibus hi actus erronei, procede-

rent à gratia Desuper auxiliata; ergo Deus ipsam confert ad actum erroneum; Prob. min. 2. Resp. concess. mai. dist. min. 3. sed ad actum erroneum, ut honestum, & ut verum practice ratione conscientie, Deus confert auxilium, conc. nunc ad actum erroneum, ut erroneum, nego min. & conseq. Quia distinctione explicantur probationes. Itaque Deus non concurrens tali auxilio ad existimationem erroneam; hæc enim solum oritur à propria ignorantia; ergo concurrens ad hoc, ut supposita talia existimatione falsa, eliciat actum adorationis, attritionis, vel contritionis, qui versatur circa materiam veram practice, & moraliter, licet speculative falsam. De hoc amplius quaest. sequenti.

26 Arguitur ultimo contra 2. part. conclusionis, scilicet, quod Deus possit esse causa specialis habitus erronei: ideo Deus non posset esse talis causa; quia cum per se habitus inclinet ad errorem, tribueretur Deo talis error; sed hoc est falsum; ergo &c. Prob. min. 1.: appetitus sensitivus etiam inclinat per se ad peccatum: 2. potentia peccandi dicit ordinem ad peccatum; sed hoc non obstante producit a Deo; ergo &c. Resp. conc. mai. negando min. &

dis-

distinguo primam probationem minoris : appetitus sensitivus prout dicit fomitem peccati, inclinatur per se ad peccatum, conc. mal.; prout præcisse est appetitus sensitivus, nego mal.: eisdem terminis distinguitur 2. probatio, & distinguo min.; sed hoc non obstante vere, & proprie producentur à Deo in 2. sensu, conc. min.: in 1. sensu, nego min. Solutio satis, obvia, & clara est ex dictis in materia de peccatis.

QUÆST. III.

An fides divina possit subesse falso per se, vel per accidens?

I. Prima pars tituli propositi sufficienter resolvitur ex dictis in duabus quæstion. antecedentibus; nam cum Deus nec per se, nec per alium mentiri possit; nec uti amphibologia pure mentali, nec infundere actum, vel habitum erroris; hinc constar, fidem, aut divinam revelationem non posse subesse falso per se, hoc est, ex parte Dei. Quare difficultas hic est de fide divina, aut revelatione ex parte credentis: an, sci-

licet, possit esse de objecto falso præ-concepto à credente, ut vero? Explicatur hoc: proponitur Rustico sub obligatione credendi à suo Parroco aliqua revelatio, tamquam divina, quæ revera talis non esset: an tunc casus ille Rusticus teneretur credere fide divina; fideique divina inclinaret ad credendum illud objectum existimatū ut revelatū, quod revera tale non esset?

2. In hoc igitur sensu procedit quæstio, circa quam omnes A.A. affirmantes 1. veritatem testificantem esse objectum formale quo fidei divinæ, ex consequenti tenent, fidem nullo modo posse subesse falso adhuc per accidens; & etiam docent, revelationem existimatam divinam, quæ re ipsa divina non est, nullatenus sufficere ad fidem divinam. Hæc est communis inter Theologos resolutio. Non desunt aliqui falso citantes N. Subr. Doct. pro opposita sententia, seu ut verius loquar pro errore; sed quam falso hoc faciant, statim videbimus. Sit ergo

Conclusio.

3. Fides divina, nec adhuc per accidens potest subesse falso; & consequenter revelatio existimata, ut divina, quæ revera divina non est,

est, non sufficit ad fidem divinam. Prob. 1. conclusio ex Doct. quolib. 14. §. 1. ubi postquam posuit aliquas differentias inter fidem infusam, & humanam addit: *alia differentia est, quod fides infusa non potest inclinare in aliquod falsum; inclinatur autem virtute luminis divini, cuius est participatio, & ita, non nisi ad illud, quod est conforme illi lumini divino: ad quod, cumque inclinatur lumen fidei, illud est determinate verum.* Idem docet, quodlibet. 17. §. Contra. Ex quibus sic: juxta Scotum, habitus fidei infusæ est specialis participatio divini luminis, & ideo præcise inclinatur in id, quod est ipsi conforme; sed si fides infusa posset subesse falso, ita ut revelatio mere existimata ut divina esset sufficiens ad fidem divinam, jam esset de re non conformi, immo opposita lumini divino: ergo juxta Scotum ab intrinseco repugnat revelationem mere existimatam sufficere ad actum fidei divinæ.

4 Prob. 2. conclusio ratione: si fides infusa posset subesse falso adhuc per accidens, esset, vel quia nobis potest proponi aliqua revelatio tamquam divina, quæ revera talis non sit; & ad ipsam credendam fides divina non minus

inclinaret, ac si vere divina esset: vel quia fides divina inclinaret ad assensum prævium conclusioni illatæ ex duabus præmissis, quarum una esset revelata, alia vero naturalis, & falsa, existimata tamen ut vera; sed in neutro casu fides infusa inclinaret ad talem assensum, nec actus esset supernaturalis fidei divinæ ergo &c. Maior attingit utramque viam, qua fides posset subesse falso saltem per accidens. Probatum min.: habitus fidei supernaturalis, & infusus, requirit inclinare, neque concurrere ad assensum falsum, & erroneum; sed in utroque casu assensus esset falsus, & erroneus, & de objecto materiali falso, ut supponitur: ergo &c.

5 Maior est Doct. cit. rum. antec. & ultra probat. ex Scriptura; nam Act. 26. dicitur: *Secundum certissimam secundum nostræ religionis.* Et 2. ad Thimoth. 1. : *scio, cui credidi, & certus sum.* Et Trident. Sess. 6. cap. 9. ait: *quilibet, dum se ipsum, suamque propriam infirmitatem, & indispositionem respiciit, de sua gratia formidare, timere potest; cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum;* ergo juxta Script., & Concil. cum omnis

actus fidei divinæ sit cognitio certa, imo & certissima, ac proinde vera, nequit habitus fidei concurrere, & inclinare ad assensum falsum, & erroneum. Hoc idem docent SS. P. P. videndi hic apud N. Frassen.

6 Prob. 3. conclusio: vera, ac perfecta virtus non potest inclinare in id, quod per se malum est; sed assensus erroneus, & falsus est per se malus: ergo fides infusa nullo modo potest ad eum inclinare. Mai. paret, tum ex Div. Aug. lib. 2. de libero arbitrio cap. 19.: *virtus est bona qualitas, qua nemo male utitur.* Tum ex Philos. aient: *omnis virtus disponit potentiam ad optimum;* nam perficit in ordine ad suum objectum: unde sicut virtus moralis, quæ est in voluntate, seu appetitu, ipsum perficit ad bonum, quod est optimum ipsius appetitus; sic virtus intellectualis debet perficere intellectum ad verum, quod est optimum potentie intellectivæ: ergo cum fides infusa ex sua essentia sit virtus intellectualis, ita necessario debet inclinare, & concurrere ad actus veros, ut omnino ei repugnet inclinatio, & concursus ad falsos; alias neque disponderet ad optimum, neque uti bona qualitas foret immanis ut nemo ea male uteretur.

7 Confirmatur: habitus virtutis theologicæ est quasi proprietas gratiæ sanctificantis perficiens hominis facultates, dum per eam est constitutus in statu filij Dei adoptivi; unde habitus theologicus non datur, nisi ad actus, quibus homo possit promereri æternam beatitudinem: & sic habitus fidei infunditur, ut sit initium primum, & necessarium totius meriti. Hæc omnia certissima sunt apud Catholicos. Nunc sic; sed habitus fidei infusæ non esset talis, si posset inclinare in assensum falsum: ergo &c. Prob. min.: si sic posset inclinare in assensum falsum, posset etiam per istum actum esset principium primum, seu initium actus supernaturalis, qui esset meritorius vitæ æternæ; sed hoc repugnat, cum actus ille esset falsus, & naturalis non procedit ex Dei vera revelatione: ergo &c.

8 Prob. tandem conclusio: si fides infusa inclinaret in revelationem falsam existimatam ut veram, tota certitudo fidei divinæ corrueret: ergo &c. Prob. antec.: quoties quis eliceret assensum fidei, posset prudenter dubitare: an hic, & nunc ejus fides fundetur in revelatione apparenti, vel divinæ? Et si in priori fundetur, non poterit talis assensus esse firmus;

cum

cum sit falsus. Si dubitat de secundo? iam fides divina erit dubia; sed illicitum est dubitare advertenter in credendis necessario de fide: ergo rueret tota certitudo fidei divinæ, quod nefas est dicere; cum involvat maximam indecentiam contra Deum; cum in ejus indefectibili auctoritate semper fundetur fides divina. Potest etiam probari hæc conclusio omnibus rationibus quæstionum antec.; quæ si fides divina posset per accidens subesse falso, Deus posset mentiri per alium, esseque causa habitus, & actus earonci.

Solvuntur argumenta.

9 Arguitur 1.: habitus aliarum virtutum supernaturalium, & moralium, licet exercentur per se circa sua objecta vera, tamen per accidens possunt versari erga objecta falsa existimata, ut vera: ergo hoc idem dicendum est de fide infusa. Antec. patet his exemplis: existimans prudenter, hanc hostiam esse consecratam, cum consecrata non sit; ipsam adorando, elicit actum veræ religionis. Porrigens alicui pauperi ficto elemosynam judicans esse verum Pauperem, elicit actum proprium

misericordiæ: videns actus externos Sacritatis in aliquo hypochrira, elicit actum charitatis: ergo à pari, assentiens alicui objecto existimato, ut revelato, cum revera revelatum non sit, eliciet verum actum fidei; & consequenter hæc per accidens potest subesse falso.

10 Respondeo concess. antec. negando consequentiam, & paritates. Ratio est; quia cæteræ virtutes regulantur à prudentia, & non versantur circa objecta, ut sunt in se, sed ut à prudentia representantur; eorum enim perfectio consistit in confirmate cum objecto, non prout est à parte rei, sed prout proponitur per dictamen rationis; ac proinde potest exerceri actus misericordiæ circa pauperem fictum, actus charitatis erga hypochritem, & actus religionis circa hostiam consecratam pure existimative: virtus vero supernaturalis fidei infusæ non tendit circa verum existimatum, sed circa verum in se tale, nec regulatur à prudentia fallibili, sed à revelatione infallibilis Dei.

11 Replicabis 1.: virtus supernaturalis prudentiæ potest dicere, hostiam non consecratam esse verè consecratam, & consequenter

adorandam; sed hoc, quod est vere consecrata, est falsum, & alias in adoratione hostiæ includitur actus fidei supernæ: ergo non tenet solutio. Resp. negando 1. patt. maioris. Ratio est; quia ibi duplex propositio reperitur: prima, *hec hostia est rite consecrata*. Secunda: *hec hostia est adoranda*. Prima propositio potest esse falsa; sed non procedit à virtute supernaturali prudentiæ; cum hæc non sit speculativa, sed practica. Secunda est vera, est talis hostia forte non sit consecrata; quia ut sit adoranda, sufficit, quod prudenter judicetur, ut consecrata: imo stante tali iudicio debet adorari absolute, & non sub conditione, scilicet *si est consecrata*. In tali vero adoratione non exercetur actus fidei supernaturalis; quia in casu, quod non sit consecrata, assensus de existentia Christi Dñi. sub illa non esset fidei supernaturalis, sed tantum naturalis, & apparentis.

12. Replicabis 2.: actus adorationis erga talem hostiam foret meritorius; sed non aliter adoratur, nisi quia creditur Christum Dominum ibi contineri: ergo & actus fidei foret meritorius, & supernaturalis. Resp. dist. min.: sed adoratur, quatenus creditur, *fide*

humana, vel infusa, Christum Dominum ibi contineri, conc. min.: fide *infusa præcise*, nego min. & conseq. Itaque, ut hostia illa adoretur, sufficit, quod rationabiliter proponatur, ut consecra ex dictamine judicantis prudenter practice debere adorari; ex quo oritur, quod actus adorationis mediante auxilio divino sit meritorius, & supernaturalis.

13. Replicabis 3.: ille primus actus: *hec hostia est consecrata*, non est, nec potest esse supernaturalis; quia falsus; nec potest esse prudentiæ; quia speculativus: ergo neque secundus actus, *hec hostia est adoranda*, potest esse supernaturalis, quia falsus; nec prudentiæ, licet sit practicus. Resp. negando conseq. & suppositum causalis illius, scilicet, talem actum regulatum à prudentia esse falsum; quia prudentia non curat de realitate, aut vero speculativo, sed de vero practico, aut regulatione operationum, juxta prudentiale dictamen rationis, secundum quod hostia illa est adoranda; quia prudentialiter judicatur consecrata; & alias fides docet, omnem hostiam rite consecratam esse adorandam.

14. Unde optime stat, quod prudentia quoad illum actum falsum non sit supernatu-

ralis, licet actualis adoratio fidelium supernaturalis, & meritoria sit. Ratio est; nam, qui ex ignorantia invincibili iudicat se obligatum ad mentendum pro tuenda vita innocentis, iudicium falsum, quia falsum, non est superaturale, sed tamen exercitium mentiendi regulatum à tali iudicio falso invincibili, est opus meritorium, & supernaturale modo dicto in 1. quæst. huius disp. Igitur componi potest, quod prudentia dictans talem hostiam esse adorandam, non sit supernaturale, ut pote fundata in errore invincibili, & tamen adoratio esset exercite supernaturalis, & meritoria. Vide aliam replicam contra hoc quæst. 4. disp. antec. argum. 4. num. 20.

15 Arguitur 2. assensus habens pro motivo, & objecto formali, quod est motivum, & objectum formale fidei supernaturalis, est assensus fidei supernaturalis; sed potest dari assensus habens tale motivum, & objectum, & quod sit erga aliquod mysterium non revelatum à Deo, existimatum tamen ut revelatum: ergo erit assensus fidei supernaturalis. Prob. min.: potest contingere, quod Parochus, aut Episcopus vel ex ignorantia, vel

ex malitia, proponat plebi tibi commissæ aliquid tamquam fide divina credendum, quod tamen tale non sit; sed in eo casu plebs rudis revera illud crederet propter divinam auctoritatem, seu quia Deus dixit: ergo talis assensus esset fidei divinæ. Hæc est præcipua difficultas. Respond. dist. mai. assensus habens &c. si simul habeat alias circumstantias ad actum, vel assensum fidei supernaturalis necessarias, conc. mai.: si eas non habeat, nego mai.; in versis terminis disting. min. & nego consequ.

16 Itaque licet divina auctoritas se sola sit motivum, & objectum formale fidei supernaturalis, requirit aliquas necessarias, & substantiales circumstantias, ut actu moveatur, & specificet assensum fidei divinæ, scilicet, quod mysterium sit revelatum vere à Deo, & ex parte potentiæ detur habitus infusus fidei, sine quibus non potest dari assensus fidei supernæ. Ex quo ad probat. nego consequ., scilicet, quod assensus ille esset fidei infusæ. vel ipsum distinguo: assensus ille esset fidei divinæ *objective tantum*, conc. consequ.: tam *objective*, quam ex *parte principij*, nego consequ. Itaque plebs illa crederet; quia Deus dicit, prout

à Parrocho proponitur ; quod autem assensus ille procedat, vel non ab habitu fidei superno, resolvitur in eo, quod mysterium creditum sit, vel non sit in re verum, & à Deo revelatum. Unde assensus ille procederet à fide humana.

17 Replicabis 1. : posset Parrochus proponere illud mysterium falsum inter plura vera à Deo revelata ; sed Rusticus tunc omnia simul crederet ex eodem motivo, scilicet, quia Deus dixit: ergo omnibus assentiret assensu fidei supernaturalis. Resp. dist. min. sed Rusticus omnia simul crederet *ex eodem motivo, & eodem modo circumstantionato*, nego min. *diverso modo circumstantionato*, conc. min., & nego conseq. Itaque mysteria vera crederet, quia à Deo revelata ; aliud vero cum solum sit exultimativè revelatum, non crederet propter revelationem divinam in re, nisi prout à Parrocho falso propositam. Unde habitus fidei infusæ non concurreret ad ipsum credendum.

18 Replicabis 2. : Rusticus ille eam facilitatem experitur, cum prebet assensum objecto falso à Parrocho propo-

sito, ac in credendis articulis veris ab eodem Parrocho propositis ; sed hoc ita non esset, nisi tenderet per eundem habitum fidei infusæ erga omnia mysteria, tam vera, quam falsa : ergo &c. Resp. negando min. 1. illa ergo facilitas provenit ab habitu fidei acquisitæ, non vero infusæ ; nam hic non confert facilitatem potentia, sed virtutem. Unde tota facilitas, quam experimur in credendis objectis propositis, provenit ab habitu fidei acquisitæ, quo unusquisque inclinatur ad aliciendos affectus circa objectum propositum, ut à Deo revelatum : & hoc etsi revera revelatum non sit.

19 Replicabis ultimo: hic, & nunc instat Rustico præceptum credendi fide divina, & volens implere præceptum, credit mysterium, quod falso à suo Parrocho proponitur. Inquiror, an adimpleat præceptum, vel non? Hoc secundum dici nequit ; quia iste homo fecit, quantum potuit. Si primum: ergo adimplet per actum fidei infusæ ; cum de tali actu sit præceptum. Respondeo, quod, casu dato, homo ille non implet præceptum ; nec similiter peccat ; quia excusatur ex manifesta ignorantia invincibili. Sicut quis

quis existimans invincibiliter præceptum jejuniij impleri tribus comestitionibus, & ter comederet, nec servaret jejunium, nec peccaret.

20 Arguitur 3. : aliqua præmissa fidei supernaturalis potest concurrere ad conclusionem falsam : ergo & fides supernaturalis in assensum falsum. Prob. antec. : in hoc syllogismo : *Christus est homo ; sed homo est irrationalis ; ergo Christus est irrationalis* ; conclusio est falsa ; sed intellectus movetur ad assensum conclusionis ex utraque præmissa, quarum maior est fidei supernaturalis : ergo &c. Resp. negando antec., & min. probationis. Præmissa vera ex se non movet cum præmissa falsa ; sed hæc est quæ movet ex consortio præmissæ veræ voluntariè adjunctæ ab intellectu ; nam, juxta regulas Dialecticæ, præmissa non aliter infert, & determinat intellectum ad assensum conclusionis, nisi quia hæc continetur in illa. Unde cum conclusio falsa nullatenus contineatur in præmissa vera, hæc nec infert, nec determinat intellectum ad assensum illius.

21 Arguitur ultimò : ante Nativitatem Christi credebatur fide divina infusa, Christum nascituro : ergo &

hoc credebatur post Nativitatem, usque dum hæc promulgata fuit. Sed tunc fides surberat falso, saltim per accidens : ergo &c. Resp. negando 1. conseq. ; quia actus ille, quo fidelis credebatur, Christum nascituro, in instanti immediate ad nativitatem, transit in actum fidei humanæ. Ratio est ; quia revelatio de Christo nascituro solum duravit ex intentione Dei usque ad instans nativitatis ; quapropter in omni instanti sequenti fides de Christo nascituro jam erat contra revelationem Dei. Non enim peccaret fidelis sic credendo propter ignorantiam invincibilem ; quia lex evangelica pro tunc non erat promulgata sufficienter.

QUÆST. QUARTA, & ultima.

An Dens valeat facere miracula in confirmationem doctrine falsæ?

1 Duplici occasione possunt à Deo miracula fieri. Prima, in tali crisi, ut ex merito fundamenti, & ex circumstantiis

occurrentibus inspectis, miraculum sit confirmatio falsæ doctrine, & hæc evidenter credibilis fiat. Secunda, dum Deus miraculum facit ob alios fines; sed homo sumit occasionem ex tali miraculo ad sua dogmata confirmanda; certum omnino est, Deum non posse patrare miracula in prima occasione, nec ex intentione, quod ex merito fundamenti confirmetur doctrina falsa. Hoc satis constat ex dictis duabus primis quæstionibus huius disputationis; quia Deus non potest mentiri, nec infundere errorem; sed miracula sunt locutio Dei, qua affirmat doctrinam, in cuius confirmationem illa facit, ut constat ex pluribus locis Sac. Scripturæ; ergo &c.

2. Difficultas ergo est, an, scilicet, Deus possit patrare miracula in circumstantijs, quibus falsa doctrina fiat evidenter credibilis non ex intentione Dei, & ex merito fundamenti, sed ex abusu creaturæ, sic ut falsa doctrina reddatur evidenter credibilis per illa miracula? Aliqui A.A. cit. à Patre Marino hic tenent partem affirmativam. Communior, & sanior Theologorum pars partem negativam sustinet. Cum hac sententia, sit

Nostra conclusio.

3. Repugnat, Deum posse facere miracula vera in circumstantijs, in quibus confirmetur doctrina falsa: seu in circumstantijs, in quibus non possit prudenter dubitari, quod miraculum fiat ex alio fine, aut intentione. Est N. Doct. quæst. 2. Prolog. §. *de octavo*. Et in 3. dist. 23. quæst. unic. §. *de Primo Prob.* 1. conclusio repugnat, quod Deus sit testis alicuius falsitatis; sed si faceret miracula in circumstantijs appositis in conclusione esset testis falsitatis: ergo &c. Totus discursus est nostri Doct. cit. quæst. 2. Prolog. ubi num. 10. ait: *Deus non potest esse testis falsus: sed Deus invocatus à Predicante Scripiuram, ut ostenderet doctrinam ejus esse veram fecit aliquod opus sibi proprium, ut pote miracula, ac per hoc testificatus est illud esse verum, quod iste prædicavit.* Et in 3. dist. 26. §. *de Primo* ait: rationem naturalem dictare, quod Deus non assintit falsitati alicuius operando miracula ad falsa alicuius prædicata, vel dicta. Hoc & habet Angelicus præceptor super Epistolam 2. ad Thesalonicens. cap. 3.

Prob.

4. Prob. 2. conclusio: ratione: Deus de potentia absoluta nequit mentiri; sed si faceret miracula in talibus circumstantiis mentiretur: ergo &c. Prob. min.: qui proferret verba non habentia aliam vim significandi rem, nisi denotando illam esse de mente loquentis, & in circumstantiis, in quibus per se denotetur apponi ad significandum aliquid falsum, falso loqueretur, & mentiretur; sed Deus fieret miracula, quae non habeant aliam vim significandi rem, nisi denotando illam esse de mente loquentis; & in circumstantiis, in quibus per se denotatur apponi ad significandum aliquid falsum: ergo mentiretur. Mai. est certum, quia haec est deceptio activa, ex qua sequuntur eadem sic commoda, ac ex mendacio formali. Mini. etiam patet, quia miracula confirmant doctrinam per modum locutionis.

5. Confirmatur hexa-
v. 1. miracula esse contestatio-
nes, signa, & locutionem Dei,
saltem virtualiter, & modo suf-
ficiendi, ut sint locutio, non
consistit in intentione occulta
Dei, sed in circumstantiis, in
quibus rationes miraculi pru-
dentem suaderetur illa doctrina

ratione miraculi: ergo illae
miracula sufficienter erit lo-
cutio Dei. Prob. min.: audien-
tes doctrinam, quam Aposto-
li miraculis confirmabant, pru-
denter credebant ratione mira-
culi, doctrinam esse Dei, &
miraculum, ut contestationem
Dei agnoscebant: ergo &c.

6. Prob. 3. conclusio:
si miracula ex sua natura non
contestarentur doctrinam, ipsis
confirmantem esse verbum Dei,
insufficienter proponeretur re-
ligio catholica per miracula à
Praedicatione parata; sed hoc
est falsum: ergo &c. Mai. patet,
quia videns talia miracula posset
respondere, quod talia miracu-
la nihil facerent a Pre. Min. etiam
patet, quia Christus Dominus
per sepe miraculis suam doctri-
nam confirmavit, Joan. 3.
discipuli operantur, quae ego factus
testimonium perhibent de me.
Ec. Luc. 5. ut ostenderet se ve-
rum Deum, & potestatem ha-
bere dimittendi peccata, ait
Paralytico: ubi dico: surge,
tolle lectum tuum, & vade in
domum tuam. Hoc etiam fece-
runt & Apostoli; nam Mar-
ci ultimo legitur: illi autem
profecti praedicaverunt ubique,
Domino cooperante, & sermo-
nem confirmante sequentibus sig-
nis: ergo quia miracula ex sua
natura sunt signa contestantia

veritatem doctrinæ: ergo quia Deus nequit ea patrare in confirmationem doctrinæ falsæ. De hoc amplius disp. 5. dum de credibilitate mysteriorum nostræ fidei agamus.

Solvuntur argumenta.

7. Arguitur 1.: potest Deus ob altos fines suæ providentiæ conferre alicui creaturæ gratiam miraculorū; sed creatura tali gratia decorata posset peccando patrare miracula in confirmationem doctrinæ falsæ: ergo &c. Prob. min.: illa creatura per talem gratiam non fieret impeccabilis: ergo posset uti male ipsa, Resp. neg. min. & concess. antec. disting. consequ. ergo maneret cum liberare ad male utendum tali gratia in circumstantijs, in quibus ratione miraculi prudenter suaderetur, doctrinam illam esse de mente Dei, nego consequ. aliter concess. consequ.

8. Replicabis: in casu proposito deceptio hominum non tribueretur Deo, sed ipsi homines a se deciperentur: ergo. Prob. antec.: si quis accipiat Epistolam regio sigillo munitam, & ipsam aperiens inveniat continere materiam indignam autoritate regia, deberet credere, talem Episto-

lam non esse Regis; etsi crederet, deceptio sibi imputaretur: ergo à pari, si non constaret de honestate doctrinæ, quamvis videatur miraculis confirmata, deceptio debet tribui levitati credentium, & non Deo. Resp. neg. 1. antec., et consequent. probationis. Ratio est: quia accipiens Epistolam regio sigillo munitam, & videns indignitatem materiæ prudenter posset, & deberet suspicari, vel talem Epistolam fuisse scriptam in scio rege, & ignoranter, cōtenta in ea fuisse signata; vel quod Rex humanus potest fallere, & falli. At de Deo nequit nec suspicari ignorantia, nec quod possit fallere, aut falli. Unde casu, quo absolutam gratiam miraculorum alicui conferret, necessario sciret, bene usurum tali gratia.

9. Arguitur 2.: Deus non tenetur impedire, ne fiant miracula falsa, & apparientia in confirmationem falsæ doctrinæ: ergo nec tenetur impedire, ut fiant vera miracula in confirmationem falsæ doctrinæ. Antec. constat, tum in miraculis Magnorum Pharaonis; tum in miraculis, quæ fiunt ab Anti-Christo. Prob. consequ. 1. ideo Deus non tenetur ad 1.; quia sufficit præmunire homines doctrinis solidis, ne decipiantur ex mi-

raculis apparentibus: ergo & sufficere præmunire homines; ne decipiantur miraculis veris. Respondet 1. neg. 1. conseq. & ad ejus probationem. concess. antec., nego conseq. & paritatem. Ratio est; quia in omni eventu deceptio subsequuta ex miraculis falsis, & apparentibus posset superari per miracula vera; quia *veritas vincit*; deceptio vero subsequuta per miracula vera, in circumstantiis, in quibus dubitari non posset, illa esse facta ob alium finem; per quæ alia miracula posset superari?

10 Resp. 2. disting. 1.

antec.: Deus non tenetur impedire miracula falsa, quando ex ipsis redditur credibilis per accidens doctrina falsa, hoc est, respectu huius, vel illius, quibus ex ignorantia, vel inadvertentia fit prudenter credibile, absolute simpliciter, & ex merito fundamenti credibile non est, transeat antec.; quando ex illis falsa doctrina redderetur prudenter credibilis absolute, & simpliciter, & ex merito fundamenti, nego antec.: Eadem distinctione potest distingui conseq. sed, meo videri melius est negare conseq., & stare prima solutioni.

11 Arguitur 3., & potest esse replica: doctrina falsa potest reddi ita prudenter cre-

dibilis per ficta miracula, ut prudenter credatur, esse vera miracula; imo graves A. A. docent, futura esse aliqua miracula Anti-Christi: ergo falsa doctrina potest reddi prudenter credibilis veris miraculis. Prob. conseq.; eatenus vera miracula in nostro casu essent locutiones divinae; quia sese proderent effectuales; sed hæc ratio nulla est; quia ficta miracula in casu Anti-Christi sese proderent ut revelationes, divinae, & tamen non forent: ergo nec vera miracula in nostro casu essent locutiones divinae.

12 Resp. negando antec. & imbibitam probat., loquendo saltem de credibilitate universali; nam Deus teneretur manifestare illa miracula, quæ sunt similia, veris esse ficta; ut docuit in Deuter. cap. 13. dicens, *si insurrexerit in medio tui Prophetas, aut quasi somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum, atque portentum, & eveniret, quod locutus est, & dixerit tibi: eamus, & persequamur Deos alienos, non audias verba Prophete. illius.* Deinde, per miracula falsa non loqueretur Deus, sicut si Dæmon loqueretur per verba similia verbis Dei, non loqueretur Deus per illa verba, ad modum, quo Rex non sigillaret, quæ per sigillum sic-

factum Regis sigilantur. Nec Deus permittere potest, quod per miracula falsa, falsa doctrina reddatur universaliter credibilis; ut satis constat ex dictis quæst. 1. huius.

13 Arguitur 4. : ex dictis quæst. 1. huius a num. 19. Deus potest uti amphibologia ad minus externa : ergo & potest facere miracula æquivalentia locutioni amphibologica in confirmationem doctrinæ falsæ. Prob. conseq. : ponamus casum, quod verus Minister promittat suscitationem mortui crastinam in confirmationem vere doctrinæ : & hoc scit Propheta falsus, promittatque : talem suscitationem in confirmationem suæ falsæ doctrinæ, tunc Deus posset facere illud miraculum ; sed tale miraculum tunc æque suaderet unam, & aliam doctrinam ; quia sicut locutio amphibologica habet duplicem sensum, verum, & falsum ; sic talem miraculum haberet duplicem significationem, veram, & falsam ; veram ex intentione Dei ; falsam ex applicatione hominum : ergo potest facere miracula æquivalentia locutioni amphibologica.

14 Respondeo ex loc. cit. quod Deus potest uti locutione amphibologica per positionem alicuius signi sensibilis,

aut alicuius circumstantiæ, ratione cuius non decipiantur audientes ex intentione Dei ; sed ad summum ex eorum ignorantia, aut inadvertentia. Unde in casu posito in argum. , dico, quod Deus tunc casus non posset facere miraculum resurrectionis, nisi vel privando Ministrum falsum spiritu prophetico, vel præbendo signa sensibilia, & exteriora, quibus videntes miraculum satis intelligere possent, non esse factum in confirmationem doctrinæ falsæ ; quod, si his non obstantibus, aliquis deciperetur, hoc proveniret ex ejus culpa, vel inadvertentia.

15 Arguitur 5. : etsi Rex sciret, suum Ministrum sigillare aliquod testimonium contra sui voluntatem, Rex non loqueretur virtualiter per illud sigillum : ergo idem accideret in Deo respectu Ministri, cui tradidit facultatem sigillandi doctrinam per vera miracula, etsi sigillet falsam. Respondeo distinguendo antec. ; etsi Rex &c. non loqueretur virtualiter, si non possit facile vitare talē sigillationē, aut ostendere, se non sigillare, trāseat antec. : si hoc posset de facili, nego antec. & conseq. Unde, cum Deus facile possit vitare in his circumstantiis tale miraculum, vel saltem ostendere, se non sigillare talem doc-

trinam per tale miraculum; hinc est, quod si non faceret, virtualiter loqueretur.

16 Arguitur 6. : si miracula ex se forent veræ locutiones Dei, connecterentur infallibiliter cum veritate doctrinæ, quam affirmant; sed hoc est falsum: ergo &c. Prob. min. Dæmones viderunt miracula Christi; sed ex eis non novērunt divinitatem: ergo &c. Resp. negando min.; & distingo min. probationis; sed ex eis non novērunt Christi Divinitatem, quia Dæmones non cognoscebant evidenter methaphysice miracula, aut non cognoscebant evidenter fieri in confirmationem huius mysterij, conc. min.: non verunt Divinitatem Christi; quia non potuerunt eam noscere ex miraculis, nego min. ut docet Doct. quæst. 4. Prolog. Deinde, ut dicit Aug. 9. de Civit. Dei cap. 21. *Christus tantum innotuit Dæmonibus, quantum voluit, tantum autem voluit, quantum oportuit.* Unde non mirum, quod eis celaret cognitionem suæ divinitatis, adhuc suppositis miraculis.

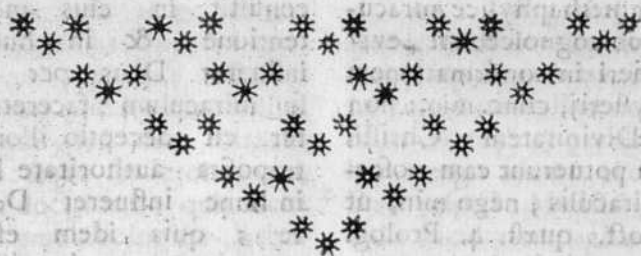
17 Arguitur ultimo: ideo Deus non posset facere mi-

racula in dictis circumstantijs; quia cooperaretur abufui Ministri offerentis talia miracula ad confirmandam doctrinam falsam; sed hoc est falsum: ergo &c. Prob. min.: potest Minister abufi potestate consecrandi, & gratia sanitatis ex fine vanæ gloriæ; sed tunc licet Deus esset causa per se consecrationis, & sanitatis, nō vero abufus Ministri, sed ad summum merus permissor: ergo pariter &c. Ut solutio capiatur, nota, quod duplex abufus distinguitur in Ministro offerente miracula in confirmationem doctrinæ falsæ: unus consistit in eius mala intentione; & in hunc non influeret Deus per se, & si miraculum faceret. Alter est deceptio illorum, interposita autoritate Dei; & in hunc influeret Deus per se; quia idem est facere miraculum in illis circumstantijs, & nolle ostendere fieri ex alio fine, ac virtualiter dicere, illam doctrinam esse de sua mente. Hoc notato

18 Resp. ad argumentum negando min., & concessis præmissis probationis, nego conseq. Dispa-

paritas est ; quia in abusu potestatis consecrandi , & sanandi , non est alius abusus , quam mala intentio Ministri , in quam non influit Deus per se ; consecratio vero , & sanitas per se sunt bonæ , & à solo Deo phisicè elicitæ , nec vitiantur respectu Dei ex mala intentione Ministri ; quia Deus non vult illas , ut intentas , à Ministro , sed secundum se. Unde non implicat , Deum posse illas causare per se,

quin per se cooperetur abusu sui Ministri. In alio vero casu datur duplex abusus , uterque malus ; & quamvis Deus non esset causa per se malæ intentionis Ministri ; esset tamen causa per se deceptionis , interposita autoritate Dei , & Deus non vellet manifestare , miraculum fieri ex alio fine. Contra istam conclusionem faciunt omnia argumenta proposita , quæst. 1. & 2. huius.

DISP. IV.

DE OBSCURITATE FIDEI : EIUSQUE certitudine.

Tamquam quid certum supponitur apud Theologos , obscuritatem prærequiri ad fidem : an tamquam essentia , & ratio formalis : an vero solum ut proprietas ? inter se discrepant. Hæc vero obscuritas ex duplici cap. oriri valet : primo ex parte rei revelantis, quando non constat evidenter , revelationem esse à Deo. Secundò ex parte rei revelatæ, scilicet , quando objectum revelatum non est evidens respectu illius , cui revelatur. Ex utroque cap. in præsentî disp. videbimus, an obscuritas sit de essentia fidei? Sit ergo

QUÆST. I.

An cum evidentia in attestante possit stare fides meritoria, & obsequiosa?

NO T O I. quod aliquid potest tripliciter evidenter cognosci. Primò per

evidentiam rei in se ipsa , ut quando cognoscitur per proprias species proportionatè causatas , sive species sin intuitivæ, sive abstractivæ. Hæc evidentia dicitur metaphysica; sed melius sic explicatur, est quan-

do

do aliqua extrema ita inter se identificantur, & connectuntur, ut impossibile sit per omnem potentiam aliter se habere. Secundo aliquid evidenter cognoscitur, quando extrema ita inter se connectuntur, ut impossibile sit unum esse, aut cognosci subiecta ratione, qua connectuntur, sine alio. Sic se habet omnis causa physica respectu sui effectus, aut e contra; et hæc dicitur evidentiæ physica. Tertio evidenter aliquid cognoscitur, quando ita connectitur, cum alio, ut licet ex natura rei, & absolute loquendo possit aliter se habere, tamē atque circumstantiis, & motivis inducentibus ad assensum juxta prudentiam existimationem, aliter non possit se habere: & hæc dicitur evidentiæ moralis.

2. Ex his sequitur, quod evidentiæ solum moralis potest physice, & metaphysice subesse falso. Evidentiæ physica solum divinitus. Metaphysica vero nec de potentia absoluta potest subesse falsitati. Quare licet omnes hæc evidentiæ in hoc conveniant, quod necessitent intellectum ad assensum objecti evidētis in sua linea; differunt verò, quod Metaphysica connotat in suo motivo connexionem metaphysicam; physica connexionem physicam; & Moralis moralem. Unde eviden-

tia physica datur, dum claritas rationis suadentis fundat necessitatem physicam assensus, & consequenter impotentiam physicam dissensus. Evidentiæ moralis dabitur, dum claritas rationis suadentis fundat necessitatem moralem assensus, & consequenter impotentiam moralem dissensus. Et tandem evidentiæ metaphysica, dum claritas rationis suadentis fundat necessitatem metaphysicam assensus, & consequenter omnimodam impotentiam dissensus.

3. Per oppositum explicari debet obscuritas, & inevidentiæ: & est, quando nullo modo ex re latius habet evidentiā, imò potius inducit obscuritatem oppositam, cuiusque evidentiæ: ita ut nec per propriam speciem, nec ex sola terminationis apprehensione, nec per intrinsecam aliquam connexionem cum altero existat notum, sed tantum per aliquid extrinsecum, quale est testimonium testificantis illud, quod communiter dicitur *principium extrinsecum*, & *probatum per extrinsecum*. In presenti ergo questione quærimus, an cum evidentiā in attestante possit stare fides? Non loquimur nec de evidentiā morali, nec de evidentiā physica (quæ tanē in presenti numquam reperitur) sed tantum de evidentiā meta-

phy-

physica. Pro cuius clariori resolutione,

4 Noto 2. quod hæc evidentiā metaphysica attestatiōis potest adhuc dupliciter contingere : primò , ita ut ipsa attestatiō , seu revelatiō sit mihi evidens , non tamen sensus , in quo mihi loquitur attestans ; & hæc dicitur evidentiā *incompleta* ; & de hac non est dubium , quod cum ipsa possit stare fides. Secundo , ita , ut non solum ipsa attestatiō , & revelatiō sit evidens , sed etiam sensus determinatus , in quo loquitur : & ultra , quod sit ipse Deus , qui loquitur , & quod non potest fallere , nec falli , & hæc est attestatiō , seu revelatiō *completa* , de qua disputamus in præsentī : id est , an cum evidentiā adæquata in attestante , quando constat evidenter , Deum revelare ; non posse fallere , nec falli ; & etiā sensus , in quo illud revelat , possit esse fides circa mysteriū revelatum , ita ut mysterium revelatum habeat sufficientem obscuritatem , ut possit terminare actum fidei propriæ , & obsequiosa

Aliqui Scotistæ , ut Pontius in 3. dist. 24. num. 34. Nolter Sennin tract. 7. contr. 8. sect. 2. & novissime Math. Gonz. tract. 2. disp. 4. quæst. 2. tenent , quod cum tali evidentiā in attestante potest stare fides lata ; non vero stricta , & obsequiosa. Secunda sententiā est affirmativa ; estque communior inter Theologos , sic N. Mastr. disp. 6. de fide quæst. 3. art. 2. Cum quæque sit.

CONCLUSIO.

Cum evidentiā completa in attestante potest stare fides theologica propria , & obsequiosa. Hanc conclusionem probant Thomistæ cum Angelico Præcept. 2a. 2æ. quæst. 5. art. 2. Et quidem satis evidenter. Prob. vero 1. ex N. Doct. in 3. dist. 24. vers. *sed si loquamur* , num. 17. ubi ait : *tales* (scilicet , Prophetæ , & alii Canonici scriptores , habuerunt habitum præbentem magnum assensum , ita quod illo stante non potuerunt non assentire veritati ; illa tamen certitudo non fuit evidens ex evidentiā rei ; quia tunc contradictio esset , quod huiusmodi notitia , & fides simul staret ; fuit tamen certitudo illa firma sicut est scientialis &c. : : ergo

Iux

5 Circa quam difficultatem duplex est sententiā : Prima est negativa , quam docent Suarez , disp. 3. sect. 8. Illmo. Pallanco disp. 4. q. 5. cum aliis Thomistis , & P. P. societatis.

146 De obscuritate fidei, ejusque certitudine.

juxta Subr. Mag. Prophete, & alii Canonici Scriptores habuerunt evidentiam, quod Deus erat, qui eis loquebatur, & dictabat scripturas sacras, & tamen de mysteriis, quæ prophetabant, vel scribebant, non habuerunt evidentiam, sed fidem strictam, hoc est magnum assensum.

7 Prob. 2. conclusio ex ipsamet, scriptura: *Abraham credidit Deo, & reputatum est ei ad justitiam*, ut patet ex Genes. 15. Beata Virgo Maria habuit evidentiam de verbo Dei, quod sibi dictum fuit: *ecce concipies, & paries Filium*; sed hæc omnia crediderunt fide obsequiosa, & meritoria: ergo cum evidentia revelationis &c. Min. constat respectu Abrahami ex illis verbis: *& reputatum est ei ad justitiam*: respectu Immac. Virginis etiam ex illis: *beata quæ credidisti*. Confirmatur: aliter se habuit Beatissima V. Maria erga ea, quæ sibi evidentè sunt revelata, & non vidit: ac circa ea, quæ ei sunt revelata, & vidit, ut Crucifixionem, & Resurrectionem Christi Dñi. sed Beatissima V. Maria, & Apostoli non habuerunt fidem circa ea, quæ viderunt, nisi ad summum in habitu, ut docet N. Doct. cit. § ad 1. principale: ergo habuerunt fidem circa ea, quæ non

viderunt, & sibi immediate à Deo, vel à Christo sunt revelata.

8 Prob. 3. conclusio; assensus præstitus objecto revelato, stante evidentia revelationis modo explicato, non fundatur in principiis intrinsecis ipsius objecti, nec in effectibus ab eo procedentibus, nec in aliqua naturali specie ejus, sed solum in testimonio extrinsecò rem ipsam testificante: ergo quamvis revelatio, & auctoritas revelantis evidenter cognoscatur, objectum revelatum manet in se obscurum, & sic credi potest fide divina. Prob. consequ.: de essentia fidei tantum est quod nitatur auctoritate dicentis, sive evidenter constet de dicente, sive non; sed tunc casus assensus præstitus objecto revelato junice niteretur in auctoritate Dei revelantis, & ejus testimonio extrinsecò: ergo quamvis &c. Mai. const.; quia objectum formale fidei, scilicet auctoritas Dei, est ratio propter quam attingitur objectum materiale, quod semper manet obscurum in se, sive evidenter constet de dicente, sive non.

9 Prob. min.; ut detur evidentia alicujus propositionis in se, requiritur evidens notitia ejus terminorum; sed hæc unice habetur per proprias species

intelligibiles evidenter repræsentativas terminorum propositionis, non vero per evidentiam in attestante: ergo ista stante, adhuc propositio in se est inevidens, & obscura: ergo &c. Confirmatur: cum evidentia, quod Deus revelavit hoc mysterium, *se esse Trinum, & Unum*; non ob hoc habens talem evidentiam haberet species intelligibiles, vel acquiritas ab istis objectis, vel à Deo infusas talis mysterii: ergo &c. Prob. antec. quo ad 2. partem: testimonium, & id de quo est testimonium, sunt res distinctæ, & repræsentantur distinctis speciebus: ergo species unius potest infundi absque specie alterius: ergo Deus dans evidentiam de suo testimonio, non necessario infunderet speciem repræsentativam evidenter, & quidditative rei testatæ.

10. Prob. 2. idem antec. quoad 2. part.: evidentia testimonii idcirco datur, ut adhibeatur certissima, & magna fides rei, quæ Deus testatur; sed hæc fides superflua esset, imo impossibilis, stante evidenti ratiõis supernaturali ejusdem objecti per speciem ejus infusam: ergo Deus dans evidentiam sui testimonii, non congruenter daret simul evidentiam objecti relati infundendo ejus speciem. Mai. cum consequentem; quia naturalis certitudo

per evidentiam est maior supernaturali certitudine per fidem; & ista cum illa consistere non potest. Minor supraposita quoad primam partem, scilicet, quod habens evidentiam in attestante de mysterio Trinitatis non ob hoc haberet species intelligibiles acquiritas talis objecti, est evidens; quia istæ non sunt acquiritas ab ipsis objectis: quia cum sint effectus *ad extra*, liberè producuntur à Deo.

11. Prob. 4. conclusio: si cum evidentia completa in attestante non posset esse fides obsequiosa, & meritoria, Angelus in primo instanti, dñm erat in viâ, non potuisset habere fidem obsequiosam, & meritoriam; sed eam habuit, & in simul evidentiam completam revelationis: ergo, &c., Min. quoad 1. part. const. quia Angeli non fuerunt creati in Gloria, sed in statu illam promerendi; ad quod requirebatur talis fides supernaturalis. Prob. eadem min. quoad 2. partem: Angelus tunc cognovit evidenter, quod Deus sibi loquebatur; sed cognita revelatione sibi à Deo immediate facta, si tunc credidit, debuit judicare in illo tunc, quod Deus non poterat fallere, nec falli: ergo cum hoc judicium de infallibilitate Dei fuerit tunc evidens in Angelo, & simultaneum cum evidentia

tes.

testimonii Dei, Angelus in illo tunc habuit evidentiam tam divinæ revelationis, quam infallibilitatis primæ veritatis; & consequenter evidentiam completam.

12 Respondent aliqui, quod fides, quæ pro tunc fuit in Angelis, si fuit cum evidentia explicata, non fuit stricta, & obsequiosa, in qua captivatur intellectus reverendo auctoritatem dicentis; sed fuit lata; quia fuit assensus necessarius propter infallibile Dei testimonium, & propter Dei infallibilem auctoritatem in revelando. Sed contra 1. quia, ut constat ex probatione, fides, quæ fuit in Angelis in illo illo instanti, fuit libera, & meritatoria. Contra 2. : stante evidentia in attestante tam quoad revelationem, quam quoad infallibilitatem ejus, res attestata manet in se obscura, ac non necessitat intellectum ad assensum præbendum; ergo manet liber ad assentiendum: ergo talis assensus esset fidei divinæ strictæ talis, liber, & obsequiosus.

13 Respondent alii, quod Angeli in 1. instanti non habuerunt evidentiam completam in attestante; vel quia non cogitabant, aut attendebant, quod Deus qui est 1. veritas, nec poterat fallere, nec falli: Vel quia Deus non revelavit Angelo evi-

denter sensum determinatum, in quo loquebatur; sed locutus est cum aliquo mysterio; modo, quo in Sac. Scriptura multa mysteria recondita, quorum nec ipsi Prophetæ ea scribentes, & loquentes, determinatum, ac genuinum sensum cognoscebant. Unde non mirum, quod sic loqueretur cum Angelis in primo instanti.

14 Sed contra; quia absque fundamento recurritur ad inadvertentiam, per quam Angeli in primò instanti non adverterint, quod, Deus, qui est prima veritas, non potest fallere, nec falli; sed non minus absque fundamento recurritur ad revelationem ex parte Dei, non revelando determinatum sensum: ergo nulla est responsio. Prob. mai. Angelus, qui tunc credit, fide divina credidit: ergo debuit judicare ante elicientiam actus, quod Deus, qui mysteria immediate revelabat, non poterat fallere, nec falli, nam cum alicui proponitur credenda difficilis, & supernaturalis veritas, debet attendere ad auctoritatem dicentis, ex qua debet moveri ad credendum, ut constat in omnibus, quibus proponitur fides divina: ergo Angelus in 1. instanti, dum credidit, debuit sic attendere ad infallibilitatem Dei.

Prob.

15 Prob. eadem min. quoad 2. part. nec probabile, nec verosimile videtur, quod mysteria fidei nobis proposita sine ambiguitate, ut mysterium Trinitatis, Incarnationis, Dei ut Remuneratoris, & alia huiusmodi proposita fuerunt Angelis obicere, & ambigere: ergo, &c. Prob. antec.; quia Angelus credidit in sensu determinato: ergo cognovit sensum determinatum Dei loquentis. Deinde ad dignitatem Dei, & conditionem Angeli in illo 1. instanti decebat, quod Deus sic loqueretur indeterminato sensu; cum non haberet alium Magistrum, à quo edoceretur.

16 Prob. ultimo conclusio: cum evidentia credibilitatis mysteriorum fidei compatitur assensus fidei infusæ strictæ, & obsequiosæ: ergo & cum evidentia in attestante. Antec. est omnium. Prob. consequ.: non minus inducit ad credendum evidentia credibilitatis mysteriorum, quam evidentia completa in attestante; & aliunde, ita extrinseca est revelatio infallibilis mysterio revelato, ac credibilitas formalis; imo hæc aliquo modo intrinseca videtur; quia respicit, & connectitur cum intrinseca credibilitate mysterij credendi: ergo si cum evidenti credibilitate mysteriorum compatitur fides stricta,

etiam cum evidentia completa in attestante.

Solvuntur argumenta.

17 Arguitur 1.: fides stricta, & obsequiosa requirit necessario obscuritatem objecti materialis; sed hæc obscuritas nequit stare cum evidentia completa in attestante: ergo &c. Mai. constat; prob. min.: per evidentiam completam in attestante mysterium testificatum fit clarum, & evidens intellectui, necdum extrinsece, sed in se: ergo &c. Prob. antec.; evidentia completa in attestante consistit in his duabus præmissis evidenter cognitis: *quidquid Deus revelat, est verum; sed Deus revelavit se esse Trinum, & unum*: nunc licet; sed istæ duæ præmissæ evidenter cognitæ faciunt clarum, & evidens intellectui, quod Deus est Trinus, & Unus in se: ergo per evidentiam completam in attestante &c. Prob. min.: præmissæ evidentes evidenter, & per veram formam syllogisticam inferentes aliquam conclusionem faciunt ipsam evidentem intellectui; sed huiusmodi sunt propositæ præmissæ, ut supponitur: ergo prædictæ præmissæ

ut evidenter, cognita, faciunt clarum, & evidens, quod Deus est Trinus, & Unus.

18 Noster Arbiol distinguit maiorem, sic: quidquid Deus revelat est verum, hoc est, *credimus esse verum*, conc. maiorem; *scimus esse verum*, nego mai.; & concessa min. distinguit consequens illatum: ergo Deus est Trinus, & Unus, & hoc creditur, concedit consequ.: Er hoc scitur neg. consequ. Ex vi ergo revelationis nullam scientiam habemus de veritate intrinseca mysterij in semetipso, posita adhuc quacumque evidentiā in attestante; nec aliter creditur mysterium, nisi quia dictum est a Deo, qui nec falli, nec fallere potest. Unde consequentia prædicti syllogismi, quæ a contrariis vocatur demonstratio, potius explicari debet per verbum *credo*, quam per verbum *scio*; cum notitia de mysterio non fundetur in cognitione mysterij in semetipso, sed in autoritate revelantis.

19 Noster Mastrinus respondet negata min., & min. probationis, negando quod consequens deductum rectè deducatur; nam deducendum erat: ergo evidens est, *testimonium Dei de Trinitate esse verum*; quia cum in maiori præmissa immediata attingatur, vel explicetur evi-

dentia infallibilitatis divinæ revelationis; non vero evidentiā intrinseca objecti, hinc sensus illius propositionis debet esse hic: *evidens est, omnem Dei revelationem esse veram*. Ex qua, & ex min. posita in argumento inferitur solum hoc consequens: *ergo evidens est, revelationem seu testimonium Dei de Trinitate esse veram*; & sic præfatus syllogismus solum probat, evidentiā extrinsecam derivari in hanc propositionem: *Deus est Trinus, & unus ex testimonio Dei extrinseco*; non autem probat evidentiā intrinsecā ex medio intrinseco causatā, & fundatā in intrinseca natura rei. Unde cū objectum maneat inevidens, sufficit ad fundandum assensum obscurum fidei; quia talis inevidentiā nunquam tollitur per evidentiā divinæ attestantis; cum inter rem attestatam secundum se, & attestatorem divinam nulla sit intrinseca connexio, sed solum ex infallibili Dei veracitate. Optimæ solutiones. Sed ad tollendas varias replicas, quæ potius obscuritatem, quam veritatem continent;

20 Respondeo, negando min.: & distingo antec. probat.: per evidentiā completam in attestante mysterium testificatum sit clarum, & evidens intellectui in se, *quoad an est*, transeat antec.: *quoad quid*

quid est, nego antec. Eisdem terminis distinguitur minor præfati syllogismi. Et mai. probationis. Ex evidenti ergo cognitione divine attestationis completæ solum inferitur cognitio mysterij revelati quoad *an est*, hoc est, cognoscitur, quod existat; non vero cognoscitur quoad *quid est*, hoc est, non cognoscitur quidditas, & intrinseca natura ipsius mysterij. Parificatur hoc ex his, quæ communiter docentur in tractat. de *visione beata*. Ex evidenti enim cognitione visionis beatificæ nõ inferitur evidens cognitio objecti beatifici in se; unde si Angelus naturaliter illam cognosceret, ut existẽtem in Petro; non ob hoc naturaliter cognosceret essentiam divinam, quæ est objectum specificativum illius. Sic ergo in præfati, ex cognitione evidenti revelationis infallibilis Dei non sequitur cognitio clara objecti revelati in se, sed ad summam cognitio quoad *an est*, quæ relinquat locum fidei insulæ.

21 Replicabis tamen argenter ex N. Sendin, & Palanco: ergo est evidenter mysterium revelatum quoad *an est*, licet non quoad *quid est*. Nunc sic; sed cum evidenti existentia quoad *an est* non stat fides stricta respectu talis rei: ergo &c. Prob. subsumpta multipliciter,

Primò; quia fides numquam pervenit ad rem quoad *quid est*. Secundo; quia cognitio objecti quoad *an est*, excludit fidẽ de tali objecto quoad *an est*, ut patet in evidenti, qua a posteriori cognoscimus existentiam Dei solum quoad *an est*, quæ excludit fidem de ipsa Dei existentia. Tertiò; quia si ex evidenti revelationis; inferitur mysterium quoad *an est*, inferretur eo modo, quo ex evidenti causæ inferitur effectus; nam hic unice inferitur quoad *an est*; ex evidenti enim ignis non inferitur evidenter quidditas fumi, nec ex evidenti fumi inferitur quidditas ignis; sed existentia ignis; ergo cum evidenti ex revelatione existentie mysterij quoad *an est*, non stat fides stricta, & obsequiosa.

22 Respond. dist. primum consequ. replicæ: ergo ex evidenti revelationis inferitur evidenter mysterium revelatum quoad *an est* evidentiæ extrinseca, & in esse revelati tantum, conc. consequ.: evidentiæ intrinseca, & in se, nego consequ. Et dist. min. subsumpt.; sed cum evidenti intrinseca rei quoad *an est*, non stat &c. omitto min.: cum evidenti mere extrinseca, nego min.: ad primam probationem minoris, omitto antecedens, vel abso-

lute nego illud ; quia nos de facto non solum credimus existentiam Incarnationis, sed etiam quidditatem ejus, & sic de alijs mysterijs ; non enim video, cur credi non possit fide divina, & obsequiosa, *quid sit mysterium?*
Ad 2. probationem dist. antec. eadem distinctione ; & hoc est, quod probat exemplum de evidentia, quæ à posteriori ex effectibus cognoscitur existentia Dei.

23 Ad ultim. probat. nego absolute maiorem ; diverso enim modo se habet evidentia causæ ad inferendum effectum, licet solum *quoad an est*, ac se habet evidentia revelationis ad inferendum mysterium revelatum *quoad an est*. Effectus enim inferitur ex evidentia causæ, (idem, licet diverso modo, dicendum est, de illatione causæ ex evidentia effectus) per viam intrinsecam ; vel ut ait N. Subt. Dist., ex principiis notis ex evidentia terminorum ; & sic hæc evidentia obviat fidei. Evidentia autem existentia mysterij revelati solum inferitur ex vi revelationis, & consequenter evidentia extrinseca ; & cum ex vi revelationis *præcise* objectum maneat obscurum, seu non sit evidens evidentia terminorum, hinc est, quod potest terminare fidem. De hoc ultra in sequentibus.

24 Arguitur 2. & po-

test esse replica : posito assensu evidenti utriusque præmissæ, & habita evidentia de bonitate illationis, veritas conclusionis non manet obscura : ergo Prob. antec. : illis positis, licet veritas conclusionis non appareat in se ipsa, apparet tamen in veritate principiorum ; sed hoc non sufficit ad obscuritatem : ergo &c. Prob. min. : omnes conclusiones scientificæ sive à priori, sive à posteriori, non apparent in se ipsis, sed in medijs demonstrativis ; sed nihilominus sunt evidentes, & non obscuræ ; ergo &c. Confirmatur : sicut ex vero non potest sequi, nisi verum, sic ex evidentibus non potest necessario sequi, nisi aliquod evidens ; alias cogeretur intellectus ad fatendum præmissas non esse evidentes : ergo si præmissæ sunt evidentes, conclusio evidens erit.

25 Resp. dist. antec. : posito assensu &c., & habita evidentia de bonitate illationis per principia *scientialia*, conc. antec. per principia unice evidentia *via revelationis*, nego antec. & conseq. Ad probat. nego min. & maiorem probationis : ex medio ergo scientifico habente in intrinsecam, & necessariam connexionem cum conclusione, hæc apparet non solum in veritate principiorum, sed in se ipsa ; quia
ex

ex vi connexionis medij cum extremitatibus in præmissis, istæ connectuntur immediate in conclusione inter se. At ex medio extrinseco, quale est revelatio respectu rei revelatæ, non apparet veritas huius in se; vel ad summum apparet *quoad an est*; sed tantum apparet in illo medio: & sic assensus fidei manet semper obscurus. Ad confirm. concedo tecum syllogismum; ex quo nihil contra nos, ut patet ex jam dictis in primo argumento.

26 Arguitur 3.: assensus erga mysterium fundatus in visione revelationis, & evidentia veracitatis non potest esse fidei: ergo &c. Prob. antec.: prædictus assensus, ut sic confideratus est formaliter intuitio, sive scientia: ergo &c. Prob. antec.: prædictus assensus est evidenter illatus ex præmissis evidentibus, & præter hunc conceptum non habet ullum alium: ergo &c. Respondeo negando ant.; quia talis naturæ, & speciei est assensus, qualis est ratio formalis ipsius; cum ratio hæc sit, quæ tribuit naturam, & speciem actui. Ratio autem, propter quā talis assensus elicitur est ipsa ratio formalis fidei, hoc est, autoritas Dei, aut Dei testimonium, quod per evidentiam in attestan-

te non annuit suam rationem formalem, quæ est, quia Dei, & primæ veritatis est.

27 Evidentia vero scientiæ ex N. D. et. cum Philof. 1. Poster. cap. 3. habetur ex proprio testimonio nostri intellectus, medio aliquo habente intrinsecam connexionem cum re ipsa à priori per causam vel à posteriori per effectum. Unde medium scientiæ est intrinsecum rei, vel in essendo, ut in demonstratione potissima, in qua medium est definitio subjecti. Vel in cognoscendo, ut est effectus respectu causæ in demonstratione à posteriori, qui efflo sit extrinsecus causæ in essendo, est tamen intrinsecus illi in cognoscendo; quia cognitus manifestat evidenter perfectionem causæ in se. Quare assensus scientiæ fundari debet, vel in principiis extrinsecis rei, vel in effectibus ab ipsa procedentibus, vel in aliqua naturalis specie, seu similitudine ejus. Unde dum res non cognoscitur in aliquo ex istis, semper manet obscura, & objectum fidei.

28 Arguitur 4.: fides nostra fundatur in revelatione Dei: ergo si revelatio est evidens, fundatur in medio evidenti: ergo non esset essentialiter obscura. Resp. concessio ant., disting. 1. conseq.: ergo, si reve-

latio est evidens, fundatur in medio extrinseco evidenti non habere ex natura rei intrinsecam connexionem cum re revelata, conc. consequ.: habente talem connexionem intrinsecam, nego consequ. & inde illatam; quia, ut manet dictum, illa evidentia stante, res attestata, adhuc remaneret inevidens inevidentia sufficienti ad fundandum assensum obscurum fidei.

29 Arguitur 5.: assensus fidei nostræ est liber, & pendens a voluntate, juxta illud ad Roman. 10. *non omnes obediunt evangelio*; sed si esset evidentia completa in attestante, intellectus per huiusmodi evidentiam convinceretur ad præbendum assensum absque imperio voluntatis: ergo non est assensus liber. Prob. min.: omnis evidentia in attestante necessitat intellectum ad assensum; sed si assensus est necessarius, nequit esse liber: ergo repugnat assensus obsequiosus cum evidentia in attestante. Hoc argumentum est fundamentum eximij Doct. cui respondet Matrius. Sed ejus responsione omissa,

30 Respondeo, negando min., & maiorem probationis; quia evidentia in attestante tantum necessitat, & determinat intellectum quoad *specificationem*, hoc est, ne dissensiat; non vero quoad *exercitium*,

id est, non necessitat, nec determinat intellectum ad necessario assentiendum objecto revelato; quæque libertas exercitij, seu contradictionis sufficit ad fidem obsequiosam, & meritariam, dummodò aliæ adsint conditiones, ut communiter docetur a Nostratibus in tract. de merito, & a nobis dictum fuit tract. de merito Christi tom. antec.

31 Arguitur 6.: juxta Subt. Doct. cit. num. 6. huius, *Propheta, stante evidentia in attestante, habuerunt habitum magnum assensum præbentem, ita quod illo stante, non potuerunt non assentiri veritati*, Et postea docet, *quod stante illa evidentia fuit illa certitudo firma, sicut est certitudo scientialis*. & fuit maior certitudo, quam certitudo fidei; quia fides non excludit omnem dubitationem; sed aliqua dubitatio potest stare cum fide. Hæc Subt. Doct., in cuius primis verbis constat, quod, stante evidentia in attestante, intellectus manet necessitatus quoad exercitium ad præbendum assensum veritati revelatæ; quod est contra solutionem datam argumento antec. Ex secundis vero verbis deducitur, quod stante tali evidentia, ita certissima manet veritas revelata, quod nulla dubitatio possit impedire firmissimum assensum; sed hoc

ipso nullus locus manet fidei obsequiosæ, juxta Scotum : ergo &c.

32 Aliqui respondent, Subr. Doct. posse interpretari de assensu, qui nunc etiam a nobis viatoribus exhibetur circa revelationem; non enim mysterio assentimus, quin & revelationi assentiamur; Unde dum ait, assensum illum esse supra certitudinem fidei, intelligendum est supra certitudinem fidei, quam nunc habemus, ita ut excessus sit intra fidem; cum fides nostra dubitare possit de revelante, secus illa Prophetarum. Nostra ex objecto credendo, & ex revelante est obscuræ; illa autem Prophetarum, etsi sit obscura ex objecto revelato; tamen est evidens ex revelante. Unde bene ait Subtil. Doct. quod assensus Prophetarum, & aliorum habentium evidentiam completam in attestante, fait magnus, & certissimus comparativè ad assensum, quem nos in via præstamus objecto revelato; cum in nobis sit obscurus tam ex parte rei revelatæ, quam revelantis. Optima solutio. Sed aliter.

33 Respondeo, quod etsi Prophetæ, supposita tali evidentia, fuerint necessitati, ita ut non potuerunt non assentiri veritati; semper tamen in illis fallatur fides obsequiosa de tali objecto. Quod salvetur fides pater;

tum quia talis assensus unice fundatur in authoritate Dei revelantis, aut testimonio Dei extrinseco; tum, quia ipse Scotus ibi: negat, prædictum assensum fore talem ex natura terminorum; quod verò sit fides obsequiosa etiam constat; quia cum evidentia revelationis unice evidens faciat objectum *quoad an est* extrinsecè, aut per viam clare revelantis; non vero intrinsecè, & per principia scientialis certitudinis, locum relinquit fidei obsequiosæ; cum objectum aliququaliter maneat obscurum.

34 Arguitur ultimo: si assensus præstitus rei revelatæ cum evidentia revelationis esset fidei, vel esset ejusdem speciei cum nostro assensu erga talem rem, vel diversæ; sed neutrum dici potest: ergo nec quod sit fidei. Prob. min. quoad 1. part. hoc est, quod non esset idem in specie: fides nostra non solum habet obscuritatem objecti materialis, sed etiam formalis; cum non solum feratur in objectum materiale obscure propositum, verum etiam in formale obscure applicatum. Ille vero assensus in casu posito solum haberet obscuritatem objecti materialis cum evidentia objecti formalis: ergo non esset idem specificè. Quod non esset diversus, probatur; quia cum fides infusa nitatur solo testimonio divino, & hoc in quam-

quavis fide iussu sit unum in specie, hinc est, quod actus in ipsam tendens debet esse unus specificus. De hoc argumento suffragamur disp. 5. huius agendo de unitate fidei nostræ: Et tract. de charitate, agendo de distinct. specifica actus charitatis vig., & patriæ. Pro nunc tamen breviter

35 Respondeo ex N. Doct. in 3. dist. 31. quæst. unica, quod tales assensus differant in specie; ratio est; quia diversa applicatio objecti formalis ad potentiam sufficit, ut actus specie differant, ut patet exemplis; quia ignis magis, vel minus approximat passio, est causa, cur producat ignem, vel solum calorem in passio. Calor per chrysellum collectus, aut transiens, causat ignem, & sine illo solum causat calorem. Unde diversa applicatio objecti formalis ad potentiam sufficit, ut actus specie differant. In casu ergo proposito de evidentia in attestante, & de fide nostrâ, foret diversa applicatio objecti formalis fidei ad intellectum; nam in illo casu divina autoritas, aut testimonium Dei applicaretur per cognitionem claram divinæ authoritatis, & revelationis; at in fide nostrâ applicatur per cognitionem obscuram. Unde non mirum, quod tales actus essent specie diversi.

QUÆST. II.

An obscuritas rei revelatæ spectet ad rationem formalem fidei?

I **O**Mnes Doctores Catholicos conspirant contra Manichæos, & Calvinistas in hoc, quod res revelata, seu objectum materiale fidei debet esse obscurum, cum per hoc differat ab objecto scientifico. Differunt vero in hoc, quomodo hæc obscuritas se habeat in objecto fidei? An ut ratio formalis integrans, & complens illud, an vero tantum ut concomitans, & ut pura conditio intrinseca, & essentialiter requisita ad actum fidei? Pro cuius brevi resolutione sit

Conclusio.

2. Obscuritas objecti materialis, seu rei revelatæ non pertinet ad rationem formalem fidei: sed est pura conditio essentialiter prærequisita ad ipsam. Est Doctoris in 3. dist. 31. quæst.

unica §. ad 2. Prob. 1. ex ipso: id pertinet ad rationem formalem objecti, quod essentialiter integrat rationem formalem assentiendi; sed obscuritas objecti materialis fidei non est hujusmodi: erg. &c. Mai. patet ex ipsa definitione rationis formalis objectivæ. Prob. min. obscuritas objecti materialis fidei (admissio quod sit quid positivum) potius retardat, quam conducat ad veritatem objecti revelati: ergo non integrat rationem formalem assentiendi. Prob. antec. obscuritas, esto quid positivum sit, dicit necessario negationem claritatis veritatis objecti materialis; sed negatio claritatis veritatis objecti materialis potius retardat, quam conducat ad percipiendam veritatem objecti revelati: ergo

3 Confirmatur, & simul pre-occupatur adversariorum responsio: perfectio positiva obscuritatis *objective* non potest movere intellectum ad assensum fidei, nisi concepta, ut potens fundare negationem claritatis; sed pro ut sic concepta obscuritas objecti materialis potest movere intellectum ad assensum fidei: ergo nullo modo est ratio motiva. Mai. patet; quia nihil objecti vè movet intellectum, nisi ab ipso præconceptum. Prob. min. obscuritas sic concepta po-

tius obstat, quam conducat ad manifestandam veritatem objecti revelati; cum neget claritatem fundamentalem, quæ ad hoc conducit; quia nemo eliciturus actum fidei respicit ad objectum ut potest causare negationem claritatis; sed ad ipsum, ut attestatum à prima veritate, quæ nec falli, nec fallere potest: ergo &c.

4 Confirmatur 2. id tantum potest intellectui esse ratio formalis assentiendi, quod potest esse causa veritatis objecti revelati; sed ad hanc causandam non conducit, quod objectum sit formaliter obscurum, vel potens causare negationem formalem claritatis, sed unice, quod sit à Deo testatum; ex hoc enim præcisse habet, ut non possit non esse verum: ergo nihil aliud præter Dei veracitatem attestantis spectat ad rationem formalem objecti fidei; cum hæc sola conducat ad veritatem objecti revelati. Mater patet; quia proprium munus objecti formalis fidei est reddere intellectum certum de veritate objecti materialis.

5 Arguitur 1. talis obscuritas est necessario annexa cum objecto fidei, ut tali, ita ut ab ipso separari non possit: ergo pertinet ad rationem formalem assentiendi. Respondeo, negando

do conseq. quia non omne quod re ipsa conjunctum est cum ob-
jecto, integrat rationem forma-
lem assentiendi, ut patet in cog-
nitione respectu objecti volun-
tatis, & in aliis. Sedi solum id,
quod per se objective movet in-
tellectum ad assensum præben-
dum objecto revelato, & quod
per se est medium persuadendi
veritatem talis objecti; quod,
ut dictum est, est sola divina
authoritas, ut revelans; quare
ex hoc quod non possit separari
obscuritas ab objecto formali fi-
dei, ut tali, non recte infertur,
quod spectet ad ejus rationem
formalem.

6 Arguitur 2. ideo obscu-
ritas non spectat ad rationem
formalem fidei, quia potius re-
tardat, quam moveat assensum;
sed hæc ratio nihil probat: er-
go &c. Prob. min. licet obscu-
ritas retardet assensum, non ta-
men fidem; quinimo ablata obs-
curitate, impossibilis redderetur
assensus: ergo ratio illa non obest;
ut obscuritas spectet formaliter
ad rationem formalem fidei. Res-
pondeo negando min. & distin-
guo antec. probationis: licet
&c. non tamen retardat fidem,
quatenus est conditio necessario
& indispensabiliter requisita, ut
fides existat, conc. antec. quate-

nus est ratio formalis movens in-
tellectum ad assensum fidei, ne-
go antec. & conseq. Explicatur
hoc in *absentia* respectu actus
spei.

7 Non minus spes requirit
bonum absens, quam fides verum
obscuro: & sicut bonitas pro
sperandis habet extra motivum
formale *absentiam*; quia juxta
Doct. in 3. dist. 26. quæst. 1. §.
prima circumstantia, secundum
eamdem rationem formalem res-
picit obiectum *spes*, ac *tentio*, &
solum sub diversa conditione, sci-
licet, *spes*, ut *absens*, *tentio*, ut
præsens; ita ut ipsa sola bonitas
sit sola ratio formalis actus spei,
licet impossibilis sit sine *absentia*:
sic similiter, veracitas pro cre-
dendis est unice ratio formalis,
esto exigit concomitari obscu-
ritate, taliter, quod ista ablata,
sit impossibilis fides.

8 Arguitur 3. fides ex Apost.
ad Hæbr. 11. est *argumentum non
apparentium*; ideoque August.
trat. 40. sic fidem definit: *quid
est fides? credere, quod non vides*;
sed in his obscuritas, & inevi-
dentia ponitur in definitione fi-
dei: ergo, Resp. quod omnes hæ
authoritates intelliguntur de obs-
curitate concomitante, & per
modum conditionis essentialiter
requiritur ad obiectum materiale

fi-
de.

fidei; sic enim salvatur, quod fides sit argumentum non apparentium; nec obstat, quod prædicta obscuritas ponatur in definitione fidei tradita ab Apostolo; nam juxta quamplures talis definitio potius est descriptio data per conditionem essentialiter requisitam, quam vera definitio; cum in ea non ponatur, quod est in fide potissimum, scilicet, autoritas Dei, tamquam formale motivum.

9 Arguitur 4. claritas, & evidentia pertinet ad rationem formalem obiecti scientiæ: ergo per oppositum, obscuritas, & inevidentia spectabit ad rationem formalem obiecti fidei; quia sicut obiectum cognoscibile per rationem intrinsecam est esse essentialiter clarum; sic obiectum cognoscibile per rationem extrinsecam erit motivum essentialiter ad obscuram sui notitiam. Resp. neg. conseq. & paritatem; quia non est eadem ratio de evidentia, ac inevidentia obiectiva; quia prima est positiva obiecti perfectio, maxime conducentis ad manifestandam veritatem obiecti; ideoque potest movere intellectum ad actum elicendum circa obiectum; obscuritas vero, aut inevidentia, ut probatum est, minime confert ad manifestandam veritatem obiecti crediti, sed potius retardat; Unde si requiritur ad fidem, est

tantum per modum puræ conditionis, ut dicitur de *absentia* respectu actus *spiritus*.

10 Arguitur ultimo: fides essentialiter distinguitur à scientiâ, & aliis intellectualibus virtutibus infusis; sed non distinguitur nisi penes inevidentiam, & obscuritatem: ergo hæc est de eius ratione formalis. Prob. hæc conseq. omnis distinctio, & differentia essentialis in actibus, & habitibus sumitur ex obiecto formali: ergo cum obscuritas, & inevidentia sit ratio, qua fides distinguitur à scientiâ, & aliis intellectualibus virtutibus infusis, spectabit ad obiectum formale fidei. Resp. 1. ex dictis in argum. ult. quæst. antec. omisiss. præmissis, negando conseq. & antec. probationis; quia etiam diversus modus tendendi, aut diversa conditio, aut approximatio est sufficiens ad diversificandos specificæ actus.

11 Respondeo 2. negando min. quia actus fidei infusæ distinguitur formaliter à quovis alio assensu per certitudinem infallibilem derivatam à divinæ autoritate specificante actum, ut ratione formali obiectiva eius, media tamen obscuritate obiecti materialis, tamquam conditio sine qua non. Per hanc certitudinem distinguitur, tum à fide humana, & opinione, quæ talia

certitudine carent. Tum à scientia naturali ; quia certitudo eius non est omnino infallibilis, sed solum in gradu certitudinis naturalis ; certitudo vero fidei divinæ est in omni genere infallibilis ; cum sit participatio certitudinis divinæ scientiæ. Tum denique, distinguitur à visione beata ; quia licet in utraque eadem prima veritas moveat intellectum ad assensum, in illa movet *facialiter*, & *intuitive* ; in nostra vero fide movet, prout stat sub obscuritate, & inevidentia sui obiecti materialis.

Quæstio Tertia.

An fides, & scientia possint esse simul de eodem obiecto?

IN triplici sensu movetur præfens quæstio. Primo : de fide habituali comparative ad scientiam habituales ; an scilicet, tales habitus possint simul esse in eodem intellectu ? Secundo : de fide habituali, & scientia actuali, & etiam de scientia habituali,

& fide actuali ; an possint esse simul respectu ejusdem obiecti ? Tertio ; de fide, & scientia actuali ; an, scilicet, actus fidei, & actus scientiæ possint esse simul respectu ejusdem obiecti ? Et nota, quod hic scientiam summimus prout definitur à Philosoph. 1. Poster. scilicet, quod sit cognitio certa, & necessaria, & per causam evidentem in intellectu. Nota etiam, quod consulto dicimus de *eodem obiecto*, quod debet intelligi de eadem formali veritate ; & non per eandem rationem, seu per idem medium ; nam hoc est omnino impossibile ; quia scientia fit per medium demonstrativum ; actus vero fidei per medium obscurum & inevidens. Solum ergo est difficultas, an scientia actualis, & fides actualis possit esse per diversa media, diversosque actus respectu ejusdem obiecti formalis ; ita ut illa eadem veritas formalis, quæ attingitur per unum, possit etiam attingi per alium ?

2 Circa quam difficultatem triplex versatur sententia : Prima docet, hoc esse impossibile, non solum de scientia, & fide actuali, sed etiam de habituali comparata cum alio actu, sive habitu opposito. Hæc docetur à pluribus Thomistis. Secunda docet, scientiam tam actualem, quam habituales esse compo-
si-

sibilem in eodem intellectu, respectu eiusdem objecti per diversa media cum fide actuali, & habituali, & hoc, necdum supernaturaliter, sed etiam naturaliter. Sic communiter R. R. Tertia, quæ est quasi media, sustinet, fidem habitualemente naturaliter compossibilem, sive cum habitu scientiæ, sive cum actu respectu eiusdem objecti: fidem vero, & scientiam actuales esse omnino incommpossibiles adhuc supernaturaliter. Hæc est communis inter Scholasticos cum Doct. in 3. dist. 24. difficultatem per duplicem conclusionem resolvam. Sic ergo

Prima Conclusio.

3 Naturaliter possunt esse simul habitus fidei, & actus fidei, & actus scientiæ de eodem objecto: & contra, actus fidei cum scientia habituali. Prob. 1. conclusio ex Doct. cit. §. ad argumenta principalia, ubi docet, quod aliquis potest habere simul cum actu scientiæ de aliquo objecto habitum, quo illud objectum credidisset, si non vidisset, & de facto Apostoli, & B. Virgo experientia viderunt Christum Crucifixum, & eius opera intuitivè; sed simul habitum infusum fidei su-

perna, quæ hoc credidissent, si non vidissent: ergo. Probat. min.: actus scientiæ, qui clarus est, solum opponitur actui fidei, qui obscurus est: ergo non opponitur habitui fidei, qui ex se, nec obscurus, nec clarus est; cum in nostris principij non sit formaliter vitalis.

4 Prob. 2. conclusio ratione: ideo habitus fidei, & scientiæ essent incommpossibiles; quia sunt principia actuum oppositorum; sed hæc ratio nulla est: ergo &c. Prob. min.: non repugnat simultas potestatis ad opposita in eodem principio: ergo nec in diversis. Antec. patet in intellectu, & voluntate habentibus simul potestatem ad eliciendum assensum, aut dissensum, amorem, aut odium circa idem. Prob. consequ.: ideo non repugnat talis simultas potestatis in eodem principio: quia ex hoc non sequitur simultas actuum oppositorum, sed solum, quod elicitu actu amoris maneat potestas ad odium, non in sensu composito, sed diviso; sed ex quo ponantur simul habitus fidei, & scientiæ, non sequitur simultas actuum, sed solum simultas principiorum ad actus oppositos: ergo &c.

5 Confirmatur hoc: ponatur Philosophus Gentilis habens scientiam tam actualem, quam

habitualemente existeret Dei; baptizetur; in Baptismo infunditur ei fides infusa; sed ejus scientia per baptismum non destruitur; alias maneret ignorans, quod non est dicendum: ergo &c. Hoc idem patet in Fidei, acquirente huiusmodi scientiam, per quam non destruitur ejus fides; hæc enim per infidelitatem solum, destrui potest: ergo &c. Urgetur quando grave moventur *sursum* est actus, secundus oppositus gravitati, simul cum ipsa gravitate; sed hæc inclinat per se ad actum oppositum motui *sursum*, scilicet, *ad esse deorsum*: ergo non repugnat, principium per se determinat ad novum actum existere simul cum actu opposito: ergo habitus fidei, &c.

6 Dices primo: ex nostra conclusione sequuntur plura absurda: ergo non est tenenda. Prob. antec.: sequitur primo, quod habitus temperantiae circa eandem materiam possint esse simul. Secundo, quod habitus fidei possit esse simul cum lumine gloriæ, imò cum visione beatifica, quæ est actus ei oppositus. Tertio, habitus fidei poterit esse cum peccato hæresis; nam est actus oppositus solum habitui, quod est hæresis; sed omnia sunt falsa, & inconvenientia, ergo &c. Res-

pondeo, negando antec. Ad primam probat. dico, quod habitus temperantiæ, & intemperantiæ circa eandem materiam possunt esse simul in gradibus reinisis; sicut duæ qualitates contrariæ; nam habitus generantur paulatim ex actibus, & sic paulatim per contrarios actus destruantur; ita ut unus totaliter non destruat quousque aliud totaliter producat. Nec paritas est ad rem; quia licet habitus scientificus ex actibus generetur, non tamen habitus fidei; consequenterque ex positione unius non sequitur necessario destructio alterius.

7 Ad 2. probationem dico, quod tam habitus luminis gloriæ, quam visio Dei sunt compatibles cum habitu fidei saltem de potentia Dei absoluta, quod satis constat ex Doct. in 3. dist. 31. ubi concedit, quod in Div. Paulo fuit simul habitus fidei cum actu visionis Dei (prescindendo pronunc: an fuerit beatifica, necne?) Et consequenter cū lumine gloriæ. Unde non est absoluta incompatibilitas inter ista; licet de facto in Patria non sit habitus fidei ex cap. superfluitatis. De hoc disp. 6. huius, dum de subjecto fidei agamus. Ad tertiam sequulam, nego antec.; quia li-

cer habitus fidei, & peccatum heresis non opponantur physice; opponuntur tamen moraliter, sicut gratia habitualis, & peccatum actuale; unde sicut de facto gratia, & peccatum non possunt esse simul, bene vero de potentia absoluta; sic nec habitus, fidei cum peccato hæresis.

8 Dices 2. : albedo, & nigredo sunt incompatibiles in eodem subiecto naturaliter; quia nata sunt causare actus incompatibiles, scilicet, disgregare, & congregare visum; sed etiam habitus fidei, & scientiæ: ergo &c. In primis maior continet suppositum; quia albedo, & nigredo possunt simul esse in gradibus remissis; sed Respondeo, omissa mai. & min. negando consequ. quia ideo albedo, & nigredo non possunt esse simul; quia una non posset applicare ad suum effectum, quin altera applicetur; cum non sit maior ratio pro una, quam pro altera: & sic simul producerent effectus formaliter impossibiles. Hæc ratio non militat in habitibus; quia posset unus applicare ad suum actum, quin applicetur alter: v. g. habitus fidei, si obiectum proponatur, ut revelatum, non vero ut connexum cum medio scientifico; aut è contra.

9 Dices 3. & potest esse replica: stante habitu scientiæ de aliquo obiecto, non est possibilis actus fidei de eodem obiecto: ergo superfluit ille habitus. Prob. aut. stante tali habitu, possunt antecedenter ad elicientiam actus fidei excitari species illius habitus; sed cum hac excitatione specierum redditur impossibilis actus fidei, & scientiæ simul de eodem obiecto in eodem intellectu: ergo &c. Respondeo negando antec., & concessis præmissis, nego consequ. quia est in casu posito nequeat elici actus fidei; ex hoc non probatur incompatibilitas ipsius cum habitu scientifico pro casu, quo species istius non excitarentur; si vero excitarentur, habitus scientiæ exierit in actum, & fides solum manebit in habitu, quod non repugnat.

Secunda conclusio.

10 Fides actualis, & scientia actualis de eodem obiecto formali, nec de potentia Dei absoluta possunt esse simul. Est Doct. cit. & Thomistarum in Prob. 1. ex Sac. Script. Nam Ap. 1. ad Hæbr. 11. dicitur: *fidem esse speculandarum substantiarum rerum; argumentum non apparentium.*

tiam. Super quem locum, Div. Greg. Div. homil. 26. in Evangel. ait: *unde liquido constat, fidem earum rerum argumentum esse, quæ apparere non possunt; quæ enim apparent, jam fidem non habent, sed agnitionem.* Div. Dionysius cap. 1. de *de mystica theologia*, ait: *non nisi per sacra caliginis tenebras, humane mentes, nec possunt nec debent divina contemplare mysteria; nota ly nec possunt.* Hoc idem tenent alij S. S. P. P. super illa verba Joannis 20. : *quia vidisti me Thoma, credidisti.*

11 Respondent contrarij, Scripturam, & P. P. intelligendos esse in sensu formali, & non concomitante, ita ut, quod objectum creditum per fidem non possit esse visum per fidem; non vero, negant, quod possit esse visum per aliud medium, scilicet, demonstrativum, seu scientificum, sed contra 1.: quia hoc dicere est quid ridiculum; nam quis posset dicere, quod aliquis posset credere per actum visionis, aut videre clare per actum fidei? Nullus, sane. Contra 2.; nam si P. P. loquerentur in sensu formali, non recurrerent ad diversa objecta pro salvando illo dicto Christi Dñi.: *quia vidisti me Thoma, credidisti*, dicendo; *aliud vidit, & aliud credidit; Vidit hominem, &*

Deum confessus est; nam dicerent, quod idem objectum formale fuit visum à Sto. Thoma per visionem, & creditum per fidem; nam recurrerent ad sensum formalem; quod non faciunt. Confirmatur etiam ex illo Apost. 1. ad Corinth. cap. 13.: *cum venerit, quod perfectum est evacuabitur, quod ex parte est.* Fateor, has auctoritates urgere maxime Recentiores asserentes scientiam actualem, & fidem actualem posse esse simul naturaliter. Quare, quod nec supernaturaliter possint esse simul specialiter.

12 Prob. 2. à ratione: quæcunque involvunt contradictionem, nec de potentia Dei absoluta possunt esse simul; sed fidem, & scientiam actualem esse simul in eodem subjecto de eodem objecto formali involvit contradictionem: ergo. Prob. min.: implicat, quod idem objectum, & sub eadem ratione formali objectiva sit simul obscurum, & clarum evidentem, & invidenter cognitum; & similiter eundem intellectum esse simul clarum, & obscurum erga suum assensum; sed hoc sequeretur, si fides, & scientia actualis possint esse simul respectu ejusdem; cum fides essentialiter sit obscura, & invidens, scientia vero evidens, & clara: ergo &c.

13 Respondet aliqui, hoc

hoc implicare, si hoc esset per idem medium; quia contradictio debet esse *eiusdem de eodem*, & *secundum idem*; hic autem licet idem objectum; imò & subiectum, esset simul clarum, & obscurum; cum tamen esset per diversa media, scilicet per fidem, & scientiam, ideo tollitur omnis contradictio. Sed contra 1.: hoc non sufficit ad evitandam contradictionem; ergo ruit solutio Prob. antec. si hoc esset certum, idem objectum posset esse esse simul illuminatum, & non illuminatum; quia hoc non esset per easdem causas; cum esset illuminatum per lucem, & non illuminatum per tenebras; & lux, & tenebræ non sunt idem: ergo &c. Contra 2.: repugnat esse in eodem intellectu simul assensum, & dissensum; in eadem voluntate, amorem, & odium erga idem, non obstante, quod hoc esset per diversos actus: ergo quia qualibet diversitas in causis non sufficit ad evitandam contradictionem.

14 Respondent alij, obscuritatem fidei non comparari ad claritatem scientiæ, sicut tenebræ ad lucem: vel sicut privatio ad formam; sed sicut lux parva ad lucem magnam; quod constat ex Epist. 2. Petri, ubi de fide ait: *cui bene facitis attendentes, tamquam lucernæ*

ardenti in caliginoso loco. Ubi fides comparatur lucernæ. Sicut ergo non opponuntur lux magna, & lux parva, nisi penes perfectum, vel imperfectum, seu penes maiorem, vel minorem claritatem, sic fides, & scientia; consequenterque, sicut lux magna, & parva possunt esse in eodem loco, & causare intensiorem claritatem, ita possunt compati fides, & scientia actualis. Deinde, negant repugnantiam etiam ex parte subiecti; quia subiectum immediatum obscuritatis, vel claritatis sunt actus & non intellectus; consequenterque non repugnat, unum actum esse clarum, & alium obscurum.

15 Sed contra 1. contra primum modum dicendi: dato, & non concesso, quod obscuritas fidei, & claritas scientiæ se habeant sicut lux magna, & lux parva, adhuc non possent esse simul actualiter: ergo ruit solutio. Prob. antec. licet simul existant sol, luna, & stellæ, non tamen simul illuminant idem emisphærium: ergo licet simul possint esse fides habitualis, & scientia habitualis, quæ sunt causa fidei, & scientiæ actualis, non tamen simul possunt illuminare simul actualiter idem obiectum, aut subiectum. Contra 2. quæ ex diametro distinguuntur

166 De obscuritate fidei : eiusque certitudine.

tur, opponuntur plus, quam penes magis, & minus; sed fides, & scientia actualis ex diametro distinguuntur; siquidem una necessario est clara, alia necessario obscura, non solum comparative, sed etiam absolute: ergo opponuntur plus quam penes magis, & minus.

16 Contra 3. non minus opponuntur certitudo, & incertitudo: possiua respectu eiusdem subiecti, quam evidentia, & in evidentia respectu eiusdem obiecti; sed repugnat simul certitudo, & incertitudo in eodem intellectu respectu eiusdem obiecti; sicut scientia, & opinio: ergo &c. Probatui mai. nam si certitudo, & incertitudo sunt differentia specificæ scientiæ, & opinionis; ita evidentia, & in-evidentia respectu fidei, & scientiæ: ergo non minus opponuntur, quam certitudo, & incertitudo: ergo opponuntur magis, quam lux parva, & lux magnas; & consequenter paritas responsionis non tenet.

17 Contra tandem contra 2. responsionem, scilicet, quod non repugnat adhuc ex parte subiecti; quia tunc possent simul verificari in eodem intellectu assensus scientificus, & erroneus: assensus, & dissensus erga idem obiectum formale; bonitas, & malitia moralis in eadem

voluntate erga idem obiectum; sed hoc nequit dici: ergo. Prob. sequela maioris: veritas, & falsitas non sunt immediate in intellectu tamquam in subiecto proprio, sed in ipsis actibus; nam illos primo, & per se denominant tales, & intellectus solum est subiectum commune causativum, & receptivum illorum: similiter bonitas, & malitia moralis primo, & per se sunt in ipsis actibus, v.g. amore, & odio: ergo si quia subiectum immediatum obscuritatis, vel claritatis sunt actus, & non intellectus, non repugnat ex parte subiecti actus scientiæ & fidei; nec repugnabit assensus scientificus, & erroneus in intellectu: bonitas, & malitia, in voluntate erga idem obiectum formale; quod non conceditur Contrarii.

18 Prob. ultimò conclusio: experientia constat, nos non moveri propter auctoritatem dicentis, quantumcumque verax sit eius testimonium, ad assentiendum alicui propositioni, quando adest motivum efficacius, quàm sit testimonium; sed qui assentitur alicui conclusioni evidenti habet motivum efficacius movens intellectum, quàm per ipsam fidem, quæ omnem dubitationem physicam non excludit sed relinquit intellectum indifferenter ad assensum, vel dissen-

sum: ergo, quia obscuritas fidei nequit movere in conspectu evidentis conclusionis. Min. constat; quia hac ratione assensus fidei est meritorius. Maior prob. 1. ex script. nam Samaritani, qui crediderunt Christo propter verba Samaritanæ, postea, quando viderunt, & audierunt ipsum, jam, propter illam non credebant; sed dixerunt: Joann. 4. *quia jam non propter tuam loquelam credimus; ipsi enim audivimus, & scimus, quia hic est verè Salvator mundi.*

19 Prob. 2. eadem mai. experientia; nam quamvis aliquis valde verax mihi dicat, diem esse: & ignem esse calidum; si ego hoc experiar, non moveor ad assensum talium veritatum propter dictum illius; sed hoc non alia ratione, nisi quia evidentia fortius me movet, quam dictum cuiuscunque quantumvis veracis: ergo &c. Confirmatur hoc ex Doct. in 3. dist. 24. aiente: quod si quis habet duplex medium, unum demonstrativum, & alterum dialecticum, seu probabilem circa eandem veritatem, nil faciet dialecticum impeditum à demonstrativo: ergo sic in præsentī: si in intellectu respectu eiusdem obiecti est medium scientificum ex evidentia, & medium obscurum ex fide, hoc non movebit in conspectu illius,

ul pote ab ipso impeditum; & consequenter, &c.

Solvuntur argumenta.

20 Arguitur 1. cum evidentia scientiæ compatibilis est actus fidei de eodem obiecto: ergo &c. Prob. antec. 1. ex illo ad Heb. 11. *accedentem ad Deum oportet credere, quia est;* sed Deum esse scitur evidenter scientia naturali: ergo &c. 2. Sanctissima Virgo Maria scivit experientia suam perpetuam Virginitatem; se non concepisse virtute viri, & ex se natum esse Christum Dominum. 3. ipsa, & Apostoli viderunt Christum patientem, morientem, & resurgentem, ut testatur Joann. epist. 1. cap. 1. sed hæc omnia fide divina crediderunt; nam absurdum est relegare fidem à fundamentis Ecclesiæ, & maxime de præcipuis mysteriis nostræ fidei: ergo &c. Confirmatur: ex opposita sententia sequitur, deterioris conditionis esse doctum prærustico; nam hic exercet actus fidei supernaturales, & meritorios: doctus vero solum haberet actus naturales, & sine merito. Hoc est præcipuum fundamentum contrariorum.

168 De obscuritate fidei: eiusque certitudine

21. Respondeo 1. distinguendo 1. antec. cum evidentia *imperfecta*, & quæ aliquam admittit formidinem, compatibilis est actus fidei de eodem obiecto conc. antec. cum evidentia *perfecta* scientiæ, nego antec. & consequ. Dup. igitur est scientia; una simpliciter talis undequaque clara, & evidens; altera vero secundum quid talis, & imperfecta, admittens formidinem aliquam; quia cum ipsa non tam perfecte percipitur vis medii demonstrativi, nec assequitur evidentiam rei, quam perfecta scientia requirit: & cum hac scientia, ut pote exposita deceptioni, compatibilis est actus fidei propter quem habemus firmiorem propheticum sermonem à Deo, qui nec falli, nec fallere potest.

22. Quare esto existentia Dei scientia naturalis convincatur non propter hoc superfluit præceptum fidei, quo iubemur credere, Deum esse. Ratio; quia discursus naturalis, quo naturaliter probatur existentia Dei, scilicet; *hic procedit ab alio, alius ab alio*, &c. sed non datur processus in infinitum: ergo deveniendum est ad unum, qui sit causa causarum, & à nullo producat, & *hic est Deus*; discursus ergo iste non adeò evidens est, ut fidem totaliter eva-

cuet. Hac ratione Doct. in 1. dist. 2. quæst. 2. §. *ad illa*, docet in Scriptura proponi fidei credenda, quæ possant naturaliter sciri; nam utile est communitati; ut tradantur per viam autoritatis; primo propter negligentiam communitatis in inquirenda virtute. Secundo, propter impotentiam intellectus, & propter errores inquirentium per demonstrationem, qui veritatibus suis multa falsa permiscet, ut dicit Div. Aug. 18. *de Civit. Dei* cap. 41. Unde comsimplices sequentes tales demonstrationes possent debarbare, cui esset assentiendum; ideo tuta, facilis, & communis via est, ambulare per fidem, aut autoritatem, quæ non potest fallere, nec falli. Ex hac ergo doctrina.

23. Respondeo, distinguendo minorem primæ probationis antecedens; sed hoc scitur scientia *imperfecta*, conc. min. scientia *perfecta*, & *completa*, nego min. & consequ. Ad 2. probat. respondeo cum Seraphico Doct. in 3. dist. 24. art. 2. quæst. 1. quod quamvis Beat. Virgo certitudinali experientia sciverit, se concepisse hominem, sine viro: se mansisse Virginem; tamen; se concepisse personam Verbi, novit mediante fide; & sic aliud vidit, & aliud credidit. Hoc eodem modo respondendum est ad

quam

tertium; nam tam Beat. Virgo, quam Apostoli semper habuerunt fidem actualem de istis propositionibus: *Hic homo mortuus est, hic homo fuit crucifixus*, &c. si illud pronomen *hic* designat suppositum divinum sustentans naturam humanam; si vero illud pronomen determinet tantum naturam humanam singularem, tunc habuerunt visionem, & scientiam experimentalem de vita, & morte Christi Domini. Unde prout illud *hic* denotat suppositum divinum, aliud videbat, scilicet, hominem illum singularem vivere & mori; & aliud credebant; scilicet, illum hominem esse Deum.

24. Respondeo 2. ad min. de ductam ex 2. & 3. probatione, ipsam negando cum Doct. cit. §. ad 2. principale; nam ait quod tenendo omnium articulorum unam esse fidem, potest dici, quod habuerunt fidem actualem de aliis articulis; & de mysteriis visis, nec Domina nostra, nec Apostoli habuerunt fidem actualem (propter incompatibilitatem cum visione); sed habitualement, & animum preparatum, quo illa mysteria credidissent, si non viderent. Nec ob hoc relegatur ab ipsis meritum fidei erga illa mysteria; tum, quia meruerunt per illam animi preparationem ad credendum; tum, quia aliunde

compensabant meritum fidei erga illa mysteria, scilicet, ferventissimis actibus charitatis, ad quos ob visionem illorum accendebantur.

25. Respondeo ad confirmationem; neg. sequentiam; quia ut ait Doct. Seraph. cit. q. 3. licet aliquis possit rationibus necessariis probare, *Deum esse & esse unum*; tamen cernere eum divinum esse, & ipsam Dei unitatem, & qualiter illa unitas Personarum unitatem non excludat, non potest, nisi emendetur per justitiam fidei. Unde illuminatio, & certitudo talis scientiæ non est tantum, quod cum illa sit superflua illuminatio fidei; immo illa habita est valde necessaria illuminatio fidei; quia licet Philosophi aliqua sciverint naturaliter de Deo, in multis erraverunt, & defecerunt, & consequenter scientia illa est imperfecta, & contingens admittens formidinem; & sic non ita evidenter procedit, ut fidem strictam evacuet.

26. Respondeo 2. dist. 1. antec. argumenti: cum evidentia scientiæ habita per species alienas, & communes compatibilis est actus fidei, conc.: antec. habita per species proprias, nego antec. & consequ.: de hac enim scientia tantum loquimur in presenti, non vero de scientia

170 De obscuritate fidei, ejusque certitudine.

tia habita per species aliena. s De hac solutione reddibit sermo in fine quæst., & per ipsā optime explicatur probationes antecessis.

27 Arguitur 2. ex illo Christi Dñi. Joannis 22. : *quia vidisti me Thoma, credidisti*; ubi Christus supponit, posse esse simul fidem cum visione: ergo &c. Nec responderi valet, quod Thomas aliud vidit, & aliud credidit; primo, quia Dñus. non est locutus æquivocè: sed de eodem, de quo dicit: *quia vidisti*, ait etiam *credidisti*. secundo; quia si quod non vidit, credidit, non habuit minus meritum, quam alij, quod nō componitur cū textu; *beati qui non viderunt &c.* Tandem, quia Div. Thomas ibi non credidit quidquid erat de divinitate, sed tantum de Resurrectione, quam evidenter viderat. Respondeo, valde e responsionem Div. Gregorij, & aliorum P. P. Ad 1. impugnationem dico, Christum non esse æquivocè locutum, sed cum magno mysterio; ita ut sensus sit; *quia vidisti me à mortuis suscitatum, credidisti me esse Deum*; Ad 2. nego sequentiam; quia plus meriti habuerunt, qui ipsum crediderunt Deum, etiam si non viderunt in carne à mortuis suscitatum, quā Div. Thomas, qui cum credidit Deum, quia vidit suscitatum. Ad ultimam, nego suppositum; quia

Div. Thomas credidit Deum, dum dixit: *Dominus meus, & Deus meus*; dubitabat de Resurrectione, & consequenter de Christi Divinitate.

28 Arguitur 3. ex Apost. 2. ad Corint. cap. 12. dona fidei, & spei sunt promissa fidelibus: ergo quia simul compatiuntur hæc dona Respondeo negando conseq.; quia donum scientiæ promissum fidelibus non est scientia metaphysicalis, juxta sententiam Apostoli; sed notitia, & intelligentia divinarum scripturarum, qua fides nostra gignitur. De prima loquimur in præsentia, non vero de secunda.

29 Arguitur 4. : fides non opponitur evidentiæ: ergo &c. Probatur antec. : fides dat evidentiā, & coadjuvat scientiam: ergo &c. Probatur antec. : longè certius est, Deum non posse fallere, nec falli, quā quod homo cum medio geometrico non posset fallere, nec falli; sed homo sapiens cum medio geometrico acquirit certissimā scientiam, & evidentiā, ita ut non possit fallere, nec falli: ergo & fides dare potest evidentiā scientiæ. Respondeo negando antec. ; & disting. ant. probationis: fides dat evidentiā moralem *ex signis prudentis credibilitatis*, conec. antec. ; *evidentiā physicā vel*

metaphysicam , neg. antec. & conseq.

30 Ad probationem, nego conseq. & paritatem; quia ut ait Doct. in 3. dist. 24. cognitio per objectum *in se* dat evidentiam, & ideo habetur scientia in mathematicis per medium geometricum. Attestatio vero extrinseca de veritate objecti non dat evidentiam de vero *in se*, sed de vero juxta auctoritatem dicentis : *sic esse*; sed tantum facit objectum credibile : & si attestatio est evidens, facit evidenter credibile objectum, non vero evidens in se. Vide dicta quæst. 1. huius.

31 Arguitur 5.: eodem modo contrariantur duæ qualitates contrariæ in summo, ac actus evidens scientiæ, & actus obscurus fidei; sed illi non repugnant in eodem subjecto : ergo nec illi. Respondeo 1.: in satis probabili opinione Scotistarum negando min. : sed ipsa admissa pro nunc, nego mai. & est secunda responsio; quia qualitates contrariæ in summo solum pugnant in eodem subjecto ex generali ratione contrarietatis, quæ de potentia absoluta superari valet. Actus verò scientiæ, & fidei de eodem objecto pugnant ex speciali ratione eorum ob contradictionem, quam includunt ex parte ob-

jectorum; cum objectum fidei essentialiter exigat (aut ut conditionem *sine qua non*) obscuritatem, quam tollit actus scientiæ.

32 Arguitur 6.: ideo repugnat coexistentia actus scientiæ, & fidei in eodem intellectu de eodem objecto; quia verificantur contradictoria, scilicet, evidentia, & inevidentia; sed tunc casus hæc non essent contradictoria : ergo &c. Prob. min. : tunc casus evidentia, & inevidentia essent in diversis subjectis, scilicet, in actu scientiæ, & in actu fidei : ergo &c. Respond. neg. min., & antec. probationis; quia tunc casus contradictio non esset in quolibet actu, sed intellectu habente simul duplicem actum contrarium, qui ex suis rationibus formalibus inducerent contradictionem in subjecto, ut constat ex probationibus conclusionis.

33 Arguitur 7.: non repugnat, eandem veritatem probari duplici medio, uno scientifico, & alio probabili : ergo &c. Prob. conseq. : sicut actus scientificus est evidens, & actus fidei inevidens, sic ratio scientifica est evidens, & ratio probabilis est inevidens : ergo si hoc non obstante possunt esse in

in eodem intellectu respectu ejusdem objecti, sic pariter, actus scientiæ, & fidei. Respon-
deo, dist. ant. : non repugnat,
eandem veritatem probari du-
plici medio &c. *divisim*, & pro
diverso instanti, conc. antec. :
simul, & in eodem instanti, ne-
go antec. & conseq. cum suppo-
sito consequentiæ probationis
juxta Doct. in 3. dist. 24. §. *con-*
tra hoc, equè contraponuntur
simul in eodem instanti, & in
eodem intellectu respectu ejus-
dem objecti actus scientificus
cum actu probabili, ac actus
evidens scientiæ cum actu ine-
videnti, & obscuro fidei, & sic
argumentum non urget.

34 Arguitur ultimo:
non repugnat in eodem intellec-
tu cognitio intuitiva, & abstrac-
tiva Dei per proprias ipsius spe-
cies : ergo nec repugnabit cog-
nitio scientifica, & abstractiva
ejusdem objecti in eodem in-
tellectu. Antec. est nostri Doc-
toris varijs in locis ; nam in 2.
dist. 3. q. 10. admittit, Deum
cognosci ab Angelis per visio-
nem beatam intuitivam, & etiam
abstractivè per speciem impre-
ssam ipsius Dei ; hoc & do-
cet anima Christi, immò
& de Beatis, in quibus est cog-
nitio matutina, seu in verbo,
& vespertina per proprias spe-
cies rerum. Prob. conseq. : scientia

intuitiva respicit objectū ut exis-
tens in se, sive in alio eminētiore ;
abstractiva vero solum prout
rélucet in specie propria ; sed
terminari ad objectum in se, &
non in se, sed in sua specie, di-
cunt repugnantiam, sicut vi-
dere illud clare, vel obscure ;
ergo &c. Confirmatur : sicut fi-
des est de objecto non apparen-
ti, ita notitia abstractiva est de
objecto non præsentī ; sed tamen
compatitur cum eo, quod ob-
jectum sit præsens per visionem
intuitivam : ergo etiam fides po-
test compati cum eo, quod ob-
jectum sit visum per scientiam.

35 Hoc argumentum
non solum probat de possibili,
sed etiam de facto ; quod qui-
dem est contra communem sen-
tentiam Theologorum. Respon-
deo ergo concess. antec., negan-
do conseq. ; nam scientia intuiti-
va, & abstractiva solum differunt
penes magis, & minus, in quan-
tum, scilicet, intuitiva est ma-
gis clara, quàm abstractiva : &
clarum non habet veram oppo-
sitionem cum magis claro ; cæ-
terum fides est essentialiter obs-
cura, & scientia essentialiter
clara, & sic opponuntur rigu-
rosè sub his rationibus. Deinde
utraque cognitio tendit in idem
objectum, & motivum assentien-
di idem est, licet diverso mo-
do

do applicatum potentia; nam in intuitiva movet objectum in se ipso immediate præsens potentia in propria existentia; in cognitione vero abstractiva movet idem objectum in specie ejus impressa relucens, & sic neutra ex his cognitionibus aliam excludit; non sic evenit in cognitione per fidem, & visione per scientiam, ut persèpe diximus.

36 Ad confirmationem respondeo distinguendo maiorem: sicut fides est de objecto non apparenti, ita & eodem modo, cognitio abstractiva &c. nego mai. ita & diverso modo, conc. mai., & minorem, & nego consequ. Licet scientia intuitiva respiciat objectum, ut præsens, & existens est; & abstractiva terminetur ad illud, ut præscindit ab existentia, & relucet in propria specie; non tamen terminatur ad illud per media rigurose opposita; nam existentia objecti, & species ipsius, quæ sunt media, per quæ tendit in illud utraque cognitio, non habent rigurosam oppositionem; ideoque sunt componibiles in eodem intellectu respectu ejusdem objecti. At fides, & scientia habent rigurosam oppositionem in ratione claritatis, & obscuritatis, ut dictum est.

37 Replicabis: cognitio abstractiva est vere scientifica; sed hoc obstante, est compatibilis cum actu fidei, seu cum fide actuali in communi opinione Theologorum: ergo scientia actualis, & fides actualis possunt esse simul. Ratione huius replicæ

38 Dubitabis: an habitus fidei, & scientiæ abstractivæ possint esse simul respectu ejusdem objecti? Pro resolutione nota, quod notitia abstractiva de aliquo objecto potest haberi vel per species proprias ipsius, vel per alienas. Species propria dicitur illa, quæ est virtualis representatio objecti, sicut revera est in se, sicut species, quam modò habeo de paritate, aut similibus objectis. Species vero aliena est illa, quæ virtualiter representat objectum alio modo, ac revera est in se, v. g. species, quam nunc habemus de Deo, Angelo, aut anima rationali, quos pro hoc statu conjunctionis solum cognoscimus ad modum rerum materialium. Hoc notato.

39 Dico primo, quod actus fidei, & scientiæ abstractivæ de aliquo objecto per speciem propriam ipsius, nequeunt simul compati adhuc divinitus in eodem intellectu. Hoc probatur eisdem rationibus, ac præ-

cedens conclusio. Prob. breviter : quamvis cognitio habita de aliqua conclusione per medium scientificum sit abstractiva, ut quod homo sit *risibilis*, quia est *animal rationale*, tamen evidentia ejus causata per tale medium tanta est, ut non sit locus medio fidei ad eandem credendam firmitus ; quia cum talis assensus scientificus, licet abstractivus, procedat per medium intrinsecum, necessarium, & evidens, attingit necessariam connexionem prædicati cum subiecto : & noscit, omnino impossibile esse, quod res aliter se habeat : ergo tollit ab intellectu omnem incertitudinem, & obscuritatem ; & consequenter non relinquit locum actui fidei.

40 Dico 2. : actus fidei potest esse simul cum actu scientiæ abstractivæ per alienas species. Est Doct. in 3. dist. 24. §. *ad questionem*, ubi ait : *& isto modo fides infusa, & scientia de revelatis stant simul; quia sic non accipitur propria scientia.* Prob. ratione : quod cognoscitur per alienas species, quamvis aliquomodo demonstretur, non tamen cognoscitur clare, ut revera est in se ; immò propria entitas manet obscura sicut antea ; sed assensui fidei solum opponitur claritas : ergo &c. Prob. mai.:

si tale objectum non maneret obscurum, pro hoc objecto cognosceremus clare Trinitatem, Deitatem, & omnes substantias spirituales creatas, creatas, quod est absolute falsum : ergo &c. Per hanc doctrinam, & distinctionem cognitionum abstractivarum clare resolvitur, & respondetur ad replicam suprafactam distinguendo ejus maiorem, & negando consequentem.

QUÆST. IV.

An assensus fidei sit perfectior, & certior assensu scientiarum naturalium?

Lato, subtilique calamo discussa est hæc difficultas tom. 1. cursus huius Almæ Provinciæ, disputat. 1. quæst. 6. Quare merito ab ea supersedeo, ad eamque remitto Lectorem, ne tempus breve nobis creditum defluat inane; cum revera valde instet pro a ijs difficultatibus huius materiæ discutiendis. Sit ergo.

DISP. V. ¹⁷⁵

DE CREDIBILITATE, ET VERITATE MYSTERIORUM nostræ fidei.

Explicatis his, quæ ad objectum tam formale, quam materiale fidei attinent, & ad ejus infallibilitatem, obscuritatem, & certitudinem spectant; gradum faciunt Theologi ad stabiliendam credibilitatem mysteriorum nostræ fidei, in quo sane non parum laborant; quare & nos partem laboris suscipientes claritate, & brevitate possibili hoc opus exequemur. Sit ergo.

Quæstio Prima.

Proponuntur signa prudentis credibilitatis mysteriorum nostræ fidei.

IN OSTER Subt. Doct. quæst. 2. Prologi decem vias assignat ad Hereticos convincendos pro veritate nostræ religionis Catholicæ. Nos duodecim assignabimus, de quibusque sigilatim agemus. Quæ sit

Primum Signum: Præ-nuntiatio Prophetica:

Hoc est primum signum, quo utitur Subt. Doct. ad ostendam credibilitatem, & veritatem nostræ fidei, & non aliam. Ratio ipsius est; quia solus Deus est, qui omnino infallibiliter potest prædicere futura, quæ solum pendent ex ejus libera voluntate, aut ex nostro libero arbitrio: & si quis alius prædicat, hoc non facit nisi per

spiritum proprium ipsius Dei, juxta illud Itaię 42. : *dicite nobis, quæ ventura sunt, & sciemus, quoniam Dij estis.* Nunc sic; sed multa talia prænuntiata in scriptura impleta sunt, ut patet in considerante libros Prophetales: ergo quia prænuntiatio prophetica de mysterijs nostræ fidei facit ea valde credibilia; hoc signo utuntur etiam fr̃e omnes S.S. P.P. Videatur super hoc, aliaque sequentia signa, Noster Arbiol. hic disp. 5. art. 1.

Secundum Signum est: scripturarum concordia:

2 In his enim, quæ ex terminis non apparent, immo sunt supra omnem naturalem captum concordare firmiter, & infallibiliter, abs dubio arguit, quod hoc à spiritu divino provenit; sed Scriptores Canonici varijs locis, & temporibus existentes omnino consonabant in scribendis, & prophetandis mysterijs nostræ fidei: ergo &c. Maior suaderi potest in his, quæ evenerunt tum in Philosophis Gentilibus in suis dogmatibus, & in tanta varietate hæreticorum ad suas sectas suadendas, de quibus dici valet: *quot capita, tot sententia.* Min. discursus

patet; tum in Jeremia prophetante in Judæa, quando Ezechiel in Babilonia. Tum in Sacris Evangelistis varijs in locis Evangelia scribentibus. Tum tandem in Septuaginta duo Interpretibus: ergo quia hæc concordia scripturarum erga mysteria nost æ fidei fuit à Spiritu Santo, & consequenter facit talia mysteria valde credibilia.

Tertium Signum: auctoritas scribentium:

3 Libri Canonici scripti sunt à viris sanctissimis, scilicet, Patriarchis, Prophetis, Apostolis, & Evangelistis; sed de istis n. f. est, suspicari aliquod mendacium; cum illud damnent & acriter reprehendant in suis scriptis: ergo ex auctoritate scribentium libros canonicos, quos universalis Romana Ecclesia recipit, recte inferitur, & probatur, quod omnia, quæ credit, sint vera; cum omnia (saltem implicite) contineantur in libris canonicis, seu Biblia Sacra. Et si quis protervus, ait Doct., libros canonicos esse talium Auctorum negat; ea ratione negari poterit, quemlibet librum esse scriptum ab hoc, vel illo auctore.

thore, quem non novimus; & sic peribit omnis humana fides.

4 Confirmatur hoc signum per oppositum; nam omnes Hæresiarchæ fuerunt superbi, ambitiosi, impurissimi, invidi, & negaces, quorum Deus venter erat. Veniat Mahomethus, qui suo Alcorano cap. 45. fatetur, se habuisse privilegium à Deo copulandi sibi carnaliter omnes fæminas. Accedat Lutherus Apostata sacrilegus, qui post Apostasiam (invalide certe) Monialem in uxorem accepit. Sequatur Calvinus, qui ut Sodomiticus publico signo fuit punitus. Sicque de alijs, quorum cathalogum solum iasnauare nimis prolixum esset: ergo ex isto signo, seu capite, eorum sectæ sunt damnabiles, nostraque Religio vera censenda est.

Quartum Signum: diligentia recipientium;

5 Quæ sic probatur: tanta fuit apud Judæos diligentia circa libros canonicos, & est apud Christianos, ut de nulla alia humana Scriptura tot fida fuerint: ergo his credere debemus. Antec. constat ex labore, quem S. S. P. P.,

maxime Hieronymus, & August., insuper, & Concilia generalia, Provincialia, & Nationalia sumperunt ad discernendos libros canonicos ab Apocriphis: ergo quia his, & non libris hæreticorum, Gentilium, & Mahometi, credendum est.

Quintum signum est: rationabilitas contentorum in fide nostra.

6 Quod declaratur: omnia in ipsa contenta consonant recte rationi, & equitari; & valde rationabilia sunt: ergo &c. Prob. antec.: quid rationabilius, quam Deum colere, & diligere super omnia? proximum diligere, & nulli malum facere? juxta illud; *quod tibi non vis, alteri ne facias?* Quid honestius, quam virtutes diligere, & vitia fugere? Quid mirabilius & misericordius, quam Deum pro nobis fieri hominem, pati, & mori? Quid amabilius, quam ipsum Deum nobiscum manere in Eucharistia usque ad consumationem sæculi? Tamen, quid imitantius, quam præcepta nostræ legis, de qua Psalmô 8: *lex Domini immaculata, illuminans oculos.* Sed hæc

nia docet: fides catholica & alia multa, in quibus omnia potentia Dei, & ejus misericordia maxime commendantur: ergo hæc sola pro vera, & legitima religione tenenda est. Sed ut hoc signum magis elucescat, fit

Sextum signum: irrationabilitas singulorum errorum.

7. Aliæ ergo sectæ omnino irrationabiles sunt; quid enim irrationabilibus apud Judæos, quam nolle credere proprijs scriptoribus erga adventum Messiae tam clare prophetatum, & impletum? juxta illud Genesi. 49. *non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat, qui mittendus est; quod evenisse, nulli cordato dubium est. Quid absurdius, quam Secta Mahomethi, qui totam felicitatem nostram in Gula, & Coitu poni? Quid execrabilius, quam plures Deos colere, seu potius Dæmonia: nubere cum proprijs Matribus, & Filiabus, Senes ex altis Turribus ejicere; amicos vivos sepeliere cum mortuis. Hæc, & alia horrenda faciebant Gentiles, ut refert August. 7. de Civitat. Dei.*

8. Quid, si ad dogmata hæreticorum convertamur? Calvinus docet, Deum esse Authorem cujuscumque peccati: damnare pro suo velle quoscumque damnat: nullam esse humani arbitrij libertatem: præcepta decalogi esse impossibilia: nulla esse bona opera, sed solam fidem sufficere. Lutherani nunc temporis his omnibus, ut in plurimum, subscribunt, aliaque perversa docent. Deinde, quis non videt magnam varietatem hæresum contra illud Pauli ad Ephesios 4.: *unus Dominus, una fides, unum baptisma*: ergo ex irrationabilitate errorum contentorum in alijs Sectis, & ex varietate ipsarum clare convincitur, Religionem Catholicam, continentem mysteria ad rationem consona, esse tenendam, & credendam.

Septimum signum: Ecclesie stabilitas:

9. Hæc, enim, quanto magis fuit persecuta, tanto magis stabilita. Unde Gamaliel Actibus Apost. cap. 5.: *si ex hominibus consilium est, dissolvetur; si vero ex Deo est, non poteritis illud dissolvere:*

ergo cum nullus potuerit inter tot, & tantos persecutores illam destruere, sed potius persecutionibus stabilita fuerit, sequitur necessario, hanc legem Dei consilium esse; maxime cum videamus contrarium evenire in omnibus alijs sectis; antiquæ enim penitus eliminatae sunt; & hoc eventurum de famosioribus nunc temporis regnantibus firmiter in Deo speramus, juxta dictum ipsius: *omne Regnum in se divisum desolabitur*; sunt enim adeo inter se divisi Hæresiarchæ, ut vix unus cum alio in credendis conveniat. Econtra de nostra Ecclesia, de qua dicitur: *& Porta Inferi non prævalent adversus eam.*

Octavum signum; miraculorum claritas:

10 Deus ergo, ut probatum manet disp. 3. huius, non potest esse falsus testis, nec facere miracula in confirmationem doctrinæ falsæ; sed innumerable miracula fecit ipse Christus Dominus, fecerunt & Apostoli, quotidieque faciunt ad invocationem Dei prædicantes religionem christianam, ita ut Richardus à Sancto Viêt. lib. 1. de Trinitat. loquens cum

Deo dixerit: *Domine si error est, à te decepti sumus; nam ista in nobis, tantis signis, & prodigijs sunt confirmata, & talibus, quod non nisi per te fieri possunt*: ergo. Et si quis proterviens neget miracula, audiat Augustinum 22. de Civitate cap. 5.: *hoc unum grande miraculum sufficit nobis: quod totus terrarum orbis sine ullis miraculis credidit, amplectens religionem carni, & sanguini repugnantem.* Quid enim mirabilius, ait Scotus, quam quod pauci Pauperes, & rudes plurimos potuerint convertere sapientes?

11 Si vero adhuc insistent heretici, etiam juxta Evangelia, & Apocalypsim, Anti-Christum innumera miracula esse facturum, quin ex hoc possit probari veritas ejus doctrinæ: nos non urget; quia ut ait Doct. cit., jam Christus Dominus nobis prædixit apud Math. 24., & 2. ad Thesalonic. cap. 2.: talia non fore vere miracula, sed ope Damonum facienda; in finemque mundi omnes huius Filij Satanæ machinas evertendas. Videte dicta quæst. ult. disp. 3. huius.

Nonum signum: testimonium eorum, qui foris sunt;

12 Nam salutem sumere debemus ex inimicis nostris. Nullas ergo ex Catholicis Romanis inventus est, qui laudet, vel approbet vitam, & doctrinam infidelium aliquorum, aut hæreticorum, vel dicat, homines salvari in ulla illorum secta; sed ex infidelibus, & hæreticis, quam plures sunt; qui asserant, quod in nostra religione catholica salus æterna consequi potest, etsi cum magna difficultate: ergo quia nostra religio amplecti debet. Unde Mathometus in suo Alcoraneo cap. 2. Expresse docet, Christianos in sua fide salvari: cap. 4., Christum fuisse maximum Prophetarum. Josephus lib. 18. antiquitatum asserit cap. 6., Christum plusquam hominem fuisse; sicque alij pie loquuntur de nostra secta. Videantur in N. Arbiol cit.

Decimum signum: magnifica, & divina pietas eorum, qui ad nostram sectam convertuntur.

13 Sit primus Testis bonus Latro, qui videns Christum in Cruce patientem exclamavit dicens: *Domine memento mei, dum veneris in Regnum tuum.* Sit secundus *Saulus*, qui magnus persecutor nostræ fidei, statim vas electionis est factus, & usque ad tertium raptus Cœum. Tertio perlege historias Ecclesiasticas, & invenies per plures Reges, & Imperatores, qui cum antea essent Idolorum cultores, illico facti sunt Ecclesiæ catholicæ propagatores; sed hæc omnia non poterant fieri tam citò absque speciali auxilio, & assistentia Spiritus Sancti: ergo quia talis cupiditas, & pietas illorum, qui ex suis erroribus ad nostram fidem conversi sunt, comprobatur credibilitatem mysteriorum nostræ fidei.

*Undecimum signum: est
constantia Mar-
tyrum.*

14 Antesignanus est Christus Dominus, qui mortem turpissimam pro nobis passus est, nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus: quæ sequuti sunt omnes Apostoli, post ipsosque adeo innumeri Martyres, quod si omnes colerentur, plusquam tria-milia unicuique diei totius anni responderent, ut ait Div. Hieronymus ad Eliodorum.

15 Contra hoc signum clamant Judæi, & hæretici gloriantes, se etiam habere Martyres, qui pro sua Religione tormenta, & mortes passi sunt. Sed certe vanè gloriantur; tum, quia etiam Diabolus suos habet Martyres. Tum, quia non ponunt in numero cum numero Martyrum fidei nostræ. Sed quæro ab ipsis, quot miracula Deus patravit in eorum martyrio? Quot eorum corpora incorrupta manent? Quæ eorum sepulchra, ubi stupenda signa, & miracula fiant? Certe mortui sunt pro sua secta; cæterum memoria eorum perivit, nec aliquid miraculum ad invocatio-

nem eorum patratum est, quod vere miraculum fuerit; sicut quotidie experimur in nostra Ecclesia catholica: ergo est magna differentia inter constantiam Pseudo Martyrum eorum, verosque Martyres nostros.

*Duodecimum & ultimum signum: Præiosa
in conspectu Domini
mors Sanctorum ejus:
mors peccatorum
pessima.*

16 De pluribus enim, qui nostram catholicam religionem ex toto corde observaverunt, in hac pagina commemoratur eorum præiosa mors. Moyses in osculo Domini efflavit animam, ex Deuteronom. cap. ult. Henoc, & Elias translati sunt in Paradisum: Stephanus vidit Coelos apertos. Et sic de alijs pene innumedis, quorum præiosam mortem Dominus miraculis decoravit, quorumque vitam, & transitum apud Breviarum Roman., Martyrologiumque universale videre relinquo.

Quid

17 Quid vero nunc referam de infamta, pessimaque morte Persecutorum nostræ fidei, tum in veteri, tum in novo testamento, tum tandem ex historijs Ecclesiasticis fide dignis? Pharaon submersus in mari rubro. Datan, & Abiron absorpti sunt à terra. Jezabel à canibus lacerata. Judas laqueo suspensus. Herodes scatens verminibus obiit. Simon Magus miserabiliter periit; nam *tibiæ confractæ sunt*. Ex hæreticis, Manichæus vivus excoriatus est. Arrius in latrinis publicis intestina effudit; quod & de Calvino Sodomitico refertur. Lutherus repente obiit. Tandemque infelix Enrichus 8. Angliæ Rex cum his orationibus spiravit: *omnia perdimus*: ergo de primo ad ultimum considerata morte fidelissima SS. Ecclesiæ Catholicæ, & pessima hæreticorum, & Persecutorum Ecclesiæ, sequitur, quod illorum transitus, & illorum mors est signum prudentissimum credibilitatis mysteriorum nostræ fidei.

18 Hac signa lato clamor aliqui theologi dogmatici explicant, & corroborant; nos autem veluti compendiosè ea explicuimus; & studiosè quidam, ut tenacius in memoria retineantur: quod per-utile (ne

cessarium proferant) est virò Theologo; nam (teste N. Sennin ex experientia) alicui contingere valet, ut opus habeat recurrendi ad hæc motiva, ut illa suadeat alicui moribundo in fide nutanti, ut de facto testatur Prædictus Author sibi evenisse cum quodam moribundo acuto latis, & perdocto. Sed nota, quod Catholici non ex quolibet signo colligunt credibilitatem, & veritatem nostræ fidei; sed ex omnibus collective sumptis, quæ sane in nulla alia secta reperiri valent. His ergo de signis, sit nunc.

QUÆST. II.

*An, & quomodo
mysteria nostræ
fidei sint cre-
dibilia.*

1 Noto primo quod
Nex dictis in quæst.
antec., & ex signis credibilitatis ibi apposisis clarissime infertur apud Catholicos omnes, mysteria nostræ fidei, needum
esse

esse prudenter credibilia fide divina, & infusa, sed etiam evidenter. Ratio in promptu est; quia illud est evidenter credibile, quod est evidenter dignum, ut credantur assensu firmissimo; sed talia sunt mysteria nostræ fidei; cum habeant motiva ita gravia, & ponderosa, ut nullam relinquunt dubitationem prudentem, aut formidinem de veritate oppositi; ergo necdum prudenter, sed & evidenter credibilia sunt ex signis iam apposis. Quare difficultas est de specie, & gradu evidentiæ credibilitatis, qua gaudent talia mysteria. Pro cuius resolutione.

2. Noto 2., quod non est idem mysteria nostræ fidei esse evidentiæ; & credibilitatem eorum esse evidentem. Explicatur hoc: aliud enim est, mihi esse evidens, materiam 1. posse existere absque omni forma; & aliud valde diversum, quod mihi sit evidens, hoc idem esse probabile. Unde ut mysteria nostræ fidei sint evidentiæ, vel *physicè*, vel *metaphysicè*, veritas eorum debet apparere ex terminis, sicut apparet veritas primorum principiorum, vel saltem deberent habere aliqua principia ex terminis evidentiæ, ex quibus necessario sequatur eorum veritas; attamen ut sint

evidenter credibilia, sufficit dari evidentiæ motiva, ex quibus semel cognitis, prudenter quis datur ad credendum talibus mysteriis. Ex quo inferitur cum Doct. quæst. 2. Prolog.: evidentiissimum esse, aliquid esse credendum non apparens physicè; quia aut nulli credis de contingenti, quod non vidisti &c. Vide Doct. ibi.

3. Noto 3., quod evidentiæ prout ad præsens attinet, est triplex: *moralis*, *physica*, & *metaphysica*; moralis est illa, quæ habetur de re aliqua propter dictum hominum prudentum, & probatæ virtutis, ita ut sine temeritate non possit judicari oppositum. Huic evidentiæ morali repugnat, quod subest falsitas; non tamen repugnat physicè, nec metaphysicè. Exemplum: nec physicè, nec metaphysicè repugnat, Romam non esse, Carolum V. non regnasse; repugnat tamen moraliter propter concordiam tot historicarum in hoc unanimiter conspirantium. Evidentiæ physica est illa, qua objectum tanta evidentiæ proponitur, quod naturaliter loquendo non possit aliter se habere, bene vero supernaturaliter: & quando propositio aliqua habet huiusmodi evidentiæ, repugnat tam moraliter, quam physicè, quod ipsi

ipsi subit falsitas; non vero metaphysicè.

4 Exemplum: est evidens physice, substantiam subesse accidentibus, quæ sensibus percipiuntur: & ignem debite approximarum comburere passum; nam naturaliter loquendo accidentia nequeunt esse sine substantia; nec ignis debite approximatus, quin comburat passum; metaphysicè vero loquendo potest evenire oppositum, ut patet in accidentibus Eucharisticis, & igne Babylonico. Evidentia tandem metaphysica est illa, qua prædicatum ita converit subjecto, quod nec divinitus possit subjectum esse sine ipso, ut patet in istis propositionibus: *Deus est existens: homo est animal rationale.*

5 His ergo prælibatis; difficultas in præsentia est, an mysteria nostræ fidei habeant evidentem credibilitatem dumtaxat moralem; an vero physicam; an tandem metaphysicam? Circa quam difficultatem triplex enumerari valet sententia. Prima tenet, prædictam evidentiam credibilitatis esse tantum moralem. Sic Capræolus in 3. dist. 31. & 32. Pater Bonæpei cum alijs paucis. Secunda sententia sustinet, talem evidentiam credibilitatis

esse solum physicam. Sic Pater Suarez cum alijs ex sua societate. Tertia tandem sententia defendit, evidentiam credibilitatis mysteriorum nostræ fidei esse metaphysicam. Sic expresse N. Arbiol Disp. 5. artic. 2. ubi citat Magistrum Lumbier. Sic etiam Marin hic citans aliquos Thomistas, & Jesuitas. Ut verum fatear, Scotistæ ut in plurimum non satis se declarant in hoc puncto. Et ratio, meo videri, est; quia Subt. Doct. q. 2. Prologi, ubi de hac re agit, solum asserit, quod mysteria nostræ fidei sufficientissime sunt nobis tradita in Sac. Scriptura, & quod pro eis sunt argumenta (uti sunt supra posita, in quæst. antec.) ad suadendum, & convincendos adversarios. Quare licet ex hoc inferatur aliqua evidentia; qualis vero illa sit, non determinatur à Subt. Doct.; consequenterque nec declaratur à Scotistis. Quid nobis sit tenendum declarat sequens....

CONCLUSIO.

6 Mysteria nostræ fidei sunt credibilia evidentè evidentia metaphysica. Est conformis tertriæ sententiæ, cuique noviter adheret Gonzalez Math. tract.

tract. 2. de fide disp. 5. quæst. 1. conclus. 1. Prob. 1. conclusio ex Sac. Scriptura ; & primo ex illo Psalm. 92. : ubi loquens David de credibilitate mysteriorum ait : *testimonia tua credibilia facta sunt nimis* ; sed *ly nimis* magis accedit ad maiorem evidentiam , quàm ad minorem : ergo cum evidentia metaphysica sit maior evidentia morali , & physica , ut constat ex dictis , & per se notum est ; de ista debent intelligi præfata verba ; & consequenter testimonia Dei , seu mysteria nostræ fidei facta sunt evidenter credibilia evidentia metaphysica.

7 Prob. 2. conclusio ex illo Joan. 15. : *si opera non fecissim in eis , quæ nemo alius fecit , peccatum non haberent ; nunc autem excusationem de peccato suo non habent* : ergo peccarunt Judæi non credendo doctrinam Christi sub tot miraculis confirmatam : ergo doctrina Christi sub talibus miraculis , & signis erat prudenter credibilis. Infero nunc : ergo hæc propositio : *doctrina Christi sub signis , & operibus ab ipso factis est prudenter credibilis* , est propositio metaphysice evidens. Prob. hæc conseq. : illa propositio est metaphysice evidens , quæ nec divinitus potest

falsificari ; sed hæc propositio : *mysteria nostræ fidei tot signis munita sunt prudenter credibilia* , est talis , quod nec divinitus falsificari possit : ergo &c. Prob. min. : propositio attingens prædicata essentialia alicuius rei nec divinitus falsificari potest ; sed prædicta propositio attingit prædicata essentialia prudentis credibilitatis : ergo &c. Prob. min. : prædicata essentialia prudentis credibilitatis nostræ fidei sunt duodecim signa quæst. antec. relata ; sed prædicta propositio regulatur à præcognitione talium signorum : ergo attingit prædicata essentialia prudentis credibilitatis.

8 Prob. 3. conclusio : si non esset nobis metaphysicè evidens , mysteria nostræ fidei esse prudenter credibilia , maxime , quia nec physice , nec metaphysicè est nobis evidens , talia mysteria esse vera ; sed hoc non tollit , ut sit nobis metaphysicè evidens , mysteria nostræ fidei esse prudenter credibilia : ergo &c. Mai. est fundamentum contrariorum. Prob. min. : estò nobis non sit nec physice , nec metaphysicè evidens , hominem petentem eleemosynam sub veste attrita esse vere pauperem ; nam revera potest esse dives , & paupertatem exterius fingere :

re: est tamen nobis metaphysice evidens, honestum, & laudabile fore elargiri eleemosynam tali homini sub veste paupere representato: ergo à pari; & si non sit nobis metaphysicè evidens, mysteria nostræ fidei esse vera; tamen est nobis metaphysicè evidens, ipsa proposita sub signis credibilitatis jam relatis esse prudenter credibilia.

9 Prob. tandem conclusio, & confirmatur præcedens ratio: veritas mysteriorum nostræ fidei desumitur ex diverso capite ab eo, à quo desumitur eorum prudens credibilitas: ergo quamvis veritas mysteriorum non sit nobis metaphysice evidens, poterit tamen esse nobis metaphysice evidens prudens credibilitas ipsorum. Prob. antec.: veritas mysteriorum desumitur ex connectione prædicatorum essentialium cuiuslibet mysterij in se ipso considerati: prudens vero credibilitas ipsorum desumitur à signis extrinsecis relatis: ergo ex diverso capite &c.: ergo stat bene, veritatem objectivam mysteriorum non esse nobis metaphysice evidentem; esse tamen nobis metaphysice evidentem prudentem credibilitatem ipsorum sub tot signis. De

hoc amplius in solutione argumentorum.

Solvuntur argumenta.

10 Arguitur 1.: si daretur evidentiā metaphysicā prudentis credibilitatis mysteriorum nostræ fidei, daretur etiam de illo, in quo fundatur talis credibilitas; sed non datur: ergo &c. Prob. min.: prudens credibilitas mysteriorum fundatur in miraculis supra relatis; sed de istis non datur talis evidentiā metaphysica: ergo &c. Confirmatur: magis credibilia forent mysteria nostræ fidei, si daretur evidentiā metaphysicā signorum, quam si solum datur evidentiā moralis; sed si daretur evidentiā metaphysicā signorum, solum daretur evidentiā metaphysicā credibilitatis mysteriorum: ergo si solum datur evidentiā moralis signorum, solum datur talis evidentiā de credibilitate mysteriorum nostræ fidei.

11 Respondeo concessa mai., negando min.: ad probationem distinguo mai.: prudens credibilitas mysteriorum fundatur in relatis signis certo moraliter existentibus, conced. mai.: certo physice, nego mai.: & distinguo min.; sed non datur

tur

tur evidentiā metaphysicā de existentia *physica* signorum, conc. min.: de existentia *moralī* certō moraliter inferente existentiam physicā eorum, nego min. & conseq.. Itaque credibilitas *mysteriorum* non fundatur proximē in existentia *physica* signorum certō *physice* existentium; sed in existentia *physica* infallibiliter certō moraliter existentium. Unde cum sit metaphysice evidens, dari certitudinem moralem de existentia *physica* signorum, hinc oritur evidentiā metaphysicā credibilitatis *mysteriorum*.

12 Ad confirmationem dist. mai.: magis credibilia &c. *intra eandem lineam*, conc. mai.: *in diversa linea*, nego mai.: eisdem terminis distinguo min., & nego conseq.. Verum ergo est, quod data evidentiā metaphysicā signorum, tunc *mysteria* nostræ fidei essent magis credibilia *intra eandem lineam*; nam adhuc in *linea* evidentiæ, dantur alia alijs evidētia. Sic prima principia adhuc in *linea* evidentiæ sunt evidētia conclusionē ex ipsis deducta, & unus actus metaphysice evidens est clarior, & evidētia alio actu metaphysice evidenti, ut patet in Beatis comparative ad viato-

res cognoscentibus evidentiis, clarius, & expressius aliquod objectum, quā puri viatores.

13 Arguitur 2.: quod est metaphysice evidens, a nemine negari potest; sed infideles, & hæretici negant prudentem credibilitatem *mysteriorum* nostræ fidei: ergo &c. Maior constat; quia evidentiā metaphysicā convincit intellectum. Respondeo, distinguendo mai.: quod est metaphysice evidens a nemine negari potest *prudenter*, conc. mai.: *imprudenter*, nego mai.: invertis terminis distinguo min., & nego conseq.. Si ergo infideles, & hæretici serio, & animo veritatis indagandæ motiva, quibus nititur credibilitas *mysteriorum* nostræ fidei, scire vellent, absdubio non negarent ea; sed quia eorum voluntas proterva est, & prona ad laxandas habenas peccatis, nolunt, talia signa considerare, quibusque quadrat illud dictum propheticum; *noluit intelligere, ut bene ageret*. Et si aliquādo talia signa & motiva prudētis credibilitatis *mysteriorum* nostræ fidei cōsiderant, & nolunt credere, eis adapta proberbium poeticum: *video meliora, proboque, deteriora sequor*.

14 Arguitur 3.: actus fi-

fidei dicitur à Patribus valde difficilis, ita, ut captivetur intellectus in obsequium ipsius, juxta dictum Apostoli; sed si mysteria nostræ fidei essent evidenter metaphysice prudenter credibilia, non esset adeò difficilis: ergo &c. Prob. min.: credibilitas magnam dat facilitatem credendi: ergo &c. Resp. negando min. & antec. probationis. Mysteria ergo nostræ fidei possunt dupliciter considerari. Primò, prout habent esse supra naturam. Secundò, prout habent esse ex motivis extrinsecis, quibus redduntur credibilia. Si primo modo considerentur, postulant captivitatem intellectus. Si secundo modo, prout tot signis, & miraculis confirmata sunt, quæ non nisi à solo Deo fieri possunt, tunc proponuntur ita evidenter, quod intellectus ipsa prospiciens de facili credat, nequeatque ipsis dissentire, quamvis possit suspendere assensum. De hoc ultimo erit sermo Disp. 6. huius.

15 Arguitur 4.: sicut se habet scibile respectu habitus scientiæ, ita se habet credibile respectu habitus fidei; sed si aliqua res est evidenter metaphysice scibilis, est etiam evidenter metaphysice vera: ergo si mysteria nostræ fidei sunt evidenter metaphysice

credibilia, sic etiam vera; sed hoc est falsum: ergo &c. De hoc argumento quæst. sequenti. Resp. nunc negando mai. quia quod veritas sit evidens metaphysicè, non habetur nisi clare, & scientifice procedendo per principia intrinseca rei cognitiæ, vel per effectus necessario dependentes à suis causis: at quot sit evidenter metaphysice credibilis habetur per motiva extrinseca, seu signa relata, quibus assensus redditur evidenter metaphysicè credibilis, cum quaque evidenter sit obscuritas veritatis objecti crediti, vel credendi. Ex quo constat disparitas.

16 Arguitur 5.: si mysteria nostræ fidei essent evidenter metaphysice credibilia, vel fide divina, vel humana; sed neutrum dici potest: ergo &c. Resp. dist. mai. quoad 1. part.: essent credibilia fide divina *objective sumpta*, conc. mai.: fide divina *considerata ex parte principij supernaturalis infusi*, subdist. mai.: *semper, & necessario*, nego mai. & min. & consequ. Declaratur hoc: vel mysteria fidei proponuntur intellectui bene disposito, clareque penetranti motiva, & signa credibilitatis; vel proponuntur pueris, & rusticis, qui in talia signa credibilitatis penetrare non possunt?

17 Dico ergo, quod in utroque casu mysteria sunt credibilia fide divina objective sumpta; hoc est, habet fidem divinam existimative talem; cum hoc tamen discrimine, quod si objectum credibile sit revelata à Deo revelatum, assensus ipsi præstitus nitetur fidei, supernaturali, simul cum intellectu concurrente ad actum, absque eo tamen, quod unquam detur evidentia de existentia talis fidei in intellectu; nam hoc solum est creditum. Si vero objectum credibile non sit à Deo revelatum, sed potius falsum, ut evenire potest quando Parochus proponit Rustico aliquid falsum, ut obligatorie credendum de fide, tunc Rusticus, qui maioribus tenetur credere, credit fide solum objecto existimative tali, minime vero fide in re divina; quia isti repugnat inclinare in falsum. Vide quæ diximus disp. 3. huius quæst. 3. maxime argumento 2. à num. 15.

18 Arguitur 6. : non est metaphysice evidens prudens credibilitas illorum mysteriorum, quorum doctrina continet plura probabiliter falsa; sed talia sunt mysteria nostræ fidei: ergo. Prob. min. inter mysteria nostræ fidei continentur mysterium Incarnationis,

Trinitatis, & Eucharistiæ; sed hæc sunt probabiliter falsa: ergo &c. Prob. min. : illud est probabiliter falsum, quod convincitur ut tale ex primis principiis, scilicet: *Deus est immutabilis; quodlibet est, vel non est, impossibile est idem simul esse, & non esse: quæ sunt eadem unitertio, sunt eadem inter se: quantitas est divisibilis in loco;* sed mysteria Incarnationis, Trinitatis, & Eucharistiæ convincuntur probabiliter falsa ex his principiis; quia Deum esse Incarnatum opponitur immutabilitati: *Deum esse Trinum*, opponitur principio: *quæ sunt eadem &c.* & *Christum esse indivisibiliter in Eucharistia* opponitur divisibilitati quantitatis: ergo. Respondeo huic argumento negando omnes minores ipsius; quarum falsitas satis constat ex dictis in tractatibus de Incarnatione, & Trinitate. Videte ibi; & quoad existentiam Christi in Eucharistia dico, quod prout docetur in Logica, quantitas non constituitur metaphysice per extensionem actualem, sed per radicalem suarum partium; unde hoc non opponitur tali existentia.

19 Arguitur ultimò: si mysteria nostræ fidei essent evidenter metaphysice credibilia, essent sic evidenter vera; sed

sed hoc est falsum: ergo &c. Probatur sequela maioris; hæc argumentatio est bona: *hoc est evidenter credibile*; ergo est *evidenter verum*; ergo si mysteria &c. Prob. ant. hæc argumentatio: *hoc est evidenter falsum*; ergo est *evidenter incredibile*, est ejusdem rationis cum argumentatione supra posita; ergo sicut hæc valet, ita & illa. Confirmatur: ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis; sed quod est evidenter falsum, est evidenter incredibile; ergo per oppositum, quod est evidenter credibile, est evidenter verum. Resp. 1. ad argum., negando mai. Ad prob. nego antec. ad cuius probationem, conc. antec., & consequentiam nego cum paritate; sed

20 Resp. 2. distinguendo mai.: si mysteria nostræ fidei &c., essent evidenter vera *evidentia specie distincta* ab illa, qua sunt credibilia, conc. mai. *eadem evidentia* nego mai.: in versis terminis disting. min. & nego consequ. Explicatur: quamvis mysteria nostræ fidei sint evidenter metaphysice credibilia, ex hoc solum infertur, quod sint evidenter moraliter vera, ut dicimus quæst. sequenti. Ad probat. sequelæ, nego paritatem. Disparitas est; quia credi-

bilitas, & veritas ex diverso capitur, ut iam dictum manet in ultima probatione conclusionis, & in solutione 4. argumenti huius, & amplius constabit in quæst. seq.

22 Ad confirmationem distinguo antec.: ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis, quando subjectum nequit carere alterutra ex formis contrariis, conc. ant.: quando subjectum potest carere utraque forma contraria, nego antec., & concessa min., nego consequ. Itaque, quamvis valeat ista argumentatio: *Corpus habet formam rationalem: ergo Corpus est vivum*; non tamen valet ista: *Corpus non est vivum: ergo habet formam leoninam*. Ratio est; quia licet forma rationalis, & leonina sint contraria, tamen potest corpus carere utraque forma. Sic ergo in præsentī, licet valeat: *hoc est evidenter falsum: ergo est evidenter incredibile*; non tamen valet: *hoc est evidenter credibile: ergo est evidenter verum*; ratio est eadem; quia licet verum, & falsum sint contraria; tamen subjectum potest absolute carere utroque prædicato; nam potest fieri vel subcredibiliter, vel sub dubitatione. Reliqua argumenta in quæst. sequenti,

QUÆST.

QUÆST. III.

*An, & quomodo
mysteria nostræ
fidei sint eviden-
ter vera?*

I Cum nihil sit credibile, nisi ex veritate concepta; sicut nec incredibile, nisi ex falsitate concepta; ideo post examen credibilitatis mysteriorum nostræ fidei; merito eorum veritatem indagamus. Et non quærimus: an fideles habeant evidentiam immediatam de veritate mysteriorum in se ipsis. Cum ex dictis quæst. 2. disp. 4. huius, obscuritas sit conditio necessaria ad assensum fidei. Unde fideles communiter, quamvis firmissimè credant, clare tamen sciunt, se non videre immediate Incarnationem Verbi, Trinitatem Personarum, & alia huiusmodi. Difficultas ergo tota est: supposita eviden-

tia metaphysica prudentis credibilitatis mysterio nostræ fidei fundata in signis, & motivis, credibilitatis ipsorum, ex hoc etiam resolvet aliqua. Evidentia veritatis ipsorum mysteriorum: quænamque hæc sit: an moralis, physica: an vero metaphysica? Pro cuius resolutione sit.

Conclusio.

Mysteria nostræ fidei sunt evidenter moraliter vera omnibus serio, ac simplici animo examinantibus eorum signa & motiva; non tamen sunt evidenter metaphysice vera. Conclusio quoad 2. partem est communis. Quoad primam verò est nostri Doctoris in 2. dist. 1. quæst. 3. §. *contra ista positionem*. Probaturque 1. ex ipso: Doctores catholici, nominatim Augustinus, & Anselm. citati à Doct. hic, inquirebant per rationes veritatem creditorum, quam evidenter demonstrare conabantur; sed non est dicendum, Sanctos D. D. in hoc inutiliter laborasse: ergo quia veritas mysteriorum nostræ fidei potest ostendi ex medio, quod S. S. P. P. assumebant, hoc est, ex signis, & motivis credibilitatis. Nunc sic; sed non ostendebant evidenter evidentia physica, aut

rhapsica veritatem mysteriorum in se, & prout sunt à parte rei; nam cum huiusmodi evidentia actuali de aliquo mysterio fidei non est compatibilis actus fidei, ut dictum manet disp. antec.: ergo S. S. P. P. per signa credibilitatis ostendebant evidenter moraliter veritatem mysteriorum fidei; & consequenter sunt sic vera.

3. Prob. 2. ex S. S. P. P. August. lib. de vera Religione cap. 2. ait: *Christianis temporibus, quenam religio potissimum sit tenenda, & que ad veritatem, & beatitudinem via sit, non est dubitandum.* Chrysostomus orat. quod Christus sit Deus. Sic concludit: *nullus itaque his contradixerit, nisi qui valde insanus, & totus stupidus sit, humanoque sensu privatus.* Arnold. lib. 2. contra Gentes: *incredulum genus humanum doctrina Christi nunquam fuisset consensurum, nisi aperta res esset, & luce prout dicitur clarior.* Sed hæc, & alia similia apud S. S. P. P. efficaciter probant, Religionem nostram esse veram, & consequenter ejus mysteria esse vera, non metaphysice evidenter, ut manet dictum: ergo evidenter moraliter.

3. Prob. 3. conclusio: est metaphysice evidens, mysteria nostræ fidei esse pruden-

ter credibilia; sed ex hoc resultat evidentia moralis de veritate ipsorum: ergo &c. Mai. constat ex quæst. antec.: probatur min.: licet aliud sit credibilitas, & aliud veritas, tamen quidquid probat mysteria esse credibilia, aliquid probat esse vera: ergo signa credibilitatis probantia evidenter metaphysice credibilitatem mysteriorum, probant (saltem evidenter moraliter) veritatem ipsorum. Prob. antec.: licet aliud sit incredibilitas quaternitas Personarum v. g., & aliud falsitas ejus, tamen quidquid probat, quaternitatem Personarum esse incredibilem, aliquid probat, quaternitatem esse falsam: ergo signa evidenter metaphysice probantia credibilitatem mysteriorum, probant saltem moraliter veritatem ipsorum.

5. Prob. tandem conclusio: mysteria nostræ fidei sunt evidenter moraliter vera, si est evidenter moraliter verum, dari in rerum natura aliquam veram Religionem, in qua homines beatitudinem supernaturalem consequi possunt; sed hoc est evidenter moraliter verum: ergo &c. Min. est vera; quia sic decet summam Dei providentiam, cuius esse, & existere modo supponimus contra brutales, & insensatos Athæistas.

Prob.

Prob. mai. : implicat aliqua vera religio, in qua homines beatitudinem supernaturalem consequantur, quin mysteria, quibus talis religio ntitur, sint credentibus evidenter moraliter vera: ergo si est evidenter moraliter verum, dari aliquam veram religionem, mysteria talis Religionis non possunt non apparere moraliter vera evidenter ejus professoribus.

6 Confirmatur: supposito quod sit in mundo aliqua vera Religio, mysteria Religionis Catholicæ Romanæ non possunt non esse moraliter vera: ergo sunt vera. Prob. antec.: mysteria Religionis veræ non possunt non esse vera; sed supposito quod sit in mundo aliqua vera Religio, sola Religio Catholica Rom. est vera: ergo &c. Mai. est evidens. Prob. min.: nulla Religio continens plura falsa, & absurda est vera; cum Deus nequeat esse author falsitatis; sed omnis Religio, excepta Catholica Rom., continet plura falsa, & absurda: ergo &c. Min. prob. discurrendo per singulas Sectas. In primis Atheistæ negant, Deum esse: Ethnici, adstruunt, pluralitatem Deorum; Judæi moderni in suo Tahalmud docent, Deum peccasse, & poenitentiam egisse, eo quod Judæos dispersit, & co-

rum Tempia subvertit: Mahometani tenent, omne turpe commercium esse licitum, suamque ultimam beatitudinem collocant in obliœenis voluptatibus: hæretici moderni ut in plurimum asserunt, Deum esse Authorem peccati; & alij negant liberum arbitrium: & sic de alijs; sed hæc omnia sunt falsa, & absurda: ergo omnis alia &c.

Solvuntur argumenta.

7 Arguitur I. : stante evidentiâ morali veritatis mysteriorum nostræ fidei, actus credendi non esset proxime & formaliter liber, & meritorius; sed hoc nequit dici: ergo nec quod stet talis evidentiâ. Prob. mai. : quælibet evidentiâ de veritate objecti credibilis tollit libertatem, & meritum actus erga tale objectum: ergo stante &c. Resp. negando mai, & maiorem probationem. Ratio est; quia sola evidentiâ physica, aut metaphysica de veritate objecti necessitat intellectum; tollitque libertatem actus. Cum ergo de mysterijs nostræ fidei in se non habeamus evidentiâ physicam, nec metaphysicam, inde est, actum as-

sentiendi illis minime esse necessarium. Nec obstat evidentia moralis, quam de veritate mysteriorum habemus; cum huiusmodi evidentia relinquat indifferentiam tam physicam, quam metaphysicā ad præstādam assensū, quod sufficit tam ad libertatē actus, quā ad ejus meritū.

8 Replicabis urgens: ergo stante evidentia morali veritatis mysteriorum, intellectus manet moraliter necessitatus ad credendum. Prob. consequ.: stante evidentia physica, vel metaphysica, intellectus manet necessitatus physicē, vel metaphysicē: ergo stante evidentia morali &c. Nunc sic; sed hoc sufficit ad destruendam libertatem in linea moris: ergo &c. Resp. dist. consequ.: ergo stante evidentia morali veritatis mysteriorum, intellectus est moraliter necessitatus necessitate *specificationis*, conc. consequ., *necessitate exercitij*, nego consequ. Itaque supposita tali evidentia morali, intellectus est necessitatus quoad specificationem; quia in sensu composito talis evidentia non potest intellectus positivē dissentire; ceterum quoad exercitium determinari debet à voluntate, ut assensum ponat præ carentia assensus. Et sic actus fidei evadit liber proxime, & formaliter, licet non libertate

contrarietatis; & specificationis; contradictionis tamen, & exercitij, quod sufficit tam ad rationem liberi, quā merito-rij.

9 Arguitur 2. ad idem stante tali evidentia, actus credendi non est proxime, & formaliter liber ullo modo: ergo &c. Prob. antec.: ut actus credendi sit proxime, & formaliter liber, necessarium est, quod voluntas proxime, & formaliter occurrat imperando talem actum nam si solum remote concurrit, actus erit solum remote liber; sed stante evidentia morali veritatis alicuius mysterij fidei non est necessarium tale imperium voluntatis immediatum, proximum, & formale: ergo stante &c. Prob. min.: stante evidentia morali de tali veritate resultant ex evidentia credibilitatis signorum, stat credibile præsens simul cum fide acquisita intellectui; sed eo ipso quod objectum credibile sit præsens in vi signorum, & quod in intellectu supponitur fides acquisita erga tale credibile, non requiritur, quod voluntas concurrat proxime, & formaliter positivē imperando actum credendi erga tale mysterium: ergo stante tali evidentia &c. Mai. est Doct. in 3. Dist. 25. quæst. 5. Later. §. *ideo dico*, ubi ait: *possi-*

*fitæ fide acquisita, credibili præ-
sente, potest intellectus per
fidem infusam credere, dummo-
do voluntas non contramoveat, nec
amplius requiritur: ergo &c.*

IO Scotistæ sunt cer-
tè inter se valde divisi in so-
lutione huius argumenti. Res-
pondent ergo aliqui, negando
antec., & omnes minores argu-
menti, usque ad authoritatem
Subt. Doct., quam sic explicant:
posita fide acquisita, credibili
præsentè, potest intellectus *as-
suefactus ad credendum*, per fi-
dem infusam credere, dum-
modo &c. conc. antec.: inte-
lectus *non assuefactus*, nec ha-
bituatus, nego antec.: explicatur
hæc solutio. Fideles quampluri-
mi sive docti, sive indocti, eo
ipso quod sint assuefacti ad
præstandum assensum mysterijs
fidei sufficienter ipsis propositis,
mediante imperio positivo vo-
luntatis imperantis elicientiam
actus credendi, multoties
poterunt elicere actum super-
naturalem fidei sufficienter
liberum, & meritum absque
ullo imperio positivo voluntatis
proxime, & formaliter imperante
talem actum, sed cum solo
imperio positivo præcedente,
virtualiter tamen permanen-
te.

11 Declaratur hoc, hoc
exemplo: si quis fidelis doctus
positive vellet volitione aliqua
supernaturali ad integrum per-
legere totam Apocalypsim Joan-
nis, v. g., crederet sane singulas
propositiones prout successive
leguntur absque nova repetitione
imperij formalis positivi de novo
respicientis quamlibet proposi-
tionem in particulari; ipsi
namque satis erat imperium
formale positivum antecedens
ab initio, & virtualiter permanes
erga subsequencia. Idem di-
cunt de Rustico multoties
symbolum recitante ex devotio-
ne. Sane hæc responsio satis
probabilis est; eamque, ultra
plures Scotistas, tueri aliqui
extranei.

12 Respondeo tamen
2. conformiter ad ea, quæ dic-
ta sunt tom. 6. cursus huius Al-
mae Provinciæ tract. 16. disp.
2. quæst. 3. à num. 53. negando
omnes propositiones argumenti,
sicut in prima responsione, us-
que ad authoritatem Doct., ad
quam dico, quod verba illa
non sunt ex propria mente
ipsius, quod satis patet ex ver-
bis, quæ immediate subjunxit,
scilicet: *Et est, quod requi-
ratur motio positiva voluntatis,
etiam sufficit voluntas ad sic
movendum in puris naturali-
bus.* Sed quia de hoc ad lon-
gum

gum, verum est hoc. cit. nostri
cultus Theologici, & ex intit-
tuto à nobis agendum est, disp.
seq., quæst. 2., sat sit pro nunc
intinuasse hanc secundam res-
pensionem, quam ut meliorem
amplectimur.

13 Arguitur 3.: omnia
fundamenta, quibus innititur
tam hæc, quam præcedens
conclusio, sunt falsa, vel fal-
tem valde dubia: ergo utra-
que conclusio est falsa. Probat.
antec.: talia fundamenta sunt
hæc: Deus non potest mentiri
nec per se, nec per alium: non
potest esse causa specialis ali-
cuius erroris, aut deceptionis:
non potest facere miracula in
confirmationem doctrinæ falsæ,
nec in circumstantiis, in quibus
doctrina falsa redderetur pru-
denter credibilis; sed hæc fun-
damenta sunt falsa, vel faltem
valde dubia: ergo omnia fun-
damenta &c. Respondeo ne-
gando antec., & min. proba-
tionis quoad omnes partes, cu-
jus falsitas sufficientissimè con-
stat ex dictis disp. 3. huius per
4. quæstiones.

QUÆST. IV.

*An in omnibus credentibus
debeat præcedere iudicium
evidens credibilitatis mys-
teriorum fidei?*

EXtra dubium est
apud AA. quod
ad credenda mysteria fidei ex
communi lege requiritur exter-
na propositio mysteriorum; nam
ex Paul. ad Rom. 10. *quo-
modo credent ei, quem non au-
dierant? Quomodo autem au-
diens sine prædicante?* Quare
non audiendi sunt hæretici nos-
tri temporis dicentes, non esse
necessariam objectivam propo-
sitionem ad fidei assensum, sed
sufficere spiritum privatum, quo
singuli inspirantur, & regun-
tur. Estó enim hoc sustineri
posset respectu aliquorum par-
ticularium, & in speciali pro-
videntia, tamen attentæ univer-
sali, requiritur aliqua propo-
sitió Ecclesiæ per se, vel per
suos Ministros ad mysteria cre-
denda. Quod expressit August.
cap. 5. contra Epist. funda-
menti, dicens: *Evangelio non
crederem, nisi me autoritas Ec-
clesiæ teneret.*

Similiter certum eſt, quod ad fidem, requiritur aliquod iudicium credibilitatis myſteriorum innixum gravibus fundamentis; nam ut dicitur Eccleſiaſt. cap. 19.: *qui credit cito leviter eſt corde*; tunc autem cito credit, qui ſine gravi fundamento aſſentit. Ex quo ultra advertendum eſt, quod, eſſi aliqui AA. antiquitus docuerint, ad credendum ſufficere iudicium probabile credibilitatis myſteriorum; hodie hoc ſuſtineri nequit, ſuppoſita damnatione Innocentij XI. de propoſ. 21.; alias enim ſufficeret iudicium, ſeu notitia probabilis revelationis, quod eſt expreſſe damnatum à tali Summ. Pontif. Unde pluſquam probabile iudicium credibilitatis requiritur, ſcilicet, evidens; ſed nota, quod hoc eſt duplex: aliud ſimpliciter tale, quod habetur ex conſideratione, & ponderatione motivorum. Aliud reſpectivum reſpectu eorum, qui neſciunt ponderare motiva, nec perfecte intelligere, & tamen formant iudicium certum, necdum ſpeculativum, ſed etiam practicum de credibilitate myſteriorum, hoc eſt, quod iudicant, honeſtum eſſe, credere, quod ita credibile apparet.

Præſens difficultas præcipue procedit de incipientibus credere, ſcilicet, de converſis ad fidem, vel de pueris pervenientibus ad uſum rationis; vel de illo, cui aliquid de novo proponitur credendum, nam qui ſemel credidit, & in ſimul circa id, quod credidit, habuit prævium iudicium prudentis credibilitatis, quale ad credendum requiritur, non videtur neceſſe, quod quoties credit, aliud iudicium efformet. His ſuppoſitis, ſit

Concluſio:

4. In omnibus, & ſingulis incipientibus credere eſt neceſſarium ad aſſenſum fidei præcedere iudicium evidens credibilitatis, vel evidentia abſoluta, vel reſpectiva. Hæc concluſio licet prima facie videatur contra N. Maſtrium diſp. 6. q. 10. art. 2., tamen ſi bene perpendatur ejus explicatio non eſt contrarius nobis. Prob. concluſio ratione: ut quis prudenter credat, & non leviter, debet duci per aliquod fundamentum ad credendum; ſed tale fundamentum debet facere aliquam evidentiam credibilitatis: ergo &c. Prob. min.: fundamentum de-

debet esse tale, ut absque aliqua prudenti dubitatione, & formidine judicet, mysteria sibi proposita esse digna, ut credantur assensu omnino firmo, & securo; sed ad hoc est necessarium fundamentum, quod generet aliquam evidentiam credibilitatis; ergo &c.

5 Prob. min.: dum quis est constitutus in dubio circa veritatem objecti sibi propositi; vel saltem prudenter formidet de ejus veritate, nequit judicare objectum propositum esse dignum, ut credatur fide omnino firma, & secura, qualis est divina; cum hoc judicium non admittat secum prudentem dubium, aut prudentem formidinem de veritate objecti sibi propositi; sed hoc ipso hoc judicium, quo judicatur objectum propositum esse dignum ut credatur fide omnino firma, & secura, est in aliquo vero sensu judicium evidens credibilitatis; ergo hoc requiritur ad credendum. Sed ne equivocatio sequatur, adverte, quod aliquando contingere potest, quod solo Deo interius docente, & inspirante, credantur mysteria fidei evidenter credibilitatis, & tunc non erit necessarium tale judicium; quare conclusio procedit de regulariter evidentibus.

6 Dices primo: evidens judicium credibilitatis, sive evidentiæ absoluta, sive respectiva debet formari ex vi argumentorum, seu ex signis credibilitatis; sed hoc judicium nequit esse in pueris, & rusticis, qui nec penetrant vim talium argumentorum, maxime dum primò credant, sed solum credunt ex simplici propositione facta à suo Parrocho, vel parentibus: ergo in eis non datur tale evidens judicium credibilitatis. Resp. omīssa mai., negando min.; nam evidentiæ respectiva, seu evidentiæ moralis admittit gradua-lem latitudinem, nec requiritur in eodem gradu certitudo respectu omnium credentium; sed sufficit, quod pro capto cuiuslibet sit cognitio credibilitatis, quæ ad lineam certitudinis moralis attingat. Hæc autem datur in Rusticis, & Pueris, cum primò credunt; nam sine aliquo dubio, aut formidine apprehendunt mysteria, quæ ipsis à Parrocho proponuntur, ut dicta à Deo, vel ut doctrina universalis Ecclesiæ; & sic statim judicant, ea esse credibilia evidenter evidentiæ morali, & respectiva.

7 Dices 2. & est replicata: quod mysteria proposita à Parrocho debeant credi ut dicta à Deo, & ut acceptata ab Universalis Ecclesiæ, solum constat

Ruf

Rusticis, & Pueris ex propositione sui Parrochi, aut Parentum; sed hæc propositio non excedit limites fidei humanæ, quæ exposita est prudenti dubio, & formidinali: ergo iudicium à nobis assignatum de evidenti credibilitate respectiva non sufficit. Confirmatur paritate: rusticis, & Pueris hæreticorum errores suæ sectæ proponuntur a suis prædicantibus, eo modo ac Pueris, & Rusticis inter catholicos proponuntur mysteria nostræ fidei; sed iudicium in primis ortum ex propositione suorum prædicantium non est moraliter evidens adhuc evidentiæ respectiva: ergo nec in secundis; & consequenter &c. Hoc argumentum aliquam præferret difficultatem. Pro cuius solutione

8 Notá, quod licet, quantum ad externam propositionem, nulla sit differentia inter Pueros, & Rusticos catholicos, dum primo credunt veritates fidei propositas a suis Parrochis, ac inter Pueros, & Rusticos infidelium, dum incipiunt credere errores suæ sectæ propositos a suis prædicantibus; at tamen, cum ultra hoc iudicium prævium credibilitatis ad elicentiam assensus fidei supernaturalis requiratur illustratio interna supernaturalis, & divina

inspiratio alliciens, & movens voluntatem hinc; ex hoc instinctu Spiritus Sancti illud iudicium prævium roboratur, & firmatur in Rusticis, & Pueris Christianis, ita ut certius habeatur, quam ex sola externa propositione Parrochi: & hoc non evenit in Rusticis, & Pueris hæreticorum. Unde præ oculis semper habendum est, quod licet dicamus, quod illud iudicium sit moraliter certum, seu evidens evidentiæ respectiva ad assensum fidei infusæ, non tamen est sufficiens. His notatis

9 Respondeo, distinguendo min.: sed hæc propositio non excedit *absolute* limites fidei humanæ, conc. min.: *respective*, & *pro captu credentis*, nego min., & consequentiam. Verum ergo est, quod sola propositio Parrochi, immò nec motiva credibilitatis, ut præcisse nota ex tali propositione, fundant ex se absolute certitudinem moralem, sed tamen fundant certitudinem proportionatam ad captum Pueri, vel Rustici, qui propositionem Parrochi apprehendunt, ut propositionem Universalis Ecclesiæ nullo dubio, suspitione, aut formidine de opposito occurrente. Unde sæpe sæpius firmius credunt, quam literati. Ex quo tale iudicium, proportionem habita

ad captum illorum, est ipsis certum moraliter, saltem virtualiter, vel æquivalenter, & maxime cum ipsis accedit interior Spiritus Sancti instinctus ipsorum intellectum firmans, & roborans; quod si hic instinctus non adsit, nec in ipsis sit sufficiens fundamentum ad credendum; tunc certe non crederent fide infusa, sed pure humana, & acquisita.

10 Ad confirmationem conc. mai., attenta solum propositione externa, & perceptione connaturali tam in Pueris, & Rusticis catholicis, quam infidelibus; veruntamen esset differentia jam ex revelatione facta ad Universalem Ecclesiam, jam ex instinctu Spiritus Sancti. Et certe, quod hic instinctus datur, satis constat ex illo Joann. 1. : *qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; & ex illo Pauli : *vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.*

11 Dices 3. : ad assensum fidei sufficit iudicium credibilitatis, vi cuius credens prudenter credat; sed ad hoc non requiritur iudicium evidens credibilitatis; ergo &c. Prob. min. : ut quis prudenter se gerat in adoratione hostiæ consecratæ, & in elargitione

elemosynæ, non requiritur, quod præcedat evidens iudicium credibilitatis, ritæ consecrationis, & veræ paupertatis; ergo à pari. Resp. negando min. & conseq. probationis. Disparitas est; quia credens prudenter debet excludere omnem formidinem, quam excludere nequit, sine iudicio evidenti credibilitatis, vi cuius non appareat credibile quicquid veritati credendæ advertatur; quia alias posset merito formidare. Ad adorationem hostiæ, & prudentem elargitionem elemosynæ, sicut & ad exercitium omnium virtutum moralium sufficit, quod objectum proponatur per regulas prudentiæ, ut honestum; istæ autem regulæ abstrahunt à veritate speculativa objecti; non sic exercitium fidei, nec regulæ ejus.

12 Dixi in ipsamet conclusionem; quod etsi primâ facie videatur N. Maffrius nobis contrarius, in re tamen à nobis non recedit; ipse enim, sicut & alij Scotistæ ipsum sequentes, loquuntur de iudicio evidenti evidentiâ absoluta, & metaphysica, formato vi argumentorum, & signorum credibilitatis nostræ fidei, modo explicato, quæst. secunda huius disp. Et certum est, quod huiusmodi tale iudicium non est necessarium

rium in incipientibus credere; ut satis expresse fateretur Div. August. contra Epist. fundamen-
ti cap. 4. dicens: *in catholica Ecclesia pauci spirituales ad sincerissimam sapientiam perveniunt in hoc statu; ceteram quippe turbam non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutissimos facit.* Nos vero in præ-
senti loquimur de iudicio evi-
denter moraliter, evidentiā non præcise absoluta, sed respec-
tiva. Per quodque reconcilian-
tur hæ sententiæ.

13. Dubitabis hic: à quo principio proveniat hoc iudicium prudentis credibilitatis? Variè loquuntur in hoc puncto AA. Ego breviter, dico primo; quod tale iudicium non provenit ex aliquo lumine supernaturali; & consequenter nec ex lumine gloriæ. Est contra aliquos Thomistas. Prob. tamen: principium essentialiter obscurum, quale est habitus fidei, nullam virtutem continet, ut generet assensum evidentem, qualis est iudicium evidens credibilitatis. Ergo &c. Confirmatur: repugnat habitum ferri extra suum objectum formale; sed habitus fidei per se infusus habet pro objecto formali specificativo solam auctoritatem divinam revelantem: & iudicium evidens credibilitatis specifica-

tur ab argumentis assignatis, quæst. 1. huius: ergo habitus fidei nequit ferri in talia argumenta; cum hæc sint extra sphaeram sui objecti; & consequenter nequit esse principium talis iudicii. Urgetur: aduleus, qui ad fidem convertitur, ante infusionem habitus per se infusæ potest habere, inmodò de facto habet prædictum iudicium: ergo &c.

14. Dices 1. contra hoc: habitus fidei dicitur lumen à SS. PP.: ergo iudicium credibilitatis ab ipso procedit. Prob. conseq.: si habitus fidei est lumen, aliquid manifestat; sed non manifestat mysteria; cum hæc attingantur obscure: ergo manifestat eorum credibilitatem. Resp. concess. antec. negando conseq., & neg. mai. probationis. Habitus fidei dicitur lumen, in quantum elevat, & illustrat proportionando intellectum ad attingenda mysteria, quæ superant suum naturalem captum; non quia ea clare ostendit, sed quia nos illuminat in sensu explicato.

15. Dico 2.: tale iudicium evidens credibilitatis potest haberi naturali discursu. Prob. intellectus noster vi sua naturali potest cognoscere, quod quidquid gravibus fundamentis

suadetur, nequeat prudenter negari, sed debeat certo credi; sed intellectus hoc videns potest cognoscere mysteria nostræ fidei esse fulcita talibus signis, & argumentis, ut sint certo, & evidenter credibilia: ergo potest naturaliter formare iudicium evidens de credibilitate mysteriorum nostræ fidei. Mai. constat: min. probatur: dantalia gravissima motiva, & signa partim experientia constat; partim ex contextibus historiarum, & etiam ex unanimi attestatione Universalis Ecclesiæ; sed ad hoc totum cognoscendum sufficit vis naturalis intellectus; & eo cognito, intellectus prudenter format tale iudicium; ergo &c. Confirmatur: credibilitas rerum fidei nostræ, juxta theologos omnes, convincitur evidenter ex signis credibilitatis; sed hæc sunt ex se manifesta, & apta ad convincendum quemlibet intellectum bene affectum, & non obstinatum; ergo &c.

16 Dices I.: iudicium evidens credibilitatis est per se requisitum ad fidem: ergo cum fides sit virtus infusa, & supernaturalis, tale iudicium credibilitatis debet esse supernaturale, & consequenter non procedit à vi naturali intellectus. Confirmatur: tale iudicium

est aliquod initium fidei; nam medio illo disponitur intellectus, ut credat; sed initium fidei, aut dispositio ad illam debet provenire ex Spiritus Sancti gratia, ut testantur quamplura Concilia: ergo tale iudicium non est à vi naturali intellectus, sed à gratia, seu aliquo lumine superno. Resp. disting. antec. argumenti: iudicium evidens credibilitatis est per se requisitum, & se ipso insufficiens ad fidem, conc. antec.: sufficiens, nego antec. & consequ. Itaque non omne per se requisitum ad fidem est quid supernaturale, ut patet in intellectu, & speciebus objectorum deservientibus ad fidem, quæ etsi prærequirantur, non tamen ex se sunt sufficientia.

17 Ad confirm. distinguo mai. tale iudicium est initium *latum*, & *remotum* fidei, conc. mai.: initium *proprium*, & *proximum*; & prout initium usurpatur à PP., & Concilijs, nego mai.: eisdem terminis disting. imbibita probatio; & inversis terminis distinguitur minor, & negatur consequ. Itaque medio tali iudicio credibilitatis disponitur intellectus remotè; vel potius ut per quid removens prohibens, quam proprie disponens; nam

per tale iudicium speculativum removeretur iudicium falsum credibilitatis aliarum sectarum, quodque posset obviare introductioni fidei. Unde conducencia huius iudicii est omnino remota, sistendo in linea pure naturalis.

18 Dices 2. : ex Apostolo : *non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est* ; sed per iudicium evidens credibilitatis non solum cogitamus credere, sed etiam disponimur, & inducimur ad credere ; cum quisque inclinatur ad credendum ea, quæ evidenter iudicat digna fide : ergo sufficientia ad tale iudicium non est ex vi naturali intellectus : ergo eget lumine supernaturali. Respondeo ex Arausic. Can. 6., quod non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis *prout oportet ad salutem sine gratia Dei* ; sumus autem sufficientes ad absolute cogitare, & credere ; alias, quævis apprehensio rerum nostræ fidei deberet esse supernaturalis, quod satis alienum est à veritate. Unde explicata autoritate Apostoli ad minorem argumenti responderetur sicut in argumento antec.

19 Si quæras ; cuius virtutis est iudicium huius cre-

dibilitatis ? Respondeo, quod si sermo sit de iudicio speculativo, elicitur ab habitu scientifico acquisito per actus scientificos, quibus evidenter assentimur credibilitati objecti fidei. Ratio est ; quia illud iudicium evidens tunc primo elicitur recte, quando ex argumentis prudentis credibilitatis per bonam consequ. deducitur, mysteria nostræ fidei esse evidenter credibilia ; sed conclusio recte deducta ex præmissis debet necessario pertinere ad habitum scientificum : ergo &c.

20 Si autem sermo fiat de iudicio evidenti credibilitatis pratico subsecuto ad iudicium speculativum, cuiusque muneris est dicere *hic, & nunc, honestum esse credere*, quodque est immediate directivum piæ affectionis ad credendum ; & etiam ostendit obligationem credendi hic, & nunc. De hoc ergo iudicio pratico respondeo, pertinere ad virtutem prudentiæ. Ratio est ; quia iudicium practicum credibilitatis, consideratis motivis credibilitatis, & ipsa credibilitate in vi signorum cum omnibus circumstantiis, dicat honestatem actus fidei hic, & nunc ; sed talis actus est actus prudentiæ : ergo &c. Res est parvi momenti.

DISP. VI.

DE PROPOSITIONE EX- terna objecti; deque pia motio- ne voluntatis prærequisitis ad assensum fidei.

ANtequam de fide, sive actuali, sive ha-
bituali agamus, necessum est, ut de
omnibus prærequisitis ad ejus assensum ser-
monem prius habeamus. Inter quæ sanè ex-
terna propositio objecti, piaquè affectio, seu
motio voluntatis ennumerantur. Quare de his
breviter nobis est tractandum. Sit ergo

QUÆST. I.

*An, & quæ propositio ob-
jecti externa sit ne-
cessaria ad fidem?*

EX numero I. q.
antec. satis constat
ex illo ad Romanos 10. quæ-

*modo credent ei quem non au-
dierunt: quomodo autem du-
dient sine prædicante? Quod
propositio objecti externa est
necessario requisita ad fidem
regulariter loquendo, & de
lege communi; non vero in
alia providentia; siquidem po-
test fieri talis propositio men-
ta-*

taliter, ut accidit in revelationibus particularibus, Angelis viatoribus, Adam, Prophetis, & erga aliqua mysteria etiam Apostolis, ut patet ex illo ad Galat. 1. : *non ab hominibus, nec per hominem, sed per Jesum Christum.* Per hoc què satis constat resolutio quæst. quoad 1. part. Sed quia heretici tam antiqui, quam moderni asserunt, solum debere credi id, quod unicuique credendum Deus interne proponit; quamvis Lutherani, & Calvinistæ admittant hanc externam propositionem, dicunt, eam esse insufficientem, nisi adjuveretur à proprio instincto uniuscuiusque; ideo necesse habui proponere breviter fundamenta hæreticorum, eaque solvere.

2. Primum ergo fundamentum est illud Jeremiæ 31. *dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam.* Et infra: *non docebit unusquisque proximum suum.* Secundum ex illo Joan. Epist. 1. cap. 2. : *non habetis necesse, ut aliquis vos doceat, unctio docebit vos omnia.* Tertium ex Epist. Jacobi 3. : *nolite plures Magistri fieri; unus est enim Magister vester; sed ex his, aliisque textibus Sac. Scripturæ inferitur, quoad ad*

credendum non est attendenda propositio externa credibilis; sed solum debere credi id, quod unicuique credendum Deus interne proponit: ergo &c.

3. Respondeo: negando absolute min. Nam in prædicto testimonio Jeremiæ non negatur externa propositio, quæ semper de facto requiritur; sed solum adstruitur necessitas divinæ revelationis, sine qua existere non potest externa propositio, ut decet. Hanc divinam revelationem vocat Div. Aug. *doctrinam interiorem*, quæ in mente omnium catholicorum infixæ est. Immo ultima testimonij verba clarissime stant contra hæreticos; cum dicant, non quemcumque posse docere proximum suum; quia hoc solum competit Ecclesiæ, ut mox dicemus; sed ex hoc sequitur quod non debet credi secundum instinctum uniuscuiusque: ergo &c.

4. Ad 1. testimonium ex Joan: dico, loqui de illis, quibus facta est revelatio immediata à Deo; in quo casu non requiritur doctrina, vel propositio externa; sed casus iste regulariter non contingit. Vel loquitur de illustratione interiori per auxilium supernaturale adjuvans, & cooperans ad

ad credendum. Ad testimonium Jacobi dico; expressè loqui contra adstruentes varias, & oppositas doctrinas; quare hic refutantur hæretici, inter quos viget dissensio in doctrinis, & earum intelligentia. Quare sicut Christus Dominus unus est, ita & una fides.

5 Dices pro eis: si esset necessaria talis propositio externa, hæc erit certa, vel incerta pro qualitate proponentis; sed homo proponens semper est fallibilis: ergo fides consequenter fallibilis erit, quod nequit dici. Respondeo distinguendo min.; sed homo proponens secundum se solum consideratus semper fallibilis est, conc. min.: quando habet homo assistentiam promissam, a Spir. Sancto, uti habet in definitionibus eorum, quæ proponuntur de fide catholica, nego min. & consequ. Fides divina dependet à propositione externa Ecclesiæ, non utcumque, sed à Spir. Sancto immediate edoctæ; & consequenter ut excludentis omnem possibilem fallibilitatem. His pro resolutione primæ partis quæst. præjactis; pro resolutione secundæ.

6 Dico 1.: facta divina revelatione toti Ecclesiæ in Apostolis, Prophetis &c., &

nobis applicata per Ecclesiam visibilem, scilicet, per definitiones Pontificis ex Cathedra, aut Sacra Concilia à Pontifice confirmata, nulla alia requiritur revelatio unicuique facta. Conclusio est omnium catholicorum, & probatur 1.; quia Ecclesia Dei est columna, & firmamentum veritatis, ut dicitur 1. ad Timoth. cap. 3.: constat etiam ex illo Deuter. 17., *siquid ambiguum, & difficile occurrerit, ascende ad locum, & Sacerdotes &c.* Deinde, quia certum est, aliquando oriri controversias inter ipsos catholicos; sed frequentius inter hæreticos contradictoria inter se affirmantes; ergo quia interior instinctus non sufficit ad res fidei; cum hæc nequeat docere contradictoria; ergo tenentur fateri ipsimet hæretici aliquem interiorem instinctum esse manifeste falsum; & consequenter debent recurrere ad aliam regulam superiorem, scilicet, Ecclesiam cathol. Rom. sub suo capite.

7 Sed hic nota, quod dum Ecclesia proponit res tenendas de fide, non proponit novam doctrinam, nec novas revelationes, sed eas dumtaxat, quæ in Sacra Script., & divinis traditionibus implicite, seu explicitè repertæ sunt. Vide quæ di

diximus disp. 2. huius, quæst. 2.
De quo reddibit sermo, Deo
dante, disp. ultim. huius.

8 Dico 2. : venienti ad
fidem (idem est de pueris, &
Rusticis) non est necessarium,
quod propositio objecti creden-
di fiat expressè nomine Eccle-
siæ. Conclusio est satis com-
munis. Prob. : non est necessa-
rium prædictis hominibus, ut
primo credant, quod in Eccle-
sia catholica est autoritas in-
fallibilis ad proponenda myste-
ria fidei; quinimo ante hoc
possunt credere plures alios ar-
ticulos, ut ipsa experientia do-
cet: ergo non est necesse, quod
prædicti articuli jam crediti pro-
ponantur expressè nomine Ec-
clesiæ. Prob. conseq. : in intel-
ligibile videtur, quod articu-
lus aliquis expressè proponatur
nomine Ecclesiæ, quin saltem
simul credatur articulus iste:
Sanctam Ecclesiam Catholicam:
ergo sufficit, quod implicite
credatur Ecclesia Cathol. ; &
similiter sufficit, quod credens
habeat animum amplectendi
quidquid fides docet, in quo
necessario implicite continetur
Ecclesia.

9 Dixi, venienti ad
fidem; quia si credens ingenio
pollet, & cognoscit Parrochum,
aut concionatorem esse fallibi-
lem, posseque decipere, & de-

cipi; tunc necessario requiri-
tur, quod credat Ecclesiam, &
ejus infallibilem autoritatem.
Et per hoc respondetur ad illud
dictum Div. Aug. contra Fau-
stum, commemoratumque a N.
Subt. Doct. : *Evangelio non cre-
derem, nisi me autoritas Ec-
clesiæ moveret*: Ubi Sanctus
Doct. loquitur de se ipso, vel
de similibus hominibus, qui-
bus expressè nota est autori-
tas Ecclesiæ, sicut & notum est,
homines qua tales decipi, vel
decipere posse; non vero lo-
quitur in casu nostræ conclusio-
nis.

QUÆST. II.

*An ad assensum fidei sit
necessaria pia motio po-
sitiva ex parte
voluntatis?*

I Noto 1. ex Philo-
sophia, quod
sicut voluntas dependet ab in-
tellectu quoad propositionem
objecti; quia nihil volitum, quin
præcognitum; sic intellectus pen-
det a voluntate quoad appli-
cationem virtutis ad eliciendum
vel non eliciendum actum, vel
ad eliciendum actum contrar-
ium.

rium; quia voluntatis est applicare intellectum *quoad exercitium*, hoc est, ad eliciendum, vel non eliciendum actum: & etiam quoad *specificationem*, hoc est, ad eliciendum assensum, aut, dissensum. De utraque applicatione procedit difficultas: an, scilicet, intellectus in prebendo assensu fidei dependeat ab imperio voluntatis ipsum applicantis quoad *exercitium*, scilicet, ad credendum, vel non credendum; & etiam quoad *specificationem*, scilicet, ad credendum, aut discredendum.

2 Noto 2., certum esse, debere dari aliquem actum positivum voluntatis, qui saltem remote se habeat ad actus fidei; quia pro priori ad fidem infusam debet dari aliqua cognitio prudens, & deliberata credibilitatis; & cum hæc cognitio non sit de rebus immediate, & per se notis, est necesse, quod voluntas applicet intellectum ad ita cogitandum, ad quam applicationem præcedat mediata, vel immediata aliqua cognitio necessaria, ne procedatur in infinitum. Difficultas non procedit de isto actu, sed de alio immediatiori ad assensum fidei.

3 Unde sensus difficultatis est: an ad actum fidei

theologica liberum, & meritum sufficiat illa motio, seu imperium, quo voluntas imperat intellectui, ut discutiatur motiva credibilitatis, quibusque discussis, iudicat objectum propositum esse evidenter credibile, ita ut, hoc iudicio efformato, non sit necessarium aliud imperium voluntatis, sed sufficit non contramotio ex parte ipsius? Vel an posito tali iudicio, maneat intellectus proxime liber, indifferens, & indeterminatus ad actum fidei, necdum libertate exercitij, & contradictionis, sed etiam libertate contrarietatis, & specificationis?

4 Circa quam difficultatem tres communiter referuntur sententiæ. Prima absolute tenet, quod ad credendum non requiritur alius actus, seu motio ex parte voluntatis præter illum, quo voluntas applicat intellectum ad considerata motiva evidenter credibilitatis; sed sufficit quod, tali iudicio stante, voluntas non contramoveatur. Sic aliqui antiqui, & etiam Nominales; quibusque expresse subscribit N. Sendin tract. 7. de fide controversia 10. Sect. 1. §. 1. citans Subr. Doct., omnesque Scotistas. Sed immerito quidem, uti videbimus, Secunda sententia asserit: omnem

nem assensum fidei requirere
piam motionem positivam ex
parte voluntatis, & quidem im-
mediatam, & non solum quoad
exercitium, sed etiam quoad spe-
cificationem. Hæc est communis
Thomist., & R.R. sententia. Ter-
tia veluti media ait quod ad ali-
quos actus fidei requiritur motio
positiva voluntatis; ad alios ve-
ro non. Sic Mastrius, Pontius,
Laurea, Arbiol, & alij. Quid
nobis tenendum per sequentes
constabit conclusiones.

Prima Conclusio.

5 Omnis actus fidei
infuse petit motionem posi-
tivam ex parte voluntatis, ut
liber, meritoriusque sit; ita ut
non sufficiat mera non contra-
motio. Conclusio est N. Doc-
toris in 3. dist. 25. quæst. 25. quæst.
1. §. ultim. videndum num. 11.
ubi ait: actus credendi dependet
ex duobus, scilicet, habitu incli-
nante, & credibili presentato; non
quomodocumque, sed presentato
tamquam credibile: & adhuc
si sic presentatur, non necessario
credit intellectus, ut sic credere,
præcedit velle; quia proponens
credibile intellectui, non de-
monstrat, ita ut cogat intellec-
tum ad assentiendum; ideo non
credit, nisi volens. Hæc Subr.
Doct. Et in calce quæst. ait:

quavis voluntas sic habeat im-
perium super actum credendi,
non tamen habet imperium
super oppositum, stante fi-
de, ut intellectus dissentiat cre-
dibili proposito per imperium vo-
luntatis, sed solum potest impedire
intellectum, ne exeat in actum suum
credendi circa credibilia proposita.

Ex his autoritatibus postea cō-
tra Sendin mentem N. Doct.
investigabimus. Nunc vero.

6 Prob. 1. conclusio:

actus credendi, adhuc suppo-
sito habitu fidei infusæ, & ju-
dicio de evidenti credibilitate
mysteriorum, fit ex adjutorio
gratiæ actualis; sed hoc ipso re-
quiritur pia motio positiva ex
parte voluntatis immediata ad
actum credendi: ergo &c. Ma-
ior est tum Tridentini Sess. 6.
can. 3. dicente: Si quis dixerit,
hominem sine præveniente Spi-
ritus Sancti inspiratione, atque
adjutorio, credere, & sperare
posse, sicut oportet, ut ei justifica-
tionis gratia conferatur, anathe-
ma sit. Tum, quia etiam in
justis ad omnia opera sancta su-
pernaturalia, & meritoria neces-
saria sunt auxilia actualia divinæ
gratiæ ut definitum est; cum
ergo actus fidei divinæ infusæ
sint opera sancta supernatura-
lia, & meritoria (si cætera præ-
requisita adsint) ad ipsos requi-
ritur tale adjutorium gratiæ.

Ad Prob.

Prob. min. 1. dicursus; ad puram omissionem, seu non contramotionem voluntatis non datur auxilium positivum gratiæ; sed voluntas non imperans, & merè negativè se habens circa actum credendi, pure ommitteret: ergo non egeret adjutorio gratiæ.

7 Respondent contrarij, quod ad actum credendi daretur auxilium gratiæ, hoc est, ad actum, illum inquirendi, & examinandi motiva prudentis credibilitatis, & etiam ad judicandum, mysteria fidei esse evidenter credibilia. Hæc est communis responsio contrariorum. Sed contra: adhuc inventis motivis prudentis, & evidenter credibilitatis, actus credendi est liber, saltem quoad exercitium, libertate proxima, ita ut in sensu composito talis inventionis possit omittere actum fidei: ergo ad hanc proximam libertatem non sufficit auxilium, & imperium investigandi talia motiva, sed ultra requiritur aliud auxilium, & imperium ad elicientiam ipsius actus fidei. Conseq. inferitur.

8 Prob. antec.: 1.: discussio motivorum, & iudicium evidenter credibilitatis inferant formaliter, quod objectum sit verum per necessariam consequentiam; quia judicare, quod aliquid sit evidenter cre-

dibile, valde diversum est ab assensu de eo, quod tale objectum sit evidenter verum, ut diximus quæst. 2. & 3. disp. antec.: ergo supposita discussione motivorum, & iudicio evidenter credibilitatis mysteriorum, veritas ipsorum adhuc manet in se obscura, & assensus manet ita proxime liber, ut possit omitti. Prob. 2. idem antec.: si urgente præcepto credendi, quis non credat, peccat: et si credit, stando in statu gratiæ, meretur: ergo quia uterque actus tam credendi, quam ommittendi actum fidei, est liber; cum nemo mereatur in eo, quod vitare non potest.

9 Prob. 2. conclusio ratione: si non esset necessaria pia affectio positiva voluntatis ad actum fidei, maxime quia ante hanc jam intellectus, esset determinatus ad ipsum actum fidei, si sufficiens, & sufficeret non contramotio voluntatis; sed hoc est falsum: ergo &c. Maior est fundamentum adversariorum. Prob. min. si ante talem motionem voluntatis esset intellectus sic determinatus ad actum liberum fidei infusæ, vel esset determinatus ab objecto ipsius actus fidei, vel ab evidenti credibilitate ipsius objecti sumpta ex motivis extrinsecis ipsam suadentibus; sed ex neutro capite est determi-
na.

natus intellectus ad actum liberum fidei infusus: ergo Prob. min. quoad 1. partem primo: determinare intellectum, est illum convincere, & allicere; sed objectum actus fidei, scilicet, mysterium, non potest convincere, nec allicere intellectum; cum maneat obscurum, & invidens, nec appareat intellectui: ergo nequit illum convincere, allicere; cum; cum a solo vero, & evidenti convincatur, & alliciatur, in quibuslibet ob-

10. Notandum est hic, quod hæc ratio adhuc tenet, supposita evidentia in attestante; nam hac supposita, adhuc est necessarium imperium voluntatis ad determinandum intellectum ad ipsum exercitium actus. Ratio est Doct. cit. nom. 5. huius, in secunda authorit.; quia intellectus non cogitur ad assentiendum, nisi media demonstratione, in qua reperitur intrinseca connexio cum objecto, vel tamquam causæ cum effectû, si fuerit à priori; vel tamquam effectus cum causa, si fuerit à posteriori; sed ut manet probatum disp. antec. quæst. 2. & 3., evidentia in attestante est extrinseca objecto attestato, nec cum illo habet aliquam intrinsecam connexionem: ergo nullo modo cogit intellectum quoad exer-

citium actus; sed ad summam quoad specificationem; quia non potest dissentire objecto sic attestato: ergo manet liber quoad exercitium; & consequenter &c.

11. Prob. 2. eadem min. quoad eandem part.: si objectum sit determinaret intellectum, sequeretur, quod proposito objecto fidei, intellectus posset elicere actum erga ipsum, nolente voluntate; sed sequela est falsa; quia actus fidei theologice necessario debet esse liber ergo &c. Maior constat; quia posita causa adæquata, & omnibus requisitis, effectus debet sequi, maxime si causa est naturalis, uti est intellectus. Nec valet respondere, quod talis actus fidei esset liber libertate remota, & mediata ratione motionis voluntatis, qua movet intellectum ad inquisitionem motivorum prudentis credibilitatis mysteriorum.

12. Non valet (inq. am); quia Concilia, & P. P. dum dicunt, actum fidei esse liberum, loquuntur de libertate proxima: ergo non tenet responsio. Prob. antec.: Concilia, & P. P. concedunt actui fidei libertatem, quam negant actui scientiæ; sed illi competit libertas remota; quatenus in potestate libertatis est applicare intellec-

tium

tum ad considerationem objecti necessarij, & scibillis, sicut est in ejus potestate applicare intellectum ad considerata motiva evidenter suadentia credibilitatem mysteriorum: ergo Concilia, & P. P. concedunt actui fidei maiorem libertatem, quam mediatam, & remotam. Deinde actus fidei est meritorius; sed ad meritum non sufficit sola libertas mediata, & remota: ergo &c.

13. Prob. nunc illa minor principalis posita num. 9. quoad 2. part., scilicet, quod intellectus non est determinatus ad assensum liberum ex evidenti credibilitate ipsius objecti, orta ex motivis extrinsecis ipsam suadentibus: esto omnia signa extrinseca prudentis credibilitatis in stellarum nostræ fidei generent iudicium evidens metaphysicè de prudenti eorum credibilitate, tamen non determinant intellectum ad præstandum assensum præ dissentiu, seu præ carentia assensus. Clarius: licet determinet intellectum quoad *specificationem*, non tamen quoad *exercitium*: ergo ad hoc, quod determinetur quoad exercitium, eget intellectus motione positiva voluntatis. Prob. antec.: talia signa non demonstrant evidenter connexio-

nem cum veritate talium mysteriorum; quia adhuc talia mysteria manent obscura, & inevidentia, saltem phycè, & metaphysicè: ergo esto omnia signa &c. Antec. est Doct. cit. num. 5. ubi ait: *proponens credibile intellectui, non demonstrat, ita ut cogat intellectum ad assentiendum.*

14. Respondent contrarij, negando 1. consequentiam. Ratio est: quia supposito tali iudicio prævio evidētis credibilitatis, ad hoc, ut intellectus determinetur ad assentiendum mysterijs, non requiritur imperium positivum voluntatis, sed sufficit, quod voluntas non contramoveat. Contra: posito illo iudicio prævio evidētis credibilitatis, prout ponitur à contrarijs, iam voluntas non potest contramovere, aut impedire intellectum, ut assentiat mysterijs: ergo non est ad rem talis *non contramotio*. Prob. antec.: posito illo iudicio prævio, quod est prius natura, iam intellectus est determinatus ab illo ad assentiendum: ergo prout sic determinatus in illo priori ad non contramotionem, voluntas non potest contramovere, aut impedire intellectum, ut assentiat mysterijs. De hoc postea reddabit sermo.

Prob.

15. Prob. 3. conclusio : vel inventis motivis evidentis credibilitatis manet intellectus ex eis determinatus ad actum fidei infusæ tam quoad specificationem ; quam quoad exercitium ; vel adhuc manet indifferens. Sed primum nequit dici ; et si secundum dicatur, sequitur nostra conclusio : ergo &c. Prob. min. quoad 1. partem in qua est difficultas : si intellectus utroque modo manet determinatus ad actum fidei infusæ, determinatio illa non foret libera à non contramotione voluntatis, sed ad summum effectum ab imperio prævio positivo voluntatis, quo intellectui imperavit querere motiva evidentis credibilitatis : ergo non contramotio nihil jubat ad libertatem in actuali elicientia actus fidei ; & consequenter impertinens est ad hoc. Prob. conseq. : nihil potest esse liberum in sui elicientia ab aliquo subsecuto ad actum liberum ; sed non contramotio est quid subsecutum ad actum fidei infusæ, si inventis signis evidentis credibilitatis, intellectus manet utroque modo necessitatus ad actum fidei : ergo &c.

16. Respondebis : intellectum ex prævio iudicio evidentis credibilitatis manere

determinatum quoad specificationem : hoc est, non potest dissentire : non tamen quoad exercitium ; quia manet indifferens ad assensum, & omissionem assensus. Admitto reservationem ; & quæro ; à quo tollitur hæc indeterminatio intellectus quoad exercitium? Non ab illo prævio positivo imperio voluntatis ad quærenda motiva ; nec ab inventione eorum : ergo à positiva motione voluntatis, ut intellectus de facto assentiat. Prob. antec. ; ea, quæ servant indeterminatempotentie, non determinant potentiam ; sed illud prævium imperium voluntatis ad quærenda motiva, & inventio eorum servant intellectum indeterminatum, & indifferentem ad actum, & omissionem actus, juxta reservationem : ergo ab istis non tollitur prædicta indeterminatio intellectus.

17. Si respondeas, talem indeterminatempotentiam tolli à non contramotione voluntatis, vel ab ipso intellectu, non contraveniente voluntate. Contra : non contramotio voluntatis est omisio imperij positivi ipsius voluntatis : ergo nequit tollere indeterminatempotentiam intellectus ad eliciendum actum fidei, vel omissionem illius. Prob. conseq. indeterminativum additum in de-

indeterminato non facit determinatum; sed non *contramotio* voluntatis est indeterminativa indeterminationis intellectus ad actum fidei quoad exercitium: ergo &c. Prob. min.: in ipso signo inventionis motivorum jam datur non *contramotio* voluntatis ad actum fidei quoad exercitium; nam tunc revera non *contramovet* voluntas, ut ponatur assensus; sed in illo signo, juxta contrarios, intellectus est indeterminatus ad actum fidei, & omissionem illius: ergo non *contramotio* voluntatis nequit esse determinativa hujus indeterminationis.

18 Nec potest tolli talis indeterminatio ab ipso intellectu, non *contramovente* voluntate; quia vel intellectus determinat se ipsum ad positionem actus fidei, vel ad omissionem illius; cum ad utrumque sit indifferens; sed nec potest dici, quod se determinet ad actum, nec ad omissionem actus; nam cum ex se non sit electivus unius præ alio, non potest potius determinari ad unum, hoc est, ad actum fidei, quam ad alterum, hoc est, ad omissionem actus. Notate hoc bene.

19 Respondent tandem alij, intellectum determinari à non *contramotione* voluntatis; quia hæc non *contramotio* amplius dicit, quam carentiam

dissensus: quod probant; nam instante præcepto de eliciendo actum fidei in instanti *A* v. g. si voluntas non imperat elicientiam actus fidei, datur omissio libera, & peccaminosa actus fidei; sed in voluntate non datur actus positivus: ergo absque actu positivo voluntatis potest dari omissio libera, & peccaminosa actus fidei. Nunc sic; sed carentia actus positivi voluntatis est non *contramotio* voluntatis: ergo cū non *cōtramotione* voluntatis stat determinatio intellectus ad omissionem liberam actus fidei: ergo etiam stabit cum non *contramotione* voluntatis elicientia, & determinatio intellectus ad actum liberum fidei.

20 Hæc responsio, meo videri, in æquivoco laborare videtur; quia omissio libera, & peccaminosa actus fidei imputatur soli voluntati, quæ instanti *A*, in quo instabat præceptum de elicientia actus fidei, debuit voluntas imperare talem elicientiam: & dum omisit imperare, incipit omissio libera, & peccaminosa actus fidei. At elicientia ipsius unice ad intellectum pertinet: ergo omissio imperandi elicientiam actus fidei pro instanti *A*, in quo urget præceptum, non intellectui, sed voluntati imputatur;

cum

zum imperare talem actum, in quo stat libertas, attineat ad voluntatem.

21 Deinde, quid distinctum est: *non contramotio voluntatis, ac omisio imperij voluntatis* ad actum fidei; nam non contramotio solum infert carentiam positivi dissensus; quia dum voluntas positivè contramovet, intellectus eligit positivum dissensum fidei: ergo dum non contramovet, solum infert carentiam positivi dissensus; nam æquiparanda est contramotio cum non contramotione; ergo si illa solum infert positivum dissensum fidei; hæc solum potest inferre carentiam positivi dissensus. Idem dicendum est de imperio positivo voluntatis ad positionem actus fidei, quod solum infert positionem ipsius: ergo consequenter omisio huius imperij solum infert carentiam, aut omisionem elicentiae huius actus.

22 Præterea, admissio, quod idem sit non contramotio, & omisio imperij, adhuc non contramotio, aut omisio imperij positivi voluntatis nequit determinare intellectum quoad exercitium ad actum positivum liberum fidei, quod sic ostendo: imperium positivum voluntatis determinat intellectum quoad exercitium ad hunc actum, ergo

non contramotio, aut omisio imperij nequit determinare sic intellectum quoad hunc actum. Prob. consequ.: extrema indeterminationis in intellectu quoad exercitium sunt actus fidei, & omisio ipsius: & in voluntate sunt imperium positivum, & omisio huius imperij, seu non contramotio; sed imperium positivum voluntatis determinat intellectum quoad exercitium ad actum positivum liberum fidei: ergo omisio huius imperij positivi, seu non contramotio, solum determinabit intellectum ad ommittendum actum positivum fidei, & non ad actum positivum liberum fidei; & consequenter hæc non contramotio nihil facit contrarijs.

Solvuntur argumenta.

23 Arguitur 1. : lex Subt. Doct. in 3. dist. 25. quæst. 2. latter. sub num. 2. ubi ait: *tunc dico, quod credibilia, ut sunt presentia in se, siue in fide acquisita, vel infusa (licet hoc ultimo modo non sufficiant ad movendum intellectum ad actum) sed voluntas, ut dicitur, simul movet: & verum est pro quanto movebat ad adquirendam fidem acquisitam (nota nunc) sed po-* sic

ta fide acquisita, credibili presentia, potest intellectus per habitum infusum credere, dummodò voluntas non contramoveat, nec plus requiritur. Hæc Doct. Et in num. 1. huius quæst. ait: sed contradictionem non video, quin intellectus si fieret mere per se, & haberet objectum præsens, possit intelligere, vel credere sibi presentato.

24 Hoc est unicum fundamentum Scotistarum nobis contrariorum; ex quoque novissimè N. Gonz. Mattheo tenet, quod stante fide acquisita imperata à voluntate propter motiva, & iudicium credibilitatis, non requiritur motio positiva voluntatis, sed sufficit non contramotio. Alij Scotistæ nobiscum consentientes in conclusione, respondent, sicut diximus disputatione 5. huius, q. 3. à num. 9. Sed his solutionibus in sua probabilitate relictis. Respondeo directè ex dictis tomo 6. disp. 3. tract. 16. quæst. 1. à num. 54. explicando propositionem Doct.; Doctor ergo ibi non loquitur ex propria sententia, ut per sæpè sui moris est, dum alias opiniones impugnat; & hoc patet ex verbis, quæ immediate subiungit, scilicet: *& estò, quod requiratur motio positiva, etiam sufficit voluntas ad sic*

movendum in puris naturalibus. Unde ut hoc magis constet, sciendum est, quod Doctor in hac secunda quæst. Lat. agit contra Div. Thom. 2a. 2æ., qui asserbat, quod ut fides sit in intellectu, necesse est, aliquem habitum infusum esse in voluntate, quod constanter negat Doct., ut postea videbimus.

25 Quare dum ait, quod *posita fide acquisita, credibili presenti, potest intellectus per fidem infusam credere, dummodò voluntas non contramoveat, nec plus requiritur: sed contradictionem non video &c.* in utraque ergo autoritate solum loquitur arguitivè refutando fundamentum Divi Thomæ requirentis aliquem habitum infusum in voluntate, ad hoc, ut intellectus per fidem infusam credat. Si enim alia fuisset mens Subt. Doct., frustra immediate adjunxisset verba proposita §. antec.: *& estò, quod requiratur motio positiva voluntatis &c.*

26 Quod ergo talis motio positiva ex parte voluntatis sit necessaria ad assensum fidei, adhuc supposita fide acquisita, & credibili presentato; & quod hæc sit genuina mens Subt. Doct. satis expressè constat ex autoritatibus, quas num.

5. huius adduximus ex Doct. quæst. 1. huius dist. scilicet: *actus credendi dependet &c. quævis voluntas sic habeat imperium &c.* Vide ibi. Quæ sanè, si bene perpendantur, non solum probant contra Sendin, & alios Scotistas, sed etiam contra N. Gonzal. Math. Qui maiorem explicationem huius solutionis desideraverit, legat cursum almæ Provinciæ tom. 6. cit.; nam non est cûr amplius immoremur.

27 Arguitur 2. ideo intellectus egeret hac pia motione voluntatis, quia supposita fide acquisita, & iudicio de prudenti credibilitate, adhuc maneret indifferens proxime, & immediate, vel quoad specificationem, vel quoad exercitium; sed hoc est falsum; ergo &c. Prob. min.: quotiescumque aliqua inter se necessario connectuntur, qui assentitur uni, necessario manet determinatus ad assentiendum alteri; sed supposita fide acquisita, & iudicio evidenti de prudenti credibilitate alicuius mysterij, est necessaria connexio cum assensu supernaturali fidei infusæ, dummodo voluntas non contramoveat intellectum ab illo primo assensu fidei acquisitæ, & ab illo iudicio evidenti prudentis credibilitatis: ergo

manet intellectus necessitatus ad assensum fidei infusæ &c.

28 Respondeo, quod licet supposita fide acquisita, & iudicio evidenti prudentis credibilitatis, possit concedi, quod intellectus manet determinatus quoad specificationem, hoc est, quod non possit dissentire; falsum tamen est, manere determinatum quoad exercitium; & sic quoad hanc partem, nego min. argumenti. Ad probationem ipsius distinguo maiorem: quotiescumque &c. si talis connexio constet, necdum *moraliter*, sed etiam *physice*, & *metaphysicè*, conc. mai.: si talis connexio constet solum *moraliter*, non *physicè*, aut *metaphysicè*, nego mai. Inversis terminis distinguo min., & nego conseq. Solutio hæc satis constat ex doctrinis, quas dedimus disp. 5. quæst. 2. & 3. agendo de evidenti credibilitate, & veritate mysteriorum nostræ fidei. Videte ibi.

29 Roboratur hæc solutio ex N. Doct. cit. num. 5. huius dicente: *proponens credibile intellectui, non demonstrat, ita ut cogat intellectum ad assentiendum, & ideo non credit nisi volens.* Unde juxta Doct. solum veritas demonstrata, seu visa, cogit, & necessitat in-

tellectum ; sed posita fide acquisita, & iudicio de evidenti credibilitate mysterij, veritas ipsius non est demonstrata, nec visa, sed unice est cognita obscure ; & inevidenter : ergo quia non manet necessitatus intellectus (saltem quoad exercitium) ad assensum fidei infusæ : & cum alias non possit seipsum determinare ; quia non est potentia electiva unius præ alio, eget pia motione positiva voluntatis.

30 Arguitur 3. : potentia naturalis non impedita potest per se ferri in objectum sufficienter sibi propositum, dummodo voluntas non contramoveat ; sed intellectus est potentia naturalis, & objectum fidei est sufficienter propositum, stante fide acquisita, & iudicio evidenti de prudenti credibilitate ipsius : ergo ut feratur in ipsum, sufficit non contramotio voluntatis, & nihil plus requiritur. Resp. dist. mai. : potentia naturalis &c. quando objectum est *potens ex se* potentiam determinare, conc. mai. : quando est *impotens*, nego mai. : in versis terminis distinguo min., & nego consequ.. Itaque cum intellectus solum determinetur à veritate objecti clarè demonstrata, & veritas objecti fidei quantumcumque

proposita maneat obscura, & inevidens, hinc est, quod sit impotens ad ipsum determinandum, saltem quoad exercitium.

31 Arguitur 4. : ideo requireretur talis pia motio ex parte voluntatis, ut actus fidei sit liber, & meritorius ; sed ad hoc non requiritur : ergo &c. Prob. min. : illa libertas, seu motio voluntatis ad inquirenda motiva prudentis credibilitatis, & ad assentiendum fide acquisita, sufficit ad hoc, ut actus fidei infusæ sit liber, & meritorius : ergo &c. Prob. antec. : omnes illæ diligentie sunt imperatæ à voluntate : ergo in eis remanet libertas, quæ influat in actum credendi fide infusæ. Prob. hæc consequ. : in probabili opinione Scotistarum, in assuefactis fidelibus ad credendum sufficit imperium virtuale voluntatis imperans recitationem symboli v. g. ad hoc, ut actus fidei circa singulos articulos ipsius sint liberi, & meritorij ; ergo à pari hic, imperium voluntatis erga omnes illas diligentias erit sufficiens, ut actus fidei infusæ sit liber.

32 Respondeo concessa mai., neg. min. : ad cuius probationem, nego antec. : ad probat. nego consequ. ; quia ex
dic

dictis num. 10. huius, juxta PP. & Concilia, actus fidei debet esse proxime liber; alias non esset magis liber, quam actus scientiæ, cui competit libertas remota, in quantum est in potestate voluntatis applicare intellectum ad considerationem objecti necessarij, & scibilis. Ad ultimam probat., omisso antec. 3 quia, ut per sæpe diximus tam hic, quam q. 3. disp. antec. nobis positive non arridet doctrina talium Scottistarum, maxime respectu actus fidei infusæ meritorij formaliter; sed quia gravium Scottistarum est, inter quos N. Sapiientiss. Mastoij, omisso, inquam, antec. 2. ibi sup. 33. Nego consej. & paritatem. Disparitas est: quia meditationes, lecturæ, & aliæ, diligentie fidelium, in quibus stant actus fidei acquisitæ antecedentes: actus fidei infusæ, ordinantur ex ipso imperio voluntatis ad exercendam ipsam fidem infusam, & sic in eis virtualiter perseverat imperium voluntatis positivum, quo inceptæ sunt. At vero, diligentia ordinata ad querenda motiva evidentis credibilitatis, licet non sit incepta à voluntate, tamen motivis inventis, rationabiliter finita est illa voluntas secundum illam intentio-

nem operantis; nam hæc non fuit ad credendum, sed solum ad investigandam credibilitatem, aut incredibilitatem mysteriorum: Qua inventa, finitum est intentum, & voluntas querentis.

34. Arguitur 5. ad credendum fide humana, non est necessaria pia motio voluntatis: ergo & ad credendum fide divina. Antecedens constat; quia non est in mea potestate credere, dati Romani omnibus id affirmantibus, & nullo contradicente. Prob. consequens non minus, immo maior ratio datur ad hoc, ut tot signa evidentis credibilitatis mysteriorum nostræ fidei infallibilia sint, quam ad hoc, ut testimonia hominum, & historie nobis fukere, non possint. Illud Joann. 13. *ipse testimonium bonitatis accipimus*, est non magis testimonium Dei, quod maius est: ergo si ad credendum fide humanam, dari Romanum v. g. non est necessaria pia motio voluntatis; nec ad credendum fide divina mysteria nostræ fidei Confirmatur: *Demonet credant, & contremiscunt*; sed credunt sine pia affectione voluntatis; alias eorum fides esset meritoria: ergo nec in nobis requiritur talis pia motio.

35 Respondeo 1. omisso antec., negando consequent., & consequ. probationis. Disparitas est; quia assensus existentiae Romae fundatur in motivo non obscuro, sed evidenti, scilicet, in impossibilitate reperi in eo, quod convenerint ad mentium tot homines testes oculares, & alias experti in testificatione veritatis. At, licet sint innumeri testes fidelissimi in dicendo nobis veritatem mysteriorum fidei, tamen non sunt testes oculares; & sic motivum semper manet obscurum, propter quod est necesse ad credendum, quod pia motio voluntatis determinet intellectum.

36 Respond. 2. antecedens esse verum, quando res dicta, aut scripta est ita factibilis, ut nullam patiat diffcultatem; si vero est valde ardua, & extraordinaria, & alias Auctor ipsam narrans in ipsa historia aliquid falsum scripserit, tunc non tam facile intellectus assentitur, & in hoc sensu falsum est antecedens. Cum ergo motiva nostrae fidei, esto habeant maiora motiva, quam fides humana, sint tamen ex his rebus, quae continent diffcultatem; quia aliquomodo videntur esse contra ea, quae

naturaliter percipimus, ut mysterium Trinitatis, Incarnationis, Passionis, Eucharistiae, & alia huiusmodi: & ultra hoc ipsum objectum formale, seu intrinsecum motivum credendi sit extra cursum rerum, quas percipimus, scilicet, *Deum loqui cum hominibus, quibus ea revelavit*; hinc est, quod est necessaria pia motio voluntatis, ut firmiter credantur, & absque haesitatione, captivantes intellectum in obsequium fidei, ut ait Apost. 2. ad Corinth.

37 Ad confirmationem dico, quod Daemones non ex sola evidentialia signorum, sed quasi coacti, & inviti, Deo determinante, & quasi cogente intellectum, credunt, ut mysteria in nostram salutem operata, & lex gratiae à Christo Domino instituta, sint ipsis in poenam, & cruciatum, sicut nobis actus credendi est initium salutis, & justificationis. Unde semper ad credendum est necessaria pia motio voluntatis, vel ipsius credentis, uti evenit in nobis; vel voluntatis superioris, uti est in Daemonibus, quorum intellectus detinetur invitatus ad ipsorum poenam in consideratione plurium objectorum, sicut detinetur in consideratione ignis.

38 Arguitur 6. : supposito iudicio evidentis credibilitatis proponente mysteria nostræ fidei esse à Deo revelata, & obligatione hominis ad ea credenda, ut pote munita tot signis, homo non potest non ea credere, dummodo voluntas non contramoveat: ergo non eget pia motione. Prob. antec. : evidentia credibilitatis, & obligationis credendi, supposito iudicio evidenti ipsorum, non minus ligant intellectum ad credendum, quam præmissæ ad eliciendam conclusionem; sed supposito assensu præmissarum, nequit non intellectus elicere conclusionem, & ipsi assentiri, dummodo voluntas non contramoveat: ergo &c.

39 Resp. neg. absolute antec. : quia iudicium evidentis, & prudentis credibilitatis non proponit evidenter talia mysteria esse à Deo revelata, nec proponit evidenter obligationem ipsa credendi, ut persapé iam diximus. Ad probat. nego maiorem; quia præmissæ evidentes omnino necessitant intellectum ad assensum conclusionis; cum veritas huius, ut virtualiter contenta in veritate præmissarum, constet evidentia metaphysica, ut proprius, & intrinsecus effectus

illius; secus vero est de iudicio evidentis credibilitatis; quia cum ipso fiat, quod veritas objecti credibilis obscure cognoscatur.

40 Arguitur ultimo: multoties fideles, dum acta credunt, non experiuntur imperium positivum voluntatis: ergo absque tali imperio credunt. Antec. patet; quia si ab ipsis quæras, quid faciunt dum credunt? Nullam facient mentionem de tali imperio: ergo. Resp. negando antec., & antec. probationis. Si enim prædicti interrogentur, an velint credere, dum credunt? Certé respondebunt, quod *sí*, & quod voluerunt credere, dum acta cum deliberatione credebant, in quo satis relucet actus positivus voluntatis. Alia plura argumenta contra istam conclusionem proposita sunt disp. 4. huius, quæst. 1., & disp. 5. quæst. 2. & 3. Vide ibi.

Secunda conclusio.

41 Proposito iudicio evidenti evidentis credibilitatis mysteriorum nostræ fidei, in sensu composito talis iudicii, intellectus manet determinatus quoad specificationem ad assensum fidei. Idem assero, suppo-

sita evidentia completa in attestante. Hæc conclusio meo videri est expressa Subr. Doct. in 3. dist. 25. quest. 1. in fine, ubi sic concludit : *quamvis autem voluntas sic habeat imperium super actum credendi, non tamen habet imperium super oppositum actum, stante fide, ut intellectus dissentiat credibili proposito per imperium voluntatis; sed solum potest impedire intellectum, ne exeat in actum suum credendi, elictum circa credibilia proposita.* Hæc Doct. in quibus expressè continetur conclusio. Et ex ipsis sic

42. Probatur conclusio ratione : in sensu composito evidens iudicij de evidenti credibilitate mysteriorum nostre fidei, non est aliquod motivum propositum intellectui ad hoc, ut possit discredere; nec voluntas potest imperare dissentium; ergo intellectus manet necessarius usque ad specificationem. Prob. antec. quoad 2. partem : voluntas non potest imperare intellectui, ut fratur extra suum objectum; sed objectum intellectus est verum, vel evidenter, vel probabiliter apparens : & in sensu composito evidens iudicij credibilitatis, non est aliquod evidens, vel probabiliter verum, erga quod fratur intellectus, ut ex

terminis constat : ergo &c. Confirmatur : nequit voluntas imperare intellectui, ut iudicet falsum, quod ipse evidenter iudicat esse verum; sedposito iudicio evidens credibilitatis, & in sensu composito ipsius, intellectus noscit evidenter, tale mysterium esse verum : ergo nequit voluntas imperare intellectui, ut iudicet, esse falsum; & consequenter nequit ipsi positive dissentire.

43. Dices contra hoc : quampluribus infidelibus proponuntur motiva credibilitatis nostre fidei tam evidenter, quam possunt proponi; sed nihilominus non credunt, sed positive discredant ex imperio voluntatis; alias non peccarent : ergo quia in sensu composito &c. Respondeo, quod in his casibus eisdem motiva fidei proponantur illis sufficienter externe scripto, aut verbo; non tamen ab eis interne sufficienter percipiuntur : quod in quibusdam oritur ex hebetudine ingenij; in alijs ex invidia, ex pravo affectu erga fidem, & ex pertinacia, qua suis adhaerent erroribus. Unde, ut convertantur egent peculiari gratia Dei, qua eorum voluntas a tali pertinacia removeatur, & concipiant desiderium amplectendi

veram fidem; quod quidem desiderium dici potest proprius affectus voluntatis.

44 Quod autem posita evidentiâ completa in attestante, intellectus maneat necessitatus quoad *specificationem*, non verò quoad *exercitium*; sic quoad 1. partem probatur eodem fundamento, ac conclusio præcedens; nam supposita tali evidentiâ, licet intellectus non habeat evidentiâ metaphysicam de veritate objecti propositi, habet tamen evidentiâ moralem ipsius, ut ex professò probavimus quæst. 3. disp. 5.; sed cum evidentiâ morali de tali veritate manet intellectus necessitatus quoad *specificationem*, seu ut non dissentiat positive tali mysterio: ergo &c. Quoad 2. partem constat ex dictis num. 10. huius; quia intellectus non cogitur ad assentiendum juxta Doct. sæpe cit., nisi mediâ demonstratione, quæ non habetur per meram evidentiâ in attestante, ut diximus quæst. 1. disp. 4.

45 Si tamen pro fine huius quæstionis à me quæras: quid sentiam de opinione assente, quod in fidelibus habitatis, & assuetis ad eliciendos actus fidei Christianæ aliquando sufficit imperium vir-

tuale voluntatis, scilicet, voluntas considerandi, & credendi articulos fidei? Fateor ingenuè, quod est satis probabilis, tum probabilitate extrinseca; eam namque tenent ex nostris Māstrus, Laurea, Arbiol; extraneis Suarez cum alijs: tum probabilitate extrinseca fundata in experientia, quam multoties recitando symbolum fidei eliciamus actus fidei erga omnes ipsius articulos, quin experiamur circa omnes, & singulos actus expressum imperium voluntatis. Vide quæ diximus in solutione argumenti 4. num. 33.

QUÆST. III.

An hæc pia affectio voluntatis ad credendum debeat esse supernaturalis?

I NIL frequentius in ore Thomistarum, quam carpere Subi. Doct. de eo quod in hoc puncto sapiat Semipelagianismum, eo quod in hac quæst. 2. Latter. videatur docere, quod ad actum fidei supernaturalis infusæ sufficiat pia motio voluntatis naturalis, seu ex viribus naturæ. Sed quò fundamento ita acriter

acriter in Subt. Doct. insurgant,
& clamitent? jam videbimus.
Nunc vero pro resolutione dif-
ficultratis sit

CONCLUSIO.

2 Pia affectio volunta-
tis, qua movet intellectum ad
actum fidei supernaturalem, &
meritorium, debet esse superna-
turalis. Est communis inter
Theologos. Prob. 1. ex Concil.
Arausic. 2. Can. 5. ubi ait: *si-
quis sicut augmentum, ita etiam
initium fidei, id est, ipsum
credulitatis affectum, non per
gratiam, id est, per inspira-
tionem Spiritus Sancti, corrigen-
tem voluntatem nostram ab in-
fidelitate ad fidem, ab impie-
tate ad pietatem, sed naturali-
ter nobis inesse, dicit: Apostoli-
cis dogmatibus contrarius appro-
batur*: ergo juxta hoc concil-
ium, ipsa pia credibilitatis
affectio est supernaturalis, ut
pote ex Dei gratia, & Spiritus
Sancti inspiratione. Confir-
matur ex Trident. sess. 6. cap. 6.
ubi dicit: *disponuntur autem
ad ipsam justitiam, dum ex-
citati divina gratia, & adjuti,
fidem ex auditu concipientes, li-
bere moventur in Deum creden-
tes &c.*: ergo &c.

3 Prob. 2. conclusio
ratione deducta ex his autho-
ritatibus: si illa pia affectio
credendi, quam vocat Arau-
sicanum, *initium fidei*, non
esset supernaturalis, sed natura-
lis, & ex solius naturæ viribus
elicitæ, nostræ salutis initium
esset ex nobis, & non ex gra-
tia, quod hæreticum est: ergo
&c. Prob. antec.: initium nos-
træ salutis est fides; sed initium
fidei est hæc pia affectio vo-
luntatis: ergo &c. Mai. est
certa. M. n. constat; quia hæc
pia affectio est ultima dispositio
ad fidem exigens positionem
actus fidei supernaturalis; cum
intellectus sic imperatus nequeat
non obedire voluntati: ergo
&c. Confirmatur: omnis affectus
ex divina gratia procedens est
supernaturalis; sed pia volunta-
tis affectio procedit ex divina
gratia, ut constat ex utroque
Concil. allegato: ergo &c. No-
ta, quod hic solum dicimus,
quod talis affectio est superna-
turalis: an vero sit solum su-
pernaturalis quoad modum: an
quoad substantiam? Dubitant
Theologi. Sed de hoc disp. 8.
agendo de supernaturalitate ac-
tus fidei.

4 Arguitur 1.: ex dic-
tis quæst. 4. a num. 15. disp.
5. *judicium evidens credibili-
tatis mysteriorum nostræ fidei*
non

non est supernaturale, sed potest haberi naturali discursu: ergo nec pia affectio voluntatis erit supernaturalis. Conseq. constat; quia tale iudicium est per se requisitum ad fidem, non minus, ac pia affectio voluntatis: ergo si illud non est supernaturale, nec ista. Resp. concess. antec., neg. conseq.: ad cuius probat. neg. antec.. Disparitas ergo inter iudicium, & piam affectionem est; quia illud requiritur remotè, & est remotum initium fidei, pia vero affectio requiritur proximè, estque initium proximum fidei. Vide dicta ibi, num. 16. & 17.

5 Arguitur 2. principaliter: ideo pia motio ex parte voluntatis esset supernaturalis; quia necessario, & indispensabiliter deberet provenire ex gratia Dei; sed hoc est falsum: ergo. Prob. num.: potest provenire ex viribus naturalibus ipsiusmet voluntatis: ergo non provenit necessario, & indispensabiliter ex gratia Dei. Prob. antec. ex Subt. Doct. cit. num. 1. huius, ubi ait: & est, quod requiratur motio positiva voluntatis, etiam sufficit voluntas ad sic movendum in puris naturalibus; quia possit vero supernaturali presenti intellectui, posset voluntas movere intellectum ad intelligen-

dum illud, dummodo in intellectu esset habitus inclinans intellectum in illud, sicut est in propositio: ergo juxta Doct. &c. Hoc, ut dixi, est fundamentum aliquorum Thomist. ad carpendum nostrum pium Doct. adeo acriter uti Semipelagianismum redolentem.

6 Miror sanè; quia Angelicus Doct., (cortice literè solum inspecta) pluribi, clarius favere videtur Semipelagianismo, quod sic ostendo, quodlib. 1. art. 8. ad 1. ait: *dicendum, quod naturali dilectione, qua Deus super omnia naturaliter diligitur, potest aliquis magis, & magis uti; & quando in summo fuerit, tunc est summa preparatio ad gratiam habendam.* Ubi docet, dilectionem naturalem Dei in summo esse dispositionem proximam ad gratiam justificationis. Secundo, in 2. dist. 28. quæst. 1. art. 4. ait: *ad gratiam gratum facientem habendam, ex solo libero arbitrio potest homo se preparare; & post pauca: preparatio, quæ est ad gratiam, non est per actus, qui sunt ipsi gratiæ æquandi æqualitate proportionis, sicut meritum æquatur premio; & ideo non oportet, quod actus, quibus homo ad gratiam habitalem se preparat, sint naturam huma-*
nam

nam excedentes. Et in responsione ad 3. loquens de Convers. Paul. ait : cum se ad gratiam preparavit, gratiam consecutus est, non autem oportet, quod ante quam gratiam gratum facientem, acceperit, sibi aliquod lumen gratiæ gratis data infusum fuerit. Omitto alia pene innumerat testimonia Angelici Præcepti.

7 Nunc ergo Thomistis licet respondere ad 1. author. : dilectionem Dei naturalem super omnia non esse ex se dispositionem ad gratiam, nisi imperetur a charitate, vel conjungatur cum dilectione supernaturali, quo pacto non potest conjungi in homine lapsio, qui habeat gratiam habitualem. Ad alias auctoritates dicunt, sensum Div. Thomæ, esse, quod homo non indigeat alia gratia habituali ad recipiendam gratiam sanctificantem; non verò voluit Sanctus Doct. excludere dispositionem procedentem ex auxilio supernaturali; sic ergo liberant Angelicum Præcept. ab omni censura; cur ergo & nobis non licebit respondere auctoritati nostri Subt. Doct., dum ait, *quod sufficit voluntas ad sic movendum in puris naturalibus?*

8 Respondeo facilius, conformiusque menti ipsius in

præfato loco, negando min. & antec. prob. Ad auctorit. Doct., dico, quod per illam particulam *in puris naturalibus* solum excludit a voluntate omnem gratiam, vel per modum habitus infusi, vel alterius concursus supernaturalis, suppletis defectum talis habitus infusi in voluntate; minime vero excludit consortium gratiæ actualis prævenientis, & excitantis voluntatem ad imperandum assensum supernaturalem fidei. Hæc ergo necessitas nec directe, nec indirecte faciebat ad intentum Doct. hic, ut ad oculum patet, tum ex progressu quæst. ; tum ex ipso titulo. Ex titulo, qui sic se habet : *utrum, ut fides sit in intellectu, necesse sit aliquem habitum infusum esse in voluntate*; quod nullam connexionem habet cum necessitate gratiæ actualis requisitæ ad credendum.

9 Constat etiam ex progressu quæstionis; nam in solutione ad 2. ait : *ita hic ad hoc, quod voluntas moveat intellectum ad credendum credibile, sufficit dispositio intellectus, & non est necessarium dispositionem proportionalem illi (nota ly proportionalem) poni in voluntate.* Infero : ergo dispositio proportionalis dispositioni ex parte intellectus est aliquis ha-

habitus ; cum ex parte intellectus ad credendum sit habitus fidei. Hanc ergo dispositionem per modum habitus supernaturalis infussi , negat Doct. , esse necessariam in voluntate , ad hoc , ut habitus infusus fidei exeat in suum actum credendi. Ex quibus omnibus liquidó constat , Subt. Doct. hic , per voluntatem *in puris naturalibus* intelligere voluntatem sine tali habitu , non vero sine auxilio gratiæ actualis moventis , atque adjuvantis ad sic pie movendum : (de quoque auxilio nihil egit Doct. in præsentí quæst.) nec agere debuit , cum ejus resolutio esset omnino independens à necessitate , vel non necessitate talis auxiliij. Sed ut hoc apertius constet , sit.

QUÆST. IV.

An ad piam motionem voluntatis sit necessarius in ipsa aliquis habitus supernaturalis infusus ?

HÆC ergo est difficultas , quæ ex professo tractatur à N. Subt.

Doct. in hac 2. quæst. Incident, seu Lateral. , sic dicta ; quia non est principalis distinctionis 25. , sed explicativa eorum , quæ dicta fuerunt in fine quæst. 1. huius distinct. 25. , ut hic notat commentator. Tractat ergo eam contra Angelicum Præceptorem 3. part. quæst. 24. art. 2. , & 2a. 2æ. , quæst. 4. art. 2. , qui partem affirmativam tueretur ; nobis vero cum ipso Subt. Doct. sit

CONCLUSIO.

2. Ad piam affectionem ex parte voluntatis non requiritur aliquis habitus supernaturalis infusus in ipsa. Est satis communis inter Theologos , & expressa N. Subt. Doctoris. Prob. 1. : voluntas media pia affectione supernaturali habita media gratia actuali , seu inspiratione Spiritus Sancti potest movere intellectum ad actum fidei supernaturalis : ergo non est necesse , quod sit habituata medio aliquo habitu superno. Conseq. constat ; quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate. Probat. antec. : catechumenus adultus ante justificationem debet præmittere aliquos actus credendi , sperandi , ac diligendi Deum ; sed isti actus unice ex

auxilio supernaturali inspirante, & inflammante fiunt supernaturales : ergo ut voluntas imperet supernaturaliter actus credendi, sufficit auxilium supernaturale gratiæ actualis : ergo & ut voluntas &c. Præmissæ sunt Concilij Tridentini sess. 6. pluries cit. Conseq. infertur.

3. Confirmatur : auxilium Dei actuale sufficit voluntati, ut eliciat actum contritionis supernaturalis, qui est ultima dispositio ad justificationem, ut dicitur in Tract. de gratia : ergo & sufficit voluntati, ut eliciat piam motionem determinantem intellectum ad credendum. Antec. constat in nostra sententia asserente, ultimam dispositionem ad gratiam non procedere ab ipsa gratia effective, sed à gratia actuali. Prob. conseq. : motio piæ affectionis non est supernaturalior, nec maior actu contritionis : ergo si auxilium supernaturale sufficit ad istum, sufficiet & ad illam.

4. Prob. 2. conclusio : non est assignabilis habitus ad quem pertineat hæc pia affectio voluntatis : ergo non datur. Prob. antec. : quia vel pertineret ad virtutes morales ; vel ad aliquam ex virtutibus theologis ; sed ad nullum ex his pertinere potest : ergo non da-

tur talis habitus. Prob. min. quoad virtutes morales, quia in nostris principiis ex dictis Tract. antec. disp. 2. præter virtutes morales acquiritas non sunt regulariter admittendæ virtutes morales infusæ : ergo ab habitibus istarum, per negationem suppositi, nequit procedere hæc pia affectio voluntatis. Prob. eadem min. supra posita : talis pia motio nequit provenire ab habitu fidei, vel spe, vel charitatis : ergo à nullo ex his habitibus provenire valet. Prob. antec. quoad 1. part. : habitus fidei inhæret intellectui ; sed habitus non potest naturaliter operari extra potentiam, cui inhæret, nec puribus potentijs simul inhære, quod sequeretur, si ab illo procederet illa pia affectio : ergo &c.

5. Prob. idem antec. quoad habitum spei ; siquidem hæc respicit bonum proprium, ut aliquomodo futurum, sicut dicemus tract. 6. huius : ergo nequit respicere piam affectionem. Prob. tandem, quod non ab habitu charitatis ; nam potest peccator ante dilectionem Dei habere actum fidei propter motivum primæ veritatis, quo se disponat ad dilectionem Dei, ut docet Trident. Sess. 6. cap. 6. : ergo nequit provenire ab habitu cha-

charitatis. Confirmatur: non existentibus habitibus spei, & charitatis, potest esse habitus fidei, & ejus actus, ut patet in fidei perpetrâte peccatum lethale desperationis, qui deperdit habitum charitatis, & spei, non vero habitum fidei; cum ex Trid. hic non deperdatur, nisi per peccatum infidelitatis: ergo si tunc eliceret actum fidei, pia motio ad ipsum non procederet ab his habitibus.

6 Arguitur 1. : in actu fidei datur specialis honestas specificans specialem virtutem à ceteris distinctam: ergo pia affectio voluntatis debet provenire ab aliqua speciali virtute. Prob. conseq.: voluntas movetur ad imperandum actum fidei ex speciali honestate, quæ reperitur in ipso: ergo sicut hæc honestas distincta pertinet ad distinctam virtutem, sic & constituet specialem virtutem, à qua proveniat. Hoc argumentum in equivoco laborat. Aliud enim est, piam affectionem voluntatis requirere necessariò virtutem infusam in hærentem per modum habitus; & aliud esse actum alicuius virtutis. Primum negamus hic, & argumentum non probat; non vero negamus secundum; quia certum est, quod hæc pia motio, cum sit supernaturalis,

& habeat honestatem, ad aliquam virtutem spectare debet: quænam hæc sit in fine questionis dicemus.

7 Arguitur 2. : licet actus supernaturalis possit fieri per auxilium supernaturale transiens, connaturaliter peti fieri per principium intrinsicum permanens: ergo et si pia motio possit fieri per auxilium actuale, connaturaliter tamen petit habitum permanentem. Resp. conc. antec. neg. conseq. & paritatem. Tum, quia non est ita certum dari aliquem habitum infusum distinctum ab habitibus virtutum theologicarum, propriumque virtutum moralium, ut diximus num. 4. huius; ac est certum, dari habitus virtutum theologicarum per se infusos. Tum, quia supernaturalitas actuum virtutum theologicarum in probabiliori sententia est quoad modum; & sic ut illi connaturaliter fiant, postulant habitum, secus verò ista. Vide N. Gonz. Matth. disp. 5. quæst. 4. conclus. 1. & 2.

8 Arguitur ultimo: agens principale debet esse dispositum non minus ac agens minus principale; sed in negotio fidei voluntas est agens principale movens intellectum ad credendum: ergo sicut in

intellectu, qui est agens minus principale, ponitur habitus ad credendum; ita & in voluntate debet poni aliquis habitus ad movendum. Hoc est præcipuum fundamentum Div. Thom. Respond. disting. mai.: agens principale debet esse dispositum *proportionaliter* non minus &c. conc. mai.: debet esse dispositum *eodem modo*, nego mai., & concess. min. nego consequ. Itaque, ut ait Subr. Doct. in hac quæst. 2. Later. num. 2. sicut in movente gladium ad ictum non est necessaria fortitudo ipsius gladii, sed satis est, quod habeat virtutem aliam motivam proportionalem distinctæ rationis; sic pariter in voluntate movente intellectum ad credendum sufficit proportionalis dispositio, qualis habetur per auxilium gratiæ, & non requiritur eadem dispositio, ac in intellectu, hoc est, per modum habitus.

9 Dubitabis hic: admissio, quod pia affectio voluntatis spectet ad aliquam specialem virtutem ab alijs distinctam; quia fertur in objectum formale distinctum ab objectis formalibus aliarum virtutum: ad quam virtutem spectabit? Circa hoc dubium, quod parum de re habet, variè sentiunt D.D.

Alij dicunt, pertinere ex intentione operantis in quam prædictam affectionem ordinat, seu ad cuius exercitium utitur illa: ut si vellent credere, quia Deus sic præcepit, erit actus obedientiæ: si vero ad præstandum obsequium, aut cultum Deo; erit actus religionis. Alij absolute dicunt, ex se pertinere ad virtutem obedientiæ. Alij ad Religionem: Alij, ad studiositatem: & tandem alij tenent non spectare ad virtutem completam, sed ad incompletam inservientem fidei: Quid nobis tenendum inter tot opiniones?

10 Dico breviter: quod si hæc pia affectio debet dici specialis virtus, dici potest virtus *credulitatis*, seu *fidelitatis*: & sic vocari potest fides *appetitiva*, seu fides ad voluntatem spectans. Sic N. Mastrius, & Pontius. Prob. breviter: virtus voluntatis respicientis actum temperantiæ partis sensitivæ dicitur, & vocatur temperantia: ergo similiter virtus voluntatis respiciens actum fid. i potest dici, & vocari fides. Consequ. paritate constat; & etiam quia sic appellatur, tū à Concil. Arausicano 5., dum ipsam affectionem vocat affectum *credibilitatis*; tum à Div. Aug. de prædestinar. S. S. cap. 2. dum ait: *voluntatem*

credendi, esse fidem inchoatam.
Quod vero debeat vocari
fides appetitiva, seu fides mor-
alis ad voluntatem spectans,

patet; quia per hoc dis-
tinguitur ab actu, & habitu
intellectus, quo creditur, qui est
fides purè intellectualis, & non
moralis.

DISP. VII.

DE FIDE DIVINA HABITUALI.

Explicatis in præcedentibus disp. his, quæ ad fidem prærequiruntur, consequens est, ut de ipsa fide, tam habituali, quàm actuali, sermonem instituamus. Sed quia fides habitualis, seu habitus fidei est principium ipsius actus fidei, ideo in hac disputatione de fide habituali loquemur, ut in sequenti de actuali sermonem habeamus. Sit ergo

QUÆST. I.

An sit, & quid sit fides habitualis theologica?

varias acceptiones huius nominis *fides*. Vide eas ibi; de ea enim in præsentī loquimur in tertio sensu ibi explicato, scilicet, pro credulitate, seu assensu intellectus, qui adhibetur alicui aliquid affirmanti, & asserenti, & hoc propter ejus auctoritatem. Unde si hic

EX dictis disp. I. quæst. I. num. I. habes

fide

fuerit homo, aut Angelus proprio spiritu loquentes, fides eis adhibenda erit humana, & fallibilis ex se; quia licet nol. int. fallere absolute, tamen sunt fallibiles. Dixi *proprio spiritu loquentes*; nam li loquatur a Spiritu Sancto, qui locutus est per Prophetas, & Angelos; tunc eis fides divina adhibenda est; cum sint solum instrumenta talis locutionis, & Deus causa principalis per se. De fide ergo divina habituali, sive respectu hominum, & Angelorum, prout loquentium spiritu Dei immediate per se revelantis, quærimus in hac quaestione: an detur: & quid sit? Pro resolutione primæ partis.

2 Dico primo: in omnibus fidelibus datur habitus infusus fidei, qui dicitur, & est prima virtutum theologiarum; non *primatate dignitatis*, sed *originis*. Conclusio quoad omnes partes videtur de fide Prob. 1. ex Apost. 1. ad Corinth. cap. 13. ubi ait: *nunc manent fides, spes, & charitas*; sed per amentia non convertit proprie actibus, sed habitibus: ergo fides, quæ juxta Apostolum manet in omnibus fidelibus est habitualis. Confirmatur ex Trid. Sess. 6. cap. 7. aiente: *in ipsa justificatione, cum in remissione pec-*

catorum, hæc omnia simul infusa accipit homo fidem, spem, & charitatem. Hæc eadem veritas deducitur ex Concilio Vienenf. sub Clem. V., ubi docet: quod virtutes, & informans gratia, in funduntur quoad habitum in Baptismo; eamque vocat magis consonam dictis S. S., & duxit eligendam esse, sacro approbâre Concilio.

3 Prob. 2. cor. conclusio ex Doct. Subi. in 3. Dist. 23. quæst. unic. §. *ad quæst.* ubi ait: *oportet ponere fidem infusam propter auctoritatem S. S.: sed non potest demonstrari fidem infusam inesse alicui, nisi presupposita fide, vel velit credere scripture, & Sanctis; sed in fidei numquam ostenderetur.* Unde congruentialiter sic Doct. probat: Dei perfectio est perficere, quando perficit. Unde sicut quando sanat aliquem secundum corpus, perfecte sanat, pro statu, in quo est, ita, & secundum animam; & quia in anima est imago Dei, secundum tres potentias, quæ dofirmata erant per peccatum, ita Christus reformando, sicut perficit voluntatem per charitatem, ita intellectum perfidem. Nil clarius pro conclusione.

4 Dicitur in ipsa, quod fides habitualis sit prima vir-

tutum theologicarum, non primitate dignitatis; nam dignior est charitas juxta Apost. cit. dicentem: *maior autem bonum est charitas*. Sed est prima primitate originis; nam ut ait Trid. sess. 6. cap. 8.: *ipsa est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis*; & Aug. cap. 13. de agone Christiano ait: *est prima virtus, que animam Deo subjugat*.

5 Dices tamen 1. contra hanc conclusionem: Deus nihil frustra infundit creaturis; sed si Deus infunderet virtutes supernaturales fidei, spei, & charitatis, essent frustra, & inutiles in multis, scilicet, in Parvulis, & usu rationis carentibus: ergo &c. Resp. neg. min.; quia habitus solum dicuntur inutiles, quando nunquam possunt exire in suas operationes; at quando hoc solum provenit ex aliquo impedimento extrinseco, ut ex defectu ætatis in infantibus, aut ex indispositione organorum, ut in fatuis, & amentibus, hoc non probat inutilitatem talium habituum; alias nec in dormientibus, vel pro aliquo tempore amentibus darentur tales habitus; cum pro illo tunc, nequeant suas exercere operationes; quod est falsum.

6 Dices 2.: si talis habitus est ponendus, maxime ad firmiter, certo, & infallibiliter credendum mytheria à Deo revelata; sed ad hoc non est necessaria fides habitualis infusa: ergo &c. Prob. min.: ad hoc sufficit fides acquisita: ergo &c. Hæc replica commodius solvetur quasi sequenti. Quare pro nunc concess. mai., neg. min., & antec. probationis, quod ex ibi dicendis constabit. Nunc vero pro resolutione 2. partis huius difficultatis.

7 Dico 2. quod fides sic describitur ab Apostolo cap. 11. Epist. ad Hebr.: *est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*. Dicitur *substantia*, non propriè, sed analogice; quia sicut substantia est quid permanens, sic & fides habitualis permanet in intellectu: & sicut substantia est primum principium, & fundamentum omnis compositionis naturalis, ita & fides omnis justificationis. Ideo ergo dicitur *substantia*, licet sit accedens spectans ad primam speciem qualitatis, quæ est habitus. Dicitur *argumentum*; quia sicut argumentum est via efficax ad detegendam veritatem, & ad certificandum intellectum

de ipsa, ita fides est principium, quo infallibiliter certificamur de rebus creditis. Dicitur denique *non apparentium*; quia mysteria fidei sunt obscura, & ænigmatica; nam juxta Apost. : *videmus nunc per speculam, & in ænigmate.*

8 Sed quia hæc definitio Apostoli est mere descriptiva, ut iam alias diximus, & in ipsa non servatur rigor dialecticus; quatenus non datur per proprium genus, & differentiam: & ultra, quia est dissidium inter Theologos, an talis definitio competat solum fidei habituali: an vero actuali: an tantum fidei objectivæ; aut denique aggregato ex fide habituali, actuali, & objectiva, distributione accomoda, quod probabilius judico in via nostri Doct. in 3. dist. 31.; ideo aliam placuit apponere definitionem quidditativam.

9 Dico ergo 3., quod fides habitualis sic recte definitur: *est quidam habitus supernaturalis infusus intellectualis ad intellectum pertinens, quo infallibiliter, & sine ulla formidine credimus à Deo revelatis; ob authoritatem ipsius, & est nostre justificationis initium, & reliquarum virtutum radix, & fundamentum.* Dicitur ha-

bitus *supernaturalis infusus*, per quod convenit cum spe, & charitate, quæ etiam sunt tales. Dicitur *intellectualis*, quo infallibiliter creditur, per quæ differt, tum à spe, & charitate, quæ sunt principia sperandi, & diligendi Deum super omnia; tum etiam à fide acquisita, quæ licet sit objective supernaturalis, formaliter tamen naturalis est. Deinde hæc absolute fallibilis est; illa vero omnimodo infallibilis.

QUÆST. II.

Ad quid sit necessaria fides habitualis infusa?

I NOTO 1., quod fides alia est *infusa*, *acquisita* alia. Prima est, quæ manet jam explicata. Acquisita vero est illa, quæ acquiritur ex lectione Sac. Scripturæ, vel ex auditu Magistri, quicumque hic sit, docens mysteria fidei. Prima, ut dixi, est absolute, & simpliciter supernaturalis, & infallibilis; secunda vero, licet sit objective supernaturalis, ut dicitur de Theologia; tamen formaliter est quid naturale; cum naturaliter acquiri possit.

No

2. Noto 2., fidem acquisitam poni ultra fidem infusam ad hoc, ut fidelis habeat notitiam credendorum; si enim fide acquisita careret saltem actuali, non posset (licet haberet fidem infusam) exire in actum credendi; ignoraret enim, quid credere deberet. Per fidem ergo acquisitam habet notitiam credendorum, vel actualem, ut in prima, aut secunda auditione; vel habituales, si habuerit repetitionem actuum, aut audiendi, aut legendi mysteria fidei. Unde hi. habitus separari possunt; nam infantes habent infusum, & non acquisitum: & adulti catechumeni, non baptizati, habent secundum, & non primum: sicut & heretici.

3. Noto 3.: quod in habitu fidei, sicut in alijs habitibus, duplex est effectus: unus in genere causae formalis, qui est reddere subiectum ipsi Christianum, & membrum Christi. Alius in genere causae efficientis; quia est principium simul cum intellectu per se influens in assensum supernaturalem. Primus effectus est fidei infusae independentem ab acquisita, ut patet in recenter baptizatis. Secundus nequit haberi regulariter sine fide acqui-

sita; quia ex Apostolo ad Roman. 10.: *fides ex auditu, auditus autem per Verbum Christi*. Unde in actu credendi, quae à Deo revelantur, cum reperiuntur, & supernaturalitas, & maxima certitudo, & infallibilitas, & etiam maior, vel minor intensio actus, necnon, & vitalitas; nunc merito quarimus, ad quid ponenda sit necessaria fides habitualis infusa ultra fidem acquisitam? Quae difficultas, ut clarius resolvatur, per sequentes conclusiones resolvenda venit. Sit ergo

Prima Conclusio.

4. Fides infusa requiritur ex ordinatione divina, ut sanet intellectum hominis, eumque membrum Christi Domini constituat. Dixi notanter *ex ordinatione divina*; nam metaphysice loquendo, totum, quod facit fides infusa, posset fieri per fidem acquisitam, medio supernaturali auxilio, licet esset diverso modo. Conclusio est N. Doct. cit. num. 3. Vide auctoritatem ibi appositam. Prob. tamen ratione: intellectus creatus ex se est potentia mere naturalis, & infirma ratione peccati originalis, Christoque non unita; sed per fidem habitua-

lem infusam ejus infirmitas sanatur, roboratur, & Christo Domino unitur: ergo &c. Mai. patet ex Apost. dicente: *sanus natura filij ira: infirmi, & imbecilles, lutea vasa portantes*. Min. est Trid. sel. 6. cap. 8.: *fides est humana salutis initium &c.*

licet, fidem, spem, & charitatem: ergo &c.

Tertia, & ultima conclusio.

Secunda conclusio.

5. Habitus infusus fidei est etiam simpliciter necessarius ex ordinatione divina ad elevandum intellectum creatum, ut simul cum illo eliciat actus supernaturales credendi. Est Doct. loc. cit. Prob.: intellectus secundum se, ut pote potentia naturalis, est impotens elicere actum supernaturalem credendi: ergo eget aliquo principio supernaturali. Nunc sic; sed hoc non est habitus acquisitus, nec iste simul cum auxilio supernaturali: ergo. Prob. min. quoad 2. partem; quia fides, quæ est initium omnis justificationis est permanens, & vera virtus infusa, ut patet ex Apost. dicente: *nunc manent fides, spes, & charitas: & ex Trid. sel. 6. cap. 7. ubi ait: in justificatione simul cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo*. sel.

6. Habitus infusus fidei etiam ponitur ex ordinatione divina ob infallibilitatem absolutam, maiorem certitudinem, & intensionem assensus supernaturalis fidei. Hæc conclusio etiam est Doct. cit. Prob. quoad duas primas partes: assensus supernaturalis fidei est omnino infallibilis; ita ut ei repugnet subesse falsum, ut diximus disputat. 3. quæst. 3. & est omnino certus certitudine, necdum opinionis, sed etiam certior assensu scientiarum naturalium, ut insinuavimus q. 4. disp. 4.; sed hæc infallibilitas absoluta maximeque certitudo nequit oriri à fide acquisita, cum hæc nitatur testimonio humano: ergo debet provenire à fide infusa. Prob. quoad ultimam partem; quia quilibet actus cæteris paribus intensior est elicitus à potentia cum habitu, quam sine ipso: ergo etiam requiritur ob intensiorem actum fidei.

Solvuntur argumenta.

7. Arguitur 1. ex Doct. cit. sub num. 5. ubi docet, quod ut homo firmiter credat omnibus articulis revelatis, & determinetur ad alteram partem sine oppositi formidine, non oportet potius fidem infusam, nec necessitas ejus potest ex hoc concludi. Et sub num. 16. excludit fidem infusam ob deceptibilitatem adhesionis, & infallibilitatem; quia hæc omnia possunt haberi per fidem acquisitam: ergo juxta Subt. Doct. fides infusa non est necessaria, nec ob infallibilitatem absolutam assensus supernaturalis, nec ob ejus maiorem certitudinem. Resp. 1. quod Subt. Doct. ibi solum intendit probare, quod nulla est ratio metaphysica demonstrativa existentiae actualis fidei infusæ supernaturalis, ut diximus num. 3. quest. 1. huius; non vero negat absolute necessitatem talis fidei: quia hoc ipse probat rationibus congruentialibus.

8. Resp. 2. quod unice negat necessitatem fidei infusæ propter firmitatem assentientis excludentem formidinem; ad hoc enim sufficit fides acquisita; quia hæc est super opinionem,

quæ adheret uni parti cum formidine alterius; non vult negare fidem infusam ob infallibilitatem, & certitudinem perfectiorem, & superiorem requisitam necessario in actu fidei divinæ ad salutem; qualis est certitudo, & firmitas repugnans cum fallitate, quamque actus non habet ex fide acquisita. Unde num. 18. in solutione ad primum principale ait Doctor: licet enim fides acquisita sufficiat ad assensum, & certitudinem actus prout credere opponitur opinari; tamen non est ita perfecte certus, sicut cum fide infusa. Legatur attente Doct. in præfata quest.

9. Arguitur 2. contra 3. partem: æqualis intensio, imo & maior potest oriri ex fide acquisita, quam ex infusa: ergo ad hoc non requiritur ista. Prob. antec.: hæreticus intensissime credens mysteria falsa, sicut & vera, ita ut sit paratus effundere sanguinem ob defensionem omnium, habet intensiorem actum, quam fidelis non sic paratus ad mortem subeundam; sed in tali hæretico non est fides infusa: ergo. Confirmatur in catechizato, qui absque fide infusa credit mysteria sibi edocta, ita firmiter, ut etiam sit paratus mori pro ipsis, quod non faciunt multi fideles, in illo est

intensior actus fidei, quam in isto; sed in illo non est fides infusa, sed solum acquisita: ergo cum acquisita potest haberi intensior actus, quam cum infusa.

10 Respondeo, quod talis firma adhesio heretici articulis tam veris, quam falsis, non provenit ex fide acquisita formaliter sumpta, sed ad summum ex fide subjectiva, & adhesiva; imò forte proveniet ex pertinacia; unde potius est dicendus error, quam assensus fidei. Ad illud de cathecumeno, dico, quod talis intensio non oritur à fide acquisita, sed ab auxilio superno ex suppositione, quod non sit justificatus per baptismum fluminis; si namque hoc baptismo justificatus sit, jam tunc intensio actus ortum ducit ab habitu infuso fidei; unde quod poterat habere per auxilium, habet ex ordinatione divina per habitum infusum fidei.

11 Arguitur 3.: absque fide infusa cum sola acquisita potest quis infallibiliter credere, vera esse, quæ à Deo revelata sunt; supposito auxilio superno: ergo non est necessaria fides infusa. Prob. antec.: adultus cathechizatus, & nondum baptizatus, nec justificatus, omni remoto dubio, &

formidine, certissime credit mysteria fidei, sibi proposita; alias non admitteretur ad baptismum; sed in isto est sola fides acquisita cum auxilio superno: ergo &c. Respondeo, verum esse, talem assensum in cathechizato esse omnino infallibilem; verum hac infallibilitas non oritur à fide acquisita, ut pote absolute fallibili, sed ab auxilio superno, cui sicut fidei divinæ nequit subesse falsum, ita nec isti. In justificatione vero oritur & à fide infusa, & ab auxilio superno intellectum movente ad assensum supernaturalem: diversimodè tamen; nam à fide infusa provenit tamquam à principio superno permanenti, & eliciente simul cum potentia; ab auxilio vero tamquam à principio excitante, & movente modo explicato disp. antec.

12 Arguitur ultimo: si fides acquisita concurret cum infusa ad assensum fidei, hic erit fallibilis absolute; sed hoc non est dicendum: ergo. Prob. mai.: quando duæ causæ concurrunt simul ad eundem effectum, effectus sequitur debiliorem partem: ergo si &c. Resp. negando mai. & disting. antec. probationis: quando duæ causæ &c. si pars debilior concurrat sub illa ratione, conc.

ant.

ant. : si non concurrat , sed ut elevata per superiorem , nego antec. & consequent.. Totum hoc patet in intellectu respectu visionis beatificæ. Intellectus est potentia naturalis ; & quia non ut naturalis , sed ut vitalis , & elevata per lumen gloriæ concurrat ad visionem , ideo hæc est absolute supernaturalis. Sic in præsentia licet fides acquisita sit fallibilis ; quia tamen non concurrat , ut fallibilis , sed ut proponens credenda , & sic ut elevata per infusam ; ideo actui fidei supernæ ; nequit subesse falsum. Ex dictis in tota hac quæst. patet responsio replicæ positæ num. 6. quæst. ant.

QUÆST. III.

An aliquis possit certo cognoscere se habere fidem infusam.

NON loquimur de sola certitudine morali ; de ista enim certum est, omnem fidelem posse esse certum de sua fide infusa. Solum ergo est quæstio de certitudine evidenti, sive hæc evidentiā habeatur per demonstrationem, vel à priori, vel à pos-

teriori ; & de certitudine fidei ; etiam de certitudine theologica : unde difficultas est , an aliquis possit cognoscere certo, se habere fidem infusam ; & hoc independenter à revelatione ? nam si Deus hoc alicui revelaret , talis esset certus certitudine fidei. In qua difficultate communior sententia est negativa contra Caieran. & alios, videndos apud Mæstrum hic disp. 6. quæst. 14. Sit ergo

CONCLUSIO.

2. Nemo absque revelatione Dei potest esse certus plusquam moraliter de sua fide infusa supernaturali. Prob. conclusio discurrendo per omnes gradus certitudinis : in primis non est evidens , dari talem fidem infusam per demonstrationem ; nam si hoc possit demonstrari , vel esset à priori, vel à posteriori ; sed neutro modo potest demonstrari : ergo &c. Prob. min. quoad primam part. : demonstratio à priori fit per causam omnino necessariam ; sed Deus , qui est causa talis habitus in linea gratiæ , non est causa necessaria , sed solum libera : ergo &c. Prob. quoad 2. : ex actibus credendi nequit hoc demonstrari ; tum , quia si

ne illo habitu possent produci actus ab intellectu mediante solo auxilio supernaturali ; tum, quia cathæchumeni credentes omnia , quæ eis proponuntur, ut à Deo revelata , & ab Ecclesia proposita , experiuntur eisdem actus : ergo ex actibus &c.

3 Probatur , quod nec certitudine fidei ; nam hac solum potest cognosci , quod est à Deo revelatum , & ab Ecclesia propositum ; sed dato, quod sit revelatum à Deo , est fidem infusam in fidelibus per modum habitus : (quod aliqui negant) non est revelatum esse in hoc, vel illo individuo ; cum hic præcindamus à revelatione : ergo &c. Confirmatur : certitudo fidei est certitudo omnino infallibilis , & absoluta , cui repugnat subesse falsum ; sed nullus in hac vita, independenter à revelatione, potest esse ita certus de sua fide , sicut nec de sua prædestinatione , gratia, aut perseverantia finali , ut docet Concil. Trid. sess. 6. cap. 12. & can. 16. ergo &c.

4 Prob. denique, quod nec certitudine Theologica hæc habetur ex duabus præmissis de fide ; vel ex una de fide , & alia naturali evidenter evidenti metaphysica , aut physica experimentaliter cognita ; sed

nullo ex his modis potest quæ esse certus de sua fide habituali infusa : ergo. Min. quoad 1. partem probatur sicut in §. antec. Quoad 2. vero sic : licet esset de fide , omnem rite baptizatum habere fidem infusam , non est evidens evidentiæ physica , me esse rite baptizatum ; quia non est evidens, baptizantem habuisse intentionem ; quia hoc solum potest constare ex fide humana , seu ex dicto ejus : ergo &c. Unde solum restat , quod quis possit habere certitudinem moralem excludentem omnem prudentem dubitationem ; consequenterque nullus fidelis potest prudenter dubitare de sua fide infusa, nisi appareat aliquod fundamentum ad oppositum judicandum.

Solvuntur argumenta.

5 Arguitur 1. : ex Div. Aug. 13. de Trinit. cap. 1. aiente : *homo fidem suam tenet certissima scientia , tamque in se videt : ergo. Confirmatur ex Doct. cit. ubi ait : sicut credo, Deum esse Trinum, & unum, ita credo me habere fidem infusam, qua hoc credo ; sed Deum esse Trinum, & unum credit certitudine fidei : ergo & habere fidem infusam*

fusam. Urgetur ex ipso dicente, quod non potest demonstrari, fidem infusam inesse alicui, nisi præsupposita fide. Infero : ergo hac præsupposita, potest aliquis hoc demonstrare ; & consequenter poterit esse certus de sua fide habituali ; vel certitudine demonstrativa, vel saltem theologica.

6 Respondeo ex ipso-
met Subt. Doct. in eodem loco : Div. Augustinum esse intelligendum de fide acquisita, genita ex actibus credendi : sic enim, sicut quis est certus evidenter, se habere aliquam scientiam ex eo, quod experiatur varios actus arguendi circa illam ; ita similiter ex eo, quod habeat varios actus credendi mysteria fidei, est certus de sua fide acquisita. Ad confirmationem ex Doct. ipsum explico : *sicut credo* &c. prout ly *credere* opponitur sciri rigurose, conc. mai. ; nam utrumq; creditur, scilicet, *mysteriū Trinitatis, & habere fidem infusam* : & non scitur rigurose, cum versentur circa objectum obscurum : prout ly *credere* dicit omnimodam infallibilitatem assensus, nego mai. & concess. min. nego conseq.

7 Solutio est Doct. cit. *S. sed quid dicis* : ubi ait *sicut credo, Deum esse Trinum, & unum, & non scio, nec scire*

possum illud pro statu isto ; si credo, me habere fidem infusam inclinantem in illud sicut verum, quod est in se verum. Unde scopus Scoti hic præcipue versabatur excludendā circa demonstrationem rigurosam de existentia fidei infusæ habitualis. ex quo ad urgentiam, distinguo consequens : ergo hac præsupposita potest demonstrari fides habitualis infusa *demonstratione morali*, conc. conseq. : *demonstratione rigurosa*, nego conseq. Solutio latius constat ex dictis.

8 Arguitur 2. : ex Apost. 2. ad Corinth. 13. aiente : *vosmetipsos tentate si estis in fide, ipsi vos probate* : ergo hoc potest probari à posteriori per effectum. Confirmatur : quilibet fidelis expiritur, se credere mysteria fidei, prout à Deo revelata, & ab Ecclesia proposita ; sed cognitio experimentalis est certa certitudine evidentiæ physice ; ergo hac certitudine poterit aliquis esse certus de sua fide. Respondeo 1. autoritatem Apostoli debere intelligi juxta Glossam, vel de fide actuali, vel de acquisita ; vel de certitudine morali ; non vero de fide habituali ; nec de certitudine physica, aut metaphysica. Ad confirmationem, distinguo mai. : quilibet fidelis

experitur, se credere mysteria fidei *fide acquisita*, conc. mai.: *fide infusa*, nego mai.; & concessa min. nego. conseq. Sola ergo fides acquisita cadit sub experientia; & de hac, sicut de quolibet alio habitu acquisito, potest haberi experientia, seu certitudo physica; non vero de infusa, quæ non generatur ex actibus.

9. Arguitur 3.: quilibet Christianus eadem fide, qua credit mysteria fidei, debet credere se habere fidem; sed credit certo, & infallibiliter mysteria fidei à Deo revelata: ergo &c. Prob. mai.: quilibet Christianus tenetur credere suum assensum fidei esse omnino infallibilem; sed hoc nequit credere, quin credat eadem certitudine, se habere fidem infusam, ex qua oritur infallibilitas assensus: ergo &c. Respondeo, negando mai., & dist. mai. probationis: quilibet Christianus tenetur credere suum assensum esse omnino infallibilem *obiective*, conc. mai.: *subjective*, subdistinguo mai.: *absolute*, nego mai.: *sub conditione, quod sit rite baptizatus*, conc. mai., nego min. & conseq.

10. Replicabis: ergo sub conditione, quod sit rite baptizatus, potest quis credere certitudine fidei, se habere

re fidem infusam. Nunc sic; sed potest quis evidenter se esse rite baptizatum, sicut si est Sacerdos, se rite consecrasse, quod impossibile est sine baptismo: ergo &c. Resp. concedendo conseq. Et nego min. subsumptam, cum ejus imbibita probatione; nam posset dubitare, vel saltem evidenter non sciet, Ministrum baptismi, vel ordinis habuisse intentionem: unde de hoc solum potest habere moralem certitudinem excludentem prudentem dubitationem. Vide quæ diximus disp. 4. huius quæst. 4. à num. 25.

11. Arguitur 4. quilibet Christianus habet maiorem certitudinem de sua fide, quam de objecto cuiuslibet scientiæ; sed de isto habet certitudinem evidentem: ergo &c. Prob. mai.: potius debet negare quodlibet aliud, & se exponere amissioni vitæ pro sua fide, quam pro tuenda veritate cuiuslibet scientiæ: ergo quia de illa habet maiorem certitudinem. Respondeo, neg. mai. Et & conseq. probationis. Disparitas est; quia fides est necessaria ad salutem æternam, non vero scientia; & sic potius debet negare quamlibet scientiam, quam veritatem nostræ fidei. Deinde, vita exponitur pro veritate

objectiva fidei tuenda, hoc est, quod non potest esse falsum, quod Deus revelavit, & Ecclesia proponit; non vero pro tuendo, quod in ipso sit fides infusa.

12 Arguitur ultimò: potest quis certo cognoscere, se habere actum fidei supernaturalem requisitum ad salutem æternam; sed ex hoc certò cognoscit, se habere habitum infusum, vel auxilium supernaturale, de quo est eadem difficultas: ergo &c. Prob. mai. potest certo cognoscere, se credere mysteria fidei; quia sunt à Deo revelata, quod pertinet ad ordinem supernaturalem gratiæ: ergo &c. Resp. negando mai., & mai. probationis; nam solum potest certò, cognoscere suum actum esse objective supernaturalem, qualis cognitio etiam habetur à catechumeno, immò ab hæretico circa mysteria revelata; non vero potest cognoscere esse supernaturalem subjective, hoc est, quod sit à principio supernaturali se tenente ex parte potentis, & hoc intelligendum est tam de principio habituali permanenti, quod est fides infusa, quam de actuali, & transeunte, quod est auxilium supernum.

QUÆST. IV.

An habitus fidei sit unus:

Et an practicus, vel speculativus?

I **S**ecunda pars huius quæstionis plene resoluta manet tom. I. disp. I. q. 5. cursus huius almæ Provinciæ. Videte ibi; quia non est necesse quod in hoc amplius immoremur. Pro resolutione primæ, notate, quod fides potest sumi, vel solum pro habitu supernaturali infuso fidei, ve prout etiam includit habitum acquisitum, quo facilitatur intellectus ad cognoscenda mysteria credenda, sine qua fides infusa numquam exiret in proprium actum, ut patet in Parvulo baptizato, qui si non doceatur, aut non legat mysteria credenda, numquam credet determinatè. In præsentì ergo loquimur præcisse de fide infusa habituali; non vero de acquisita hi enim duo habitus specie differunt; cum fides acquisita regulariter nitatur testimonio humano; si que naturaliter acquisibilis; ac fides in-

fulsa, & est simpliciter supernaturalis, & nitur testimonio divino.

2 Ratio dubitandi ergo oritur ex illo Apostoli ad Ephes. cap. 4. : *quod est unus Deus, una fides, & unum baptisma*; ubi cum non determinet de qua unitate loquitur, an de generica; an de specifica aethoma; an vero de numerica; merito quaeritur: qua ex unitatibus gaudeat habitus supernaturalis infusus fidei ad credenda omnia ejus mysteria? quantumcumque diversa sint, uti sunt de facto: *ut Deum esse Trinum, verbum fuisse Incarnatum: Canem Thobie movisse caudam.* Et nota, quod licet quaest. moveatur de fide infusa habituali, potest etiā moveri de fide actuali: an, scilicet, actus procedentes a fide infusa sint, vel non sint specificè diversi. Utrumque breviter resolvemus? Sit ergo

Conclusio.

3 Fides infusa tam habitualis, quam actualis est una num. in quocumque fidei respectu omnium credibilium, quantumcumque diversorum; & est in omnibus fidelibus una unitate specifica infusa. Est communis. Prob. que ex Doct. in 3. dist. 23. quaest. unic. §. 2. *de fide in-*

fulsa, ubi docet: fidem esse Unam respectu omnium credibilium, quia fides illa non respicit sub proprijs rationibus, sed ut revelata sunt à Deo; & concludit, quod quamvis geometricalia, & Physicalia, & quantumcumque diversa, & alterius rationis introducerentur hic tamquam credibilia, in omnibus esset una ratio credendi, illa esse vera, scilicet; quia revelata sunt à Deo. Ex quibus sic probatur conclusio ratione: *Habitus* (idem dic de actu) desumit suam unitatem ex unitate sui objecti formalis; sed objectum formale fidei est unicum, scilicet, autoritas Dei revelantis; quantumcumque objecta credend sint diversa: ergo &c. Min. constat ex dictis disp. 1. huius.

Solvuntur argumenta.

4 Arguitur 1. contra probationem: autoritas Dei revelantis est una num., sicut ipse Deus revelans: ergo si ex unitate objecti formalis attenditur unitas fidei, hæc erit una numero. Confirmatur: fides est una, sicut unus est Deus; sed Deus est unus num.: ergo &c. Resp., quod autoritas Dei revelantis est una num. in ipso Deo; non vero terminativè, prout

prout denominat omnia myste-
ria revelata; licet enim omnia
mysteria credantur præcisè,
quia à Deo revelata, & ideo
in motivo credendi sunt ejusdem
speciei; quia tamen sunt mul-
tiplicia, & disparata; ideo
fides habitualis erga ipsa est
multiplex numero. Ad confir-
mat. dico, Apostolum non di-
cere, quod est una *fides*, sicut
unus Dominus; sed solum unus
Dominus, una *fides*, unum bap-
tisma, quod proportionaliter di-
cendum est de unoquoque; non
vero uniformiter.

5 Arguitur 2. : fides
est una unitate generica; ergo
&c. Antec. constat ex Glos. su-
per dictum Apostoli ubi ait: *una*
fides, non numero, sed genere;
quia similis est in omnibus; ergo
&c. Respondeo, neg. ant.:
& explico Glossam; una fi-
des non numero sed genere,
sumpta fide objective, conc. ant.:
sumpta formaliter, & pro mo-
tivo credendi, nego antec.; &
& conseq. ipsa enim Glossa ait:
quod alia sunt, quæ credun-
tur, & alia fides, qua cre-
duntur. Et N. Lyra: *una fides*;
quia licet articuli multi in fide
catholica, tamen omnes innotun-
tur veritati divine propter quam
assentimur eis, quæ est una.

6 Arguitur 3. : actus
fidei sunt specie diversi: ergo
& ipsa fides habitualis, à qua
procedunt. Prob. antec. 1.;
quia actus fidei alij sunt assen-
sus, alij dissensus; qui specie
differunt. 2. quia divisio propo-
sitionis in affirmativam, & ne-
gativam, est generis in species:
ergo assensus fidei affirmativus
differt specie ab assensu nega-
tivo, seu dissensu. 3. quia
assensus præstans mysterijs cum
evidentia revelationis specie
differt ab assensu præstato
sine tali evidentia. 4. tandem;
quia fides alia est *implicita*, *ex-*
plícita alia; sed fides *implicita*
specie differt ab *explicita*; quia
licet utraque attingat idem ob-
jectum formale, tamen sufficit
hoc ad diversificandos specie
actus; ergo &c. Resp. distin-
guendo antec.: actus fidei sunt
specie diversi *materialiter*, &
entitative, conc. antec.: *forma-*
liter, & *motivè*, nego antec.
& conseq.

7 Hac distinctione ex-
plicantur probationes. Prima;
nam eodem modo, eodemque
motivo, quo credo, Christum
surrexisse à mortuis, dissen-
tio, seu non credo, mansisse
post triduum in sepulchro, & sic
de omnibus alijs. Unde ad
summum concluditur esse spe-
cie diversos assensum, & dissen-
sum

sum materialiter entitative, non vero formaliter objective, & hoc sufficit ad salvandam divisionem propositionis in affirmativam, & negativam, tamquam generis in species, per quod patet ad 2. probationem. Ad 3. concedo, tales assensus esse specie diversos, non formaliter, & motive; cum ambo nitantur eidem motivo, scilicet, auctoritati divinæ revelanti; sed solum materialiter, & entitative. Ad ultim. dico, fidem implicitam, & explicitam etiam convenire in ratione formali, & motivo credendi, licet differant penes magis, & minus: & scilicet ponantur differre specie materialiter, ut alij; neququam formaliter, & motive, quod erat necessarium.

8 Arguitur 4. in alijs scientijs non sufficit unicus habitus: ergo nec in fide. Prob. consequ. ideo in illis non sufficit; quia reperiuntur variae difficultates diversae; sed etiam in mysterijs credendis reperiuntur; nam maior difficultas est credere mysterio Trinitatis; quam Deo, ut uno, Omnipotenti &c. ergo. Resp. conc. antec., negando consequ. Ad probationem distinguo min.; sed etiam in mysterijs credendis reperiuntur materialiter, & terminative,

conc. min.: formaliter objective, neg. min. & consequ. Non sufficit unicus habitus in scientijs; quia illæ difficultates non superantur per eadem media, ut difficultas arguendi per facilitatem precissam definiendi, ut dicitur in Logica. Attamen omnes difficultates in objectis credendis vincuntur ex eodem medio, scilicet, ex veracitate, & auctoritate Dei revelantis; dummodo intellectus sincere captiveretur in obsequium fidei.

9 Arguitur 5. ideo fides est una specificè, quia nititur eodem motivo specifico; sed hæc ratio est falsa; ergo &c. Prob. min.: ratio formalis assentiendi rebus fidei est auctoritas Dei revelantis; sed hæc non est eadem specificè in omnibus mysterijs revelatis: ergo &c. Prob. min.: talis auctoritas, ut revelans, habet pro objecto præciso ipsa mysteria revelata; sed hæc sunt specificè, immo & genere diversæ: ergo &c. Resp. neg. min. & min. probationis, ad casus maiorem probationis, dico quod ad summum sequitur diversitas objectiva, & materialis in rebus fidei, non autem motiva, & formalis, de qua est difficultas. Fides enim non spe-

specificatur à mysterijs in se, sed prout à Deo revelatis: & prout sic ratio formalis specificativa ipsius unica est.

10 Arguitur ultimo: fides viva specie differt à fide mortua: ergo habitus fidei, & etiam actualis non est una specificce. Prob. antec.: nam fides viva est meritoria vite æternæ; non vero mortua; sed quod est meritorium vite æternæ specie differt ab illo actu, vel habitu, qui non est talis: ergo. Respondeo, disting. antec.: fides viva specie differt *intrinsece*, & *in ratione fidei* à mortua, nego antec. *extrinsece*, & *in ratione meritoria*, conc. antec., & nego conseq. Itaque utraque fides, seu (ut melius loquar) eadem utroque modo considerata, eodem nititur motivo; nam ex eodem motivo credit fidelis mysteria à Deo revelata, quando est in gratia, ac quando est in peccato lethali.

QUÆST. V.

An fides habitualis sit discursiva; & an distincta ab habitu theologico?

1 Ut monui quæst. 5. disp. 2. huius. Num. 1., mul-

tum de nomine laborant Theologi circa istam difficultatem: pro cuius breviori, & clariori resolutione noto 1. quod non est sensus quæstionis: an fides sit discursiva, ita ut ex illa possent deduci conclusiones; nam hoc certum est; quia ex illa deducuntur omnes conclusiones theologicæ, & tota nostra theologia in ea fundatur. Unde sensus est: an sit argumentativa, ita ut intellectus non assentiatur immediate alicui conclusioni, sed præcisse propter præmissas, ex quibus talis conclusio infertur, uti accidit in scientijs; in quibus assensus conclusionis non est immediate propter se, sed propter præmissas, ex quibus necessario sequitur. In hoc sensu procedit quæstio. Pro cuius clariori intelligentia.

2 Noto 2. quod est discrimen inter *discursum*, & *simplicem adhesionem*. Discursus enim in rebus fidei non solum nritur in prima veritate Dei, seu revelatione, sed etiam in lumine supernaturali, & naturali ipsius fidei, quo, suppositis ejus principijs, unum ex alio infertur propter eorum necessariam connexionem. Sic deducitur per veram, & rigorem argumentationem veri-

rei revelatæ ex veritate revelationis: & veritas necessaria revelationis ex summa Dei veracitate, quæ non potest fallere, nec falli. *Simplex autem adhæssio* est assensus ipsius intellectus rei revelatæ, nitendo solum primæ veritati ipsius, eiusque testimonio, quin ad hoc moveatur ex aliquo discursu, seu necessaria connexionione unius cum alio.

3. Noto 3. quod discursus est duplex: unus *formalis*, alius *virtualis*. Formalis est, quando intellectus v. g. diverso actu assentitur conclusioni, ac præmissis; ita ut non assentiat conclusioni propter se, sed præcisè propter præmissas, vel propter connexionem, quam habet cum ipsis: & tunc intellectus magis assentitur præmissis; cum eis assentiat propter se quàm conclusioni, cui assentitur propter præmissas: ad modum quo voluntas magis amat finem, quàm media, quæ solum amat propter finem. Discursus virtualis est, quando unico, & eodem actu intellectus assentitur objecto conclusionis, & præmissarum; ita ut intellectus unico actu, & simplici habeat, quod posset habere per discursum formalem, & distinctos actus. Et hic modus assentiendi

rebus fidei verificatur in communiter credentibus; eodem enim actu credunt mysteria, revelationem, veritatem Dei, & omnia requisita ad verum assensum fidei.

4. Noto 4. quod discursus formalis, de quo solum est quæstio (nam virtualis communiter conceditur) adhuc est duplex: unus procedens ex proprijs principijs, aut effectibus, qualis est demonstrativus, sive physice, sive metaphysice, de quo egimus disp. 5. quæst. 2. & 3. huius. Alius vero procedens ex sola auctoritate dicentis, & de isto discursu formali solum agimus in præsentia. Circa quam difficultatem triplex est sententia: prima est absolute negativa, & est communis inter Thomist. & aliquos RR. Secunda vero absolute affirmat, estque communis inter Scotistas, ut teneat N. Mastr. hic disp. 6. quæst. 11. Tertia vero sententia est veluti media; quæque tenet, quod fides de facto non est discursiva; tamen absolute loquendo ei non repugnat, quod sit argumentativa. Hæc sententia ut pote reconciliativa extremarum, & auferens litem de nomine nobis placet. Quare sit

Conclusio.

5 Fides non est discursiva formaliter de facto, licet hoc ei non repugnet. Prob. prima pars conclusionis ex Div. Aug. lib. 18. de Civitat. Dei cap. 41. ubi loquens de S. c. Script. ait: *quod illa commendata sunt nobis divinis eloquijs quamvis per homines non argumentorum concertationibus inculcata, ut non hominis ingenium, sed Dei eloquium contemnere formidaret, qui illa cognosceret.* Subt. Doct. dist. 24. §. ad propositum ait: quod si aliqua tradita in Sac. Script. probarentur ex alijs, non assentiret eis, quia sic probata; sed cuilibet dicto in Canon. assentit, non quia probatur modo dicto, sed solum propter auctoritatem, ratione cuius immediate assentit omnibus traditis in Scriptura, & non uni propter alium per syllogisticum discursum: ergo quia juxta Div. Aug. & Subt. Doct. fides non est formaliter discursiva, & argumentativa.

6 Prob. 2. conclusio: si fides esset discursiva, & argumentativa, intellectus magis assentiret revelationi propter quam credit rem revelatam,

quam ipsi rei revelata; sed hoc est falsum, cum æquè credat utrumque: ergo &c. Mai. pater ex illo axioma: *propter quod unumquodque est tale, & illud magis*; sed propter revelationem creditur rei revelata: ergo &c. Min. 1. discursus patet: cum æquè obscura sit revelatio, ac ipsa res revelata, ut docet Subt. Doct. cit. Confirmatur: in omni argumentatione, ut pote modo sciendi, debet procedi à magis noto ad minus notum; alias ignotum per æquè ignotum probaretur; sed revelatio non est magis nota, quam mysterium revelatum: ergo &c.

7 Probatur ultimò hæc prima pars præcipue contra Mastr.: si fides est argumentativa formaliter, non solum debet esse talis extrinsecè, & à revelatione ad rem revelatam, sed etiam intrinsecè, & ex proprijs principijs ipsius fidei; sed hoc secundum negat Mastrius: ergo &c. Prob. sequela maioris: tunc discursus formalis procedit ex proprijs principijs, quando conclusio probatur per aliqua principia, ex quibus necessario sequitur; sed ita probatur, & probabilis est conclusio fidei: ergo. Prob. min.: veritas mysterij v. g. infertur tamquam ex causa præcissa saltim attestativa

ex veritate revelationis : & veritas infallibilis huius infertur ex infinita veracitate Dei, prout dicit infinitam sapientiam , ratione cuius non potest falli , & infinitam veracitatem , ratione cuius nequit fallere ; sed infinita Dei veracitas est principium , ex quo necessario sequitur veritas revelationis , semel quod detur : ergo &c.

8 Prob. conclusio quoad 2. part. , scilicet , quod absolute non repugnet fidei esse discursivam : non repugnat, Deum revelare omne verum etiam artificiale ; sed si Deus revelaret, quamlibet rem non solum quoad substantiam , sed etiam quoad modum inferendi unum ex alio, talis illatio esset de fide , ut patet ; & etiam discursiva ; quia est verus discursus formalis , in quo proceditur , sive à revelatione ad rem revelatam , sive ex proprijs principijs , aut effectibus : ergo &c. Confirmatur ; nam Deus potest revelare non solum, *se esse Trinum , & Unum* ; sed etiam rationem , qua ipse est Trinus , scilicet ; quia per intellectum generat Verbum se solo , & per voluntatem simul cum filio spirat Spiritum Sanctum ; & alia huiusmodi , quæ sunt omnino vera : ergo non repugnat &c.

Solvuntur argumenta.

9 Arguitur 1. ; ex definitione Apostoli : *fides est argumentum rerum non apparentium* ; ergo fides est argumentativa. Confirmatur ex ipso Apost. ad Corinth. 15. ubi probat Resurrectionem mortuorum ex resurrectione Christi , & Div. Joann. Epist. 1. cap. 4. ait : *diligamus nos invicem , quoniam ipse prior dilexit nos* : ergo idem quod prius. Urgetur : nam sunt plures veritates de fide , quia deducuntur ex principijs fidei ; ut quod in Christo sunt duæ voluntates , quod deducitur ex eo , quod sunt duæ naturæ , scilicet , divina , & humana : ergo &c.

10 Respondeo ad 1. quod fides dicitur argumentativa , non quia in ea unum inferatur ex alio per syllogisticum discursum ; sed quia sicut per argumentum certificatur intellectus de re ; ita per fidem certificatur de mysterijs. Unde sicut non est *substantia* propriè , sed solum *analogicè* ; ita non est propriè argumentum sumendo illud , ut debet sumi. Ad confirmationem , nego , quod ex argumentationibus Apostoli , & Joan. sequatur unum credi prop-

ter

ter aliud, seu quia infertur ex illo; sed solum creditur propter authoritatem divinam id revelantem, nam ut ait Scotus, ita credidisset Apostolo simpliciter narranti resurrectionem mortuorum abique tali illatione, ac cum illa. Ad urgentiam nego similiter, tales veritates esse formaliter de fide; quia deducuntur ex talibus principiis; sed solum quia sunt á Deo Ecclesiæ revelatæ, & ab ista ut tales definitæ.

II Arguitur 2. : tunc datur verus discursus formalis, quando unum creditur propter aliud, ex quo vere sequitur; sed in fide unum creditur propter aliud, scilicet, res revelata propter revelationem: ergo &c. Prob. mai.: sicut, quando unum diligitur propter aliud, sunt diversi actus, quorum unus est causa alterius, ut patet in volitione finis, & mediorum; sic quando unum creditur propter aliud, sunt diversi assensus, quorum unus est causa alterius; sed hoc sufficit ad verum discursum formalem: ergo &c. Confirmatur: in tali casu adsunt omnes conditiones necessariae ad verum, & formalem discursum, scilicet, quod intellectus intelligat hoc post hoc prioritate, & posterioritate naturæ: quod intelligat hoc per hoc, seu hoc se-

qui ex hoc: & denique quod hoc fiat ex diversis actibus; sed totum hoc reperitur in assensu fidei; quia prius intelligit revelationem, quam rem revelatam: & assensus huius sequitur necessario ex revelatione; ac denique actus terminatus ad antecedens non est idem ac terminatus ad consequens: ergo &c.

II Respondeo, distinguendo maiorem: tunc datur &c., quando unum creditur propter aliud, propter connectionem alterius cum illo, conc. mai.: quando unum creditur propter aliud, tamquam per rationem formalem credendi; nego mai., in versis terminis distingu. min. & nego consequ. Itaque eodem actu creditur res revelata, & revelatio; cum ratio credendi illam sit revelatio, sicut eodem actu videtur objectum illuminatum, & illuminatio; quia hæc est ratio formalis, vel ad minus conditio sine qua non; ad modum quo revelatio respectu rei revelatæ. Nec exemplum finis, & mediorum est contra nos; nam licet unum propter aliud diligitur, ly propter dicens causalitatem, vel finalem, scilicet finis respectu mediorum; vel effectivam, ut mediorum respectu finis; nulla tamen est ratio formalis al-

terius. Coeterum in fide ipsa revelatio simul cum re credita est ratio formalis constituens unum objectum *quod* formale, & adequatum : & sic utrumque eodem actu creditur ; quia res ipsa non creditur secundum se, sed præcisse ut substat revelationi.

13 Ad confirmationem, possent omnia concedi, & responderi ; quod illud, quod sequitur ex alio, non est objectum credendum formaliter ; quia sequitur ex illo ; hoc enim pertinet ad habitum theologiæ ; sed præcisse creditur, quia est revelatum, *ly quia* dicente præcissam rationem formalem credendi. Unde non negamus, in fide posse fieri discursus, sed solum quod propter tales discursus res ipsæ revelatæ credantur. Respondeo 2., eodem actu credi rem revelatam, & revelationem ; & licet possit intelligi unum post alium ; & unum ex alio ; negamus, quod hic modus intelligendi pertineat formaliter ad assensum fidei, sed solum ad assensum theologicum. Ex his

14 Habes resolutionem 2. partis quæstionis, scilicet, quod habitus fidei infusæ sit distinctus realiter ab habitu theologiæ. Hoc ostensum est in proœmialibus theologiæ, & bre-

viter ostenditur ; quia fideles, infantes, & rudes, habent habitum fidei, & carent theologia. Per oppositum Theologus catholicus lapsus in hæresim caret habitu fidei, & tamen in eo remanet habitus theologiæ erga ea mysteria, quæ non negat : ergo hi habitus possunt separari ; & consequenter realiter distinguuntur.

QUÆST. VI.

De subjecto fidei habitualis infusæ.

I **D**ifficultas non procedit de subjecto immediati potentiæ, seu informationis, & inhæsionis ; quia cum fides habitus intellectualis sit ; huiusmodi subjectum est intellectus. Procedit ergo quæstio de subjecto Personarum. Hoc est, an fides habitualis fuerit in Angelis Viatoribus ; in primis parentibus in statu innocentiae ? An sit in Dæmonibus, & damnatis : in animabus Purgatorij : in Beatis : ac tandem in Hæreticis ? De his omnibus procedit quæstio, breviter per varias conclusiones resolvenda,

2 Dico 1.: in Angelis Viatoribus fuit fides infusa habitualis, & similiter in primis parentibus in statu innocentie. Probat: ex dictis in tractat. de Angelis, & primo homine: isti non fuerunt creati in beatitudine supernaturali: ergo eam meruerunt, qui ipsam consecuti sunt; & qui non consecuti sunt eam, potuerunt illam mereri; alias mali sine demerito proprio fuissent ea privati, quod non est dicendum. Nunc sic; sed sine fide hoc est impossibile; nam ut ait Apostolus: *sine fide impossibile est placere Deo*: & Trid. sess. 6. cap. 8. *vocat fidem habitualement fundamētum, & radicem omnis justificationis, & meriti*: ergo tam Angeli, quam homines in statu innocentie habuerunt fidem infusam.

3 Dices 1.: Angeli habuerunt speciem quidditativam, & representativam Trinitatis, & cognitionem saltem abstractivam ipsius, ut probabiliter tenet Scotus in 2. dist. 3. q. 9. §. *ad quest.*; sed fides repugnat cum tali cognitione, ut diximus quest. 3. disp. 4.; ergo &c. Aliqui respondent, negando mai.; quia Doctor solum concedit Angelis speciem representativam Deitatis, non

vero Trinitatis. Sed omīssi maiori, distinguo min. ex. ibi dictis; sed fides *actualis* repugnat cum tali cognitione, concedo min.: fides *habitualis*, nego min.; & distinguo consequ.: ergo non habuerunt fidem *actualement* de tali mysterio, concedo consequ.: fidem *habitualement*, nego consequ.. Vide quæ ibi diximus conclus. 1.

4 Dices 2.: Angeli non habuerunt cognitionem de mysterio Incarnationis: ergo nec fidem. Antec. est D. Hieronymi supra illa verba Apostoli ad Ephes. 3.: *mysterij absconditi a seculo*, ubi ait: quia illud ignoraverunt omnes spirituales, & rationales creaturæ: & etiam docet, quod Angeli ex predicatione huius mysterij in Ecclesia multa didicerunt, quæ antea ignorabant: ergo quia non habuerunt fidem de hoc mysterio. Respond. neg. antec.: ad probationem dico, quod Div. Hieronymus solum intendit, Angelos ipsum ignorasse non quoad substantiam, sed quoad aliquam circumstantiam vel temporis, vel modi, quo erat determinatum, vel quoad fructum ex ipso sequendum in Angelis, & hominibus; quæque discere potuerunt ab Ecclesia.

5 Dico 2. : in Dæmonibus, & damnatis non est fides habitualis infusa. Est communior, & probatur ex Div. Dyonis. cap. 4. de divinis nominibus, ubi ait : *damnatos carere omnibus divinis donis*; sed fides est donum prætiolosissimum; ergo &c. Confirmatur : fides juxta Apost. *est substantia sperandum rerum*; sed nec Dæmones, nec damnati habent aliquid, quod sperent de ordine superno beatitudinis : ergo &c. Tandem : per fidem supernaturalem infusam efficimur membra Christi; sed nec Dæmones, nec damnati sunt ejus membra : ergo &c.

6 Dices contra hoc : Div. Jacobus cap. 2. ait : *Dæmones credunt, & contremiscunt* : & comparat fidem nostram mortuam fidei Dæmonum; nam ait : *tu credis, quia unus est Deus, bene facis, & Dæmones credunt, & contremiscunt*; sed fides nostra, licet sit mortua, est vera virtus supernaturalis infusa : ergo & Dæmonum. Confirmatur : Christus est caput Dæmonum, & damnatorum; nam influit in Dæmones, & damnatos aliquam gratiam, & beneficium, scilicet, quod puniantur *citra condignum* : ergo & ipsi sunt

membra Christi, & consequenter retinent fidem habitualem infusam. Ungetur : in damnatis remanet caracter, ut pote indelibile : ergo & manet fides.

7 Resp., dictum Divi Jacobi intelligi debere de fide acquisita, & coacta, quamvis illam compareret fidei nostræ mortuæ; quia comparatio solum tenet in hoc, quod sicut fides Dæmonum illis non prodest ad salutem, sic nec fidelibus sua fides sine operibus. Ad confirmationem respondeo, quod etsi Christus aliquomodo possit dici caput Dæmonum, & damnatorum propter rationem in ipsa attractam; non tamen est verum, & proprium; nam ad hoc influxus, vel causalitas debet esse in linea gratiæ ordinis supernaturalis, naturam ipsam elevans ad aliquod esse supernum, qualis non est diminutio poenarum, licet sit gratia, & beneficium indebitum. Ad urgentiam, nego consequent., & paritatem; quia in hæreticis, manet caracter, quin maneat fides habitualis, ut postea videbimus.

8 Dico 3. : probabilius est, quod in Beatis non datur fides habitualis. Est satis communis. Prob. 1. ex Apost. ad Chorint. 13. aiente : *cum vene-*
rit,

rit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est: id est, cum venerit visio beata, evacuabitur cognitio per fidem, ut pote obscura, & æigmatica: ergo &c. Prob. 2. ex Doct. in 3. dist. 31. ubi docet, quod in Beatis nullus habitus est ponendus ibi manere frustra ob solum ornatum animæ; sed habitus fidei esset frustra in Beatis: ergo &c. Prob. min.: talis habitus inclinatur ex ratione sua in verum latens; sed objectum fidei ibi erit patens intuitive; quia tunc videbitur facie ad faciem: & sicuti est: ergo &c.

9 Dices 1. contra hanc conclusionem: Div. Irenæus lib. 4. adversus hæreses cap. 25. ait: Paulus inquit: omnibus cæteris evacuatis manere fidem, spem, & charitatem: ergo in Patria permanet fides. Respondeo, Div. Irenæum esse intelligendum de fide, & spe objective accepta, quatenus idem objectum, quod hic credimus, & speramus, videbimus ibi clare, & distincte; non autem loquitur de fide, & spe (maxime de fide) nam de spe formaliter capta dicam tractat. sequent.

ro Dices 2.: licet fides habitualis non sit ponenda in Patria propter objectum pri-

marium, tamen debet poni circa aliqua mysteria, ut probabiliter docet ipsemet Subt. Doct. cit. in 3. dist. 31. in responsione ad 3., ut videre est apud ipsum: ergo. Confirmatur in Beatis est potentia saltem remota peccandi, & potentia vegetativa, quamvis hæ nequeant exire in suum actum: ergo nec erit frustra fides habitualis, licet non possit proxime inclinare erga suos actus. Respondeo, quod Doct. ultimo allegatus solum probabiliter judicat, fidem manere in Beatis respectu aliquorum mysteriorum, non vero assertive; quare oppositum hic, ut probabilius judicamus, cum quo stat, quod opposita sententia sit probabilis. Ad confirmationem respondeo negando consequ.; quia potentia sive peccandi, sive vegetandi identificantur cum anima; secus vero fides habitualis infusa, ex quo patet disparitas.

II Dico 4.: in animabus Purgatorij datur fides habitualis infusa. Prob. ex Conc. Senonensi in decreto 12. contra Luther. ubi dicitur, qui gratia sit particeps, & pœne temporalis tantum debitor: ex remanentibus in eo fide, spe, & charitate de sua interim salute securus: ergo &c. Prob. ratio-

ne: animæ Purgatorij firmiter sperant visionem beatam: ergo & illam credunt. Prob. conseq.: quoties aliquod subjectum non est in perfecta afflictione sui objecti, potest moveri ad illud consequendum modo possibili; sed animæ Purgatorij non sunt in perfecta afflictione Dei sibi possibili, immò sibi futura: ergo poterunt moveri ad illam. Nunc sic; sed talis motus fit maxime mediantibus virtutibus fidei, spei, & charitatis: ergo &c.

12 Dico 5.: in hereticis non datur fides infusa, & supernaturalis. Est definita in Conc. Trident. sess. 6. cap. 15., ubi dicitur: *asserendum esse, non modo infidelitate, per quam fides amittitur &c.* Idem docet August., & alij SS. PP. etenim hæreticus, qui credit unum articulum, & alium negat, est extra Ecclesiam, quamvis intus esse videatur. Et Joann. cap. 2. suæ Epist. ait: *ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permanissent utique.* Prob. hac brevi ratione: implicat, quod fidelitas, & infidelitas sint simul in eadem anima; sed habens habitum fidei infusæ est fidelis; & hæreticus infidelis: ergo &c.

13 Dices contra hoc: licet

repugnet fidelitas, & infidelitas in eodem respectu ejusdem articuli, non tamen respectu diversorum: sicut licet repugnet assensus, & dissensus simultaneus respectu ejusdem, non tamen respectu diversorum; sed hæreticus credit aliquos articulos fidei, licet alios neget: ergo &c. Confirmatur: supponamus, quod hæreticus pro instanti B. fiat magnus theologus pro instanti A.; hic pro instanti C. adhuc manet Doctus in theologia; sed nequit salvari sine fide; cum fundetur in illa; ergo &c. Urgetur: hæreticus credit, quæ credit, eodem motivo, ac nos, scilicet, propter auctoritatem Dei revelantis; sed ubi stat motivum fidei infusæ, stat ipsa fides infusa: ergo &c.

14 Respondeo distinguendo mai.: licet repugnet & non tamen respectu diversorum habentium distinctum motivum formale assentiendi eis, conc. mai.: habentium idem motivum formale, nego mai. & disting. min.; sed hæreticus credit aliquos articulos fidei humana, vel acquisita, conc. min. fide divina infusa, nego min. & conseq. Ad confirmat. neg. quod sit verè theologus, sed solum Sophisticus; vera enim theologia pendet à fide, non solum

lum in fieri, sed etiam in conservari. Ad urgentiam distinguo mai.: hereticus ea, quæ credit, credit eodem motivo, ac nos, *ut proposito per proprium spiritum falsum, & fallacem*, conc. mai.: *ut proposito per Ecclesiam*, quæ est regula infallibilis fidei, nego mai.: in versis terminis disting. min., & nego conseq.

15 Dices 2. contra hoc; habitus non repugnat cum actu opposito, ut diximus quæst. 3. disp. 4.; sed peccatum hæresis est actus oppositus habitui fidei: ergo &c. Confirmatur: si fides deperditur per hæresim, vel est in genere causæ efficientis, vel in genere causæ formalis; sed non primum; quia ab illo definit esse fides in genere causæ efficientis, à quo habet esse in tali linea; sed habitus fidei solum habet esse per creationem; ergo non definit esse per peccatum hæresis in tali genere. Sed alias nec in genere causæ formalis; quia fides non habet oppositionem ex natura rei cum hæresi, sicut calor, & frigus: ergo &c.

16 Respondeo, distinguendo mai.: habitus non habet oppositionem cum actu opposito *ex natura rei*, conc. mai.: *ex ordinatione divina*, subdisting. mai. in omnibus, &

generaliter loquendo, concedo mai.. in aliquibus actibus, maxime peccaminosis, nego mai. & concessa minori, nego conseq. Itaque, sicut peccatum mortale actuale est actus oppositus gratiæ habituali, & tamen illam excludit ex ordinatione divina; ita pariter dicendum de fide habituali. Ad confirmationem dico ex Doct. in 3. dist. 23. fidem destrui per hæresim in genere causæ quasi formalis de meritorie, & ex ordinatione divina; quia ad positionem peccati mortalis aufert gratiam.

17 Dico ultimo: in alijs peccatoribus non hæreticis est habitus infusus fidei. Est definita in Concil. Trident. Sess. 6. cap. 15. per hæc verba, *si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul & fidem semper amitti, aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, anathema sit.* Nil Ex his ultimis verbis, *aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem*, colligitur contra aliquos, quod fides infusa, ut separata à gratia sanctificante est vera, & propria virtus supernaturalis, licet informis, seu non formata, de qua Jacobus cap. 2. *fides sine operibus mortua est.* Et Apostolus 1. ad Corinth.: *si habuero tantam fidem &c.*

charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest : & Div. Aug. cap. 1. de Trinitat. : fides sine charitate potest esse, sed non prodesse. De hoc postea.

18 Si pro complemento huius disputationis quæras: à quo fides habitualis habeat esse? Respondeo, quod à solo Deo per creationem, sicut gratia habitualis. Vide dicta tom. 3. nostræ theologiæ disp. 1. quæst. 4. à num. 13. Si tan-

dem inquiras: an necessario cum alijs virtutibus infusis producatur? Resp., quod regulariter sic fit, ut ait Trident. Sess. 6. cap. 7. *quod cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo: fidem, spem, & charitatem*; sed absolute loquendo potest infundi sine illis, ut docet Doct. in 3. dist. 36. §. *quantum ad 4. artic.* Vide dicta Tract. antec. agendo de connexionione virtutum inter se.

D I S P. VIII.

DE FIDE DIVINA

actuali.

Premissa disputatione de fide divina habituali, consequens est, ut de ejus actibus, seu de fide actuali sermonem instituamus. Sit ergo

QUÆST. I.

Quid, quotuplexque sit fides actualis?

I **E**X dictis, tum quæst. 1. disp. 1. num. 2. tum quæst. 1. disp. antec. fides ac-

tualis supernaturalis, & divina Scholasticè loquendo sic definitur: *est actus supernaturalis, quo quis assentitur alicui propositioni ex eo, quod Deus illam revelaverit.* Magnus Patrens August. lib. de prædestin. S. S. cap. 2. sic eam definit; credere nihil aliud est, *quam*
cum

tum assensione cogitare ; & alibi: quid est credere? Nisi consentire, verum esse, quod dicitur. De fide ergo in hoc rigore sumpta agimus in præsentī ; quæque formaliter pertinet ad intellectum; cum sit actus elicitus illius simul cum habitu fidei, vel auxilio supernaturali ; licet imperative pertineat ad voluntatem modo dicto, quæst. 2. disp. 6. huius. Per hoc ergo manet resoluta prima pars difficultatis.

2 Pro resolutione 2. dico, quod fides actualis, seu assensus fidei primò dividitur *in credere Deo ; credere Deum, & credere in Deum.* Credere Deo est dictis ejus assentire, juxta illud Gen. 15. : *Abraham credidit Deo. Credere Deum est credere, Deum esse, seu existere,* ut ex illo Act. 8. : *Credo Filium Dei ; Tandem credere in Deum,* est credere, Deum esse ultimum finem, juxta illud Symboli Apostolorum : *credo in unum Deum.* & Joann. 14. : *creditis in Deum, & in me credite.* Dubitant hinc theologi : an hi actus, seu assensus sint diversi? Res est parvi momenti. Magnus August. stat pro parte affirmativa lib. de cognitione veræ vitæ cap. 37. ubi ait: *differt aliquid: credere Deo, & credere in Deum; demones enim, & Pagani credunt Deum, sed non credunt in Deum.*

3 Secundo dividitur assensus fidei in *supernaturalem, & naturalem* : primus est, qui procedit à principio supernaturali simul cum potentia, scilicet, habitu, vel auxilio supernaturali. Secundus est, qui procedit, vel à solo intellectu, & objecto naturaliter proposito; vel simul cum habitu acquisito : & hunc actum possunt naturaliter habere Pagani, & Cathecumeni, credendo fide humana lectiones Sac. Scripturæ, sicut alij historijs fide dignis, vel Parrocho, aut Prædicatoribus. Sed notate hic quod circa objectum naturale, & naturaliter cognoscibile potest esse actus supernaturalis ex parte principij elicitivi, ut si fiat medio auxilio supernaturali. Et pariter circa objectum supernaturale potest esse actus supernaturalis ex parte principij, ut si quis crederet Trinitatem, vel Incarnationem, solum ex autoritate hominis ipsam proponentis. De hoc quæst. 3. hujus.

4 Tertiò dividitur actus fidei sive naturalis, sive supernaturalis in *explicitum, & implicitum.* Primus est qui terminatur ad mysteria expresse cognita. Secundus est qui terminatur ad mysteria non in se, seu expresse cognita, sed in aliqua ratione

muni, in qua continentur. Talis est assensus, quo in communi credo omnia, quæ sunt in Sac. Scriptura, credendo in communi omnibus, quæ traduntur ab Ecclesia tamquam à Deo revelata. Quarto, dividitur actus fidei, in *internum*, seu *formalem*, & in *externum*. Primus constituitur assensu nullo modo manifestato. Secundus est manifestatio assensus interni, quomodocumque facta, hoc est, vel per verba, vel per facta, vel per quæcumque alia signa illius manifestativa. Quinto dividitur in fidem *formatam*, & *informem*. Prima est, quando homo eliciens talem actum est simul cum gratia, & charitate, alijsque comprincipijs necessarijs ad meritum. Secunda vero est, dum Catholicus amittens gratiam per aliquod peccatum mortale; quod non sit hæresis, retinet fidem. De hac egimus quæst. ult. ant. in fine,

5. Alij denique, dividunt fidem in fidem *historicam*, in fidem *promissionum*, & in fidem *miraculorum*. Prima est, qua credimus hanc propositionem: *in principio creavit Deus Cælum, & terram*, quæ est historica. Secunda, qua assentimur isti: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*; quæ est pro-

missoria. Tertia tandem, est qua credimus, quod Jesus Christus suscitavit defunctum Lazarum quadriduano mortuum. Circa hanc ultimam fidem dubitant AA., an sit fides catholica, qua creduntur mysteria fidei; an vero sola sit fiducia? Res est parvi momenti. Respondeo, quod in patrans miraculum est fiducia, seu confidentia: In credente miraculum factum, ut propositum ab Ecclesia, est fides catholica. Videantur N. Pichon disp. 2. de fide cap. 2. sectione 3., & N. eruditissim. Vega in Trident.

QUÆST. II.

An assensus fidei infusæ sit supernaturalis quoad substantiam?

I. **D**E fide tenent Catholici, actum fidei infusæ esse supernaturalem; dubitant tamen, an sit supernaturalis quoad substantiam, an vero quoad modum? Et certe huius difficultatis resolutio pendet ex resolutione alterius, scilicet, in quo consistat ratio entis supernaturalis prout à naturali distincti? Quare ut claritate pro-

ce-

cedamus, quæstionem in duas sectiones dividemus. Sic ergo

SECTIO I.

In quo consistat supernaturalitas entis creati?

2. Noto 1. ex communi Theologorum sententia, duplicem dari ordinem rerum, *naturalem*, & *supernaturalem*: & Utriusque Deus est Author. Dicitur Author naturalis respectu rerum, quas producit concursu communi, & debito ex ipsa natura rerum. Author supernaturalis est respectu rerum, quas operatur concursu speciali, & nulli debito ex natura rei. Unde dum dicitur, *supernaturale esse illud, quod excedit vires naturæ, & naturalis agentis*, per hoc non excluditur, sed includitur concursus communis Dei, sine quo nulla creatura quidquam agere valet, ex quo *supernaturale* sic recte definitur: *est quod producit per concursum specialem Dei omnino indebitum*. Et contra; *naturale*, est quod producit per concursum naturalem debitum alicui.

3. Noto 2. quod natura multipliciter sumitur. Primò, pro natura *naturante*: hæc est

ipse Deus Auctor naturæ dans, seu conservans naturam creaturarum, quæ *nature naturate* dicuntur. Secundò sumitur prout definitur 2. Physicor., scilicet, *est principium, & causa motus, & quietis &c.* Tertiò sumitur natura *theologicè*, prout, scilicet, complectitur omnem naturam, seu totum ordinem rerum naturalium. Unde ens *supernaturale* non superat naturam *naturantem*; quia hæc est ipse Deus, cuius vires nulla natura superare valet; debet ergo superare naturam *theologicè* sumptam, prout complectitur totum ordinem rerum naturalium, ita, ut non solum non sit producibile ab aliqua creatura de facto, sed etiam *creabili*; dummodo Deus unice concurrat concursu generali, & debito. De natura sic sumpta loquimur in præsentia.

4. Noto 3.: ens *supernaturale* aliud esse *quoad substantiam*, aliud *quoad modum*. Primum est, quod secundum suam intrinsecam rationem, & entitatem ita exuperat omnem causam naturalem, ut à nulla, nec ab omnibus collective sumptis valeat causari, qualitercumque dispositis causis naturalibus applicatis modo naturali; huiusmodi sunt *unio hy-*
pos-

positiva, visio beata, habitus virtutum theologicarum, & hoc quarimus de earum actibus. Supernaturale quoad modum est, quod secundum se producibile est ab agente naturali; modus autem, quo hic, & nunc habetur, superat omnes vires naturæ. Sic est visus relictus cæca, & alia huiusmodi. His præmissis sit

Conclusio.

5 Ens supernaturale (respectu ad nostram limitatam cognitionem impotentem cognoscere naturas, & quidditates rerum) est quod excedit omnes vires productivas cuiuscunque agentis naturalis, & solum produci valet ab aliquo agente supernaturali. Hæc conclusio inferitur ex N. Subt. Doct. in 4. dist. 6. quæst. 10. num. 14. ubi ait: quod naturalitas, & supernaturalitas non sunt conditiones, nisi per ordinem ad agens. Et dist. 10. quæst. 8. num. 9. ait: *quod ideo dicitur aliquid supernaturale, quia à supernaturali agente: & naturale, quia à naturali agente, scilicet, produci valet: ergo juxta Scoti mentem illud est supernaturale, quod excedit &c.*

6 Prob. conclusio ratione: distinctivum immediatum rei est illius constitutivum; sed supernaturale à naturali differt in eo, quod naturale continetur intra vires, & exigentiam naturæ, ac proinde valet produci ab aliquo agente naturali: ergo per oppositum supernaturale erit, quod à nullo agente naturali produci valet. Confirmatur: nam huiusmodi constitutivum, sicut & distinctivum, convenit omni, & soli enti superno; nam entia supernaturalia quoad modum tantum ratione modi, quo sunt supernaturalia, etiam excedunt omnes vires naturæ: ergo in hoc excessu stat formaliter supernaturalitas. Urgetur: illud est formaliter constitutivum alicuius rei, quo præcise posito res formaliter intelligitur: & quo ablato, seu præciso per intellectum, res formaliter non intelligitur; sed posito respectu ad agens supernaturale, intelligitur formaliter ens supernum; & illo ablato, seu præciso per intellectum, aufertur: ergo &c.

7 Dices primo: Subt. Doct. in 3. dist. 16. ait, quod tormenta Christi Domini fuerunt quodam modo miraculosa: ergo & supernaturalia. Nunc sic;

sic; sed non per ordinem ad agens supernaturale; siquidem inflata fuerunt à flagellis, spinis, lancea &c.: ergo non omne supernaturale constituitur per ordinem ad agens supernaturale. Respond. quod Subr. Doct. ibi, non ait, quod illa tormenta fuerunt miraculosa, & supernaturalia in se, & immediate formaliter, sed tantum præsuppositivè, quatenus supponebant miraculum non resultantia gloriæ animæ in corpus. Unde qua parte erant miraculosa, & supernaturalia, jam respiciebant agens supernaturale impediens illam resultantiam.

8 Dices 2. : cognitio, qua quis reflexè cognoscit actum supernaturalem fidei, & etiam memoria damnatorum de gratia perditâ, sunt actus pure naturales; sed tales actus nequeunt haberi sine fide, & gratia, quæ petunt agens supernaturale: ergo sunt actus naturales, qui dicunt respectum ad agens supernaturale; & consequenter hic ordo non est constitutivus, & distinctivus entis supernaturalis à naturali. Confirmatur: cuilibet potentiæ habenti habitum supernaturalem debetur concursus Dei ad actum supernaturalem; sic intellectui creato elevato lumine

gloriæ est connaturalis visio beata: ergo Deus non erit agens supernaturale respectu talis visionis; sed nihilominus talis visio est entitative supernaturalis: ergo supernaturalitas non constituitur per ordinem ad agens supernaturale.

9 Resp. dist. mai.: cognitio, qua quis &c. & etiam memoria &c. sunt *purè* naturales *intrinsece* ex se, conc. mai.: *præsuppositivè*, & *extrinsece*, nego mai.: & concess. min., disting. consequ.: ergo dantur actus naturales, qui nequeunt esse absque respectu ad agens supernaturale *præsup. ostitive*, & *extrinsece*, conc. consequ.: absque respectu *intrinsece*, & *essentially*, nego consequ.. Itaque præfati actus, ut pote præsuppositive, & extrinsece supernaturales dicunt ordinem ad Auct. supernaturalem. Ad confirmat. Resp., quod potentia cum habitu supernaturali elevata non est natura secundum se, sed aliquomodo supernaturalizata; qua ratione debetur ei concursus divinus ad visionem; sed hoc *naturaliter*, prout opponitur violento; in quoque sensu dicitur visio illa connaturaliter debita; non vero naturaliter, prout naturale opponitur supernaturali.

10 Dixi notanter in conclusione *respectu ad nostram cognitionem limitatam impotentem cognoscere naturas, & quidditates rerum*; quia, meo videri, si formalissimè, & strictissimè loquamur: *ens supernaturale, prout tale, & primario, constituitur per sua intrinseca, & essentialia predicata, quæ nos pro hoc statu imperfectionis circumloquimur*; Deus vero, & Angelus ea rectè cognoscunt. Hæc doctrina licet pauci eam expressè tradant, quoad rem tamen omnes in ea conveniunt. Suadeturque primo sic: gratia fides, charitas, & alia huiusmodi sunt formaliter *intrinsece* adhuc, ut supernaturalia, entia absoluta; sed nullum absolutum, primario, *intrinsece*, & in esse talis potest constitui, nec distinguui per aliquid respectivum: ergo constituuntur in esse entis supernaturalis per aliquod prædicatum intrinsecum, distinctum à tali respectu.

11 Suadetur 2.: quia gratia, fides &c. sunt talis naturæ, ideo exigunt fundare talem respectum ad agens supernaturale; non vero e contra: ideo sunt talis naturæ, quia petunt fundare talem respectum: ergo per prius intelliguntur in

esse supernaturali, & quod sint talis naturæ, quàm quod fundent talem respectum: ergo per aliud prius constituitur ens supernaturale, per quod ab omni ente naturali primariò distinguitur. Suadetur 3.: quia si prædicta entia supernaturalia per sua prædicata intrinseca non distinguerentur ab omni ente naturali, & constituerentur intrinsece, non distinguerentur inter se specificè: & sic quidquid competit fidei, prout supernaturali, competeret etiam charitati prout tali; cum omnia entia supernaturalia æqualiter respiciant Deum, ut Auctorem supernaturalem; sed consequens est absurdum: ergo &c.

12 Nec nos terrere debent contra hanc doctrinam aliquæ autoritates, quæ adduci valent ex N. Subr. De Et, quæque hic preferam. Prima habetur in 4. dist. 10. quæst. 8. ubi ait: *quod naturale, & supernaturale non distinguunt naturam alicuius in se, sed tantum in comparatione ad agens; ideo enim dicitur aliquid supernaturale; quia à supernaturali agente; naturale vero, quia à naturali agente; sed habitudo ad agens aliud, & aliud, non necessario concludit, aliquid esse aliud, & aliud in se secundum August. Secunda habetur eod. loc.*

loc. num. 11. ubi ait : quod quantumcumque aliquid supernaturale ponatur in esse , postquam tamen positum est in esse , est quoddam ens naturale. Tertia habetur ex eod. 4. dist. 12. q. 1. num. 4. ubi ait : licet aliqua virtus supernaturalis dicatur , tamen postquam inest , naturale est habens , eam habere , vel posse habere illud , ad quod est illa virtus. Hæc Scotus , ex quibus inferri videtur , quod ens supernaturale , ut tale , non constituitur per aliquid proprium intrinsecum , & in se absolutum prædicatum , sed unice per respectum ad agens supernaturale.

13 Præfata ergo auctoritates , & si quæ aliæ adduci possunt , nos tertere non debent , ut à præfata doctrina desistamus ; quinimò si bene perpendantur , eam aliquomodo confirmant. Ratio est ; quia ex illis inferitur , quod si supernaturale formalissimè , & intrinsecè esset tale per respectum ad agens , cum talis respectus non constituat naturam alicuius absoluti in se , supernaturale in se , & intrinsece non esset tale. Cum ergo nos dicamus , supernaturale esse tale in se , & intrinsece , recte dicitur , quod ordo ad agens supernaturale non constituat naturam intrinsecam ,

& absolutam alicuius , nec faciat aliud , & aliud secundum se , & intrinsece ; quia antecedenter ad talem ordinem , supernaturale est talis natura per sua prædicata intrinseca , & solum per talem ordinem passionaliter , seu dignoscitivè cognoscitur respectu limitari nostri intellectus , qui res , ut sunt in se , percipere non valet.

14 Deinde Subr. Doct. in omnibus his auctoritatibus loquitur de ente supernaturali quoad modum , non verò quoad substantiam ; quod optime inferitur ex ipsomet exemplo , quod adducit in duabus ultimis auctoritatibus , scilicet , de restitutione visus cæco illuminato , quæ quidem visio est naturalis in substantia , estò quoad modum restitutionis supernaturalis sit , & dicatur. Unde licet habitudo ad agens aliud , & aliud non concludat necessariò aliud , & aliud in se intrinsece , & essentialiter , bene tamen concludit aliud , & aliud ut supernaturale.

15 Ex hac doctrina colliges primò , quod ens supernaturale quoad substantiam , & quoad modum differunt in eo , quod primum ex suis prædicatis intrinsecis exigit causari à Deo Auct. supernaturali ; non

vero secundum. Colliges 2. quod ens supernaturale quoad substantiam nullatenus spectat ad bene esse naturę integrę, & perfectę in esse naturę, imo est supra totam ipsam naturam, non solum quoad primum esse, sed etiam postea. Gratia v. g. postquam assecuta est, adhuc censetur extra perfectionem naturalem hominis, & semper de ordine gratiæ, & non naturę. Visus vero cæco restitutus, qui est supernaturalis quoad modum, licet viribus naturę acquiri non possit; tamen semel habito, homo naturaliter per illum operatur, & ad perfectionem naturalem ipsius hominis, integritatemque ipsius naturę pertinet. Ex quo cæcus dicitur naturaliter defectuosus; privatus vero gratia non sic defectuosus in esse naturę dicitur.

16 Colliges tandem, quod solum illa entia proprię, & rigurose supernaturalia quoad substantiam dicuntur, quę non sunt debita debito naturali, nec alicui, nec toti naturę, nec possunt viribus naturę acquiri: & talia sunt, quę maxime de facto ad ordinem gratiæ, & glorię spectant, & ut talia à Deo Auct. supernaturali petunt causari. Unde uno Verbo concludo, quod ex præcisso ordine ad agens su-

pernaturale non bene deducitur supernaturalitas intrinseca, & quoad substantiam; estò hoc communiter dicamus respectu nostri imperfecti modi concipiendi. Et ratio in summa est; quia etiam supernaturale quoad modum dicit talem respectum. Unde ergo ut inferatur talis intrinseca supernaturalitas, necesse est, quod ens taliter supernaturale ex suis intrinsecis exigat ita produci ab agente supernaturali. His præjactis, sit

SECT. II.

In qua resolvitur difficultas in questione proposita.

17 Licet solum in præsentī quæramus, an assensus fidei infusę sit supernaturalis quoad substantiam? tamen transcendentalis, & communis est respectu actuum aliarum virtutum theologicarum. Unde quidquid in præsentī dicamus, dictum erit pro actibus, spei, & charitatis. Circa quam difficultatem duplex est sententia. Prima tenet, quod assensus fidei, & actus aliarum virtutum solum sunt supernaturales quoad modum, non vero quoad substantiam. Sic quamplures Scotistę inter quos N. Mast. in

in 3. Disp. 6. quæst. 6. ; & ut verum fatear pro hac opinione videtur N. Subt. Doct. in aliquibus locis cit. a N. Mastr. Sed etiam stare videtur pro nostra ; quare censeo in re hac problematicum fletisse , & sic libere posse quemlibet Scotistam utramque defendere. Secunda sententia tenet actus talium virtutum esse supernaturales quoad substantiam. Sit ergo

Nostra conclusio.

18 Actus fidei infusus est intrinsece & quoad substantiam supernaturalis. Est communis inter Thomistas, & R. R. Probarique potest primo ex Subt. Doct. in 3. dist. 23. quæst. unic. §. *ad quæst.* ubi ait: *quod non solum propter actum primum dat Deus habitum per se infusum, sed propter actum secundum, ut sit perfectior actus.* Et addit: *nec pono habitum fidei solum propter gradum in actu, sed etiam propter assensum.* Nunc sic ; sed gradus pertinet ad modum ; assensus autem fidei nequit non importare substantiam : ergo juxta Subt. Doct. ipsa substantia assensus fidei infusæ exigit habitum per se infusum , ut supernaturaliter causantem ; ac per consequens

assensus quoad substantiam est supernaturalis. Legatur Doct. in 1. dist. 27. quæst. 2. §. *ad argumenta.* Et in 4. dist. 49. quæst. 11. respondeo. Sed quia, ut dixi in hac re problematicus videtur, ideo.

19 Prob. conclusio ratione juxta dicta Sect. antec. ; illa entia sunt intrinsece , & quoad substantiam supernaturalia , quæ ex sua natura , & intrinsecis prædicatis exigunt causari ab agente supernaturali ; sed tales sunt actus virtutum theologicarum , inter quos est actus fidei infusæ : &c. Maior est doctrina exposita in præced. Sect. Prob. min. : licet , juxta Scotistas, actus virtutum infusarum non exigant determinatè causari ab habitibus infusis supernaturalibus ; exigunt tamen ex sua natura , & essentia causari à principio supernaturali : ergo actus talium virtutum &c. Prob. antec. : si non causantur ab habitibus supernaturalibus , exigunt causari , vel immediate per omnipotentiam divinam , vel per auxilium actuale supernum , suppleto Deo concursus habituum supernaturalium : ergo semper salvatur , quo exigunt causari tales actus ab aliquo agente supernaturali ; & consequenter &c.

Prob.

20 Prob. 2. conclusio: juxta contrarios, actus virtutum insuffarum sunt tantum supernaturales quoad modum. Inquiro nunc de isto modo: an exigatur ab intrinseco talium actuum, vel non exigatur? Si hoc secundum: ergo actus salutaris, secundum omne quod dicit ab intrinseco sui, potest fieri viribus naturalibus; cum mere naturale sit ab intrinseco sui; quod sane nescio, an dicere quis audeat? Si primum: ergo talis actus cum tali modo est quoad substantiam supernaturale. Prob. hæc consequ.: nulla entitas ab intrinseco naturalis exigit ab intrinseco suæ naturæ modum supernaturalem ad suam existentiam, ut patet in restitutione visus cæco; visus enim secundum se, ut existat, non exigit modum supernum; quia ab intrinseco sui naturaliter existeret, licet hic, & nunc, nequeat existere in cæco, nisi modo supernaturali: ergo si actus virtutum insuffarum exigunt ab intrinseco modum supernum, erunt ab intrinseco sui, & quoad substantiam supernaturales.

21 Confirmatur: entia tantum quoad modum, & non quoad substantiam supernaturalia semel habita sunt na-

turalia subjecto, illudque naturaliter perficiunt, & pertinent ad ordinem naturalem, ut patet in exemplo apposito de visu restituto cæco: ergo sicut visus restitutus semel positus in rerum natura est homini naturalis, illumque naturaliter, perficit, & ad ordinem naturæ spectat, similiter actus salutares virtutum insuffarum semel elicti erunt naturales homini, illumque naturaliter perficient, & ad ordinem naturalem pertinebunt; quod sane fateri, mihi valde arduum videtur. Deinde A. A. talis sententiæ multum laborare tenentur, ut ponant discrimen inter entia supernaturalia quoad substantiam, & supernaturalia quoad modum.

Solvuntur argumenta.

22 Arguitur 1.: juxta Trid. can. 6. ; actus virtutum supernaturalium solū sunt supernaturales quoad modum: ergo &c. Prob. antec. adducendo ejus verba: *hominem non posse sine gratia credere, sperare, & Deum super omnia diligere, ut oportet, ad hoc ut ei justificationis gratia conferatur*; sed ex illa particula, *ut oportet*, inferitur, quod gratia Dei so-

lum

lum dicit modum actus; ad modum quo velociter currere; solum dicit modum cursus: ergo juxta Concil. tales actus solum sunt supernaturales quoad modum; & consequenter nec gratia, nec habitus requiritur quoad substantiam eorum. Hoc argumentum est Achilles contrariæ sententiæ. Sed ante solutionem nostra, quod in verbis Trid. non apponitur restrictivum, *solum*, quod ponitur in argumeto. Hoc notato

23 Respondeo negando antec.: & min. probationis. Dum ergo P. P. & Concilia dicunt, habitum, aut gratiam supernaturalem influere in actus virtutum, ut *opportet ad salutem*, non significant modum aliquem supervenientem entitati specificæ illorum actuum. Sed hoc faciunt; quia ex duabus speciebus actionum, quæ versari possunt circa idem objectum materiale, & formale, ut quæst. sequenti dicemus, opus fuit exprimere, auxilium gratiæ requiri ad opus salutare, ad hoc ut distinguatur à non salutari. Attamen, quod tale auxilium, aut habitus supernaturalis requiratur ad opus salutare, hoc habet tale opus ex suis intrinsicis, & sic ex ipsis est supernaturale, & distinctum ab actu non salutari, qui versatur erga tale objectum. Nec hic

actus se habet sicut velocitas ad cursum, sed sicut dependentia à suo principio; unde non tenet paritas.

24 Arguitur 2.: habitus non datur ad substantiam actus: ergo actus virtutum theologicarum non dependent quoad substantiam à suis respective habitibus. Probatur antec.: si habitus darentur ad substantiam actus, jam non essent habitus, sed potentia: ergo &c. Confirmatur: ipsa substantia assensus fidei non exigit ab intrinseco principium supernaturale: ergo non est supernaturalis quoad substantiam. Prob. antec.: in omnium Scottistarum sententia, potest dari assensus mere naturalis circa objectum fidei supernaturale, ut tale (idem dic de actibus aliarum virtutum) ergo assensus fidei potest esse naturalis quoad substantiam.

25 Respondeo distinguendo antec.: habitus *naturalis* non datur ad substantiam actus, cōc. ant. habitus *supernaturalis* nego antec., & conseq. In hoc ergo juxta Subr. Doct. habitus infusus differt ab acquisito, & naturali; quia primus requiritur ad simpliciter posse, & sic ad substantiam actus; secundus vero solum ad faciliter posse.

Nec

Nec ex hoc sequitur, habitum infusum esse potentiam; nam hæc radicatur in substantia animæ: est formaliter vitalis, & est indifferens ad plura etiam mala, quod non habet habitus, quamvis quatenus requiritur ad simpliciter posse assimilari potentia.

26 Ad confirmationem distinguo antec.: ipsa substantia assensus fidei *infusa* non exigit &c., nego antec.: *fidei non infusa*, conc. antec., & nego conseq.. Ad probat. conc. antec., & distinguo conseq.: ergo assensus fidei acquisitæ, & divinæ tantum *objective* potest esse naturalis quoad substantiam, conc. conseq.: ergo assensus fidei *infusæ*, seu divinæ tam *objective*, quam *subjective*, nego conseq.. Itaque actus ille naturalis circa objectum formale supernaturale fidei *infusæ* non est actus fidei *infusæ subjective*, de quo hic loquimur, sed tantum fidei *infusæ*, seu divinæ *objective*, in quantum substantia est naturalis, & ex parte principij non habet supernaturalitatem aliquam, qualem habere dicimus, actum, qui est supernaturalis quoad substantiam.

27 Arguitur 3.: virtus intellectus elevata per habitum infusum fidei, & produciens actum infusum ipsius est entitati-

ve naturalis: ergo talis assensus erit naturalis quoad substantiam. Confirmatur: talis assensus non minus exigit fieri à virtute naturali, quam à supernaturali: ergo non minus erit supernus, ac naturalis; & sic partialiter erit utrumque. Respondeo, disting. antec.: virtus intellectus &c. est entitative naturalis, & producit actum fidei *infusæ*, ut *reduplicative naturalis*, nego antec.: & producit prout *vitalis, elevata per principium supernaturale*, conc. antec. & nego conseq.. Ad confirm. resp., quod hoc ipso, quod ad assensum fidei concurrat principium supernaturale, totus assensus est supernaturalis. Hæc aliaquæ argumenta videri possunt in tom. 4. disp. 5. quæst. 3. agendo de visione beata. Unde videbis, quod inconsequenter procedunt Scotistæ contrarij.

QUÆST. III.

An possit dari assensus fidei naturalis acquisitæ circa objectum tam materiale, quam formale fidei infusæ?

I HÆC difficultas etiam communis est alijs virtutibus Theologicis. Certum ergo est, quod circa objecta

ma-

materialia harum virtutum possunt dari actus ex viribus naturæ, & sine gratia elicit. Datur enim amor naturalis Dei, prout est bonus in se: & actus naturalis fidei humanæ, quo credo Trinitatem, Incarnationem, aut Christum esse mortuum; quia hæc audiui ab aliquo homine propria authoritate proponente. Unde difficultas est de objectis formalibus: an, scilicet, posset quis actu merè naturali, & elicit sine aliqua gratia, credere Verbum divinum esse incarnatum, & alia similia, & hoc ex divina authoritate.

2 Circa quam difficultatem triplex est sententia. Prima communis inter Thomistas, & plures RR. cum Suarez tenet, actum naturalem, & supernaturalem semper differre ex parte objecti formalis; ita ut circa idem objectum formale non possint tendere. Secunda est Scotistarum e contra asserentium, non semper differre actus naturales, & supernaturales ex parte objecti formalis; nam licet semper ita differant; tamen aliquando circa ipsum versantur. Sic Subt. Doct. in 3. dist. 25. quæst. 2. & clarius dist. 27. quæst. unic.: Ipsum sequuntur omnes Scotistæ, & aliqui RR. citantes Angelic. Præceptor.

2a. 25. q. 171. art. 2. ad 3.. Tertia demum media tenet, hoc posse esse de possibili; non vero de facto. Sic Cardinalis de Lugo cum alijs. Sic

NOSTRA CONCLUSIO.

3 Actus naturalis fidei potest elici viribus naturæ circa ipsum objectum formale fidei infusæ; & consequenter circa idem omnino motivum dantur fides divina acquisita, & infusa. Prob. 1. ex Doct. cit. dist. 27. ubi docet: quod dilectio, qua Deus propter se diligitur, sive sit naturalis, sive supernaturalis, habet idem objectum formaliter, scilicet, bonitatem Dei, qua in se bonus est, quæ eadem est, sive quis diligit Deum amore naturali, sive supernaturali: ergo uterque actus potest habere idem objectum formaliter. Si respondeas, ait Doctor, Deum esse objectum amoris supernaturalis, prout est Auctor rerum supernaturalium; amoris vero naturalis, quatenus est Auctor naturalium.

4 Contra ex Doct.: licet istæ considerationes possint in nobis excitare diversos amores concupiscentiæ, quibus diligimus Deum tamquam nobis

bonum; tamen omnino imperitinentes sunt ad diversificandos amores amicitiae, quibus Deus amatur propter se, & quia in se bonus est, abstrahendo ab eo quod sit auctor naturalium, aut supernaturalium bonorum; nam prout sic consideratur potius ut bonus nobis, quam in se: ergo non tenet responsio. Antec. constat; quia Deus non solum est bonus, & amore dignus; quia est author istorum bonorum supernaturalium, sed ab his abstrahendo. Unde Sancti ex consideratione creaturarum sæpè in amorem Dei excitabantur; sed tunc non considerabant eum, ut Auctorem rerum supernaturalium: ergo in tali casu actus amoris supernaturalis, & naturalis tendebant in idem motivum, & objectum formale.

5 Prob. 2. conclus. specialiter de actu fidei: fides acquisita potest tendere in quodcumque objectum motivum, & terminativum, in quod potest fides infusa: ergo &c. Prob. antec.: fide acquisita potest quis credere, Dum esse trinum, & unum propter Dei auctoritatem, supposita ejus revelatione; sed hoc est objectum formale fidei infusae: ergo &c. Prob. mai.: credat aliquis fidelis fide infusa omnia myste-

ria nostrae fidei, neget postea mysterium Incarnationis, abs dubio amittit fidem infusam; sed hoc non obstante ex eodem motivo, quo antea credebat, credet fide acquisita mysteria, quae antea credebat: ergo credet fide acquisita. Prob. min.: alias ex diversitate, quam experitur in modo credendi illa mysteria, quae antea credebat, posset naturaliter, & ex proprio experimento cognoscere, quod fidem infusam amisit per negationem mysterij Incarnationis, etsi postea hunc articulum credat, posset naturaliter cognoscere, & ex experimento, quod fidem infusam haberet; sed hoc nemo concedit ex dictis quæst. 3. disp. antec.: ergo &c.

6 Respondent communiter contrarij, quod licet ille fidelis antea, & postea crederet v. g. Trinitatis Mysteriorum propter Dei veracitatem; non tamen eodem modo. Dei ergo revelatio potest dupliciter considerari: primo quatenus est credita fide divina, sub qua ratione est objectum formale fidei. Secundo, quatenus est credita fide, vel opinione humana, & prout se non est tale objectum. Unde fidelis ille antea credit articulum Trinitatis propter revelationem fide di-

divina creditam; post peccatum vero infidelitatis non credendo Incarnationem, unice credit Trinitatem propter revelationem fide, vel opinione humana creditam; & sic actus ille non tendit in objectum formale, & motivum intrinsecum fidei.

7. Contra: supposita responsione, adhuc instat argumentum; an, scilicet, homo ille experiatur se eodem modo credere, & ob eandem rationem mysterium Trinitatis, postquam negavit Incarnationem, ac antea credebatur; vel alio modo? si primum? habetur intentum, scilicet, quod antea, & postea credit ex eodem motivo: si secundum? ergo proprio experimento cognosceret, se amississe habitum fidei infusæ per negationem Incarnationis, quod nullus concedit. Si respondeas, quod cum in his actibus concurrant saepe motiva naturalia, & supernaturalia, non possit homo satis clare distinguere, quo motivo moveatur ad credendum. Contra: hic actus: *credo, quia à Deo revelatum: credo, quia video miracula*, faciliter possunt percipi, & cognosci à docto attendente, non minus, ac isti: *amo Deum, quia bonum supernaturale: amo Deum, quia bonum naturale*;

sed isti possunt clare, & faciliter cognosci: ergo & illi.

8. Prob. ultimò conclusio: si aliquid obitaret, ut actus naturalis possit attingere objectum formale actus supernaturalis, maxime, quia actus naturalis, & supernaturalis debent differre specie; sed hoc non obstat: ergo &c. Prob. min.: visio increata Dei, & visio creata Angeli distinguuntur plusquam specie; sed hoc non obstante, in omni sententia habent idem motivum formale, scilicet, idem objectum beatitudinis: ergo distinctio specifica horum actuum non obstat, ut attingant idem objectum formale.

9. Confirmatur: licet actus dicantur specificari ab objectis, non ut à specificativo adequato, sed inadéquato; nam etiam specificantur per ordinem ad principia: ergo est idem objectum sit idem, si principia productiva sint diversa, actus diversi erunt. Antec. constat; quia actus quoad intrinsecum sui magis dependent à principio, quam ab objecto; ab isto enim solum accipiunt extrinsecum ordinem, & habitudinem; ab illo verò intrinsecum est. Nunc sic; sed principium productivum actus su-

Mm

per-

pernaturalis est diversum à principio productivo actus naturalis : ergo licet prædicti actus habeant idem objectum formale, & motivum, tamen actus erunt diversi; & consequenter identitas motivi formalis non destruit distinctionem specificam actuum.

Solvuntur argumenta.

Arguitur 1. natura ex suis viribus est insufficiens ad attingenda objecta supernaturalia : ergo actus naturalis. &c. Prob. antec. ex 1. ad Thesalon. cap. 2. : *non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis.* Et ex illa Joann. cap. 3. : *sine me nihil potestis facere.* Ex quibus verbis PP. & Concil. determinant contra Pelagian., gratiam supernaturalem esse necessariam ad actus fidei, spei, & charitatis : ergo actus naturalis fidei acquisita nequit tendere in idem objectum formale, & motivum fidei infusæ. Resp., quod Sac. Script. & Concil. loquuntur de actibus supernaturalibus conducentibus per se ad vitam æternam ; agebant enim contra Pelagianos docentes, posse dari ex viribus nature dispositionem immediatam

ad justificationem ; actus autem de quibus in præsentī loquimur, nec conducunt in vitam æternam, nec sunt dispositiones immediate. Unde non agunt contra nos.

Arguitur 2. si actus fidei acquisita tenderet naturaliter erga idem objectum formale, & motivum, ac actus fidei infusæ, esset æque infallibilis, ac actus fidei supernæ; sed hoc est contra Subt. Doct. in 3. dist. 23. §. ad quæst. : ergo &c. Mai. probatur ; quia talis actus haberet pro formali motivo infallibilem auctoritatem Dei : ergo. Respondeo, distinguendo mai. : si actus &c. esset æque infallibilis *infallibilitate objectiva*, conc. mai. : *omnimoda infallibilitate*, & *certitudine*, nego mai., & concessa min. in sensu distinctionis, nego conseq. Nec amplius probat ratio maioris. Philosophus ergo, vel hæreticus, supposita revelatione huius veritatis, *Verbum est incarnatum*, actu naturali attingere valet hoc mysterium ; sed non æque infallibiliter *subjectivè*, & *adhasivè*, sicut catholicus attingit fide infusæ ; ille enim credit huic mysterio prout proposito à Parrocho vi. g., qui potest fallere, vel cui non repugnat falsum ; catholicus vero ipsi assentit prout

proposito ab Ecclesia Universali infallibili in proponendo. Vide Doct. cit.

12 Arguitur 3. : sicut potentia specificantur per actus, sic actus per objecta formalia; sed potentia *specificè* diversè habent actus specie diversos; ergo & actus specie diversi debent habere objecta specie diversa; nunc sic; sed actus naturalis, & supernaturalis sunt specie diversi, non minus, ac virtutes naturales acquisite, & supernaturales infusæ: ergo &c. Respondeo, quod tam potentia per actus, quam actus per objecta formalia specificantur solum *extrinsece*, & *inadequatè*, non autem *intrinsece*, & *adequatè*; ut docetur in Animalic.

13 Unde, sicut eadem potentia potest habere actus specie diversos, non solum circa diversa objecta formalia, sed etiam circa idem, quando diverso modo tendit in illud, ut patet in simplici apprehensione, & iudicio: in amore efficaci, & inefficaci: in cognitione intuitiva, & abstractiva; sic pariter actus specie diversi possunt versari circa idem objectum, & sub eadem ratione formali, licet non eodem modo, & ex eisdem principijs; quod sufficit ad hoc, ut actus naturales, & supernaturales licet sint erga idem ob-

jectum, & motivum; sint specificè distincti. Vide quæ diximus in ultima probatione conclus.

14 Arguitur 4. : quod est supernaturale nequit naturaliter cognosci; sed objectum fide infusæ est quid supernaturale: ergo actus naturalis fidei acquisite non potest versari erga tale objectum. Prob. mai.: cognoscibilitas est passio entis: ergo ens supernaturale non potest naturaliter cognosci. Resp. distinguendo mai.: quod est supernaturale nequit naturaliter cognosci *absolute loquendo*, conc. antec.: *supposita divina revelatione*, nego maiorem. Ad prob. conc. antec. nego consequ.; nam sicut ens infinitum potest cognosci cognitione finita, ut patet in Beatis; & finitum cognitione infinita; & ens naturale cognitione supernaturali; sic pariter, ens supernaturale, supposita illius revelatione, potest deinde naturaliter cognosci; sicut supposita restitutione visus cæco, potest deinde naturaliter videre.

15 Arguitur 5. : si actus naturalis posset versari circa idem objectum, ac supernaturalis, sequeretur, quod fides infusa non esset supernaturalis ex suo objecto motivo; sed hoc est falsum: ergo &c. Mai. conf-

eat ; quia objectum indifferens ut attingatur actione naturali, aut supernaturali, non potest specificare actum, vel habitum tendentem circa illud. Prob. min. : si fides nostra non est supernaturalis ex objecto motivo, non erit necessarium aliquod auxilium ordinis supernaturalis ad illud attingendum ; sed hoc est tum contra Script. & Concil., tum contra rationem : ergo &c.

16. Respondeo, negando mai. ; nam sicut objectum virtutis naturalis v. g. temperantiae, aut iustitiae potest attingi actu supernaturali quin

obster, ut per se respiciatur a virtute ipsa naturali, tamquam principium specificativum ipsius ; sic in praesenti veritas, ut a Deo obscure revelata, per se pertinet ad fidem infusam ; per accidens vero, & supposita revelatione potest per accidens attingere, seu pertinere ad fidem naturalem, & acquisitam. Alia quam plura, quae contra hanc conclusionem objici solent, pendunt ex philosophia ex quaest. inquirente, quomodo potentiae specificentur per suos actus : & actus per sua objecta ? Videte ibi.

D I S P. IX.

DE NECESSITATE, OBLIGATIONE, ET confessione externa fidei.

Explicata natura, & essentia tam fidei habitualis, quam actualis in antec. disputationibus : consequentia doctrinae exigit, ut aliqua breviter de utriusque necessitate, obligatione, ac confessione externa ipsius dicamus. Sit ergo

QUEST. I.

An fides fuerit necessaria ad salutem, & justificationem omni tempore ?

I. Circa praesentem difficultatem plura dicta sunt tom. I. quaest. 8. disp.

proemial. Videte ibi. Sed nunc pro clariori resolutione notate I., quod necessitas alia est *medij*, alia vero *praeccepti*. Prima est, sine qua finis, qui prout ad praesens est justificatio, obtineri non potest. Secunda vero est, quae ratione alicuius praeccepti obli-

obligat. Unde illud est necessarium *necessitate medij*, sine quo, quamvis inculpabiliter, & ignoranter omittatur, finis non consequitur; illud vero est necessarium *necessitate præcepti*, quod quidem omiti non potest, nisi culpabiliter, (non mediante ignorantia invincibili) si tamen omittatur, finis consequetur. Nunc ergo quærimus, an fides sit necessaria, necdum necessitate præcepti, sed etiam necessitate medij ad justificationem, & salutem consequendam?

2 Nota 2., quod cum necdum adulti, sed etiam Parvuli sint capaces justificationis; isti autem non sint capaces fidei actualis; respectu ipsorum solam quærimus de fide habituali; respectu vero adultorum, qui in infantia fuerunt justificati, quærimus de fide actuali. Nota 3. quod homines possunt considerari in triplici statu: in statu, scilicet, *naturæ*, qui duravit ab Adamo, usque ad Moysem: in statu *legis scriptæ*, quia à Moyse usque ad Christum Dominum extenditur: & tandem in statu *legis Evangelicæ*, à Christo, scilicet, usque ad consumationem sæculi. De hoc triplici statu est dubium: an, scilicet, in omni tempore fuerit necessaria fides ad justificationem, & salutem, qua-

que necessitate? His suppositis sit.

Conclusio.

3 Post peccatum primi Parentis fides supernaturalis fuit omni tempore necessaria *necessitate medij* ad salutem, & justificationem: cum hac tamen differetia, quod Parvulis fuit necessaria habitualis; adultis vero habitualis, & actualis. Hæ conclusio est communis. Et nostri Doct. quæst. 1. Prolog. Et in 3. dist. 25. §. *de primis*. Opposita tribuitur N. Vega, Soto, & alijs paucis. Prob. 11. author: & 1. Apost. ad Hæbr. 11. *sine fide impossibile est placere Deo*. Et Marci cap. ult. *qui vero non crediderit, condemnabitur*. Trident. sess. 6. cap. 4., docet, *quod Baptismus sit fidei Sacramentum, sine qua, nulli unquam contingit justificatio*. Et cap. 8. *fides est humane salutis initium, ac fundamentum; & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo. & ad filiorum ejus consortium pervenire*: ergo quia fides est necessaria necessitate medij ad justificationem, & salutem.

4 Prob. conclusio ratione, tam de fide actuali, quam de habituali; & primò de habituali:

tuali: juxta Subt. Doct. in 3. dist. 25. §. *de primo dico*, sicut in omni statu anima non est accepta Deo, nisi perficiatur per charitatem quoad voluntatem, sic etiam non est accepta Deo, nisi perficiatur habitu supernaturali quoad intellectum; cum illę potentię sint subordinatę: nam intelligere pręcedit velle, & in perfectionibus suis prius natura perficitur intellectus, quę voluntas; sed ista supernaturalis perfectio, quę anima determinate assentit vero, & verum credit, est fides infusa; ergo sicut omni tempore fuit homini necessaria charitas, sic etiam fides; cum Deus non perficiat animam nisi perficiat eam secundum totum; & consequenter non perficiet voluntatem charitate, nisi perficiat intellectum fide. Hęc ratio probat de necessitate fidei habitualis tam quoad Parvulos, quam quoad Adultos.

5. Prob. de fide actuali quoad Adultos: duobus modis potest quis ad salutem pervenire: vel alieno merito, vel proprio; sed primo modo nixę perveniunt Parvuli, & amentes baptizati; secundo vero modo Adultı; qui meritis Christi propria conjungunt: ergo adulti rationis capaces de-

bent habere proprium meritum, ut salutem consequantur. Nunc sic; sed repugnat dari actum meritorium supernę virtutis sine actu fidei superno: ergo nullus adultus rationis capax potest in hac providentia salvari sine fide actuali. Prob. min. subsumpt. : omnis actus virtutis supernę postulat necessitatio pręcognitum objectum supernum ipsius actus; sed hic est actus fidei explicitę: ergo fides actualis est necessaria &c.

6. Confirmatur primò: nullus adultus rationis capax potest justificari, nisi justificationem speret, & de peccatis doleat, ac Deum super omnia diligat; sed hæc omnia de lege ordinaria fieri non possunt sine actu explicito fidei supernaturalis, quo credat Deum esse, & posse hæc bona omnia illi conferre: ergo &c. Confirmatur 2. : homo rationis capax debet cognoscere finem propter quem operatur; sed hic finis est supernaturalis: ergo debet Deum cognoscere cognitione supernaturali, qualis est cognitio fidei: ergo. Ratio omnium horum est divina voluntas, quę statutum est, ut gratia justificationis nulli adulto conferatur sine fide; quę divina voluntas nobis sane innotescit ex Script. Conc. & PP.

Res-

7 Respondent aliqui cum N. Vega, omnia hæc posse intelligi de fide late sumpta; cum non loquantur textus solum de fide, quæ est ultima dispositio justificationis, sed de omni fide, qua disponimur ad quodcumque opus salutare; quæ quidem est vera fides, sed non stricta in re, sed in voto, adeo ut si quis ex supernaturali illuminatione circa Dei bonitatem, Deum amaret super omnia, hic haberet fidem strictam non in re, sed in voto, & ita posset justificari. Contra primo; nam fides late sumpta ex testimonio creaturarum, similivè motivo ad justificationem sufficit: est propositio 23. damnata ab Innoc. XI.: ergo notitiâ comparata ex testimonio creaturarum, vel alio motivo naturali non sufficit, ut homo justificetur: ergo requiritur fides superna actualis.

8 Contra 2. quia P. P. Concilia, & Scriptura loquuntur de fide strictè sumpta: ergo &c. Prob. antec.: textus ille divi Pauli, *accidentem ad Deum oportet credere &c.* intelligitur à Trid. Sess. 6. cap. 6. de fide strictè sumpta, qua homo libere movetur in Deum, credens vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt; sed hæc est fides stricta: ergo &c. Quomodo

fides in voto non sufficiat ad justificationem, sicut sufficit baptismus in voto, dicitur in solutione argumentorum. Deinde, si fides in voto sufficeret, esset fides omnium articulorum; sed hoc est falsum, ut constabit ex quest. sequenti: ergo &c.

Solvuntur argumenta.

9 Arguitur 1. ex illo ad Rom. 2. ubi postquam Apostolus dixit: *quod non auditores legis justii sunt apud Deum, sed factores*, subdit: *cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ipsi sunt sibi lex*; sed his verbis Apostolus solum, exigit naturalem Dei cognitionem, quæ lex impleatur, ad justificationem: ergo &c. Min. patet ex illa particula *naturaliter*. Confirmatur in statu nature ab Adamo usque ad Moysen homines justificabantur per solam naturalem cognitionem Dei; ideo enim dicebatur *status nature*; quia in tali statu homines vivebant, & non habebant cognitionem supernaturalem Dei, sed pure naturalem. Respond. 1. quod *ly naturaliter* non extenditur ad totam legem; sed ad aliqua præcepta; non enim ait Apostolus: *omnia, quæ legis sunt*; nulk

nullus autem justificari valet ex sola observantia alicuius præcepti, nisi legem totam observet, juxta illud Jacobi: *qui in uno delinquit factus omnium reus.*

10. Respond. 2. ex S. S. P. P., quod ly *naturaliter* ex sensu Apostoli non excludit auxilium divinæ gratiæ, & cognitionem fidei, sed tantum excludit cognitionem legis scriptæ, quam Gentes non habebant, sicut Judæi. Unde sensus illius vocis *naturaliter* est, non ut opponitur gratiæ, sed legi scriptæ: nempe, Gentes, qui non habebant scriptam legem, sicut Judæi, loco legis scriptæ utebantur lumine naturæ, adjuto tamen per gratiam, & sic legem observabant, dum ipsi forent sibi lex. Ad confirmat. nego antec. & ambigitam probationem; quia ille status naturæ non excludebat gratiam, ut pote necessariam omni tempore.

11. Arguitur 2. Apostolus ad Roman. 1. loquens de Philosophis ait: *cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed Philosophi cognoverunt solum Deum cognitione naturali: ergo hæc potuerunt justificari, & salvari absque fide superna infusa; & consequenter hæc non est necessaria.* Respond.

deus, negando consequ.; quod. Ergo non juxta Apostolum Philosophi Gentiles potuerunt ex cognitione naturali, erat; Deum glorificare, & gratias ei agere per actus naturales moraliter bonos, & honestos, ac per illos mereri aliquod præmium naturale retribuendum in hac vita; non vero potuerunt per tales actus justificari, & salvari, aut ad justificationem se disponere, nisi ad summum dispositione negativa, hoc est, non apponendo nova impedimenta ad suam justificationem.

12. Arguitur 3. ille qui elicit opera bona naturalia ante fidem, se disponit ad justificationem: ergo sine fide infusa potest hæc haberi. Prob. antec.: qui Deum orat, & ab eo lumen fidei petit, utiliter petit; sicut qui egregie exercetur in operibus misericordiæ, utiliter facit: ergo illi se disponunt ad justificationem per opera bona naturalia facta ante fidem. Confirmatur exemplo Centurionis, qui, ante quam in fide instrueretur à Div. Petro, faciebat opera meritoria, ut ei dictum fuit ab Angelo Actor. 10. *orationes, & elemosynæ tuæ ascenderunt in conspectu Dei:* ergo ante fidem habuit dispositionem ad justificationem.

Ref.

13 Respondeo ad argum. neg. antec., ad cuius probat. dico, quod qui petit a Deo lumen fidei, hæc oratio aliquomodo pertinet ad ipsam fidem, & in ratione doni computari cum ipsomet dono fidei, ut ait Div. Gregorius homil. 9. in Ezequiel. dicens: *opera sine fide non adjuvare, nisi pro fide percipienda. fiant.* Unde tunc concurrat Deus auxilio supernaturali ad illam voluntatem, quæ non procedit ex lumine mere naturali, sed ex lumine fidei, licet, sub obscuro, ut quærat idem lumen clarius, & oret pro illo obtinendo. Alij Auctores negant absolute antec. in præfenti providentia, & ipsum concedunt de potentia Dei absoluta. Vide N. Mastr. hic.

14 Ad confirmationem respondeo negando conseq.; quia Cornelius Centurio ante adventum Div. Petri habebat fidem strictam unius Dei habitam ex scripturis, & traditione, quam degens diu inter Judæos ignorare non poterat; postea autem a Petro accepit fidem Christi, quam nondum habebat. Idem dicendum est de Job, & alijs Gentilibus salvatis, quod habuerint notitiam unius Dei, non quidem ex solis creaturis, aut sola ratione philosophica deductam, sed ex priva-

ta Dei revelatione. Atque ideo habuisse fidem stricte sumptam.

15 Arguitur 4.: sufficit ad salutem fides late sumpta; erg. Prob. antec.: si fides late sumpta non sufficeret, non videtur, quomodo Deus omnibus fidelibus provideat de medijs necessarijs ad salutem; cum ad aliquos prædicatio Evangelij possit non pervenire.: ergo &c. Resp. negando antec.: ad cuius probat. nego antec.; quia ut constat ex dictis tom. 2. tract. de volunt. Dei, disp. 1. quæst. 3.: Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; consequenter que, si illi, quibus prædicatio Evangelij non pervenit, faciant, quod in se est observando legem naturalem, Deus illos illuminabit ad fidem. Vide quod ibi dictum est argum. 5. à num. 39. & applicat. hic.

16 Arguitur: 5. ad justificationem sufficit fides in voto, hoc est velle credere omnia mysteria fidei, omniaque Dei mandata servare: ergo non requiritur fides habitualis in re. Prob. antec.: licet baptismus sit necessarius necessitate medijs ad justificationem, sufficit tamen in voto: ergo à pari. Resp. negando antec., & paritatem. Disparitas est: quia

Nn

Bap-

Baptismus potest haberi in voto per gratiam contritionis, & amoris Dei super omnia, quæ de facto sufficit ad salutem; at fides non potest haberi in alio priori actu sufficienti ad justificationem; cum ipsa fides sit initium justificationis; & quia cognitio supernaturalis fidei requiritur ad actum contritionis, vel attritionis.

17 Arguitur Ultimo: in adultis non requiritur fides actualis ad salutem: ergo non tenet conclusio quoad 2. partem. Prob. antec.: posito casu, quod quis baptizetur dū infans, & quod perveniat ad usum rationis, hic (si non occurrit obligatio credendi) non habebit fidem actualem; & si non peccavit peccato læthali, habebit gratiam; moriatur ergo post breve tempus postquam pervenit ad usum rationis, hic ergo absdubio salvabitur; sed non habebit fidem actualem: ergo. Respond. quod in hoc casu particulari absdubio salvabitur sine fide actuali; sed non salvabitur, ut adultus, sed ut infans, hoc est, per modum hæreditatis, non per modum præmij, & coronæ; nostra autem conclusio procedit de his, quæ communiter eveniunt, & non rarò, sicut, & procedit

de potentia ordinaria, & non in alia providentia, quod hic valde notandum est.

QUÆST. II.

De quibus mysterijs sit necessaria necessitate mediij ad salutem fides supernaturalis explicita?

1 Quid sit fides explicita, quid implicita dictum manet quæst. 1. Disp. antec. num. 4. Nunc pro resolutione huius difficultatis, noto 1. fidem explicitam alicuius mysterij fuisse necessariam omni tempore ad justificationem, & salutem, quod satis constat ex illo ad Roman. 11. *accedentem ad Deum oportet credere, quod Deus est, & quod remunerator sit.* Noto 2. quod non omnes tenentur explicite credere equali modo mysteria nostræ fidei; Episcopi enim tenentur credere omnia; Ecclesiastici quàm plura; Rustici aliqua.

2 Quænam autem sint, quæ teneantur omnes credere necessitate mediij est quod in præsentem quæritur. Et iterum hic distinguendum est, de triplici sta-

tu, seu lege, scilicet *natura scriptæ*, & *gratiæ*; nam non pro omnibus eadem necessitas fuit, ut communiter tenent Theologi, licet pro unaqualibet aliqua mysteria explicite credere semper fuerit necessarium. Quare in præfenti duo præcipue quaruntur. Primum est: Utrum ante Adventum Christi, tam in lege naturæ, quam scriptæ necessaria fuerit necessitate mediæ ad salutem fides explicita Incarnationis, seu Redemptoris futuri? Secundum est, utrum post Christi Dñi adventum, & Evangelicæ legis promulgationem sit necessaria necessitate mediæ fides explicita mysteriorum Trinitatis, & Incarnationis? Cui duplici difficultati per sequentes conclusiones respondebimus. Sit ergo

Prima Conclusio.

3 In lege naturæ, & scriptæ fuit necessarium necessitate mediæ credere explicite, *Deum esse, esse creatorem, justificatorem, & remuneratorem super naturalem*. Constat hæc conclusio primo ex illo textu Pauli cit. *accedentem ad Deum &c.* qui textus universalis est, & de omni lege intelligi debet. Deinde constat ex illa propos. damnat.

ab Innoc. XI. *non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicite remuneratoris.*

4 Prob. conclusio ratione: justificatio in omni statu est necessaria: ergo & fides explicita Dei, & existentis, creatoris, justificatoris, & Remuneratoris supernaturalis. Prob. conseq.: justificatio habet necessariam connexionem cum omnibus his conceptibus: ergo si in omni statu &c. Prob. antec.: justificatio perficitur media dilectione Dei super omnia; sed ad istam debet cognosci Deus existens, ut objectum talis dilectionis, & quidem ut distinctum à creatoris, ac proinde ut creator; aliàs non esset super omnia diligibilis: ac etiam debet cognosci ut acceptans, & remunerans talem actum, ac justificans animam: ergo justificatio habet necessariam connexionem cum fide explicita omnium prædictorum; unde cum justificatio in omni lege fuerit necessaria, etiam fides explicita omnium prædictorum.

Secunda conclusio.

5 In statu naturæ, & Moyse fuit necessaria necessitate mediæ fides explicita Christi,

seu Melsiæ v̄turi, sub ista generica ratione, *mediatoris*. Prob. ex Apostolo ad Rom. 3. ubi ait: *iustitia Dei per fidem Jesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum. Non enim est distinctio: omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei: ergo juxta Apostol. quia omnes in Adam peccaverunt, omnes indigent gloria Dei, & iustitia Dei per fidem Jesu Christi. Nunc sic; sed omnes, qui vixerunt ante Christi Dñi. nativitatem peccaverunt in Adam: ergo omnes cuiuscumque status sint eguerunt iustitia Dei per fidem Jesu Christi. Confirmatur ex illo ad Colosens. 1. : *Christus est primogenitus omnis creature, & caput corporis. Ecclesia, qui est principium & primogenitus ex mortuis :: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipso: ergo quotquot post Adæ peccatum iustificati sunt, ex meritis, & ex fide explicita Christi (saltem ut mediatoris) iustificati sunt.**

6 Nec valet dicere, omnia hæc intelligi posse de fide implicita, contenta in fide explicita Dei, ut Remuneratoris supernaturalis. Non valet; quia hæc fides implicita requiritur necdum Christi ut

mediatoris, sed etiam ut *institutoris* aliorum mediatorum ad justificationem, scilicet, Sacramentorum; sed maior fides requiritur Christi ut *mediatoris*; ergo requiritur fides explicita huius veritatis. Deinde Magn. Par. Aug. lib. 18. de Civ. Dei cap. 47. ait: *nemini ante adventum Christi concessum est, quod esset iustus, nisi cui dictum est revelatus est, mediator Dei, & hominum, homo Christus. Nunc sic; sed cui explicitè revelatus est Christus ut mediator, explicitè debet credere in Christum, ut mediatorem: ergo cum omni tempore, iuxta Augustinum, sit necessaria revelatio Dei, ut mediatoris, ad justificationem, in omni lege est necessaria fides explicita huius.*

Tertia conclusio.

7 In lege naturæ, & Moy-
sis non fuit necessaria necessitate
medij fides explicita Smæ. Tri-
nitatis, nec Christi sub concep-
tu Dei veri, & hominis, mor-
ientis vere pro liberatione à
peccatis; fuit tamen sic necessa-
ria fides implicita istorum. Prob.
conc. quoad 1. part.: quia ne-
que vetus Testamentum, neque
traditiones continebant aliquam
expressam mentionem, vel no-
ti-

tiam distinctam de SSma. Trinitate : ergo in talibus legibus &c. Confirmatur : disponente divina providētia, congruum videbatur legem novam perfectiorem, & clariorem cognitionem exhibere articulorum fidei, quam lex naturæ, & scriptæ; cum illa fuerit : perfectior istis : ergo &c.

8 Prob. 2. pars conclusionis : medium necessarium ad salutem debet prædicari omnibus, ut omnes possint habere notitiam ipsius ; sed in statu legis naturæ, & legis Mosaycæ Melsias ut mediator non fuit prædicatus sub distinctis conceptibus Dei, & hominis, qui sua morte redempturus esset genus humanum, sed tantum obscure sub metaphora *serpentis*, & Agni Paschalis : ergo &c. Confirmatur ex Apost. ad Ephes. 3. dicente, Mysterium Incarnationis Christi, & mortis ipsius, non fuisse agnitus superioribus sæculis, sed sibi commissum esse evangelizare Gentibus investigabiles divitias Christi : ergo in talibus non potuerunt habere fidem explicitam Christi sub his peculiaribus conceptibus.

9 Prob. 3. pars conclusionis : nullus justificatus fuit sine fide, sed hæc gratia nō potest haberi ab hominibus, nisi per

fidem Christi, vel explicitam, vel implicitam : ergo cum in illis Statibus, ex immediate dictis, non fuerit fides explicita Christi, sub conceptibus distinctis Dei, & hominis, Passionis, & Mortis, qua nos redimeret, sequitur quod horum fuit necessaria fides implicita. Sicque intelligendus est Div. Aug. dum lib. de gratia Christi ait : *sine fide Incarnationis, Mortis & Resurrectionis Christi, neminem sive ex Judæis, sive, ex Gentibus justificatum esse, hoc est, sine fide implicita.* Contra has conclusiones, ut pote commanes nihil se offert objiciendum. Nunc vero sit

Quarta principalis conclusio.

10 Post adventum Christi Domini, & promulgationem sufficiens Evangelij est necessaria necessitate medij fides explicita divinitatis, & humanitatis, Mortis, & Resurrectionis Christi : ac etiam Mysterij Smæ. Trinitatis ad primam justificationem, & æternam beatitudinem consequendam. Hæc conclusio est contra communem Thomist. Vide ipsos cit. apud N. Mastr. hic quæst. 16. Sed antequam conclusionem probemus, ne in æquivocum procedamus, notate 1., quod fides explicita Christi, & Trinitatis, quam

sta-

statuimus in presenti conclusione, non debet esse cum omnibus subtilitatibus, & circumstantiis talium mysteriorum; sed solum juxta capacitatem hominis justificandi; ita ut explicite credat, Christum esse Filium Dei, natum, Crucifixum, mortuum, & resuscitatum pro nobis. Et respectu mysteriorum Trinitatis explicite credat: Deum esse unum in essentia, & trinum in Personis.

11 Ratio huius est; quia Deus impossibilia non precipit ex Trid. Sess. 6. cap. 11. & can. 18.; imo neque gravia, ex prima Joan. cap. 5; sed est impossibile, quod omnes homines, & Mulieres rudes, & Idiotæ sint theologi, ita ut distincte & clare percipiant omnia, quæ de mysteriis Incarnationis, & Trinitatis docet theologia; non enim possunt ita cognoscere processiones Personarum, harum constitutionem, notiones, & distinctiones inter se, & ab essentia: ergo sufficit, quod ea cognoscant explicite cognitione confussa, modo sibi proportionato. Hæc doctrina est N. Doctoris in 3. dist. 25. quest. 1.

12 Noto 2., quod consulto dixi in conclusione, *hanc fidem explicitam esse necessariam necessitate medij ad primam justificationem*, hoc est, cum Adul-

tus primo venit ad fidem; nam non est necessaria in alijs justificationibus. Ratio huius est; quia homo in prima justificatione induit Christum, ejusque legi se submittit, & de merito ipsius redemptionis participat circa deletionem peccati originalis, & actualium: ergo in hac prima justificatione necessaria est fides explicita Christi. Quod vero in alijs justificationibus non sit sic necessaria talis fides, probatur: omnes aliæ justificationes fiunt medio Sacramento Pœnitentiæ; sed Christus, dum hoc Sacramentum instituit, nullam mentionem fecit de fide, sicut fecit, dū baptismum instituit; nec fides explicita intrat in constitutione Sacramenti pœnitentiæ: ergo ad alias justificationes, præter primam, non est necessaria talis fides explicita.

Minor quoad 2. part., constat; quia ex parte pœnitentis ad Sacramentum pœnitentiæ tantum sunt necessariae cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio; quibus, accedente absolutione, habetur integrum Sacramentum pœnitentiæ: ergo cum hic nulla fiat mentio fidei explicitæ Christi, aut alterius mysteriorum, sequitur, quod ad justificationes Sacramenti pœnitentiæ non sit necessaria talis. Deinde: nec ab

Ecclesia, nec à DD., nec à praxi cuiuscumque Catholici habetur documentum de hoc actu expresso eliciendo, sicut ad hoc monetur in Ritual. Roman., Adultus primò veniens ad fidem. His notabilibus bene animadversis pro intelligentia conclusionis, de facili solventur, quamplura argumenta contra ipsam. Nunc vero

14 Prob. prima pars ipsius, scilicet, quod fides explicita divinitatis, & humanitatis, Mortis, & Resurrectionis Christi sit necessaria necessitate medij ad primam justificationem post adventum ipsius, & sufficientem Evangelij promulgationem. Et primo ex illo Joann. 17. : *hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Verum Deum, & quem misisti Jesum Christum*; sed ad vitam æternam est necessaria necessitate medij fides explicita Dei, ut constat ex prima conclusione: ergo & Christi Domini; cum textus eodem modo loquatur de utroque. Secundò ex illo Marci: *predicate evangelium omni creature: qui non crediderit* (hoc est Evangelio) *condemnabitur*; sed fides Evangelij includit fidem divinitatis, humanitatis, & mortis Christi, per quem redempti sumus: ergo ad salutem &c.

Tertio ex illo ad Galat. 2. : *scientes autem, quod non justificatur homo, nisi per fidem Jesu Christi: & nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi*: ergo.

15 Prob. 2. eadem pars ex Verbis Christi Domini Joan. 9., qui loquens cum cæco dixit: *credis in Filio Dei*? Et cæcus interrogans: *quis est Domine, ut credam in eum*? Jesus, respondit: *crede in Filium Dei, & qui loquitur tecum ipse est*: ergo Christus explicitæ postulavit fidem explicitam ipsius; alias dixisset: crede, quod credunt Apostoli. Confirmatur: si fides explicita Christi non foret sic necessaria ad salutem, nec fuisset necessarium explicitè annuntiare Christum toti mundo; sed hoc est falsum, ut constat ex Dominicis præceptis; & sic Apostolus ad Rom. 3. ait: *non est aliud nomen sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*: ergo quia fides explicita Christi fuit necessaria ad salutem.

16 Prob. tandem hæc eadem 1. pars ratione deducta ex Trid. sess. 6. cap. 4.: post promulgationem Evangelij impius nequit justificari sine baptismo in re, vel in voto; sed baptismus in re, vel in voto post præ-

prædictam promulgationem non potest haberi sine fide explicita Christi: ergo &c. Min. quoad baptismum in re est certa. Quoad baptismum in voto probatur: si baptismus in voto cum fide implicita Christi esset sufficiens ad justificationem, sufficeret baptismus contentus in fide, sicut continebatur in fide Antiquorum, & eorum gestis tamquam in figuris; sed hoc est falsum; cum Tridentinum ad baptismum in voto requirat fidem ortam ex promulgatione evangelij, quæ est fides explicita: ergo post promulgationem Evangelij necessaria est fides explicita Christi ad baptismum necdum in re, sed etiam in voto.

17 Prob. iam 2. pars conclusionis, scilicet, quod sit necessaria fides explicita mysterij Sanctissimæ Trinitatis, & primo ex ultimis cap. Matthiæ, & Marci: *docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*; sed sic credere est credere explicitè: ergo necessaria est fides explicita mysterij Trinitatis. Secundò ex Symbolo Div. Athanasij: *quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat catholicam fidem: fides autem catholica hæc est, ut Unum Deum in Trinitate, & Trinita-*

tem in unitate veneremur. Hac ergo ratione non recipiuntur ad baptismum cathecumeni, nisi instructi, & credentes præ alijs mysterium Sanctissimæ Trinitatis: ergo quia fides explicita hujus &c.

18 Prob. tandem ratione utraque pars conclusionis: ex præallegatis locis concluditur, quod post promulgationem Evangelij Deus nulli tribuerit primam salutem, nisi illis, qui explicitè noverunt eam, qui est Auctor totius vitæ; sed talis cognitio non potest haberi sine fide explicita Sanctissimæ Trinitatis, & Christi Redemptoris: ergo. Prob. min.: beatitudo nostra stat in visione Sanctissime Trinitatis, & ad eam promovemur per mortem, & Resurrectionem Christi Redemptoris: ergo videtur necessarium, quod qui beandi sunt visione Sanctissimæ Trinitatis, per ejus fidem explicitam, & dilectionem Christi justificentur, & mudentur à peccatis: & hoc maxime in lege Evangelica, in qua hæc omnia supponuntur promulgata. Qui plura alia circa hoc desiderat, legat nostrum Mastr. cit..

Solvuntur argumenta.

19 Arguitur 1.: perfecta dilectio Dei, & contritio
pcc.

peccatorum sunt proximę dispositiones ad justificationem, quibus positis infallibiliter consequitur justificatio; sed hæ dispositiones possunt esse sine explicita fide Christi, & mysterij Trinitatis: ergo &c. Prob. min.: illæ dispositiones fuerunt sine tali fide in iustis veteris Testamenti, & certe ex sola cognitione unius Dei, & æternæ beatitudinis possunt haberi dilectio Dei, & detestatio peccati: ergo &c. Respond. disting. mai.: perfecta dilectio &c. sunt proximæ dispositiones Adulti peccatoris cum Sacramento penitentiae, & in alijs justificationibus à prima distinctis, conc. mai.: adulti peccatoris in prima justificatione, & post promulgationem Evangelij, nego mai. & distinguo min.: sed hæ dispositiones possunt esse sine fide explicita in fideli peccatore in alijs justificationibus distinctis à prima, conc. min.: in prima justificatione, nego min.: & consequ. Vide dicta in 2. notabili antè probat. conclusionis.

20 Ad probationem conc. antec., & nego consequ. & paritatem. Itaque licet illæ dispositiones fuerint sufficientes Antiquis in lege veteri, non tamen modo Adultis in prima justificatione: & hoc non ex

natura rei, sed ex libera Dei ordinatione; cum modo magis Christus sit revelatus, sic consequenter, & magis explicitè credendus. Non tamen dico, posse aliquem penitere, aut Deum diligere, ut finem supernaturalem, & quod ei denegatur gratia justificationis ob defectum fidei explicita in Christum, ut volunt intelligere aliqui; sed potius dico: non conferri à Deo auxilia efficacia divinæ gratiæ necessaria ad contritionem, nisi præcedat fides explicita Christi, quam Deus non denegat illi, qui voluerit ipsius gratiæ cooperari. Unde Deus ex lege ordinaria semper illum illuminaret.

21 Arguitur 2.: communis modus concipiendi fidem est per auditum externæ prædicationis, in quo modo nequeunt omnia simul proponi: ergo catholicumenus prius audiens; Deum esse, & remuneratorem esse, & Salvatorem, potest hoc statim credere mediante auxilio divinæ gratiæ, quin pro tunc credat explicitè Christum Verum Deum, & hominem; quia nondum de illo instructus est. Nunc sic; sed tunc daretur in illo fides explicita sufficiens ad primam justificationem, sine fide explicita Christi: ergo hæc non est necessaria. Prob. min. sub-

sumpta: talis catechumenus ante instructionem de Christo poterat directione catechizantis accipere baptismum, & habere contritionem supernaturalem, & hoc maxime urget, si esset constitutus in periculo mortis, vel in periculo amissionis usus rationis; sed semel posita contritione supernaturali, concederetur ei superna justificatio; alias damnaretur, quod videtur valde durum: ergo tunc dateretur in illo fides explicita sufficiens ad primam justificationem sine fide explicita Christi.

22 Respondeo 1. hoc argumentum etiam urgere ipsos adversarios; quia ipsi requirunt necessario ad salutem fidem explicitam Christi, & aliorum, saltem in confusio; sed talis catechumenus non instructus de hoc, nec potens habere contritionem supernaturalem, quia solum sciret, Deum esse, non vero Remuneratorem, poterat mori; quid ergo esset de isto catechumeno? Quidquid enim dicant contrarii de contritione, baptismo, beatitudine, & alijs, dicemus, & nos de catechumeno ab ipsis proposito.

23 Resp. tamen directe concessio primo enthymemate, distinguendo min. subsumptam; sed tunc &c. sine fide explicita Christi, non supposita sufficienti

promulgatione Evangelij, conc. min.: ipsa supposita, nego min. & conseq.. Ad cuius probationem dico, falsum esse, quod tunc catechumenus possit habere contritionem supernaturalem; quia ad hanc non haberet auxilium efficax, eo quod Deus sine fide explicita Christi non conferat tale auxilium ad contritionem, & justificationem; hæc enim est mens Trid. sess. 6. cap. 6. ubi docet ordinem dispositionis ad justificationem, & exigit fidem Christi. Unde ille catechumenus juxta communem legem piissimam Dei non moreretur antequam sibi proponeretur Christus Dominus, ut tenent gravissimi Theologi; quia Deus non deserit hominem pie volentem in ipso vivere. Sed admissio casu metaphysico, quod moreretur ante fidem explicitam Christi.

24 Respondeo quod damnaretur; nec durum videretur; quia hoc juxta praxim Ecclesie, & doctrinam Conciliorum necessum est dicere. Idem dico de Puero infideli baptizato post usum rationis. Si statim enim moreretur: vel habuit ante baptismum fidem explicitam Christi: & sic salvaretur: vel non habuit: & sic damnaretur; quia tunc casus solus

lum acciperet characterem, qui est primus effectus baptismi, non gratiam justificationis; cum fides sit initium ipsius. Circa hoc, quamplura, & pulchra dicta sunt tom. 2. Disp. 1. de *voluntate Dei*, quæst. 3. a num. 39.

25 Arguitur 3. : ad justificationem cum Sacramento Baptismi sufficit attritio supernaturalis, sicut cum Sacramento poenitentiae; sed ad attritionem non requiritur cognitio Christi; nam sufficit dolor conceptus ex metu gehennæ, vel ex turpitudine peccati, aut ex amissione gloriæ: ergo ad justificationem Adulti per baptismum non requiritur fides explicita Christi. Resp., distinguendo mai.: ad justificationem primam cum Sacramento baptismi sufficit attritio supernaturalis, suppositis supponendis, conced. mai.: his non suppositis, nego mai., & distinguo min.: sed ad attritionem *secundum se* non requiritur cognitio Christi, conced. min.: ad attritionem simul cum baptismo *primò justificantem*, nego min. & conseq.. Quilibet ergo Adultus, dum baptizatur, scire debet, esse Sacramentum institutum à Christo Domino; unde de Christo Domino debet habere fidem expressam.

26 Arguitur 4. : multi Rustici ex fidelibus ignorant

mysterium Incarnationis, & Trinitatis: ergo quia horum fides explicita non est necessaria necessitate mediæ ad justificationem; alias eorum confessiones forent nullæ; quod videtur nimis durum. Respondeo, quod etsi multi Rustici ignorent hæc mysteria quoad subtilitates ipsorum, ea tamen sciunt modo crasso, libique proportionato, modo quo diximus num. 10. huius. Sed admissio, quod hoc modo ignorent, dico, quod non est durissimum, ipsos male confiteri, cum ignorent necessaria ad consequendam vitam æternam; & hoc idem sequeretur, si solum esset necessarium necessitate præcepti.

27 Arguitur 5. : Apost. ad Hebr. 11. de justificatione ait: *accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia Remunerator est*; sed hic nullam facit mentionem de Christo, nec de Trinitate: ergo quia fides explicita eorum non est necessaria necessitate mediæ ad justificationem. Resp. negando conseq.: Apostolus ergo hic loquitur de fide in omni statu necessaria; alibi autem loquitur expresse de necessitate fidei in lege Evangelica: & ibi requirit cognitionem horum mysteriorum. Nec est necesse, omnia

nia media necessaria tradi in una clausula, sed sufficit, quod in alijs locis Sac. Script., Conciliorum, & SS. PP. tradantur, sicut evenit in presenti, ut constat ex autoritatibus à nobis traditis.

28. Arguitur ultimò in statu legis naturæ, & scriptæ non fuit necessaria necessitate medijs fides explicita de mysterijs Incarnationis, & Trinitatis: ergo nec in lege Evangelica. Conseq. prob.: quantum ad necessitate in medijs eadem est ratio in nobis, ac in antiquis Parentibus; alias lex Evangelij durior esset, quam antiqua; quod non est dicendum; cum lex gratiæ sit suavior lege naturali, & scripta: ergo si fides &c.

29. Respondeo, concessio autem negando conseq. Ad probationem nego antec.; quia non est par ratio de necessitate fidei Christi in antiquis Parentibus, ac in nobis; nam si post Evangelij promulgationem sufficeret fides implicita Christi, sequeretur, Judæum modo habentem ignorantiam invincibilem Evangelij, posse justificari, credendo implicite venturum Messiam, cum animo parato, quod crederet explicitè venisse, si adventus Christi sufficienter promulgaretur, quod quidem non est credendum. Nec sequi-

tur, legem nostram esse duriorē; quia mutato tempore, mutata est lex, nec justificatio nunc est difficilior; quia facienti, quod est in se, Deus suum præstat auxilium, & illuminat; & ex alijs capitibus lex gratiæ est suavior lege scripta, ut docent SS. PP.. Nota hic, quod ipsi met contrarij fatentes, fidem explicitam horum mysteriorum esse necessariam necessitate præcepti, tenentur solve- re tam hoc, quam alia argu- menta.

QUÆST. III.

De obligatione orta ex præcepto circa mysteria nostræ fidei.

I. IN antecedentibus egimus de necessitate medijs erga mysteria nostræ fidei; nunc vero agendum est breviter de necessitate præcepti; de quaque materia agunt ad longum Cassusistæ tractando de primo præcepto Decalogi, quod ut clarius, breviusque exequamur, questionem in varia dubia dividemus.

2. Dabitur 1. : an sit præceptum fidei actualis, quale, quod simplex sit? Dico pri-

primo : datur præceptum credendi , quæ sunt credenda necessitate medij : & hoc præceptum necdum est divinum , sed etiam naturale. Prima pars est Doct. dist. 25. quæst. 1. & in 4. dist. 5. q. 1. & constat ex illo Marci : *qui non crediderit, condemnabitur*. Et etiam , quia si credere talia mysteria non caderet sub præcepto , caderet solum sub consilio ; sed hoc est falsum ; alias omisio credendi , quæ sunt de necessitate ad salutem non esset peccatum lethale : ergo &c. Sed nota ex Doct. cit. in 3. quod omnes fideles tenentur ex præcepto ad credenda mysteria , quæ capere possunt ; sed non æqualiter , nec æquo modo ; nam Rustici tenentur credere crasso modo ea , quæ sunt necessaria , & de quibus quæst. antec. Ecclesiastici alia plura : Episcopi verò omnia , & hoc clare , & distinctè , ut oves suas alere possint spiritaliter.

3 Quod tale præceptum sit divinum , constat tum ex prima Joann. cap. 3. : *hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filij ejus*. Tum quia non credenti ponitur pœna damnationis æternæ ab ipso Deo , ut constat ex textu Marci ; sed pœna ponitur transgressori ab eo , cuius est præceptum : ergo

præceptum credendi est juris divini. Quod vero sit naturale probatur ; quia jus naturale ostendit ea esse applicanda , quæ sunt necessaria ad salutem æternam , non minus quam quæ sunt necessaria pro vita temporali , ut cibis , & potus : ergo &c. Deinde , quia in omni natione , & Religione jus naturale dictat , quod si Deus loquitur , ipsi credatur ; nam vel non adoratur , ut Deus , vel tenendus est , ut summe verax : ergo præcepto naturali tenemur credere revelata à Deo.

4 Dico 2. : præceptum credendi est duplex : aliud *negativum* ; aliud vero *positivum*. Primum est , quod obligat ad numquam discredendum mysterijs revelatis sufficienter propositis ; quod obligat *semper*, & *pro semper*. Positivum est , quod obligat ad eliciendos actus assentiendi , & credendi mysterijs à Deo revelatis , sufficienterque propositis : & hoc præceptum non obligat semper , & pro semper. Quando vero obliget , seu assignare determinatum tempus pro quo hoc præceptum affirmativum obliget , non est levis difficultas inter Theologos. Certum est , ex N. Doct. cit. in 3. , quod quilibet habens usum rationis tenetur pro aliquando aliquem actum

ex-

explicitum fidei elicere, & maxime ad illa, quæ sunt grossa ad capiendum, sicut quod Christus natus est, passus, & alia, quæ pertinent ad Redemptionem. Sed ut clarius hoc resolvatur.

5. Dubitabis 2.: quando, & quoties hoc præceptum affirmativum fidei obliget? Dico 1.: quivis fidelis perfecte pertingens ad usum rationis tenetur elicere primum actum fidei, quando ei fides sufficienter proponitur. Probat: quilibet tenetur credere, Deo loquente per se, vel per alium, statim ac illi sufficienter constat, Deum loqui per se, vel per alium, & hoc est, commune necdum respectu fidelis, sed etiam infidelis; ergo fidelis perfecte pertingens ad usum rationis teneretur elicere primum actum fidei, si pro tunc fides fuerit ei sufficienter proposita.

6. Dico 2.: quando concurrit vehemens tentatio contra fidem alicuius mysterij, ita ut sit imminens periculum consensus, nisi resistatur, tunc debet elicere actum fidei. Prob.: adveniente tali tentatione non potest homo tali mysterio dissentire, neque de eo dubitare, neque suspendere assensum: ergo debet assentire tali mysterio,

Conseq. inferitur; quia non datur medium. Antec. constat quoad primam, & secundam partem. Quoad 3. patet; nam suspendere assensum alicuius mysterij, dum est graviter tentatus contra fidem talis mysterij, est signum dubij; sed dubius in fide est infidelis ex Sixto I. Epist. 1. Et Julio I. Epist. 2.: ergo &c. Confirmatur ex illo 1. cap. 5. Petri: *resistite fortes in fide*: ergo intentione contra fidem tenemur elicere actum internum fidei.

7. Dico 3. Adultus catechumenus veniens ad Religionem Christianam, dum baptizandus est, tenetur explicitè credere pro sua capacitate mysteria Trinitatis, Incarnationis, & ipsum articulum baptismi, si hic fuit sibi propositus sufficienter, ut obiectum revelatum: sicut & Adulti baptizati tenentur ex præcepto credere explicitè alia Sacramenta, quæ recipiunt, dum ea sunt recepturi, si fuerint eis proposita tamquam à Deo revelata. Prima pars conclusionis, hoc est, quoad mysteria Trinitatis, & Incarnationis sufficienter constat ex dictis quæst. antec. conclus. 4. principali à num. 10. Et ex dictis à num. 12. etiam constat, quod si Adulti antè primam cujuslibet Sacramenti sus-

cep-

ceptionem, aliqua vice illud explicitè crediderunt, tunc non tenentur acta illud explicitè credere; quia nec ex Scriptura, neque ex Concilijs, neque ex praxi Ecclesiæ constat de tali obligatione.

8 Quod vero tam Adultæ cathecumæni, de novo venientes ad Religionem catholicam; quam Adultæ baptizati, recepturi aliqua Sacramenta teneantur ea, quæ recepturi sunt, explicitè credere, si ea antea non crediderunt, sic breviter probatur: omnes isti tenentur talia Sacramenta recipere humano, & deliberato modo; sed ad hoc, ut sic ea recipiant; debent ea, necdum scire proportionato sibi possibili modo, sed etiam, & interne credere ex suppositione, quod eis fuerint sufficienter propofita, ut proponi debent à Parrochæ, vel Magistro: ergo omnes hi Adultæ &c.

9 Dico 4.: Pueri baptizati, dum ingrediuntur usum rationis (quod regulariter solet esse circa septennium) tenentur ex præcepto fidei, credere illa mysteria, quæ illis proponuntur, ut à Deo revelata. Probatur primo: quia tunc Ecclesia obligat ipsos ad confessionem; cum ex tunc judicentur, regulariter, ut doli capaces: ergo tunc etiam obligantur ad actum fidei. Prob. con-

seq.; quia non est maior ratio de uno præcepto, quam de alio: ergo &c. Confirmatur: si dum ingrediuntur usum rationis, non obligantur, nec postea in ætate adulta obligarentur; sed hoc est absurdum: ergo. Deinde: ex tunc incipiunt esse capaces infidelitatis peccaminosæ; ergo & præcepti fidei.

10 Maior difficultas est: quo tempore postea teneantur elicere actum fidei? Est enim propositio damnata ab Innoc. XI. quæ dicebat: *fides non censetur cadere sub præcepto speciali, & secundum se; & satis est, actum fidei semel in vita elicere.* Unde hoc nequit asserti a Catholico. Per oppositum alij asseriebant, hanc obligationem stare singulis diebus; sed hæc assertio est nimis rigida. Quare cum N. Doct. in 3. dist. 27. quæst. 1. §. *quantum ad 2.* Dico, quemlibet fidelem teneri ad actum dilectionis Dei, & consequenter ad actum fidei singulis diebus Dominicis. Hoc satis patet ex illo Exodii 20. ubi ad præstandum Deo debitum cultum præcipitur: *Sanctificate Sabbatum* Qui plura circa hoc voluerit, legat Theologos Cassinistas ab initio quæstionis citatos.

11 Dubitabis 3.: quænam mysteria sint credenda ex præcepto tantum? Omnia re-

revelata, gaudentur, sunt credenda; ceterum Deus non obligavit omnes, ut omnia scire curarent; quia impossibile moraliter est, ut omnes sciant omnia, quæ continentur in Sac. Scriptura, divinis traditionibus, & Sac. Concilijs; quare Deus non obligat omnes, & singulos sub præcepto ad ista omnia scienda. Quare Adulti rationis capaces tenentur explicite credere omnia illa, quæ ipsis sufficienter ab idoneo Ministro proponuntur; non vero tenentur omnes inquirere omnia, & singula, ut ipsa credant *explicite*. Quænam autem sint, quæ tenentur ex præcepto sic scire, & credere? est difficultas.

12 Dico primò: fideles Adulti ad usum rationis pervenientes tenentur pro suo captu explicite credere ex præcepto articulos fidei contentos in symbolo fidei; nisi adfit ignorantia invincibilis, vel impotentia insuperabilis; sic N. Doct. cit. in 3. Prob. prima credibilia tenetur homo explicite credere; alia vero solum *implicitè*, & in præparatione animi; sed articuli fidei contenti in Symbolo sunt prima credibilia: ergo &c. Confirmatur ex præxi Ecclesiæ, quæ non admittit Adultos ad Baptismum, ni-

si Symbolum profiteantur: Prob. 2. pars: tum quia impossibilia Deus non præcipit; tum, quia distinguenda sunt, quæ sunt, necessaria necessitate præcepti solum: ergo respectu eorum potest adesse ignorantia invincibilis; & consequenter &c.

13 Dico 2.: fideles adulti etiam tenentur sic credere omnia præcepta Decalogi. Prob. ex illo Matth. 19.: *si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; & ex illo: *docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis*; sed Apostoli docebant servare mandata Decalogi; quod sane valde difficile erat, si ea non credebant: ergo &c.

QUÆST. IV.

De obligatione confitendi fidem externam.

1 **E**Gimus in antec. de actu interno fidei: restat, ut nunc de ipsius externa confessione breviter tractemus. Nota primo, quod duplex est etiam præceptum externæ confessionis fidei: unum *affirmativum*, hoc est, de fide exterius profitenda: & alterum *negativum*, scilicet, de fide non neganda, & nihil unquam agendi exterius, quod fidei repugnet. Utum-

Utrumque constat ex illo Matthæi 10. *Omnis ergo, qui me confitebitur coram hominibus, confitebor & ego coram Patre meo: qui autem negaverit coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo.* De utroque ergo præcepto agemus in præsentibus: quando, & quomodo obliget? Sed per prius

2 Nota 1. quod confessio externa fidei potest fieri vel dictis, vel scriptis, vel factis, manifestando aliquo ex his modis assensum internum circa mysteria fidei. Fit dictis, quando quis interrogatus de fide interna eam manifestat verbis; sic est praxis Ecclesiæ, dum reconciliat ad fidem aliquem hæreticum, à quo quærit: an credat mysteria nostræ fidei? Et audita confessione ejus ipsum ad Ecclesiam reconciliat. Fit scriptis, dum quis suam fidem scriptis confitetur, ut fecit Justinus Martyr, & Div. Athanasius in illo perælebri Symbolo: *quicumque vult salvus esse &c.* Fit factis, medijs signis specialibus Religionis Christianæ, ut est susceptio sacramentorum, adoratio Crucis, & SS. Imaginum, obbedientia Summ. Pontificis; & alia huiusmodi facta. His ergo notatis

3 Dabitur primò: quomodo, & quando præceptum

affirmativum de fide exterius profitenda obliget fides? Dico primò: præceptum hoc non obligat fides data quavis occasione profitendi, sed tantum in quibusdam casibus infra explicandis. Probatur: alia præcepta affirmativa non obligant hominem semper, & pro semper: v. g. homo non semper tenetur recipere Eucharistiam, sed interdum, & aliquibus casibus: nec semper tenetur diligere proximum: ergo similiter præceptum affirmativum externe confessionis fidei non semper obligat, sed tantum in aliquibus casibus. Et ratio totius est differentia, quæ communiter assignatur à Theologis inter præceptum affirmativum, & negativum, quæque satis constat ex num. primo. huius.

4 Si autem scire vellis, quinam sint hic casus, in quibus obligat præceptum affirmativum externe confessionis fidei? Respondeo, quod varij assignantur à Theologis, sed nos breviter principales ad quinque reducimus. Primus est, quando omisio confessionis fidei cederet in injuriam fidei, aut Dei, aut in scandalum proximi. Ratio est; quia quælibet virtus obligat ad ejus defensionem, quando ejus honestas periclitatur: & similiter quilibet fidelis tenetur

conservare divinum honorem, & fidem proximi, quando eminet periculum detrimenti. Unde quando quis catholicus publice interrogaretur: *an Verbum divinum incarnatum est?* Teneretur respondere affirmative. Dixi publice; quia si interrogetur private à privato infideli, tunc non tenetur se manifestare; nisi adsit scandalum, vel timeatur ruina spiritualis sui proximi ex ejus taciturnitate, & silentio.

5 Secundus casus est, quando Adultus corpori Ecclesiae aggregatur; quia cum tunc fiat membrum visibile visibilis Ecclesiae, media susceptione baptismi, debet in se signum visibile ipsius incarnationis dare, & profiteri. Tertius est, quando homo constitutus in articulo mortis, rationisque compos non potest exercere aliquem actum Religionis debite, & ut oportet, nisi verbis, aut signis ipsam fidem profiteatur. Quartus est, quando quis videt alios ab hæreticis depravari, & nequit eis alio modo providere, nisi fidem tuendo, & profitendo; tunc enim ex præcepto charitatis, quod Deus unicuique mandavit, habere curam de suo proximo, tenetur fidem profiteri, & defendere. Quintus tandem casus habetur ex Tridentino sess. 24. cap. 12. & sess. 25. cap. 2. & ex Pio V.

motu proprio, sacrosancta &c. & est, quando aliqui promovetur ad beneficia habēcia curā animarum: ad Canonicatus, vel Dignitates in Ecclesijs Cathedralibus; & ad gradus Doctoratus in Aca-
demijis &c.

6 Si autem ultra scire velis, quanto periculo obliget hæc externa fidei confessio in aliquibus casibus? Respondeo, quod satis probabile est, quod etiam cum periculo vitæ. Snadetur; quia cum hoc onere, & obligatione Christus Dominus præcepit fidem confitendam, ut satis constat ex illo Math. 10.: *tradent enim vos in Concilijs, & in synagogis sui flagellabunt vos &c. Qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit &c.* Et quamvis verum sit, quod hoc præceptum immediate sit, traditum solis Apostolis; tamen per illos, & in nos quoque ut in hæc editarios. Discipulos transmissit; namque ait Christus: *tradet autem Frater, Fratrem, & Pater Filium in mortem, & insurgent Filij in parentes.* Quod lævè de omnibus fidelibus intelligendum venit: sic ad Literam Tertulianus in Scorpione cap. 9. *usquebodo, munit*
7 Dico 2.: non obstante hoc præcepto affirmativo, per se loquendo licitum est, etiam Pastoribus, & Prælati-
ge-

gere, vel se occultare pro tempore persecutionis. Prob. ex illo Matth. cap. 10. *cum autem persequentur vos in Civitate ista, fugite in aliam*; ergo licitum erit aliquando Prælati, & Pastori-
bus fugere in aliam terram tempore persecutionis. Confirmatur exemplo Div. Pauli, quod de se refert, 2. ad Corinth. cap. 11. *ubi fugit prepositum Damasci ipsum volentem comprehendere*. Et hoc etiam constat ex historia Ecclesiastica; nam plures S.S. Pontifices fugerunt, vel se occultavere tempore persecutionis.

8 Dices ex illo Joann. cap. 10: *bonus Pastor debet animam suam pro ovibus ponere*: ergo Prælati, & Pastores juxta Scripturam tenentur non fugere tali tempore. Respondeo, negando consequent. ; quia Christus Dominus in hoc loco non improbat eos, qui fugiunt, sed tantum plurimum laudat eum, qui non fugit. Fuga enim non est per se mala; cum non sit negatio fidei, sed solum quedam professio ipsius, & quando exilium pro fide suscipitur, est quedam pars martyrij. Unde aliquando potest esse necessaria ad malus bonum, vel ad vitandum malus malum, scilicet, ad consulendum suæ fragilitati, vel ad vitam necessa-

riam pro aliorum salute servanda; quæ utilitas, vel fragilitas tanta interdum potest esse, ut fuga non tantum sit licita, sed etiam moraliter necessaria. Sed ut hoc plenius intelligatur.

9 Notate, quod aliquando Prælati, & Pastores tenentur non fugere: ut quando ex fuga maximum detrimentum posset accidere saluti spirituali suarum ovium, ut si ex fuga Pastoris, oves inferrent fidem nostram esse falsam; vel si hæretici persecutores ex hoc inferrent argumentum ad tuendum errorem, vel hæresim: aut demum si præsentia Pastoris sit necessaria ad confirmandos alios in fide; quia salus spiritualis sue ovis anteponenda est proprio speculo vitri; & hoc non solum ex charitate, sed & ex justitia.

10 Dubitabis 2. : ad quid obliget præceptum negativum de fide non neganda? Respondeo, quod obligat semper, & pro semper ad nihil agendum *exterius*, quod fidei repugnet. Proindeque, hominem graviter peccare, si *exterius* neget fidem; quamvis eam in corde retineat. Prob.: non licet mentiri, nec veritatem impugnare, neque injuriam alteri irrogare; sed negare fidem, est mentiri, est im-

pugnare veritatem *positivè*; cum propositio de fide sit vera: & est etiam irrogare injuriam primæ veritati revelanti, & Ecclesiæ: ergo &c. Confirmatur: numquam licet facere illud, ex quo sequitur summum malum; sed neganti fidem accidit summum malum; ut patet ex illo Lucæ 10.: *qui me negaverit coram hominibus, negabo eum coram Patre meo*: ergo &c.

II. Dubitabis ultimo: quibus modis possit externe negari fides? Circa istam difficultatem varij casus proponi valent, de quibus merito dubitari possit: an sint contra fidem, aut fidei externam confessionem? Aliquos breviter referam, de alijs inquiram. Primò certum est, non licere tempore persecutionis fidem externe negare, retenta in corde vera fide. Hæc veritas constat ex facto Eleazari 2. Machab. cap. 7.. Et etiam ex illo Math. 10.: *qui negaverit me coram hominibus &c.* Certum est 2., quod non licet fidelibus occultare fidem per actiones, quæ explicite continent falsum cultum; quia actus illi sunt expresse Idolatrici, & instituti ad cultum Idolorum. Unde ædificatio, deterfusio Idolorum, vel Templorum infidelium; ad ornatu domorum, viarum, pl atea-

rum, & cetera huiusmodi, quæ in honorem falsæ religionis fiunt ab infidelibus in eorum festivitibus, sunt illicita fidelibus.

12. Tertio constat, non licere fidelibus comedere cibos veritos ad occultandam fidem, quando talis commestio est in cultum Idolorum; vel quando ex illa oritur scandalum in scientibus, sive fidelibus, sive infidelibus. Quarto constat, quod dum agitur de Religione, non licet negare, se esse Christianum, aut dicere, se esse Mahumetanum, Nestorianum, vel Lutheranum; quia in his casibus maxima fit injuria fidei catholicæ, & Christo. Nec quintum licitum est alicui dicere, se esse professorem alicuius falsæ religionis, ut sic infideles illius sectæ convertat ad fidem catholicam; quia non sunt facienda mala, ut inde eventiant bona; sed dicere aperto se esse professorem falsæ religionis est per se malum, non solum ob fallitatem dicti; sed etiam propter detestationem falsæ religionis: ergo &c.

13. Denique sexto illicitum est, quod aliquis se induat veste Gentilium, aut hæreticorum, ut sic interrogatus respondeat per restrictionem mentalem se esse Gentilem, aut

Tur-

Turcam secundum vestem, non vero secundum sectam, & religionem; ratio est; quia æquivocatio in materia Religionis est illicita; & cum nomen Gentilis, aut Turcæ significet conditionem Personæ, aut illius sectæ, & non vestitum, hinc est, quod qui sic responderet, vere negaret fidem saltem externe. His ut certis suppositis, circa alias difficultates.

14. Inquires 1. : an liceat fidelibus uti signis infidelium, & assumere eorum vestes ut fidem occultent? Respondeo, quod si vestes, aut signa pertinent ad falsam religionem, aut ad specificam distinctionem infidelium à fidelibus, nullo modo licere, ut constat ex supra dictis; si verò signa, aut vestes non sint instituta ad profitendam falsam Religionem, sed unice pertinent ad talem nationem, aut Regnum, & quibus uterentur, etiam si Incolæ ad fidem converterentur; tunc licebit eis uti; quia vestis illa, aut signa, nec explicite, nec implicite continent professionem falsæ religionis, nec negationem fidei Christianæ, nec adest aliquod præceptum Dei, aut Ecclesiæ in contrarium.

15. Ex hoc inferitur, licitum esse fidelibus, qui mittun-

tur incommo- dum Reipublicæ Christianæ, ut exploratores, ad terras infidelium, vel transire debent per eas in proprium commo- dum, uti eorum vestibus; ne ab eis, ut Christiani agnoscantur, & capiantur, ac occidantur. Ratio est; tum quia licet uti eorum idiomate; tum, quia huiusmodi genus vestium habet usum aliquem primum licitum, & honestum, sci licet, tegere corpus. Tum denique; quia Militibus Christianis in plurimum sententia licitum est, dum contra Turcas pugnant, uti eorum vexillis, ut eos capere possint; ergo & uti eorum vestibus.

16. Inquires 2. : utrum Catholicus existens in terris infidelium, vel hæreticorum possit licite carnes comedere tempore prohibitio lege Christianorum? Respondeo cum distinctione; vel fidelis est ignotus, & habet necessitatem comedendi carnem talibus diebus, & tunc ob necessitatem absque ulla protestatione potest licite eas comedere; quia nec præceptum, nec scandalum eum prohibet. Vel fidelis iste ignotus habet copiam aliorum ciborum, & non est infirmus; & tunc aliqui dicunt, quod potest licite carnes comedere, ne se prodatur; quia essus ille non est character specialis, &

& distinctivum hæreticorum à catholicis ; cum abstinencia à carnibus sit tantum juris positivi, & Ecclesiastici, quod non obligat in casu necessitatis. Sed licet hic modus dicendi probabilis sit ; securior tamen est oppositus ; quia cum habeat copiam aliorum ciborum, non video, unde excusetur à lege Ecclesiastica. Qui circa hoc dubium, pluresque alias difficultates, plura scire desideraverit, consulat N. Arbiol hic disp. 7. artic. 2. à fol. 241.

17 Inquires tandem : contra quam virtutem sit fidem exterius negare, & eam exterius non confiteri, quando est obligatio externæ confessionis fidei? Non loquimur de omissione externæ confessionis, quando hæc obligat per accidens, aut ratione alterius virtutis ; nam tunc certum est, quod ommissio erit contra illam virtutem, ex cuius motivo obligat externa fidei confessio ; loquimur ergo de omissione confessionis externæ fidei, quando hæc obligat per se.

18 Dico : negatio externæ fidei, & ommissio confessionis externæ ipsius, dum est obligatio per se, est contra ipsam virtutem fidei. Prob. : ad virtutem fidei, necdum pertinet

credere, sed etiam fidem confiteri : ergo negatio externa fidei, & ommissio confessionis ipsius, est contra ipsam fidem. Prob. antec. : excellentia divinæ veracitatis non solum postulat, ut credamus, quod Deus revelat ; sed etiam, ut testimonium exhibeamus, atque vera esse à Deo revelata exterius confiteamur, quoties id fuerit necessarium ; oppositum enim facere est injuriosum veracitati illius, qui veram testificavit ; ut est per se manifestum : ergo &c.

19 Ex his tandem habes, quod vera externa confessio fidei est actus imperatus à virtute supernaturali fidei. Confirmitur primo ex illo Apostoli ad Rom. cap. 10. ubi dicitur : *corde enim creditur ad justitiam : ore autem confessio fit ad salutem.* Et ex illo Psalm. 113. : *crederidi, propter quod locutus sumus* sed in his testibus docetur, dari duos actus fidei inter quos datur sua causalitas, qua fides interna influat in externam : ergo quia fides interna influat imperativè in actum confessionis externæ. Hoc parificari poterat exemplo aliarum virtutum habentium actum internum, & externum ; quorum primus imperat secundum.

DISP. X.

DE REGULA VISSIBILI
fidei divinæ.

Hilari, gratoque animo in hac disput. discutienda habenas calamo laxarem, ni alij tractatus theologici scholastici me urgerent. Præterquamquod plurima ad hanc materiam pertinentia tacta iam manent in antecedentibus, præcipue quæst. 4. disput. 1. per totam agendo de ultimo resolutivo fidei; disp. 2. de objecto materiali ipsius. Disp. 6. quæst. 1. de propositione necessaria ad fidem, quæst. 1. alijsque locis. Quare brevitate, qua potero me expediam ab hac materia, quæ solum pro Tyronibus instruendis exaratur; nam si ad longum tradenda foret, integra volumina essent necessaria. Quare sit

QUÆST. I.

An sit necessaria in Ecclesia Dei infallibilis, & sensibilis regula fidei: an una, vel plures: quamquam hæsent?

ESto fides ex sola infallibili authoritate Dei essentialiter infallibilitatem accipiat, ut abunde dictum manet Disp. 1. huius; tamen cum non immediate descendat a Deo

ad singulos fideles, hinc necessaria est inter Deum, & nos aliqua via, media qua doctrina à Deo revelata nobis infallibiliter innotescat. Et aliunde cum Ecclesia, ut est congregatio fidelium sub regimine Romani Pontificis Christi Vicarij sit sensibilis, videtur omnino necessum, quod regula proponens toti Ecclesie ea, quæ credenda sunt, sensibilis sit. Et sic regula sensibilis fidei, de qua hic agimus,
sic

sic definiiri valet: *est quid sensibile proponens universaliter, & infallibiliter res credendas.*

2 Ex hac definitione sequitur primo, quod hæc regula visibilis fidei debet esse quid distinctum ab autoritate Dei loquentis, & ab ipsa ejus veracitate, quæ est formalis ratio credendi; regula autem nobis applicat talem rationem; & hoc infallibiliter, ita ut non posset errorem causare. Secundo sequitur, quod hæc infallibilitas est conditio regulæ fidei. Tertio, quod talis regula non habet eam infallibilitatem ex se, sed ex promissione Dei permanentemente. Ratio est; quia, cum ex una parte talis regula sit quid creatum, non potest ex se habere infallibilitatem; & ex alia cum sit regula toti Ecclesiæ deserviens, quæ est permanens, immo usque ad finem mundi duratura, ideo ejus regula debet esse permanentemente infallibilis ex promissione Dei.

3 Sequitur tandem, quod talis regula fidei debet esse universalis, seu communis omnibus; per quodque differt à proximè proponente, hoc est, Prædicatore, Magistro, vel Ministro. De hac ergo regula sic explicata procedit præsens difficultas, in qua plura quærentur. Primo,

an sit necessaria in Ecclesia Dei? Secundo, an sit unica, vel plures? Tertio, quænam sint regulæ fidei? Et tandem inquiremus: ante inter illa sit necessaria aliqua regula animata? Plura ex his quaeritis discussa sunt tom. 1. Cursus huius Almæ Provinciæ Disp. 1. Præm. quest. 8. & 9. præcipue sect. ultim. per totam. Quare brevi negotio ab ea expediemur per sequentes conclusiones. Sit ergo

Prima conclusio.

4 Necessaria est absolute in Ecclesia Dei aliqua infallibilis, & sensibilis regula fidei. Hæc conclusio est de fide. Imò & ab ipsis hereticis admittitur, qui omnes (etiam in vanum) laborant pro statuenda aliqua regula infallibili suæ peculiaris sectæ. Est definita in Tridentino scilicet. 4. Prob. 1. ex Scriptura. Matth. 16. dicitur: *super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt adversus eam.* Apostolus 1. ad Thimotheum. cap. 3. ait: *quæ est Ecclesia Dei vivi, columna, & firmamentum veritatis.* Et ad Ephes. 4. : *Una fides, unum baptisma;* sed hæc omnia non possent verificari de Ecclesia Dei, si non esset aliqua regula infal-

libilis sensibilis generalis, & omnibus communis: ergo est necessaria &c.

5 Prob. min. & in simul conclusio à ratione: si non esset talis regula, unusquisque suum iudicium, & sententiam sumeret, ut regulam discernendi veram Religionem à falsa; vel ad minus singuli populi, aut Provinciæ proponerent sibi aliquem doctorem pro regula; consequenterque tot capita, quot sententiæ; sed hoc stante non posset prævalere Ecclesia, nec esse columna, & firmamentum veritatis, aut esse una, unumque baptisma: ergo. Vide quæ diximus, quæst. 1. disp. 5. de signis prudentis credibilitatis, signo 7.

6 Dices contra istam conclusionem: ad firmitatem, & infallibilitatem Ecclesiæ sufficit sola revelatio divina proposita à Ministro, vel Prædicatore; sed sic proponentes nequeunt esse regula infallibilis: ergo. Prob. mai.: dum Apostoli, & Discipuli Domini prædicabant die Pentecostes, & deinceps, ipsi audientes credebant; sed tunc nulla erat regula infallibilis sensibilis; quia pro tunc Div. Petrus non habebatur, ut Vicarius Christi, nec ut viva regula infallibilis: ergo. Confirmatur: ante Ecclesiam ædificatam à

Christo ab initio mundi fuit vera fides necessaria omnibus ad salutem; sed tunc nulla fuit regula sensibilis infallibilis fidei: ergo.

7 Respondeo, quod Apostoli, & Discipuli Domini, dum prædicabant, eam simul confirmabant miraculis, & signis, in quorum conspectu tenebantur audientes credere, doctrinam illam esse veram, & à Deo revelatam; sed quia post promulgatum Evangelium non omnibus, ac singulis sic proponuntur credenda per talia signa, hinc nunc necessaria est regula sensibilis infallibilis, quæ proponat doctrinam prædicatam ab Apostolis, & discipulis, ut infallibiliter credendam. Verum ergo est, quod si nunc proponerentur alicui credenda confirmata talibus signis, & miraculis, respectu huius non esset necessaria alia regula visibilis. Ad confirmationem, nego min.; quia pro lege veteri tant nature, quam scriptæ fuerunt traditiones, & post Moysen Sac. Scriptura; & sic nunquam defuit regula visibilis infallibilis fidei divinæ.

Secunda conclusio.

§ Regula sensibilis fidei
Qq dei

dei divine non est unica, sed multiplex. clarius: sola Sac. Scriptura non est unica, & sola regula fidei. Hæc conclusio etiam videtur de fide, & est communiter contra hæreticos Calvinistas, Lutheranos, & Socinianos non agnoscentes aliam regulam visibilem fidei, præter verbum Dei scriptum. Prob. primò: ipsa Sac. scriptura non facit fidem, nec admittitur, ut regula fidei, nisi prout recepta est ab Ecclesia, ut verbum Dei; imò de facto plures libri ipsius olim non admittebantur, ut vere canonici, donec tractu temporis, & dirigente Spiritu Sancto, admissi sunt ab Ecclesia: ergo præter Scripturam Sac. necessaria est alia regula infallibilis proponens, & determinans, quamnam sit illa vera Scriptura, consequenterq; hæc non est unica regula infallibilis, & sensibilis fidei divine.

9 Prob. 2. conclusio ratione N. Doct. fundata in autoritate Augustini In Sac. Scriptura plura sunt obscura, & indigent explicatione, & plura iam creduntur in Ecclesia, q; expressè non sunt in Scriptura. Quapropter non solum de libris canonicis, sed etiam de sensu ipsarum scripturarum oriuntur controversiæ in rebus valde gravibus: ergo necessaria, est alia, regula infallibilis, ad quam

fiat recursus in illis controversiis, ut determinet de vero sensu talium locorum. Conseq. infertur: alias Deus non sufficienter providisset Ecclesiæ ad fidei puritatem, & unitatem servandam. Antec. prob. contra hæreticos ex eorum hæresum origine; nam istæ ex Scriptura male intellecta originem trahunt, tam in Synagoga, quam in Ecclesiis: quia singuli Hæresiarchæ prætendebant, se habere fundamentum in scripturis, ipsas corrumpebant, verum sensum pervertebant, & detorquebant in favorem sui erroris. Hæc conclus. Ultra patebit ex dicendis insequentibus. Nunc vero

10 Dices 1. contra ipsam: Christus Dominus ad solam Scripturam, ut regulam fidei mittebat Judæos: ergo quia sola Scriptura est talis regula. Antec. constat ex illo Joann. 5. *Scrutamini scripturas &c.* & ex Itai. 28. *non addatis aliquid ad Verbum, quod loquor vobis.* Et Apostolus ad Roman. 15. : *quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt ut per patientiam & consolationem Scripturarum Spem habeamus*, Tandem Apost. ad Galat. cap. 1. ait: *sed licet nos, aut Angelus de Cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Vide alias quamplures autho-
ri-

ritates, quas ad hoc adducunt hæretici in Controversiis.

11 Resp. negando absolute antec.; nam licet hæc, & similia loca remittant fideles ad Scripturas, non ob hoc excludunt alias regulas; quoniam eas suadet; nam juxta Apost. ad Thesalon. 2. cap. 2. ait: *tene traditiones, quas accepistis.* Unde Deus in 1. textu damnat recursum Judæorum ad Pithonissas, & Ariolos, & vult, ut consulant leges, & Prophetas, in quibus habebant figuras, & prædictiones de Christo venturo illæ: *enim sunt, inquit, quæ testimonium perhibent de me.* Sed non rejiciebat alia testimonia, & regulas, imo allegat testimonium Joannis Baptiste, & etiam miracula ipsius met Christi. Hoc modo responderetur ad testimonium Joann., & ad testimonium Div. Pauli dico, quod *ly præterquam* significat idem, ac *contra*; nam pro tunc erant iam aliqui hæretici, qui contra Evangelium Christi aliud conformare conabantur.

12 Dices 2.: sola Scriptura est Verbum Dei; sed hoc ipso ipsa sola debet assignari pro unica regula visibili fidei divinæ: ergo. Prob. min.: omnia alia, quæ assignari possent pro tali regula, sunt

verba, aut dicta hominum, ut pote traditiones, & decreta Ecclesiæ; sed omnia hæc non possunt esse talis regula; cum sint fallibilia: ergo &c. Respondeo distinguendo mai.: sola Scriptura est Verbum Dei *scriptum*, conc. mai.: est Verbum Dei *simpliciter*, & *absolute*, nego mai. & min.: ad cuius probationem, omissa mai., nego min.; quia licet talia verba secundum se sint fallibilia (excipe traditiones Christi Domini) tamen, ut approbata ab Ecclesia sunt Verbum Dei, *non scriptum, sed traditum*, & inspiratum Ecclesiæ Sponsæ suæ, & depositariæ doctrinæ. Vide alia argumenta contra istam conclusionem Disp. 6. huius quæst. 1. & alia proponuntur.

13 Interim vero nota, quod licet in hac 2. conclus. dixerimus, quod sola Sac. Scriptura, non est regula visibilis, & infallibilis fidei divinæ; non ob hoc est nostri animi excludere Sac. Scripturam à vera, & certissima regula fidei; quoniam hoc ut de fide fatemur, & ex professo hæc veritas probata est in 1. tom. Disp. 1. quæst. 10., Sect. ultim. à num. 7. Vide ibi, ubi proponuntur contra ipsam varia argumenta.

Tertia conclusio.

14 Traditiones dominicæ, & etiam traditiones Apostolicæ circa res fidei, & morum receptæ ab Ecclesia ut tales sunt regula infallibilis, & sensibilis fidei Divinæ. Est contra Hæreticos iam cit.. Ante probationem nota, quod traditiones aliæ sunt *dominicæ*; *Apostolicæ* aliæ; aliæque *Ecclesiasticæ*. *Dominicæ* sunt, quæ ab ore Christi Domini, originem ducunt, seu quas Christus Dominus ore suo docuit immediatè, & à Canonicis scriptoribus non sunt scriptæ; de quibusque Joann. cap. ult. sui Evangelij ait: *sunt & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt.* *Apostolicæ* sunt, quæ ab ore Apostolorum inspirante Spiritu Sancto immediate emanarunt, & scriptæ non sunt, de quibus Apost. 2. ad Thessalonicenses, cap. 2. ait: *itaque fratres state: & tenete traditiones, quas didicistis.* Tandem traditiones *Ecclesiasticæ* sunt, quæ nec à Christo Domino, nec ab Apostolis, originem habent, sed ab ipsa Ecclesia post Apostolos edoctæ, & non scriptæ transmissæ sunt ad

nos viva voce à primævis Ecclesiæ temporibus.

15 Similiter notandum est, quod traditiones dominicæ fuere pro omni tempore à Mundi Exordio: & Apostolicæ à tempore Apostolorum: & Ecclesiasticæ post Apostolos. Prima pars constat ex eo, quod ab initio Mundi, seu à creatione Protoparentum nostrorum fuit vera religio verum Deum colens; sed pro tunc nullus erat Canonicus scriptor usque ad Moysen: ergo regebantur traditionibus *dominicis*. Deinde, Genes. 17. impositum fuit Abraham pro se, & suis posteris, quodque usque ad legem scriptam per Moysen, non nisi per traditionem constabat posteris Abraham: ergo traditiones *dominicæ* negari non valent pro statu legis naturæ.

16 Multo minus negari valent pro statu legis scriptæ; cum constet ex Psalm. 43.: *Deus auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaverunt nobis opus, quod operatus es in diebus eorum, & diebus antiquis.* Etiam ex Psalm. 77. & ex Ecclesiast. cap. 8. & Jeremiæ 6. ex quibus omnibus expresse constat, fuisse præter legem scriptam traditiones, per quas Doctores legis interpretabantur eam, ac docebant Populum. Vide

de Petrum Galatin. lib. 1. de arcanis catholicæ veritatis cap. 1. : similiter & fuisse traditiones in novo testamento, Patet ex eo, quod multa facta, & dicta Christi Dominici non sunt scripta, sed tradita Apostolis, & ab Apostolis ad alios, donec tandem scripta sunt ab eorum successoribus; Apostoli enim pauca tradiderunt de his, quæ coram eis fecit, & dixit Christus per 40. dies post Passionem apparens eis, & loquens de Regno Dei, ut constat ex text. allegato Div. Joann. Etiam quod fuerint traditiones Apostolicæ, constat ex text. præalleg. Div. Pauli. Ex quibus omnibus constat, quod traditiones dominicæ fuerunt pro omni tempore. An vero istæ traditiones sint regula infallibilis, & visibilis Dei? Est quod nunc in præsentī conclusionē resolvendum est. Et iterum

17 Dicimus, quod traditiones sive divine, sive Apostolicæ approbatæ ut tales ab Ecclesia sunt Regula infallibilis, & visibilis fidei divine. Est expressa nostri Subt. Doct. in 1. dist. 11. quæst. 1. ubi ait: *multa credimus, quæ non reperimus scripta in libris canonicis*; „ v. g. Christum descendisse ad „ Inferos, non docetur in Evan- „ gelio, & tamen tenendum est,

„ ut articulus fidei. *Ita multa* „ *alia de Sacramentis Ecclesiæ* „ &c. Hoc idem probat. ex Cone. „ Trid. sess. 4. in decreto de ca- „ nonica Scriptura ait: omnes „ libros tam veteris, quam novi „ testamenti, cum utriusque Deus „ unus sit Auctor, necnon tra- „ ditiones ipsas, tum ad fidem, „ tum ad mores pertinentes, „ tamquam vel ore tenus à Chris- „ to, vel ab Spir. Sancto dicta- „ tas, & continua successione „ in Ecclesia Catholica confer- „ vatas pari pietatis affectu, ac „ reverentia suscipit, ac vene- „ ratur. Et ita concludit: si quis „ traditiones prædictas sciens, „ & prudens contempserit, ana- „ thema sit.

18 Prob. 2. conclusio ratione: Verbum Dei ore prolatum non minus est verum, & infallibile, quam scriptum: ergo sicut scriptum est regula fidei, ita & ore traditum. Antec. patet ex prima Apostoli ad Thelal. cap. 2. : *cum accepissetis à nobis verbum auditus fidei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut vere est verbum Dei*. Ubi notandum est ly *auditus*. Prob. 2. idem antec.; quia Scriptura nihil addit supra verba Dei ore probata, nisi stabilitatem contra lapsum memoria, & maiorem commoditatem, ut percipiatur ab absentibus;

bus; quoad veritatem vero ipsius nihil juvat; cum Deus sit infallibilis in suis dictis, non minus, ac in suis factis: ergo Scriptura est æque vera, ac verbum ore prolatum.

19. Prob. tandem conclusio contra ipsosmet hereticos: quod Scriptura Sac., quam ipsi recipiunt, ut unicam regulam fidei, sit verbum Dei scriptum, non potest certo, ac infallibiliter constare, nisi media divina, vel Apostolica traditione, quæ sit fide credenda: ergo tenentur admittere tales traditiones. Prob. antec.: quod hæc scriptura sit talis regula non possunt certo & infallibiliter cognoscere, per ipsammet scripturam, nec per definitionem, aut declarationem Ecclesiæ; sed non restat aliud medium, nisi traditio dominica, aut Apostolica: ergo. Mai. quoad 2. part. constet; cum accerrime heretici negent, in Ecclesia Dei esse auctoritatem declarandi, ac definiendi articulos fidei. Eadem mai. quoad 1. part. prob.; quia si ex Sac. Scriptura probarent, ipsam esse unicam regulam infallibilem, maxime, quia in ea dicitur, *hec dicit Dominus*; sed ex hoc non; quia etiam Pseudo-Prophetæ dicebant; *hec dicit Dominus, cum Dominus non fuerit locutus*: ergo. Deinde quære ab

ipsis: quænam Scriptura sit unica regula infallibilis? Et invenies discordes sententias; cum valde variata sit.

20. Dices 1. contra istam conclus.: etsi antea fuerint aliquæ traditiones, tamen de facto non sunt: ergo. Prob. antec.: Ecclesia iam definivit omnes, quæ dicebantur traditiones dominicæ, & Apostolicæ: ergo iam non sunt traditiones. Resp. negando antec. ad cuius probationem disting. antec.: Ecclesia iam definivit, ut traditiones &c. conc. antec.: ita ut antequam definirentur, tales traditiones non essent regula fidei, nego antec. & consequ. Itaque ab Ecclesia decernuntur traditiones, ut sunt traditiones dominicæ, vel Apostolicæ, & sic per Ecclesiæ decretum tollitur dubium, & fit certum de fide, quod tales sint traditiones dominicæ, & Apostolicæ.

21. Dices 2.: Christus Dominus per Math. reprehendit traditiones scribarum, & Phariseorum cap. 15. ait enim: *quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* ergo. Respondeo, quod Christus Dominus ibi reprehendit traditiones phariseas, quas Div. Hieronymus vocat *aniles fabulas*; non vero impro-

probat traditiones veras, & sacras, ut constat ex probationibus nostræ conclusionis. Qui plura alia circa num. & qualitatem traditionum, sive Dominicarum, sive Apostolicarum, quæ iam ab Ecclesia receptæ sunt, scire voluerit decursu temporis, videat N. Eminent. Laur. in 3. sentent. tom. 3. part. 1. disp. 4. art. 6. ubi & quamplurima alia, quæ balbutiunt hæretici ex scriptura contra traditiones, inveniet. Dicta enim pro Junioribus scholasticis sufficiunt, ne jejuni accedant ad controversias dogmaticas.

Quarta conclusio.

22 Concilium Gener. & legitimum, & a Papa confirmatum est regula infallibilis fidei: & decreta ipsius sic confirmata, & approbata sunt etiam regula infallibilis fidei. Est communis inter catholicos; imò & de fide. Ante probationem nota: quod Concilium dicitur legitimum, si fuerit convocatum jussu, aut consensu Papæ, & ipse ei adsit, vel per se, vel per legatos, aut ejus acta approbet. Unde in præsentī non loquimur de Concilijs Diocesānis, nec Provincialibus, nec Nationalibus, quando ista non

continuantur ab Universalī Ecclesia, vel à Summ. Rom. Pontifice, & approbantur, ut Generalia; nec loquimur de eorum decretis, nisi postea approbentur à Sum. Pontifice. His notatis:

24 Prob. 1. conclusio quoad 1. partem: talia concilia representant, Ecclesiam catholicam Romanam: ergo si in Ecclesia catholica Rom. est, ut in columna, & firmamento veritatis, aliqua regula infallibilis visibilis fidei divinæ, maxime in Concilijs Gener. legitime congregatis, & à Papa confirmatis; cum in istis est Ecclesia per membra, & caput congregata. Confirmatur; Papa se solo est regula animata infallibilis fidei divinæ: ergo à fortiori in Concilio Gener. & cum ipso met Concilio erit talis regula.

24 Prob. hæc eadem veritas ex SS. PP.; nam Ambrosius profitebatur, se velle sequi omnia, quæ in Concilijs erant definita. Aug. protestatur, se custodire quæ tradita sunt vel ab Apostolis, vel à plenariis concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas. Hoc ipsum docetur in ipsismet concilijs, imò, & in edictis plurium Imperatorum damnantibus, ut desertores, fidei eos, qui

qui contradicunt definitiones talium Conciliorum. Videatur, quod ait Justinianus titulo de Santissima Trinitate. Prob. eadem pars hac ratione: ille sunt regula infallibiles fidei, quas Deus revelat per regulam infallibilem cum assistentia Spiritus Sancti; sed tales sunt definitiones, & decreta horum Conciliorum Gener.: ergo. Prob. min.; nam Christus promittit, se mittere Spiritum Sanctum, qui docebit omnem veritatem; quapropter Div. Petrus in 1. Concilio ait: *vissum est Spiritui Sancto, & nobis*: ergo &c.

25 Prob. 2. pars conclusionis, scilicet, quod sit necessaria, approbatio Papæ, ad hoc, ut talia Concilia, & eorum decreta sint regula infallibilis fidei divine; quia assistentia Dei ad non errandum in fide promissa est Petro, ut capiti Ecclesiæ, ut constat ex illo Lucæ 22.: *ego autem rogavi pro te Petro, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*: ergo est necessaria approbatio Summ. Pontificis ad hoc &c. Confirmatur hoc ex continua praxi Conciliorum, quæ decreta sua statuerunt, vel ex instructione SS. Pontificum; vel istorum confirmationem petierunt, ut novissime constat ex

Concilio Tridentino sess. 25.

26 Dices contra 1. partem conclusionis; ut Concilia Generalia, eorumque decreta sint regula infallibilis fidei, debet constare de eorum legitimitate; sed hæc nequit nobis certo constare: ergo. Probatur min.: ut hæc legitimitas certo nobis constaret, deberet constare de fide omnium PP., de illorumque bona electione; sed hæc nobis non constat certo, maxime fides; quia hæc soli Deo nota est: ergo &c. Maior constat; nam si PP. Concilij sint hæretici, aut intrusi, non facerent Concilium legitimum, nec decreta juridica. Respondeo, negando min., & min. probationis; nam hoc ipso, quod Papa, vel Ecclesia Universalis recipiat aliquod Concilium, ejusque decreta, certo nobis constat, tale Concilium esse legitimum, ejusque electores legitime congregatos. Vide quæ diximus disp. 2. huius, quæst. 4..

27 Dices 2.: decreta, etsi Concilij Gener., sunt decreta hominum: ergo non sunt regula fidei. Confirmatur: talia decreta transeunt ad nos per historias fallibiles humanas: ergo licet ipsa decreta in se sint infallibilia, tamen respectu nostri non sunt regula infallibilis;

cum

cum historiæ nos fallere valeant. Resp. dist. antec. : decreta Concilij sunt decreta hominum dictata à Spiritu Sancto, conc. antec. : sunt ex pura sapientia hominum, nego antec. & consequ. Ad confirmationem, dico, quod si quid probat, probat, quod articuli fidei non sunt regula infallibilis ; quia ad nos veniunt per Præceptores, & Magistros, qui nos fallere possunt ; sed respondeo, negando absolute antec. ; quia talia decreta transeunt ad nos, cum transeunt ad Ecclesiam Roman., quæ ex promissione divina, nec decipi valet, nec nos fallere potest.

28 Dices 3. contra eandem partem ; in aliquibus Concilijs Generalibus legitime congregatis à Summ.que Pontifice approbatis, quampluries errarunt SS. PP. : ergo quia nequeunt esse &c. Antec. constat tum ex Concilio Ariminensi sub Liberio Pontifice. Tum ex Nicæno 1. Can. 19.. Tum, ex Chalcedonensi, aliisque quampluribus citatis ab hæreticis mordicus lacerantibus infallibilitatem Ecclesiæ. Certe nimis longum esset huic replicæ sigillatim respondere. Quare respondeo negando absolute antec. ; nam si aliqua concilia in aliquo erraverunt, vel fuit,

quando non erant legitima ex aliqua causa superveniente ex defectu subjectionis, & obedientiæ, ut ex defectu subjectionis, & obedientiæ ad Summ. Pontificem ; vel postquam fuere terminata, & prosequerentur sine autoritate Pontificis. Videantur latius Doctores dogmatici.

29 Dices 4. pro 2. parte conclusionis ; Concilium Gener. etiam sine instructione, & confirmatione Papæ repræsentat totam Ecclesiam ; sed hæc est, quæ est columna, & firmamentum veritatis : ergo decreta talium Conciliorum, ut sint regula fidei, non pendent à Summ. Pontifice ; consequenter &c. Respondeo, negando maj. nam sicut corpus sine capite totum moritur, nec ullam habet vitalem operationem ; sic congregatio Episcoporum sine instructione, & confirmatione Papæ nullam firmitatem habet, saltem ut possit esse regula infallibilis fidei.

30 Dices 5. contra idem : Verbum Dei non eget confirmatione Papæ ; sed quampluries definitiones Conciliorum antecedenter ad confirmationem Papæ sunt Verbum Dei, ut patet in Concilio Constantensi, quod ante electionem veri Pontificis damnavit Joannem Hus,

& Vnicuique: ergo &c. Respondeo distinguendo mai.: Verbum Dei non eget confirmatione Papæ, ut sit absolute verum conced. mai.: ut agnoscatur, ut Verbum Dei, & ut verum, nego mai.: eisdem terminis distinguitur min. & negatur consequ. Itaque non obligamur agnoscere dicta Conciliorum, ut Verbum Dei, nisi proponantur nobis ut talia per infallibilem regulam animatam, qualis est Summ. Pontifex ex Cathedra loquens. Alias regulas visibiles nostræ fidei solent assignare AA.: propositæ sunt principales, ad confutandos hæreticos. Solum hic nobis restat agendum de regula visibili animata, qualis est Summus Pontifex, de quaque sunt variae difficultates; quareque sit

QUÆST. II.

An Summus Pontifex sit regula animata infallibilis fidei?

IN duplici sensu potest præsens difficultas intelligi: Primo, an Summ. Pontifex sit regula infallibilis fidei nostræ simul cum Concilio Generali definiens? Secundo, an quando extra Concilium docet, & definit ex Cathedra, sit etiam talis regula infallibilis animata?

In primo sensu intellecta quæstio nullam habet difficultatem; quæ satis constat ex dictis quæst. antec. conclus. 4. & ultra constat; quia alias nulla esse infallibilitas in Ecclesia; nam hæc, nec ut unita suo capiti posset infallibiliter definire credenda. Unde difficultas est de Summ. Pontifice se solo definiendo ex cathedra. Sed pro resolutione

2. Nota 1.: quod Papa loquitur, ut Papa, seu ut Doctor universalis, & Vicarius Christi, aut ex cathedra, quando proponit, vel determinat credenda ab omnibus fidelibus, tamquam revelata à Deo. Aliquando vero loquitur, ut homo, & ut Doctor particularis ex propria mente. In præsentî quæst. agimus de Papa, ut Papa, seu ut Doctore universali; nam de Summ. Pontifice ut Doctore particulari erit sermo in quæst. sequenti. Nota 2., quod Papa in decretis fidei, & morum solet procedere, vel cum consilio Episcoporum occidentalium omnium, aut aliquorum a se electorum; vel se solo, aut cum magis consultis aliquot viris probis, & doctis in Sac. Theologia, vel Canonibus, & sic discernere, quæ iudicat vera quoad fidem, vel mores, & ut talia proponit fidelibus omnibus creden-

enda, vel obfervanda. Et de his decretis, quæ aliquo ex his modis publicantur, quæritur: an sint objecta, vel regulæ fidei? Tandem quæri poteft, an, ut talia decreta fint infallibilis regula fidei, dependeant ab acceptatione Ecclefie? Omnes illas difficultates breviter per varias conclusiones resolvemus. Sit ergo.

Prima conclusio.

3 Decreta Summ. Pontificis pertinentia ad fidem credendorum, vel ad mores extra Concilia generalia emanantia sunt objecta fidei divine; & confequenter Summ. Pontifex eft infallibilis regula ipfius. Hæc conclusio ab aliquibus theologis putatur ut de fide. Prob. 1. : fedes Apostolica quoad potestatem, & authoritatem eadem eft nunc regnante Clemente XIII., ac fuit tempore Div. Petri; fed fedente Div. Petro potuit facere, & de facto fecit decreta, quæ funt regula fidei abfque Concilio Generali: ergo & decreta Summ. Pontificis nunc regnantis, etfi fiant extra Concilium generale, erunt &c. Min. difcurfus conftat, tum ex Epiftolis canonicis Petri Scriptis fine Generali Concilio;

tum ex Apostolicis traditionibus.

4 Maior autem præterquamquod definita eft in Concilio Florentino fef. ultim., & à Leone IX. Epift. 1. cap. 13. & à Leone X. Conftit. 10. *exurge &c.* fic prob.: dum Chriftus Dominus dixit Petro: *tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclefiam meam, ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua*, per talia verba non loquebatur folum cum Div. Petro, fed etiam cum ejus fuccefforibus: ergo fedes apostolica &c. Prob. anteq.: quia fi folum cum Petro loqueretur, Ecclefia, non efferet invincibilis contra portas inferi; nam victo capite poffent debellari membra; fi enim *cæcus cæcum ducit, ambo in foveam cadent*: ergo ne hoc fequatur, dicendum eft, quod eadem authoritas, & potestas, quæ fuit in Div. Petro, eft in Pontifice nunc regnante.

5 Prob. 2. ex declaratione ipforummet Pontificum: fufficiat pro omnibus conftitutio Eugenij 4. fic definientis: *definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerfum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum fuccefforem efferre Beati Petri Principis Apostolorum, &*

verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesie caput, & omnium Christianorum Pater, & Doctorem existere; & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam: plenam potestatem traditam esse: ergo Summ. Pontifex in suis decretis, concernentibus materiam fidei, & mores, cum ex cathedra loquitur, habet eandem infallibilitatem, quam Petrus accepit à Christo. Nunc sic; sed hanc habuit Petrus independentem à Concilio, & omni Ecclesia: ergo & eam habet Summ. Pontifex nunc regnans. Confirmatur hoc urgenter ex eo, quod in tribus primis sæculis non celebrabantur Concilia, saltem cum hodierna solemnitate; sed tamen tunc damnatæ sunt plures hereses, & errores à Summ. Pontifice: ergo.

6 Notanter diximus in Conclusionem: decreta à Summ. Pontificibus extra Concilium, concernentia ad fidem credendum, & mores esse regulam fidei; nam plura sunt talia decreta, quæ solum pertinent ad possessionem, crimina, & alia huiusmodi, & in his ut pote juris humani, quod etiam est in Summ. Pontifice, certum est, quod in his potest errare; quia in hac materia non est ei promissa spe-

cialis assistentia Spiritus Sancti. Deinde, multa ex his decretis sunt obreptitia, & alia subreptitia, quæ revocari possunt. Et de his loquebatur Div. Bernardus Epist. 80. ad Summ. Pontificem Innoc. II. dum dicit: iterum supplicatio, iterum preces: bonam causam habemus. & equum iudicem, quo non contabitur evacuare, quod subreptum est, cum apparebit quod verum est. Argumenta contra istam conclusionem proponuntur in quest. sequenti. Nunc vero sit

Secunda conclusio.

7 Summus Pontifex absolute, & per se loquendo, valide definit credenda sine consilio, & assensu assistentium; hoc tamen regulariter non fit, imo nec licite fieret. In hac conclusione conveniunt communiter Theologi. Prob. 1. prima pars: ex dictis, potestas data Petro, & successoribus ejus, promissioque assistentiæ Spiritus Sancti contra tenebras erroris non fuit facta dependenter ab ullo Consilio: ergo absolute &c. Antec. constat ex textibus per sepe reperitis. Tu es Petrus &c. tibi dabo: pascere oves meas: & tu confirma Fratres tuos, in quibus

independentem a consilio aliorum fuit ipsi, & ejus successoribus tradita potestas clavium. Confirmatur: tum ex facto Petri, qui in suis duabus canonicis Epistolis plura decrevit instructu Spiritus Sancti, sine consilio aliorum. Deinde in veteri lege Sum. Sacerdos habebat potestatem valide explicandi dubia legis absque consortio, & consilio aliorum, ut patet Deuther. 17. & Levitic. 13.: ergo & in lege gratiæ potest hoc efficere Summ. Pontifex absolute, & per se loquendo.

8 Prob. 2. pars conclusionis, tum ex praxi conservata ab initio nascentis Ecclesiæ; nam Pontifices ordinariæ utebantur Consilio aliorum, ut patet in electione Diaconorum, quam celebrarunt Apostoli convocantes multitudinem Discipulorum. Et Actor. 15., quando Paulus, & Barbanas consuluerunt Petrum super necessitate circumcisionis, quam prætendebant Judæi, *conveniunt Apostoli, & Seniores videre de Verbo*, hoc & *sugens Petrus* definivit quæstionem. Patet etiam ex consuetudine Pontificum, qui in suis decretis sæpissime dicunt: *de Fratrum nostrorum Consilio*, & *assensu*. Et etiam addant Pontifices; *se audivisse*

sententiam theologorum, & peritorum: ergo &c.

9 Prob. 3. pars conclusionis: Summ. Pontifex, sicut & quilibet alius Pastor, tenetur prudenter agere, juxta illud Math. 10.: *note prudentes*, & 1. ad Thimor. cap. 3.: *oportet Episcopum esse prudentem*. Sed est moraliter impossibile, quod Summus Pontifex tot curis gravatus possit per semetipsum inspicere tot libros necessarios, ad hoc ut prudenter decernat quam plura negotia, quæ occurrunt erga materiam fidei, & mores: ergo cum teneatur prudenter se gerere, debet habere consilium Seniorum. Quæ ratione Innocentius I. sic ait: *facilius invenitur, quod à pluribus Senioribus queritur*. Et hoc eodem motivo ad Concilia vocantur non solum Episcopi, sed Theologi, & Canonistæ, quibus committitur examen quæstionum, audianturque eorum placita, priusquam definiatur: & sic Romæ institutæ sunt congregationes Cardinalium, & Consultorum, in quibus agitantur difficultates: ergo quia &c.

Tertia conclusio.

10 Ut decreta Summ. Pontificis ex cathedra emanantia

ria ſint certa, & infallibilis regula fidei divina, non pendent ab acceptatione Eccleſiæ. Probat-
 tur primo conſuſio ex dictis
 tom. 5. curſus huius alma Pro-
 vincia diſp. 1. de legibus quaſt.
 3. ſect. 4. ubi ex profeſſo prob.
 quod acceptatio, ſeu conſenſus
 populi non requiritur ad con-
 ſtitutionem legis, ſive Eccleſiaſ-
 ticæ, ſive civilis, adhuc ut
 conditio ad hoc ut proxime
 obliget. Vide ibi. Prob. 2.: po-
 teſtas Summ. Pontificis non eſt
 data Petro cum tali conditione;
 quia plenitudo poteſtatis, qua-
 lis eſt Summ. Pontificis, requi-
 rit modum habendi eam inde-
 pendentem, ita ut ipſi nemo ex
 ſubditis poſſit ei reſiſtere: ergo
 &c.

II Dices primo contra
 iſtam conſuſionem: decreta
 Conciliorum non fuerunt ſtatim
 à tota Eccleſia recepta, etiam
 ſi confirmata ſint à Papa: ergo
 hoc idem eſt dicendum de de-
 cretis Summ. Pontificis. Antec.
 conſtat ex varijs exemplaribus,
 ut de decretis Aniceti, Pij, &
 Victoris, circa celebrationem
 Paſchæ. Secundo: quam plures
 Eccleſiæ per multum temporis
 non acceptarunt decreta Con-
 cilij Conſtantinopolitani 2. Ter-
 tio, & urgentius; quia quam-
 plura decreta Concilij Trid.,
 quantumvis confirmata à Summ.

Pontifice non ſtatim fuerunt re-
 cepta ab omni natione; imò
 nec nunc accepta omnia viden-
 tur; nec ob hoc dicuntur non
 acceptantes anathematizati: er-
 go, quia non omnia decreta &c.
 & conſequenter ut decreta
 Summ. Pontificis ſint regula
 fidei, egent acceptatione Eccle-
 ſiæ.

12 Ut hoc, aliaque ar-
 gumenta, quæ hac via proce-
 dunt ad debellandam infallibi-
 litatem abſolutam Summ. Pon-
 tificis, ſolvantur, nota, quod
 conſuſio noſtra procedit de de-
 finitionibus dogmaticis, & cir-
 ca credenda ex neceſſitate fidei,
 & ſalutis; non autem procedit
 de agibilibus, & in materia diſ-
 ciplinæ, exterioris; in his enim,
 nec Papa, nec Concilia inten-
 dunt ita graviter obligare, ſi-
 cut in credendis; videmus enim,
 quod in moribus aliquarum na-
 tionum, & in iuribus aliquorum
 regnorum in praxi fieri aliqua
 contraria his decretis: an lici-
 te, vel illicite? ad nos pro nunc
 non attinet decidere. Videan-
 tur Controverſiæ. Hoc notato,

13 Reſpondeo diſtin-
 guendo antec.: decreta aliquo-
 rum Conciliorum facta ſuper
 credenda de fide, & in ordine
 ad mores, non fuerunt recepta,
 nego antec.: alia decreta non

attinentia ad fidem, & mores non fuerunt &c. transeat antec. Itaque, qui decreta Aniceti, & aliorum Pontificum circa celebrationem Paschæ statim non admiserunt, forte hoc fecerunt ex ignorantia, vel errore, judicantes se adhuc non obligari ad ea observanda; talis fuit Sanctus Polycarpus, qui erat in fide, de eo, quod ritus celebrandi Pascha erat præscriptus à suo Magistro Divo Joann. ; unde Anicetus tolerabat eam, sicut & alios Coepiscopos in illo ussu, donec postea Papa Victor id prohibuit sub anathemate, quo facto, omnes Catholici obedierunt tali decreto. Idem dicendum est ad 2. ; quia judicabant, decretum Vigiliæ in Concil. Constantinop. præjudicabat Concilium Calcedonenſe ; sed posteaquam Gregorius primus contrarium decrevit, veritatem agnoverunt. Ad Trid. dico, quod omnia, quæ concernunt ad fidem, esse ubique observata ; non autem quoad ea, quæ concernunt reformationem disciplinæ Ecclesiasticæ.

14 Dices 2., & est replica contra solutionem : Sanctus Cyprianus non acceptavit decretum dogmaticum fidei Stephani Pontificis de non rebaptizandis baptizatis ab hæreticis ; sed non obstante, non habeba-

tur ut hæreticus ex defectu acceptationis ; ergo quia, ut decreta concernentia fidem obligent, est necessaria acceptatio. Varie respondent huic facto Doctores. Quidam dicunt, quod Sanctus Cyprianus peccavit in resistentia. Alij autem dicunt, quod non ; quia Stephanus Papa ab initio hoc non decrevit, ut articulum fidei, sed solum ut merum præceptum ; Cyprianus autem resistebat, non præcepto, sed rationi, quæ insinuebatur in ipso præcepto. Postea vero, re bene comperta, obedivit Sanctus Cyprian., & martyrio meruit coronari.

15 Ex dictis in his duabus quæstionibus, de decretis Conciliorum generalium, & de decretis Summi Pontificum, habebit studiosus sufficientem pronunciam lucem ad resolvendam difficultatem de superioritate Summi Pontificis comparative ad Concilium Gener., cuius discussionem Controversiistæ nunc temporis ad longum proponunt. Sane fateor, quod proposita dubia prolixiores exigebant tractatus ; sed ego extensionem fugi, & nec omittenda censui, quæ dicta relinquo ; quia, qui ingeniosi sunt, hæc pauca legentes, quamplura in Controversiistis quærent, & invenient. Ut tamen dicta in ista quæst. plenius

in

intelligentur, placuit sequentem proponere pro chronide presentis perdifficilis tractatus, ex qua infallibilitas Summ. Pontificis in rebus fidei radicatus habetur. Sic ergo

QUÆST. III.

An Summ. Pontifex, adhuc ut Persona particularis, possit esse formaliter hæreticus?

Valde difficilis est resolutio presentis difficultatis; nam pro parte affirmativa stat maior pars Theologorum, & Canonistarum. Quare pro resolutione noto 1.: quod Summ. Pontifex pro tempore regnans potest dupliciter considerari. Primo prout est *Magister Universalis Ecclesiæ* docens, ut persona publica, omnes fideles quid ipsis credendum, quidve agendum sit. Et in hoc sensu non procedit questio; nam prout sic ex dictis in antecedenti, certum est apud omnes Catholicos, ipsum non posse esse formaliter hæreticum. Secundo potest considerari *quoad se*, & prout est *quedam Persona privata*; quoque in sensu procedit difficultas: an scilicet, prout sic, possit esse formaliter hæreticus credendo aliquid quod sit

formaliter, & expresse contra fidem catholicam.

2 Noto 2.: quod nemo est formaliter hæreticus, nisi ille, qui pertinaciter fovet in suo intellectu errorem voluntatis contra aliquam veritatem fidei catholicæ; nam hæresis formalis petit pro sui initio errorem in intellectu, & pro sui complemento pertinaciam in voluntate. Unde solus ille censendus est, formaliter hæreticus, qui sciens suam sententiam esse contra auctoritatem, & definitionem universalis Ecclesiæ, eam defendit scienter, & volenter. Totum hoc infertur ex definitione hæresis formalis, scilicet: *est actus, quo intellectus dissentit alicui articulo fidei cum pertinacia*. Unde ille, qui solum externè negaret aliquem articulum fidei ex metu v. g. poenarum, mortis, exilij &c., dummodo internè crederet, quæ Sancta Mater Ecclesia credit, estò gravissime peccaret, non tamen esset formaliter hæreticus. His notatis.

3 In hac perdifficili difficultate prima sententia est affirmativa, quæ, ut dixi, est satis familiaris apud Theologos, & Canonistas; quinimo eam ut certam supponunt. Videatur nos-ter Cardin. Laurea hic disp. 8. artic. 5. §. 1. Arbiol disp. 2.

art. 12. dub. 9. Secunda sententia defendit, Summ. Pontificem pro tempore regnantem non posse in hæresim formalem incidere. Hæc sententia fuit Alberti Aegidij lib. 4. *De hyerarchia Ecclesiastica* cap. 8. Eam probabiliter judicat Eximius Doctor disp. 10. de fide. Sect. 6. num. 11. : novissimeque eam docuit N. Eruditus Matthæucci in suo perdocto opere dogmatico de potestate Ecclesiæ, maxime controvers. 6. cap. 4., & controvers. 7. cap. 2. Hæc sententiæ decrevi adherere, ut pote quæ radicatus evellit omnia argumenta, quæ hæretici nunc temporis obijcere solent, tam contra infallibilitatem Papæ, quam contra interruptionem Papatus. Quare sic

Nostra conclusio.

4. Summ. Pontifex pro tempore regnans non potest esse formaliter hæreticus. Prob. 1. conclusio ex illis verbis, quibus Christus Dominus pridie quam pateretur locutus est Petro : *Simon, cur Satanas expetivit vos, ut cribaret vos, sicut triticum? Ego autem rogaui pro te, ut non deficeret fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* In quibus verbis

duplex privilegium conceditur Div. Petro. Unum confirmandi fratres in fide; & aliud ne fides ipsius Petri unquam deficiat; sed necdum privilegium confirmandi Fratres in fide transfunditur in successores Petri, ut tenent omnes catholici; sed etiam privilegium non perdendi fidem debet transfundi : ergo cum Summ. Pontifex pro tempore regnans sit verus Successor Petri, habet privilegium non perdendi fidem.

5. Prob. min. 1. quoad 2. part., in qua est difficultas: non est assignabilis ratio, cur in uno, & eodem textu conferatur alicui duplex privilegium, & unum transfundatur in successores, alterum verò non; maxime si ex ipso textu, aut ex mente conferentis non inferatur oppositum; sed in allegato textu concessit Christus Petro duplex privilegium, quorum unum, in omnium catholicorum sententia, transfunditur jure hæreditario in omnes successores Petri : ergo cum neque ex parte textus, neque ex parte conferentis privilegium colligatur, imo nec colligi possit, illud aliud privilegium de non amittenda fide non transfundi ad successores, dicendum est, quod utrumque transfunditur.

10116 6102 Prob. hæc conseq. & est urgens probatio conclusio- nis : si prædictum privilegium de *non amittente fide*, non transunderetur in successores Petri, posset quilibet fidelis prudenter dubitare : an decreta a Summ. Pontifice edita ex cathedra essent infallibilia, necne? sed qui sic dubitaret esset formaliter hæreticus : ergo ne hoc sequatur dicendum est &c. Prob. sequela mal. : tunc casus posset quis prudenter dubitare, an talia decreta essent edita ex speciali assistentia Spiritus Sancti; ergo &c. Prob. antec. : tunc casus posset quis dubitare, an Papa definiens esset caput Ecclesiz : ergo posset &c. Prob. antec. : posset dubitare, an Papa incidere in hæresim personalem; ergo & dubitare, an sit caput Ecclesiz. Antec. non potest negari à contrarijs,

7 Prob. conseq. statim, ac Papa incidere in hæresim Personalem, desineret esse caput Ecclesiz, ut docent gravissimi AA. ; eo quod non possit esse caput Ecclesiz ille, qui non esset membrum Ecclesiz, cuiusmodi esset Papa formaliter hæreticus; cum careret fide. Nunc sic; sed in virtute istius opinionis bene fundatæ posset quis prudenter dubitare in ali-

quo casu, an Papa incidere in hæresim personalem? ergo ne detur locus dubio, adeo pernicioso, dicendum est, Papam adhuc ut Personam particularem non posse incidere in hæresim. Confirmatur : data opposita sententia non haberemus medium infallibile ad confutandos hæreticos; nam contra definitionem cuiuscunque dogmatis allegarent incertitudinem definitionis : & omnino inderent distinctionem illam de infallibilitate cathedre, & fallibilitate Personæ, secundum illud Evangelij ; *si cæcus cæcum duxit, ambo in foveam cadent* ; ergo ad præcludenda eorum ora, dicendum est, quod Summ. Pontifex pro tempore regnans non potest esse formaliter hæreticus, adhuc ut *Persona particularis*.

8 Prob. tandem conclusio congruentia deducta ex eventu : nullus hucusque Pontifex Rom. fuit formaliter hæreticus : ergo signum est quod nullus potest esse. Antec. probant communiter AA. purgando à tali labe omnes eos Pontifices, qui in historiis notantur de hoc crimine. Prob. conseq. : quando nullus existens in tota una collectione successiva prorumpit in actum, colligitur rationabiliter in tota illa collec-
tio-

tionem impotentia ad talem actum : ergo cum nullus hucusque in tota serie Pontificum &c. Consecratur : Summ. Pontifex Agatho in Epist. ad Heraclium, & Liberium, quæ lecta fuit in 6. Synodo ait : *dictum est Petro : ego rogavi pro te : hic Dominus fidem Petri non defecituram promissit : & confirmare eum fratres suos admonuit , quod Apostolicos Pontifices meos exiguatibus præcessores confidenter fecisse , semper cunctis est cognitum : ergo nullus hucusque fuit formaliter hæreticus : ergo nec potest esse.*

9. Prob. hæc ultima consequ. ex dicto Paschalis. 11. in Concilio Later. 3. ubi Brunus Sygninus Episcopus eum ore rotundo vocavit hæreticum, eo quod necessitate, & metu compulsus concesserit Imperatori privilegium investiturarum, se purgavit Paschalis dicens : Fratres, *Ecclesia ista*, numquam habuit hæresim : pro hac Ecclesia Filius Dei in passione sua oravit, dum dixit : ego rogavi pro te Petre, *ne deficiat fides tua*. Nunc sic ; sed si Summ. Pontifex possit esse formaliter hæreticus, inefficax esset hæc responsio contra Sygninum ; posset enim hic respondere : estis alij non sint lapsi in hæresim,

quid inde ? Nos te accusamus lapsum : ergo ut probatio Paschalis teneat, debet concludere de impotentia labendi. Prob. consequ. : si quis accusatus homicidij allegaret, quod nullus ex suis hoc crimen perpetravit, abscondito hæc probatio, ut illusoria haberetur in omni tribunali : ergo ut probatio Paschalis teneat, intelligenda est de impotentia labendi alicuius Summ. Pontificis in hæresim : & hoc non solum ex cathedra, sed etiam personaliter ; de hac enim accusabat Sygninus, non de prima ; quia tunc ut hæreticus fuisset damnatus ipsemet Sygninus.

10. Confirmantur hæc omnia ex Theodoretto in Epist. ad Rennatum Presbyt. ubi ait : *tenet enim ista Sancta Sedes gubernacula regendarum cunctarum Orbis Ecclesiarum ; quia semper hæretici factoris expertus mansit, nec ullus unquam, qui contrarium sentiret, in ea sedit*. In quibus verbis duo docet Theodoretus, primum Apostolicam sedem semper fuisse liberam ab hæresi ; secundum, nullum in ea sedentem fuisse unquam hæreticum ; sed hoc est, non solum sedem ipsam, quod pertinet ad officium ; sed & ipsum sedentem, quod pertinet ad Personam, totaliter eximi ab omni erroris negotio in

materia fidei: ergo ita est. Alias rationes satis congruentiales vide in AA.; adhuc nobis contrarij, ut in N. Arbiol, & Laurecia cit.

Solvuntur argumenta.

Arguitur 1. & militat contra 1. probationem conclusionis: si Summ. Pontifex non posset ut Persona particularis in hæresim formalem incidere, sequeretur, quod sicut est de fide, Div. Petrum non potuisset incidere in hæresim Personalem, ita etiam esset de fide, nullum ex suis successoribus non posse sic incidere; sed hoc est falsum: ergo. Prob. min. 1.; quia tale privilegium non legitur expressse in Scriptura. Secundo, quia sentientes oppositum essent hæretici, quod nequit dici: ergo nec quod illud privilegium Petri de non deficiendo à fide transfundatur in suos posteros. Respondeo 1.: omittendo mai.; quia mihi valde probabile est, nostram conclusionem saltem implicite, & virtualiter esse revelatam in illa propositione: ergo rogavi pro te Patre, ut non deficiat fides tua: cum non sit ratio, cur talia verba sint restricta ad Personam Petri, & sequentia: con-

firma fratres tuos, sint in Petro dicta omnibus ejus successoribus. Sed hoc omisso. Respondeo 2., quod nequit negari, quod nostra conclusio est valde conformis divinæ providentiæ; ad ipsam enim tale primum privilegium attribuebat transfundere in omnes successores Petri; alias non censeretur, Deum sufficienter providisse necessitatibus Ecclesiæ; nam quomodo Pontifices confirmabant alios, aut poterunt decidere dubia orta circa fidem, & mores, si ipsi sunt hæretici? Respondent, quod tunc casus Deus provideret, ne Summ. Pontifex aliquid definiret. Fateor hoc sic posse à Deo disponi, sicut olim possuit verba in ore Aline Baalam; cæterum hoc dictum videtur violentum, & non secundum morem providentiæ Dei omni suaviter disponentis. Deinde, recurrunt ad miraculum sine ulla necessitate; cum hæc sufficienter salvetur per hoc, quod Pontifex habeat privilegium à Deo non incidenti in hæresim personalem. Ex quo omissa prima probatione minoris, nego absolute 2.; Theologi enim nobis contrarij non sunt hæretici, quia suam propriam opinionem non docent, cum pertinacia, sed semper sunt parati ad obediendum Ecclesiæ

casu quo nostram conclusionem definirer.

13. Arguitur 2., & militat contra probationem positam num. 6. huius : licet Papa laberetur in heresim personalem, non propterea definirer esse caput Ecclesie, nec statim perderet jurisdictionem, usque dum probata ejus hæresis ab Ecclesia deponeretur : ergo non tenet talis probatio. Antec. probant paritate Sacerdotis hæretici, qui, nullo alio Sacerdori fidei præsentē, habet sufficientem jurisdictionem ad absolvendum moribundum in articulo mortis : ergo similiter in Persona Pontificis potest conservari jurisdictione sine fide. Respondeo 1. omisso antec, ex ipso solum sequitur, fideles teneri obedire Pontifici definiēti, quatenus adhuc esset in possessione Magisterij ; non tamen probat, quod eo, quæ ab ipso definiatur, sint in se infallibilia ; quia careret assistentia Spiritus Sancti, qui hæretico non assistit. Et sic à parte Dei, & coram Deo esset privatus jurisdictione. Unde si proponeret Ecclesie à Deo revelatum, quod revelatum non est, tota Ecclesia erraret, quod dicere hæreticum est. Ex quo

tatem probationis ; est enim maxima disparitas ; quia ideo Sacerdos hæreticus posset tunc casus absolvere moribundum ; quia Ecclesia, quæ dat jurisdictionem Confessariis, tunc eam suppleret in bonum fidelium ; at cum Ecclesia non possit hoc supplere cum Papa hæretico ; quia non ipsa, sed solus Deus dat ipsi jurisdictionem : hinc est, quod in casu hæresis personalis esset statim vere destitutus omni jurisdictione. Deinde ipsammet antec. paritatis à quam gravissimis AA. absolute negatur. Videatur N. Matthæi in officialia curiæ cap. 2. num. 19., ubi tradit quamdam decisionem directam ad Episcopum Valentiniensem.

15. Arguitur 3. : ex hoc textu : *ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*, non probatur conclusio : ergo &c. Prob. antec. : si ex tali textu probaretur conclusio, sequeretur, successores Petri non posse perdere gratiam ; sed hoc nequit dici : ergo &c. Respondeo negando antec. & suppositum probationis ; quia dum Christus oravit pro ejus perseverantia in gratia ; quia paulo post trinam negationem eam amisit. Sed postea dum eum, aliosque Apostolos in gratia confirmavit, obtinuit hoc privilegium, quod non transmittitur ad ejus

14. Respondeo 2. negando absolute antec. & pari-

ejus

ejus Successores. Unde in Petro duplex privilegium distinguendum est : unum respiciens ipsum, non prout caput, & fundamentum Ecclesie, sed prout erat unus ex duodecim; & istud terminatum fuit in ipso, & non transit ad Successores, ut auctoritas scribendi libros canonicos, sanatio infirmorum ad ejus umbram, confirmatio in gratia &c. Aliud vero datum fuit ipsi, ut capiti, & Pastori Ecclesie, & sic fuit infallibilitas in fide personalis, in qua reliqui Pontifices sunt heredes, ut pote quæ est necessaria ad rationem capitis visibilis in Ecclesia.

16 Arguitur 4. : Papa potest in alia peccata labi: ergo & in hæresim. Prob. consequ. : ideo Papa potest alia peccata committere; quia ejus intellectus, & voluntas secundum suas vires physicas sunt defectibiles; sed etiam in materia fidei sunt sic defectibiles: ergo &c. Confirmatur: sicut assensus fidei pendet ab intellectu, tamquam a causa effectiva, & a voluntate, ut a causa imperante; ita hæresis pendet ab intellectu eliciente, & a voluntate; sed quando intellectus Pontificis adverteret (ut potest) quod dissentire alicui dogmati ab Ecclesia definito esset medium utile ad aliquod commodum sibi procurandum, posset tunc ejus

voluntas imperare intellectui dissentienti: ergo &c. Min. patet ex facto Div. Petri, qui quia cogitavit negationem Christi sibi utilem ad mortem vitandam, Christum negavit in aula Pontificis.

17 Respondeo concessa antec. negando consequ. Ad probat. distinguo min. scilicet intellectus, & voluntas Pontificis sunt eque & defectibiles in materia fidei, ac in alia, si a Deo non preveniatur, conc. min. si preveniatur, nego min. & consequ. Eisdem terminis distinguitur min. confirmationis. Itaque non negamus, quod Pontifex in sensu diviso ab assensu Spiritu Sui. potest incidere in hæresim personalem propter rationem attactam in argumento. Coeterum, quia judicamus, quod a Spiritu Sancto regitur continuo, ut sit firmus in fide; ideo dicimus, quod ejus voluntas ratione protectionis divinæ non potest imperare suo intellectui, ut contra fidem credat: & quando ratione alicuius boni apparentis negaret fidem ore tenus, non tamen corde, & consequenter licet gravissimè peccaret non tamen formaliter contra fidem.

18 Per hoc respondetur ad factum Div. Petri, qui minime fidem internam amisit, sicut nec alij plures, qui fidem

externé negarunt. Sed quia hæc est clavis huius piæ conclusionis; audi Div. Augustinum lib. contra mendacium ad Crescent. cap. 6. ubi ait: *nonne pene omnes*, qui Christum coram persecutoribus negaverunt, quod de illo credebant, corde tenuerunt? *Et tamen* ore ad salutem confitendo perierunt, nisi qui per penitentiam *reverserunt*. Et paulo post: *quis ita evanescat, & existimet, Apostolum Petrum habuisse in corde, quod in ore, quando Christum negavit? In illa negatione intellectus veritatem tenebat, & foris mendacium proferebat*. Nil certe clarius pro hoc alijsque argumentis ex facto propositis, & a contrarijs solvendis.

19 Replicabis: juxta solutionem, Pontifex non potest amittere fidem internam per hæresin: ergo nec servat libere præceptum de conservanda fide interna. Prob. conseq.: nemo observat libere præceptum, quod non potest non observare; sed eo ipso, quod Pontifex non posset amittere fidem internam per hæresin, non potest non observare hoc præceptum; aliàs posset, & non posset, quod implicat: ergo Pontifex non servat libere præceptum de conservanda fide interna. Confirmatur: Pontifex in conservanda fide interna meretur; sed, si ipsam non posset amittere: ergo potest; &

consequenter fieri formaliter hæreticus. Hoc est præcipuum argumentum a ratione.

20 Respondeo distinguendo primum consequens: ergo Pontifex non servat libere *libertate morali* præceptum de conservanda fide, conc. conseq.: *libertate physica proxima*, nego conseq. Eundem terminis distinguitur maior, & mia. probationis. Itaque licet Pontifex, ut personæ particularis, non possit esse formaliter hæreticus, adhuc tamen libere libertate physica proxime tali servat præceptum de conservanda fide interna. Cum hoc tamen componitur, quod sit à Deo moraliter determinatum ad fidem internam nunquam perdendam; nam cum potentia physica in aliquo determinato subiecto ad peccandum stat in ipso impotentia moralis ad tale peccatum, ut patet in Apostolis, qui post confirmationem gratiæ poterant physice non observare præcepta; cum tamen essent moraliter determinati ad illa servanda; quia propter singularem habebant diligentiam ad non peccandum ut de se fatetur Paulus 1. ad Corit. cap. 9.

21 Unde cum sit indubitatum, Deum aliquem ab uno speciali peccato incolumen servare propter aliquem determinatum finem à se ipso intentum, ita quod licet in alia crimina in-

cidat, in illo tamen non prolatur, hinc valde probabiliter, & rationabiliter dicitur, quod Deus concesserit Petro, & ejus successoribus, ut non solum ex cathedra non errent in fide, sed nec etiam personaliter deficient in ipsa. Primo, ut Pontifex sit regula infallibilis in rebus fidei, & morum. Et secundo, ut numquam possit prudenter dubitari, quod ipse sit talis regula, & caput visibile Ecclesie, quod certe non esset adeo evidens in casu hæresis personalis.

22. Ad confirmationem concessa mai. dist. min.; sed in ejus conservatione non meretur, si eam non posset, nec physice, nec moraliter amittere, conc. min.: si ipsam posset physice, licet non moraliter, nego min. & consequenter. Itaque cum potentia physica ad utrumlibet extremum, & cum determinatione, seu potentia morali ad unum tantum, componitur in aliquo determinato subjecto ex privilegio Dei ratio meriti, ut patet in exemplo adducto de Apostolis post confirmationem in gratia. Præterquamquod (& est alia solutio) Pontifex habet plura alia media, quibus mereatur in materia fidei; quia cum quilibet fidelis teneatur elicere actus fidei circa materias necessitate medi-

credendas; hinc Summ. Pontifex circa tales materias, imo circa omnes fidei potest libere elicere assensum; & si alias est in gratia mereri de condigno in materia fidei.

23. Arguitur 5. ex jure canonico: Sacri canones supponunt, Papam posse à fide deficere; sed non sunt intelligendi de eo, ut ex cathedra docente: ergo de eo, ut est Persona privata; & consequenter &c. Min. est evidens Mai. constat ex *cap. si Papa*, dist. 40., ubi statuitur, Papam à nentine propter quodcumque crimen posse judicari, nisi deprehendatur à fide devium. Confirmatur ex Innoc. III. sem. 3. de consecratione Pontificis, ubi fatetur, se posse errare in fide; nam ait: *in tantum mihi fides necessaria est, ut cum in cæteris peccatis Deum fiduciam habeam, propter peccatum quod in fide committitur possum ab Ecclesia judicari*; ergo Pontifices possunt in fide errare. Aliqui dicunt, quod hæc auctoritas Innoc. est alterata, & corrupta; sed tamen pro nunc dato, quod sit genuina;

24. Respondet eo, quod ex ipsa non sequitur intentum arguenti, scilicet, quod Summ. Pontifex possit esse formaliter hæreticus, sed solum posse peccare contra fidem, eam exterius

negando, quod negamus. Unde consulto dictum est ab Innoc. *propter peccatum, quod infide committitur*: nonvero dixit *propter heresim*. Et quamvis dicat: *se tunc casus posse judicari ab Ecclesia*; hoc non est intelligendum, quoad vim illam *coactivam*; cum non habeat superiorem in terris, sed tantum quoad vim *directivam*, & *consiliativam*, quatenus Pontifex ex quadam congruentia, & propter bonum exemplum potest se ipsum publice purgare à crimine sibi falso obiecto, vel crimen verum publice fateri, ut fecerunt Marcellinus, Leo III. & alij.

25 Nunc ad argumentum principale respondeo, distinguendo mai.: Sacri Canones supponunt, Papam posse à fide deficere, & Canon hoc disponens *facit fidem*, & *authoritatem firmam*, nego mai.: *non facit fidem*, conc. mai. Et concessa min. nego consequ. Itaque Canon cit. *Si Papa*, etsi reperiatur in Decreto à Graciano recopilato, nullam inde habet maiorem authoritatem, quam si ibi non esset insertus. Ille ergo Canon à nullo Papa, nec Concilio emanavit; cum ejus author fuerit quidam Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, qui consultus fuit: *an Papa possit ab aliquo in terris judicari*. Et res-

ponder negative, nisi in illo casu, quod a fide deficiat. Et inde discurretur ex hypotesi impossibili. Imò, si per impossibile contingeret casus, tunc non judicaretur ut Papa, sed ut Persona, quæ fuit Papa, & à Patu propter heresim cecidit.

26 Replicabis primo: prædictus Canon fuit approbatus à Gregorio XIII. qui approbavit volumen Graciani: ergo talis Canon habet authoritatem Pontificiam. Consequentia constat ex illo dicto: *omnia nostra facimus, quibus nostram imperitumur authoritatem*. Respondeo negando ant., quia tale volumen à nullo fuit approbatum, nec confirmatum, & consequenter canones ibi relati non habent maiorem authoritatem, quam prout reperiuntur in suis Authographis, ut optime advertit Subr. Doct. in 4. dist. 6. quæst. 8., ubi docet, quamplura reperiiri in decreto Graciani, vel absolute falsa, vel saltem modeste exponenda. Sed ut hoc clarius pateat, audi decisionem 480. Sac. Rotæ, quæ sic se habet.

27 Nec refert, illo: *Canones censeri in decreto à Graciano Complato*; quia cum Gracianus non publica authoritate innita quæque illa Canonum Eccle-

Tr

sias.

fasticorum, & legum etiam secularium Capitula in suam librum contulerit, nec legis condende auctoritatem habuerit, nec ab aliquo Roman. Pontifice liber illi, tãquã authenticus, & legalis approbatus fuerit: ind. fit, quod quilibet Canon ibi relatus, ex eo tantum quod ibi referatur, non habet maiorem auctoritatem, quã in proprio loco consistens de sui natura, esset habiturus. Nec Gregorius XIII. Graciani librum tamquam legalem authenticavit; cum solum jusserit emendari, & emendationis sine additionibus, aut detractationibus mandaverit observari. Ex quibus liquido constat, Canonem illum, si Papa, nihil contra nos probare.

28 Replicabis secundo: ergo stante veritate responsionis destruitur status illius quæstionis communiter exagitata inter Scholasticos, & Canonistas: an, scilicet, si Papa fieret hereticus, eo ipso caderet à Papatu? an vero expectanda esset sententia declaratoria Ecclesie de ejus depositione? Prob. hæc conseq.: tunc destruitur status alicuius quæstionis, quando redditur de subiecto non supponente; sed si Papa non posset esse formaliter hereticus, talis quæstio esset de subiecto non supponente: ergo &c. Resp. neg. 1. conseq.:

ad probationem, disting. mai.: tunc destruitur status alicuius quæstionis, quando redditur de subiecto non supponente, *nec absolute, nec conditionate*, conc. mai.: non supponente *absolute*, bene vero *conditionate*, nego mai.: & distinguo min.; sed si Papa non posset esse formaliter hereticus, talis quæstio esset de subiecto non supponente *absolute*, conc. min.; *conditionate*, subdisting. min.; non supponente *conditionate conditione aliquando in esse ponenda*, conc. min.: *conditione nunquam in esse ponenda*, nego min. & conseq..

29 Replicabis tandem; sed talis quæstio debet esse de conditione possibiliter in esse ponenda: ergo nulla est solutio. Prob. min. subsumpta: opinio nobis contraria est probabilis; immo & probabilior saltem extrinsece: ergo debet inniti fundamento probabili, quod faciat talem quæstionem possibilem sub conditione possibiliter in esse ponenda. Resp. disting. subsump.; sed talis quæst. debet esse de conditione possibiliter in esse ponenda, *possibilitate physica, & metaphysica*, conc. min.: *possibilitate morali proxima*, nego min.: eisdem terminis disting. conseq. probationis. Itaque licet sit absolute impossibile im-

po-

potentia consequenti, supremum Ecclesiæ caput fieri hereticum; adhuc datur locus prædictæ quæstioni; quia in pluribus difficultatibus solemus præscindere à possibilitate, vel impossibilitate hypotesis ad indagandam veritatem alicuius propositionis dubiæ. Ut hoc clarius fiat, sit

30 Exemplum: datur locus huic dubio: *quid nobis agendum, casu, quo Angelus de Cælo, vel ipse Paulus Evangelizaret nobis contrarium illius, quod modo est Evangelizatum?* Et ob cautelam ipsiusmet Pauli ad Galatas 1.. Numquid in virtute istius hypotesis, quam ponit Paulus, possumus formidare, ipsum, vel Angelum de Cælo prædicturum fore contrarium illius, quod ipse prædicavit? Minime; nam in principiis Thomistarum, Beati sunt modo ab intrinseco impeccabiles, & consequenter carent impotentia physica, licet non antecedenti, consequenti tamen ad peccandum: & in principiis nostris, licet Beati solum ab extrinseco sint impeccabiles, habent tamen impotentiam moralem ad peccandum. Unde non est timendum, potentiam physicam esse unquam reducendam ad actum.

31 Sic ergo pariter in præsentī; esto non repugnet, Papam, quem nunc habemus, esse formaliter hereticum; cum tamen ipse habeat potentiam physicam ad hæresim committendum; hinc datur locus huic difficultati; sed quid agendum, casu, quo per possibile laberetur in hæresim? An ipso facto esset depositus à Papatu: an potius deponendus per sententiam Ecclesiæ? Sed ob hoc non est timendum, ipsum Pontificem lapsurum in hæresim personalem; cum ex vi specialis protectionis divinæ habeat impotentiam moralem ad tale peccatum.

32 Arguitur ultimò: de actu ad potentiam valet consequentia; non autem de potentia ad actum; sed de facto plures Summi Pontifices erraverunt à fide: & non ut ex cathedra definientes: ergo ut Personæ, & Doctores particulares. Nimis prolixum esset hic adducere cathalogum omnium Pontificum, qui ab aliquibus AA. (melius dicam hæreticis) nota hæresis incurrunt; principales adducam. Sed ante, nota, quod Theologi nobis adversarij non sunt immunes ab hoc argumento; siquidem hæretici contra Ecclesiam Catho-

licam Romanam blasphemantes in suis dictionibus non distinguunt de Pontifice, ut Pontifice, & de Papa, ut Doctore, & Persona particulari; sed de hac distinctione irrident; quare & ipsi tenentur tales historias explanare.

33 Ulterius nota, quod pro solutione horum caluum particularium præ oculis semper habendum est, quod licet nequeat negari, quod aliqui ipsorum gravissime peccarunt contra confessionem externam fidei, numquam tamen concedendum est, peccasse contra fidem internam. Unde in materia fidei, ut constat ex questionibus antec., duo dantur præcepta realiter distincta, & ad invicem separabilia, juxta illud: *corde creditur ad justitiam: ore autem fit confessio ad salutem*. Ex quo constat, quod potest stare peccatum oris contra fidem, stante integra fide cordis. His notatis, jam ad facta breviter procedamus: factum Petri omittimus; quia de ipso sufficienter actum est argum. 4. huius num. 18. vide ibi.

34 Primo ergo loco invenitur Marcellinus, qui idololatriam: ergo fuit formaliter hæreticus. Resp., quod aliqui vertunt in dubium hoc factum

Marcellini; sed ipso admissio, nego consequens; quia licet ipse gravissimè peccavit per actum externum thurificationis, interius tamen non perdidit fidem, ut patet ex dictis illorum PP. Concilij Sinuesani, coram quibus se presentavit Marcellinus; quique omnes simul *conclamarunt: nemo unquam iudicavit Pontificem: quoniam prima sedes à nemine iudicatur. Tu eris Iudex: ex te enim damnaveris; & ex te iudicaberis*. Nunc sic; sed si fuisset formaliter hæreticus, non fuisset Iudex nec Pontifex; cum hæreticus omni jurisdictione careat coram Deo, & à parte rei: ergo non fuit formaliter hæreticus.

35 Secundo loco notatur ut hæreticus, *Liberius*, eo quod subscripsit formulæ fidei, quam ediderunt Arianæ in Concilio Sirmienti, & etiam condemnationi S. Athanasij veræ fidei defensoris. Pro solutione nota, quod duæ formulæ fidei fuerunt editæ a Prædicto Concilio: prima anno 351. contra Photicum, qui assererat, *Christum esse solum hominem*: & huic subscripsit Liberius, in quaque subscriptione nulla fuit hæresis. Secunda fuit edita ann. 357. in qua prohibitum est, amplius mentionem facere de voce *Ussig*, seu

seu substantiæ : & *Homoussion*, seu consubstantialis ; quia Arriani volebant : *Filium non esse Deum , nec Patri consubstantialem* , sed esse creaturam in tempore productam ; & huic formulæ non subscripsit Liberius , immò alienos ab Ecclesia pronuntiavit omnes , qui non assererent : *Filium esse per omnia similem Patri , excepta filiatione*. Et ea fuit causa , ut secundo exlaretur.

36 Quod attinet ad Athanasium , sciendum est , quod postquam Liberius sustinuit exilium primum duobus annis , quia noluit consentire tali damnationi ; miuis , & muneribus à Constantio Imperatore victus consensit cum Imperatore in damnationem Athanasij , in qua non fuit hæresis , licet fuerit grave peccatum ; quia causa Athanasij non fuit fidei , sed disciplinæ regularis , ut testatur AA. Quare Liberius hic ex metu egit partes non boni iudicis , non tamen fuit hæreticus. Nec communicavit cum Arrianis , (ut aliqui opponunt) in doctrina contra fidem , sed tantum in alijs negotijs. Et certe in quantum quoad simulationem , & voces simulabat catholicissimum gravissime peccavit ; mente vero nunquam à fide recessit.

37 Tercio invirur Felix secundus , qui vivente adhuc Liberio ope Acacij Arriani , & aliorum Arrianorum intrusus fuit in Pontificatu , & postea defuncto Liberio , per consensum Cleri Romani in verum Papam electus fuit : hic ergo egit partes Acacij , & Arrianorum : ergo fuit formaliter hæreticus. Resp. quod hic Pontifex , licet haberetur , ut Arrianus dum erat Antipapa ; postea vero dum verus Pontifex effectus est , pro fide Concilij Niceni strenue decertavit , damnavit Constantium Imperatorem , & tandem pro fide Martyr occubuit.

38 Quarto à plurimis AA. numeratur ut hæreticus *Monothelita* Honorius I. ut talis damnatus in 6. Synod. simul cum Sergio , Theodoro , & alijs , eo quod in Christo Domino unam solam agnoscebant voluntatem ; quare Epistolæ Honorij ad Sergium combusta sunt jussu ejusdem Concilii : ergo Honorius I. fuit formaliter hæreticus. Respondeo , negando antec. ; quia Honorius semper fuit catholicissimus , & nunquam Monothelita ; quod ut clarius appareat , sciendum est , quod Cyrus Patriarcha Alexandrinus volens renovare hæresim Euthycheris damnatam in Chalcedonensi , do-

cui

tuit publicè: in Christo Domino esse unam tantum voluntatem, & unicam operationem ipsius; quem errem tunc acriter refutavit Sophronius Episcopus Hierosolymitanus.

39 Rebus his hic stantibus, Surrexit Sergius Episcopus Constantinopolitanus mente quidem Monothalita, sed fide catholicus; hic ergo volens fraudulentur res Ecclesiæ pacificare, aiebat: non esse utendum voce unius, aut duarum voluntatum in Christo, sed sufficere fidem de una tantum Persona. Totum hoc Scripsit Honorio I., ipsum persuadens, totam difficultatem consistere in eo, quod qui cum Sophronio tenerent, duas esse voluntates in Christo, tenebantur dicere, tales voluntates esse contrarias (quod ipse mendaciter opponebat Sophronio.) Ex quo concludebat Sergius, quod qui ita sentiunt cum Sophronio debent dicere, Christum posse peccare, quod absurdum est.

40 Honorius ergo recepta, & perlecta hac Epistola Sergii (quem credebat, esse verum Catholicum) pro pace Ecclesiæ ibi rescripsit, prudentissimum tacendum esse de una, aut duabus operationibus in Christo; ne qui dicerent unam

operationem in Christo, viderentur favere Eutychianis, unam solum admittentes naturam in Christo; neve, qui duas assererent operationes in ipso viderentur stare pro Nestorio, qui duas Personas in Christo ponebat. Paulo post, mortuo Honorio, perfidus iste Sergius litteras Pontificis omnibus manifestavit, suadebatque, Honorium stare pro Monothelitis, quorum partes iam Sergius publice tenebat; sed quam falsa hæc impostura sit, sic demonstratur.

41 Partes horum Concillorum minime potuerunt damnare Honorium hæresis, nisi contradicendo Epistolæ 11. Agathonis Papæ, quæ lecta fuit scilicet 4. in quaque certificat Imperatorem, omnes suos præcessores (quorum unus erat Honorius I.) hæresibus semper refutasse; (suos fratres in fide confirmasse; & tandem Papa Agatho numerans Monothelitas nullam facit mentionem Honorij. Hæc Epistola a toto Concilio probata fuit scilicet 8. & 18., ubi omnes PP. conclamarunt, non tam Agathonem, quam Div. Petrum per ejus os locutum fuisse. Quomodo ergo hoc Concilium damnaverit Honorium, dum tantopere laudat Agathonem? qui in eadem Epistola ex-

præf.

præste afferit, nullum suorum præcessorum in fide errasse?

42 Veritas ergo facti est; nomen Honorii per corruptelam illius pessimi Impostoris Theodori in Concilio damnati, superadditum fuisse actionibus Concilii, antequam transmitteretur Romæ; unde 6. & 7. Synod. in pluribus sunt falsificata; ut asserunt omnes, & videri est in ipsamet Synod. 66.. Nec contra hoc facit Epistola Leonis II., qui scribens Constantino Imperatori, execratur Honorium quasi Sanctam Sedem contaminaverit. Non facit, quia illa Epistola Leonis est commentitia, ut probat Baronius ana. 583. Vide Dominicum à Sanctissima Trinitate.

43 Tandem Joannes XXII. opinabatur, animas Justorum, tam innocentium, quam illorum, qui in Purgatorio satisfaciunt, numquam visuras Deum intuitive usque ad diem judicii; sed hoc est hæresis, ut pote contra definitionem ejus Successoris Benedicti XIII, necnon & Florentini: ergo fuit formaliter hæreticus. Respondeo, omittendo maiorem pro nunc, vel eam distinguo: opinabatur cum aliquo dubio omitto mai.: pertinaciter, nego mai. & dis-

tinguo min.; sed hoc est hæresis *nunc*, conc. min.: *pro tunc*, nego min. & consequ. Difficultas ergo ista nondum erat definita tempore Joannis XXII.. Unde fertur, ipsum præcepisse utramque opinionem posse defendi, & prædicari. Nec obstat quod dubius in fide sit infidelis; quia hoc solum est verum, quando dubitatur cum pertinacia de veritate explicite contenta in Sac. Scriptura, traditione, vel definitione Ecclesiæ; cuiusmodi non erat præsens propositio. Audi Nostrium Ocham habitu n. pro inimico Joannis XXII. qui loquens in Persona ipsius Joann. ait: *numquam mee intentionis fuit, dicere aliquid contra fidem, etsi aliquid diximus ex tunc revocamus.* Ubi, ut solet dici, habemus salutem ex inimicis nostris.

44 Si tandem objiciatur, quod vel Nicolaus III. in sua Extravag. *exiit*: vel Joann. XXII. in sua: *cum inter nonnullos*, errasse circa pauperatatem Christi, & eam, quam Fratres Minores vovimus; hoc absolute negatur; siquidem huiusmodi Extravagantes optime concordari possunt. Nicolaus enim cum negavit, Christum quidquam habuisse, nequidem in communi, locutus est de Christo, quoad se, & pro se,
in

in quantum ad sui sustentationem, non egebat subsidio temporali, si voluisset; sed non negat Nicolaus, quin de facto possederit aliqua in communium Apostolis; & hoc admittit Joann. XII. cap. *quia quorundam*, ubi ait: idem Nicolaus videtur sensisse, quod Christus, & Apostoli etiam quoad proprietatem habuerint aliquid in communi. Qui uberiorem concordiam circa hos duos Sum. Pontifices voluerit, legat N. Gonzalez Matth. tom. 5. tract. 2. disp. 1. quæst. 6. à num. 133.

45 Certe alii quamplurimi Pontifices usque ad 40. notantur labe hæresis ab adversarijs Sanctæ Sedis; & quod plus

mirandum est, ab aliquibus catholicis adversariis infallibilitatis favet, quod ut monui, longum esset examinare, sed non difficile à tali impostura immunes reddere. Qui plura decursu temporis scire desideraverit, legat N. Eruditum Mattheucci in tom. de potestate Ecclesiæ controv. 6. cap. 4. controv. 7. cap. 2. & N. Cardin. Lauream disp. 8. de fide artic. 5. §. primo à num. 153. Nobis hæc sufficiunt pro hac disputatione, & sufficiant pro tota hæc materia de fide, in qua siquid ipsi dissonum exaravimus, pro dicto non habeatur; sed toto corde infallibilitati ipsius, ejusque correctioni humiliter nos subicimus.

TRACT. V.

DE VIRTUTE THEOLOGICA Spei.

Post tractatum fidei divinæ, quæ nobis 1. ostendit bonum supernaturale, & infinitum; ordo doctrinæ postulat, ut de virtute Theologica, & supernaturali *Spei*, sermonem instituiamus; nam eo voluntas nostra illud se posse obtinere expectat, ut inde animus noster posset in eum exardescere per charitatem. Hac ratione Apostolus 1. ad Corinth. cap. 13, eam mediam collocat inter fidem, & charitatem. De hac ergo virtute est nobis in hoc tract. agendum, de quaque agit Subt. Doct. cum Magistro sentent. in 3. Dist. 26. sit ergo.

DISP. I.

DE ESSENTIA, EXISTENTIA, ET NECESSITATE SPEI habitualis.

Antequam de objecto Spei theologicæ tam materiali, quam formali loquamur, necesse est, ut ejus essentiam, existentiam, & necessitatem in hac 1. Disp. ventilemus per aliquas quæstiones. Quare sit.

QUÆST. I.

Quid, et quotuplex sit Spes Theologica?

Variè sumitur apud A.A. hoc nomen

Spes: primò sumi solet pro quadam passione naturali, seu inclinatione, qua qualibet creatura rationalis movetur ad expectandum quodlibet bonum,
 Vv quod

quod desiderat : & hanc namerat sub. Doctor inter quatuor animi affectiones, quæ sunt *gaudium, dolor, spes, & timor*. De quaque in præfenti non agimus. Secundo sumi solet pro actuali expectatione, seu motu istius passionis, hoc est, quoties expectatur quodlibet bonum, tunc dicitur esse spes. Nec de ista sic sumpta loquimur in præfenti; quia tam passio spei, quam ejus actus sunt quid naturale. Et hic loquimur de ipsa in ordine supernaturali, seu Theologicè.

2 Tripliciter tamen adhuc sumitur à Theologis hoc nomen spes. Primo *objective*, seu pro bono, aut objecto, quod speratur : sic ad Roman. 8. : *spes, quæ videtur, non est spes*. Et ad Titum cap. 1. : *expectantes beatam spem*. Secundo sumitur pro illo, inquem speramus, & hæc acceptio est satis frequens in Scriptis, ut Psal. 13. : *Dominus spes ejus est*. Et 60. : *factus est spes mea*, Tertio tandem sumitur spes pro ipso habitu supernaturali, & infuso inclinante animam ad firmiter sperandum, vel pro actu, quo speramus à Deo nostram beatitudinem, & media ad eam conducentia, juxta promissionem infallibilem Dei. De spe in hoc sensu sumpta, est in præfenti questionem de spe objective capta erit dispu-

tar sequenti. De quaque pro primæ partis resolutione.

3 Dico, quod spes sic primo definitur à Magistro Sentiar. : *est virtus, qua spiritualia bona, & æterna sperantur*, seu alio modo : *spes est certa expectatio future beatitudinis veniens ex Dei gratia, & meritis precedentibus*. Unde nota, quod ly *expectatio* sumitur pro principio supernaturali inclinante affectionem animæ ad expectandam beatitudinem, & prout sic convenit spei habituali; si enim sumatur prout sonat, convenit spei actuali ab habituali elicitivæ provenienti. Per ly *certa* excluditur omnis hæsitatio animæ circa æternam beatitudinem, sed hæc certitudo non est absoluta, sed conditionata; quia beatitudo speranda est cum conditione simpliciter requisita, scilicet, finalis perseverantiæ in gratia; aliter enim non spes, sed præsumptio foret.

4 Similiter per illam particulam *future beatitudinis* denotetur quid, seu objectum spei supernaturalis. Per illam *ex gratia Dei*, denotatur, à quo est speranda; nam solum Deus dat gratiam, & gloriam juxta illud, *gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Et denique per illam, *ex*

meritis precedentibus, denotatur qualiter est gloria expectanda. Ex his omnibus particulis huius definitionis, habetur, quod spes habet omnes circumstantias, ad hoc ut sit virtus supernaturalis: an vero sit Theologica? dicitur quæst. sequenti. Nunc pro resolutione 2. partis

5. Dico, quod spes est duplex: alia habitualis, alia vero actualis: habitualis est habitus supernaturalis in nobis manens, & elevans nos ad desiderandum Deum, ut bonum nobis: cum fiducia adipiscendi in ipso nostram beatitudinem, ex gratia ipsius, & ex meritis nostris. Actualis est, actus supernaturalis, quo desideramus Deum, ut bonum nobis cum fiducia adipiscendi in ipso nostram beatitudinem ex gratia ipsius, & ex meritis nostris. Spes habitualis alia est infusa, & est quam nobis Deus infundit sine nobis; de quaque Trid. Sess. 6. cap. 7. ait in justificatione tria hæc simul infusa accipit homo, fidem, spem, & charitatem. Alia est acquisita: & est habitus quidam naturalis, qui generatur ex repetitione actuum sperandi. Vide quæ diximus tract. antec. Disp. 8. quæst. 1. per quodque resoluta manet secunda pars difficultatis.

QUÆST. II.

An Spes habitualis infusa sit simpliciter necessaria?

I. DE Spe habituali infusa movetur quæstio; nam de actuali non est dubium; quilibet enim experitur in se quemdam motum animi, quo summo per desiderio desiderat beatitudinem, & hac de causa facit ea, quæ debent fieri ad illam obtinendam. Et hoc etiam evenit in sectatoribus falsarum sectarum; qui licet erroneè considerent suam beatitudinem, inutiliter apponunt media sibi præfixa pro ea obtinenda. Quare præsens quæst. est de spe habituali infusa. Circa quam aliqui Scholastici docuerunt, non esse absolute necessariam talem virtutem, & multo minus est de fide, quod detur. Sed hoc non obstante, sit

Conclusio.

2. Habitus infusus spei, qui est secundus in ordine, est simpliciter necessarius. Hæc conclusio habetur ut de fide à gravissimis Theologis, & satis expresse inferitur ex nostro Doct. in 3. Dist. 26. in principio ubi

docet, quod fundamentum, quo nituntur S. S. PP. ad illam adstruendam, sunt, tum autoritas Apostoli 1. ad Corinth. 13., ubi ait: *nunc manent fides spes, & charitas*; ubi ly *manent* intelligitur de habitu; nam actus non manent, sed transeunt. Tum ex Concil. Trid. Sess. 6. cap. 7. ubi dicitur: *in ipsa justificatione, cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo: fidem, spem, & charitatem*. Hæc eadem veritas deducitur ex Conc. Vienenf. Clementin. de Summ. Trinit. & fide Catholica. Vide dicta Disp. 7. tract. antec. quæst. 1. à num. 2.

3 Prob. conclusio ratione: de fide est, in justificatione infundi non solum gratiam habitualement, sed etiam virtutes theologicas, quæ sunt fides, spes, & charitas: & hoc tam parvulis, quam adultis; sed hoc esset falsum, nisi essent necessariae tales virtutes de genere habituum: ergo sunt. Prob. min.: per has virtutes nequeunt intelligi actus; quia isti non sunt virtutes, sed actus virtutum; nec infunduntur, sed producuntur à potentijs medijs virtutibus correspondentibus. Deinde: hæc infusio actuum, nequit concipi respectu parvulorum; cum non sit eapaces nec auxiliorum moventium ad tales ac-

tus, nec ipsorum actuum: ergo talis infusio, quæ fit in justificatione, debet intelligi de ipsismet virtutibus habitualibus, & permanentibus. Confirmatur: amissa gratia per quolibet peccatum mortale, permanent fides, & spes, dummodo peccata eis non contrarietur; sed ex hoc constat, quod fides, & spes sinthabitus permanentes; nam actus non permanent, sed transeunt: ergo dantur habitus necdum fidei, sed spei. Hoc ultra constabit ex solutione argumentum.

Solvuntur argumenta.

4 Arguitur 1. : frustra ponitur spes tamquam habitus infusus: ergo non est necessarius. Prob. antec.: ad hoc ponitur talis habitus, ut homo firmiter eliciat actum sperandi; sed ad hoc non est necessarius: ergo & Prob. min.: homo naturaliter appetit, & desiderat beatitudinem non solum in communi, sed etiam in particulari, semel, quod illam per fidem cognoscat: ergo superflue ponitur talis habitus. ad illam. Prob. antec. quoad 2. partem: semel quod voluntati sufficienter proponatur ab intellectu aliquid obiectum sibi summe commodum, appetitu naturali potest tendere in illum, maxime per desiderium: ergo &c. Ref-

5 Respondeo negando
 antec. , & minorem probatio-
 nis : ad probationem distinguo
 antec.: homo naturaliter appe-
 tit appetitu inefficaci, & non
 conducenti ad beatitudinem con-
 sequendam, conc. ant.: appeti-
 tu efficaci, & prout oportet ad
 ad illam consequendam, nego an-
 tec. Eadem distinct. disting. antec.
 probationis. Itaque verum est,
 quod homo naturaliter appetit
 beatitudinem in communi, & in
 particulari, semel quod per
 fidem sufficientem proponatur
 ei, in quo consistat, & per quæ
 media acquiratur; sed iste appe-
 titus nudè sumptus ex parte
 voluntatis, quamvis ex parte
 intellectus habeat fidem insuf-
 fam, non est sufficiens, ut ipsa
 voluntas ita perfecte, & firmiter
 speret, prout est necessarium, seu
 prout oportet ad vitam æter-
 nam consequendam. Sic Subr.
 Doct. cit. sub num. 21.

6 Replicabis: propo-
 sita æterna beatitudine in parti-
 culari per fidem, potest homo
 illam sperare à Deo prout oppor-
 tet absque habitu infuso spei:
 ergo &c. Prob. antec.: tum in
 cathecumeno, qui solum cre-
 dit firmissime ea, quæ hic cre-
 denda proponuntur, sed etiam
 firmiter sperat se vitam æternam
 consequuturum: tum in illo qui

per peccatum desperationis
 amisit habitum spei, qui si pos-
 tea doleat, etsi sit solum do-
 lor attritionis ortæ ex foeditate
 sui peccati, sperat se consecu-
 turum misericordiam Dei, elicit-
 que verum actum spei; sed isti
 actus sunt prout oportet, & fiunt
 absque habitu infuso fidei; cum
 huiusmodi habitus solum infun-
 dantur, dum homo iustificatur:
 ergo &c. Respondeo disting. an-
 tec.: proposita &c. potest homo
 sperare ea prout oportet, medio
 aliquo auxilio supernaturali abs-
 que habitu infuso, conc. antec.:
 media sola spe acquisita, nego
 antec. & conseq. Eisdem termi-
 nis distinguuntur probationes
 antecedentis.

7 Itaque certissimum
 est, quod actus spei supernatura-
 lis, sicut & aliarum virtutum,
 possunt elici ita perfecti, & in
 eodem ordine, quando eli-
 ciuntur medio auxilio superna-
 turali, ac quando eliciuntur me-
 dio habitu supernaturali; sed
 hoc non officit nostræ conclu-
 sioni; quia solum quod asse-
 rimus est, dari tales habitus in
 omnibus iustificatis, & fidem; &
 spem in peccatore antea iustifi-
 cato, licet gratiam amiserit per
 aliquod peccatum, dummodo
 eis non sit oppositum. Et hoc
 asserimus juxta Subr. Doct. cit.
 propter authorit. Script. & S. S.

non vero propter rationem naturalem hoc efficaciter probantem: nam rationes naturales non cogunt, nec sufficiunt ad illos adstruendos efficaciter; licet non desint ad hoc aliqua congruentia. Vide aliquas in Doct. ibi.

108 Arguitur 2. & potest esse replica: juxta Doct. in 3. dist. 24. quæst. unic. §. *ad quæst.* rationes congruentia, ultra auctoritatem Sac. Script. & S. S. P. P. cur debeant poni habitus infusi, sunt ut perficiant animam in ordine supernaturali, & ut per tales actus reformetur imago Dei, quæ erat deformata per peccatum; sed ad hoc non requiritur habitus spei: ergo non datur. Prob. min. anima perfecte sanatur, & reformatur per fidem, quæ pertinet ad intellectum, & per charitatem, quæ pertinet ad voluntatem: ergo superfluit spes. Antec. videtur expressum Doct. dicentis: *Christus reformando sicut perficit voluntatem per charitatem, sic intellectum per fidem*, ubi non commemorat de spe: ergo Superfluit.

109 Respondeo neg. min. ad probat. dico, quod etiam intellectus sufficienter, & adæquate sanatur, & perficitur in ordine supernaturali per fidem, etiam secundum virtutem rememorativam; voluntas vero non sufficienter perficitur per chari-

tatem; quia habet duas affectiones: una, quæ dicitur *affectio justitiæ*, & terminatur ad bonum in se, & secundum se, præcisiue ab omni respectu ad Personam. Alia est *affectio commodi*, quæ terminatur ad bonum, non ut est in se, sed ut conveniens appetenti, & desideranti. Prima affectio sufficienter perficitur per charitatem; quia charitas solum respicit Deum, ut est in se; alia vero, hoc est, secundum affectionem commodi solum perficitur per spem infusam.

110 Replicabis: ex Subt. Doct. in eodem 3. Dist. 26. num. 21. ubi ait: quod eodem habitu, quo amatur aliquis amore amicitia, quæ est affectio justitiæ, eodem concupiscitur ei bonum, quæ est affectio commodi; sed per habitum charitatis, quilibet amatur amare amicitia: ergo eodem habitu concupiscitur ei bonum, & consequenter charitas adæquate perficit voluntatem: ergo superfluit virtus spei. Ut hæc replica solvatur, notate ex Doct. in 2. dist. 6. quæst. 2. §. *ad videndum*, quod hi tres actus debent distingui: primus: quo amatur Deus per se, & in se; & hic oritur à charitate: Secundus, quo ipsum bonum, scilicet beatitudo concupiscitur, ut bona appetenti tantum; & iste actus non oritur à charitate, nec est ex affectu justitiæ, sed so-

lum concupiscentiæ. Tertius denique, quod desideratur tale bonum, seu beatitudo, non solum, ut bona, & perfectiva supernaturaliter appetentis; sed ut illa habita magis, & perfectius diligatur ipse Deus; & illa habitus cum tali respectu etiam oritur à charitate. Hoc notato;

II Resp. ad replicam, quod licet primus, & tertius actus ex numeratis ex se eliciantur à charitate, secus vero secundus; & pro hoc eliciendo requirimus virtutem spei, ut quoad hoc perficiat, & sanet voluntatem. Solutio est ipsiusmet Subt. Doct. cit. in replica, ubi §. *contra viam istam uers. ad 2. ait: concedo igitur, quod eodem, quo amo, concupisco bonum amato, sed non concupisco quodcumque bonum, commodi, quod principaliter terminatur ad illud bonum, quod ex charitate diligo in se; hoc est, quod cuiuscumque amato concupisco amare Deum propter se, id est, in quantum est bonum in se, non in quantum bonum huius.* Ubi nota, Scotum non dicere, per habitum charitatis concupisci bonum commodi, ut tale, quod est bonum mihi; sed ut principaliter tale bonum ulterius ordinatur ad maiorem Dei dilectionem.

QUÆST. III.

An spes sit virtus Theologica, distinctaque à fide, & charitate?

Duo sub presenti titulo quaeruntur. Primum: an spes sit virtus Theologica? & secundum, an sit distincta à fide, & charitate? Pro resolutione primi nota, quod virtus theologica prout distincta ab omni virtute naturali, seu morali, sic definitur ab Augustino lib. 3. de lib. arbit. cap. ult.: *est bona qualitas mentis, qua recte vivitur, & qua nemo male utitur, & quam Deus operatur in nobis sine nobis.* Sed nota, quod per ly *mentis* idem est ac *animæ*; ita ut sensus sit, quod est bona qualitas animæ &c; alias non conveniret spei, & charitati; quæ non pertinent ad mentem, hoc est, intellectum, ut videbimus, sed ad voluntatem. Quare claritatis gratia sic virtus theologica potest in communi definiri: *est habitus supernaturalis à solo Deo infusus elevans animam ad Deum immediate, & objective attingendum.*

2 Ex hac definitione infertur juxta Subt. Doct. cit. dist. 26. num. 15., quod tres conditiones sunt simpliciter necessariae ad

ad virtutem simpliciter Theologicam. Prima, quod respiciat immediate Deum ipsum pro objecto tam terminativo, quam obbiettivo, quodque nulla alia virtus naturalis habet. Secunda, quod habeat pro regula primam regulam humanorum actuum in ordine supernaturali, quæ est fides infusa. Tertia, quod à solo Deo habeat infundi. Dixi requiri has conditiones ad virtutem *simpliciter* Theologicam, propter fidem, spem, & charitatem acquisitas, quæ vocari possunt theologicæ *secundum quid*, cum habeant Deum pro objecto, & regulentur per primam regulam; sed quia non petunt per se infundi; sed acquiri, ideo non sunt virtutes *simpliciter* theologicæ. Hoc notato sit.

Prima conclusio.

3 Spes est virtus Theologica. Est communis. Probaturque 1. spei habituali conveniunt omnes conditiones requisitæ ad virtutem theologicam: ergo est. Prob. antec. in primis habet pro objecto tam motivo, quam terminativo ipsum Deum, ut summum bonum beatificum nostrum: deinde habet etiam pro regula ipsam fidem; siqui-

dem per eam habetur quid sit sperandum, scilicet, beatitudo æterna; à quo, scilicet, à Deo: *qualiter*, hoc est, mediis meritis ex gratia ortis: & denique habet tertiam, scilicet, quod à solo Deo debeat infundi, ut patet ex Trid. sess. 6. cap. 7. per sæpe cit.: ergo habet omnes conditiones &c. Confirmatur ex definitione posita num. 1. huius, cuius particula ipsi conveniunt, ut consideranti constabit.

Solvuntur argumenta.

4 Arguitur 1.: spes non est virtus: ergo nec virtus theologica. Prob. antec.: nulla passio animæ ponitur inter virtutes; sed spes est passio animæ: ergo &c. Maior constat; nam passio animæ est innata, & identificata cum anima, quod non convenit virtuti. Min. etiam constat; quia inter passionem animæ numeratur spes, sicut gaudium, dolor, & timor. Confirmatur; quia qua ratione spes est virtus, essent & aliæ passionem animæ; sed gaudium, dolor, & timor non sunt virtutes veræ, & propriæ: ergo nec spes. Respondeo negando antec. ad probationem dist. min.; sed spes sumpta pro naturali pro-

pensione, & desiderio proprii boni utcumque est passio animæ, conc. min. : sumpta pro principio elevante istam inclinationem ad desiderandum, & expectandum proprium bonum beatificum, nego min. & consequ.

5 Itaque nomina, ait Subt. Doct., sunt imposita ad placitum, & sic nomen *spes* est æquivocum; nam aliquando significat motum naturalis desiderii circa proprium bonum, & sic vel est passio, vel motus passionis, & appetitus animæ. Aliquando sumitur pro habitu, seu principio determinatè elevante, & inclinante animam ad desiderandum, & expectandum cum debitis circumstantiis proprium bonum supernaturale beatificum, & prout sic ab Script. & PP. imponitur ad significandam solam secundam virtutem theologicam, quæ est spes. Ad confirm. nego causalem; quia licet aliæ passionis possint aliquomodo considerari in ordine ad aliqua objecta supernaturalia, v.g. gaudium ad possessionem gratiæ, habituum supernaturalium: dolor ad amissionem eorum; & timor ad malum imminens ex amissione eorum; tamen nec ab Script. nec a PP. enumerantur inter virtutes theologicas; quia 1. non tendunt

in objectum primum virtutis theologicæ.

6 Arguitur 2. : virtus, quæ consistit in medio, non est theologica; sed talis est spes; quia est media inter presumptionem, & desperationem: ergo &c. Prob. mai. : virtus, quæ potest habere excessum, aut defectum ex parte objecti, est virtus moralis; nam theologica cum habeat pro objecto ipsum Deum, impotens est habere excessum, & defectum: ergo virtus quæ consistit &c. Resp. dist. mai. : virtus, quæ consistit in medio, *tam ex parte objecti, quam ex parte modi attingendi*, est virtus moralis, conc. mai. : *præcisè ex parte modi attingendi objectum*, nego mai. : & in versis terminis distinguo min. & nego consequ.

7 Itaque dupliciter potest considerari excessus, aut defectus in operationibus moralibus. Primo ex parte objecti, quando, scilicet, objectum in se potest habere excessum, aut defectum; & hoc solum convenit quando objectum est finitum, & limitatum, quale est objectum virtutum moralium. Secundo ex parte modi attingendi objectum, & iste reperitur etiam in theologicis; nam fides est media inter levitatem, qua quis cito credit, & pertinaciam, qua re-

pugnat credere, quæ non sunt positive conformia naturali rationi. Et hoc modo etiam spes est media inter præsumptionem, qua quis sine meritis, vel cum meritis naturalibus sperat consequi gloriam; & desperationem, qua Deum iudicat temerè vel impotentem, vel nolentem absolute ei parcere. Vide Subt. Doct. cit. in solutione ad 2.

8 Replicabis: virtus, quæ admittit excessum, aut defectum ex parte objecti, non est virtus theologica; sed talis est spes: ergo &c. Prob. min.: sicut non solum potest quis leviter, aut pertinaciter credere, quod pertinet ad modum, sed etiam potest credere plus, aut minus v. g. quaternitatem, aut unitatem Personarum in divinis; sic pariter poterit sperare plus, aut minus, quàm debeat; quod nec est absolute desperare, aut præsumere: ergo &c. Probat. antec. paritate iustitiæ, quæ est virtus moralis; nam ista potest deficere quoad modum, non servando modum per leges præscriptum: & similiter quoad objectum, dando plus, aut minus, quam debeatur: ergo cum hoc verificetur in spe, sequitur quod possit habere excessum ex parte objecti; & consequenter &c.

9 Resp. disting. mai.: virtus, quæ admittit excessum, aut defectum ex parte objecti *in se*, & *secundum se*, non est virtus theologica, conc. mai. ex parte objecti *in apprehensione tantum*, nego mai.; & omittam. nego conseq. Verum ergo est, quod non solum potest credi leviter, aut pertinaciter, quod pertinet ad modum; sed etiam plus, aut minus circa ipsum objectum fidei; ceterum iste excessus non stat ex parte objecti in se; quia licet credat quaternitatem, vel unitatem Personarum, non ideo ita est a parte rei, sicut si virtus iustitiæ det plus, aut minus. Unde hæc virtus admittit excessum, aut defectum objectivum vere, & proprie; numquam vero virtus theologica; nisi ad summum in apprehensione; unde non est paritas.

10 Arguitur 3.: virtus theologica respicit ipsum Deum pro objecto motivo, & terminativo; sed hoc non habet spes: ergo &c. Probat. min.: virtus, quæ respicit proprium commodum, non habet Deum ipsum pro objecto; sed spes respicit beatitudinem, tamquam proprium commodum eam habentis: ergo &c. Respond. concess. mai. neg. min.: & disting. mai.

pro

probationis : virtus , quæ respicit proprium commodum , si tale proprium commodum non sit Deus , non habet &c. conc. mai. : si sit ipse Deus , nego mai. , & disting. min. ; sed spes respicit beatitudinem objectivam , quæ est ipse Deus , & formalem , quæ est actus attingens immediate ipsum Deum , conc. min. ; aliter , nego min. & conseq. Solutio est satis clara.

11 Arguitur ultimo : habitus , qui est principium *fruendi utendis* . & *uti fruendis* , non est virtus ; sed talis est habitus spei : ergo &c. Prob. min. : habitus , qui est principium referendi Deum ad proprium commodum , & non écontra , est principium *fruendi utendis* , & *utendi fruendis* ; sed spes refert Deum ad proprium commodum ; nam non sperat in Deo absolute , sed ut sibi bonum , & proprium objectum beatificum : ergo &c. Respond. negando min. : ad probationem dico , quod qui refert summum bonum ad proprium commodum tamquam quid perficiens ipsum , non fruatur utendis , nec utitur fruendis ; bene verò qui refert ad proprium commodum minus bonum , tamquam maius ; & hoc non facit spes ; non enim appetitur , & desidera-

tur Deus tamquam minus bonum , sed ut summum bonum nostrum *quod* ; & sic non fruatur utendis , nec utitur fruendis.

Secunda conclusio.

12 Spes realiter distinguitur à fide , & charitate. Est communis. Prob. 1. ex Apost. ubi has virtutes enumerat , dicendo : *nunc manent hæc tria, fides , spes , & charitas* ; hoc idem constat ex Concil. cit. ; sed quæ ponunt in numero , sunt realiter distincta : ergo &c. Confirmatur : licet hæc virtutes habeant idem objectum materiale , & terminativum , non tamen formale , & motivum : ergo realiter distinguuntur. Prob. antec. : fides inclinatur ad credendum Deo revelanti ; charitas ad diligendum Deum , ut summum bonum præcussive ab omni respectu ; spes verò ad sperandum in eo , eumque desiderandum ut summum bonum nostrum ; sed hæc motiva sunt diversa : ergo &c.

13 Dicés primo contra istam conclusionem : spes non distinguitur à fide : ergo &c. Prob. antec. : qui firmiter credit , se consecuturum salutem ,

vere sperat: ergo utraque virtus est erga eadem objecta, & per eodem actus; & consequenter &c. Respond. neg. antec., & disting. antec. probationis: qui firmiter credit vere sperat *per actum voluntatis committantem, aut sequentem actum illum credendi*, conc. antec. vere sperat *formaliter per ipsum actum intellectus*, quo credit, nego antec., & consequ. Certum ergo est, quod est ordo inter hos actus: *credere, & sperare*, sicut & inter ipsas potentias, de quo immediate; cæterum non est identitas; cum sit diversa ratio formalis.

14 Dices 2.: spes, & charitas sunt de eodem objecto formali, & in eadem potentia; nam charitas est de Deo ut bono, & est in voluntate; similiterque & spes: ergo non distinguantur hæc virtutes. Confirmatur: homo potest desiderare summum bonum proximo ex charitate: ergo & sibi; consequenterque est eadem cum charitate. Respondeo negando antec.; nam spes respicit Deum, ut sibi bonum possidendum, & nondum possessum; charitas vero absolute respicit Deum, ut bonum in se, & propter se amandum; iste est amor amicitiae; ille vero concupiscentiae.

Ad confirmationem dico, quod si quis desiderat summum bonum proximo ex charitate, ibi sunt duo actus, scilicet, actus desiderij, qui directe elicitur ab habitu spei, & respicit Deum ut bonum absens à proximo; & actus charitatis, seu amicitiae in proximum, à quoque amore imperatur illud desiderium.

15 Dubitabis hic: *quem ordinem habeat spes cum fide, & charitate*. Hic ordo tripliciter potest considerari: primo ordine *productionis*: secundo *conservationis*. Tertio tandem *perfectionis*. Et de omnibus his hic breviter agendum est. Sed pro primo nota, quod fides, spes, & charitas sunt simul simultate temporis, seu in eodem instanti temporis simul infunduntur, ut satis constat ex Trid. sess. 6. cap. 7. dicente: *ante in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem*. Hoc tamen venit intelligendum de prima justificatione, si non ponatur obex charitati, ut si adultus recipiens Baptismum non ponat requisita ad justificationem, vel peccet in actuali receptione baptismi; nam huic infunderetur fides, & spes, secus vero chari-

ritas. Quare difficultas est de prioritare natura.

16 Dico 1. : spes est posterior natura fide: prior vero charitate. Prob. ex Apost. ponente prius fidem, deinde spem, & tandem charitatem; & hunc ordinem observant Tridentinum; & SS. PP.: ergo. Prob. ratione: fides comparatur fundamento edificij; quia est substantia rerum sperandarum; spes comparatur erectio- ni edificij; & tandem charitas complemento, seu consumationi ipsius; sed erectio supponit fundamentum, & præsupponitur complemento ipsius: ergo cum fides sit fundamentum, & spes erectio, & charitas complementum, hinc est, quod spes mediat inter fidem, & charitatem. Urgetur: secundum ordinem potentiarum est ordo habituum eas perficientium; sed fides perficit intellectum, qui est prior voluntate: spes perficit voluntatem secundum affectionem commodi; charitas vero secundum affectionem iustitiæ, quæ est posterior ad affectum commodi: ergo &c.

17 Dico 2. : spes insufficiens quoad conservari dependet à fide, non tamen à charitate. Conclusio quoad utramque par-

tem est communis. Probaturque quoad 1. : ex dictis fides est radix, & fundamentum omnis justificationis; sed fundatum nequit esse, & conservari sine fundamento: ergo &c. Maior est de fide ex Trid. sess. 6. cap. 8. Prob. quoad 2. part. nihil prius essentialiter dependet quoad conservari ab aliquo posteriori; sed charitas est posterior spe, ut constat ex dictis: ergo &c. Deinde: fides, & spes possunt esse in peccatoribus non infidelibus, nec de sperantibus: ergo non dependent quoad conservari à charitate. Unde solum dependent ab ipsa ut eorum actus sint vivi, & meritorij de condigno vitæ æternæ.

18 Dico 3. : spes est perfectior fide imperfectior vero charitate. Prob. 1. pars: spes recipitur in nobiliori potentia, qualis est voluntas, ut postea dicam; & fides in intellectu: ergo illa est perfectior ista ex parte subjecti; sed etiam ex parte objecti; nam objectum per se fidei est veritas Dei nobis revelata; objectum vero spei est ejus bonitas nobis commoda: ergo &c. De hoc in Anamistica actum est contra Thomistas. Vide ibi.

19 Prob. 2. pars conclusionis; & primo ex illo Apost.

Apou. ad Corinth. 13. : *maior autem bonum est charitas*. Secundo, quia charitas nobilius tendit in Deum, quam spes; quia charitas inclinat ad amandum Deum; quia summum, & infinitum bonum super omnia, & propter se; spes vero inclinat in desiderium Dei, ut nobis commodi; & sic charitas perfectius nos coniungit cum Deo; quia ejus amor est amicitiae, qui transformat amantem in amatum, quam spes cuius amor est concupiscentia. De hoc in decursu huius materiae erit ulterior sermo. Nunc sit.

QUÆST. IV.

Ad quam potentiam pertineat spes?

I Communis Theologorum sententia docet, spem virtutem theologiam non pertinere ad intellectum, sed ad voluntatem. Noster autem Pontius, in Commentariis super 3. in Dist.: 26. sub num. 39. oppositam probabilem reputat docens, spem ad intellectum pertinere; quia ejus actus est opinio, qua quis probabiliter judicat, se conse-

citurum vitam æternam, & quodcumque bonum, quod desiderat, maxime quod ad illam conducit. Cum communiori tamen sit

Conclusio.

2 Spes non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem. Prob. quoad 1. part. : si spes pertineret ad intellectum, vel esset habitus indistinctus à fide, vel esset habitus opinativus, cuius actus esset opinio, qua quis probabiliter judicat, se consequitur æternam salutem; nam habitus scientificus esse nequit; quia nullus viator potest habere evidentiam de consequenda beatitudine; sed nequit esse spes indistincta à fide, ut constat ex dictis quæst. ant. conclus. 2.: ergo &c. Prob. min. quoad 2. part. : habitus opinativus potest inclinare in actum falsum: ergo spes non est talis habitus. Prob. hæc consequ. : spes est habitus theologicus, & supernaturalis; sed nullus habitus supernaturalis potest inclinare in actum falsum: ergo &c.

3 Prob. 2. pars conclusionis, & 1. ex Aug. in Enchyrid. cap. 8. ubi ait, quod *spes est bonarum rerum, aut futurarum*; sed sola voluntas est

est nata tendere in bonum ; cum bonum sit objectum ejus : ergo spes ad voluntatem pertinet. Confirmatur : spes est erga possidendum , de cuius possessione gaudemus ; sed id , de cuius possessione gaudemus , est bonum ; & actus in illud tendens est desiderium , quod ad voluntatem spectat : ergo &c. Urgetur paritate brutorum , quorum inclinatio , & motus in id , quod ipsis est commodum , & ad appetitum sensitivum pertinet , & est motus ipsius appetitus : ergo pariter in natura rationali , qua rationalis est , pertinet talis inclinatio ad appetitum rationalem , seu ad voluntatem , & motus in ipsum , ut possidendum est actus voluntatis.

4 Dices primo ex Sac. Scriptura , ex qua colligitur , quod spes sit fiducia , & opinio de aeterna beatitudine consequenda ; sed fiducia , & opinio sunt actus intellectus : ergo & spes. Confirm. opinio de consequenda beatitudine ex Dei gratia per bona opera , & ob infinitam Dei misericordiam est actus alicuius virtutis ; sed non fidei ; quia fides non est circa opinabilia ; nec charitatis ; quia opinio ad intellectum pertinet , & charitas ad voluntatem ; nec est alicuius virtutis moralis ; cum objectum talis actus sit Deus , ejusque mi-

sericordia : ergo solum restat , ut sit actus spei.

5 Resp. ad argumentum , quod quando in Sac. Scriptura , & PP. insinuat , quod spes sit fiducia , & opinio de aeterna beatitudine consequenda , hoc non est intelligendum *formaliter* , sed solum *presuppositivè* vel *concomitantè* ; quia presupponit , & committatur opinionem consequendæ beatitudinis. Et ratio est attracta in probat. 1. partis conclusionis , scilicet , quia nullus habitus supernaturalis , & theologicus inclinatur in actum incertum , qui potest esse falsus , uti est opinio. Deinde , etsi quis haberet talem opinionem de assequenda beatitudine , si illam non desideraret , non haberet actum spei. Ad confirmationem. nego mai. ; quia illa opinio esset actus discursus theologici ; nam ex fide promissionum , & voluntatis Dei volentis , omnes homines salvos fieri : & ex fine necessitatis nostræ cooperationis ad divinas promissiones obtinendas deducitur actus theologicus opinativus , in quem inclinatur habitus opinativus theologiæ nostræ.

6 Dices 2. : sperare nihil aliud est , quam judicare , hoc fieri posse , vel certe futurum esse absolute , vel conditionate ;
(sed

sed virtus ad iudicandum hoc fieri posse, vel esse futurum absolute, vel conditionate pertinet ad intellectum: ergo. Prob. mai.: desperare nihil aliud est, quam iudicare hoc non esse possibile, vel si est possibile non esse futurum: ergo. Confirmatur: iudicans, se consecuturum salutem, si impleverit legem Dei, & usque in finem perseveraverit, hoc ipso habet actum spei, ad hoc excitantem: ergo.

7 Resp. negando mai. & antec. probationis; quia quamvis actus spei præsupponat iudicium possibilitatis, immo & iudicium futurationis conditionatæ, in nullo ex his actibus potest stare sperare formaliter; nam utrumque iudicium potest habere, qui desperat. Unde sicut sperare non est formaliter iudicare id non esse possibile, nec conditionate futurum; cum iudicium de possibilitate, & de futuratione conditionata sit coniungibile cum desperatione; sic nec sperare formaliter est iudicare hoc esse absolute futurum; quia nemo de absoluta futuratione suæ beatitudinis potest habere certum iudicium absque speciali revelatione. Ad confirmationem, nego antec.; quia actus ille non est spei, sed fidei, quamvis sequatur actus spei in

eo, qui connatur legem implere, & finaliter perseverare, & ad hunc connatum Excitat actus ille fidei; sed proxime actus spei in fide fundatus, & regulatus per fidem.

QUÆST. V. ET ULTIM.

An, & quomodo Spes infusa sit certa?

I D Iximus num. 3. quæst. I. quod spes est certa expectatio futura beatitudinis veniens ex Dei gratia, & ex meritis præcedentibus. Et ex hoc oritur præsens difficultas: an, scilicet, spes infusa in suis actibus sit certa; quaque certitudine? Quod sit certa certitudine fidei, constat ex Div. Paulo ad Hæbr. 6.: *confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animam tutam, ac firmam.* An vero ex se sit certa? est dubium; pro quo nota, quod certitudo nihil aliud est, quam firmitas illa, qua aliqua potentia ita adhæret proprio objecto, ut de illo nullo modo dubitet. Et hæc duplex: una *cognoscitiva*, quæ solum convenit intellectui, & opponitur errori, & dubitationi. Altera *adhesiva*, quæ convenit alijs potentijs rationalibus, & opponitur diffidentia, & hesitationi.

Utraque

2 Utraque ex his adhuc est duplex, alia absoluta: & est firma adhesio ad aliquod objectum, sine aliqua conditione, ut certitudo scientialis in naturalibus; & certitudo fidei in supernaturalibus. Alia certitudo est *conditionata*, & est quæ pendet ex aliqua conditione. Hoc modo certum est, quemlibet esse salvandum si perseveraverit usque in finem in gratia Dei. Hoc supposito sit.

CONCLUSIO.

3 Spes infusa ex se est certa certitudine morali, non absoluta, sed tantum conditionata. Hæc conclusio in re est communis. Eam expresse tenet noster Div. Bonavent. in 3. dist. 26. quæst. 5. Prob. 1. pars ex Apost. ad Rom. 8. : *certus sum, quod neque mors, neque vita, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei*; sed Apostolus non solum erat certus certitudine cognoscitiva, quæ provenit à fide, sed etiam certitudine expectationis, seu confidentiæ, quæ attinet ad spem: ergo &c. Prob. min.: si Apostolus solum habuisset certitudinem cognoscitivam fidei, & non adhesivam, solum recurreret ad fidem, & non ad spem; sed re-

recurrit ad spem; nam ait, *quod confugimus ad spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam*: ergo &c.

4 Prob. 2. pars conclusionis: præcisiue à divina revelatione, nemo infallibiliter scit, an sit dignus amore, vel odio: ergo independenter ab illa non potest esse certitudo absoluta omnino infallibilibus de salute æterna consequenda, & consequenter spes non est absolute certa. Confirmatur ex Trid. Sess. 6. cap. 3. ubi ait: *nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilium firmissimam spem collocare, & reponere omnes debeant*: ergo &c. Potest autem aliquis habere certitudinem moralem absolutam de vita æterna consequenda, si ei sua recta conscientia persuadeat, quod facit, & facturus est ea, quæ ad vitam eternam consequendam, sunt necessaria. Hac certitudine laiebat Apostolus: *certus sum, quod potens est depositum meum servare in illum diem iustus Iudex*.

5 Prob. ultima pars conclusionis: talis certitudo de vita æterna consequenda attendenda est juxta Dei promissionem; sed hæc est conditionata, juxta illud: *si vis ad vitam in gredi, serva mandata*; qui perseveraverit us-

Yy

que

que in finem, hic saluus erit: ergo &c. Confirmatur: nemo potest esse certus de aliqua re assequenda, dum hæc pendet ex aliqua conditione voluntaria, de quaque ignorat, an sit, vel non ponenda: sed huiusmodi est vita æterna, quæ pendet ex meritis, & finali perseverantia, de quaque nemo scit habiturus, necnè: ergo &c. Argumenta contra istam conclusionem et in plurimum solvuntur ex diversitate partium, quam pro ipsa adstruimus. Sed tamen

6 Dices 1. contra 1. partem: certitudo circa aliquod objectum non est compatibilis cum formidine circa idem; sed spes non excludit formidinem circa assecutionem vitæ æternæ: ergo non habet certitudinem. Prob. min. ex Apost. Epist. ad Philipens. cap. 2. ubi ait: *cum timore, & tremore operamini vestram salutem*: ergo &c. Respondeo distinguendo maiorem: certitudo absoluta simpliciter, & metaphisica non est compatibilis &c. conc. mai.: certitudo solum moralis, & sub conditione non est compatibilis cum formidine, subdistinguo mai.: cum formidine orta ex eodem motivo, à quo oritur certitudo, conc. mai.: ex alio capite, nego mai. Timor ergo spei non oritur ex aliqua dubitatione circa misericordiam,

& liberalitatem Dei, quæ est motivum ipsius; sed ex fragilitate, aut ex malitia propria, quod non est tale motivum.

7 Dices 2.: si spes habet certitudinem propriam moralem, & conditionatam, illam habebit in quocumque subiecto, in quo reperitur; sed hoc est falsum: ergo &c. Mai. patet; probatur min.: Spes reperitur in multis reprobis; sed in his non potest habere ullam certitudinem de vita æterna adipiscenda: ergo &c. Prob. min. nemo potest esse aliquomodo certus de assecutione rei sibi impossibili; sed huiusmodi est beatitudo respectu reproborum: ergo &c. Resp. negando min. & min. probationis. Ad probationem distinguo mai.: nemo potest esse aliquomodo certus de assecutione rei sibi impossibili, & prout tali cognita, conc. mai.; & non cognita ut tali, nego mai.; & disting. min.; sed huiusmodi est beatitudo respectu reproborum; & sic ab eis cognoscitur, nego min.; & non cognoscitur ab eis, conc. min. & nego consequens. De hoc late agemus disp. ult. huius, dum de desperatione agamus.

8 Dices ultimo: Subt. Doct. persepè. cit. in 3. dist. 26. ait: quod actus spei, qui est

est exceptuare, includit certitudinem, & hæc certitudo pertinet ad intellectum, & fidem: ergo Spes juxta Doct. non habet aliam certitudinem, quam fidei. Respondeo, verum esse quod spes præsupponit, vel includit necessariò certitudinem fidei, quæ est cognoscitiva; sed ultra dicit ex se certitudinem adhesivam, non absolutam, sed conditionatam; & hanc non negat Sabt. Doct. Deinde ibi non loquitur ex propria mente, sed ex sententia eorum, qui di-

cebant, spem non esse virtutem distinctam à fide, & charitate; quam sententiam non approbat; quia videtur obviare dictis S. S. P. P.

9 Hic attinebat inquire, an, præter spem insuffam, admittenda sit spes acquisita? Et an hæc possit inclinare circa objectum tam materiale, quam formale spei insuffam? Sed utraque difficultas pertractata est tract. antec. disp. 8. quæst. 1. & 3. Quare ab eis superledeò: & sit

DISP. II.

DE OBJECTO TAM MATERIALI, QUAM formali Spei Theologicæ.

Estò maneat explicata essentia huius secundæ virtutis Theologicæ; amplius declarabitur ex cognitione ipsius objecti, tam materialis, quam formalis. Sit ergo

QUÆST. I.

Quodnam sit objectum materiale virtutis spei?

NOTO I.: quod pro resolutione huius difficultatis prænotanda sunt ea, quæ in Logica docentur, trac-

tando de objecto scientiæ ut sic. Ex quibus prout ad præsens attinet, sciendum est, quod objectum materiale, aliud est principale; aliud vero minus principale. Principalis est, ad quod reducuntur omnia, quæ in tali scientia tractantur. Minus principale, est illud, quod licet ad talem scientiam attineat, tamen

reducitur ad magis principale. Sit exemplum : finis intenditur immediate ; media vero ad talem finem consequendum , est ad attingantur à tali potentia , tamen reducuntur ad finis intentionem (licet in probabili sententia possint attingi ratione bonitatis propriæ) ; sed tunc non attinguntur ut media.

2. Noto 2. quod beatitudo nostra aterna , est duplex : una *formalis* , quæ est ipsa visio Dei intuitiva , aut ejus fructio , vel utraque simul , juxta varias Theologorum sententias. Altera est beatitudo *objectiva* , quæ est ipse Deus , cuius possessione beatus efficitur homo. Hinc ergo quæritur in præsentī : quænam ex his beatitudinibus , vel an utraque simul sit objectum materiale spei ? Et ex suppositione , quod utraque sit : an una sit principalius objectum , quam alia ? Circa quam difficultatem varij sunt modi dicendi. Durandus , & Paludanus dicunt , spem proxime , & immediate versari circa visionem Dei ; remotè vero , & mediatè tantum circa ipsum Deum. Alii per oppositum tenent , spem proxime , & immediate versari circa Deum ipsum , tamquam circa objectum totale ; visionem vero Dei , seu beatitudinem formalem esse tan-

tum conditionem , quæ objectum illud repræsentat. Sic aliqui apud Vazquez : & novissime noster Krisper hic.

3. Tertia tandem sententia docet , spem versari circa Deum , & ejus visionem. Sed adhuc sunt divisi in hoc explicando ; nam aliqui dicunt , quod versatur circa Deum , & ejus visionem , tamquam in duas partes unius integri , & adequati objecti , quæ constituunt unum totalem finem , in quem immediate fertur spes , & desiderium nostrum. Alii vero defendunt , quod objectum principale , & immediatum spei est beatitudo objectiva ; formalis vero est minus principale. Quid nobis tenendum per sequentes conclusiones patebit. Sit

Prima conclusio.

4. Objectum primarium attributionis spei theologicæ est Deus , seu ipsa beatitudo objectiva. Est contra 1. sententiam. Est tamen Doct. in 3. dist. 26. quæst. unica. Prob. 1. ex variis locis Sac. Scripturæ , in quibus dicitur , quod Deus est spes nostra , ut Psalmo 90. : *quoniam tu es Domine spes mea*. Et Gen. 15. : *ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis*. Super quod

quod Aug. lib. 22. de Civ. Dei, cap. ultim. ait: *premium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, & qui se ipsum promissit*; sed omnia hæc non intelliguntur de beatitudine formali; quia hæc est virtus accidentaliter adveniens, & inherens voluntati, quod Deo repugnat: ergo Deus objective captus est nostra spes.

5 Prob. 2. conclusio ratione: si spes solum remote, & mediate respiceret Deum pro objecto, virtus spei non esset magis virtus theologica, quam virtus Religionis v. g.; sed hoc est falsum, ut constat ex dictis disp. antec. quæst. 3. conclus. 1.: ergo &c. Prob. sequela maioris: ideo virtus Religionis non est theologica; quia non attingit immediate Deum, sed actum nostrum, scilicet, cultum, quem Deo exhibemus, vel quo Deus honoratur: & mediante isto respicit Deum ipsum; sed eodem modo spes Deum attingeret, si sola beatitudo formalis, seu visio beata esset objectum principale, & proximum spei: ergo &c. Prob. min.: si sola visio beata esset objectum principale, spes nullo modo attingeret Deum ut *objectum quod*, sed tantum, ut *objectum qui*, hoc est, ut materiam alterius actus nostri,

qui esset proxima, & immediata materia spei: ego &c.

Secunda conclusio.

6 Beatitudo formalis est etiam per se objectum materiale spei, sed minus principale, & consequenter non est pura conditio. Est contra 2. sententiam, & etiam contra primum modum explicandi tertiam. Prob. 1. pars ex illo Tobias 2.: *Filij Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab illo*. Prob. etiam ex omnibus textibus, in quibus spes nostra dicitur vita æterna, merces, & corona. Deinde, probatur hæc pars ratione: objectum spei non solum est aliquod bonum futurum promissum nobis, sed etiam illius possessio; sed possessio summi boni est ipsa beatitudo formalis: ergo beatitudo formalis est etiam objectum materiale spei.

7 Prob. 2. pars conclusionis: illud est principale, & immediatum objectum alicuius virtutis, quod per se immediate perficit operantem, & minus principale quod tantum perficit dependentem a principali; sed.

sed in virtute spei est Deus ipse, qui immediatè perficit operantem; beatitudo vero formalis solum mediatè: ergo. Maior constat ex Legic. loc. cit. Prob. min.: estò Deus nequeat esse nostra beatitudo objectiva sine formali, qua illum assequimur; tamen ideo istam appetimus; quia est affectio, & possessio beatitudinis objectivæ, à qua omnem rationem bonitatis desumit: ergo cum beatitudo objectiva sit, quæ per se primo quietat, & perficit appetitum nostrum, & reddit ipsam formalem beatitudinem à nobis appetibilem, illa erit principale, & immediatum objectum spei; formalis vero minus principale. Confirmatur paritate finis, & mediæ.

8. Prob. tandem conclusio contra primum modum explicandi tertiam sententiam. Tunc aliqua duo ex quo constituunt aliquod objectum, quando unum non subordinatur alteri; sed beatitudo formalis subordinatur, & est propter objectivam: ergo &c. Mai. constat in fide, in qua veritas Dei tam in cognoscendo, quam in dicendo æqualiter pertinent ad eius objectum; quia nulla alteri subordinatur, licet una alteri præintelligatur. Minor etiam patet; quia beatitudo formalis

est quid creatum; objectiva vero quid increatum. Deinde equè appetibile esset creatum, & increatum, quod est falsum: ergo &c.

Tertia conclusio.

9. Omnia bona tam naturalia, quam supernaturalia, quæ ad æternam beatitudinem consequendam conducunt vel proxime, vel remotè, sunt objecta materialia minus principalia virtutis spei. Prob. conclusio: omnia illa bona cadunt sub objecto materiali alicuius virtutis, circa quæ talis virtus potest versari, ut circa media ad consequendum suum finem; sed respectu virtutis spei sunt talia bona supernaturalia, ut auxilia, gratia &c.: & naturalia, ut virtutes naturales: ergo omnia hæc sunt objectum minus principale virtutis spei. Min. constat: cum hac tamen differentia, quod supernaturalia, ut merita condigna ex gratia conducunt proxime; naturalia vero solum remotè, quatenus tollunt impedimentum ad beatitudinem consequendam; sic virtutes morales impediunt peccata. Contra hanc conclusionem nihil se offert objiciendum; contra duas vero primas.

Solvuntur argumenta.

10 Arguitur 1. contra 1. conclusionem : ipse pertinet ad amorem concupiscentiæ; sed Deus, prout est in se, nequit esse objectum talis amoris: ergo &c. Mai. constat; quia in hoc distinguitur spes à charitate; huius enim actus est amor amicitiae; illius vero concupiscentiæ. Prob. min. : Deus propter se, suamque bonitatem est amandus, non vero propter utilitatem nostram; quia juxta Augustinum: *perversus est amor, uti fruendis, & frui utendis*: ergo Deus prout est in se nequit esse &c. Confirmatur: nulla res gaudens supposito distincto potest esse bonum concupiscentis; nam sol non est bonus si igitur, nec vinum sitienti, nisi ratione operationis, qua illam nobis coniungimus: ergo pariter Deus supposito distinctus non erit bonum nostrum, sed solum operatio, qua nobis coniungitur.

11 Respondeo dist. mai.: spes pertinet ad amorem concupiscentiæ, quo bonum amatur alicui, ut subjecto talis boni, conc. mai. : quo bonum amatur propter aliud, tamquam propter finem, nego mai. &

distinguo min. ; sed Deus prout est in se non potest esse objectum amoris concupiscentiæ, quo ipse ametur propter aliud, tamquam propter finem, conced. min. ; quo ipse ametur alicui, ut subjecto, nego min. & consequ. Pro solutione nota ex Doct. in 3. dist. 36. quest. unic., quod non omnis comparatio objecti per voluntatem ad aliud objectum est comparatio, quæ sit *uffus*; sed solum, quando comparatur, ut minus bonum ordinatum ad aliud maius. Sic autem non concupiscimus Deum per spem; sed voluntas comparat illud, ut abundans bonum ad minus bonum, cui liberaliter conceditur, tamquam perficiendum ab eo: & hæc comparatio liberalitatis est bona, & honesta.

12 Unde aliud est concupiscere alicui bonum. & aliud concupiscere propter illud, tamquam propter finem. Primo modo non respicitur ille, cui bonum concupiscitur, ut finis; sed unice ut subjectum talis boni; quia non est de ratione amoris concupiscentiæ, ut bonum ordinetur in illum, cui concupiscitur, tamquam in finem; sed sufficit, quod sit bonum volitum alteri, ut subjecto talis boni; quare hoc modo amare Deum amore concupiscentiæ non

non est inhonestum, nec est inordinatio; quia non est concupiscere Deum propter me, de quo loquitur autoritas Aug.

13 Ad confirmationem distinguo mai.: nulla res supposito distincta potest esse bonum concupiscentis, si res illa appetatur, ut finis, & objectum alicuius potentiae concupiscentis, nego mai.: si aliter appetatur, conc. mai.. Solutio patet ex ipsismet exemplis. Sol ergo proprie non dicitur bonus frigescenti, sed tantum calor. Ratio est; quia sol secundum se non comparatur ad frigescentem, ut objectum immediatum, sed tantum ut causa efficiens ipsius objecti tactus, qui est calor. Etiam vinum est immediatum bonum ipsi supposito sitienti, & ipsemet immediate sublevar sitim. Unde hoc exemplum est contra arguentes. Quare non tantum recreamur de actionibus, sed etiam principaliter de ipsis objectis potentialium, quatenus sunt termini perfectivi earum.

14 Arguitur 2. contra eandem conclusionem: eadem est materia spei, & delectationis, quæ ad spem sequitur; sed objectum delectationis in Patria non est Deus in se, sed ejus visio, vel fruitio: ergo &c.

Prob. min. delectatio, quæ est de ipso Deo in se, correspondet charitati, & non spei: ergo &c. Respond. negando min., & antec. probationis; quia delectatio correspondens amoris concupiscentiæ, proprio spei, ut a charitate distincto, est etiam de ipso Deo, ut bono nostro posesso, & iam consecuto. Unde etsi simul sit de ipsa visione, & consecutione, non tamen de illa sola, nec de illa primario; quia, si illa delectat, est propter ipsum, quem facit præsentem.

15 Arguitur 3. ad idem: objectum spei est aliquid futurum; sed Deus in se non est futurus, sed semper præsens: ergo Deus in se non est objectum spei: ergo unice erit ejus visio, & consecutio. Confirmatur: qui scientiam desiderat, non desiderat immediate res scibiles, sed operationem, qua res scibiles contemplatur; alias qui desideraret scientiam de peccatis, peccata ipsa immediate desideraret, quod est falsum: ergo qui desiderat beatitudinem, non desiderat immediate Deum, sed operationem, qua Deum consequitur.

16 Respond. disting. min. argum., sed Deus in se non est futurus quoad existentiam, & realem præsentiam, conc. min.

min. : quoad presentiam objectivam, & intentionalem respectu nostri, nego min., & conseq. Itaque Deus est nobis futurus praesens in Patria, sicut nunc est absens in ratione fruitionis per charitatem. Ad confirmationem disting. antec. : qui desiderat scientiam, non desiderat immediate res scibiles in *esse reali*, quod habent à parte rei, conc. antec. : in *esse objectivo*, & *intentionali* prout sunt termini perfectivi cognitionis, & potentiae, nego antec. : ad probationem imbibitam dico, quod desiderium scientis fertur etiam in peccata, non in *esse operabili*, & *reali*, sed in *esse objectivo*, & *intentionali*.

17 Arguitur 4. contra eandem 1. conclusionem: idem est objectum spei, ac desperationis: sed damnati non desperant de Deo, sed de beatitudine, qua Deum assequantur: ergo &c. Probi. min. : damnari tristantur, non de Deo, sed de beatitudine formali, qua carent: ergo cum idem sit objectum gaudij, & tristitiæ, si unice tristantur de beatitudine formali, qua carent, hæc erit unicum objectum. Respondeo, negando min. & antec. probationis: quia damnati etiam tristantur, & desperant de ipso Deo, non quidem secundum se, & in ra-

tione existentis, sed ut est bonum objectivum ipsorum, & terminus beatificativus, de cuius absentia, & amissione tristantur. Et sic objectum desperationis, & tristitiæ ipsorum non tantum est visio Dei sed Deus absens, & separatus à sperante.

18 Arguitur 5., & est contra 2. conclusionem: cognitio objecti non se habet, ut objectum respectu voluntatis, sed solum ut conditio praeposita: ergo visio beata, aut fruitio formalis tantum erit conditio, & non objectum voluntatis sperantis. Antec. constat: alias visio Dei esset objectum charitatis, licet minus principale: & universaliter omnis perceptio rei esset objectum cuiusvis potentiae, quod est falsum. Resp. disting. antec. : cognitio objecti non est objectum voluntatis, si nō se habet, ut finis, *quo*, sed unice, ut mera propositio objecti, ad hoc ut voluntas possit erga illud rendere, conc. antec. si se habet, ut finis *quo*, nego antec., & eius probationem.

19 Itaque tripliciter se potest habere cognitio respectu objecti appetibilis. Primo, ut sit mera propositio respectu talis objecti. Hoc pacto cognitio objecti per fidem se habet respectu objecti spei: & visio Dei

in se respectu fruitionis in Patria. Secundo potest se habere cognitio tamquam objectum totale ipsius appetitus: sic se habet cognitio cursus siderum, & motus Coelorum; non enim appetimus has res, ut sunt à parte rei, sed unice earum cognitionem. Tercio tandem se potest habere cognitio, tamquam id, quo objectum desideratum possidere debemus, eoque frui. Sic desideramus videre Amœnam, & Prata virentia quorum visu recreamur, ac ipso quodam modo fruimur: & hoc eodem modo se habet visio beata in presenti. Unde, sicut cum desideramus videre virentia, & visione, & re visa sit unum immediatum objectum respectu nostri appetitus; unum quidem principale, & aliud minus principale; sic similiter ex visione Dei & Deo viso.

20 Arguitur ultimo etiam contra 2. conclusionem: juxta nos, spes absolute est virtus theologica; sed hoc esset falsum, si visio Dei non esset pura conditio objecti spei: ergo est. Prob. min.: si visio Dei esset objectum spei, spes solum ex parte, quia versatur circa Deum, esset virtus theologica; non vero ex parte, qua versatur circa

visionem: ergo non esset absolute virtus theologica. Respondeo, negando min.; quia ut absolute sit spes virtus theologica, sufficit, quod principale, primum, & immediatum objectum ejus sit ipse Deus. Ad probationem nego antec.; quia visio Dei non concipitur in ratione objecti, tamquam quid distinctum à Deo; sed ita, ut visio cum Deo constituat unum indivisibile objectum spei: & sic ipsam Dei visionem esse objectum spei, nihil aliud est, quam Deum visum esse tale objectum.

QUEST II.

Quodnam sit objectum formale virtutis Spei.

I Tota difficultas in præsentistat in assignanda ratione formali propria objecti huius virtutis, prout distinguitur ab objecto formali virtutis charitatis; quia ex hoc pendet harum virtutum distinctio, & earum actus. Unde certum est, quod objectum spei debet esse non solum bonum, sed etiam possibile, absens, futurum, & arduum: an autem istæ conditiones pertineant ad rationem motivam actus spei: vel solum sint circumstantiæ, aut conditio-

res

nes extrinsecè respectu illius. Nō
conveniunt Theologi. Quare

2 Circa præsentem difficultatem variæ sunt sententiæ. Prima docet, objectum motivum spei esse Deum, ut bonum, & arduum, excedentemquē hominis facultatem. Sic Div. Bonav. in 3. Dist. 26. quæst. 4. Enrich. de Gandavo, & alij Antiquiores. Secunda tenet, tale formale objectum esse ipsum Deum, ut Omnipotentem, fidelem in suis promissis, & auxiliatorem. Sic Div. Thomas, quæst. 4. de virtutibus art. 4. Vazquez, & alij. Tertia sustinet, ipsum Deum, quatenus est nostra beatitudo, seu ut est nostrum bonum beatificum, esse objectum formale spei. Hæc est communis inter Scotistas, & R. R., ut videri, est apud Mastrium hic disp. 6. quæst. 17. art. 2. Nos per prius alios modos dicendi impugnabimus per duas conclusiones, & in tertia nostram mentem aperiemus, ut sic clarius procedamus. Sit ergo

Prima conclusio.

3 Beatitudo sub ratione ardui, & excedentis hominis facultatem, non est objectum formale *quæ*, seu ratio

per quam virtus spei à charitate distinguitur. Est expressa nostri Doctoris in 3. dist. 26. quæst. unic. ubi expresse tenet, quod arduitas, seu bonum arduum non potest esse ratio formalis, sed solum pura conditio objecti spei. Prob. conclusio ratione explicando varias acceptiones huius nominis *ardui*: vel arduitas intelligitur bonum aliquod superans facultatem naturalem creatam: vel secundo per arduitatem intelligitur illud bonum, ut est absens, & consequendum; vel tertio intelligitur difficultas, quæ est in prosecutione talis objecti; ita ut hæc sit ratio motiva, & bonitas veluti ratio materialis; vel demum per arduitatem intelligitur non ratio bonitatis, sed ratio excellentiæ, quæ in bonitate reperitur; sed arduitas sub nulla ex his acceptionibus potest esse objectum spei: ergo non est.

4 Prob. mín. 1. quoad 1. partem: charitas tendit in bonum superans facultatem naturalem creatam; cum tendat in Deum, & in beatitudinem, ut tale bonum est: ergo per arduitatem sic sumptam spes non distinguitur à charitate; & consequenter &c. Prob. quoad 2.; quia etiam charitas per desiderium tendit in objectum super-

naturale, ut est abiens, & in ejus consecutionem propter Dei gloriam, & bonitatem: ergo idem quod prius. Prob. eadem min. quoad 3. part.: spes est formaliter volitio: ergo ejus objectum debet esse bonitas. Nunc sic; sed difficultas non movet, sed potius retrahit appetitum: ergo difficultas nequit esse ratio motiva actus volitionis spei. Prob. tandem eadem min. quoad ultim. part.: tendere in bonum sub ratione excellentis est idem, ac tendere in bonum sub ratione excellentissima boni; sed hoc non potest esse distinctivum spei à charitate; cum hæc etiam tendat in Deum: ergo quomocumque sumatur arduitas, non potest esse ratio formalis objectiva spei, eam à charitate distinguens.

5 Respondent contrarij, arduum supra bonum non addere solam difficultatem prosequendi objectum; quia sic esset aliqua ratio mali: sed addere rationem specialem boni coarsurgentis ex ipsa difficultate prosequendi objectum bonum excellens: & hoc non repellit, sed potius allicit potentiam ad prosecutionem objecti; dummodo difficultas non sit tanta, quæ excedat virtutem operantis; quia prout sic retrahit, & degenerat in objectum desperationis. Contra: ergo arduum,

quod est ratio formalis spei, addit ultra difficultatem specialem rationem boni confluentem ex ipsa difficultate: ergo hoc bonum excellens non est, nisi augmentum bonitatis: ergo voluntatem tendere in bonum sub ratione excellentis non est aliud, quàm tendere sub ratione excellentissima boni; sed hoc etiam modo tendit charitas: ergo non est ratio formalis objectiva spei, ipsam distinguens à charitate.

6 Respondent 2. quod in definitione spei communiter ponitur arduitas: ergo quia est ratio formalis objecti spei. Sed nego consequ.; quia ex eo quod in definitione ponatur, non infertur, quod sit ratio formalis, sed ad summum conditio. Tum, quia talis definitio est pure descriptiva, in quibus definitionibus pro maiori claritate ingrediuntur etiam conditiones. Tum, quia ut ait Scotus, spes habet pro objecto beatitudinem,, ad quam non acceptantur homines lege communi, nisi post labores præstitos cum auxilio gratiæ: & prout sic dicitur ardua.

Secunda conclusio.

7 Nec auxilium Dei,
nec

nec divina Omnipotentia, ut parata nobis illud conferre, est objectum formale spei. Est contra 2. sententiam. Prob. tamen id solum potest esse ratio formalis objectiva voluntatis quod eam moveret ad rem appetendam; sed nec auxilium Dei, nec divina Omnipotentia sic parata moveat voluntatem ad beatitudinem appetendam, sed sola bonitas beatitudinis: ergo &c. Prob. min. quambis auxilia sint necessaria, ut beatitudo possit sperari, non tamen se habent per modum finis, sed mediorum; sed media ad finem non sunt ratio appetendi finem, sed potius e contra: ergo &c. Min. cum consequentia tenet. Maior constat; quia auxilia divina sunt media necessaria, ut possimus sperare, ac consequi beatitudinem, prout oportet.

8 Dices 1.: objectum formale spei est beatitudo, ut possibilis adipisci; sed non est talis, nisi per Dei auxilium: ergo hoc erit ratio formalis ipsius. Resp., quod licet, ut aliquid serio, & efficaciter appetamus, debeat supponi, ut possibile; ex hoc solum inferitur quod possibilitas sit conditio requisita necessario, ut sit objectum spei. Ratio est; quia voluntas non movetur ad eam appetendam, quia bona; multoties etiam im-

possibilia appetimus appetitu simplicis complacentia. Deinde, propositio bonitatis objecti requiritur, ut objectum ametur: ergo propositio, & cognitio talis bonitatis non erit mera conditio, sed ratio formalis objectiva. Mala consequentia.

9 Dices 2.: estō divinum auxilium non sit ratio formalis appetendi beatitudinem, est tamen ratio formalis illam sperandi: ergo &c. Resp., quod spes est intrinsece quidam appetitio, ac desiderium rei futuræ, sive absentis; nam sperare ex terminis nihil aliud est, quam certo quodam modo aliquid appetere, vel desiderare. Unde cum auxilium divinum nec queat esse, juxta contrarios, ratio appetendi beatitudinem, nec erit ratio sperandi. Alia argumenta contra istam conclusionem proponuntur infra. Nunc vero sit

Nostra conclusio.

10 Objectum formale spei est Deus, ut summum bonum, amabile amore concupiscentia supernaturalis, & quasi in commodam amantis. Est juxta tertiam sententiam. Prob. 1. ex Doct. cit. in 3. ubi docet, quod præter amorem, quo amatur Deus ex charitate, est alius distinctus, quo

quo amatur Deus, summum bonum amantis, & incommodum ipsius amantis, qui est honestus, & supernaturalis: quia Deus est sumum bonum hominis: omne autem bonum est amabile, eo modo, quo bonum est. Quare circa idem bonum, in creatum est duplex virtus: una, quæ versatur circa illud affectu iustitiæ, & illa est charitas, qua Deus diligitur propter se: altera, quæ versatur circa illud, affectu commodi, amando illud, ut bonum sibi: & hæc, ait Scotus, est virtus spei: ergo iuxta S. Doct. objectum formale spei est Deus &c.

III. Prob. 2. conclusio: ratione: Deus sub ratione summi boni nostri est objectum alicuius actus honesti, & supernaturalis: ergo actus ille est aliquis virtutis theologicæ. Antec. constat; quia cum Deus sit summum bonum nostrum supernaturale, non erit indecens, ut sit ligatum. Consequentia inferretur: cum actus ille immediate referatur erga Deum. Nunc sic; sed non erit actus fidei; quia omnis actus fidei est credere, & non desiderare: nec actus charitatis; cum ille sit actus, quo Deus diligitur propter se, & non quia mihi bonus: ergo solum restat, quod sit actus

spei theologicæ. Confirmatur: beatitudo, qua nobis bona, præcendendo ab omnibus alijs, potest movere voluntatem nostram ad sui desiderium; sed beatitudo prorsus nihil aliud est, nisi summa Dei bonitate repleta: ergo &c.

Solvuntur argumenta:

II. Arguitur 1. ratio formalis motiva respectu alicuius virtutis theologicæ est aliqua ratio increata, & divina; sed Deus sub ratione summi boni velut in commodum amantis non est increata, & divina: ergo &c. Prob. min.: licet eo modo ametur, & desideretur Deus, ratio sic amandi est ipsemet amans, seu commodum amantis; sed hæc est ratio creata: ergo &c. Resp. neg. min.: ad probat. nego min.: ad probat. nego mai.; quia duplex datur concupiscentia: una ordinata, & est voluntas desiderans summum bonum, ut sibi commodum; non ibi sistendo, sed desiderat ut summum commodum, ita ut plus ipsum amet amore amicitiae, & ut magis eo fruatur; quapropter talis amor non tantum attingit Deum in se, sed etiam est ratio amandi est ipsa bonitas increata Dei, non præcisse ut bonum increatum Dei, sed ut bo-

num increatum nobis; quo amore non referimus Deum ad nos tamquam ad finem; nam hæc esset concupiscentia in ordinata.

13 Arguitur 2. : si aliquis amore supernaturali posset se diligere, spectaret ad charitatem: ergo & actus, quo homo sibi vult beatitudinem, & alia dona supernaturalia, spectat ad charitatem: ergo non ad spem. Confirmatur: velle proximo beatitudinem, est actus charitatis: ergo, & velle sibi. Resp. negando antec.; quia licet ex charitate nos ipsos possumus amare amore supernaturali, & nobis optare beatitudinem; hoc tamen elicitive fit à spe, & imperativè à charitate; cum hac tamen differentia, quod charitas in amore sui non respiciat proxime, & immediate proprium commodum naturæ, sed bonum divinum propter se, & suam excellentiam.

14 Spes autem in amore suo proxime attendit rationem proprii commodi, quamvis supernaturalis, & altioris ordinis: & sic iste à Subt. Doct. vocatur *amor concupiscentiæ*; proindeque ait, quod amor à charitate elicitus est perfectissimus; a virtute vero spei minus perfectus. Ad confirmationem

nego paritatem; quia amor proximi est benevolentia, & amicitia. De hoc quæst. sequenti.

15 Arguitur 3. : si beatitudo, vel Deus, & bonum, esset formale objectum spei, nihil possemus sperare nisi propter beatitudinem formaliter, ipsa præintellecta tamquam ratione formali motiva; sed potest quis sperare auxilia, etsi non intelligatur beatitudo formaliter: ergo hæc non erit objectum formale. Confirmatur: esset ratio formalis, & motiva, ut desideremus beatitudinem, sit illius bonitas, ut nobis commoda; tamen quod magis nos movet, & excitat ad illam sperandam est divina omnipotentia, ut auxilians, seu parata ad auxilia conferenda: ergo omnipotentia Dei, ut auxilians, est ratio formalis spei. Antec. probat Gonet ex illo Psalm. 117. : *Deus meus adjutor meus, quoniam sperabo in eum.* Ubi Regius Vates pro ratione motiva ad sperandum assumpsit adjutorium Dei.

16 Resp. ad argumentum negando min.; quia de facto & ex vi præsentis ordinationis, quæcumque à Deo sperare possumus, speranda sunt in ordine ad beatitudinem, & prop.

propter illam, tamquam propter motivum formale, vel virtuale. Unde quovis acta spei theologice nobis beatitudinem speramus, saltem implicite; quia electio medij est implicita volitio finis; quare ratione auxiliamur, & dona gratiæ speramus, ut media conducentia ad beatitudinem.

17 Ad confirmationem, nego antec., scilicet, quod omnipotentia, ut auxilians, sit ratio *sub qua* spei; quia non movet, & excitat per modum finis, & objecti; sed unice per modum mediorum, ut sperare possimus: & sic explicanda est authoritas adducta, & alia, quæ hic adducuntur a Conet. Certum ergo est, quod nemo credere, nec amare potest, Deo non protegente, & auxiliante: & tamen nemo dicit, omnipotentiam esse rationem *sub qua* fidei, & charitatis, ergo similiter, licet nemo possit sperare, nisi Deo movente, & auxiliante: cum auxilium illud sit necessarium ex parte hominum, ut sperare valeant, tamen non sequitur, quod divina omnipotentia sit ratio formalis *sub qua* sperandi. Et manifestam instantiam contra confirmationem.

18 Arguitur quod idem ideo, in probabilis sententia, divinum testimonium est ratio

formalis *sub qua* fidei; quia in illo sit ultima resolutio fidei nostræ; sed ultima resolutio nostræ spei sit in divinam Omnipotentiam, ut auxiliantem; nam interrogatus quis, quare beatitudinem speret? Responder recte; quia Deus omnipotens, & misericors in auxiliando nobis assidet ad beatitudinem consequendam: ergo &c. confirmatur ex connexione reperta inter objectum, quod speramus, & objectum, in quo speramus, quia enim, quod speratur est Deus, solum in Deo, ut auxiliante, sperare debemus: ergo Deus, ut auxilians, est ratio formalis *quæ* sperandi. Respondeo ad argumentum, omisso antec., de quo in tractu de fide negando consequentia quia resolutio spei nostræ non sit in divinam Omnipotentiam, nisi veluti in causam efficientem, & adjuvantem. Unde quæ sic responderet in argumento, licet recte responderet, non tamen formalem resolveret spem.

19 Unde ad interrogationem, illam, melius responderet, si diceret: spero beatitudinem; quia est ultimus finis, aut bonum nobis conveniens. Ratio est; quia sicut intellectus assentitur, tamquam vero apprehenso; ita voluntas sperat, & desiderat omne bonum.

num sibi conveniens. Deinde non speramus proprie, nec desideramus, nisi ea, quæ nobis conveniunt, tamquam aliquod bonum nobis; cum ergo Deus sit summum bonum nobis conveniens, hinc est, quod ipsum ut tale, sit objectum formale spei. Ex hoc patet ad confirmationem, quæ non probat Omnipotentiam esse rationem *sub qua* spei; quia licet Deus sit id, quod speratur a nobis, & in quo speramus; debet tamen dici, quod ipsum, & in ipso speramus; quia est ultimus finis noster nobis conveniens, & quia est bonus; quia si per impossibile non esset bonus, nec nobis conveniens, quamvis esset omnipotens, voluntas nostra non posset sperare illum, nec ejus visionem desiderare.

20. Arguitur ultimo: actus, quo spero proximo beatitudinem præcise, quia illi bona est, non est actus virtutis Theologicæ spei: ergo similiter, nec actus quo eam mihi spero præcise quia mihi bona est, est actus virtutis spei. Pro solutione huius argumenti, & confirmationis posita num. 3. huius argumenti. 2. sic.

QUÆST. III

An beatitudo aliena sit objectum materiale spei propriæ?

SUB alijs terminis potest proponi hæc difficultas: an ego v. g. possim sperare Petro beatitudinem spe theologica propriæ, & vere capta? Et nota, quod beatitudo Petri potest dupliciter desiderari: primo, in quantum beatitudo ipsius cedit in bonum, utilitatem, & commodum meum, & in hoc sensu certum est, quod tale desiderium, & spes est actus spei theologicæ; quia hic actus potius est de bono, & comodo mei sperantis, quàm de beatitudine Petri. Secundo potest considerari præcise in quantum beatitudo desiderata est tantum bonum Petri, absque ullo respectu boni, utilitatis, aut commodi mei desiderantis: & in hoc sensu procedit difficultas. Et sit

CONCLUSIO.

2 Non potest unus sperare spe vera, & theologica beatitudinem, ut præcise bonam alteri. Hæc conclusio satis colligitur ex N. Doct. in 3. Dist. 26. ut citò dicam. Prob.

1. ex Aug. in Enchirid. cap. 8. dicente : *spes autem non nisi bonarum rerum est , nec nisi futurarum , & ad Deum pertinentium , qui earum spem gerere perhibetur.* Pro intelligentia nota, quod Mag. Par. August. ibi distinguit spem theologicam à fide & charitate ; & spem à fide distinguit in eo , quod spes non est nisi bonarum rerum , nec nisi futurarum ; fides autem est bonarum , & malarum rerum , & etiam præsentium , & futurarum. Et per ly, *ad Deum pertinentium* , distinguit spem à charitate, quæ etiam terminatur ad bonum alienum per amorem amicitiae , & benevolentiae : per hoc excluditur responsio contrariorum.

3 Prob. secundo conclusio ex Subr. Doct. cit. sub num. 17. ubi ait : *secundum autem affectionem commodi non potest velle , nisi in ordine ad se.* Et sub num. 18. : *dico igitur , quod charitas perficit voluntatem in quantum est affectiva affectione iustitiae ; & spes perficit eam , in quantum est affectiva affectione commodi.* Hæc Doct. ex quibus formatur ratio : spes est perfectiva voluntatis secundum affectionem commodi tantum ; sed voluntas secundum affectionem commodi non est nata tendere in bonum in quantum est bo-

num , vel commodum , præcisse alteri , & non sibi : ergo nec sperare alteri beatitudinem , ut alteri bonam , & non ut bonam speranti. Maior discursus constat ex secunda autoritate Scoti ; alias male probaret distinctionem spei à charitate, quod est ejus intentum hic. Min. ex prima. Consequentia legitime inferitur.

4 Prob. 3. conclusio, à ratione : actus , quo alteri desideramus beatitudinem , vel pertinet ad amorem amicitiae , vel ad benevolentiae , consequenter ad charitatem ; ergo non est actus spei theologicæ. Prob. antec. : ad desiderandum alteri beatitudinem non determinatur voluntas , nisi prævio amore , vel charitatis , vel amicitiae , vel benevolentiae erga ipsum ; sed hoc ipso talis actus pertinet ad charitatem , amicitiam , aut benevolentiam : ergo. Prob. min. voluntas ad velle alteri conveniens impellitur amore prævio, quo illum amat ; sed talis amor prævius est , vel quia illum amat propter Deum , aut eius beatitudo cedit in gloriam Dei , & sic pertinet ad charitatem : vel est , quia alterum diligit propter bonitatem , quam in illo contemplatur , & sic amor ille , & desiderium pertinet ad amicitiam , vel benevolentiam : ergo voluntas non determinatur ad de-

Desiderium alteri beatitudinem, nisi prævio amore charitatis, amicitia, aut benevolentia.

Solvuntur argumenta.

5. Arguitur 1. auctoritate Augustini term. 11. de verbo Dñi., ubi ait: *de nullius salute dum vivit est desperandum*. Infero: ergo possumus sperare de salute aliena; alias frustra esset admonitio tanti Doctoris: ergo & possumus sperare beatitudinem alteri. Resp. disting. consequens: ergo possumus sperare de salute aliena, spe late sumpta, concedo consequ.: spe stricte capta, nego consequ. Desperatio ergo proprie sumpta est dejectio animi ad prosecutionem boni commodi, quæ vel sequitur iudicium; quo quis iudicat sibi à Deo deneganda media sufficientia ad consequendam beatitudinem; vel quo iudicat, se non cooperaturum gratia pro consecutione beatitudinis. Magnus ergo Pat. Aug. dum dicit: de nullius salute est desperandum in hac vita, sumit desperationem pro iudicio prædicto; ac si diceret: de nullo esse iudicandum, non consecuturum vitam æternam; quia illud iudicium, si est, quia iudicat alteri Deum denegaturum media, quibus possit

consequi salutem, est erroneum; si vero est; quia iudicat, alterum non cooperaturum gratia, est iudicium temerarium: Unde non est desperatio proprie sumpta, sed in lata significatione; & similiter sumenda est spes, vel late, vel proprie.

7. Arguitur 2.: charitas non solum est habitus inclinans ad diligendos nosmetipsos propter Deum, sed etiam ad diligendum proximum: & fides etiam est virtus ad credenda, quæ ad nos, & proximum pertinent: ergo & spes est virtus ad sperandum nobis, & alijs beatitudinem. Respondeo negando consequ.: disparitas; quia amor nostri, & proximi idem habet motivum, scilicet, bonitatem Dei: similiter, & fides omnium credendorum, sive à nobis, sive à proximo, nempe divinam auctoritatem in dicendo. Beatitudo autem propria, & aliena non sperantur ex eodem formali motivo; quia beatitudo propria ipsa ut conveniens speranti est motivum; aliena vero beatitudo habet pro motivo formali ipsam Personam à nobis amatam ratione bonitatis, propter quam illam amamus, & prout sic desideramus illi beatitudinem.

8. Arguitur 3. affectus, quo alteri speramus beatitudinem,

nem, ut illi convenientem, est theologicus; sed non pertinet ad fidem, neque ad charitatem; ergo pertinet ad spem. Maior pater; quia habet pro objecto ipsam beatitudinem objectivam, quæque, ut bona nobis, est objectum illius actus, seu affectus. Min. est evidens; quia si des est habitus intellectualis: & charitas habet pro objecto Deum, ut bonum in se, & non ut bonum nobis. Resp. distinguendo mai.: affectus, quo alteri speramus beatitudinem est theologicus, si talis affectus movetur in nobis ex charitate erga Deum, conc. mai.: si movetur ex naturali amicitia, vel benevolentia, nego mai., & min. quoad 2. partem, & conseq.

9 Itaque licet Deus ut bonus nobis sit objectum materiale illius affectus; tamen motivum immediatum, & specificativum affectus, quo alteri speramus beatitudinem, est ipsummet, quod est motivum amoris prævij, & necessarij, ut moveatur voluntas ad velle alteri beatitudinem. Quare erit theologicus, & actus charitatis, si alteri volumus beatitudinem propter Deum; vel quia cedit

in Dei gloriam; ac verò si tantum ex motivo amicitiae, desideramus alteri beatitudinem: talis affectus erit amicitiae, & non theologicus. Totum hoc est etiam dicendum de affectu, quo nobis proprijs propriam desideramus beatitudinem.

10 Arguitur ultimo: ex subr. Doct. cit. sub. numero 11. *§. hec etiam virtus*, ubi ait: *quia enim desidero illud mihi, vel tali, non tollitur, quin desiderem illud, ut objectum: ex quo deducit, spem esse virtutem theologiam.* Et sub num. 26. docet quod per actum concupiscentie tendit in Deum immediate, ut est bonum huius: ergo quia juxta D. & bonitas aliena est obiectum virtutis spei; & per consequens beatitudo aliena potest esse obiectum virtutis spei. Respondeo, quod Subr. Doct. hic solum intendit probare, quod virtus inclinans in Deum, ut obiectum, & bonum sive in se, sive respectu nostri est virtus theologica; quod ultro fatemur. Sed an sit virtus spei rigurose sumptæ? an vero charitatis? hic non resolvit; sed in locis allegatis pro nostra conclusione: quare istæ autoritates contra istam non faciunt.

DISP. III.

DE SPE ACTUALI, EIUSQUE ACTIBUS,
& obligatione.

Ex dictis Disp. I. quæst. I. num. 5. constat, quod spes actualis est *actus supernaturalis*, quo desideramus Deum, ut bonum nobis, cum fiducia adipiscendi in ipso nostram beatitudinem ex gratia ipsius, & ex meritis nostris. Sed quia spei plures assignantur actus, alij elicit, alij vero imperati, ut sunt amor concupiscentiæ, desiderium, expectatio, timor, securitas, & alij huiusmodi, qui plus attineant ad passionem, & effectus ipsius spei, quam ad actus; ideo in hac disputatione de principalioribus est hic nobis breviter agendum. Sed per prius sit

QUÆST. I.

In quo actu voluntatis consistat formaliter actus spei?

I SUPpono 1. cum communi Theologorum, spem actualem esse actum voluntatis expectantem ad ipsam secundum affectionem commodi, sicut, & ipse habitus spei, ut diximus disp. I. quæst. 4. Quia tamen varij sunt ejus actus; ideo dubitatur in præsentia, in quo ex illis formaliter consistat? Pro quo suppono 2. quod tam amor concupiscentiæ erga summum bonum beatificum, quam desi-

derium, & expectatio, sunt actus ipsius; cum hac tamen differentia, quod amor concupiscentiæ præscindit ab absentia, vel præsentia objecti, & solum terminatur ad bonum, & commo-~~modum~~ ipsi amanti. Desiderium respicit ipsum objectum, ut absens; Expectatio, ut adipiscendum per media proportionata. Si tales actus absolute considerentur, non convertuntur mutuo; nam solum valet; ideo desideratur, quia amatur; nam desiderium oritur ex amore objecti: & similiter valet: ideo expectatur, quia desideratur.

2 SUPpono 3., quod de-

desiderium respectu objecti supernaturalis, aliud est circa ipsum bonum in se, & per se, præcursive ab omni convenientia desiderantis, & hoc proprie pertinet ad charitatem: aliud vero est, quod terminatur ad bonum, ut commodum desideranti; & hoc proprie pertinet ad spem. Suppono ultimum, quod desiderium sive pertinens ad charitatem, sive ad spem, aliud est *efficax*, & est appetitus summi boni absentis cum appositione mediorum conducentium ad ejus affectionem. Aliud vero est *inefficax*, & est idem appetitus, sed sine mediorum appositione; quare melius solet appellari *velleitas*, quæ sic explicatur: vellem mihi beatitudinem, si illius consecutio non esset ardua, seu si posset consequi sine laboribus.

3 His suppositis, quod quaeritur in præfenti est: ~~an~~ an spes actualis, quæ dicitur *expectatio*, sit intransitivæ, & formaliter idem, quod desiderium summi boni, ut commodi desideranti: an vero addat aliquid supra ipsum desiderium supra explicatum? Circa quam difficultatem duplex est sententia: prima docet, non esse idem formaliter, sed distinguî tamquam superius, & inferius, in-

cludens, & inclusum; ita ut valeat, *est expectatio*: ergo *desiderium*: non vero è contra; cum plura desiderantur adhuc efficaciter, non & consequantur. Sic noster Castillo citans plures Jesuitas, & Thomistas. Secunda per oppositum deffendit, expectationem summi boni esse idem formaliter cum desiderio efficaci illius. Sed in rei veritate, hi modi dicendi possunt reconciliari. Quare sit

Conclusio.

4 Actus supernaturalis spei, qui est expectatio beatitudinis, est idem formaliter, ac desiderium efficax ejusdem, si consideretur desiderium sub eisdem circumstantiis, & conditionibus, ac expectatio: neutiquam vero, si ab his circumstantiis præscindatur. Hæc conclusio sic explicata est in re communis. Prob. quoad 1. part.: desiderium efficax beatitudinis cum eisdem circumstantiis, & conditionibus, ac ipsa actualis expectatio, terminatur ad idem objectum materiale, & formale sub eisdem conditionibus: ergo est idem actus formaliter; cum non habeat, unde differar. Prob. antec.: in primis habet pro objecto motivo ipsum Deum,

Deum, ut summum bonum nostrum beatificum : similiter connotat ejus absentiam , arduitatem , & futuritionem ; nam si à qualibet istarum præscindatur, non erit desiderium efficax ; sed desiderium hoc modo acceptum habet quidquid actus spei , qui est expectatio : ergo desiderium sub eisdem circumstantiis &c.

5 Confirmatur: desiderium sic aptum est desiderium determinatum per circumstantias , & omnia , quæ concurrunt ad ipsum actum spei supernaturalis ; sed desiderium sic determinatum est intransitive ipse actus spei supernaturalis : ergo &c. Prob. min. : licet animal , ut sic v. g. non sit formaliter homo, tamen si determinetur ratio animalis per id, per quod contrahitur ad esse hominis , erit formaliter homo. Explicatur: non valet: *animal est homo*; quia sic sumitur præcursive à ratione determinante; *valet vero*, *animal rationale est homo* : sed nihil aliud formaliter est animal rationale, quam homo, aut è contra: ergo similiter ; si desiderium sumatur prout terminatur ad idem objectum, & sub eisdem circumstantiis, sic erit intransitive idem formaliter , quod expectatio, & spes.

6 Prob. 2. pars conclusionis , scilicet, quod si de-

siderium sumatur præcursive à circumstantiis ipsius spei , aut præcursive ab ejus objecto sub eisdem circumstantiis, sic non erit idem formaliter cum expectatione , & spe, sed se habebunt tamquam inferius , & superius, ut aiebat prima sententia. Probatur, inquam ; si desiderium sumatur præcursive ab objecto motivo ipsius spei , sic desiderium efficax potest esse virtutis charitatis : ergo &c. Prob. antec. : desiderare diligere Deum , quia summè diligibilis est ; aut desiderare implere Dei præcepta solum , ut ejus voluntas impleatur , & sic similiter omnes alæ virtutes, est actus charitatis : similiter desiderium efficax terminatum ad bonum absens , sive arduum, sive non arduum , non expectat ad spem ; cum objectum huius, juxta omnes, includat arduitatem in consequendo ; sive hæc sit ratio formalis motiva , ut volunt aliqui ; sive sit tantum conditio , de quo quæst. 2. disp. ant. : ergo si desiderium præscindat à circumstantiis spei, non est actus ipsius.

7 Prob. ultra , quod non sit idem formaliter , ac expectatio præcursive à circumstantiis , licet terminetur ad idem objectum : varietas circumstantiarum circa idem objectum variat

riat actus; ut de actu *spei*, & *tenitionis* docet hic expressè Subr. Doct.; cum solum differant penes absentiam, & presentiam ejusdem objecti: ergo licet desiderium terminetur ad idem objectum motivum, ac expectatio, scilicet, ad beatitudinem objectivam; si tamen præscindit ab aliis circumstantiis *spei*, non erit formaliter expectatio. Confirmatur: si præscindatur, v. g., à promissione divina, quæ est conditio simpliciter requisita, tunc casus, licet fieret quantum posset, non posset habere actum *spei*; sed circa id, quod potest affequi, positis omnibus requisitis, excepta promissione, non potest esse expectatio supernaturalis, & infallibilis, ut per se patet: ergo &c.

8 Dices 1.: desiderium respicit res tam malas, quam bonas; sed hoc non pertinet ad *spem*; cum hæc sit solum boni: ergo &c. Respondeo, negando maiorem. Propriè enim non desideramus, nisi quod apprehendimus, ut bonum, nec expectamus rem, nisi ut bonam apprehensam, sicut nihil fugimus, nisi quod apprehendimus ut malum. Dices 2.: damnati desiderant beatitudinem; sed illi non habent *spem*: ergo desiderium non est actus proprius *spei*. Res-

pondeo distinguendo mai.: damnati desiderant *inefficaciter* beatitudinem, conc. maiorem: *efficaciter*, & *absolutè*, nego mai.; & omitto min., de qua disp. seq. Aliæ difficultates, quæ hic obijciuntur, sunt parvi momenti, & de facili solvuntur ex diut. nostræ conclusionis.

QUÆST. II.

An actus spei procedat à voluntate, ut concupiscibili, vel ut irascibili?

I EX dictis in Animalica constat, appetitum ut ne dividi in *concupiscibilem*, & *irascibilem*. Quia appetitus licet in sensibus realiter differant, ut pote pertinentes ad distinctas potentias; in voluntate vero solum differunt penes objecta, circa quæ sub his affectibus tendit voluntas. Appetitus ergo concupiscibilis est ille, qui actu *prosecutionis* tendit in bonum sibi commodum: & actu *fugæ* respuit oppositum; v. g., cibus est primum objectum appetitus concupiscibilis, & carentia cibi est objectum fugæ ejusdem. Irascibi-

bilis est, qui versatur immediate erga actum nolitionis circa impedimenta objecti appetitus concupiscibilis: & etiam actum volitione, quo vult vindicari de illo, tamquam impediendi id, quod appetit. Unde in utroque appetitu est duplex actus; nam in concupiscibili ex *velle* objecti sequitur immediate nolle illius carentiam; & in irascibili ab opposito; ex *nolle* impediendi id, quod appetit, sequitur, velle vindicari de illo.

2. Torum hoc declarat Doct. in 3. dist. 34. §. *notandum* in appetitu gustativo canis. Primum objectum, quod concupiscit est cibus: & primum, quod refugit eodem appetitu est carentia cibi: prohibens autem cibum offendit ipsum; & sic irascitur contra illum, & non vult tale impediens; & ex consequenti vult vindicari de illo ipsum mordendo, aut alio modo. Hoc modo accidit in voluntate; nam primum concupitum est bonum sibi; primum quod respuit, est carentia talis boni: & isti actus conveniunt sibi, ut est potentia concupiscibilis. Impediens vero consecutionem illius est primum objectum illius appetitus, ut irascibilis; & sic non vult tale impediens: & ex isto *nolle* sequitur velle vindictam de impediendi; & isti actus perti-

nent ad voluntatem, ut irascibilem. His notatis, fit

Conclusio.

3. Actus spei supernaturalis per se, & directe oritur à voluntate, ut concupiscibili, secundo vero, etiam ut irascibili. Est communis inter Scotistas contra aliquos Antiquos. Prob. quoad 1. partem: objectum per se motivum spei supernaturalis est Deus, ut summum bonum nostrum beatificum; sed Deus hoc modo acceptus est objectum affectus concupiscentiæ supernaturalis; quapropter docet Scotus dist. 36., quod spes perficit voluntatem secundum affectionem commodi: ergo actus spei &c. Quod verò actus fugæ, seu nolitionis carentiæ summi boni, fit etiam à concupiscibili, constat; nam hoc ipso, quod actu prosecutionis concupisco aliquod bonum; renuo illius carentiam; alias simul vellem contradictoria, quod in volente ordinate est impossibile.

4. Prob. conclusio quoad 2. partem, scilicet, quod actus spei etiam oriatur secundo ab appetitu, ut irascibili. Ab eodem objecto specificatur volitio finis, & mediorum pro consecutione

tione illius : ergo nolle peccata, mundum, carnem &c., ut impediētes consecrationem beatitudinis, specificatur ab eodem objecto propter cuius consecrationem nolo talia impedimenta; & ex consequenti velle vindicari de illo, qui talia impedimenta ponit, specificatur ab eodem motivo spei : ergo reducuntur ad eandem virtutem, ad quam pertinet concupiscere tale bonum. Deinde, actus irascibilis est propter actum concupiscibilis, tamquam propter finem; sed *propter quod unumquodque est tale, & illud magis* : ergo magis pertinet ad spem oriri a voluntate, ut concupiscibili, quam ut irascibili; & consequenter &c.

5 Dices contra istam conclusionem : actus spei distinguitur ab actu charitatis, non solum ex parte objecti motivi, sed etiam ex parte objecti receptivi formaliter quo talis; sed hoc non potest esse, nisi spes pertineat ad voluntatem ut irascibilem, & charitas ut concupiscibilem : ergo &c. Probatur min. : objectum per se concupiscibilis est bonum delectabile præcise ab arduitate, & difficultate illud obtinendi : objectum vero irascibilis est bonum arduum, seu difficile consequi ratione impedimentorum; sed

charitas per se respicit bonum delectabile præcise ab arduitate; spes vero respicit ipsum ut arduum : ergo actus spei per se pertinet ad irascibilem.

6 Respondeo concessa mai., negando min. : ad probationem dico : quod tales virtutes distinguuntur necdum ex parte objecti formalis, ut constat ex dictis quæst. 2. Disp. antec.; sed etiam aliquomodo ex parte subjecti receptivi, secundum duplicem acceptionem, quam dicit voluntas, iustitiæ, scilicet, quæ pertinet ad charitatem; & concupiscentiæ, quæ expetatur ad spem. Arduitas vero, aut difficultas assequendi tale objectum non est ratio formalis spei, sed solum conditio necessario requisita, ut ibi diximus conclus. 1.. Quare distinctivum harum virtutum charitatis, & spei stat in hoc, quod bonum in se, & propter se est objectum charitatis : ut commodum vero nobis est objectum virtutis spei.

QUEST. III.

An sit actus spei supernaturalis operari intuitu retributionis aeternae?

I **O**Mne agens agit propter finem; maxime rationale: sed finis cuiuscunque operis alius est *intrinsecus*, qui dicitur *finis operis*; alius *extrinsecus*, qui est *finis operantis*. Unde quodlibet agens rationale potest moveri ex variis motivis ad operandum, tam in virtutibus naturalibus, quam supernaturalibus; si namque praecise moveatur ex objecto per se intrinseco, & motivo talis operationis; solum pertinebit operatio ad illam virtutem ex cuius motivo ortum ducit: si vero propter aliud motivum ab illo intrinseco operetur, etiam sumit aliam honestatem, aut malitiam, secundum quod finis operantis fuerit.

2 Unde, prout ad praesens attinet, ex triplici motivo potest homo operari. Primo, praecise propter honestatem repletam in objecto per se motivo ipsius actus; secundo ad serviendum Deo praecursive ab omni respectu quoad nos, scilicet, pra-

mii, aut poenae: tertio, propter retributionem eorum, quae sunt promissa bene operantibus. Ex his tribus operationibus prima pertinet ad ipsam virtutem, ad quam pertinet operatio; secunda ad charitatem; & tertia ad spem. Sed ultra nota, quod hae operationes, aliae sunt elicited, ut quae fiunt ex motivo intrinseco ipsius virtutis. Aliae vero imperatae; & sunt quae fiunt ex motivo extrinseco ipsius, seu ex fine operantis. Quod ergo in praesenti queritur, est, an opera, quae fiunt intuitu retributionis aeternae, seu beatitudinis (dummodo fiant ex gratia Dei, & simul ex nobis) sint vere, & proprie actus imperari spei supernaturalis; & consequenter sancta, & honesta. Sit

Conclusio.

3 Operari intuitu retributionis aeternae est actus imperatus spei supernaturalis, utilis, & honestus. Est de fide, & constat ex propos. damnat. à Gregorio XI., quae sic dicebat: *illi, qui amant Deum propter hoc, ut det eis gloriam caelestem, vel bona temporalia, vel timent Deum propter hoc, ut non det eis poenam infernalem, vel labores temporales, faciunt de*

prima intentionem secundam, & de secunda, primam, & eorum intentio est prava. Constat etiam ex sac. scriptura, ut ex illo Psalm. 118.: inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in eternum propter retributionem. Et in Trid. sess. 6. can. 31. ubi contra Luth. definitur: si quis dixerit justificatum peccare, dum intuitu eterne mercedis bene operatur, anathema sit.

4. Prob. 2. conclusio ratione Doct. in 3. dist. 26.: actus tendens in objectum bonum, & debite circumstantionatus, est bonus, & honestus: sed huiusmodi est actus spei, ut terminatus ad vitam eternam, tamquam præmium, & retributionem observantiæ mandatorum Dei: ergo &c. Prob. min.; nam desiderare Deum ut nobis bonum per media proportionata, & à Deo præcepta, est actus habens objectum bonum, & debite circumstantionatus; sed sic se habet actus spei, qui est formaliter expectatio futuræ beatitudinis, veniens ex gratia Dei, & meritis propriis ortis ex gratia ipsius: ergo &c. Confirmatur: Sanctum, & bonum est operari secundum id, quod Deus præcipit bene operari; sed Deus non solum præcipit bene operari propter se ipsum, sed etiam

ratione præmii à se promissi, juxta illud Deuteronom. cap. 12.: *observa, & audi omnia, quæ ego præcipio tibi, ut bene sit tibi: ergo &c.*

5. Hoc etiam est dicendum de operantibus bene ad evadendas poenas Inferni, qui habent motivum attritionis supernaturalis; nam tales operationes non possent esse attritiones supernaturales, nisi essent bonæ, & honestæ. Et hoc docetur à Trid. sess. 6. cap. 8. ubi ait: *si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit.*

Solvuntur argumenta.

6. Arguitur 1.: operari intuitu retributionis eternæ est operari potius ex amore proprio, quam ex amore Dei; sed huiusmodi operatio non est bona, sed vituperabilis: ergo &c. Maior constat; quia hoc modo, seu ex hoc motivo operari est operari propter propriam utilitatem, & convenientiam. Min. probatur: ex cap. 1. Malachia, ubi Deus quæritur de suis Ministris, quod solum ser-

vie-

viebant propter emolumentum; & ex parabola boni Pastoris, ubi solum laudatur bonus Pastor, qui ponit animam suam pro ovibus suis; & reprehenditur Mercenarius, qui eas tempore necessitatis relinquit. Deinde, sic operari magis ex amore proprio, quam Dei, est commutare finem ultimum in non ultimum; sed hoc est vituperabile, & inhonestum: ergo &c.

7 Resp. disting. mai.: operari intuitu retributionis eternę est potius operari ex amore proprio supernaturali, & prout regulatur per fidem, divinamque legem, conc. mai.: ex amore proprio naturali, & non regulato per fidem, nego mai.; in versis terminis dist. min., & neg. conseq. Itaque licet operari ex amore proprio naturali, & non regulato per fidem, divinamque legem, non sit bonum, & honestum; tamen operari amore proprio supernaturali, sicque regulato, honestum, & bonum est; licet verum sit, quod non sit tam rectum, ac operari ex solo Dei amore, qui est actus charitatis.

8 Ad prob. minoris dico, solum reprehendi amorem Mercenarium temporalem, id est, quando solum operatur ex motivo accipiendi bona tem-

poralia; nam si operetur primò ad implendam obligationem, & secundario propter retributionem temporalem, hoc bonum est, ut ait Apost. 1. ad Corinth. 9.: *qui in sacrario operantur, quę de sacrario sunt, edunt; & qui Altari serviunt, de Altari percipiunt.* Operari ergo intuitu retributionis eternę, licet non sit ita perfectum, ac operari ex nudo amore Dei; est tamen sanctum, & utile; cum Deus etiam hoc velit, ut facilius nostrum amorem erga ipsum capteret; quia, ut ait Doct., hoc modo operari tendit ulterius, saltem imperative, ex charitate, ut Deus plus ametur à nobis in se.

9 Arguitur 2.: operari intuitu retributionis est actus illius virtutis, ad quam pertinet operatio: ergo non est actus spei. Prob. antec.: dare elemosynam, & servare castitatem, licet fiat ex motivo retributionis eternę, sunt actus charitatis, & castitatis: ergo pariter. Resp. disting. antec.: operari &c. est actus *elicitus* illius virtutis, conc. antec.: actus *imperatus*, nego antec. & conseq. Et sic distinguitur probatio. Itaque, actus dicuntur elicti ab illa virtute, ad quam specificè expectant; imperati vero à spe, quando fiunt ex ejus mo-

ti-

tivo ; sicut si fiant solum ad
serviendum Deo, & propter ejus
amorem, sic sunt imperati à
charitate ; & similiter si propter
præmium æternum, sunt impe-
rati à spe ; & tandem si solum
propter propriam illorum ho-
nestatem, sic solum expectant
ad propriam lineam, & virtu-
tem, cuius sunt tales.

10 Arguitur 3. : actus
non habens pro objecto moti-
vo, aut terminativo Deum,
ut summum bonum nostrum
beatificum, non potest esse ac-
tus spei ; sed operari timore
pœnarum inferni non habet pro
objecto motivo, aut termina-
tivo Deum ut summum bonum
nostrum : ergo &c. Probatur
min. : objectum tam motivum,
quàm terminativum huius ti-
moris sunt ipse pœnæ ; cum
ex metu illarum moveatur ad
bene operandum : ergo &c. De
hoc argumento quasi. seq.,
Nunc breviter respondeo, quod
talis timor, etsi immediate non
tendat in Deum, tendit tamen
mediate, & reductive, in quan-
tum tales pœnæ sunt incompo-
sibiles cum possessione summi
boni, quod desiderat : & sic ex
amore concupiscentiæ, & af-
fectu commodi, quo desiderat
beatitudinem, oritur timor cir-
ca peccata, ut demeritoria ip-
sius ; & circa pœnas æternas,

ut pote impossibiles in eam
beatitudine. Sed pro ulteriori
solutione sit.

QUÆST. IV.

An, & qualis timor sit
actus spei superna-
turalis ?

Timor in communi ni-
hil aliud est, quam
fuga alicuius mali imminenti.
Et est triplex : *naturalis*, *hu-
manus*, & *divinus*. Primus est
actus, quo naturaliter quodli-
bet animal fugit omne malum ;
& hic residet in potentia sen-
sitiva, & per se, nec est bonus, nec
malus moraliter ; & talis fuit
ille, quo Xptus Dñus timebat
mortem, dum dicitur : *cœpit
pavere*, & *tedere*. Humanus,
qui & mandatus dicitur, est,
quo timens malum, quod ab
hominibus inferri potest, sine
ullo respectu ad Deum. Timor
divinus, est qui oritur ex aliquo
motivo supernaturali. Sed hic
timor adhuc est.

2 Triplex : filialis, sci-
licet, *servilis*, & *initialis*. Ti-
mor filialis est, quo quis timet
Deum offendere, solum, quia
summe bonus est ; & in isto
sunt

sunt duo munera, & officia, scilicet, timere, ne offendamus Deum, quem diligimus; & ne separemur ab eo: Quare facit etiam, nos revereri Deum; & ob hoc dicitur etiam reverentialis. Isti vero conceptus sunt separabiles in illo; nam in via habet timere Deum, ne illum offendamus, & ab illo separemur. In Patria vero, solum conceptum ipsum reverendi, de quo dicitur: *timor Domini sanctus permanens in seculum seculi*. Ille timor nascitur ex amore charitatis, quo Deus diligitur in se, & per se, solum, quia summè diligibilis est. Et de hoc expressè non procedit difficultas.

3 Timor servilis est, quando quis timet, Deum offendere, non propter ejus summam bonitatem infinite diligibilem, sed propter poenas aternas, seu amissionem gloriæ, quam propter peccata incurrit: & dicitur servilis; quia sicut primus est proprius filiorum Dei, qui solum moventur ex amore; sic iste est proprius servorum, qui magis ex metu poenarum solent moveri ad serviendum Deo, quam ex vero, & nudo amore. Timor initialis est mixtus ex filiali, & servili: & sic, quando quis timet Deum offendere, tum quia summè bonus est, &

diligibilis; tum quia justus in retribuendo, & puniendo, dicitur timor initialis. Appellatur sic; quia communiter reperitur in principiantibus servire Deo in veritate. Isti enim partim moventur ex bonitate Dei; partim ex retributione aterna ad illum diligendum; & ab opposito, ad Deum non offendendum moventur, tum ex metu amittendi summum bonum; tum ex metu incurrendi aternas poenas.

4 His ergo suppositis, quod id præsentis, quaeritur est, an aliquis ex his timoribus pertineat ad virtutem spei? vel *elicitivè*, vel *imperativè*: elicitivè v. g. quando elligo actum positivum sperandi beatitudinem ex motivo proprio ipsius, scilicet, quia mihi est bona, & commoda: & imperativè, quando ex ejus motivo eliciuntur actus aliarum virtutum. Et in primis certum est, quod timor, nec naturalis, nec mere mundanus, non est actus virtutis spei; quia hic, mere oritur ex consideratione poenarum temporalium, ne amittat vitam, famam, honores, aut divitias, & hic timor non deseruit ad consecutionem vitæ æternæ, ut patet ex proposito. 57. damn. ab Innoc. XI. Quare difficultas est de timore ser-

vili, & initiali. De quibusque sit.

Conclusio.

5 Timor servilis, & etiam initialis. (ex se ea parte, qua accedit ad servilem) oriuntur à virtute supernaturali spei. Et hoc vel elicitive, vel saltem imperative. Est communis, & probatur 1. ex Scriptura; nam Proverbior. 8. dicitur: *timor odit malum :: time Deum, & recede a malo*; & 16.: *Radix sapientie est timere Deum*. Confirmatur ex Trid. (sess. 14. cap. 4. approbante poenitentiam ex poenarum metu, si voluntatem peccandi excludat cum spe venie, & dicit, eum esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus. Et etiam tenet, peccatores disponi ad justificationem per timorem justitie divine, quo utiliter concussi ad considerandam divinam misericordiam, in spem eriguntur, fidentes Deum propitium sibi fore &c. : ergo spes influat cum timore, & per timorem poenarum ad actum poenitentiae; sed hic timor est servilis: ergo &c.

6 Prob. conclusio ratione de timore servili: hic timor oritur ex amore servilis; sed amor servilis, seu propter retri-

butionem glorie, in quantum nobis bona, est actus proprius spei, ut constat ex dictis quasi. antec. : ergo etiam timor servilis. Consequenter constat; quia eadem virtute, qua amo aliquid, nolo ejus oppositum. Hac eadem ratione probatur, quod timor initialis, ex se ea parte, qua accedit ad servilem, oriatur à virtute spei; nam timor oritur ab ea virtute, à qua oritur amor sibi oppositus; nam ex quo amem aliquod objectum, nascitur timor illud amittendi, quando ejus consecutio est contingens, & ardua; vide dicta quasi. 2. num. 1. & 2. huius; sed ex virtute spei oritur amor Dei, ut commodi nobis: ergo & timor ipsam amittendi, ut nobis commodum; & oritur timor initialis, prout hic accedit ad servilem. Quando procedat elicitive, & quando imperative, constat ex dictis, num. 9. quasi. antec.

Solvuntur argumenta.

7 Arguitur 1. ex Div. Augustino Conc. 25. in Psalm. 118. ubi ait: *timor, quo non amatur justitia, sed timetur poena, servilis est; quia carnalis; & ideo non crucifigit carnem,*

carne, & vivit peccandi voluntas; sed timor, in quo vivit peccandi voluntas, non oritur a virtute spei; cum sit malus: ergo &c. Confirmatur: qui operatur ex virtute supernaturali spei, operatur bene; cum operetur prout oportet ad salutem; sed juxta eundem August. in Enchirid. cap. 21.: *qui timore aliquid facit, etsi bonum sit, quod facit, non bene facit*: ergo &c.

8. Respondi explicando August.: timor, in quo non amatur justitia, est carnalis, quando simul adest peccandi voluntas, conc. mai.: quando hæc excluditur, nego mai.. Et concess. min. nego. consequ. Eodem modo explicatur auctoritas confirmationis. Verum ergo est, quod si cum timore servilis perseveret voluntas peccandi, talis timor est malus; sed si cum ipso timore stet voluntas non peccandi, sic est bonus, & ortus ex speciali influxu Spiritus Sancti, ut diximus ex Concil. Trident. cit. num. 5. huius. Nec in isto timore excluditur omnino amor justitiæ; cum oriatur ex amore beatitudinis, seu ipsius Dei, prout est nobis bonus, & commodus.

9. Arguitur 2.; si timor servilis oriretur ex virtute spei, daretur in quocumque subjec-

to, in quo esset, virtus spei supernaturalis; sed hoc est falsum: ergo &c. Probi. min.: in Gloria datur virtus spei; sed ibi non datur timor; cum ibi nullum malum imminere possit: ergo &c. Resp. quod timor servilis datur in quocumque subiecto, in quo est virtus spei rigorose sumptæ, in Patria verò datur timor filialis; non secundum, quod exprimit metum separationis; sed secundum quod exprimit summam reverentiam ortam ex cognitione supremæ Maiestatis Dei, de quoque intelligitur illud Psalmi: *timor Domini sanctus permanens in seculum seculi*. De hoc argumento erit sermo disp. seq. quest. 2.

10. Arguitur 3.: timor est ultimus ex donis Spiritus Sancti; sed dona Spiritus Sancti sunt realiter distincta à virtutibus infusis, & acquisitis, quales sunt theologales, & cardinales: ergo timor &c. Min. constat ex Sac. Scriptura. Resp. conc. mai. negando min.. Ad probationem dico, quod Sacra Scriptura ponit dona Spiritus Sancti secundum suos actus distincta ab habitibus virtutum infusarum: non vero secundum habitus. De hoc agemus, si per tempus licuerit, tract. 7. agendo de donis Spiritus Sancti. Vide

N. Mastrium quæstione ult. super 3. sententiar.

QUÆST. V. ET ULTIMA.

An : quomodò : quoque tempore obligent actus spei supernaturalis ?

I **R**esolutio huius difficultatis quoad omnes suas partes sufficienter constat ex dictis quæst. 3. disp. 9. tract. antec. Unde ibi dicta hic sunt recolenda. Et sic breviter ab hac difficultate me expediam. Dico 1. : datur præceptum divinum sperandi. Prob. 1. ex Apost. ad Hebr. 11. : ubi ait : *credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se, remunerator sit* ; sed præceptum credendi, Deum esse remuneratorem, infert præceptum, & obligationem sperandi remunerationem à Deo ; imo ad hoc dirigitur illud præceptum, ut, scilicet, credendo Deum remuneratorem, erigatur animus spe remunerationis, & retributionis ad bona opera exercenda : ergo &c. Confirmatur ex prima proposit. damnata, ab Alexand. VII. quæ dicebat : *homo nullo unquam sue vite tempore tene-*

tur elicere actum fidei, spei, & charitatis, ex vi præceptorum divinatorum ad eas virtutes pertinentium. Confirmatur ex paritate actuum fidei, & charitatis, de quibus datur tale præceptum divinum.

2 Dico 2. : præceptum eliciendi actum spei obligat perse, saltem in ingressu morali usus rationis, semel in anno, in articulo, vel periculo mortis : & quando urget gravis tentatio contra spem. Indirectè vero, & per accidens obligat, dum urget aliud præceptum, quod sine actu spei impleri non potest. Conclusio quoad omnes partes est communis inter Theologos. Et satis probatur ex dictis in tractatu antec. loc. cit. Prob. nunc specialiter : spes insuffla est à Deo, ut spe æternæ retributionis, & mercedis erigatur animus ad superandas difficultates, & ad resistendum in bello adversarijs, & inimicis nostris ; sed hoc est necessarium in ingressu morali usus rationis, quando incipit bellum : & in articulo, vel periculo mortis, quando finitur in processu vitæ, ad minus semel in anno, sicut de præceptis poenitentiae, & Eucharistiæ dicitur : & demùm, dum urget vehemens tentatio contra spem : ergo his omnibus temporibus urget

get præceptum eliciendi actum spei.

3. Quod vero urgeat indirecte, & per accidens, urgente alio præcepto, quod sine exercitio spei observari nequit, patet; quia præceptum directe cadens super ullam materiam, indirecte cadit supra id, sine quo observari non potest in tali materia; nam alias se exponeret periculo frangendi, omittendo id, sine quo impleri non potest; ergo spes indirecte, & per ac-

cidens &c. Nota, quod hic solum loquimur de præcepto positivo spei; nam de negativo dicendum est, quod obligat semper, & pro semper, ut & nos dicemus disp. ultim. huius agendo de desperatione. Qui plura desideraverit circa quæst. 3., & 4. huius disp., videat Cassuistas de Sacramento Pœnitentiæ, agendo de attrit. supernaturali, ubi abunde ea inveniet; nam dicta pro nostro instituto sufficere videntur. Sit ergo.

DISP. IV.

DE SUBJECTO SPEI THEOLOGICÆ.

EX dictis quæst. 4. disp. 1. huius ostensum est, quod subjectum immediate receptivum spei est voluntas, & non intellectus. Unde in præsentī non querimus de hoc subjecto, sed solum de illis Personis, in quibus datur, & conservatur virtus supernaturalis spei, & hoc tam secundum actum, quam secundum habitum. Pro quo sit.

QUÆST. II.

In quibus viatoribus sit spes theologica?

TAMquam quid certum suppono, spem theologicam esse in omnibus

Viatoribus iustis; quia ut declaratum est in Trid. sel. 6. cap. 7.: in prima justificatione simul cum gratia accipit homo fidem, spem, & charitatem. Difficultas ergo est: an spes maneat in peccatoribus, quibusque peccatoribus: an in hæreticis: an in animabus Purgatorii, quæ ali-

aliquomodo viatrices sunt, in quantum non pervenerunt ad ultimum suum terminum. Et tandem an permaneat in damnatis. De Beatis enim, sicut & de Christo Domino, erit specialis sermo quæst. sequenti. Quare istam quæstionem breviter resolvam.

2 Dico primo: spes theologica est in peccatoribus fidelibus, qui non sunt rei peccati desperationis. Est communis, & probatur primo paritate fidei, quæ non amittitur, nisi per peccatum infidelitatis ex Trid. sess. 6. cap. 15.: ergo spes etiam solum amittitur per peccatum, vel infidelitatis, vel desperationis, & non per ullum aliud. Quod vero spes amittatur per peccatum infidelitatis constat; quia spes regulatur per fidem, istaque est fundamentum illius; sed ablato fundamento, & regulativo, aufertur & regulatum: ergo spes non manet cum peccato infidelitatis, nec desperationis. Confirmatur: sola charitas unit perfecte hominem cum Deo, pugnatque cum omni peccato lethali: ergo quia spes componibilis est cum omni peccato, quod non fuerit infidelitatis, aut desperationis. De hoc amplius dum de peccato desperationis agamus disp. ult. huius.

3 Dico 2.: spes non est in hæreticis, nec in alijs infidelibus, nec in damnatis. Prima, & secunda pars huius conclusionis constat ex immediate dictis, scilicet; quia spes regulatur per fidem promissoriam; sed in hæreticis, & alijs infidelibus non est fides: ergo nec spes. Tertia conclusionis pars etiam constat; quia damnati sunt in desperatione æternæ salutis: ergo non est illis spes. Deinde sunt in termino, per quem constituitur impossibilis assecutio beatitudinis; sed de impossibilibus non est spes: ergo damnati eam non habent.

4 Dices contra has conclusiones: licet infidelitas, & desperatio pugnent cum actu spei, non pugnant cum habitu illius: ergo habitus spei manet in ipsis. Prob. antec.: infidelitas, & desperatio sunt actus 2.: sed habitus cuiuscunque actus non pugnat cum actibus ei oppositis; quia habitus est actus 1., qui non est inconiungibilis cum contrario sui actus secundi: ergo. Respondeo distinguendo antec. licet &c. non pugnant cum habitu illius *physice*, & *ex natura rei*, conc. antec.: *ex ordinatione divina*, & *demeritorie*, nego antec. & conseq.: eisdem terminis distinguitur *minor*

minor probationis. Hoc argumentum si probaret, probaret utique, habitum charitatis non amitti per odium Dei, nec per ullum aliud peccatum mortale, quod absolute est falsum, ratione repugnantiae demeritoriae ex ordinatione divina cum actu immediate contrario actui, in quem per se primo inclinatur habitus supernaturalis.

5 Dico 3.: spes manet in animabus Purgatorij. Est communis, & probatur 1.: animae in Purgatorio habent objectum spei absens, & futurum, & aliquomodo arduum: ergo & spem. Hæc conseq. constat; quia hoc est, quod requiritur ad actum spei. Antec. quoad 1. & 2. partem constat; quia non habent possessionem, & retentionem beatitudinis; & etiam habent arduitatem; quia ibi necesse est, ut sustineant plura tormenta ad hoc, ut perveniant in possessionem beatitudinis.

6 Dices 1. contra istam conclusionem: spes non est nisi de contingentibus; sed beatitudo non est contingens respectu animarum Purgatorij; quia infallibiliter est futura: ergo &c. Prob. mai.: sic se habet spes circa bonum consequendum, sicut timor circa malum

vitandum; sed timor non est, nisi de malo contingenti: ergo nec spes. Respondeo negando maiorem, & minorem probationis. Timemus enim mortem, quæ necessario eventura est. Timuit Christus Dominus suam passionem, & mortem, quam agnoscebat infallibiliter eventuram, ut constat ex illo Marci cap. 14.: *cepit pavere*. Unde communiter docent Theologi in Christo Domino fuisse verum timorem suæ Passionis, & mortis.

7 Dices 2.: spes est de bono arduo; sed non est arduum, quod necessario est obtinendum, & de cuius acquisitione est omnimoda securitas, uti evenit in animabus Purgatorij: ergo in ipsis non est vere spes. Aliqui respondent negando mai.; quia si arduitas sumitur pro difficultate, vel dubietate potius retrahit à spe, quam ad ipsam conducit. Unde in Immaculata Virgine fuit spes, & tamen non fuit arduitas; cum semper operaverit cum facilitate, & jucunditate. Sed conformiter ad probationem conclusionis respondeo negando min. argumenti; quia beatitudo non est ab eis assequenda, nisi post plures, ac terribiles poenas; quod absdubio ipsis valde arduum erit. Nec omnimoda securitas excludit spem; quia

Apos.

Apostoli post confirmationem in gratia habebant certitudinem de sua beatitudine absque contingentia; & tamen retinuerunt virtutem spei theologicæ.

QUÆST. II.

An in Beatis detur spes theologica?

I. Circa præsentem difficultatem, quæ procedit, tam de spe habituali, quam actuali, variant Scotistæ; eo quod in hoc puncto non sit satis expressa mens nostri Doctoris, ut ait Mastr. hic, quæst. 18. Proculius clariori, & breviori resolutione, noto 1., quod spes, in sententia asserente permanere in Beatis, respicit pro objecto motivo ipsum Deum, ut commodum nobis, præscindendo ab imperfectione absentiae, quæ excitat ejus desiderium, & a perfectione præsentiae, quæ movet ejus affectum complacentiae in possessione illius. In sententia vero oppositum tenente, licet objectum motivum spei sit ipse Deus, ut commodus nobis; tamen includit, tamquam conditionem simpliciter necessariam, absentiam, futuritionem, & arduam in ipsius consecutione,

unde consequenter dicunt, quoad cum in Patria deficiant hæ conditiones, evacuatur etiam spes.

2. Noto 2., quod varij assignantur actus spei. Quidam conveniunt ei sub expresso nomine spei, & prout tendit in suum objectum, ut absens, futurum, & arduum. Huiusmodi sunt desiderium stricte acceptum, confidentia in divina promissione, & erectio animi, seu expectatio beatitudinis ex gratia Dei, & nostris meritis. Alij sunt, qui ei conveniunt, quod habet suum objectum præsens in ratione sibi commodi: & tales sunt, *quiescere, gaudere, & delectari* in illo ut tibi commodo.

3. Suppono 3.: quod etiam in spe assignari solent aliqui actus secundarii, hoc est, erga objecta secundaria, scilicet, desiderare, & expectare resurrectionem suorum corporum, communicationem gloriæ ipsis, continuationem ipsius gloriæ, & salvationem aliorum. Unde cum hi actus sint alicuius virtutis supernaturalis, debent in Patria oriri ab aliqua virtute theologica, & non ab alia, quam a spe infusa; consequenterque hæc tam quoad habitum, quam quoad hos actus, manere debet in Patria. Unde in præsentibus quod quaeritur est, an habitus spei maneat in Beatis, & quoad quos actus.

Certè,

Certe, meo videri, multum laborant de nomine in hac difficultate resolvenda AA.; nos ut possibili modo omnem æquivocationem tollamus, eam per varias conclusiones explicabimus. Sit ergo

Prima conclusio.

4 *Habitus spei non manet in Beatis quoad actum desiderare, & sperare.* Hæc conclusio est satis expressa in nostro Doct. in 3. dist. 31. quæst. unic. §. respondeo, ubi docet: nullus ponendus est habitus manere frustra; frustra autem ibi esset habitus cuius inclinatio esset tunc impossibilis; fides autem ex ratione sua inclinatur in verum latens, secundum Glossam super illud, ad Hebræos 11.: fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Et spes tantum inclinatur in bonum absens iuxta illud ad Rom. 8.: spes, quæ videtur, non est spes, accipiendo spem pro sperato, scilicet, pro objecto. Inclinationes autem istæ non poterunt haberi in Patria, ubi erit verum patens, & bonum habitum igitur isti habitus non manebunt; quia essent superflui. Hæc Doct., in quibus nostra continetur conclusio.

5 *Probatur 2. ex definitione ipsius spei.* Spes est certa expectatio beatitudinis futuræ, veniens ex gratia, & ex meritis præcedentibus; sed hæc definitio esset omnino falsa, si spes quoad desiderare, & sperare maneret in Beatis: ergo non manet. Prob. min. ex Div. Paulo cit. à Doct. in Epist. ad Roman. 8. ubi ait: spes, quæ videtur non est spes; nam quod videt quis, quid sperat? Et ex Div. Aug. tom. 8. in Psalm. 91. ubi ait: spes enim, quæ modo vocatur, tunc non spes, sed res erit, tandiu enim vocatur spes, quandiu non videtur, quod speratur. Et paulo infra: spes rei est quæ non tenetur, adveniente ipsa re non erit jam spes; quia tenebimus, non sperabimus. Nunc sic sed Beati vident ipsum Deum, & habent ipsum Deum, & habent ipsam beatitudinem præsentem: ergo in ipsis spes non esset expectatio beatitudinis futuræ. Ex his probationibus sequitur.

Secunda conclusio.

6 *Habitus spei non manet in Beatis sub denominatione spei.* Prob. hæc conclusio: denominatio spei sumitur ex ejus præcipuo actu, quod est sperare, & desiderare beatitudinem essentialem; sed ex dictis, hic

actus non manet in Patria : ergo nec habitus , aut actus spei sub tali denominatione. Confirmatur : deficiente effectu , primario specificativo , & motivo alicuius actus , vel habitus , deficiunt etiam ipse habitus , & actus ; sed in Patria deficit obiectum , specificativum , primum , & motivum ipsius virtutis spei : ergo &c. Prob. min. licet Deus non deficiat nec deficere possit in se , deficit tamen , ut est obiectum , motivum spei ; sed hoc sufficit , ut deficiat spes , quoad denominationem : ergo &c. Prob. mai. : obiectum motivum spei est ipsa beatitudo , seu summum bonum nostrum ut absens futurum , & arduum , assequibileque ex promissione divina ; sed hoc modo tunc deficiet tale obiectum , ut per se patet : ergo &c. Confirmatur 2. ex Apost. 1. ad Corinth. cap. 13. ubi docet : *quod in via manent fides , spes , & charitas , & quod in Patria omnia evacuabuntur , præter charitatem , quæ nunquam excidet : ergo &c.*

Solvuntur argumenta contra istas conclusiones.

7. Arguitur 1. : Beati sperant , & desiderant resurrectionem , & glorificationem suorum corporum : ergo adhuc

habent ipse *desiderare* , & *sperare*. Confirmatur 1. : Christus Dominus semper fuit beatus ; sed in Christo fuit proprie spes gloriæ corporis ; cum ea fuerit ipsi ardua : ergo cum beatitudine stat spes. Confirmatur 2. : Beati de facto nobis sperant beatitudinem ; sed actus iste , quamvis imperativè pendeat à charitate , tamen elicitive est actus spei : ergo &c.

8. Respondeo ad argumentum concess. antec. , negando suppositum consequentis ; quia actus ille : non est virtutis theologicæ spei , de qua est quæstio ; spes enim in ratione virtutis theologicæ constituitur ex eo , quod Deum respiciat , ut bonum nostrum possidendum per visionem , & fruitionem : hoc tamen non habet locum in glorificatione corporis , per quam non possidetur Deus ; quia corpus erga Deum nullum actum possessionis elicere potest. Nec similiter resurrectio corporis potest amari spe theologicæ , ut medium ad ipsam visionem supernaturalem ; quia per unionem animæ ad corpus nullomodo talis visio supernaturalis animæ augebitur , nisi ad summum accidentaliter. Unde desiderium illud erit naturale , quo

naturaliter pars expectat aliam compartem.

9 Ad 1. confirmationem, nego min. loquendo de spe theologica; quia beatitudo corporis est naturalis proprietas animæ ab ea necessario promanans. Nec in Christo potuit esse ardua; quia ab initio conceptionis beatitudinem animæ possedit: & illa, ut naturalis proprietas, resumpto corpore, & beatitudine animæ necessario dimanavit. Ad 2. confirmat. nego min.; quia appetere beatitudinem proximi, quatenus est illi bona, non est propriè, & in rigore actus spei, ut ex professo manet probatum quæst. 3. disp. 2. huius.

10 Arguitur 2.: Beati possunt desiderare continuationem propriæ beatitudinis; sed actus iste, ut pote rei futuræ, pertinet ad spem theologicam: ergo in Beatis pertinet hæc virtus quoad istos actus. Confirmatur Beati possunt sperare aliquam accidentalem gloriam, v. g. novas illuminationes, aut revelationes, & alia huiusmodi: ergo in Beatis datur habitus spei quoad actus desiderandi, & sperandi. Respondeo negando min.: continuatio enim beatitudinis propriæ non potest esse objectum spei

in Beatis; non enim est illis ardua, & difficilis; siquidem perseverantia propriæ beatitudinis est illis non solum certa, sed facilis; cum modò non possint ab illa deficere, Deo non concurrente ad oppositum, sed eos in perpetua fruitione manutene[n]te, & conservante. Ad confirmat. nego antec. in sensu conclusionis; quia sicut gloria corporis non est objectum spei theologicæ, sic nec ulla alia accidentalis.

11 Arguitur 3.: & militat contra 2. conclusionem: juxta Doct. in 3. dist. 26. §. ad quæst. secundum eandem rationem formalem respicit spes objectum, & tentio; sicut eadem ratio formalis est tendendi in illud, & quiescendi in eo: ex quo sic argumentor: quoties salvatur eadem ratio motiva, & formalis alicuius potentie, aut habitus, salvatur etiam talis potentia, aut habitus; sed in Patria salvatur eadem ratio motiva tentionis: ergo & salvatur in Patria ratio formalis spei, etiam quoad denominationem; quia implicat, quod sit forma in aliquo subiecto, quin tale subiectum denominetur.

12 Respondeo explicando Doct.: secundum eandem rationem formalem respicit spes objectum, & tentio.

Ddd

lvb

sub diversis tamen conditionibus necessario concomitantibus, & distinguantibus spem à tentione, conc. auctoritatem: sub eisdem conditionibus, nego ipsam. Eisdem terminis distinguitur mai. Syllogismi. Itaque verum est, quod sub eadem ratione formali, quæ est Deus, ut nobis beatifice commodus, respicitur Deus per spem, & per tentionem; non tamen sub eisdem conditionibus simpliciter necessarijs; quia spes respicit tale bonum, ut absens, arduum, & futurum; tentio verò solum ut præsens; quæ conditiones sufficiunt ad hoc, ut eis deficientibus, deficiat objectum motivum formale spei quoad desiderare, & sperare; & consequenter quoad denominationem spei rigurose sumptæ. Sed quia argumentum supponere videtur, quod actus *tentionis*, & *gaudij* sunt actus spei, & hoc ab omnib. non admittitur, ideo ut hoc bene percipiatur, sit,

Tertia conclusio.

13. Valde probabile est, quod spes maneat in Beatis quoad actus tentionis, & gaudij. Hæc conclusio est nostri Mastrij, & quamplurium Scotistarum. Prob. à Mast. auctoritate Doct. cit. in 3. dist. 31.

§. *Viso de fide, & spe*; ubi docet, quod spes, & charitas non distinguatur ab invicem per præsentiam, vel absentiam objecti, sed ex eo præcisse, quod charitas feratur in Deum, ut in se bonus est; spes vero quatenus bonum nostrum est. Ex qua doctrina sic argumentor: charitas potest esse principium actus, quo amamus Deum absentem, & præsentem, ut bonum honestum in se, & propter se: ergo similiter habitus spei quo desideramus Deum absentem, ut bonum nostrum, poterit esse principium actus, quo amamus ipsam præsentem, ut bonum nostrum, qui actus dicitur *tentio*.

14. Prob. 2. conclusio tunc manet habitus, quando potest ferri in suum objectum formale, exercendo circa illud plures actus; sed licet in Beatis non possit exerceri actus sperandi, & desiderandi, tamen possunt exerceri plures actus ipsius, ut actus amoris erga beatitudinem, quatenus illis bona est; qui actus est amor concupiscentiæ: & actus tentionis, qui est amor, quem Beatus habet de Deo habito, & possessio, quatenus est bonum nostrum: ergo &c. Aliqui dicunt, quod hi actus sunt charitatis; eo, quod Beati in præsentia objecti beati-

tifici omnino operentur propter Deum. Sed contra : prædicti actus sunt amoris concupiscentiæ ; cum ament Deum , ut commodum sibi , & non præcisse , ut bonum in se , quod est proprium charitatis. Deinde , & si tales actus possint esse actus amicitiae erga nos , non tamen immediate erga Deum : ergo non possunt elici ab habitu charitatis.

Solvuntur argumenta contra istam conclusionem.

16 Arguitur 1. : spes essentialiter requirit absentiam objecti ; sed Beati habent Deum præsentem ; ergo nequeunt habere actum spei theologicæ ; ergo nec habitum ; quia nullum frustraneum est ibi admittendū , juxta Doct. Respondeo distinguendo mai. : spes essentialiter requirit absentiam objecti *quoad actum desiderij , & sperandi* , conc. mai. : *quoad actum tentionis* , & gaudij , nego mai. ; concess. min. nego primam , & secundam consequ. Nec habitus spei est omnino otiosus in Beatis ; quia habet actum , quem eliciat , quod est longe perfectior ; & excellentior actu sperandi , & desiderandi , quem viatores habemus.

17 Replicabis : ergo actus tentionis , & gaudij est perfectior , & excellentior , quàm actus sperandi , & desiderandi : ergo absolute , & simpliciter manet spes in Beatis. Prob. hæc consequ. : manente actu perfectiori , & excellentiori alicuius virtutis , debet manere & ipsa virtus ; sed , juxta nos in hac tertia conclusione , manet spes quoad actum tentionis , & gaudij , qui sunt longe perfectiores , & excellentiores

15 Prob. tandem conclusio : in Patria , juxta communem Theologorum , non solum manet charitas , sed etiam aliæ virtutes naturales , quas Beati habuerunt in via : ergo etiam manebit spes. Prob. hæc consequ. : ideo spes non maneret in Beatis ; quia ibi esset impossibilis ejus inclinatio in proprium suum objectum ; sed hoc dato , & non concessio , adhuc maneret : ergo &c. Prob. min. non minus repugnat in Patria inclinatio , & exercitium virtutum moralium circa propria objecta , ac inclinatio , & exercitium spei ; sed , hoc non obstante , illæ ponuntur in Beatis : ergo &c. Mai. constat ; nam ibi erit impossibilis actus justitiæ redens aliquid alicui : similiter , & temperantiæ moderans passionem ; & etiam fortitudinis ad fortiter tolerandas passiones huius vitæ : ergo &c.

cellentiores, quàm actus desiderandi: ergo manet absolute, & simpliciter spes theologica. Respond. disting. 1. conseq.: ergo actus rationis, & gaudij sunt perfectiores, & excellentiores *in se*, & *in modo attingendi suum objectum*, conc. conseq.: sunt excellentiores *quoad nostram notionem*, & *prout rigurose sumi debet spes*, nego conseq. Unde nego 2. conseq. Ad probationem dico, quod ut maneat virtus, & potentia est præcisse, quod maneat primus actus specificativus; quod non evenit, non manente desiderio. Vide dicta conclusionem primam, & secundam.

18 Arguitur 2. & est replica: in Patria cessat præcipuus actus spei, qui est desiderium: ergo & absolute habitus. Argumentum potest instari in virtutibus moralibus, quæ manent in Beatis, etsi non possit haberi eorum præcipuus actus, ut diximus in ultima probatione conclusionis. Unde dicimus, quod etsi deficiat præcipuus actus spei in Patria, hoc est magis notus, & qui dat denominationem spei; cum tamen ibi sint possibiles actus rationis, & possessionis, quoad istos probabiliter admitti potest virtus spei, estò non admittatur in eo rigore quo quoad actum desiderij, & separandi.

19 Arguitur 3. : Beati in Patria non gaudent de eadem beatitudine possessa, nec optant alijs beatitudinem, nisi ex solo motivo amoris Dei super omnia: ergo ad actus rationis, & gaudij non requiritur spes; & consequenter non datur, Prob. antec.: Beati in Patria ob summam perfectionem status omnia dirigunt in Dei gloriam: ergo omnia operantur ex solo motivo amoris Dei super omnia. Hoc argumentum etiam retorqueri potest contra omnes virtutes morales; quia cum Beatus in Patria omnia objecta honesta moraliter pure amet propter Deum summe dilectum; hinc fiet, quod honestatem virtutum moralium diligant propter Deum summe dilectum; consequenterque in Beatis nulla alia erit virtus nisi charitas; quod est contra communem Theologorum.

20 Respondeo ergo, quod sicut ex eo, quod Beati omnia propter Deum operentur, non sequitur quin operari possint propter honestatem aliarum virtutum; quia actus charitatis, sicut non tollit à Beatis alias virtutes, ita nec earum actus impedit; sic similiter, & nos dicimus de spei licet ergo gaudeant de sua beatitudine, qua-

nus in gloriam Dei cedit; quia tamen eam agnoscunt sibi simul honestissimam, & jucundissimam esse; satis consentaneum est, eos etiam gaudere de sua beatitudine sub hoc titulo honestatis, & jucunditatis.

21 Arguitur 4. : actus spei, etiam quoad tentationem, & gaudium repugnant in Patria: ergo non datur quoad hos actus Prob. antec. : actus tentationis, & gaudij sunt actus concupiscentiæ perficientes voluntatem secundum affectionem commodi; sed in Patria nullus potest exerceri actus concupiscentiæ: ergo &c. Prob. min. : concupiscentia sistit in ipso amante, ut in fine *cui*; sed hoc dedecet statui beatifico; ergo. Hoc argumentum tactum est disp. 2. huius, quæst. 1. a num. 10. ubi distinguitur de duplici amore concupiscentiæ, scilicet *inordinato* sistente in ipso amato, ut in fine *cui* ultimo: & *ordinato*, quo voluntas amat bonum æternum Deum, tanquam suum commodum, ut plus ipsum in se amet amore amicitiae, sive ut magis eo fruatur.

22 Beati ergo estò ament Deum ut commodum ipsis, non tamen ibi sistendo; quia tunc eorum voluntas non esset honesta, & recta; sed ultimate in ordine ad Deum, ut perfecte conjungantur cum ipso, tan-

quam cum ultimo fine supernaturali: & sic non referunt hoc amore Deum ad se, ut ad finem, sed proprie amant Deum sibi, hoc est, conjunctionem ipsorum cum Deo, tanquam suo ultimo fine supernaturali. Ex quo ad argumentum in forma respondeo negando antec., & explicando doctrina data mai. & min. probationis, & antec. ipsius; quia actus iste concupiscentiæ, ut pote ordinatus non est imperfectus *positive*, nec ullam imperfectionem statui beatifico repugnantem includit; licet sit imperfectus *negative*, hoc est, non ita perfectus sicut actus charitatis.

23 Arguitur 5. : hic actus concupiscentiæ, qui manet in Patria, non potest esse virtutis spei theologicæ: ergo. Prob. antec. prima, & præcipua conditio virtutis theologicæ est, quod ejus objectum sit increatum; sed objectum primum amoris concupiscentiæ non est bonitas Dei, sed commoditas, & felicitas Beati, cui ipsa divina bonitas est delectabilis: ergo &c. Resp. negando antec. & min. probationis; quia amor spei, licet pro objecto habet æternam beatitudinem, ut bonam, & commodam Personæ Beati, quam ille sibi ipsi desiderat; attamen Persona Beati non

non ingreditur objectum formale spei: & licet felicitas ipsius sit finis *cui*, non tamen ultima.

24 Arguitur 6.: actus, quo quis sperat alteri beatitudinem non est actus spei, sed charitatis: ergo & actus, quo quis complacet de propria beatitudine. Antec. constat ex dictis disp. 2. huius quest. 3. Prob. conseq.: ideo actus, quo quis sperat alteri beatitudinem, est charitatis; quia eam sperat ex complacentia ipsius Personæ, cui illam desiderat; sed etiam in Patria habet complacentiam suæ Personæ: ergo talis actus est charitatis. Pro solutione nota differentiam inter actum spei, & charitatis, & benevolentiae, quæ stat in hoc, quod actus benevolentiae semper specificatur à bonitate, & dignitate Personæ, propter quam amans movetur ad procurandum illi bonum; & sic actus iste ultimè tendit in bonitatem Personæ; actus vero spei specificatur à bono ipso, quod procuratur Personæ, nulla habita ratione personalis dignitatis, quæ amatur: & sic actus iste ultimè sistit in bono concupiscit, ut bono desideranti; hoc notato.

25 Respondeo negando conseq., & min. probationis; quia actus, quo complacet Beatus,

specificatur ex ipso bono amato; & concupiscit, in quo ultimè sistit, & non aliqua bonitate Personæ, propter quam se bonum existimet tali bono. At vero actus, quo alteri desidero beatitudinem, non ultimè sistit in ipso bono concupiscit; sed ulterius tendit in dignitatem, & bonitatem Personæ, ex qua moveor ad volendum ei tale bonum; & sic hic actus est charitatis, amicitiae, & benevolentiae. Vide dicta loc. cit., & N. Mast. hic in fine.

26 Arguitur ultimò: i.e. Beatis non manet habitus fidei: ergo nec spei. Nego conseq. & paritatem: tum, quia habitus fidei nullum actum exercere potest in Patria: tum, quia fides in omnibus suis actibus dicit imperfectionem repugnantem statui beatifico: secus vero spes; nam licet imperfectionem dicat in actibus desiderij ratione absentiae objecti; secus vero in actibus intentionis, delectationis, & gaudij. = Sed hic notare volo, quod licet hæc tertia conclusio satis probabilis appareat, forsam stando auctoritati nostri Subr. Doct., maxime in 3. dist. 31. quest. unica, probabilior apparebit opposita. Et certe, si res bene perpendatur (ut jam monui ab initio huius questionis) lis apparebit de no-

mine ; quia tota ratio huius est , quod tentio , & gaudium de re affecta manent in Bea-

tis, & hoc nullus aegat ; sed facillime negare poterit , quod hi actus sint virtutis spei rigurose sumptæ.

DISP. V. ET ULTIMA

DE VITIJS SPEI OPPOSITIS.

Duo vitia contingere possunt contra virtutem Spei ; unum per excessum ; non quod nimis speret ; sed indebito modo , quodquæ dicitur „ Præsumptio : aliud per defectum , quodque „ Desperatio „ appellatur. De his ergo est hic nobis agendum. Quare sit

QUÆST. I.

*Quid , qualequæ peccatum sit
Præsumptio ?*

Præsumptio est duplex : una , quæ est filia superbiæ , & est , qua inani appetitu homo desiderat aggredi aliquid supra suas vires. Et hæc potest esse tantum peccatum veniale , si est in materia levi ; vel mortale , si fuerit in materia gravi ; de hacquæ in præsentia non

agimus. Alia , quæ est propria huius loci , est spes obtinendi à Deo gratiam , & gloriam , aliæque dona super naturalia , aliter , quàm Deus statuit eam dare , scilicet , vel ex propriis viribus , seu per opera propria moralia , & naturalia sine omni auxilio supernaturali , sicut sperant Pelagiani vel , sperando illam consequi ex sola liberalitate , & misericordia Dei sine ulla prorsus cooperatione nostra , ut dicunt hæretici moderni cum Luther. & Calvin. Vel tandem , si aliquis statuit persistere in statu peccati mor-

talis usque ad finem vitæ, præsumens, se pœnitentiam acturum in fine vitæ cum gratia Dei. De *præsumptione* ergo sic capta agimus in præsentī. Et

2 Dico 1.: quod Præsumptio ex se est peccatum mortale contra spem theologicam. Est communis, & probatur: spes theologica inclinatur, & dicitur expectandum à Deo infinitum bonum acquirendum per media, per quæ Deus ipse vult illud concedere; sed præsumptio ex quocumque capite procedat, desiderat illud bonum aliter, quàm Deus vult illud dare, & illud à nobis desiderari: ergo *præsumptio* est grave peccatum oppositum spei. Unde Præsumptio est gravius peccatum, quàm peccata contra alias virtutes morales; & etiam, quàm peccata contra fidem; sed non est gravius peccatum, quàm desperatio, aut odium Dei, ut postea dicemus.

3 Si autem quæras, an præsumptio supponat semper peccatum contra fidem? sub distinctione respondeo. Si enim præsumens supponat, quod homo ex propriis viribus naturæ sine auxilio gratiæ supernaturalis posset consequi salutem, tunc est hæresis Pelagiana, & consequenter est contra fidem. Similiter si

supponit, quod salus nostra est Speranda à Deo, ita ut opera nostra nihil ad hoc conferant, tunc est hæresis Lutheri, & Calvinī, consequenterque hæc præsumptio est etiam contra fidem. Etiam, si quis ita præsumat de Dei misericordia, ut non credat, pœnitentiam sibi necessariam esse, sic quoque errat in fide, & hanc amittit, sicut & spem.

4 Si verò tandem ita præsumit, ut judicet, Deum in fine vitæ non defuturum sibi, sed daturum sibi gratias ad pœnitendum, & ad veniam peccati obtinendam, sicut fecit cum Latrone, tunc non errat propriè, nec videtur amittere fidem, nec spem; quia in hoc non peccat contra objectum fidei, nec spei. Peccat tamen graviter temerariè, & periculosissimè, juxta illud Ecclesiast. 5.: *ne dicas: misericordia Domini magna est, multitudinem peccatorum meorum miserebitur: misericordia enim, & ira in illo citò proxima est.* Alia erga præsumptionem vide in Cassiustis; nam dicta pro nunc sufficiunt.

*** **
*** **
*** **
*** **

QUÆST. II.

Quid sit desperatio?

I Desperatio enim supponit iudicium, seu opinionem, vel apprehensionem intellectus de arduitate vel impossibilitate consecutionis beatitudinis, aut applicationis mediorum, ex quo iudicio oritur nolitio ipsius beatitudinis. Hoc autem iudicium ex triplici capite oriri valet: primo ex falso iudicio de peccato, quod putatur irremissibile ex sua gravitate, multitudine, aut duratione: ex quo oritur induratio, & quedam necessitas, quam dum experitur peccator, desperat de venia, & refugit eam petere, sicut fecere Cain, & Judas. Secundo ex falso iudicio de Divina auctoritate, bonitate, & misericordia Dei, quam putat peccator, se non posse mereri, & ideo desperat, & cessat exorare.

4 Tertio provenire solet ex Acedia erga Spiritualia, ob nimiam inclinationem in corporalia; seu clarius; quando quis apprehendit, seriam, & efficacem consecutionem beatitudinis esse sibi valde difficilem; quia contrariam suis voluptati-

bus; quas ita perditæ amat, ut nolit eas deferere propter prosecutionem beatitudinis; ex quoque iudicio sequitur nolitio beatitudinis, ex nolitioe appositionis mediorum pro ipsa consequenda; hoc iudicium, hincque modus desperandi est communis in multis, qui quamvis sciant, & credant sibi esse possibilem suam beatitudinem, si ipsi velint cooperari cum gratia Dei; tamen ob Acediam, & difficultates, quas in prosequendo bono, & deferendis suis vitijs apprehendunt, a bonis operibus desistunt. Nunc ergo

3 Queritur **1.**: an desperatio consistat formaliter in aliquo ex illis iudiciis; an vero in nolitioe subsequuta ad iudicium? Dico, quod licet desperatio supponat opinionem de difficultate, vel impossibilitate possidendi Deum, est tamen formaliter vitium voluntatis. Hoc probatur: desperatio est vitium oppositum spei: ergo pertinet ad voluntatem. Constat consequens; quia contraria sunt in eodem subiecto; sed spes est in voluntate: ergo & desperatio. Unde sicut spes supponit actum intellectus proponentem voluntati Deum, ut summum bonum nostrum, & ut obtinendum per media opportuna, ex quo sequitur actus vo-

Ecc lun.

luntatis desiderans sibi tale bonum, & ponit media pro ipso, cum firma adhesionem, & expectationem illud consequendi, in quo stat formaliter spes; ita desperatio supponit iudicium de arduitate, vel impossibilitate applicationis mediorum, & consecutionis beatitudinis: ex quo oritur desitio; imò, & nolitio, in quo formaliter stat desperatio.

4 Quæres 2. an desperatio sit gravissimum peccatum inter omnia peccata? Respondeo 1., quod desperatio ex sua natura est gravissimum peccatum. Prob.: desperans est impœnitens, & resistens Spiritui Sancto; maxime si ex malitia oriatur; sed hoc est gravissimum peccatum, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remittetur, juxta dictum Marc. 12.: ergo &c. Deinde illud est gravissimum peccatum, quod aperit viam omni vicio; sed tale est desperatio: ergo est gravissimum peccatum.

5 Respondeo 2. desperatio est gravius peccatum, quam peccata contra fidem. Est communis quoad omnes partes. Prob. quoad 1.: illa peccata sunt graviora, quorum opposita sunt perfectiora; sed oppositum desperationi, quod est spes supernaturalis, est nobilius, quam

oppositum peccatis contra virtutes morales; cum virtutes theologicæ nobiliores sint virtutibus moralibus; quia illarum objectum est Deus, & æterna beatitudo: ergo peccatum desperationis gravius est peccatis contra virtutes morales.

6 Prob. 2. pars: magis videtur offendere divinam bonitatem, qui de ea desperat, quam qui in ea sola sperat; cum *presumptio* superexaltet illam, licet modo, & ordine indebito; desperatio vero eam minuat; sed maior irreverentia sit divine bonitati eam minuendo absolute, quam absolute eam superexaltando; *quia miserationes ejus super omnia opera ejus*: ergo &c. Confirmatur; spes mediat inter presumptionem, & desperationem, sicut liberalitas inter miseriam, & prodigalitatem; sed maior irreverentia fieret Principi liberalissimo, si judicaretur miserrimus, quam si haberetur ut prodigus; cum primum recedat absolute a liberalitate: & secundum excedat, ergo &c.

7 Prob. 3. pars, scilicet, quod desperatio sit gravius peccatum, quam peccata contra fidem; quia desperatio ex se pertinet ad voluntatem; hæresis vero ad intellectum elicitivè, licet imperativè ad voluntatem.

suntatem : sed actus voluntatis circa bonum sunt nobiliores, quàm actus intellectus circa verum : ergo actus voluntatis circa malum sunt deteriores, quàm actus intellectus circa falsum, & consequenter desperatio est gravior, quàm heresis. Confirmatur ex dictis quat. 3. disp. 1. hujus num. 18. nam spes est perfectior virtus, quàm fides : ergo & actus, qui opponitur spei erit deterior.

8. Respondeo ultimo: desperatio non est absolute gravius peccatum, quàm odium Dei, admissio, quod hoc sit possibile, de quo tractatu sequenti disp. ultim. Prob. odium Dei opponitur immediate charitati; sed ea sunt deteriora, quorum opposita sunt perfectiora: ergo cum charitas sit perfectior spei, odium Dei erit gravius, quàm desperatio. Confirmatur: odium Dei est immediate contra ipsum Deum in se, & secundum se; desperatio vero contra ipsum, ut nobis bonum, & commodum; sed detestabilius est, odio habere Deum in se, secundum se, quàm offendere eum, ut nobis bonum, & commodum: ergo &c. Prob. min. laudabilius est, cum amare in se, & propter se, seu ex affectu justitiæ, quàm ut nobis bonum, & commodum; ex-

go ab opposito detestabilius est &c.

9. Quæres 3. an desperatio semper supponat errorem in fide? Respondeo, quod licet sæpe; non tamen semper. Prob. 1. pars: desperatio potest esse talis, ut quis judicet, majorem esse iniquitatem propriam, quàm misericordiam Dei; sicut patet de Cain, qui postquam occidit Abelem, dixit; *maior est iniquitas mea, quàm ut veniam merear*: vel potest esse talis, ut desperet judicando, vel Deum non posse remittere illi tot peccata; vel nolle ea remittere; sed utrumque hoc iudicium esset erroneum in fide; quia primus aufert à Deo omnipotentiam ad hoc; & secundum voluntatem, quæ expressè habetur in Sac. Scripta, ut constat ex illo Ezech. 18. *in in quacumque bona ingemuerit peccator, vita vivet.* & 33. *Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & vivat.* ergo, &c.

10. Prob. 2. pars: potest quis desperare ex eo, quod ei non eveniat aliquid, quod maxime desiderabat juxta suam voluntatem, sicut sæpe accidit ab aliis, & aliis victis ex nimia tentatione suæ miseriæ, & fragilitatis; ex qua apprehensione se suspendunt laqueo, aquis suffocant se, aut præcipitio tra-

dunt : sed in illis sic desperantibus non adest aliquis error contra fidem, ut per se patet ; sicut nec in his , qui obruti multitudine peccatorum ab omni bono se abstinant : g. in his omnibus est desperatio absq. errore in fide Vide dicta num. 2. hujus.

QUÆST. III. & ULT.

An casu , quo Deus alicui revelaret suam æternam damnationem, posset talis hominè licitè desperare de sua salute?

PLura sub hoc titulo scitu digna continentur. Primum; an sit possibilis casus , in quo Deus revelet alicui suam æternam damnationem ob sua peccata ; & hoc vel propter peccata præterita , & præsentia ; vel ob peccata futura ? Secundum : an hac suppositione admissa , ille homo , cui talis revelatio suæ damnationis facta esset , adhuc posset licitè desperare ? Ut ergo has difficultates claritate possibili resolvamus , quæstiones in duas sectiones dividam.

SECTIO I.

An Deus possit alicui revelare suam æternam damnationem?

2 Circa præsentem difficultatem quamplures Theologi ex antiquis partem negativam tenent , pro qua citantur Div. Bonav. Altisidorensis , & alli. Communis autem Theologorum sententia affirmat , id posse fieri de potentia Dei absoluta ; non verò de ordinaria. Unde si talis revelatio fieret alicui , non esset capienda absolute , sed sub conditione , & comminatoriè , uti facta est Ninivitis. Aliqui cum N. Vulpes tenent , talem revelationem posse fieri absolute de potentia ordinaria peccatori propter sua peccata præterita , non verò justo ob suum peccatum futurum , vel ejus impænitentiam finalem. Quid nobis tenendum per publicam conclusionem constabit. Sit ergo

PRIMA CONCLUSIO.

3 Potest Deus de sua potentia absoluta revelare alicui suam damnationem propter sua peccata præterita , vel ac-
tua

ualia, seria, & absoluta revelatione; non verò hoc fieri potest de potentia ordinaria. Conclusio duas habet partes, Prob. quoad 1. quod reprobis sit damnandus est quædam veritas à Deo certò cognita: ergo Deus poterit eam revelare, sicut alias veritates. Prob. 1. hæc consequens: talis revelatio non est intrinsecè mala nec ex parte objecti, nec ex parte hominis, cui fieret; nec denique ex parte Dei: ergo poterit Deus eam facere. Prob. antec. quoad 1. part. quia talis revelatio esset de objecto iustitiæ vindicativæ continentis finalem sententiam debitam peccatis: ergo ex parte objecti non esset intrinsecè mala.

4 Prob. idem antec. quoad 2. part. talis sententia non repugnat homini illi intimari in pœnam suorum peccatorum: ergo nec esset intrinsecè mala ex parte hominis, cui fieret illa revelatio. Prob. tandem quoad 3. part. idem antec. Deus non habet debitum differendi talem revelationem usque ad alteram vitam; quinimo ex multis rationabilibus causis posset Deus hoc facere, scilicet, ad terrorem & correctionem aliorum similium peccatorum; ad ostendendam suam infinitam iustitiam in peccatorum punitione: & ad declarandam gravitatem peccati, quæ tantam

mereretur pœnam: ergo nullo modo talis revelatio esset intrinsecè mala ex parte Dei.

5 Prob. 2. conclusio quoad eandem partem: ex eo, quod Deus revelaret reprobo suam damnationem propter sua præterita peccata, nullum sequeretur inconveniens repugnans Deo: ergo. Prob. antec. si aliquod sequeretur, esset, quia repugnaret suæ infinitæ sapientiæ, aut bonitati; sed non repugnaret infinitæ sapientiæ, ut constat ex dictis numer. antec. in probatione tertiæ partis antecedentis; nec aliàs repugnat divinæ bonitati: ergo &c. Prob. hæc pars min. ex tali revelatione nullum per se sequitur peccatum, sed solum ex malitia illius, cui fieret talis revelatio: ergo &c. Prob. antec. talis homo posset, si vellet, singula vitare peccata per ob servantiam præceptorum; nam et si beatitudinem sperare non posset, non ob hoc sequitur necessariò sibi fore desperandum prout desperatio dicit peccatum: ergo &c. Confirmatur: revelatum est in Scripturis, AntiChristum esse Filium perditionis; sed tempore AntiChristi posset Deus revelare, hunc esse AntiChristum: ergo & posset hoc revelare ipsi AntiChristo.

6 Prob. conclusio quoad

2. part. hoc est, quod hæc revelatio absolute sumpta nequeat fieri de potentia ordinaria. Posito presenti decreto, Deus statuit omnibus hominibus hanc vitam, ut stadium, in quo ad salutis bravium tendere possint; & ideo decrevit nulli in hac vita cursum hunc reddere impossibilem: ergo, quia hac providentia stante, nulli talis revelatio fieri potest; cum per talem revelationem, spes, & prosecutio salutis redderetur homini illi impossibilis. Unde si talis revelatio reperiatur facta in Scriptura, verba illa non sunt intelligenda in rigore, & omnino absolute, sed comminatorie, & omnino conditionaliter, sicut illa Ninive: *nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.*

Solvuntur argumenta.

7. Arguitur 1. contra 1. partem conclusionis: homo, cui revelaretur sua damnatio propter sua peccata præterita, teneretur sperare beatitudinem, & non teneretur; sed hoc implicat: ergo &c. Prob. maj.: in primis teneretur; quia adhuc esset in via, in qua teneretur observare omnia præcepta; sed alias non teneretur; quia

ei est sublatum objectum spei, quod est beatitudo, ut possibilis acquiri: ergo &c. Respond. deo, neg. maj. quoad 1. part.; quia, quamvis ille homo adhuc obligaretur ad alia præcepta servanda, non tamen ad præceptum spei. Disparitas est; quia per talem revelationem non tolleretur objectum aliorum præceptorum, ac proinde posset se exercere circa illa; at vero tolleretur objectum spei, quod est beatitudo, ut possibilis acquiri; & sic non posset exerceri erga ipsam; cum omnis actus supponat objectum, circa quod versatur.

8. Arguitur 2. talis revelatio repugnat bonitati divinæ: ergo &c. Prob. antec. talis revelatio esset causa multorum peccatorum, non solum desperationis, sed etiam aliorum: ergo &c. Prob. antec. posita talis revelatione, vix homo posset aliquid boni facere, & præceptum ullum servare: ergo &c. Resp. negando omnia antecedentia argumenti; quia ea revelatione non obstante, posset homo ille physicè non peccare, imò & moraliter; cum talis revelatio non tolleretur indifferentiam physicam voluntatis, nec aliquod ex divinis auxiliis, quæ alias darentur ipsi ad non peccandum: & sic sufficerent, ut posset non peccare.

Rep.

9 Replicabis: ex tali revelatione, homo ille impelleretur vehementer ad peccandum: ergo aliquomodo esset causa futuri peccati. Nego. confeq. quia vehementer tentatus est sic impulsus; & nihilominus non ob hoc necessario peccat, sed liberè. Deinde, stante revelatione, homo ille haberet sufficiens motivum ad non peccandum, scilicet, turpitudinem peccati, bonitatem Dei, quam numquam offendere debemus, etsi certi essemus de nostra damnatione. Tandem, quia Deus illi homini posset adhuc prestare talia auxilia gratiæ, ut non magis determinaretur propter illam revelationem ad peccandum, quam si talis revelatio nullo modo existeret.

10 Arguitur 3. contra eandem 1. part.: ex ipsa sequitur, posse aliquem damnari sine peccato, sed hoc repugnat: ergo &c. Prob. mai.: ponamus casum, quod aliquis solum ob peccatum desperationis sit damnandus: hic homo, si ei revelaretur damnatio, damnaretur absque peccato: ergo &c. Prob. antec.: posita tali revelatione, non esset in potestate huius hominis *non desperatio*; cum sublatum sit ei objectum spei: ergo desperatio non esset in illo peccatum, & consequenter dam-

naretur sine peccato. Respondeo, negando sequentiam mai.: & explico casum. Verum ergo est, quod potest aliquis damnari ob solum peccatum desperationis commissum post revelatam damnationem; sed quod alias commissum fuisset, etiam non facta revelatione: & quod premissum fuit committendum independenter ab ipsa revelatione; quia prædictus homo noluit adhibere media necessaria ad salutem, hoc est, observationem, præceptorum; nam adhuc facta revelatione, potest Deus præbere ei auxilia; quia licet non teneatur talia media adhibere ad consequendam salutem, tenetur ea adhibere ad peccata vitanda; & sic talis homo non damnaretur absque peccato.

11 Non vero potest poni casus, quod aliquis sit damnandus ob solum peccatum desperationis commissum occasione revelatæ damnationis, quodque alias commissum non esset. Ratio est; quia revelatio damnationis supponit peccatum in præsentia Dei prius ab homine commissum; cum propter illud Deus hominem damnet. Unde, implicat, quod posset hominem damnare ob solum peccatum commissum occasione revelatæ damnationis; quodq; alias non esset commissum; quia tunc dam-

damnatio præsupponeret peccatum; cum propter illud prævisum in homine esset à Deo decreta damnatio: & non præsupponeret; quia in præscientia Dei non antecederet, sed subsequeretur decretum damnationis, quod implicat.

12 Arguitur ultimo contra 2. part. conclusionis: Deus de facto revelavit suam damnationem Judæ, ut patet ex illo Matth. 26.: *Va homini illi, per quem Filius hominis tradetur.* Et Joann. 17. coram discipulis suis appellavit Judam, Filium perditionis. deinde: Joann. 8.: Christus Dñs. revelavit Phariseis: *in peccato vestro moriemini.* Tandem: Anti Christus dictus est Filius perditionis: ergo poterit ei fieri talis revelatio de potentia ordinaria, sicut modo facta est universali Ecclesiæ. Confirmatur: non repugnat, quod de facto fiat alicui revelatio de ejus perseverantia in gratia; nam in probabili sententia sic facta fuit nostro Protoparenti Seraphico biennio antè suam obitum: ergo & potest fieri revelatio de damnatione alicui.

13 Respondeo, neg.; ant.; quia illa verba Matth. sicut & Christi Domini ad Phariseos, solum fuerunt comminatoria, ut ipsos à suis pecca-

tis retraheret. Et quamvis verba Joann. de Juda videantur absoluta; non tamen fuerunt dicta ipsi Judæ, sed reliquis Apostolis, cum quibus iam Judas non erat. Ad illud de Anti Christo, nego consequ.; quia etsi revelatus sit ut filius perditionis in communi Ecclesiæ; non tamen sibi potest fieri de potentia ordinaria; etsi ab aliquo homine ipsi manifestaretur talis revelatio, non teneretur eam credere. Ad confirmationem, nego consequ., et paritatem; nam revelatio æternæ salutis alicui est magis consentanea divinæ bonitati, & sapientiæ, quam revelatio damnationis, ut satis constat ex dictis.

Secunda conclusio.

14 Deus de potentia absoluta potest homini justo revelare suam damnationem propter sua peccata futura, ve-impunitententiam finalem. Est contra Coninchium. Prob. conclusio: talis revelatio non repugnat nec divinæ bonitati nec infinitæ sapientiæ, nec De-justitiæ; ergo. Prob. antec. quoad 1. partem: eo, repugnaret divinæ bonitati, quia homo ille esset paratus ad peccandum; sed

sed hoc est falsum : ergo &c.
 Prob. min. : non obstante reve-
 latione, homo ille haberet suffi-
 cientissimum motivum non pec-
 candi, scilicet, Dei bonitatem
 super omnia diligendam : turpi-
 tudinem peccati & maiorem pœ-
 nã infugendam pro tali pec-
 cato; quare si cum hiis motivis
 peccaret, hoc ex sua malitia fie-
 ret, juxta illud Hieremiæ 8.
*confusi sunt, qui abominationem
 fecerunt; quinimo confusione non
 sunt confusi, & erubescere nesci-
 erunt* : ergo non repugnat di-
 vinæ bonitati talis revelatio.

15. Probatur eadem min.
quoad 2. part. 3. nam ad hanc
revelationem faciendam, posset
Deus habere iustas, & ratio-
nabiles causas relatas in proba-
tione 1æ conclusionis. num. 3.
huius. Et ultra, ut alij cum tre-
more, & timore propriam ope-
rentur salutem; dum vident,
etiam iustos à iustitia cadere,
& æternam damnationem incur-
rere posse; ideoque aiebat Aposto-
lus: *qui stat, videat, ne ca-
dat*; ergo non repugnat talis re-
velatio divinæ sapientiæ. Prob.
eadem min. quod 3. part. etsi
talis pœna non sit debita iusto
de præsentis, est tamen debita vie
status futuri; & quamvis esset
contra iustitiam anticipare pœnā
æternam, quæ hominem ponit

extra statum viæ; non tamen est
contra justitiam anticipare ma-
nifestationem pœnæ, ante cul-
pam commissam, quado cul-
pa est certo futura; & maxime
si fiat ob rationabiles causas im-
mediate assignatas: ergo nec
repugnat divinæ justitiæ reve-
latio damnationis ob peccata
futura, vel finalem impœnitentiam.

Solvuntur argumenta.

16 Arguitur I. : repugnat divinae bonitati revelare : maximam poenam, quam justus non meretur : & hominem amicum, Filium adoptivum pro praesenti, constituere extra Sphaeram salutis, & in morali necessitate à beatitudine in perpetuum excidendi : ergo &c. Prob. antec. : implicat, Deum odio habere, quem amat amore amicitiae supernaturalis ; sed ex tali revelatione Deus odio haberet justum, quia non potest esse minus signum odij, quam alicui decernere, & intimare suam damnationem, & separationem aeternam amicitiae : ergo repugnat divinae bonitati &c.

Hoc argumentum
quod est fundamentum Connin,
chij; ipsum & urget, quod sic-
Fff

ostendo : stante casu possibili, quem ipse admittit, de illo, qui de suis peccatis possit de novo justificari, perseverante tamen revelatione suę damnationis; nam postquam peccator est justificatus, est amicus, & filius Dei adoptivus, eique debetur gloria ex vi præsentis status, non minus, ac debita est justo antequam nullum committat peccatum. Nunc sic; sed tali revelatione perseverante, talis homo amicus, & filius Dei adoptivus esset extra omnem spem salutis; Deusque ipsum odio haberet: ergo idem sequeretur inconveniens. Respondeat, & erit nostra responsio.

18 Respondeo tamen negando antec.; quia sufficit, ut ille talem pœnam sit meriturus propter peccata futura, propter quæ illa infligitur; alias nec Deus ab æterno potuisset velle damnationem reprobis; cum actu eorum peccata non fuerint posita. Sufficit ergo, quod actu sint ponenda: & sic quamvis justo pœna non sit debita vi præsentis status; debita tamen est vi status futuri. Nec illi talis pœna infligitur propter statum præsentis amicitiae; sed propter futurum inimicitiae. Nec talis revelatio dicenda est pœna inflicta ante commissam culpam; sed potius intimatio, & manifestatio pœnæ, quæ, dum culpa

est certo futura, non dedecet bonitati divinæ, ut fiat, ob allatas rationabiles causas.

19 Nec tandem verum est, justum ex tali revelatione moraliter necessitari ad peccandum; quia, ut supra dixi, facta tali revelatione, adhuc homo posset sua libertate non peccare; nam quamvis de facto vehemens tentio impellat voluntatem ad peccandum, tamen, ea non obstante, adhuc homo liberè peccat, & potest non peccare; cum juxta omnes, gravis tentatio non inducat sufficientem moralem necessitatem; imò in nostro casu homo ille haberet sufficientia motiva jam relata non peccandi: ergo tale peccatum est absolute vitabile; solum ergo esset necessitatus ex suppositione, quam ipse homo tollere poterat.

20 Arguitur 2. ex Damasc. lib. 2. de fide cap. 29. nequit Deus ex sua voluntate antecedenti velle ea, quæ nobis absolute mala sunt, maxime si sint causa desperationis, & damnationis; licet hoc velle possit voluntate consequenti ob causam à nobis prius datam; sed prædicta revelatio est simpliciter mala ei, cui fit; quia adimit ei omnem potestatem sperandi, & est gravissima occasio desperandi, & aliorum pec-

tatorum : ergo inquit Deus alicui facere talem revelationem, nisi accepta occasione ex ipsius peccatis. Resp. concessis, præmissis, negando consequ. quia minime ex tali revelatione sequeretur, quod Deus ex se, & voluntate antecedenti vellet ea, quæ nobis absolute mala sunt, ante ullam causam à nobis datam.

21 Ratio est ; quia ad hoc, ut non dicatur, Deum sic velle; non requiritur, ut causa sit actu posita ; sed sufficit, ut certo sit ponenda ab illo, cui facta esset revelatio ; aliàs Deus ante commissâ peccata vellet reprobi aternam damnationem ; siquidem talis voluntas in Deo antecedit peccata reproborum actu commissâ : ergo, quia prævidit Deus peccata reproborum absolute futura, potuit absolute velle illis aternam damnationem, antequam reprobi actu in re peccent ; quin ex hoc sequatur, quod voluntate antecedenti illis vellit, quæ eis mala sunt. Sic ergo similiter poterit ante peccata actu commissâ alicui manifestare suam damnationem per hoc, quod prævidit sua peccata actu futura absolute.

SECTION II.

Quid in hoc casu talis homo facere possit, & deberet?

22 Circa istam difficultatem variè sentiunt A. A. ; quidam cum N. Vulpes, dicunt, quod adhuc teneretur sperare. Alij, quod non teneretur sperare beatitudinem ; tamen licite non posset desperare de ea : Sic Aretinus noster cum alijs Thomistæ docent, quod posset desiderare, & concupiscere beatitudinem, non tamen illam sperare sub præcepto talis virtutis. Alij dicunt, quod hic homo licite desperare posset, prout desperatio dicit tantum molitionem beatitudinis ; sic Suarez cum pluribus Jesuitis ; & ex nostris Pontius, & aliqui Scotistæ.

23 Noster vero Mastrius hic cum distinctione procedit ; nam vel revelatio illa certa, & absoluta facta est hominini propter sua peccata præterita, quæ Deus, nec remissit, nec remittere statuit : vel facta est homini propter peccata futura, quæ libere facturus est si primo modo fiat : tunc cum communi sententia tenet hominem illum non teneri ad sperandam beatitudinem ; imò nec posse illam sperare ; pos-

set tamen sperare auxilia gratiæ ad cavenda nova peccata. Si vero revelatio fiat ob peccata futura, posset adhuc ille homo sperare beatitudinem, & media ad illam: & sic licite, & impune desperare non posset. Contra hunc modum dicendi Mastrij sunt quamplures Scotistæ; novissime Krisper, Gonzalez, & alij. Quid nobis tenendum per sequentes conclusiones constabit. Sit ergo

Prima conclusio.

24 Ille homo, cui fieret à Deo revelatio absoluta de sua damnatione propter sua peccata præterita, non posset, nec teneretur rationabiliter sperare beatitudinem: imo licite, & impune desperare posset. Est contra primum, & secundum modum dicendi. Prob. tamen 1. quoad 1. part. ex Subt. Doct. in 3. dist. 28. quæst. unic. §. de primo, & de tertio, dicente: *non enim debeo summè dilectum à me, velle diligere ab aliquo, cuius dilectio non est illi grata, & à quo non vult diligere*: ergo à pari, nec potest, nec debet aliquis sperare beatitudinem, quam Deus non amplius vult dare, nempe, facta revelatione propter sua peccata præterita. Conseq. inferitur; si enim habitus charitatis, juxta Scotum, non potest inclinare ad amorem no-

litum à Deo; eū sit extra charitatis objectū; sic etiam nec habitus spei ad beatitudinē nostrā à Deo.

25 Prob. 2. conclusio quoad eadem 1. part.: actus spei non est quaecumque desiderium alicuius boni, sed serio, & efficax prosecutio boni desiderati possibilis; sed reprobis certus divina revelatione absoluta de sua damnatione propter sua peccata jam præterita non potest habere talem actum efficacem de sua beatitudine: ergo nec posset rationabiliter sperare propriam beatitudinem. Maior discursus constat quia actus spei fertur in bonum desideratū, non solum tamquam in bonum possibile acquiri; sed tamquam in bonum altim probabiliter acquirendum: & sic est efficax intentio finis dicens ordinem ad electionem mediorum. Prob. min. discursus, in casu talis revelationis tollitur objectum spei, quod est beatitudo ut possibilis acquiri; sed sublato objecto, nequit poni actus; cum omnis actus supponat necessario objectum circa quod versetur: ergo reprobis divina revelatione certus &c.

26 Confirmatur 1.: ad impossibile nulla est potentia nullusque tenetur; sed homin, certificato de sua damnatione propter sua peccata præterita, bea-

beatitudo est impossibilis : ergo nec tenetur , nec potest eam sperare. Conseq. inferitur ; quia objectum spei debet esse saltem possibile. Maior est maxima Theologorum. Prob. min. : decretum absolutum & efficax Dei est omnino immutabile : ergo stante revelatione facta reprobo de decreto absoluto Dei, quod Deus non decrevit remittere ipsi sua peccata praterita, relinquendo illum sine omni misericordia, beatitudo est illi omnino impossibilis. Conseq. patet, nam eo ipso , quod peccata sunt praterita, non sunt amplius in potestate nostra : & illo decreto supposito , nec in potestate illius hominis esset, illa peccata praterita revocare, vel per poenitentiam retractare ; sed totum hoc requiritur, ut beatitudo esset illi possibilis acquiri : ergo cum totum hoc deficiat, beatitudo redditur impossibilis.

27 Confirmatur 2. nos non possumus sperare beatitudinem Anti Christo, eo, quod Ecclesie revelatum est, ipsum esse Filium perditionis, & damnandum : ergo idem dicendum est de homine, cui propter sua peccata praterita facta esset revelatio certa, & absoluta suae aeternae damnationis. Totum hoc consonat cum doctrina Mag.

Pat. Aug. lib. 21. de Civit. Dei, cap. 24. ubi ait : *si Ecclesia certitudinaliter scinet, qui sunt reprobi, & damnandi, non plus pro illis oraret, quam pro Diabolo.* Nunc sic ; sed nec de salute Diaboli, nec damnatorum potest haberi spes, nec ipsi eam habere possunt, ut dictum manet disp. 4. quaest. 1. huius, num. 3. : ergo nec ille, cui facta esset talis revelatio posset eam habere.

28 Notandum tamen est hic maxime, quod ex rationibusucusque aductis non statim sequitur, quod ex eo, quod homo non teneatur, aut non possit sperare beatitudinem, maneat necessitatus ad actum desperationis. Ratio est ; quia facta tali revelatione, adhuc manet liber libertate exercitij ad actum desperationis ; ita ut possit suspendere illum actum desperationis, & possit se negative habere, scilicet, non sperare. Quoad specificationem vero manet necessitatus ; ita ut si velit elicere actum circa beatitudinem, non posset elicere alium, quam actum desperationis. Notetur hoc bene. Nunc vero

29 Prob. conclusio quoad 2. part. scilicet, quod in tali casu posset homo illicite, & impunè desperare. Qui nullo modo obligatur ad ali-

aliquem actum eliciendum, potest licite, & impune velle, eum non elicere; sed ille, cui facta esset revelatio absoluta suæ æternæ damnationis propter sua peccata præterita, quæque Deus non vult remittere, nullo modo obligatur ad sperandam suam beatitudinem, ut ex 1. parte conclus. constat: ergo potest positive eam nolle sperare; sed nolle sperare beatitudinem, est proprio despicere de ipsa: ergo posset talis homo licite, & impune desperare. Maior 1. difficultus constat; quia tali suppositione facta, non esset, cur obligaretur ad suspendendum omnem actum.

30 Ex hoc infert nos-
ter Mastrius, quod homo ille
posset desperare de Dei mise-
ricordia. Tum, quia si Deus
illi revellasset, quod absolute
vellet ipsum punire propter
peccata præterita, illumque
deterere sine omni misericor-
dia; certo deberet credere, se
nullam misericordiam à Deo
consecuturum: ergo de illa con-
sequenter desperare posset. Tum,
quia, suppositione facta, nulla
esset ratio per se mali; quam-
vis desperatio ex se mala sit.
Parsificatur in eo, cui fieret ab-
soluta revelatio de non conse-
quenda sua salute corporali;
hic certo de ipsa posset absolu-

te desperare: ergo pariter di-
cendum venit in præsentī de
salute spirituali.

Solvuntur argumenta.

31 Arguitur 1. contra 1. par-
tem conclusionis: stante tali re-
velatione facta reprobo propter
sua peccata propria præterita, nõ
negarentur illi auxilia ad salutem
sufficiencia; sed sub eis mane-
ret ei salus possibilis: ergo tene-
retur, & posset sperare beatitu-
dinem. Resp. negando mai. nam
propter peccata præterita sup-
ponimus, Deum tali homini jam
revelasse, se in posterum non
amplius præstiturum ei miseri-
cordiam. Unde non manet locus
sperandi media, & auxilia ad
impetrandam veniam, & ad bea-
titudinem consequendam; sed
sed tantum posset sperare auxi-
lia ad cavenda nova peccata, vel
ad observationem reliquorum
præceptorum, quæ non essent
illi observatu impossibilia, sicut
esset præceptum affirmativum
spei.

32 Replicabis: talis
homo non esset extra statum
viæ: ergo teneretur beatitudi-
nem sperare. Resp. distinguendo
antec. talis homo non esset ex-
tra statum viæ secundum portio-
nem inferiorem, conc. antec.

sc.

Secundam portionem superiorem, nego antec. & conseq. quia in eo casu, ut ait Noster Maffrius; ille homo desineret esse ex parte Viator, hoc est ex parte portiori esset extra statum viæ; quia non posset amplius ad suum finem contendere; quamvis forte posset sibi mereri gratiam temporalem, vel mitigationem majoris poenæ æternæ per observationem aliorum præceptorum.

33 Arguitur 2. talis homo non posset nolle beatitudinem: ergo saltem posset eam sperare. Prob. antec. bonum, quod nullam habet rationem mali, non potest esse nolitum; sed beatitudo est tale bonum: ergo, &c. Resp. disting. antec. talis homo, &c. si non cognoscat beatitudinem sibi impossibilem, conc. antec. : si cognoscat propter iustissimum Dei decretum, nego antec. & conseq. & disting. mai. probationis: bonum, quod in se &c. non potest esse nolitum *in se*, conc. mai. non potest esse nolitum *cognitum ut impossibile alicui*, nego mai.; & concess. min. in hoc sensu, nego conseq. Itaque homo ille non nollet beatitudinem in se, sed tantum quatenus certò cognosceret, ipsam esse sibi impossibilem acquiri.

34 Replicabis: ergo in eo instanti, quo Deus diceret huic homini: *si in instanti A non*

elicias actum spei, damnaberis, haberet potentiam proximam sperandi pro eodem instanti, quo ipsi revelaretur sua damnatio. Prob. conseq. in illo instanti *A* si hic homo non speraret, ei esset revelata sua damnatio; sed in illo instanti *A* debet posse sperare; aliàs Deus non posset dicere *si in instanti A.* &c. imo nec posset damnari propter omissionem actus spei, si talis actus non omitteretur libere; cum pro tunc nullum supponatur peccatum, propter quod possit damnari: ergo &c.

35 Respondeo, negando conseq.: ad probat. distinguo min.; sed in illo instanti *A.* deberet posse sperare, stante revelatione damnationis *pure conditionata*, conc. min. *absoluta*, nego min. et conseq. omisio ergo actus spei est conditio, quæ posita, revelatio condicionata damnationis transiret in absolutam. Unde facta absoluta ex omissione actus spei, non potest homo amplius sperare in illo instanti, maxime in sensu conposito omissionis beatitudinis; licet posset sperare in sensu diviso omissionis, & permanente condicionata revelatione damnationis, quæ quidem per actum spei posset impediri.

36 Arguitur. 3. contra 2. part. conclusio. homo ille in illo casu
non

non posset licite desperare: ergo &c. Prob. antec. desperare est intrinsecè malum: ergo nequit licite fieri. Prob. antec. desperare derogat divinæ misericordiæ, quasi hic, & nunc non posset, & aut nollet hominem salvare: ergo. Resp. negando antec. & antec. probationis, & probationem hujus; quia sine ullo defectu suæ bonitatis, et misericordiæ posset Deus alicui homini adhuc viventi ob gravissima ipsius peccata, in alia providentia, nolle dare sufficiens auxilia, ut à peccatis resurgat; idque ei revelare, prout de facto contingit in damnatis, quo casu talis homo sine ulla injuriâ divinæ misericordiæ, vel derogatione ipsius judicaret, salutem esse sibi hic, et nunc impossibilem, et ut talem eam desperaret.

37 Arguitur ultimo: non possumus licite nolle beatitudinem; quia contemneremus Deum; quod numquam licet; sed hoc faceret homo ille per desperationem: ergo &c. Respondeo distinguendo mai. non possumus licite nolle beatitudinem *contemptive*, conc. mai.: *appetitive*, nego. mai.: *inversis terminis* distinguo min., & nego. *conseq.* Quamvis enim nequeat quis nolle beatitudinem, eam

contemnendo; quia cum beatitudo nostra consistat in possessione, & fruitione ipsius Dei; ideoque, qui eam contemnit, etiam implicitè Deum contemnit, quod numquam licet: potest tamen quis nolle eam appetere, ut pote in pœnam peccatorum à Deo sibi sublatam; & sic non tantum licite, sed actu virtuoso potest positive nolle beatitudinem; quatenus in pœnam suorum peccatorum iuste à Deo privatur ipsa.

Secunda conclusio.

38 Justus cui fieret revelatio absoluta de sua damnatione propter peccata futura ab ipso committenda liberè, non posset, aut teneretur rationaliter sperare suam beatitudinem: imò licite, & impunè posset eam desperare. Conclusio hæc est contra nostrum Mâstr., & aliquos Scotistas. Prob. quoad 1. part.: homo, cui fieret à Deo revelatio suæ damnationis propter peccata præterita non potest, nec tenetur sperare beatitudinem, juxta Mâstr.: ergo nec justus, cui fieret absoluta revelatio propter peccata futura. Prob. *conseq.*: non minus infallibile est

decretum absolutum reprobationis factum intuitu peccatorum præteritorum, quam intuitu futurorum; sed vi talis absolutæ infallibilitatis non potest, nec tenetur sperare homo; cum fieret a Deo revelatio decreti absoluti de sua damnatione propter peccata præterita: ergo nec &c.

39 Maior constat; quia divinum decretum non est infallibile, quia de hac, vel illa re est: sed quia est ultima determinatio Dei. Min. etiam constat; quia vi talis absolutæ infallibilitatis redditur beatitudo ut impossibilis acquiri, & tollitur objectum spei, prout in conclus. 1. probatum manet. Conseq. vero infertur, & amplius prob.: stante tali revelatione, non posset ille homo amplius efficaciter tendere in beatitudinem, ut possibilem acquiri, seu in illam, ut in bonum saltem probabiliter acquirendum, quod juxta Mast. requiritur ad actum spei; cum talis actus non sit quaecumque desiderium boni, sed seria, & efficax prosecutio boni desiderati: ergo &c. Prob. antec. omnibus illis rationibus supra factis pro probatione 1. partis 1. conclusionis.

40 Confirmatur: vel Deus potest iusto revelare ab-

solute, & serio suam damnationem propter peccatum futurum, vel non? Hoc secundum non cor cedit Mastrius: & si concedatur, stamus extra statum questionis; sed primo stante, ille homo apprehenderet illud Dei decretum, ut efficax, & infallibile: ergo sicut stante simili decreto damnationis propter peccata præterita, non stat objectum spei & illo decreto non obstante, salvatur contingentia libertatis creatæ; sic similiter stante decreto efficaci damnationis propter peccata futura, non stabit objectum spei, & salvabitur libertas Personæ, cui fieret revelatio.

41 Prob. 2. pars conclusionis: homo, cui revelatur sua damnatio propter suum peccatum futurum, est tam certus de sua damnatione infallibiliter futura, ac ille, cui revelatur propter peccata præterita; nam pro certo scit, se frustra ullum conatum adhibiturum ad procurandam salutem: ergo æque, ac ille posset licite desperare. Prob. conseq.: ille licite potest desperare, cui sperare est omnino inutile, & frustraneum; sed hoc accideret in nostro casu: ergo &c. Prob. min.: ad actum utilem spei debet ejus objectum proponi possibile, & probabiliter futurum; sed in

prædicto casu hoc non eveniret;
ergo &c.

42 Confirmatur: Deus, supposito tali decreto à se facto, non potest expectare hominis liberationem; ergo nec homo cognoscens hoc efficax decretum. Prob. conseq.; id ipsum, quod Deus cognoscit, & revelat homini, cognosceret ille homo; imo plus deberet credere Deo revelanti, quam sibi ipsi ex sua libertate ratiocinanti; sed id cognoscendo Deus non potest sperare huic homini beatitudinem: ergo nec homo ipse poterit sibi sperare eam; & consequenter licite posset desperare.

Solvuntur argumenta,

43 Arguitur 1. pro Mastrio: si Deus revelaret Paulo, quod esset occisurus Petrum, adhuc Paulus teneretur eum non occidere; ergo & si Deus revelaret Paulo ejus damnationem ob finale peccatum futurum, adhuc sperare tenebitur, & precavere peccatum finale. Nec valet, si dicas, quod per revelationem homicidij non tollitur libertas non occidendi, sicut nec per præscientiam; stante verò revelatione de damna-

tionem, jam homo non manet liber ad sperandum; quia in illo non manet objectum spei, nec judicium de possibilitate beatitudinis. Non valet; quia Deus revelaret Paulo finalem impoenitentiam, ac damnationem, in quantum ipse propria voluntate futurus est impenitens; non verò aliter; ergo equè maneret liber ad non committendum illud peccatum finale, quod est causa suæ damnationis; ac manet liber ad non occidendum, facta revelatione homicidij futuri,

44 Respondeo, paritatem stare in hoc, quod sicut Paulus, stante revelatione occisionis, tenetur non occidere, sic certificatus de damnatione tenetur non peccare finaliter, sed quia hoc peccatum ipse sua libertate infallibiliter est factururus; sicut ei præscientia divina revelat; ideo tenetur quidem omnem connatum adhibere, ut evitet; quod tamen non continget, sicut nec Paulus inevitacionem occisionis; quamvis teneatur non occidere; quia tollitur objectum spei, non vero objectum homicidii. Homo ergo ille maneret liber ad non committendum peccatum finale, sicut Paulus ad non occidendum, quod vult Mastrius; non tamen liber ad sperandum; quia revelatio dam-

nationis non tollit libertatem virtuosè agendi ; benè tamen libertatem sperandi ; eo quod iudicet , objectum spei esse sublatum ex infallibili culpa libera ipsius. Unde in forma nego consequent. argumenti, & conc. totum Entyhmemata, quod non est contra nos.

45 Arguitur 2. homo non potest licite desperare de sua salute, quandiù est in plena ejus libertate eam ponere, vel non ponere; sed stante revelatione damnationis propter peccatum futurum, est in plena libertate hominis ponere, vel non ponere salutem : ergo &c. Prob. mai. non potest licite nolle prosequi salutem, quandiù obligatur ad eam prosequendam; sed quandiù est in plena libertate hominis salus, manet obligatio eam prosequendi : ergo &c. Prob. min. si aliquid tolleretur hanc obligationem, maxime esset illa revelatio; sed hæc non : ergo &c. Prob. min. implicat, quod aliquis damnetur non prosequendo salutem, nisi teneatur ad eam prosequendam : ergo facta revelatione de damnatione propter peccatum finale futurum, implicat damnari, nisi sit obligatus ad illud peccatum vitandum; nam si non tenetur, quomodo damnabitur?

46 Respondeo 1. inf-

tando argumentum : juxta adversarios, potest Deus revelare homini suam damnationem propter peccatum finale futurum, sed tunc homo ille esset obligatus ad tale peccatum vitandum, quod esset ei impossibile : ergo Deus peccatum finale futurum poterit homini revelare, cum obligatione ad impossibile ; sed hoc nullo modo dici valet : ergo dicere tenentur, vel quod Deus nequit revelare damnationem ob peccatum futurum; vel quod, supposita tali revelatione ; homo decobligabitur à spe; rando, & quidquid dicant respondebunt pro nobis.

47 Resp. directe distinguendo mai. homo non potest licite desperare, quandiù est in plena ejus libertate *cognita ut tali pro omni statu*, conc. mai. *cognita per Dei præscientiam intimantem se ipsam pro futuro necessariam ex suppositione sui liberi actus futuri ponendi* ; ita ut non possit amplius ponere salutem, nego mai. & distinguo min. sed facta revelatione, &c. est in plena libertate hominis se pro præsentis non reducens ad peccatum futurum exclusivum beatitudinis, conc. min. : est in plena libertate hominis pro futuro se ipsam determinante ad peccatum, necessario exclusivum beatitudinis,

nego min. & conseq.

48 Itaque sicut de facto nos in mente Dei ab æterno jam summus objective determinati ad nostra peccata futura, quamvis de facto simus pro præsentati indifferentes ad ea ponenda, vel non ponenda; sic dicimus, quod facta illa certa revelatione, homo ille est de præsentati indifferens ad peccatum necessario exclusivum beatitudinis; tamen pro futuro determinatus à se, & non in plena libertate ad peccatum exclusivum beatitudinis: unde ad probationem min., nego min., & ad huius probationem distinguo antec.: implicat, ut aliquis damnatur, non proseguendo salutem, nisi ad eam teneatur, *si damnatur præcisse ob non prosecutionem*, conc. antec.: si damnatur propter aliud peccatum, vel præteritum, vel futurum, nego antec. & conseq. Vide dicta sect. 1. huius argum. 3. num. 10. & 11.

49 Arguitur 3.: sicut homo ille non haberet peccatum in non sperando; quia certo, & infallibiliter est ei revelata damnatio; ita nec haberet peccatum futurum; quia certo, & infallibiliter revelaretur tale peccatum saltem impie; eo ipso, quod propter

peccatum futurum reveletur ei absolute certo, & infallibiliter esse damnandum; ergo sicut ex tali revelatione non teneretur vitare desperationem, ita nec tenebitur vitare peccatum futurum. Nunc sic; sed hoc nequit dici; alias damnabitur sine peccato, & obligatione ad ipsum vitandum: ergo &c.

50 Respondeo negando antec.: disparitas est; quia ideo homo ille non sperando non habet peccatum; quia ex iusta voluntate Dei tollitur ei objectum spei; & sic sine culpa desperandi, desperaret. At Deus peccatum futurum revelaret homini deprehenderet à culpa eius libere ponenda; cum Deus ei non subtrahat concursus ad non peccandum, si vellet homo non peccare; sed solum certo subtrahet, quia certe homo libere volens, peccavit. Hinc ergo est, quod homo ille semper teneatur vitare illud peccatum finale; quamvis sit ei infallibiliter revelatum; quia ei est revelatum cum obligatione, qua tenetur vitare. Unde cum hac obligatione, numquam libere observaverit, sed respuerit in tempore futuro, hinc peccabit, & damnabitur.

51 Arguitur ultimo; peccatum est causa damnationis tollentis beatitudinem sperandam; sed peccatum potest poni: ergo & similiter damnatio; & consequenter beatitudo potest poni, vel non poni. Nunc sic; sed beatitudo ponibilis est objectum spei: ergo semper manet. Respondeo distinguendo min.; sed peccatum potest poni vel non poni in *sensu* *diviso* futuræ determinationis, & revelationis, conc. min.: in *sensu* *composito* talis determinationis, & revelationis, nego min. Eisdem terminis distinguitur conseq. subillatum. Omnia hæc pendent ex his quæ

docentur in 1. sententiarum, & in tom. 2. Cursus huius alie Provincie agendo de prædellin. & reprobation., quæque pro hac difficultate recolenda sunt. De qua ingenuè fateor, quod satis ardua est, scrupulisq; laborat. Unde melius assentirem Mastro, si absolute doceret, quod Deus nec de potentia sua absoluta posset absolute revelare alicui suam æternam damnationem; sed quia hoc concedit cum communi Theologorum: in consequens mihi visum fuit ipsi assentiri in præsentî conclus quod satis ex dictis constat. Dictaque sufficiant pro hoc Tract.

TRACT.

TRACT. VI.

DE CHARITATE THEOLOGICA.

Charitas ergo virtus theologica necdum maior, & perfectior fide, & spe theologicis, sed omnium virtutum forma, & vita est; sine ipsa enim alię informes, & mortuę sunt. Quapropter merito à S. S. P. P. corona, & Regina omnium virtutum nuncupatur. Per fidem Deum cognoscimus tamquam per speculum: per spem Deum quærimus: per charitatem vero Deum tenemus, & amplectimur: illę in Coelo evacuabuntur; hæc autem numquam excidet. De hac ergo virtute in præsentī tractagemus; quem sicut, & præcedentes, in Disputationes dividemus, hæque in varias quæstiones secabimus. Sit ergo.

DISP. I.

DE CHARITATE HABITUALI.

Licet, ut de fide supponatur, dari charitatem habituales, quę virtus supernaturalis, & theologica sit; tamen circa ejus naturam, & quidditatem aliqua scitu digna sunt; pro quorumque brevi declaratione, sit.

QUÆST. I.

An sit, & quid sit charitas habitualis Theologica?

PER charitatem theologiam habituales

intelligimus habitum supernaturalem, & infusum à Deo facientem hominem amicum, & filium Dei adoptivum, hæredem regni æterni, inclinans

que ipsum ad amandum Deum propter se, & super omnia; sed de hoc habitu quaeritur inter Theologos: an detur? Undequè hoc constet, & ex suppositione quod detur; quid sit an aliquid increatum: an vero creatum? Et quamvis resolutio quoad 1. partem satis constet ex dictis Disp. 7. quaest. 1. Tract. de fide, ubi ostenditur ex Scriptura, dari hanc virtutem, spem, & charitatem per modum habitus; tamen breviter.

2 Dico 1.: licet naturaliter ostendi non possit, dari habitum infusum charitatis; tamen ex fide sufficienter ostenditur. Prima pars conclusionis constat ex eo, quod nulla ratio naturalis hoc efficaciter ostendit nec à priori, nec à posteriori: imò diu mansit problematica sententia de existentia huiusmodi habitus, ut constat ex Concil. Viennens.: ergo dari habitum infusum charitatis nulla ratione naturali ostendi potest Videatur N. Doct. in 3. dist. 23. quaest. unica §. ad quaest.

3 Prob. 2. pars conclus. ex Scriptura; nam 1. ad Corinth. cap. 13. dicitur: *nunc manent fides, spes, & charitas.* Ubi per *manent*, denotatur permanentia habitus. Deinde Epist. ad Roman. cap. 5. dicitur *cha-*

ritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Tandem Concil. Tridentin. Sess. 6. cap. 7. ait: *in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hac omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur fides spes, & charitatem.* Sic communiter, & alij SS. PP.: ergo tamquam de fide tenendum est, dari habitum. Hoc & suaderi potest ratione congruentiae, quam adducit Subt. Doct. proxime cit. pro habitu fidei, quæquidem æque probat de habitu charitatis.

4 Dices tamen: hæc omnia loca Sac. Script., sicut & alia plura, quæ adduci solent, possunt, & debent intelligi de charitate actuali: ergo non probant de charitate habituali. Resp. negando antec.: nam auctoritas Pauli *nunc manent*, non potest aptari actibus; cum permanere proprie competat habitibus. Deinde charitas reperitur in infantibus ex quo baptizantur; sed isti sunt incapaces actuum, sicut, & amertes, & dormientes: ergo auctoritas Concilij Trident. respectu istorum nequit intelligi de charitate actuali. Tandem quia hæc veritas convincitur ex Conc. Viennens. sub Clement. V. uti conformio Sac. Script. SS. que P.P. Quoad

5 Quoad 2. quæstionis part., sciendum est, quod communiter tribuitur Magistro Sentent. in 1. dist. 17., quod asseruerit, charitatem non esse aliquid creatum, sed esse ipsum Spir. Sanctum creatorem, qui per se immediate absque aliquo medio creato sit in nobis immediatum principium dilectionis Dei. Verum N. Doct. sua assuetam modestia in eadem dist. quæst. 2. ipsum pie excusat, dicens: Magistrum ponere Spiritum Sanctum inhabitantem animam iusti, & ut sic perficit potentias habitibus supernaturalibus, duas, quidem, intellectum, & voluntatem fide, & spe, ad credendum, & sperandum; sed voluntatem nullo habitu ad amandum, quam isto per quem dicitur inhabitare. Unde quod negat Magister, est, quod detur alius habitus distinctus ab isto, per quem spiritus Sanctus inhabitat animam iusti, hoc est, distinctus ab habitu gratiæ sanctificantis, sicut habitus gratiæ est distinctus ab habitu fidei, & spei.

6 Sed quidquid sit de hoc (quod proprie ad expositivos attinet) opinio contraria est omnino certa. Proculius resolutione noto, quod dum quaeritur: an charitas sit quid creatum? ly *creatum* non sumitur in rigore, prout est ex

nihilo, seu ex nullo præsupposito subiecto; sed prout creatum distinguitur ab increato, seu creatore ipso. Noto 2., charitatem habitualem posse sumi vel formaliter pro ipso dono, quod est formaliter charitas: vel eff. ctive, seu pro causa effectiua illius doni. Si hoc secundo sensu sumatur, certum est, charitatem esse quid increatum, scilicet, ipse Deus, qui solus est per se immediate causa efficiens charitatis. Difficultas ergo procedit de charitate formaliter sumpta. De quaquæ.

7 Dico 2.: charitas supernaturalis formaliter sumpta, qua voluntas nostra elevatur ad diligendum Deum super omnia, est aliquid creatum inexistens, nobis, & nostra voluntati inhaerens. Habetur tamquam de fide, & habetur ex Subt. Doct. in 1. dist. 17. quæst. 2. & alibi. Prob. que ex Trid. sess. 6. cap. 7. ubi definiens iustitiam habitualem nobis inhaerentem sic ait: *hoc enim fit, dum charitas Dei diffunditur in cor, ut eorum, qui iustificuntur, & in illis inhaeret.* In iustificatione enim infusa accipit homo tria hæc, fidem, spem, & charitatem; sed per baptismum, de quo agit ibi Concil. accipit iustificatus fidem, & spem sibi inhaerentes per modum habitus: ergo & quia

quia est quid creatum; alias non posset inherere anime.

8. Dices tamen 1. contra istam conclus. ex Ioan. cap. 4: *Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo*: ergo charitas est ipsemet Deus. Respondeo, Explicando antec.: Deus charitas est *secundum se*, & *in se*, conc. antec.: *respective ad nos*, subdistinguo antec.: est charitas *effective* conc. antec.: *formaliter*, nego antec., & conseq. in sensu distinct. Unde charitas nostra non est ipsemet Deus formaliter, sed aliquis effectus illius, qui est similitudo, & participatio physica, aut moralis charitatis divinæ. Ob hoc ergo qui manet in charitate, in Deo manet, non quidem formaliter, sed per similitudinem, & participationem: & Deus manet in eo, non quidem per se immediate, sed medio dono creato, ratione cuius est in habente charitatem specialiori modo, ac in alijs reb.

9. Dices 2. ex Magno Parent. Augustino lib. 15. de Trinitate cap. 17. ubi docet, quod Deus aliter dicitur charitas, ac dicitur *fides, spes, patientia*; nam absolute dicitur charitas; fides, spes, & patientia cum hoc addito, *nostra*; sed ratio huius differentie est; quia

Deus in se est formaliter charitas, & non tantum effective; non vero est in se formaliter fides, spes, & patientia, sed solum effective: ergo quia Deus est formaliter charitas. Confirmatur: juxta eundem Sanctum Doct. cit. Deus est charitas, sicut est spiritus, & vita; sed est Spiritus, & vita formaliter, & non causaliter tantum: ergo &c.

10. Respondeo distinguendo mai.: Deus aliter dicitur charitas, ac dicitur &c. *respectu sui*, conc. mai.: *respectu nostri*, nego mai., & min. Itaque Deus respectu nostri est tantum effective, & non formaliter charitas, sicut tantum effective est fides, spes, & patientia. Respectu vero sui aliter est charitas, quam fides, & spes; quia charitas est formaliter; cum conceptus charitatis sit perfectio simpliciter simplex; at vero respectu sui solum virtualiter, & eminenter, est fides, & spes. Eodem modo respondetur ad confirmationem; nam spiritus, & vita est perfectio simpliciter simplex, sicut charitas, & bonitas. Unde non solum causat in nobis spiritum, vitam, & bonitatem, sed ipse est formaliter spiritus, vita, & bonitas: & sic idem dicendum venit de charitate.

11. Dico 3.: charitas

Hhh

est

est virtus theologica distincta à fide, & spe, per quamque elevamur, & inclinamur ad diligendum Deum propter se ipsum, & proximum propter Deum. Est communis, & explicatur: dicitur virtus; quia facit habentem bonum, estque bona qualitas mentis, qua recte vivitur, & qua nullus male utitur. Et hæc est ratio generica, per quam convenit cum omni virtute, tam morali, quam theologica. Dicitur theologica; quia habet omnes condiciones ad virtutem theologicam requisitas. Vide dicta Tract. antec. Disp. 1. quæst. 3. num. 3. Dicitur distincta à fide, & spe; ut constabit ex dicendis de ejus objecto, & ex particulis sequentibus. Dicitur, per quam elevamur, & inclinamur &c., quæ est ultima differentia huius virtutis ab alijs, & singulariter à spe; nam hæc diligit Deum amore concupiscentiæ; charitas vero eum amat propter se ipsum absque reflexione ad nos ipsos, seu amat amore puræ amicitiae.

12 Totum hoc constat ex Subr. Doct. in 3. dist. 27. quæst. 1. §. in ista quæst. ubi ait: quod virtus (scilicet charitas) distincta est à fide; quia actus ejus non est credere, similiter à spe; quia actus ejus non est concupiscere

bonum amanti, in quantum est commodum amantis, sed tendere in objectum secundum se, etiam si per impossibile circumscriberetur ab eo commoditas ejus ad amantem. Hanc virtutem affectivam perficientem voluntatem, in quantum habet affectionem justitiæ, voco charitatem. Hæc Subr. Doct.

13 Dicitur, ad diligendum Deum propter se ipsum; per quod ostenditur ratio per se motiva, & distinctiva charitatis à reliquis virtutibus, sive moralibus, sive theologis; nulla enim alia inclinat per se intrinsecè, & essentialiter ad hoc, nisi sola charitas. Denique dicitur, & proximum propter Deum; tum ut denotetur objectum secundarium materiale charitatis, de quo postea: tum quia ratio formalis propter quam debet diligi proximus ex charitate supernaturali, & infusa non est bonitas propria ipsius; hæc enim ad summum pertinet et ad charitatem naturalem. Ad est bonitas prout dicit ordinem, & attributionem ad ipsum Deum, tamquam ad principium primum, & finem ultimum illius. Unde si per impossibile non esset, nisi unus homo, adhuc salvaretur charitas supernaturalis essentialiter, cuius per se objectum est ipse Deus: & tamen non esset di-

dilectio proximi per negationem suppositi.

14 Ex his ergo, charitas habitualis (de qua in præfenti; nam de actuali disp. 2. huius agimus) sic potest definiri: *est quid creatum intrinsece inherens anime per modum forme seu habitus elevans illam ad esse supernaturale, & ad filiationem adoptivam Dei, ejusque voluntatem ad diligendum Deum propter se, & proximum propter Deum.* Sed ut omnis æquivocatio tollatur; nota, quod est hæc differentia; si charitas consideretur præcisè, ut forma supernaturalis præscindens à formalitate habitus, sic dat formalitèr animæ, seu subjecto illam habenti esse filium adoptivum, hæredem gloriæ, & confortem participativè divinæ naturæ, non quidem ex natura rei, sed ex ordinatione divina, ut manet dictum tom. 6. tract. 17. disp. 3. quæst. 1. per totam.

15 Si vero consideretur ut *habitus*, sic elevat voluntatem, & est illa principium diligendi Deum, & proximum. Unde si per impossibile non haberet esse rationem *habitus*, adhuc posset esse forma supernaturalis elevans animam ad ordinem supernaturalem, reddensque illam confortem divinæ naturæ, & filiam adoptivam Dei. Sed tunc pertineret non ad primam spe-

ciem qualitatis, quæ est habitus; sed ad quartam, quæ est *forma*, ratione cujus habens illam diceretur formosus, & speciosus. Cæterum de facto pertinet ad primam speciem qualitatis (quæ est habitus); quia non solum habet decorare animam modo dicto, sed etiam esse principium per se diligendi Deum, & proximum, prout oportet ad salutem, & de condigno.

QUÆST. II.

An præter charitatem infusam admittenda sit charitas acquisita nostris actibus?

1 **I**N duplici sensu potest præfens difficultas agitari: primo, an ex repetitione actuum charitatis naturalis generetur aliquis habitus naturalis, quo facilioremur, & inclinemur ad diligendum Deum? secundo: an ex repetitione actuum supernaturalium media charitate habituali infusa elictorum gignatur etiam aliquis habitus acquisitus? In utroque sensu ventilanda venit præfens difficultas. Sed ut hoc bre-

brevius, clariusque fiat.

2 Notandum est hic, posse dari amorem Dei naturalem. Hæc possibilitas sufficienter ostenditur ex propositionibus damnatis à Pio V. & Gregor. XIII. in Michealem Bajorum, cujus uia erat hæc: *distinctio duplicis amoris, naturalis, quo Deus amatur, ut Author nature, & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatorum, vana est, & contentiosa.* Alia, quæ est 77. est hæc: *amor naturalis, quæ ex viribus nature exoritur, ex sola philosophia per relationem præsumptionis hominum, cum injuria Crucis Christi defenditur à nonnullis Doctoribus.* Sed ex falsitate harum propositionum evidenter sequitur, esse possibilem amorem Dei naturalem: ergo est possibilis.

3 Deinde, ratione sic ostenditur: quamplures philosophi ratione naturali ducti cognoverunt Deum, ut summum bonum, & ut talem pro viribus nature esse amandum docuere. Præterea Apost. ad Roman. 1. ait: *invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus, & divinitas, ita ut sint inexcussibiles.* Ubi Apostolus inexcussibiles facit infideles, quia noscentes ex visibilibus creaturis Deum, non

sicut Deum glorificaverunt: ergo, juxta Apostolum, ex viribus nature est possibilis cognitio Dei, ejusque virtutis, & bonitatis, ac actus aliquis propriè talis, quo colatur: ergo est similiter possibilis aliquis amor naturalis Dei; quia visibilia illa non minus nobis manifestant invisibilia Dei, ut illum glorificemus; ac ut illum præ cæteris omnibus rebus diligamus. Præsupposita ergo possibilitate huius amoris naturalis, de quo plura vide Tom. 1. tract. 1. disp. 2. per totum, sit

Prima conclusio.

4 Ex repetitione actuum naturalium charitatis naturalis ergo Deum gignitur in nobis quidam habitus facilitans voluntatem ad similes actus eliciendos. Est communis, & probatur: ex maiori facilitate in operando, sive in intellectu, sive in voluntate ponimus habitus acquisitos tam intellectus, quam voluntatis: ergo ex maiori facilitate in diligendo cognoscitur esse in voluntate habitus facilitatem ad dilectionem. Nunc sic; sed ex repetitione actuum naturalium charitatis, seu amoris naturalis Dei, nequit non dari talis faci-

litas ad talem amorem: & hæc erit maior, vel minor secundum quod fuerit repetitio talium actuum: ergo &c. Confirmatur: ex repetitione actum generatur naturaliter habitus: ergo ex frequenti repetitione actuum naturalium charitatis datur in nobis quidam habitus facilitans voluntatem ad actus similes elicendos.

5 Dices 1. si datur actus, & habitus acquisitus naturalis charitatis, superfluit habitus infusus; sed hoc non est dicendum: ergo &c. Prob. sequela maioris: ideo ponitur charitas infusa, & supernaturalis, ut ex illa, & voluntate efficiatur unum adequatum principium respectu actus amoris Dei super omnia; sed hic actus posset elici à voluntate adjuncta habitu acquisito charitas: ergo superflueret habitus infusus. Confirmatur: talis actus naturalis charitatis esset dilectio Dei supra omnia: ergo & esset proxima dispositio ad gratiam. Prob. hæc consequ. 3; quia talis actus naturalis esset sufficiens aversio à bono commutabili, & conversio in Deum: ergo esset proxima dispositio ad gratiam, & consequenter sine actu, & habitu charitatis theologicæ infuso posset homo justificari; quod est contra fidem.

6 Respondeo negando mai.; ad cuius probationem respondeo ex Doct. in 1. dist. 17. habitum charitatis infusæ poni, non ut sit principium Dei amoris naturalis, nec supernaturalis præcisse; sed ut sit principium amoris Dei supernaturalis, & meritorij. Unde cum charitas sit principium merendi, hinc est, quod actus supernaturalis, & meritorius amoris Dei petat elici à charitate supernaturali infusæ: & cum similem actum nequeat elicere voluntas, nec se sola, nec adjuncta aliquo habitu acquisito naturali, ideo non frustra ponitur habitus infusus supernaturalis charitatis.

7 Ad confirmationem, nego consequ., quia talis dilectio Dei esset solum ex viribus naturæ elicitæ, & sic non esset, *sicut oportet*, quod requirit Concilium Trid. sess. 6. can. 3. ad hoc ut sit ultima dispositio ad gratiam. Imò ex hoc loco Concilij firmatur nostra conclusio, quod sic ostendo; nam si alia dilectio Dei, quæ non esset proxima dispositio ad gratiam, ut pote elicitæ viribus naturæ, non daretur; frustra poneretur à Concilio illa conditio *prout oportet*: ergo quia supponit Concilium posse dari siue gratia aliquem actum amoris Dei naturalis, qui tamen, cum

cum non sit sicut oportet, nequit esse ultima dispositio ad gratiam.

8 Replicabis: amor Dei naturalis super omnia repugnat: ergo &c. Prob. antec.: talis amor repugnaret cum omni peccato actuali etiam contra præcepta supernaturalia commisso: ergo deberet secum habere efficaciam ad adimplentionem omnium præceptorum instantiam etiam supernaturalium; sed amor naturalis non potest habere talem efficaciam; cum efficacia illius sit naturalis, & solum connexa cum præceptis naturalibus: ergo repugnat amor naturalis Dei super omnia. Resp., negando antec.: ad probationem, omissio antec. distinguo consequ.: ergo debet haberet secum efficaciam ad adimplentionem &c. supposita potestate omnia adimplendi, ut si adjuvetur ab alio comp principio supernaturali, conc. consequ.: tali potestate non supposita, nego consequ.; & distinguo min. sed amor naturalis non potest habere talem efficaciam *ex se*, conc. min., si adjuvetur alio comp principio supernaturali, nego min. & consequent.

9 Itaque non supposita tali potestate adimplendi omnia præcepta instantia, nullum

esset peccatum, ea non adimplere. Unde semper esset verum quod non conjungeretur talis amor cum peccato ullo actuali; quia talis omissio, non supposita tali potestate, peccaminosa non esset. Amor ergo naturalis Dei super omnia intrinsicè conjungitur cum adimplentione omnium præceptorum naturalium *absolute*: & cum adimplentione supernaturalium sub conditione, scilicet, quod voluntas eliciens talem amorem adjuvetur alijs comp principijs ad conjungendum talem amorem; & cum amore Dei super omnia, & cum adimplentione præceptorum supernaturalium. Tam argumentum, quam replica, plus facit contra possibilitatem amoris Dei naturalis, quam contra conclusionem.

10 Dices 2.: si ex frequenti repetitione actuum naturalium charitatis acquireretur habitus naturalis facilitans ad diligendum Deum naturaliter, sequeretur quod voluntas cum tali habitu aqualique connatu posset elicere actum amoris Dei æque intensum; imò & magis, ac cum habitu infuso circa idem objectum; sed hoc nequit dici: ergo &c. Sequela maioris constat; quia voluntas mea ex repetitione actuum naturalium posset habere ha-

habitu acquisitum naturalem, ut 8. ; & habitum infusum solum ut 2. ; ex quo sequeretur, quod cum aequali conatu ex parte voluntatis posset elicere actum eque intensum, imo & magis, ac cum habitu infuso. Prob. min. : talis actus esset necessario non minus meritorius, ac elicitus ex habitu infuso charitatis ; sed hoc nequit dici ; ergo &c.

II Respondeo, concess. seq. negando min., & mai. probationis. Tum, quia in nostra potestate non stat, quod actus sit meritorius ; licet stet, quod actus sit demeritorius. & ratio est ; quia possumus ad malum, cuius adæquata causa est nostra voluntas ; ad bonum vero, & meritum sine gratia, & Dei adiutorio, nihil valemus. Tum, quia ut habitus aliquis sit nobis principium meriti, solum pendet ex divina voluntate. Unde Deus pro suo lib. o instituit, & ordinavit, quod charitas, & gratia nobis infusa sint principium merendi ; & hoc non quia supernaturalis est ; nam fides, & spes sunt supernaturales, & tamen non sunt principium merendi ; quare a priori non est alia ratio, nisi divina voluntas, quæ sic statuit, & decrevit ; quamvis sit aliqua congruentia, scilicet, quia

habitus charitatis est nobilissimus, & perfectissimus.

12 Unde si Deus statuisset, quod charitas habitualis acquisita esset principium merendi, tunc casus ejus actus essent meritorij, sicut sunt de facto actus charitatis infusæ. Sed quia hoc non decrevit ; hinc dicimus, quod quantumcumque intensi ponantur actus charitatis acquisitæ, cum tamen non habeant secum annexum pactum divinum, uti habent actus charitatis infusæ in quacumque intensione, licet minima ; ideo nec sunt, nec possunt esse illi meritorij, sicut isti.

Secunda conclusio.

13 Ex frequentatione actuum supernaturalium charitatis infusæ acquiritur etiam in nobis novus habitus. Hæc conclusio videtur contra Angelic. Præceptorem part. 2. art. 4. ad 3. ; ubi videtur docere, non gigni novum habitum ; sed priorem roborari, & perfici. Nostri vero conclusio est communis inter Scotistas, & Nominales, deduciturque ex Subt. Doct. in 3. dist. 23. quæst. 1. & dist. 27. quæst. unic. §. de 3. dico, ubi sic ait : dico ; quod non potest acqui-

ri ex actibus aliquis habitus ejusdem speciei cum charitate; licet possit acquiri amicitia, tendens in Deum sub eadem ratione objecti, & etiam per actum similem: ergo sentit Secus, quod ex actibus charitatis infusa potest acquiri aliqua amicitia, siue charitas tendens in Deum, quamvis neget, esse ejusdem speciei cum charitate infusa. Hoc idem docet Doct. agendo de fide, & spe; nam præter habitus infusos harum virtutum admittit habitus acquisitos: ergo pariter dicendum est de habitu acquisito charitatis.

14. Prob. 1. conclusio: ratione: justus se frequenter exercens per actus charitatis, & aliarum virtutum infusarum, scilicet, fidei, & spei, acquirit per tale exercitium facultatem novam ad actus charitatis, fidei, & spei eliciendos; sed hæc facilitas est per habitum, & non per habitum infusum: ergo per acquisitum, & consequenter per actus charitatis infusæ acquiritur habitus charitatis, sicut, & aliarum virtutum. Maior experientia constat; minor quoad 1. part. est certa; quia si hæc facilitas in operando non esset per habitum, non posset probari, quod dantur habitus acquisiti. Min. quoad 2. part. etiam constat; quia habitus in-

fusis non datur facilitatem, ut patet in recenter converso ad fidem, qui immediate post baptismum non experitur facilitatem. E contra, qui fidem amittit, & pariter charitatem, experitur facilitatem credendi alios articulos; & diligendi Deum, & proximum propter Deum; sed hæc facilitas non est ab habitibus infusis: ergo ab acquisitis.

15. Prob. 2. conclusio: actus supernaturales virtutum infusarum non debent habere minorem vim gignendi habitum, ac actus naturales: ergo sicut per actus naturales virtutis generatur habitus, etiam per actus supernaturales virtutis infusæ generabitur. Prob. ant. ideo actus naturales generant habitum; quia sensibiliter, seu perceptibiliter afficiunt potentiam, & potentia per ipsos perceptibiliter tendit in objectum; sed actus supernaturales æque sensibiliter afficiunt potentiam, & potentia per ipsos perceptibiliter tendit in objectum: ergo. Maior constat; quia acquisitio habitus est perceptibilis potentia; quia quo magis afficitur actibus, maiori facilitate tendit in objectum. Minor etiam est certa; alias posset quis cognoscere certo, an eliciat actum naturalem, vel supernaturalem; quod quidem absurdum, & erroneum est.

Solvuntur Argumenta contra istam conclusionem.

16 Arguitur 1. actus supernaturalis charitatis infusa non sunt generativi habitus: ergo ex actibus supernaturalibus. &c. Prob. antec. : habitus charitatis infusæ non augetur physice per actus ab illo physice procedentes: ergo actus illius non sunt generativi &c. Prob. conseq. si tales actus essent generativi alicujus habitus, maxime illius, à quo ipsi generantur; sed hujus non sunt generativi: ergo &c. Min. cum conseq. tenet. Major constat paritate actuum, & habituum aliorum, ut patet in Logica, Physica, & Metaphysica: ergo si tales actus &c.

17 Respondeo, negando antec. & concessio antec. probationis, nego conseq. Ad cuius probationem, nego mai. & paritatem probationis. Disparitas est satis clara: quia habitus illi, qui non sunt infusi, sed acquisiti, eo quod tales habent ex se non solum influere ad actus similes illis, à quibus fuerunt geniti, sed etiam facilitare potentiam ad tales actus eliciendos. At verò habitus infusus, etsi influat in sub-

stantiam actus, non tamen tribuit potentie facilitatem. Unde actus supernaturales charitatis infusæ, quamvis attingere nequeant substantiam ipsius habitus infusi; nec ejus augmentum; quia habitus charitatis infusæ, eo, quod talis, est talis naturæ, quod à solo Deo petat creari, & infundi; possunt tamen, & congruit generare aliquam facilitatem in potentia ad tales actus eliciendos: quæ quidem facilitas realiter distinguitur ab ipso habitu infuso, nec cum illo exigit infundi, imò petit non infundi, sed acquiri ex actibus frequentatis. At verò actus, & habitus acquisiti Logicæ, & aliarum scientiarum & causant ipsum habitum, sive ejus augmentum, & ipsam facilitatem, quæ quidem est indistincta ab ipso habitu acquisito.

18 Arguitur 2. respectu ultimi finis non solum *posse simpliciter*, sed & *facilitas* est per se infusa, & non acquisita, sed actus charitatis infusæ versantur circa ultimum finem: ergo mediis talibus actibus non acquiritur habitus, nec dant posse, nec facilitans. Maior constat paritate primorum principiorum respectu intellectus, quæ dant *posse*, & *facilitatem*; sed quod faciunt prima

principia respectu intellectus, facit ultimus finis respectu voluntatis: ergo &c.

19 Pro solutione huius replicæ, quæ est Illust. Palanc., nota, quod voluntas nostra potest ferri in ultimum finem dupliciter: vel appetitu *innato*, ut natura est: vel *elicit*o, ut ratio nalis est. Et hoc adhuc dupliciter: vel considerata natura in statu naturæ integræ, vel in statu naturæ lapsæ. Voluntas ergo secundum appetitum innatum fertur naturaliter, & inclinatur in ultimum finem, ut latè probatum manet in Proœnialib. Theologiæ: & sic respectu huius inclinationis non datur ulla facilitas superaddita, sed est congenita cum ipsa voluntate; imò ab illa realiter indistincta; sicut dicitur de habitu primorum principiorum, quod sit congenitus cum ipso intellectu, & ab illo realiter indistinctus.

20 Voluntas vero considerata secundum appetitum elicitedum diversimodè se habet erga ultimum finem; licet enim si consideretur in statu naturæ integræ, possit admitti & concedi, quod habeat talem facilitatem congenitam ad diligendum Deum (quod de dilectione efficaci apud quamplures graves theologos est falsum, ut vidèri est apud Gonet tom. 4. disp.

1. artic. 4. num. 189.) tamen, juxta communem theologorum sententiam, voluntas considerata in statu naturæ lapsæ non habet talem facilitatem sibi congenitam ad diligendum Deum. Videatur Gonet cit. & N. Mastr. hic quæst. 25. per totam. Hoc ergo notato.

21 Respondeo distinguendo mai. argumenti: respectu ultimi finis non solum *posse*, sed facilitas debet esse per se infusa, si tale *posse* sumatur pro appetitu *innato* connaturaliter fertur voluntas in ultim. finem, conc. mai.: si sumatur pro appetitu *elicit*o, & in statu naturæ lapsæ, nego mai.: & omissa min., nego conseq. Ad probat. dist. min.; sed quod faciunt prima principia respectu intellectus, hoc facit ultimus finis respectu voluntatis, quoad appetitum *innatum* conc. min.: quoad appetitum *elicitum*, & in statu naturæ lapsæ, nego min. & conseq. Hæc doctrina facillime constabit cuilibet ex experientia: cuilibet enim facillimè cognoscit hoc primam principium: *Deus est colendus: quod tibi non vis, alteri ne facias*: & tamen non ita facile est cuilibet Deum colere, alterique non irrogare malum.

22 Arguitur 3.: habitus charitatis infusus dat non

non solum posse, sed & faciliter posse: ergo frustra ponitur novus habitus acquisitus ex actibus supernaturalibus; nam hic si ponitur, solum ponitur ad faciliter posse. Prob. antec.: habitus determinans potentiam, & eam inclinans determinatè ad actus certæ speciei præstat illi facilitatem erga tales actus; sed habitus charitatis infusæ non solum dat posse simpliciter voluntati ad actus charitatis, sed eam determinat, & inclinat determinatè ad illos in specie eliciendos: ergo dat facilitatem. Maior constat; quia difficultas voluntatis solum potest provenire ab indifferentia ad actus illius, vel alterius speciei; quæquæ tollitur ab habitu charitatis infuso, cum determinet voluntatem quoad specificationem ad ultimum finem in specie, & ad amorem illius.

23. Resp., negando antec.: ad cuius probat. dico, quod habitus determinans potentiam, & eam inclinans determinatè ad actus certæ speciei, si hoc solum faciat dando simpliciter *posse*, non ob hoc præcisse faciliat potentiam ad tales actus, sed solum tollit impotentiam, qua ablata, adhuc ex multis capitulis sentit difficultatem ob non assuefactio-

nem; quia sentit propensiones, & inclinationes multas contrarias ipsi inclinationi charitatis infusæ. Unde, etsi determinet habitus charitatis ad actus illius, non ob hoc præcisse tollit inclinationem, & propensionem voluntatis ad actus contrarios, & ab ultimo fine avercentes, ut experientia ipsa Magistra docet in Iustis, qui cum habitu charitatis habent continuam pugnam cum carne, & sanguine insurgentibus contra Spiritum. Unde ad hanc repugnantiam faciliter vincendam, non ponuntur frustra habitus acquisiti ex frequenti repetitione actuum charitatis infusæ.

24. Arguitur 4. si ex actibus repetitis charitatis habitualis infusæ acquireretur habitus acquisitus, hic faciliteret ad eliciendos actus supernaturales, & meritorios amoris Dei; sed hoc nequit dici: ergo. Prob. min. hæc facilitas ad actus supernaturales, & meritorios Dei est donum ipsius, excedens vires naturæ: ergo huiusmodi facilitas nequit provenire ab aliquo habitu acquisito. Antec. patet paritate habitus facilitantis ad eliciendos actus peccaminosos, & demeritorios, qui habitus est vitium vituperabile: ergo habitus facilitans ad actus supernaturales, & meritorios,

donum Dei laudabile, excedens vires naturæ. Resp. concess. mai. negando min. : ad probationem distinguo antec. : & facilitas est donum Dei *in causa*, & *præ-suppositivè*, cooc. antec. : *in se*, & *ex suppositione*, nego antec. & concl.

25 Verum itaque est, talem facilitatem non posse acquiri viribus naturæ, & ex actibus naturalibus, sed necessario exigere actus supernaturales, à quibus gignatur; tamen ex suppositione quod tales actus supernaturales dentur, necessario dabitur talis facilitas, & erit debita naturæ sic operanti medijs talibus actibus. Hoc patet in sententia probabilissima; nam licet visio clara sit indubitata, & minime naturalis intellectui nude sumpto; tamen ex suppositione, quod talis intellectus sit lumine gloriæ elevatus, illi censetur, quod sit naturalis visio, & debito naturæ debita.

26 Ad probat. Antecedentis, distinguo antec. : qui habitus est vitium vituperabile, *comparative* ad actus à quibus gignitur fuit, concess. ant. : *in se*, nego antec. & conseq. Ideo ergo habitus vitiosus est malus, non quia in se in genere phylico, aliquam includat malitiam; sed quia ab actibus vi-

tiolis supponitur generis. Unde non punitur quis quia habeat habitum vitiosum; sed quia actus prave elicitur. Idem ergo, & similiter vice versa dico de habitu acquisito ab actibus supernaturalibus, qui quidem in se absolute non est donum gratiæ, præmiabile, aut laudabile, sed solum comparative ad actus, à quibus fuit generis.

27 Arguitur Ultimo: talis habitus sic acquisitus esset naturalis, & non esset; sed hoc implicat: ergo nequit dari talis habitus. Prob. mai. quoad 1. partem; quia S. S. P. P. nullum habitum supernaturalem agnoscunt, nisi habitus infusus; sed hic habitus esset acquisitus: ergo esset naturalis. Prob. eadem mai. quoad 2. part. scilicet, quod non esset supernaturalis: talis habitus esset supernaturalis; ergo non esset naturalis. Prob. antec. : talis habitus procedit ab actibus supernaturalibus, ut supponimus; sed quod supponit principium supernaturale, à quo procedit, est quid supernaturale: ergo esset supernaturalis.

28 Aliqui Scotistæ hoc argumento convicti, tenent, habitum acquisitum ex frequentatione, & repetitione actuum supernaturalium charitatis esse supernaturalem: sed, meo vi-

videri, immeritò, ut satis constat ex dictis Tract. de fide, disp. 8. quæst. 2. agendo de supernaturalitate entis. Quare non placet hæc responsio. Similiter hoc argumentum non premit in sententia nostri Mastr. & aliorum Scotistarum defensorum, actus supernaturales dilectionis Dei super omnia, sicut & aliarum virtutum theologicarum, esse tantum supernaturales quoad modum, non vero quoad substantiam; unde facillimè solvunt præsentem difficultatem, dicendo, talem habitum acquisitum esse intrinsece naturalem. Cogit. vero nos, qui in loco immediate præallegato, Sect. 2. defensavimus, actus virtutum theologicarum procedentes ab habitibus infusis esse supernaturales quoad substantiam. Sed hoc non obstante.

29 Respondeo, quod habitus acquisitus per actus charitatis infusæ est naturalis. Quare licet sit à principio supernaturali, non tamen petit secundum entitatem suam produci à principio supernaturali; nam idem habitus acquiri valet per actus naturales. Quare supernaturalitas in actibus charitatis de materiali se habet respectu causalitatis in habitum acquisitum; nam actus, qui

cumque sint, non aliter habent vim generandi erga obiectum suum, nisi in quantum sensibiliter, seu perceptibiliter afficiunt potentiam, & potentia per ipsos tendit in obiectum cum facilitate perceptibiliter.

30 Unde quod habitus acquisitus, etiam si acquisitus sit per actus supernaturales, non inclinet per se actus supernaturales, quamvis cum potentia elevata per principium supernaturale faciat, ut facilis actum supernaturalem eliciat, non qua supernaturalem; sed sufficit ad hoc, ut talis habitus acquisitus non sit supernaturalis, sicut actus, ex quibus gignitur. Et licet habitus acquisitus inclinet in similes actus, à quibus producit, hoc solum est verum similitudine actuum desumpta ex unitate objecti formalis, & in ea ratione, quæ est formalis, & ratio *sub qua* generandi habitum in actibus; non vero inclinat necessario in actus similes in ratione materiali, seu quæ de materiali se habet in actibus ad generationem habitus: & talis est supernaturalitas in actibus habitus infusi in ordine ad habitum acquisitum generandi.

31 Si quæras hic, an tam habitus naturalis acquisitus

tus charitatis ex actibus naturalibus, quam habitus acquisitus ex actibus supernaturalibus; similiter, & actus procedentes ab his habitibus possint respicere Deum proportionatè sub omni conceptu, sub quo illum respicit habitus infusus charitatis; ita ut utriusque sit idem objectum necdum materiale, sed etiam formale? Resp. affirmative. Et quia hæc difficultas late pertractata est disp. 8. de fide divina actuali, quæst. 3. per totam, merito ab ea hic super sedeo. Vide eam ibi.

32 Sed nota hic, quod licet charitas infusa, & acquisita tendere possint circa idem objectum formale, & sub eadem ratione formali, tamen sunt distincte rationis specificæ. Hæc diversitas specifica intrinsecè provenit à suis prædicatis intrinsecis; extrinsecè vero, & dignoscitivè sumitur à diversis principiis, non utcumque, sed per se expositis, scilicet prædicis habitibus; quia habitus infusus charitatis per se, & ab intrinseco sui petit à solo Deo infundi; acquisitus verò petit similiter non à Deo infundi, sed acquiri mediis actibus. Alia discrimina inter charitatem infusam, & acquisitam vide apud N. Mastr. hic quæst. 23 art. 2. quæ omitto; quia quamplura ex

ipsis nobis non placent, nec ipsi Mastrio.

33 Similiter nota, quod, habitus acquisitus ex actibus naturalibus charitatis, quem possibilem statouimus conclus. 1. huius, est ejusdem rationis specificæ cum habitu acquisito ex actibus supernaturalibus charitatis infusa. Ratio est; quia habitus acquisitus ex actibus supernaturalibus non est ab illis reduplicative, ut supernaturalibus, sed secundum rationem, secundum quam cum naturalibus conveniunt, ut diximus in solutione ultimi argumenti hujus. Tum, quia non ita necessario, & ab intrinseco sui exigit causari à supernaturalibus actibus, quod non possit causari à naturalibus: ergo nullum adest caput, ad hoc ut isti habitus acquisiti ex actibus naturalibus, & supernaturalibus specie differant. Totum quod diximus in hac quæst. facit etiam pro stabilendis habitibus acquisitis talium virtutum.

QUÆS. III.

Ad quid requiritur habitus infusus charitatis?

1 Ratio difficultatis oritur ex eo, quod charitas infu-

fusa non est necessaria ex parte objecti formalis; cum sine ipsa possit attingi Deus sub ratione formali, sub qua est objectum charitatis, per charitatem naturalem, ut insinuavimus in antec. & probavimus in Tract. de Fide cit. Nihilominus tamen habitum charitatis infusæ esse necessarium (licet non necessitate simpliciter; cum possit Deus de potentia sua absoluta elevare voluntatem ad excellentissimum amorem ipsius sine habitu) diximus quæst. 1. hujus a num. 2. Ad quid vero sit necessarius, dissentiant AA. Nos breviter per sequentes conclusiones mentem nostram conformem menti Subt. Doct. breviter aperiemus. Sit

Prima Conclusio.

2. **Habitus infusus charitatis non requiritur præcisè propter majorem intensiorem gradualement actus charitatis.** Videtur contra aliquos Scotistas. Prob. tamen: actus charitatis non debet de facto habere majorem intensiorem, quam alii actus voluntatis; nemo enim dubitat; quod multi peccatores tam intense diligant creaturas, ac iusti communiter diligunt Deum; sed ad hanc intensiorem

gradualement sufficit voluntas cum habitu acquisito: ergo præcisè ad talem intensiorem non requiritur præcisè habitus infusus. Prob. min. non est major ratio, cur voluntas cum habitu valeat tribuere aliis actibus tantam intensiorem, quantum habere possunt, & non possit eam tribuere actui charitatis: ergo si per se habitus acquisitus potest tantam intensiorem tribuere aliis actibus, poterit etiam actui charitatis.

3. Prob. 2. conclusio: actus charitatis non debet necessario habere semper majorem intensiorem gradualement, quam sex gradus v. g. 3 sed potest illos habere à voluntate, medio habitu acquisito; ergo voluntas absque habitu supernaturali infuso potest dare tantam intensiorem actui, quantum debet, habere. Prob. min. 3 exercendo se voluntas in 1. actum, magno connatu, ille actus debet habere unum gradum intensiorem ad minus, & eo mediante acquiritur habitus adjuvans potentiam ad alios similes actus eliciendos: ergo si cum illo habitu, & æquali connatu alium producat actum, hic actus ob concurrentem habitum erit intensus, ut duo, & consequenter augebitur habitus præexistens, et sic procedendo per varios

rios actus naturales tanto conatu, & maiori habitu, tandem eliciet actum cum intensione sex graduum, ut est evidens.

4. Dices contra hanc conclusionem: Subt. Doct. tum in 1. distinct. 17. quæst. 2. §. ad solutionem quæst. tum in 3. dist. 23. quæst. unic. §. ad quæst. & dist. 27. §. de *tertio artic.* docet, dari habitum infusum ad hoc, ut actus sit intensior, & & perfectior; quia alioquin ait Doct. in primo loco, videtur; quod sine isto posset haberi actus intensissimus diligendi Deum & hoc tam in via, quam in patria, & ita beatitudo: ergo nostra conclusio est expressa contra Doct. Videantur alia loca prælegata ipsius.

5. Respondeo, quod dum Subt. Doct. adstruit necessitatem habituum supernaturalium propter intensiorem aliquam, & maiorem perfectionem actuum, non debet intelligi de intensione pure graduale intra eandem speciem, sed de perfectione entitative specifica intra idem genus. Hoc colligitur ex eo; quod in 1. dist. 17. cit. etiam negat, requiri habitum infusum propter intensiorem actus, & asserit, quod habitu naturali acquisito potest haberi actus charitatis ita intensus, imo magis, ac cum habitu infuso. Scotus

ergo intelligitur de intensione, perfectione, seu illa nobilitate, qua dicimus, Angelum excedere animam rationalem, & hanc excedere sensibilem, dum, scilicet, comparantur ut sunt sub eodem genere, sub quo una species excedit aliam.

Secunda Conclusio.

6. Habitus infusus charitatis (idem dic de aliis habitibus infusis) requiritur ad perfectionem ita propriam, & peculiarem actus, quæ præstari non potest à potentia, nec adhibendo omnem conatum sibi possibilem, nec habituata habitu naturali acquisito. Hæc conclusio in re est communis; & sic breviter probatur: ex dictis quæst. 1. hujus conclus. 1. datur habitus infusus charitatis, & hoc ut de fide constat; sed talis habitus infusus non est simpliciter necessarius ad maiorem intensiorem actus, ut constat ex dictis conclus. antec. nec debet poni propter ornatum, & decorem potentie tantum, ut docet Doct. in 1. dist. 17. quæst. quæst. 2. §. ad solutionem; ergo ponitur ob perfectionem ita propriam, & peculiarem actus, ad quam non potest ipsa potentia

attingere naturaliter; nec se sola, nec auxiliata habitu acquisito.

9 Dices: habitus infusus charitatis requiritur ad hoc ut actus sit magis acceptus Deo, & meritorius: ergo non requiritur præcisè ob talem perfectionem entitativam propriam, & peculiarem actus charitatis. Resp. omisso antec. negando consequ. quia hoc, quod est, actum esse acceptum Deo, & meritorium competit illi, & habitui infuso moraliter. Hic autem queritur, ad quid physico requiratur habitus charitatis, quia omnis forma physica præter effectus morales debet habere aliquem effectum physicum. Unde præter effectum moralem charitatis, qui est dignificare moraliter actum, facere ipsum acceptum Deo, & meritorium, debet assignari alius effectus physicus proprius ipsius habitus; & hunc dicimus, nullum alium esse præter assignatum, scilicet, perfectio entitativa propria, & peculiaris actus charitatis.

8 Si autem inquiras: quænam sit illa perfectio entitativa propria, & peculiaris actus charitatis? Dico, esse, quod actus ab illo habitu procedens est elicited modo, quo oportet, ut sit salutaris, & conducat ad vitam æternam consequendam positive; unde est intrinsece supe-

naturalis; & sic verum est, habitum requiri propter peculiarem, & propriam perfectionem ipsius actus, ad quam hæc potentia se sola, nec cum habitu acquisito, etiam perfectissimo, attingere valet. Ulteriore notiam huius insinuabimus postea in fine hujus disp. dum annotationem faciamus variarum questionum ad hanc disp. pertinentium. Nunc vero sit

QUEST. IV.

An Charitas sit perfectissima virtus, formaque aliarum virtutum?

I Ex dictis constat, quod charitas est virtus theologica distincta à fide, & spe; nunc autem queritur, an sit perfectior ipsis; pro quo nota, quod charitas potest comparari cum aliis virtutibus, vel in genere moris, vel in genere entis, seu in esse physico nature, & in esse morali. Et certe in hoc genere solum controversia potest esse inter charitatem, & fidem; quænam earum sit entitativè perfectior? Nulli namque dubium est, quod charitas, ut supremus habitus, sit perfectior quocum-

que alio habitu expectante ad voluntatem, sive sit moralis, si ve theologicus. Unde difficultas est inesse entitativo. Quare pro resolutione primæ partis quæstionis sit

Prima Conclusio.

2 Charitas tam inesse moris, quam in esse physico est præstantior omnibus aliis virtutibus tam moralibus, quàm theologicis. Hæc conclusio quoad utramque partem est communis inter Catholicos. Prob. 1. pars: charitas inesse moris est vita, & forma aliarum virtutum: ergo in isto genere est præstantior illis. Prob. antec. charitas est principium omnis meriti, & à quo omnis actus virtutum tam moralium, quàm theologicarum habet esse meritorius; ita ut sine charitate nulla virtus possit esse meritoria vitæ æternæ; ergo &c. Antec. constat ex variis text. Sac. Script. ubi charitas præ omnibus virtutibus ponderatur. Et comparative ad fidem ait Apost. 1. ad Corinth. cap. 13. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum* Et Trident. sess. 6. cap. 7. *Fides, nisi charitas accedat, nes*

unit perfectè cum Christo, nec eius membrum vivum efficit: ergo charitas est perfectior fide in esse moris; & consequenter omni alia virtute.

3 Prob. 2. pars; primo, quia dum Apostolus 1. ad Corinth. cap. 13. ait: *maior autem horum est charitas*, loquitur absolute, & absque ulla limitatione: ergo necdum in esse moris, sed & in esse physico, præstantior est charitas. Sed probatur ratione: perfectio cuiuscunque habitus ex triplici deducitur cap.: primo, ex perfectiori modo operandi; secundo ex maiori, vel minori perfectione objecti: tertio tandem ex maiori nobilitate potentia, quàm informat; sed ex omnibus his capitibus excedit charitas fidem, & consequenter reliquas virtutes: ergo. Probatur min. charitas respicit Deum in se ipso immediatè, & propter ipsum: & sic perfectiori modo tendit in Deum, quàm fides, quæ respicit Deum, ut obscure revelantem; sed Deus, ut est in se, est nobilior objectum in esse objecti, quàm ut obscure revelans: & alias charitas subiectatur in voluntate, quæ in nostris principiis est nobilior intellectu: ergo &c.

1. contrari. partem pro Luthero: fidei convenit nostra justificatio: ergo in esse moris est perfectior charitate. Antec. probat ex illo ad Rom. 1. *fustus ex fide vivit*: & 5. *justificati igitur per fidem*: ergo. &c. Resp. negando antec. ; quia contra hoc hæreticum assertum stat definitio Concilij Tridentini ses. 6. cap. 8. ubi asserit, prædicta Apostoli verba intelligenda esse in eo sensu, quem perpetuò tenuit Sancta Mater Ecclesia, scilicet, per fidem justificari dicimur; quia *fides est humana salutis initium, & fundamentum, & radix justificationis*; non quia ipsa fides sola sine charitate sit forma justificationis, ut somniavit Lutherus; quia solum justificat, dum per dilectionem operatur, ut satis constat ex autoritatibus positis num. 2. huius, & ex Trid. ibi cit.

5 Dices 2. : fides est simpliciter melior charitate: ergo &c. Prob. antec. : illud est melius, cuius oppositum est pejus, iuxta Philosop. 2. Topyc. cap. 3. ; sed infidelitas est peior odio Dei, sive quocumque alio peccato opposito charitati: ergo. Maior patet; quia contrariorum eadem est ratio. Prob. min. 1. : quia infidelitas magis Deo oppo-

nitur, quam odium; cum neget illum esse, & sic affective illum destruat. Secundo; quia infidelitas plus destruit, cum destruendo fidem destruat omnia bona, & virtutes supernaturales; sed odium Dei destruendo charitatem non destruit, nec fidem, nec spem: ergo &c.

6 Resp. ex Doct. in 4. dist. 49. quest. 4. Lateral. negando antec. & min. probationis: ad probationem dico, quod infidelitas non opponitur cum Deo, uti est revera in se; quia ut est in se debet amari. Quare tam odium, quam infidelitas affective, & quantum est in se destruunt Deum; cum hac tamen diffentia, quod in fidelitas destruit Deum affective secundum quod male apprehenditur, & sic non ut est in se; odium vero destruit Deum affective, prout in se est; nam quia Deum, in se est, odit, auferat Deo omnem rationem amabilitatis summi boni, & ultimi finis

7 Ad 2. probat. ejusdem minoris respondeo, quod infidelitas destruit alias virtutes solum indirecte, & illative, quatenus ex directa destructione fidei reliquæ virtutes, quarum ipsa est fundamentum, & radix destruuntur; ex hoc autem non sequitur, fidem esse perfectionem.

Ra-

Ratio est ; quia persape res imperfectior est fundamentum, & initium perfectioris , & tunc ablario illius est indirecta ablario alterius. Vide quæ diximus disp. 5. tract. antec. quæst. 2. a num. 4.

8 Dices 3.: actus martyrij, qui est actus fortitudinis, est perfectior actu charitatis juxta illud : *maiolem charitatem nemo habet , ut animam suam ponat quis pro amicis suis*: ergo virtus moralis fortitudinis est perfectior. charitate. Confirmatur : virtus eo perfectior est, quo ejus actus est difficilior actu charitatis : ergo &c. Respondeo , negando antec.; nam illa maior perfectio actus martyrij habetur ex charitate ; catenus enim est meritorius premij æterni ; quatenus provenit, seu elicitur ex charitatis imperio , in quo sensu intelliguntur verba relata Christi Dñi. Ad confirmat. nego mai.; nam perfectio virtutis essentialiter sumitur ex objecto specificativo , sine , & principio illius , in quibus omnibus excedit charitas reliquos actus aliarum virtutum. Difficultas vincenda unice est circumstantia addens aliquem rationem bonitatis, seu meriti, ceteris paribus.

9 Pro resolutione se-

cundæ partis questionis , sciendum est, quod nihil usitatus apud S. S. P. P., quam quod charitas aliquomodo sit forma aliarum virtutum , quod non obscure colligitur ex Sac. Script., ut ex illo Joann. Epist. 1. cap. 3. : *qui non diligit , manet in morte* : & ex illo 1. ad Corinth. cap. 13. *si tradidero corpus meum, ita ut ardeam , charitatem autem non habuero , nihil mihi prodest*. Ex quibus, aliisque textibus, habetur , quod actus aliarum virtutum sunt veluti informes , aridi, & infructuosi ad finem vitæ æternæ, nisi a charitate aliquomodo vivificentur, & informetur. Sed quomodo hoc intelligendum sit, est difficultas?

10 Dico ; charitas habitualis est forma virtutum solum moraliter , & extrinse ; non vero physice , & intrinsece. Est communis , & probatur quoad 1. part. : charitas dat valorem, & meritum alijs virtutibus , & illas ad Deum finem ultimum ordinat , earum actus dirigit, ac illas imperat , ut Regina, & elevat ad attingendum nobiliorimodo suum objectum ; sed hæc omnia nequit efficere charitas habitualis, quin sit forma moralis, & extrinseca aliarum virtutum: ergo est. Hoc sensu intelligendi sunt Patres, & Theologi appellantes charitatem, for-

formam, viram, & animam virtutum; non autem ita, ut charitas physicè informet alias virtutes, nec quod in illis inherereat; cum unus habitus alium non informet physice, sed solum recipitur in voluntate. Sed ut hoc clarius constet.

II Prob. 2. pars conclusionis: fides infusa (idem dic de spe, & virtutibus moralibus) separata à charitate est proprie, & perfecte virtus in suo genere: ergo charitas non est forma physica ipsius. Probatur antec.: fides separata à charitate per peccatum lethale retinet prædicata essentialia virtutis veræ, ut constat ex Trident. Sess. 6. cap. 28. per hæc verba: *si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul & fidem semper amitti, aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, anathema sit*: ergo fides separata à charitate est vera fides; & consequenter est vera virtus.

12 Confirmatur: fides separata à charitate non desinit concurrere cū intellectu ad actus supernos fidei, dirigit, & inclinatur in bonum, quod juxta Div. August. lib. 1. Retractationum cap. 9. est essentia veræ virtutis: ergo fides separata

à charitate est vera virtus. Prob. antec.: in peccato lethali existens adhuc vere, & & super omnia credit mysteria fidei; sed hæc mysteria credita dirigunt, & inclinant in bonum; ergo &c. Mai. constat ex Trident. cit. Prob. min.: inter mysteria credita, sunt: *Deum esse misericordem esseque paratum recipere peccatorem ad gratiam in quacunque hora ingemuerit: ad vitam æternam esse necessariam poenitentiam ipsius peccatoris*; sed hæc omnia dirigant, & inclinant in bonum: ergo fides sine charitate habet dirigere, & inclinare in bonum.

13 Dices 1. contra 2. part. conclusionis: opera fidei sine charitate non sunt supernaturalia, nec opera Deo accepta; cum sint mortua: ergo sine charitate nulla est vera virtus. Resp. distinguendo antec.: opera fidei sine charitate non sunt supernaturalia, nec Deo accepta *in linea meriti de condigno vite æternæ*, conc. antec.: *in linea vere fidei procedentia elicitive ab habitu superno fidei*, nego antec. & consequenter. Itaque cum Deus statuerit, neminem habere pro amico, & cum jure ad vitam æternam, nisi habeat charitatem; ideo charitas est forma vivificans opera fidei, & aliarum virtutum in linea super-

naturali meriti: & hoc de condigno vitæ æternæ. Cum hoc componitur, quod actus fidei peccatoris fidelis, si fiant ex auxilio, & habitu superno, sint intrinsece supernaturales, & & meritorij de congruo, & sic aliquomodo disponant ad justificationem.

14 Dices 2.: juxta Aug. lib. 5. de Civit. Dei. cap. 12. *virtus vera non est, nisi que tendit ad verum hominis finem, quo melius non est*; sed fides sine charitate non tendit ad verum hominis finem, quo melius non est: ergo non est vera virtus. Resp. neg. min.; nam fides sola, ut vera fides est, respicit verum hominis finem, scilicet, Deum, ut finite veracem, & sapientem, quoquæ nihil melius est; cum Deus non sit melior se ipso.

15 Dices tandem ex Glos. penultim. de poenitentia dist. 2. ubi dicitur: *charitas est forma omnium virtutum*; quod & correstantur S. S. P. P. dicentes, sine charitate non esse veras virtutes: ergo &c. Resp. quod tam Glossa, quam S. S. P. P. non sunt intelligendi ita, quod significant, quod omnia peccatoris opera sint peccata, ut somniavit Lutherus damnatus à Trident. sess. 6. cap. 7.; sed solum indicant infideles, & pec-

catores, non habere virtutēs perfectas vivificatas, & influentes in vitam æternam; sed imperfectas; quia licet positive non retrahant ab ultimo fine, ut vitia retrahunt; tamen ad illum obtinendum non sufficiunt, & sic pro nihilo reputantur à S. S. P. P.

QUÆST. V.

*An inter Deum, & homines
detur vera, & mutua
amicitia; & hæc sit
charitas?*

I **Q**uamvis amicitia communiter significet mutuum amorem duorum ad invicem; non tamen semper mutuus amor præcisse sumptus est amicitia vera, & propria; sed ut hoc melius noscatur, noto primo, quod amicitia alia est *honestæ*, alia *utilis*, & *delectabilis alia*. Hæc triplex divisio sumitur ex triplici bono, quod potest amico amari, scilicet, *honestum*, *utile*, & *delectabile*. Si enim duo amentur ex motivo virtutis, & honestatis in utroque repertæ, tunc datur amicitia honesta; si vero mutuo amentur ex mo-

ti-

vo utilitatis, aut delectationis, quam quis ex altero capit, tunc erit solum amicitia utilis, aut delectabilis. Inter has amicitias sola honesta est proprie, & simpliciter amicitia, de quaque est præsens quaestio.

2 Noto 2. quod amicitia honesta sic definitur à Philosoph. 8. Ethicor. cap. 2. : *est mutua aliquorum benevolentia, quæ non lateat amicos, sed sibi invicem nota sit.* Cum hac convenit illa Div. Augustini Epist. 115. *amicitia est humanarum rerum, & divinarum cum benevolentia, & charitate consensio.* Ex his, aliisque definitionibus ab A.A. traditis inferitur, quod ad veram amicitiam quatuor requiruntur conditiones. Prima est, quod sit amor, non quilibet, sed honestus, *qui benevolentie* nuncupatur; & est talis prout respicit bonum honestum distinctum ab utili, & delectabili.

3 Secunda est, quod talis amor honestus sit mutus; amicus enim est amico amicus; & sic amicitia dicit amorem benevolentie in amante, & connotat redamationem in amico amato. Ex quo quantumcumque quis alterum amet, si ab illo non redametur, erit quidem amans, sed non amicus,

unde improprie dicitur quis amicus pecuniarum, & aliarum rerum, quæ intellectu, & voluntate carent. Hæc conditio fundatur in alia, quæ ab alijs assignari solet, scilicet, *communicatio bonorum, & societas mutua;* quæ communicatio fit, vel per beneficiorum, vel per conversationem, vel per eiusdem naturæ participationem. Et hæc conditio satis innuitur in definitione allata Div. Augustini.

4 Tertia conditio est, quod talis amor non lateat amicos, sed sit notus utrique amanti. Defectu huius notitiae deficit amicitia; tum, quia prædictus defectus facit, ut qui diligitur, non diligatur tamquam amicus vicissim, & rependens, seu solvens obsequium amoris, quod requiritur ex secunda conditione ad veram amicitiam. Tum quia impedit amicitiae effectus, & obsequia, quæ quidem, quandiu latet mutus amor, nequit in usum venire; nihil enim magis allicit ad amorem, quam cognita redamatio.

5 Quarta tandem conditio est, quod sit inter æquales, vel *absolute*, vel *secundum quid.* Hac conditione Philosoph. cit. cap. 7. negat, dari rigorosam amicitiam inter Patrem, & Fi-

Filium ; Dominum , & servum ; Deum , & homines. Sed circa hanc conditionem nota ex N. Doct. in 3. dist. 27. quæst. unica §. *de tertio dico*; vers. ad *primum principale* , quod licet hæc conditio sit necessaria ad amicitiam rigurosam, & strictam; non vero ad veram, & propriam, quæ amicitia excellentiæ, seu super-excellentiæ dici solet ; & huiusmodi amicitia non negatur à Philos. cit. 8. Ethic. cap. 10. inter Deum , & homines, subditos , & Principes. His notatis, sit.

Prima conclusio.

6 Inter Deum , & homines iustos datur vera , & propria amicitia. Est Doct. cit. Prob. 1. ex Scriptura. Psalm. 38. dicitur, *nimis honorati sunt amici tui Deus*. Et Lucæ 12.: *dico autem vobis amicis meis* : & Joann. 15. *vos amici mei estis*: ergo &c. Confirmatur ex Toid. Sess. 6. canone 6. ubi definitur: *quod in justificatione homo ex injusto fit iustus* : *Ex inimico amicus Dei*: ergo iuxta Concilium inter Deum , & homines datur vera amicitia. Hoc idem communiter docent S. S. P. P.

7 Prob. 2. conclusio ratione : ad veram amicitiam inter Deum , & homines dantur conditiones requiritæ propterea : ergo & honestus amor benevolentiæ ; nam Deus amat homines omnino gratis, & non intuitu alicuius utilitatis, aut emolumenti : & talis amor datur ex parte hominis iusti erga Deum ; cum per charitatem diligit Deum propter se ipsam , & propter summam ejus bonitatem præcisse, & non intuitu mercedis ; ex quo sequitur, quod inter Deum , & homines datur mutus, & honestus amor benevolentiæ ; & consequenter duæ primæ conditiones , scilicet , quod talis amor sit *honestus* , & *mutuus*. Nunc sic ; sed alias datur tertia , & quarta conditio : ergo dentur omnes conditiones.

8 Prob. min. subsumpta, quoad 1. partem : amor noster nequit latere Deum ; cum Deus comprehensive , & infinite omnia noscat ; nec amor Dei erga nos , nos latet ; cum ex fide sciamus , Deum diligere diligentes se, & quod communice cum hominibus , maxime postquam in terris visus est , & cum hominibus conversatus est : ergo adest tertia conditio ad veram amicitiam. Prob. de quarta : ad veram, & propriam am-

amicitiam non requiritur equalitas stricta, & rigurosa; sufficit enim quod in aliquo vero sensu detur æqualitas; sed hæc datur inter Deum, & Justos: ergo &c. Prob. min.: justus per gratiam participat divinam naturam, fit Dei consors, & quodammodo equalis, juxta illud Petri Epistol. 2. cap. 1.: *magna & pretiosa nobis promissa donabit, ut per hæc efficiamur divine nature consortes*: ergo &c.

9 Confirmatur hoc ex Subt. Doct. cit. §. de tertio dico, ubi ait: Deus autem habet honestatem, & redamationem sicut amationem, & excellentius potest esse amicitia ad ipsum, ita ut dicatur super amicitia. Et si arguitur, quod æqualitas est ratio amicitia: *verum est*, (resdet Doct.) *supposita honestate quæ est prima ratio amabilis. Æqualitas autem est ratio amicitia strictè sumptæ: sed excellentia est ratio habitus magis similis, vel perfectioris, quam sit amicitia. Talem in proposito voco charitatem.* Hæc Doct.

Secunda conclusio.

10 Charitas est vera amicitia inter Deum, & ho-

minem modo explicato. Conclusio constat ex autoritate immediate adducta Subt. Doct. Et probari potest adaptando charitati omnes condiciones ad veram amicitiam requisitas. Prob. tamen breviter sic: charitas est virtus, media qua nos diligimus Deum propter se, & complacemur in sua infinita bonitate: & similiter charitas in Deo est, qua Deus nos supernaturaliter diligit, & ad ipsum tamquam ad finem ultimum nos ordinat, & facit nos filios, heredes, & participes vitæ æternæ, communicando in bonis proprijs, & specialibus ipsius Dei: ergo est vera amicitia inter Deum, & homines.

Solvuntur argumenta.

II Arguitur 1. contra utramque conclusionem: charitati non conveniunt condiciones ad veram amicitiam requisitæ: ergo &c. Prob. antec.: cum Deus nos amet amore mutuo, & benevolentia, ejus tamen amor nobis notus non est; juxta illud Ecclesiast. 9. *nemo enim scit, utrum odio, vel amore, dignus sit*; quod & confirmat Trid. varijs in locis. Deinde deficit æqualitas; cum inter Deum, & homines æqualitas nequeat dari.

den ex dictis num. 3. : communicatio, & societas est conditio amicitie; sed hæc non datur inter Deum, & homines; cum non sit conversatio Dei cum hominibus, nec non possumus tribuere ei aliquid: ergo charitati deficiunt conditiones &c.

12. Respondeo, negando antec., & antec. probationis, quod non probatur ex illis auctoritatibus; nam ille loquuntur de notitia certa, & evidenti; & licet sic iustis non innotescat amor Dei, innotescit saltem probabiliter, se esse in gratia, & diligere à Deo, quod sufficit. Deinde; quia actualis notitia non est necessaria, sed sufficit, quod charitas, & amicitia sit ex se illativa, & sufficiens ad illam notitiam aliquando inferendam. Quare Puer recte baptizatus est Dei amicus, quamvis careat usu rationis, ut communiter docent Theologi. Ad 2. probationem constat ex dictis num. 5. & etiam ex auctoritate Doct. adducta num. 9.

13. Ad ultimam probationem, nego min.: tum quia Dei cum hominibus de facto datur conversatio, & societas interna, & spiritualis, medijs illustrationibus, excitationibus, & vocationibus divinæ gratiæ.

Tum, quia in iustis datur communicatio bonorum ex parte sui cum Deo, cum pro beneficijs acceptis ei gratias agunt, & amorem, atque obsequium rependunt. Et hæc communicatio, & conversatio datur, etsi iusti actu non operentur; quia datur in radice, & in habitu ratione habitus, ut in Pueris.

14. Arguitur 2. : vera amicitia fundatur in amore mutuo, & gratuito, ac in gratuita communicatione; sed licet Deus gratuito diligat hominem, & ipsi cōferat bona supernaturalia; homo tamen nequit gratuito amare Deum; nec cum Deo communicat de suis bonis: ergo &c. Prob. min.: quantumcumque homo diligat Deum, & ei gratias agat, totus hic amor, & communicatio ipsi Deo debetur quampluribus titulis: ergo &c. Respondeo, negando min., & distinguo antec. probationis; quantumcumque &c. totus hic amor debetur, & exhibetur à iustis, quia non debitus ex alijs titulis, sed præcisse ex motivo charitatis, dum Deum ex charitate diligunt, conc. antec.; debetur, & exhibetur, quia debitus ex alijs titulis, nego antec. & consequ.

15 *omni* Itaque dum iusti ex puro motivo Charitatis Deum diligunt, & obsequia præstant, talis amor dicitur amicitia, & gratuitus; quia non exhibetur spe mercedis, aut intuitu utilitatis, aut convenientiæ propriæ; sed omnino in gratiam amici, & quia titulo suæ bonitatis meretur sic amari. Quod vero talis amor ex alijs titulis debeatur, de materiali, & per accidens se habet, ut non sit gratuitus; quia iustus vi talis amoris sic Deum diligit, quod ipsum si militer diligeret, quamvis non esset Dominus illius benefactor, aut creator; quia hoc minime attendit, nec ex hoc movetur diligens Deum amicabiliter, sed ex charitate.

16 Replicabis: si Deus, dum confert gratiam hominibus, supponeret in illis bona opera, quibus ex iustitia deberetur gratia, tunc gratia non esset gratia, sed merces, juxta dictum Apostoli: ergo pariter: si homo diligens Deum supponit ex parte Dei opera, & beneficia, quibus ex iustitia debetur amor Dei super omnia, iam iste amor, communicatio ex parte hominis non erit gratuitus. Respondedo, concedendo antec., & negando conseq.; nam si gratia non daretur, nisi habentibus

ex se opera bona, & solum intuitu ipsorum, non solum materialiter esset debita, sed etiam formaliter ex debito talium operum, & sic gratia non esset gratia, sed merces.

17 Si vero quamvis opera bona supponerentur, Deus non daret gratiam intuitu illorum, sed præcisivè à tali titulo, sicut daret illam non habentibus opera bona, tunc gratia esset gratia; siquidem respectu dantis per accidens esset, quod præcederent, aut non præcederent opera bona; quia adhuc gratuito daret illi gratiam; cum non daretur formaliter ex operibus, nec ex debito. Similiter ergo dicimus, si amans Deum solum amaret ob beneficia recepta, tunc non esset gratuitus amor; veruntamen amans Deum ex charitate non sic amat; sed unice ob suam bonitatem, taliter, quod vi talis amoris æque illum amaret, & si nihil illi contulisset.

18 Arguitur 3. inter Dominum, & servum nequit esse vera amicitia; sed homo, quantumvis iustus, est magis servus Dei, quam mancipium Domini creati: ergo &c. Resp. distinguendo mai.: inter Dominum, & servum *servitute vilis*, & *coacta*, nequit esse vera amicitia.

citiam, conc. mai.: *servitute nobili voluntaria ex amore*; & *timore filiali*, nego mai.: & concess. min. nego conseq. Itaque prima servitus, ut pote coacta ex timore pænæ, est contraria veræ amicitie; secus vero secunda; quia hæc non contrariatur charitati; sed ex charitate crescit, & augetur, & qui sic operatur, vocatur ab ipso Christo amicus, juxta illud: *vos amici mei estis* &c.

19 Replicabis: inter Dominum, & servum creatum non potest dari vera amicitia in sensu composito, quod servus maneat in servitute; ergo cum creatura semper maneat in servitute essentiali Dei, nequit inter Deum, & creaturam dari vera amicitia. Resp. negando conseq.; quia si inter Dominum, & servum creatum esset vera amicitia, hæc impelleret Dominum, ut servum à servitute liberaret; cum posset hoc facere. Unde, si non liberat, signum est, non amare servum amore amicabili, & benevolentie. Hoc autem in amicitia Dei nequit inveniri; quia Deus non potest abdicare à se dominium proprietatis, & essentialiale, quod habet supra creaturam: & sic non potest eam liberare à tali servitute essentiali.

20 Arguitur ultimo; Deus nequit ullum Iustum diligere amore benevolentie; ergo inter Deum, & hominem &c. Prob. ant: amor benevolentie, ut distinctus ab amore concupiscentie, est ille, quo aliquis propter se ipsum amatur, & ex complacentia in ipso; sed Deus nequit creaturam aliquam sic amare; ergo &c. Prob. min.: si sic amaret creaturam, moveretur ex bonitate creature ad illam sic amandam; sed Deus nequit moveri ex bonitate creature; quia vilesceret divina voluntas; & omnia propter semetipsum operatus est Deus; ergo &c. Hoc argumentum, quod in hac materia est alicuius difficultatis, varie solvitur ab A.A.; sed eorum solutionibus in sua probabilitate relictis;

21 Respondeo, negando antec. & concess. min. distinguo min. probationis: sed Deus nequit creaturam aliquam sic amare, hoc est, propter se ipsam, & prout est in propria persona, conc. min.: ut eminenter contentam in bonitate divina, nego min. Eisdem terminis distinguitur mai., & min. probationis. Itaque bonitas divinæ essentiae eminenter continet bonitatem propter se amabilem amici; & sic objectum mo-

motivum talis amoris est divina essentia, ut contentiva eminenter bonitatis, iusti, quem diligit Deus. Unde dicimus quod Deus diligit iustum; seu amicum, motus à propria amici persona, non prout in se est, sed prout eminenter in Deo continetur; quod sufficit ad hoc ut talis amor sit complacentia Personæ amici, vel propriæ, vel æquivalenter.

22 Deinde: ex quo Deus non moveatur ex bonitate propria ipsius iusti ad ipsum amandum, solum, probatur, non dari inter Deum, & Iustum amicitiam humanam strictæ, & rigurose sumptam; non tamen probat, non dari amicitiam excellentiæ, seu superexcellentiæ; cum conditio illa requisita ad amicitiam strictam salvetur in amicitia Dei erga iustum excellentiori, & eminentiori modo. Vide quæ diximus num. 5. & 9. hujus.

QUEST. VI.

In qua solvuntur difficultates de augmento, & diminutione charitatis habitualis.

1 **C**haritatem habitua-
lem in via augeri
per opera à Iusto in charita-

te facta, ut certum de fide tenendum est, & constat ex Ecclesia, quæ in quadam collecta Dominicæ 13. post Pentec. ait: *da nobis quasumus Domine fidei, spei, & charitatis augmentum*; sed quia actus charitatis possunt esse intensiores, vel minus intensi ipso habitu charitatis, hinc primo dubitatur à Theologis, per quos actus charitas habitualis augeatur, an solum per intensiores: an per æquales: an per minus intensos etiam? Secundo etiam dubitatur; an casu, quo charitas habitualis augeatur per actus remissiores ipso habitu, tale augmentum statim detur: an vero differatur? Et tandem dubitant per quos actus minuat habitus charitatis? De his ergo difficultatibus est nobis breviter agendum in præsentia. Quare

2 Dubitabis 1. : an charitas habitualis augeatur non solum per actus intensiores habitu, sed etiam per æquales, & remissiores? Respondeo affirmative. Contraria sententia tribuitur Div. Bonavent. in 2. dist. 40. art. 2. quæst. 3. & Div. Thomæ in 1. dist. 17. quæst. 1. artic. 3. Sed quidquid sit de hoc eam expresse tenet Banez 2a. 2a. quæst. 24. articul. 6. Prob. nostra conclusio 1. ex Conc. Trid.

Ses. 6. de justificatione. Cap. 10. ubi docet : *justos renovari de die in diem, & crescere in accepta justitia per bona opera.* Et cap. 16. ait : *atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita eterna, & tamquam gratia filijs Dei per Christum Jesum misericorditer promissa bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda.* Et can. 32. : *si quis dixerit, justificatus bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit.* Hæc Concil.

3 Nunc sic ; sed ille, qui actus charitatis remissos elicit, bone operatur : ergo non est illi deneganda corona gloriæ, & augmentum charitatis, & gratiæ reddenda fideliter bonis operibus, & meritis ipsius. Confirmatur ; nam Concilium ibi numerans conditiones ad meritum requisitas, solum, exigit, quod sit opus hominis justī, & factum ex Deo, hoc est, auxilio, & gratia ; quo supposito ait : *nihil ipsi, justificatis amplius deesse, credendum est, quo minus illis*

operibus, quæ in Deo sunt facta, vitam æternam promeruisse censentur : ergo cum actus charitatis supernaturalis, etiam remissi, eliciantur ab homine justo per Dei gratiam ; contra Trid. erit asserere, ea opera non mereri augmentum gratiæ, & gloriæ.

4 Prob. conclus. ratione : ex contraria sententia sequitur, quod actus minus intensus esset meritorius augmenti charitatis, & gloriæ ; non vero actus magis intensus ; sed hoc nequit dici : ergo &c. Prob. sequel. ; nam actus ut quatuor in habente charitatem ut duo esset meritorius : actus vero ut sex in habente charitatem ut octo non esset ita meritorius : ergo &c. Deinde, qui esset magis gratus, scilicet, habens charitatem, ut octo, non mereretur actu illo intenso, ut sex : & qui esset minus gratus, scilicet, habens charitatem, ut duo, meretur actu illo intenso, ut quatuor : ergo magis gratus esset peioris conditionis, quam ille, qui esset minus gratus ; quod est absurdum.

Solvuntur argumenta.

5 Arguitur 1. : ex quibusdam scripturæ locis, quibus

bus reprehenduntur, qui tepide, & remissè agunt, ut 2. Apocalypf. reprehenditur quidam Episcopus, eo quod primam charitatem, hoc est, antiquum fervorem in operando, dederisset. Secundo, ex communi proloquio apud S. S. P. P., scilicet: *in via Dei non progredi, est regredi*; sed per opera remissa non progreditur; ergo regreditur; & per consequens non meretur. Terrio; quia solus ille est dignus novis donis, qui bene utitur acceptis; sed qui remissè operatur, non bene utitur habitu accepto: ergo &c. Respondeo, quod loca Scripturæ per tepidos, & remissos intelligit, illos, vel qui cessarunt ab exercitio virtutis, vel minus frequenter virtuti vacant, vel deficiunt in operando studiose secundum aliquam circumstantiam; qua ratione tertio actum Apocalypf. reprehenditur Episcopus Sardine; eo quod opera plena non fecisset, hoc est, cum omnibus circumstantiis, quarum aliqua deficiente, opera non sunt plena.

6 Unde de illo in cap. 2. dico, reprehendi, vel quia charitatem primam amisit, ob peccatum mortale, ut tenent multi expositores: vel quia primum fervorem amiserat, negligendo vitare venialia, quod

valde diversum est ab operibus bonis remissis. Ad proloquium nego, quod qui remissè operantur in via virtutis, non progrediantur; licet non ita strenue ac qui intensè operantur. Ad ultimum neg. min.; nam, qui remissè operatur, bene utitur habitu supernaturali charitatis; licet non quantum poterat. Unde de illo, ad summam verificatur aliqua imperfectio *negativa*, non autem imperfectio *positiva*, aut *privativa* debita virtuti.

7 Arguitur 2.: ut habitus gratiæ, & charitatis augeatur, requiritur debita dispositio; sed hec est sola dilectio intensior ipso habitu; ergo &c. Prob. min.: solus actus intensior naturalis est dispositio sufficiens ad augmentum habitus naturalis: ergo pariter &c. Resp. 1., negando suppositum maioris; quia gratia ex se non exigit præviā dispositionem, ut patet in Desipula, Angelis, & Pueris recentè baptizatis, quibus insuffi fuit prima gratia absque præviā dispositione; imo nec requiritur dilectio Dei ad augmentum; ut patet in iustificatis intra Sacramentum cum sola attritione. Secundo respondeo, omisi mai. negando min.; & omisso antec. probationis, ne

nego consequ., & paritatem; quia dispositio naturalis ad augmentum habitus naturalis concurret physice; non vero dispositio ad augmentum habitus gratiæ, & charitatis; sed solum moraliter in nostris principis.

8. Arguitur 3. & potest esse replica: in instanti justificationis, quando homo primo justificatur, servatur proportio æqualitatis inter intensiōem actus, & habitus; quia Deus non infundit entitatem gratiæ, nisi juxta dispositionem operantis, ex Trid. sess. 6. cap. 7.: ergo credendum est, eandem proportionem servari in præstando augmentum gratiæ, hoc est, quod augmentum gratiæ non sequatur, nisi ex actu intensiori; alias in fine augmenti habitus quoad intensiōem superaret actum.

9. Respondeo, quod in utroque casu servatur proportio inter ipsum actum, & gratiam promeritam; sicut enim in prima justificatione infunditur gratia commensurata merito de condigno; ita in augmento augetur, juxta meritum de condigno; nec sequitur absurdum ex hoc, quod in fine augmenti habitus superet in intensiōe actum; imo hoc est

necesse; nam in fine incrementi non solum habetur habitus gratiæ correspondens merito præsentis, sed etiam meritis præteritis. In prima vero justificatione solum datur habitus gratiæ correspondens præsentis dispositioni; ac proinde in hoc proportio servari non debet.

10. Arguitur 4.: si habitus charitatis augetur per actum remissum, sequeretur, quod qui eliceret, actum charitatis, ut duo, & ipsum continuaret per unam horam, vel diem, infinite augetur habitum; sed hoc est absurdum: ergo &c. Prob. sequel.: sicut productioni actus debetur præmium, ita & liberæ conservationi illius; sed in hora sunt infinitæ conservationes; cum sint infinita instantia: ergo &c. Resp. negando sequel. Ad probationem. distinguo mai.: sicut productioni actus debetur præmium, ita conservationi illius, *pro quolibet illius instanti continuativo*, nego mai.: *pro quolibet parte nova durationis*, conc. mai.: Inversis terminis distinguo min., & nego consequent.. Non ergo cuilibet instanti continuativo correspondet præmium, sed requiritur aliqua morula, aut duratio, ut de novo prudenter existimetur, quod

novo præmio sit dignus actus continuatus, seu continuatio illius.

11 Replicabis: si in quolibet instanti daretur novus actus, daretur, & novum præmium: ergo pariter, cum in quolibet instanti detur nova continuatio libera, dabitur novum præmium. Resp. negando conseq. & paritatem; quia in casu antec., in quolibet instanti poneretur actus extra causas cum nova, & distincta libertate physica; & sic nihil mirum, quod poneretur novum præmium ei debitum; at vero in instanti continuativo non exerceretur nova libertas explicite, sive in actu 2., & exercitio physico; quia nihil physicum de novo causatur, sed solum interpretativè; nam cum posset non perseverare, & perseveret, judicatur ibi nova libertas; quare non est novum præmium.

12 Dubitabis 2.: an augmentum charitatis debitum actibus remissis statim detur? Circa hanc difficultatem Thomistæ cum Angelic. Præcept. 2a. 2æ. quæst. 24. art. 16. communiter tenent, quod tale augmentum charitatis per actus remissos non confertur in eodem instanti, in quo prædicti actus eliciuntur: & circa tempus, in

quo tale augmentum conferatur postea, non satis inter se conveniunt. Huic sententiæ adherent quam plures Scotistæ citantes Subt. Doct. in 4. dist. 21. quæst. 1. & dist. 22. quæst. unica, artic. 2. Sed affirmativa est probabilior. Cum quaque sit

CONCLUSIO.

13 Augmentum charitatis pro actibus remissis statim datur, sicut pro actibus intensis, proportionem servata. Prob. primo: ex Concil. Trid. cit. ubi docet, quod Deus iustificatis promittit augmentum gratiæ, & gloriæ sub conditione tantum, quod eliciant opera condigné meritoria: ergo, posita conditione, cuilibet operi meritorio statim dabitur augmentum gratiæ, & gloriæ. Conseq. prob. ex ipso Concilio ses. 6. cap. 10.: *iusti per observantiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide, bonis operibus crescunt, ac magis iustificantur*: ergo quia statim accipiunt augmentum gratiæ; vel dicant contrarij, ubi apponatur aliqua limitatio, vel dilatio præmij promissi?

14 Confirmatur: Concilium ibi loquitur distinctè de augmento gratiæ, & gloriæ; nam docet, gloriam non dari, nisi suo tempore, scilicet, si in gratia disceserit: de gratia autem absolute docet, statim conferri, posito opere salutari, tempore non expectato; quia ut tenet commune Juristarum proloquium: *exceptio firmat regulam in contrarium*. Hoc est, exceptio posita in uno extremo, & non in alio, manifeste firmat regulam in contrarium pro illo extremo, cui non opponitur exceptio.

15 Dices 1. contra hanc conclus. ex Doct. in 4. Dist. 22. quæst. unic. num. 9. & in Reportatis ibidem; ubi satis aperte docet, Deum non retribuere in hac vita pro omnibus bonis actibus, sed reservare ad augmentum gloriæ post vitam: ergo &c. Respondeo 1., Doctorem ibi locutum fuisse juxta opinionem tunc temporis communem; quæ tamen post definitiones allatas ex Trid. non est nunc in eodem probabilitatis gradu. Respondeo 2., quod est opinio valde probabilis, Deum in ingressu gloriæ præter gratiam, quam iusti merentur per bona opera, dare aliquod genus gratiæ ultra præmium

condignum: & de hoc potest intelligi Doctor cit. scilicet, viatoribus, excepto Christo Domino, ejusque purissima Matre, reservari aliquod augmentum gloriæ post hanc vitam.

16 Dices 2.: si augmentum gratiæ correspondens bonis operibus remissis statim daretur, sequeretur, quod iustus in via posset adæquare gratiam Patriæ; sed hoc non est dicendum, ait Scotus cit., nisi de Christo Domino, & animæ Beatæ Virginis: ergo &c. Respondeo, concedendo sequentiam: quis enim negabit, gratiam Apostolorum in via non superasse gratiam puerorum, qui post susceptum baptismum statim deceperunt e vitam? Imo probabilius est, aliquos, & etiam omnes justos, non habere maiorem gratiam in Coelo, quam habuerunt in termino viæ. Ad probationem minoris ex Doct. respondeo, quod intelligendus est sicut manet explicatus in 2. responsione replicæ antec.

17 Dubitabis 3.: per quos actus diminuaturs charitas habitualis? Certum de fide est, quod charitas habitualis deperditur per quodcumque peccatum læthale. Unde dubium de hoc non procedit; sed solum de

de peccatis venialibus : an scilicet , licet peccatum veniale non privet tota gratia , & charitate , privet tamen aliquo illius gradu ; ita ut charitas de facto maneat remissior per peccata venialia ?

18 Dico : per peccata venialia quantumcumque multiplicentur , habitus gratiæ , & charitatis non minuitur. Est communis , & probatur 1. ex Trid. sess. 6. de justificatione cap. 11. ubi definitur , quod quamvis iusti , & sancti in hac mortali vita venialiter quotidie cadant , non propterea desinunt esse iusti. Et paulo post ait : *quod Deus :: sua gratia semel iustificatos non deserit , nisi prius ab eis deseratur* ; sed per peccatum veniale iustus non desinit esse iustus : ergo per illud nihil de sua iustitia amittit. Prob. hæc conseq. : si aliquid de sua iustitia amitteret , jam saltim secundum illud , quod amitteret , desineret esse iustus ; & sic absolute verum non esset. quod iusti per venialia , non desinunt esse iusti.

19 Prob. 2. conclusio ratione : si habitus charitatis minueretur per peccata venialia , hæc possent toties repeti , quod charitatem extinguerent ; sed hoc nequit dici ; alias ve-

niale transiret in mortale : ergo &c. Prob. sequat. : si novum peccatum veniale , vel duo , aut quatuor auferrent aliquem gradum charitatis , possent repeti , & tollere alium gradum , & sic procedendo ; sed gradus charitatis non sunt infiniti , ut omnes concedunt : ergo possent ita multiplicari numero peccata venialia , quod ultimus gradus charitatis penitus extingueretur & consequenter &c.

20 Dices 1. : experientia constat , quod post multorum peccatorum venialium repetitionem , quilibet est minus promptus , & idoneus ad exercendos actus charitatis : ergo quia habitus huius minuitur per peccata venialia. Prob. conseq. : ex maiori facilitate in exercendis actibus optime infertur maior intensio virtutis , seu habitus : ergo similiter ex maiori difficultate optime infertur minor intensio charitatis ; *quia contrariorum eadem est ratio*. Respondeo concessio antec. negando conseq.. Ad probationem dico , antecedens esse verum de virtute , & habitu acquisito , qui deservit ad *faciliter posse*. Non autem de virtute , & habitu infuso , qui solum dat *posse* , ut supra dictum manet.

21 Unde licet minus idoneus se experiatur in actibus charitatis exercendis qui plura venialia committit, non est, quia aliquid de charitate infusa minuitur; cum hæc non det facilitatem, & promptitudinem ad operandum; sed quia aliquis habitus vitiosus generatur mediis illis actibus peccaminosis; quia ad actus oppositos inclinat, & facilitatem acquisitam exercendi actus charitatis impedit, seu destruit. Per hoc patet ad imbibitam probationem consequentiæ; quia illa ineptitudo, seu habitus vitiosus genitus ex venialibus peccatis non contariatur charitati infusæ, sed tantum acquisitæ.

22 Dices 2.: quam plures SS. PP. videntur, asserere peccata venialia minuere charitatem: ergo &c. Confirmatur; augmentatio, & diminutio sunt circa idem; sed charitas potest augeri, & de facto augetur: ergo & minui. Nunc sic; sed hoc nequit fieri, nisi per venialia peccata: ergo &c. Respondeo, quod Patrum testimonia intelliguntur de diminutione indirecta charitatis, quæ est dispositio ad charitatis corruptionem; quia licet per peccata venialia aliquid gratiæ, & chari-

tatis non deperdatur; tamen homo disponitur, ut labatur in peccatum lethale, quo charitatem amittat juxta illud: *qui spernit modica, paulatim decidet in graviora*. Ad confirmationem dico, contraria esse circa idem, quando subjectum æqualiter se habet ad utrumque; sed charitas infusa non eodem modo se habet ad augmentum, & diminutionem. Habes causam efficientem, scilicet Deum, & disponentem, seu meritoriam; scilicet, nostros charitatis actus; sed non habet causam diminuentem, saltem in hac providentia de facto; sed ut hoc clarius constet.

23 Dubitabis ultimo: *quomodo charitas habitualis incipiat, & desinat esse?* Dico breviter: charitas habitualis infunditur à Deo gratis: ab eodem auferitur effective: per nos autem intenditur meritorie: & perditur demeritorie. Tota hæc conclusio constat ex dictis tom. 6. Cursus huius almæ Provinciæ agendo de modo, quo habeat esse gratia habitualis. Quare non est amplius in hoc immorandum.

QUÆST. VII. ET ULTIMA.

*An gratia, & charitas creata
formaliter ex natura rei
distinguantur?*

I Quamvis tomo 6. cit.
tract. 17. disp. 1.
quæst. 3. pag. 381.,
ut mox dicemus ad longum; sta-
bilitum sit, non dari realem
distinctionem inter gratiam, &
charitatem creatam; gravis ta-
men est difficultas inter Sco-
tistas: *an formaliter ex natura
rei distinguantur: an vero so-
lum penes diversa connotata?* In
quo, ni fallor, lis est aliquo-
modo de nomine. Unde, ut
melius percipiatur; nota, quod
consulto quærimus de charitate
creata; quia aliud est loqui de
charitate, *ut sic*; aliud de crea-
ta, & limitata.

1 Certum enim est;
charitatem ut sic non sortiri
denominationem gratiæ; sed, ut
sic denominetur, debet intel-
ligi recepta in subiecto; & con-
sequenter ut finita, & limitata.
Unde charitas exigit essentia-
liter limitationem, ut gratia
dicatur; sed non ita, ut limi-
tatio, sit ratio formalis consti-
tutiva in esse gratiæ; sed ut

quid transcendens, & requisitum; quia gratia, juxta Con-
cilium, est forma intrinsece in-
herens: & sicut per receptio-
nem, & inhaerentiam non consti-
tuitur formaliter in esse gra-
tiæ; etsi sit requisitum essen-
tialiter; sic dicimus, quod li-
mitatio, & inhaerentia chari-
tatis non est ratio formalis consti-
tutiva ipsius inesse gratiæ, li-
cet requiratur. Hoc notato,

Dico 1.: charitas
creata non distinguitur forma-
liter ex natura rei à gratia ha-
bituali: sed eadem formalitas
simpliciter, ut est principium
actus dilectionis Dei, appella-
tur charitas: & in quantum in
subiecto recipitur illud consti-
tuendo gratum, & acceptum
Deo, dicitur gratia. Conclusio
sic explicata est quamplurimum
Scotistarum. Prob. ratione: gra-
tia ideo est formaliter gratia,
quia est interior renovatio ani-
mæ constituens hominem gra-
tum, acceptum, & diligibilem
à Deo; sed hoc totum conve-
nit habitui charitatis creatæ, in
quantum recipitur in anima, aut
voluntate: ergo &c. Mai. est
certa; prob. min. ex Doct. in
2. dist. 26. §. *ad argumenta*. V.
ad 4. ubi tenet, quod in quan-
tum homo habet habitum cha-
ritatis, qui est principium di-
lec-

lectionis Dei ; redditur diligibilis, & acceptabilis acceptatione speciali : ergo totum, quod convenit gratiæ, convenit charitati habituali, ut receptæ.

4 Confirmatur 1. : gratia in tantum constituit subiectum amabile, in quantum illud perficit ; sed perficit illud in quantum est formaliter charitas : ergo & illud constituit amabile in quantum est formaliter charitas. Prob. min. : in tantum constituit gratia subiectum amabile, in quantum est principium amoris meritorij ; sed hoc habet, ut formaliter charitas : ergo &c. Prob. min. ex Doct. cit. ubi num. 6. ait : *quod gratia tantum perficit animam in ordine ad determinatum actum, scilicet, meritorium, qui est solius voluntatis.* Et clarius in Reportat. libi. 6. dicitur. *V. item : gratia non perficit animam qualitercumque, sed solum ut principium operationis.* Nil clarius pro nobis.

5 Confirmatur 2. : charitas creata formaliter qua talis reddit animam in linea supernaturali pulchriorem, quam quæcumque alia formalitas ab ipsa distincta : ergo charitas creata formaliter qua talis reddit hominem acceptabilem, & ama-

bilem Deo. Prob. antec. : charitas creata, qua formaliter charitas, est perfectio simpliciter simplex : & non illa formalitas, quæ à contrarijs dicitur gratia : ergo pulchriorem reddit animam in linea supernaturali, quam quæcumque alia formalis ab ipsa distincta.

6 Prob. 2. conclusio : illa sunt idem formaliter, quæ ita adæquate se includunt in suis conceptibus formalibus, ut conceptus formalis unius idem dicat, ac conceptus formalis alterius ; sed sic se habent conceptus formales gratiæ, & charitatis creatæ : ergo &c. Prob. min. quod conceptus formalis gratiæ dicit, est, esse participationem formalem divinæ naturæ, juxta Scotistas ; esse decorem animæ illam constituentem Deo acceptam, & à Deo specialiter amabilem in ordine ad beatitudinem ; sed omnia hæc dicit conceptus formalis charitatis creatæ : ergo &c. Prob. min. : in primis per charitatem constituitur homo particeps moraliter divinæ naturæ ; tum, quia per illam acceptatur homo, ut filius Dei ; juxta illud Joannis : *Videte qualem charitatem &c.* Tum, quia est prima radix meriti de condigno ; cum omne meritum, & demeritum oriatur

à voluntate elicitivæ, vel imperativæ: ergo &c.

7 Deinde charitas creata est decor, & pulchritudo spiritualis animæ eam constituens Deo acceptam, & amabilem in ordine ad beatitudinem. Tandem, quia si homo per gratiam generatur, & renovatur, & reformatur in eo esse, in quo deturbabatur per peccatum; huiusmodi renovatio fit per charitatem, quæ talem: ergo omnis conceptus formalis gratiæ convenit etiam charitati creatæ qua tali.

8 Dico 2. : gratia, & charitas creata unice distinguuntur penes diversâ connata, scilicet, in quantum actum connotat, dicitur *charitas*; & in quantum connotat subiectum illam includens, dicitur *gratia*. Sic expresse Doct. in 2. dist. 27. ubi agens de distinctione gratiæ, & charitatis §. *ideo alia est opinio*, sic ait: *different etiam ratione connotati; quia illud absolute potest considerari, ut est habens principium operandi, & ut sic non dicit imperfectionem, & potest esse in Deo, & dicitur gratia. Potest etiam considerari, ut obiectum Dei est in me, prout Deus habet me gratum, & sic de-*

terminat obiectum, & dicitur gratia, est tamen idem re. Ubi Subtilis Doct. postquam in anterioribus verbis non agnoverat in charitate formalitatem aliquam à gratia distinctam, præter limitationem; concludit in hac autoritate apponendo inter ipsam, & gratiam solum distinctionem penes diversâ connotata: ergo juxta mentem Doct. &c.

9 Sed ut aliqua argumenta faciliter diluantur, notate, quod hæc distinctio penes diversâ connotata, licet non sit realis; quam ponunt Thomistæ; nec formalis, ut volunt aliqui Scotistæ; non tamen est virtualis, aut per rationem; quia respectus, & connotata differunt per terminos, quos respiciunt; sed termini, quos respiciunt gratia, & charitas creata, ut connotata, sunt realiter distincti; cum sint vel ipsa anima, & actus charitatis; vel ipse Deus, ut amabilis: ergo distinctio illa penes diversâ connotata non est rationis, sed realis connotativa; non posita à Thomistis; quia ista etiam cadit penes absolutum gratiæ, & charitatis.

SOLVUNTUR ARGU-
menta.

10 Arguitur 1. : gratia est principium essendi, & charitas principium operandi; sed principium essendi, & operandi differunt formaliter, sicut essentia, & propria passio; ergo &c. Confirmatur; gratia est participatio divinæ naturæ; & charitas creata divinæ charitatis; sed divina natura, & charitas differunt formaliter, sicut essentia, & propria passio; ergo &c. Resp. distinguendo min.; sed principium essendi, & operandi differunt formaliter *in substantijs*, omitto min.; *in accidentibus*, nego min. & conseq.. Fides ergo in suo conceptu adæquato ejusdem indivisibilis formalitatis includit, & principium *essendi fidelem*, & *credendi fideliter*. Unde & conceptus adæquatus gratiæ, & charitatis creatæ utrumque formalissime includit penes diversa connotata. Ad confirmationem nego mai.; quia charitas creata est participatio moralis divinæ naturæ, sicut gratia: & gratia participatio moralis divinæ charitatis.

11 Arguitur 2. : principium conveniendi, & discon-

veniendi differunt formaliter, sicut superius, & inferius; sed Deus, & creaturæ conveniunt in conceptu charitatis, & non in conceptu gratiæ; cum hæc non detur in Deo: ergo. Confirmatur: hæc est bona conseq.: *est gratia*: ergo *charitas*; non tamen è contra: *est charitas*: ergo *gratia*: ergo quia charitas se habet, ut quid superius respectu gratiæ; & consequenter &c. Resp. omissa mai., distinguendo min.; sed Deus, & creaturæ conveniunt in conceptu charitatis *prout abstrahit à limitata, & illimitata*, conc. min.: *in conceptu charitatis limitata*, nego min., & consequentiam sub eadem distinctione.

12 Itaque non dicimus, quod charitas, ut *sic* non differat à gratia; nam sicut differt à charitate limitata, differt à gratia; quia eo præcisè, quod intelligatur charitas limitata concernens, & connotans subiectum, intelligitur gratia. Unde sicut charitas limitata ratione limitationis differt à charitate, ut *sic*; similiter, & gratia. Per hoc patet ad confirmationem. Hæc enim est bona conseq.: *est gratia*: ergo *charitas limitata*: & similiter: *est charitas limitata*: ergo *gratia*: licet non valeat absolute:

est

est charitas ut sic ; ergo *gratia* : in hoc ergo sensu stat superioritas charitatis ad gratiam. Vide dicta num. 1. huius.

13. Replicabis: charitas, quæ abstrahit à limitata, & illimitata, non est per nos formaliter gratia : ergo nec charitas creata habitualis est idem formaliter cum gratia habituali. Prob. conseq. dum charitas, ut *sic* contrahitur ad esse limitatum, tantum dicit limitationem, & accidentalitatem supra rationem charitatis; sed prout dicit limitationem, & accidentalitatem non constituitur in esse gratiæ : ergo charitas limitata non est idem formaliter cum gratia. Respondeo distinguendo antec. : charitas, quæ abstrahit &c. non est per nos formaliter gratia defectu alicuius formalitatis specificæ gratiæ, nego antec. : defectu alicuius prædicati transcendentalis denominantis in esse gratiæ, conc. antec., & nego conseq.. Et concessis præmissis probationis, nego conseq..

14. Explicatur solutio: charitas ut *sic* secundum omne id, quod dicit in recto, est gratia, etsi non denominetur gratia; quia ut talem denominationem habeat, debet con-

notare limitationem, ut requisitam essentialiter; nam si non intelligitur, ut limitata, non intelligitur, ut creata, ut accidens, & ut infusa; quod est essentialiter requisitum, ut intelligatur renovans, & perficiens animam per sui infusionem, sine cuius renovatione, & infusione non appellatur gratia: hac ergo ratione charitas divina non appellatur gratia respectu animæ.

15. Quapropter gratia non distinguitur à charitate ut *sic*, sicut homo ab animali; quia homo ultra animalitatem addit rationalitatem, quæ *per se*, & *in recto* pertinet ad ejus simplicissimam constitutionem. Gratia vero non includit aliquid prædicatum per se, & in recto constituens gratiam. Unde charitas, & gratia se habent, ut sapientia ut *sic*, & sapientia in Angelo, quæ ultra sapientiam solum addit limitationem, & accidentalitatem, non ut constitutivas sapientiæ Angeli, sed ut essentialiter prærequisitas, ut intelligatur sapientia.

Notantur aliquę difficultates huius Disputationis alibi jam discussæ.

Quia quamplures sunt quæstiones ad hanc disputationem attinentes, quæ tamen in aliis materiis Cursus Theologici huius Alimæ Provinciæ, pro Dignitate tractatæ sunt; opereprærium duxi eas hic omittere; cum tempus pro aliis difficultatibus instet. Placuit tamen in gratiam studentium, hic breviter annotare loca, in quibus de his actum est. Sit ergo.

Quæst. 1. *an, & quomodo voluntas concurrat cum habitu charitatis ad actum dilectionis Dei super omnia?* Tom. 4. tract. 10. disp. 6. quæst. 1. per totam. Pag. 214.

Quæst. 2. *an habitus charitatis nobis infusus sit principium effectuum dilectionis Dei super omnia: vel solum sit conditio elevans voluntatem?* Ibidem. Quæst. 3. sect. 1. & 3. Pag. 237. & 247.

Quæst. 3. *an habitus infusus charitatis sit tota ratio agendi?*

Eodem tom. tract. & Disputatione, quæst. 4. Pag. 266.

Quæst. 4. *an habitus charitatis infusus suppleri valeat per auxilium extrinsecum Divinæ Omnipotentia?* Ibi quæst. 5. Pag. 295. & tom. 6. tract. 17. Disput. 3. quæst. 7. Pag. 491.

Quæst. 5. *an sine charitate, vel alia forma intrinseca possit homo constitui sanctus, iustus, amicus Dei, & ejus filius adoptivus?* Eodem tom. 6. tractatu, disput., quæst. & Pagin. ac antecedens.

Quæst. 6. *utrum habitus charitatis realiter distinguatur ab habitu gratiæ?* Tom. 6. tract. 17. disp. 1. quæst. 3. Pag. 381.

Quæst. 7. *an charitas ex natura sua sit sanctitas?* Eodem tom. & tract. disp. 3. quæst. 1. Pag. 424.

Quæst. 8. *an charitas habitualis expellat peccatum physicè, vel moraliter?* Ibi quæst. 2. Pag. 441.

Quæst. 9. *an, ut opera Iustorum sint meritoria de condigno vitæ æternæ, debeant procedere ex imperio charitatis?* Eodem tom. & tract. disp. 4. quæst. 4. Pag. 512.

DISP. II.

De charitate divina actuali.

PLura ad hanc Disput. Spectantia discussa iam sunt in tractatibus antecedentibus: tum disp. 1. huius. Quare brevi negotio à præsentis disp. nos expediemus. Tract. siquidem 2. de fide, disp. 8. quæst. 2. sect. 2. probatum manet, quod actus fidei infusus est intrinsece, & quoad substantiam supernaturalis. Quare ut ibi notavimus num. 17., idem dicendum venit de actu charitatis infusæ. Deinde, eodem Tract. & disp. Quæst. 3. per totam stabilitum manet, quod actus naturalis fidei potest elici viribus naturæ circa idem objectum formale fidei infusæ; & consequenter, quod circa idem omnino motivum dantur fides divina acquisita, & infusæ. Quod similiter, & de actu charitatis infusæ, & acquisitæ dicendum venit. Circa quam etiam difficultatem actum est disput. 1. huius Tractatus, quæst. 2. per totam. Quare pauca nobis restant tractanda. Sit ergo

QUÆST. I.

Quid, quotuplexque sit charitas actualis?

EX dictis quæst. 1. huius num. 14. constat, quod charitas habitualis, est quid creatum intrinsece inherens animæ per modum formæ, seu habitus elevans illam ad esse supernaturale, & ad filii enim adoptivam

Dei, ejusque voluntatem ad diligendum Deum propter se, & proximum propter Deum. Ex qua definitione satis constat resolutio primæ partis huius quæstionis. Unde dico, quod charitas actualis est actus elicited à charitate habituali, simul cum voluntate, quoque diligimus Deum propter se, & proximum propter Deum. Circa hoc non est amplius immorandum; quia nulla se offert difficultas.

2 Circa 2. partem vero quæstionis dico, quod sicut charitas habitualis alia est infusa alia acquisita; & hæc alia supernaturalis, alia vero naturalis nostris actibus acquisita, ut diximus quæst. 2. huius cit.; sic similiter potest charitas actualis dividi in supernaturalem, & naturalem. Charitas actualis supernaturalis sunt actus ipsius charitatis infusæ versantes erga Deum, ut Auctorem gratiæ, & gloriæ: & erga proximum propter Deum. Charitas autem actualis naturalis sunt actus versantes erga Deum, ut Auctorem naturæ, & erga proximum, ut bonus naturalis est. Quod talis charitas naturalis detur, constat ex dictis num. 2. quæst. 2. disputat. 1. huius.

3 Sed circa hoc ut omnis æquivocatio tollatur, præculis habendum est, quod variis modis potest dici charitas actualis naturalis, aut supernaturalis. Primo enim dici potest naturalis, aut supernaturalis tam *objective*, quam *subjective*. Erit namque utroque modo naturalis, quando obiectum dilectum est quid naturale, seu naturaliter cognoscibile, & sine speciali gratia, aut auxilio ex parte volunta-

tis; & hæc charitas reperiri potest sive in Gentili, sive in Chatholico diligente Deum ex naturalibus, ut Auctorem naturæ; & proximum ut bonum naturaliter præcindo à donis gratiæ. Erit vero tam *objective*, quam *subjective* supernaturalis, si sit erga obiectum supernaturale, & eliciat mediante principio supernaturali elevante potentiam ad talem actum eliciendum.

4 Secundo potest actus charitatis esse supernaturalis *subjective*, & naturalis *objective*. Talis est, quando diligitur Deus, ut Auctor naturæ, aut homo, ut est participatio Dei secundum esse, ab aliquo existente in gratia, vel medio aliquo auxilio superno. Tertio tandem potest actus charitatis esse supernaturalis *objective*, & naturalis *subjective*: v. g. si aliquis Gentilis audiens, Deum esse Trinum, & Unum, aut incarnatum fuisse Verbum divinum, & hoc crederet; tunc posset elicere actum dilectionis circa talia obiecta supernaturalia; qui quidem naturaliter eliceretur, cum non esset prout oportet, ad hoc, ut ei justificationis gratia conferretur. Ex quibus omnibus liquidó infertur resolutio

rio secundæ partis quæst. qua
supposita, sit

QUÆST. II.

*An eodem actu charitatis, quo
diligitur Deus, diligatur
& proximus?*

I Præsens difficultas
procedit de actu charitatis, qui
insimul versatur erga Deum, &
proximum; nam possumus; ama-
re proximum amore, qui non
sit charitatis. Talis est amor
amicitiæ, quo amamus pro-
ximum propter se ipsum, seu
ex motivo propriæ bonitatis.
Et hic actus sicut & habitus in
ipsum inclinans, non est chari-
tatis theologice, de qua agimus
in præsentî, sed benevolentia,
& specie distinctus à charita-
tis actu, & habitu, quo Deum
propter se, & proximum propter
Deum diligimus. Et quærimus,
an talis actus sit idem tam nu-
mericè, quam specificè. Pro cuius
ulteriori explicatione

2 Nota, quod cum Deum
possimus amare propter se,
quâ tunc amemus proximum
propter Deum; quia Deus est
objectum primarium, & proximus
secundarium, ut disp. seq. di-

cemus; hinc potest dari actus
erga objectum primarium sine
actu erga secundarium. De hoc
ergo actu, quo Deum amamus
ex charitate, non amando pro
tunc proximum, solum potest
esse difficultas, an talis actus
differat specie ab amore, quo
proximum amamus propter
Deum; nam quod numero dis-
tinguantur tales actus, omnino
manifestum est; cum primus exis-
tat sine secundo. Unde præcipua
difficultas est de amore, quo
amamus ex charite proximum
propter Deum. De hoc ergo
dubitatur: an sit non solum
ejusdem speciei, sed idem nu-
mero amor, quo simul amamus
Deum ex charitate? Resolutio-
nem dabimus per sequentes
conclusiones. Sit ergo

Prima conclusio.

3 Eodem specificè actu,
quo solus Deus diligitur ex
charitate, diligitur, & proxi-
mus propter Deum. Est contra
Ægidium de Præsentatione, &
alios antiquos. Est tamen ex-
pressa nostri Doctoris in 3. dist.
28. & in Reportatis eadem dis-
tinctione. Prob. conclusio ra-
tione: objectum secundarium
habitus seu potentia, prout ta-
le

le, non specificat actum : ergo tale objectum prout tale non arguit diversum specificum actum. Pater antec. ; quia objectum secundarium, & materiale prout tale non est specificativum ; hoc enim est proprium solius objecti formalis motivi. Nunc sic ; sed proximus est objectum secundarium, & materiale charitatis : ergo non specificat actum specie diversum ab illo, quo attingitur objectum primum charitatis, scilicet, Deus.

4. Confirmatur: objectum secundarium secundario terminat : ergo supponit actum i. terminatum ab alio objecto primario: ergo non dat speciem actui. Antec. est certum : probatur hæc conseq. : quod est posterius, nequit speciem dare priori ; sed terminatio actus objecti secundarii est posterior terminatione ejusdem actus ab objecto primario : ergo objectum secundario terminans, nequit dare speciem actui ; cum jam actus supponatur specificatus in determinata specie ab objecto primario: ergo cum proximus sit solum objectum materiale secundarium, ut disp. sequenti dicemus, non arguit diversitatem specificam in actu distincto ab illo, quo diligi-

tur Deus, ut objectum primum.

5. Dices contra istam conclusionem : Deus ex charitate diligitur, ut finis ultimus noster : proximus vero diligitur ex eadem charitate, ut medium aptum ad talem finem : ergo amor Dei, & proximi essentialiter distinguuntur. Antec. est certum. Prob. consequentia: medium, ut tale, habet distinctam essentiam, bonitatem, & amabilitatem, ac habet finis: ergo medium, ut medium, specificat actum amoris essentialiter diversum ab actu amoris erga finem. Antec. est Doct. quodlib. 16. artic. 1. & in 3. dist. 34. quæst. unic. §. *His suppositis*. Et etiam constat ratione; quia inter plura media ad aliquem finem ideo, unum amatur præ alio, quia, ut tale, melius est; vel quia magis conducit ad consecutionem finis: ergo bonitas medij est distincta essentialiter à bonitate finis.

6. Respondeo i. negando antec. quoad utramque partem; quia licet Deus, ut Deus, sit finis ultimus noster, non tamen diligitur ex charitate reduplicative ut talis finis; quia ut sic, supra bonitatem absolutam Dei, addit respectum rationis ad media, v. g. creatu-

turas; sicut similiter medium, ut tale, dicit respectum ad finem. Deus igitur, qui est finis, ex charitate diligitur; ceterum non ut finis reduplicativè: similiter proximus, seu ejus dilectio, quæ est medium ad illum finem, diligitur ut objectum secundarium; attamen non ut medium reduplicativè, sed sub ratione, qua de tali medio complacet Deus. Ratio est; quia medium, ut tale, debet poni in esse, ante quam finis acquiratur; si ergo dilectio proximi esset medium ad dilectionem Dei, hæc nullatenus posset poni, quin prius poneretur in esse dilectio proximi, quod falsissimum est; quia prius diligitur ex charitate Deus; postea ex eadem charitate amatur proximus propter Deum summè dilectum.

7 Respondeo 2. omisso antec. negando consequ.: & distinguo ejus probationem: medium ut tale habet distinctam essentiam, & bonitatem, cum subordinatione, & ordine ad bonitatem finis, se habentem ut primarium respectu medij, conc. antec. habet essentialiter, & sine subordinatione, & ordine ad bonitatem primariam finis, nego antec. & consequ. Verum ergo est in nostris principiis, me-

dia in *esse rei* suam habere bonitatem distinctam à bonitate finis; ceterum bonitas hæc non amatur, nisi ratione bonitatis finis: & sic non amatur propter se, sed propter finem. Bonitas ergo medij, ut talis, licet aliquomodo conducat ad prælationem sui præ alio, de materiali se habet ad dilectionem medij propter finem: bonitas vero finis de formali; cum sit ratio propter quam amatur medium. Quod præsertim in præfenti habet locum: si enim proximus propter Deum non amaretur, tunc talis amor non esset ex charitate supernaturali, ut dixi, num. 1.

Secunda Conclusio.

8 Eodemmet numero actu quo ex charitate diligitur Deus, potest diligi proximus explicite; veruntamen potest ita diligi Deus, ut ultra non progrediatur ad amorem proximi. Hæc conclusio est communis quoad utramque partem. Prob. 1. pars ex dictis: eodem actu, quo attingitur objectum primarium specificativum alicuius actus, sive potentie, attingitur objectum secundarium, seu materiale; sed Deus est

est objectum primum charitatis; proximus vero secundarius: ergo eodem numero actu &c. Maior est Doctoris in 1. dist. 1. quest. 2. §. *Quantum ad istum articulum*, num. 6. & ultra probatur: eodem actu quo Beatus videt essentiam divinam, quæ est objectum primum visionis beatificæ, videt attributa, personas, & alia, quæ in divina essentia continentur, quæ sunt objecta secundaria: ergo.

9. Prob. 2. pars conclusionis; nam qui Deum secundum se, & sine ulla attentione ad proximum, diligeret, absdubio eliceret perfectissimum actum charitatis: ergo non est necesse, ut qui Deum diligit diligat necessario proximum explicite. Dixi *explicitè*; quia in amore Dei *implicitè virtualiter*, seu *interpretative* necesse est, ut amor proximi intelligatur; cum iuxta dicta, ille, qui Deum diligit, necessario interpretative vult ex eadem charitate omnia, quæ Deus vult, & quæ sibi complacent; sed Deus maxime vult, & complacet de dilectione proximi; cum illam præcipiat, ut videbimus disp. 4. huius: ergo in amore Dei implicitè, virtualiter &c.

part. conclus.: actus, quo ex charitate diligitur Deus præcisè & *explicitè*, est essentialiter distinctus ab actu, quo explicite, & distinctè diligitur Deus, & proximus: ergo eodem numero actu, quo diligitur Deus explicite, nequit proximus *explicitè* diligi. Prob. antec.: plus distinguitur actus, quo explicite diligitur Deus præcisè explicite diligitur, quam actus iste ab alio actu simili, quo, scilicet, Deus præcisè, explicite diligitur; sed isti duo actus numero distinguuntur: ergo & ille primus actus, quo ex charitate diligitur Deus præcisè, & explicite plusquam numero distinguetur ab actu, quo explicite, & distinctè Deus, & proximus diligitur; & consequenter distinguetur essentialiter.

II. Respondeo negando antecedens: ad probationem distinguo mai.: plus distinguitur actus, quo explicite diligitur Deus, plus *materialiter*, conc. mai.: plus *formaliter*, nego mai., & concessa min. nego consequ. Solum ergo sequitur, quod intra numericam distinctionem datur maior distinctio materialis inter illos actus. Hac autem non facit differentiam specificam, & essentialem, ut patet hoc exemplo, Magis distinguitur calor, ut qua-

quatuor a calore, ut unum, quam calor, ut unum, ab alio calore, ut unum; & ex hoc non inferatur, quod calor, ut quatuor, distinguatur essentialiter a calore, ut unum. Ratio est; quia intra latitudinem distinctionis numeralis præcisse reperitur maior, & minor distinctio materialis & gradualis, non vero formalis. Similiter in præsentī; cum actus, quo solum Deus explicite diligitur, idem habeat motivum formale, ac actus, quo Deus, & proximus diliguntur, & differentia solum fiet ex parte materiæ, hinc sequitur, quod differentia inter prædictos actus sit solum materialis, & non formalis.

12 Dices 2. contra 2. part. conclusionis: amor Dei ex charitate est perfectissimus; sed amor Dei perfectissimus vult, dilectum diligi a proximo; & hoc est diligere proximum: ergo amor, quo ex charitate diligitur Deus, necessario terminatur ad proximum. Resp. concessa mai., distinguendo min.; sed amor perfectissimus Dei vult dilectum, scilicet, Deum diligi a proximo, vel *explicite*, vel *implicite*, conc. min.: *explicite præcisse*, nego min. & conseq. Argumentum ergo solum probat, quod diligens ex charitate perfectissime Deum ad

minus implicite, & interpretive debet diligere proximum, quod non negamus, ut dixi in conclusione.

Tertia conclusio.

13 Eodem numero actu, quo ex charitate diligitur proximus, necessario diligitur Deus; ita ut nullus possit esse actus charitatis, quo proximus diligitur, & non Deus. Est communis, & prob.: diligere, quod proximus diligit Deum, est perfecte, & ordinate diligere Deum; sed diligere proximum ex charitate, est proprie diligere, quod proximus diligit Deum: ergo eodem actu, quo diligitur proximus, diligitur perfecte, & ordinate Deus. Confirmatur: omnis actus charitatis, eo quod talis, necessario debet terminari ad objectum primarium, & specificativum illius; sed actus, quo diligitur proximus ex charitate, supponitur actus charitatis: ergo necessatio debet terminari ad objectum primarium, & specificativum charitatis, cuiusmodi est Deus.

14 Dices 1. contra hanc conclusionem: potest diligi proximus ex sola complacentia sui,

& propter ejus bonitatem supernaturalem participatam, absque ullo prorsus respectu ad bonitatem Dei increatam, cuius est participatio; sed talis actus, esset non solum numero, verum etiam specificè diversus: ergo non eodem numero actu, quo ex charitate diligitur proximus, necessario diligitur Deus. Prob. mai.: perfectio naturalis est participatio perfectionis divinæ non minus, quam perfectio supernaturalis; sed, hoc non obstante, potest proximus amari charitate, & amicitia naturali propter se ipsum, seu suam perfectionem naturalem sine ordine ad Deum: ergo à pari, & bonitas supernaturalis proximi poterit amari amore amicitiae, sine ullo respectu ad Deum.

15. Respondeo distinguendo mai.: potest proximus diligi ex sola complacentia sui &c. & talis dilectio non erit virtutis theologicæ charitatis, conc. mai.: erit actus charitatis, nego mai., & consequ., imo & suppositum: falluntur ergo Adversarij, dum judicant, quod actus virtutis theologicæ charitatis potest diligi proximus ex sola complacentia sui, & propter ejus supernaturalem bonitatem participatam, absque ullo prorsus respectu ad bonitatem Dei in-

creatam, cuius est participatio; nam casu, quò talis dilectio daretur, hæc procederet, vel ab aliquo habitu naturali, aut ab aliquo habitu, aut auxilio supernaturali, de quo in præsentì non curo; non vero esset, nec procederet ab habitu infuso charitatis supernaturalis; cum in tali casu deficeret ejus objectum primum, & specificativum.

16. Ad probationem mai., concessio antec., nego consequ. & paritatem; nam amicitia naturalis est habitus acquisitus ex actibus quibus solent homines alios diligere propter solam bonitatem naturalem in illis existentem, sine ulla relatione in Deum, ut Authorem ejusdem. At vero, cum habitus charitatis supernaturalis sit participatio illius increatæ charitatis, qua Deus nos propter se ipsum diligit; ideo ex sua natura inclinatur subjectum ad amandum proximum propter Deum; & sic nullus potest esse actus erga proximum, qui ex hac inclinatione non procedat; & consequenter, qui non tendat in Deum ultimatè.

17. Replicabis: ex hac doctrina sequitur, quod charitas non sit amicitia erga proximum; sed hoc est falsum:

ergo &c. Prob. sequela : ex Philof. 8. Ethicor. : *amicitia est gratia amici* ; diligit enim amicum ex complacentia ipsius amici : ergo si charitas diligit proximum , non ex complacentia ipsius , sed Dei , non erit amicitia proximi , sed Dei. Prob. seq. : qui amicum diligit , non propter commodum , & complacentiam amici sed propter commodum , & complacentiam sui non ipsum amat amore amicitiae , sed concupiscentiae ; quia amor specificatur ex objecto , ex cuius complacentia elicitur : ergo si charitas diligit proximum &c.

18. Respondeo , negando sequentiam ; replica enim solum concludit , si proximus praecise diligeretur ob bonitatem increatam Dei , & solum ut utilis ad aliquod bonum , quod Deo desideramus ; sic enim talis dilectio esset pure actus concupiscentiae , sicut amor medij utilis ad finem. Sed non est sic in proposito ; supponimus enim , proximum , dum ex charitate diligitur , diligi etiam secundo , & minus principaliter , ob intrinsecam sui bonitatem , & ex complacentia sui. Nec quod diligitur propter Dei bonitatem primario , tollit , quod hic amor sic amicitia erga proximum ; quia complacen-

tia Dei non obstat , quin vere , & proprie bona supernaturalia proximi amentur , ut bona , & utilia ipsi proximo , quod sufficit ad propriam , & veram amicitiam , ut patet in ipso Deo , qui verè nos diligit amore amicitiae , ut patet ex illo Joan. 10: *vos amici mei estis* : cum tamen nos diligit primario ex complacentia sui.

19. Ratio totius est ; quia honesta amicitia non impedit , ut omnia bona propter Deum amentur , & in ipsum , ut in finem ultimum , referantur ; cum hæc sit præcipua circumstantia virtutis , & præferim infusæ , & supernaturalis ; & sic non est contra rationem amicitiae diligere amicum , ut finem sub fine ultimo , & sub principali amico , scilicet , Deo , sub quo reliqua sunt diligenda. Nec cum dixit Philosoph. , quod amicitia est gratia amici , excludit ordinem ad ultimum finem , ad quem omnis virtus dirigenda est , sed solum ad alterum finem creatum. Qui plura circa hoc desideraverit legat N. Mastrium hic , quaest. 22. per totam. Tamen.

20. Dubitabis hic : an idemmet habitus charitatis , qui inclinatur ad dilectionem Dei super omnia , inclinet etiam ad dilectionem

nem proximi? Aliqui Theologi, maxime R. R., asserunt, debere admitti duas virtutes charitatis specie diversas: una, qua diligitur Deus, & proximus, prout iste consideratur particeps bonitatis divinæ formaliter, seu prout dicit relationem ad bonitatem Dei; & hæc est virtus theologica charitatis. Alia, qua diligitur proximus secundum propriam bonitatem supernaturalem præcussive à relatione, quam dicit ad summam bonitatem Dei: & hæc est virtus moralis infusæ, & non theologica. Oppositum huius docetur communiter à Theologis, maxime à N. Sub. Doct. tum in Oxoniensibus, tum in reportatis in 3. dist. 28. cum qua.

21 Dico: eodem habitu charitatis, seu eadem virtute theologica charitatis diligitur Deus, & proximus. Prob. 1. ex Script. in qua solum fit mentio de unica charitate supernaturali; nam I. ad Corint. cap. 13. ait Apost. : *nunc manent fides, spes, & charitas* &c. Ex quibus sic argumentor: eodem modo loquitur Scriptura de unitate charitatis, ac de unitate fidei, & spei; cum solum assignet tres virtutes; sed non dantur duæ fides infusæ, nec duæ spes supernaturales: ergo

nec duæ virtutes charitatis, quarum una diligatur Deus, & proximus propter Deum, & alia proximus propter suam bonitatem propriam.

22 Prob.: amor proximi, ut est executio præcepti divini, est meritorius, & supernaturalis: ergo est ab eodem habitu charitatis, quo diligitur Deus; iste enim habitus est principium merendi in ordine supernaturali. Antec. patet, tum ex illo ad Rom. cap. 13.: *qui diligit proximum, legem implevit*; sed legis impletio, & mandatorum observantia est meritoria, & supernaturalis: ergo & amor proximi. Tum, ex illo Matthæi 24. ubi dicitur; quod mandatum de dilectione proximi est simile mandato de dilectione Dei: ergo ab eodem habitu, debent provenire.

23 Prob. 3. ex S. S. P. P.; nam Div. Aug. lib. 8. de Trin. cap. 8. & Sermon. in Dominic. post Ascens. ait: *non alia charitas diligit proximum, quam illa, qua diligit Deum*. Et Div. Gregor. homil. 27. in Evangel. charitatem cōparat radicem, ex qua multi rami procedunt. Et Div. Bernard. Sermon. de Coena Domini *charitas est dilectio Dei, & proximi*. Et clarius

rius Vener. Beda explicans illud Epistolæ ad Roman. cap. 5. *duo sunt præcepta charitatis*, ait: *una charitas; quia non alia charitate Deum diligimus, & proximum.* De hoc amplius disp. sequent. dum de objecto materiali charitatis secundario agamus.

24 Dices tamen 1. contra hoc: in Deo, & in proximo dantur rationes distinctæ specificativæ, & consequenter sunt distincta objecta specificativa: ergo ad illa objecta attingenda distincti habitus specifici requiruntur. Antec. constat; nam ratio specificativa amoris charitatis erga Deum est bonitas divina; & erga proximum, est bonitas creata; sed istæ bonitates plus quam genere differunt: ergo &c. Confirmatur: honestates objectivæ eleemosynæ, & justitiæ magis inter se conveniunt, & cum honestate charitatis cuiusvisque virtutis moralis, quàm honestas proximi cum honestate Dei; sed, hoc non obstante, habitus inclinantes ad actus talium virtutum specie differunt: ergo & habitus inclinantes ad dilectionem Dei, & proximi.

25 Respondeo, negando antec. & maiorem probat. quoad 2. part.; quia solum bonitas divina est ratio objectiva

specificativa habitus, & actus amoris Dei super omnia, & sola illa est quæ primò movet, & terminat actum amoris Dei, & proximi; bonitas vero creata solum est objectum materiale, & secundario terminativum; & cum habitus solum specificetur ab objecto primario formali, & motivo, sequitur, quod sit unicus, etsi inclinet ad dilectionem proximi. Ad confirm. concessis præmissis, nego consequ. Disparitas est; quod actus cuiuscumque virtutis moralis, & ejus bonitas objectiva est appetibilis propter suam intrinsicam bonitatem independentem ab honestate alterius; cœterum bonitas supernaturalis proximi non est diligibilis, nisi per dependentiam à bonitate Dei, saltem dilectione recta, & ordinata. Unde estò sit maior distinctio inter bonitatem Dei, & proximi, est tamen maior dependentia, & connexio unius ad alteram.

26 Dices 2.: nova, & maior difficultas potest esse in dilectione proximi, quàm in dilectione Dei: ergo & novus habitus infusus charitatis. Antec. constat, maxime in dilectione inimici, Resp. omisso antec. negando consequ.; quia licet virtutes morales, & acquisitæ ponantur ob difficultates

res vincendas, virtutes tamen infusæ infunduntur à Deo ad simpliciter posse, & non ad difficultates vincendas; quamvis verum sit quod ex actibus repetitis, medio habitu infusio charitatis, acquiratur novus habitus, qui tollat tales difficultates. Imò replica patitur instatiam in virtute fidei; nam maior videtur difficultas in credendo mysterium Trinitatis, quam in eo, quod Deus creavit Cœlum, & Terram. Et tamen, qui credit, innititur auctoritati divinæ utrumque revelanti, ideo equè faciliter credit unum, ac aliud; sic ergo de habitu charitatis erga Deum, & proximum.

27 Dices ultimo: charitas juxta nos, est virtus theologica; sed hoc ipso non possumus eodem habitu charitatis diligere Deum, & proximum: ergo. Probatur min.: de ratione virtutis theologicæ est solum respicere Deum: ergo charitate virtute theologica non possumus diligere proximum: ergo alio habitu charitatis ipsum diligimus.

Respondeo concess. mai. negando min.: ad cuius probationem. distinguo antec.: de ratione virtutis theologicæ est solum respicere Deum pro ob-
jecto specificativo motivo, &

primario, conc. antec.: est solum respicere Deum, & nihil aliud, adhuc ut obiectum materiale, & secundarium, nego antec. & conseq.. Solutio satis constat ex dictis, quæst. 1. disp. 1. huius à num. 11. & Tract. antec. disp. 1. quæst. 3. num. 3.

QUÆST. III.

An actus charitatis viæ, & Patriæ specificè distinguantur?

I Difficultas hæc, ut ex ipsomet titulo constat, solum procedit de actu charitatis; nam si sermo institui vellent de habitu charitatis, an sit idem in viâ, & in Patria? Passim Theologi concedunt, illum esse eundem, necdum specie, sed etiam numero in Patria, & in viâ. Sic expresse N. Subr. Doct. in 3. dist. 31. num. 9., quodque & deducitur ex illo Pauli ad Corinth. 13.: *charitas nunquam excidit*: quæ autoritas cum nequeat intelligi in hac vita, ubi frequenter per peccatum mortale charitas excidit, intelligi debet, quod nunquam excidat in alia, si usque ad mortem homo cum illa perseveret. Et hoc intelligendum est de

De habitu charitatis, quem ultimo habuit viator in hac vita, & in articulo mortis; nam habitus charitatis, qui per peccatum amittitur, non reviviscit idem numero; & consequenter non erit idem numero habitus charitatis in Patria, qui semper fuit in via, sed solus ille, qui fuit ultimò in via, hoc est extremo mortis articulo.

2 Unde difficultas solum est de actu ipso charitatis: an, scilicet, actus ille charitatis, quo quis decessit à vita, sit ejusdem speciei cum actu charitatis Patriæ? Et ratio dubitandi oritur præcipuè primò ex differentia luminum, fidei, scilicet, & gloriæ, per quæ attingitur Deus in via, & in Patria. Secundo, ex differentia cognitionum; nam hic solum cognoscitur Deus obfcurè, & abstractivè; in Patria vero intuitivè, & in splendore gloriæ. Tertio tandem ex differentia habitus, vel actuum, qui in via sunt imperfecti, & defectibiles, in Cœlo autem consummati, & indefectibiles per totam æternitatem. Ex quibus omnibus prima facie videtur sequi, quod actus charitatis viæ sit specificè distinctus ab actu charitatis Patriæ ex omnibus his capitibus. Sed tamen

3 Circa præsentem difficultatem duplex est opposita sententia: prima est affirmativa asserens, eos actus esse ejusdem rationis specificè, & solum accidentaliter differre, sicut imperfectum, & perfectum intra eandem speciem: & sic tantum in intensiōe aliquam habere diversitatem. Ita Thomistæ passim cum Angel. Doct. 2a. 2æ. quæst. 24. Hanc eandem sententiam probabilem reputant quamplures Scotistæ in via Doct. in 4. dist. 49. quæst. 5. & in Reportatis eadem dist. quæst. 4., & Quodlibet. 17. §. *contra conclusionem*. Imo aliqui Jesuitæ cum Suarez disp. 3. de charitate. Sect. 3. affirmant, non tantum actus charitatis viæ, & Patriæ esse ejusdem rationis specificè, sed etiam posse esse ejusdem rationis numericè; cum possit idem numero actus in via incohatus continuari in Patria sine interruptione; quod probabilissime judicat Suarez de actu ferventissimo charitatis Immaculatæ Virginis, quo Deum in via dilexit, qui & in Patria continuatus fuit. Opposita sententia docet, actus charitatis viæ, & Patriæ esse diversæ speciei. Hanc tenent plurimi Scotistæ citantes pro se Doct.

in 3. dist. 31. & etiam in 4. distinct. 49. quæst. 5. Pro hac stant aliqui ex Thomist., & ex RR. citat. a N. Mafir. hic quæst. 24.. Cum quaque sit

non potest : ergo perfectio amoris Patriæ supra amorem viæ talis est , ut non solum sit individualis , sed specifica , & altioris ordinis.

Nostra Conclusio.

4 Actus charitatis viæ specificè distinguitur ab actu charitatis Patriæ. Est conformis secundæ sententiæ, probabiliorque N. Doctori. Probatur 1. ex communi modo loquendi SS. PP., qui sæpe asserunt, charitatem huius viæ longe superari à charitate Patriæ; ait enim August. lib. 1. Retractat. cap. 7. : *erit enim tunc plenior, imò plenissima*; sed sancti PP. non solum loqui videntur de plenitudine accidentali, & intensiva, sed substantiali, & specifica; nam de beata Virgine omnes concedunt, quod habuerit charitatem intensiorem, quam omnes Beati in Cælo existentes, tam secundum habitum, quam secundum actum : ergo necesse debent intelligi de plenitudine quoad specificam perfectionem. Confirmatur : perfectio amoris beatifici super amorem viæ talis est, ut naturaliter loquendo hic amor ad illam perfectionem pervenire

5 Prob. 2. conclusio ex Subr. Doct. in 3. dist. 31. quæst. unic. §. *sed adhuc*. Ubi ait : *& hoc modo dico, quod respectu Dei in se, non solum sunt actus intelligendi, & volendi, sed etiam actus diligendi sic, & sic, non tantum differentes secundum magis, & minus sub eadem specie, sed sicut species in eodem genere*. Confirmatur ex ipso cit. in 4. Dist. 49. quæst. 5. num. 6. ubi tenet probabilius, quod fruitio beata, & non beata differunt specie; se ipsis quidem formaliter, sed à causis, vel habitudine causarum, causaliter, scilicet, propter differentiam fidei, & visionis. Unde concludit, amorem, seu fruitionem perfectissimam possibilem viatori non æquare fruitionem infimam Beati; *quia supremum infima speciei non potest æquare infimum superioris speciei* : ergo juxta Subr. Doct. &c.

6 Prob. 3. conclusio ratione : diversa approximatō, sive distincta in specie conditio per se requisita ad rationem effectus, seu actus,
pe-

necessario infert distinctionem specificam unius effectus ab alio ; sed cognitio viæ , quæ est applicatio objecti divini, seu conditio per se requisita ad amorem , specie distinguitur à cognitione intuitiva , & clara Dei in Patria , quæ est ibi conditio essentialiter requisita ad amorem beatificum : ergo amor viæ , & Patriæ specie differunt. Maior patet ; quia individua ejusdem speciei , ut sint , numquam necessario , & per se exigunt dispositiones specie diversas. Min. etiam constat ; nam amor beatificus necessario , & essentialiter præsupponit claram , & intuitivam Dei visionem. Confirmatur : illud , quod est idem essentialiter cum alio , non petit essentialiter nec diversum principium , nec diversam specie cognitionem : ergo cum amor beatificus , ut talis , diversam essentialiter petat cognitionem , ac amor viæ sequitur &c.

7 Prob. 4. conclusio: cognitiones, quæ applicant voluntati diversa objecta materialia , vel formalia , causant diversos affectus ; sed cognitio intuitiva , & abstractiva applicant voluntati Deum amandum sub diversa formalitate in via , & in Patria : ergo &c.

Prob. min. : Beati vident in Deo clare , & distinctè multa attributa , & perfectiones, quas fides non ostendit, nisi obscure, & confesse ; sicut cognitio animalis ut sic indistinctè ad omnia animalia terminata est confusa , & diversa specie ab ea , qua distinctè , & clare cognosco eadem animalia , hominem , Leonem, Equum &c. sub propriis differentiis specificis : ergo sicut cognitio terminata ad animal ut sic est specie distincta à cognitione , qua distinctè , & clare cognosco eadem animalia sub propriis differentiis specificis , sic amor , quo amo Deum, ut propositum obicure in via specie differet ab amore , quo ipsum secundum plura attributa clare , & distinctè proponitur in Patria , diligo.

8 Aliqui AA. probant hanc conclusionem ex maiori perfectione appetitiva , quæ reperitur in amore beatifico præ amore viæ. Alii probant ab inconvenienti , scilicet , quod homo in via (estò minus intente) posset beatificari , sicut in Patria ; quia cum fructio sit ratio formalis constitutiva beatitudinis ; si est hæc eadem cum amore viæ, sicut in Patria constituit beatum , ita & posset in via. Sed certe nec istæ , nec

aliæ rationes absolute convincunt intentum, ut advenit hic N. Maffius. Quare eas omitto.

Solvuntur argumenta.

9 Arguitur 1. : juxta Apost. 1. ad Corinth. cap. 13. : *charitas numquam excidit* ; sed hoc esset falsum, nisi actus ejus esset ejusdem speciei tam in via, quam in Patria : ergo actus charitatis tam in via, quam in Patria sunt ejusdem speciei. Confirmatur : ex dictis, quæst. antec. in fine, idemmet habitus charitatis est, qui est in via, & in Patria : ergo & idemmet actus in specie erit in via, & in Patria. Prob. hæc conseq. : ab uno habitu non possunt fieri actus, nisi ejusdem speciei : ergo &c.

10 Resp. neg. min. ; quia Apostol. loquitur de charitate habituali, vel de actuali genericè, in quantum amor charitatis erit utrobique similis quoad rationem genericam. Et hoc deducitur ex intento Apostoli, quod erat, ostendere charitatem esse excellentiorem fide, & spe ; quia istæ ex se dicunt aliquam imperfectionem in modo tendendi in objectum ; nam fides tendit in illud mo-

do obscuro, & spes in objectum absens ; qui modi tendendi sunt eis ita essentielles, ut aliter nequeat haberi ratio fidei, & spei : charitas vero nullam imperfectionem dicit, & præcindit à præsentia, vel absentia objecti ; sed tendit in Deum, ut in se bonum, indifferenter à præsentia, vel absentia ipsius. Unde quod intendit Apost. est, quod in Patria, ubi abest omnis imperfectio, non reperitur actus fidei, & spei ; bene vero verus, & proprius actus charitatis : an vero hic sit ejusdem speciei, vel diversæ cum amore viæ, non curabat ibi.

II Ad confirmationem resp. concess. antec. negando conseq. : ad probationem disting. antec. : *ab uno habitu acquisito*, non possunt fieri actus, specie distincti, transeat antec. : *ab uno habitu supernaturali, & infuso* nego antec. & conseq. ; itaq. licet ab habitibus acquisitis nequeant provenire nisi actus similes, & ejusdem speciei cum huiusmodi habitus semper inclinet in actus similes illis, à quibus fuit genitus ; falsum tamen est, quod ab eodem habitu supernaturali, & infuso non possunt provenire actus specie diversi ; quia talis habitus se habet instar potentiae, quæ ad

ad plura se extendit, & non generatur ex actibus. Vide quæ diximus quæst. antec.

12 Arguitur 2. : impossibile est, diversum specie actum produci ab eadem potentia, & ab eodem habitu circa idem objectum formale; sed respectu actus charitatis tam in via, quam in Patria, eadem est potentia, scilicet, voluntas; idem habitus charitatis; & idem objectum, scilicet, Deus secundum se, & propter se: ergo & idem specificus actus. Confirmatur: distinctio specifica actus desumitur vel à distinctione potentie, vel habitus, vel objecti formalis, vel modi tendendi circa ipsum: ergo ubi hæc omnia indistincta inveniuntur, etiam invenitur indistinctus actus. Nunc sic; sed eadem est potentia in via, & in Patria, idem habitus, & objectum, ut constat; & tandem idem modus tendendi hic, & ibi; quia tam Beatus, quam viator eadem affectione iustitiæ tendunt in Deum, ut est summum bonum in se: ergo &c.

13 Respondeo neg. mai. argumenti; nam ad unitatem plura requiruntur, quam ad distinctionem; distinctio enim, ut potest imperfectio, & quid ma-

lum provenit à minimo defectu; unitas vero excludit omnes; unde licet respectu actus charitatis sive viæ, sive patrie, sit eadem potentia, idem habitus, idemque objectum formale; si tamen modus tendendi in objectum sit necessarius, & essentialiter distinctus, actus specie distinctus erit; sed sic evenit in presenti; nam ad amorem viæ concurrunt necessario cognitio abstractiva; & ad amorem Patriæ indispensabiliter, & essentialiter prærequiritur cognitio clara, & intuitiva ipsius objecti; unde hæc sufficit ad diversificandos tales amores.

14 Ad confirmationem, disting. antec.: distinctio specifica actus desumitur *inadequatè* à distinctione potentie &c., conc. antec.: *adequatè*, nego antec.: distinctio igitur actus non desumitur solum à distinctione habitus, objecti, potentie, & modi tendendi; sed etiam à distincta applicatione per se requisita ad causandum. Sic calor v.g. per Christallum collectus, aut transiens causat ignem; & sine illo calorem. Sic similiter ignis magis, vel minus approximatus est causa, aut ignem causet, aut solum calorem. Unde cum cognitio abstractiva, & intuitiva sint conditio-

nes quasi applicativæ objecti, & specie diversæ, hinc distincta illarum applicatio erit sufficiens ad distinctum in specie amorem causandum in via, & in Patria.

15 Arguitur 3. & est replica: cognitio objecti ad amorem prærequisita solum inducit rationem præcipuæ conditionis, non vero principii physici influentis in amorem: ergo nequit cognitio distincta inferre amorem specie diversum: ergo ex eo, quod ad amorem patriæ requiratur, ut conditio, cognitio intuitiva, & ad amorem viæ abstractiva, non bene sequitur, quod hi amores sint specie distincti. Prob. 1. conseq.: quod non influit, nec causat entitatem rei, sed solum est conditio, ut res existat, nequit dare specificationem: ergo. Confirmatur: cognitio abstractiva, & intuitiva objecti creati non inferunt necessatio amorem ipsius specie distinctum: ergo nec cognitio abstractiva, & intuitiva Dei.

16 Resp. distinguendo mai.: cognitio objecti ad amorem prærequisita solum inducit rationem præcipuæ conditionis per se, & essentialiter, & determinate requisitæ ad tales amores specie diversos, conc. antec.: non sic prærequisitæ, nego

antec. & consequentias. Non enim dicimus, eo præcisse amorem viæ distingui specie ab amore Patriæ; quia illum præcedit cognitio abstractiva; istum vero intuitiva; sed quia amor Patriæ, eo quod talis, exigit per se, & essentialiter talem intuitivam cognitionem, ita ut sine ipsa implicet haberi talis amor; amor autem viæ exigit per se cognitionem abstractivam, & imperfectam. Ex quo patet ad confirmationem, cuius antecedenti concess., nego conseq. ob rationem datam.

17 Arguitur ultimo, & est ad idem: cognitio objecti, juxta N. Subt. Doct. cit. in 4., respectu amoris, solum se habet ut conditio applicationis, seu ut applicatio, ad hoc, ut voluntas applicata ad objectum, seu ut objectum applicatum voluntati, hæc habeat amorem; ergo cognitio abstractiva, & intuitiva respectu amoris solum differunt in hoc, quod sit magis, aut minus applicativa. Nunc sic; sed maior, aut minor applicatio causæ ad causandum tantum infert, quod causa intensius, aut remissius operetur, ut patet in calore, qui eó intensius calefacit, quò est magis applicatus; sed tamen semper causat calorem ejusdem spec-

Speciei : ergo , etiam etsi cognitio intuitiva sit intensior applicatio , quam abstractiva , tamen voluntas semper causabit amorem ejusdem speciei.

18 Respond. omis. antec. disting. conseq. : cognitio intuitiva , & abstractiva respectu amoris solum differunt in eo , quod sit maior , aut minor applicatio in *diversa linea* , & *ordine applicationis* , conc. conseq. : *intra eandem lineam* , & *ordinem applicationis* , nego conseq. ; cum igitur cognitio intuitiva Patris sit alterius rationis essentialis , & prout talis , est apta ad amorem beatificum , hinc fit , quod diversa essentialiter applicatio diversum inferat essentialiter effectum. Nec exemplum de calore urget ; tum quia maior , vel minor applicatio ad calefaciendum semper est ejusdem

rationis specificæ , & sic semper causat calorem ejusdem speciei. Tum , quia calor respectu caloris est causa univoca ; voluntas vero respectu amoris est causa æquivoca potens æquivocos effectus producere.

19 Ex omnibus dictis infertur , impossibile esse , eundem numero amorem viæ posse in Patria perseverare. Ratio est ; quia ad minus debet mutari de minus appetitivo in magis appetitivum ; cum amor Patris sit magis appetitivus , quàm sit amor viæ ; sed huiusmodi mutatio nequit fieri absque mutatione totius entitatis unius actus in entitatem alterius ; cum mutetur iudicium practicum , cum quo debet conveniri : ergo implicat perseverare eundem numero actum.

DISP. III.

DE OBJECTO TAM FORMALI, quam materiali charitatis.

Explicata essentia charitatis tam habitualis, quam actualis, nunc de utriusque objecto venit agendum. Et cum objectum cuiuscumque potentiae, aut habitus sit duplex, *materiale, & formale*; de utroque in hac Disput. tractabimus; sed quia objectum *materiale* propter *formale* attingitur; prius de objecto formali sit:

QUEST. I.

Quodnam sit objectum formale motivum charitatis theologiae?

I **V**ARIè apud A. A. sunt modi opinandi in hac materia: sed ut certa ab incertis separemus, notandum est ut certum apud omnes, bonitatem divinam esse objectum formale charitatis; quia cum hæc sic virtus

ad voluntatem pertinens, & ultra sit virtus theologica, necesse est, ut habeat bonum divinum, ut objectum specificativum primario terminativum, & formale motivum. Sed quæ bonitas divina sit huiusmodi motivum formale? Est, quod contrahitur in præsentia.

2 Theologi ergo communiter distinguunt divinam bonitatem in bonitatem per *essentiam*, quæ est bonitas Dei imparticipata; & in bonitatem divinam per *participationem* pertinentem ad ordinem super-

naturalem, quæque est participata à creatura ex bonitate divina per essentiam. Deinde, & est bonitas divinæ naturæ, seu essentiz, qua Deus est simpliciter bonus, & infinite perfectus per suam naturam, seu essentiam; & est bonitas singulorum attributorum, prout hæc sunt, vel formaliter ex natura rei, vel virtualiter, vel solum per intellectum distincta à natura divina, & inter se. De his, ergo bonitatibus est difficultas in præsentī, quænam ex his sit ratio formalis objectiva, & motiva charitatis? Circa quod, ut dixi, sunt varij modi dicendi.

3 Prima sententia docet, tale objectum formale motivum charitatis, quæ est virtus supernaturalis infusa, esse Dei bonitatem, quæ bonus est, ut Auctor supernaturalis, seu ut est principium rerum, & donorum supernaturalium. Sed notandum est, quod non dicunt hi A. A., quod Deus prout est benefactor noster nobis conferens dona supernaturalia est formale motivum charitatis: dicunt ergo, quod Deus ratione illius perfectionis absolutæ, qua est Auctor donorum, & rerum supernaturalium, & non prout per talia dona est bonus

nobis, est objectum formale motivum charitatis; dona vero supernaturalia indicare illam perfectionem, & bonitatem, quæ est ratio motiva charitatis, seu qua est dignus dilectione. Sic communiter Thomistæ citati hic à Mastro.

4 Secunda sententia tenet, objectum formale motivum charitatis esse bonitatem divinam, ut analogicè communem bonitati divinæ per essentiam, & bonitati divinæ per participationem. Sic aliqui R. R., quos cit. P. Goner. Tertia sententia sustinet, objectum formale motivum charitatis esse bonitatem divinam, ut transcendentem naturæ divinæ, & attributis, imo & relationibus: sic quamplures Scotistæ cum alijs R. R. Quarta demum sententia asserit, bonitatem divinæ naturæ, ut præcissam ab attributis, & relationibus, esse objectum formale primarium, & motivum charitatis theologicæ. Quid nobis tenendum postea constabit. Nunc placet breviter rejicere alias sententias.

5 Dico 1. : Deus præcisse, ut est objectum beatificum nostrum, aut Auctor rerum supernaturalium, non est objectum formale motivum cha-

charitatis. Sic Doct. in 3. dist. 27. quæst. unic. Prob. 1.: Deus ex virtute charitatis ita amandus est, quod adhuc amaretur, etiam si numquam vellet esse causam nostræ beatitudinis, & aliorum donorum supernaturalium: ergo Deus, ut Auctor donorum supernaturalium non est ratio motiva charitatis. Prob. antec.: Deus adhuc abstrahendo ab hoc, quod sit Auctor donorum supernaturalium, est dignus amore nostro, & charitate amandus: ergo &c. Prob. antec.: si per impossibile dona supernaturalia aliunde haberentur, & non à Deo, adhuc Deus, prout est in se præcisè bonus, esset summe amabilis; imo sic de facto Sancti ipsum ex charitate amant; quia si scirent, nec se, nec ullos alios unquam ad statum supernaturalem elevandos esse, adhuc velent ipsum maximè amare: ergo &c.

6 Confirmatur: charitas juxta omnes, respicit Deum pro objecto primario sub ratione perfectissima diligibilitatis, quæ in Deo reperitur; sed hæc perfectissima ratio non est, Deum esse Auctorem donorum supernaturalium: ergo &c. Prob. min.: Deum esse Auctorem donorum supernaturalium non est, nisi quædam habitu-

do, ordo, sive comparatio Dei ad creaturas, quatenus ipsas benefacit, seu beatificat; sed talis ordo non est perfectissima ratio Dei; quia melior est Deus sub quacumque ratione absoluta tam essentiali, quam attributali, quam secundum quancumque relationem, ad creaturas ergo &c.

7 Prob. 2. evertendo fundamentum Thomist.: ideo Deus, ut est Auctor supernaturalium donorum, esset formale motivum charitatis, quia est necesse assignare distinctionem ex parte objecti formalis inter actus amoris supernaturalis Dei, & actus amoris naturalis ipsius; sed hæc distinctio ex parte objecti formalis necessaria non est, imo nec datur ex parte objecti motivi distinctio amoris supernaturalis Dei ab amore naturali; quia ex eodem motivo, quo Deus amatur amore supernaturali, potest amore naturali: ergo &c. Vide quæ diximus tract. 4. de fide disp. 8. quæst. 3. per totam.

8 Dices 1. pro hæc conclus.: ex propositione Michaelis Baij constat, dari amorem naturalem Dei, cuius objectum est Deus, ut auctor naturæ: & dari amorem supernaturalem, cuius objectum est Deus, ut

Auctor gratiæ, seu supernaturalis: ergo cum charitas infusa sit habitus inclinans ad amorem Dei supernaturalem, ejus objectum formale est bonitas Dei, ut Auctoris supernaturalis. Respondeo negando conseq. Bajus enim negabat esse possibilem amorem naturalem Dei, & quod Deus ut Auctor naturæ amaretur; nos è contra dicimus; & quod negamus est, amorem naturalem necessario moveri bonitate naturali: & supernaturalem bonitate supernaturali; uterque enim amor potest moveri, & bonitate supernaturali, & naturali: & sic distinctionem inter hos amores non desumimus ex objecto, sed ex alijs principijs. Vide loc. cit. in Tract. de fide.

9 Dices 2. : Deus, ut est objectum beatificum nostrum formaliter, magis movet nostram voluntatem ad dilectionem super omnia; ergo sub hac ratione est objectum charitatis. Prob. antec. ex Doct. De primo principio cap. 4. num. 36. ubi summam Dei amabilitatem infert ex summa ejus communicabilitate, ita ut si per impossibile præcinderetur à summa bonitate ipsius in se, ad huc esset

in eo summa ratio amabilitatis. Resp. disting. antec. : Deus ut est &c. magis movet nostram voluntatem ad dilectionem Dei super omnia, secundum *aff. etum commodi*, conc. antec.: secundum *aff. etum justitiæ*, nego antec. imò & suppositum; quia secundum talem affectum ad dilectionem sui propter se nequit movere.

10 Ad probat. ex Doct. dico, ibi tantum intendere quod divina, & summa bonitas maxime dignoscatur per ejus communicationem ad extra, tamquam per effectum, quod est verum; non enim ait Scotus, quod per sui communicationem ad extra constituitur in esse summi boni. Unde amor Dei erga nos, & communicatio suorum bonorum excitat, & allicit voluntatem nostram ad sui amorem; sed hoc secundario, & non primario. Quod apto exemplo ipsius Doct. declaratur: amatur quis à nobis primario propter bonum honestum in ipso repertum : & secundario; quia nos redamat; hac redamatio excitat, & allicit nostram voluntatem ad ipsum amandum. Sic pariter bonitas essentialis Dei primo nos movet ad ipsum diligendum ex charitate; & ejus bonitas nobis

nobis communicata secundario, & allicitive.

11 Dico 2. : bonitas divina, ut analogice communis bonitati divinæ per essentiam, & bonitati divinæ per participationem, non est objectum motivum formale charitatis. Est contra A. A. secundæ sententiæ; probatur tamen : bonitas divina, ut sic analogice communis, non est nec potest esse objectum primo, & per se specificativum charitatis : ergo nec formale motivum ipsius; quia motivum cuiuscunque actus, & habitus est specificativum ejus. Prob. antec. : objectum specificativum charitatis debet esse perfectissima bonitas; sed bonitas divina, ut sic analogice communis divinæ per essentiam, & divinæ per participationem, non est bonitas perfectissima : ergo. Maior constat; quia charitas est virtus omnium perfectissima, ut dictum manet. Min. etiam patet; quia bonitas divina in prædicto conceptu abstracta, non includit bonitatem per essentiam, quæ est perfectissima bonitas.

12 Confirmatur : si ratio motiva charitatis esset bonitas divina, ut sic analogice communis charitas esset minor fide, & spe; sed hoc est

contra dictum Apostoli 1. ad Corinth. cap. 13. *maior autem horum est charitas* : ergo &c. Prob. mai. : motivum fidei, & spei esset maius, & excellentius, quam bonitas divina analogice communis; quia motivum fidei theologicæ est veritas divina per essentiam in dicendo : & motivum spei est bonitas per essentiam, qua Deus est bonus nobis; sed quodcumque ex his motivis est excellentius, & perfectius bonitate divinæ analogice communis, & sub prædicto conceptu abstracto : ergo charitas esse minor fide, & spe.

13 Dices 1. contra istam conclusionem : bonitas divina, ut sic communis, potest habere rationem objecti formalis alicuius habitus; sed non alterius, quam charitatis : ergo. Resp. omissa mai. neg. min. ; quia quamvis possit dari habitus (quod non admittimus) circa bonum commune, Deo, & creaturæ, talis habitus non esset charitatis; quia bonitas sub tali abstracto conceptu non esset specificativa habitus theologici; huius enim objectum primum est Deus ut in se, & propter se amabilis super omnia; in illo autem conceptu communi bonitatis divinæ respectu bonitatis divinæ per essentiam

essentiam, & per participationem, non concipitur Deus, ut in se, & propter se amabilis super omnia, ut est evidens.

24 Dices 2. : charitas inclinatur in amorem Dei, & proximi; sed respectus huius actus charitatis nequit esse aliud obiectum formale, nisi bonitas ut analogice communis bonitatis per essentiam, & per participationem : ergo hæc bonitas est obiectum formale charitatis. Prob. min. : nemo est amabilis propter bonitatem alterius : ergo dum proximus amatur charitate, non amatur propter bonitatem Dei, sed vel propter bonitatem propriam ipsius; vel per bonitatem analogice communem ipsi, & Deo, & consequenter &c. Resp. negando min. ad probationem dico, quod dum proximus amatur charitate virtute theologica, amatur propter Deum, nam si solum propter se ipsum amatur, talis amor non est virtutis theologica; quia, ex dictis, hæc virtus est dilectio Dei propter se, & proximi propter Deum; unde bonitas Dei, prout in se, & obiectum primario motivum talis actus, & bonitas proximi obiectum secundario terminativum, ut postea dicam.

15 Dico 3. : obiectum

formale primo motivum charitatis theologica non est perfectio aliqua divina attributalis. Contra hanc conclusionem videntur stare aliqui Scotistæ; sed in rei veritate nobiscum conveniunt, ut videmus conclus. sequent. Prob. breviter : obiectum formale primo motivum charitatis debet esse perfectissima bonitas; sed bonitas attributorum, prout distincta, vel formaliter ex natura rei, vel virtualiter a Div. Essentia, non est bonitas perfectissima : ergo &c. Mai. constat ex dictis conclus. antec. : minor etiam constat quia sola, bonitas essentia est, quæ est perfectissima bonitas.

16 Prob. 2. sapientia, & similiter alia, quavis attributalis perfectio divina, non potest amari propter se ipsam absolute, sed relative, & cum ordine ad Deitatem, ut per prius amabilem : ergo nequit esse obiectum formale primo motivum charitatis. Antec. constat; quia licet sapientia Dei, etiam ut distincta ab essentia, sit in se formaliter infinita, hoc tamen est in determinata linea, & hoc habet radicaliter ab ipsa essentia. Conseq. inferitur; quia obiectum formale primo motivum est solum illa bonitas amabilis propter se absolute, & si-

sine ordine ad aliud prius amabile: ergo cum bonitas sapientiæ &c. Argumenta contra istam concl. solvantur conclus. sequenti. Sit ergo

Nostra conclusio.

17 Objectum formale primo motivum charitatis est sola divina essentia secundum suam summam perfectionem essentialem. Est plurimum Scotistarum, & satis communis inter Thomistas. Prob. 1. ex Subt. Doct. in 3. dist. 27. quæst. unic. §. *quantum ad istum articulum*, ubi ait: quod prima, & propria ratio Dei, id est, præcissa ratio hujus essentiae, & non alia est ratio objectiva respectu charitatis. Confirmatur ex ipso Doct., qui se remittit ad dicta quæst. 1. Prologi, agendo de objecto, & ratione formali Theologiæ; sed Subt. Doct. in dicta quæst. & in quæst. 3. & 2. Later. tenet, essentiam, ut ab attributis, præcissam, esse rationem objectivam formalem, & primariam nostræ Theologiæ: ergo conformiter ad hæc tenendum est, tamquam de mente Scoti, solam essentiam divinam, ut formaliter præcissam ab attributis, esse objectum formale

motivum primum charitatis.

18 Prob. 2. conclus. ratione deducta ex ipso Doct.: intellectus divini, & ejus voluntatis objectum formale primum est divina essentia præcissa ab attributis; sed juxta Subt. Doct. in Report. in 3. dist. 27. quæst. unic. idem est objectum charitatis Dei, & nostræ sicut beatitudo sua, & nostræ, similiter & visio idem habent objectum: ergo cum juxta Scoti mentem sola essentia ab attributis præcissa sit ratio objecti formalis primaria visionis, & beatitudinis Dei, etiam erit objectum nostræ beatitudinis, & charitatis.

19 Prob. 3. conclusio ratione: id est objectum formale primum, & specificativum charitatis, quod est quietativum, satiativum, & completivum bonitatis informatæ charitate, taliter, quod charitas ultra non progredjatur; & omnia alia ex charitate dilecta, ad ipsum tamquam ad primum objectum reducuntur; ita ut ipsum sit ratio formalis omnia alia attingendi; sed totum hoc convenit Deo sub ratione essentiae, ut distinctæ, & præcissæ ab attributis: ergo &c. Maior quoad 1. part. est Doct. cit. in Report. ubi num. 7. ait:

ait: eo quod potentia respiciens aliquod obiectum commune :: nequit perfectissime quietari, nisi in eo solum, in quo est perfectissima ratio obiecti adequati. Maior quoad 2. part. ab omnibus admittitur.

20 Prob. min. : sola divina essentia est ratio cur Deus, & omnia alia ex charitate diligantur ; proptereaque omnia ultimate tendunt in essentiam, tamquam in rationem formalem motivam, & specificativam : ergo &c. Prob. antecedens : Deus, sub ratione præcisa Deitatis, movet, & terminat actum charitatis: & omnia alia, etiam attributales perfectiones, quæ per charitatem amantur non propter se ultimate, sed propter essentiam diliguntur: ergo &c. Prob. antec: attributales Dei perfectiones ideo sunt tales, quia sunt huius essentiz, ab illa emanant, & in illa radicantur: ergo ratione huius essentiz ultimate diliguntur.

21 Prob. ultimo conclusio: sic debemus discurre de amore per lineam boni, ac de cognitione per lineam veri; sed cognitio, quæ habetur de objecto per medium demonstrativum propter quid, & per definitionem essentialem,

est perfectior cognitione habita per medium demonstrativum à posteriori, seu per demonstrationem quia: ergo similiter amor perfectissimus obiecti erit, qui respicit ejus rationem essentialem pro motivo primario. Nunc sic; sed charitas inter omnes virtutes theologicæ est perfectissima: ergo cum ceteræ virtutes theologicæ respiciant Deum sub aliqua ratione, charitas debet ipsum respicere sub perfectissima ratione, qualis est essentialis Dei perfectio, ut radix, & origo cæterarum.

Solvuntur argumenta.

22 Arguitur 1. amor tendens in Deum secundum quamlibet suam divinam, & infinitam perfectionem est secundum se affectus theologicæ virtutis; sed non est fidei, nec spei; quia hæc virtutes non respiciant Deum secundum quamlibet suam infinitam perfectionem, ut constat ex dictis agendo de objectis earum: ergo est virtutis charitatis. Prob. maior: affectus virtutis theologicæ pro ut talis non exigit respicere Deum determinate, & præcise secundum aliquam perfectionem

infinitam, ut patet in fide, & spe; ergo amor tendens &c.

23 Respondeo disting. mai. amor tendens in Deum secundum quamlibet suam divinam, & infinitam perfectionem est affectus theologicæ virtutis *primarius*, vel *secundarius*, *directus*, vel *indirectus*, conc. mai. *primarius*, & *directus præcisè*, nego mai. & concel. min. disting. conseq. eisdem terminis. Affectus igitur charitatis tendens in Deum sub perfectione attributali non est *primarius* charitatis; hic enim tendit in Deum sub præcisâ ratione Deitatis; cum vero Deitas sit ratio ut charitas etiam tendat in bonitatem attributalem, ideo affectus in hanc tendens est *secundarius* charitatis. Unde sicut attributa sunt aliquid Dei, licet non directè ipsa Deitas; sic & affectus ad attributa terminatus, licet non sit directè theologicus; quia Deum directè non respicit; indirectè tamen, & reductivè theologicus est, quatenus Deum indirectè respicit.

24 Ad probationem maioris dico, quod affectus directus theologicus, & *primarius* petit tendere in Deum directè, & sub ratione Deitatis; & non in aliquod solum

Dei. Dum autem dicitur, quod fides respicit Deum sub ratione attributali; respondeo, quod hoc non convenit ipsi in quantum virtus theologica est, sed solum sub conceptu formali fidei.

25 Arguitur 2. qui considerat cognitione regulata per fidem divinam sapientiam, bonitatem, ac aliud quodcumque attributum, potest perfectè amare Deum supra omnia propter bonitatem relucentem in tali attributo; sed hic amor, etsi respiciat pro objecto formali motivo solum perfectionem divinam attributalem, & non essentialem, est proprius amor charitatis theologicæ: ergo objectum formale hujus motivum non est tantum bonitas essentialis Dei, sed etiam attributalis. Maior constat; nam qualibet perfectio attributalis Dei potest moveri ad laudandum Deum, & illum diligendum super omnia ferventissimo amore; quo motivo Ecclesia per sepe tales perfectiones nobis proponit. Min. etiam patet; quia talis amor nequit pertinere ad aliquam virtutem moralem, quæ tantum respicit bonitatem creatam.

26 Confirmatur 1. qui diligit Deum propter suam sanctitatem cognitam per fidem, si interrogaretur, cur Deum ama-

amaret? Responderet: propter suam infinitam sanctitatem. Nunc sic; sed illa est ratio motiva, & objectum formale virtutis, quod amans redderet pro ratione, & motivo sui amoris, juxta Doct. in 1. dist. 3. quæst. 3. vers. *per hoc respondeo*: ergo &c. Confirm. 1. talis amor esset amor veræ, & propriæ amicitiae erga Deum; cum esset amor Dei propter se, & elicitus secundum affectum justitiæ: ergo esset verè amor charitatis.

27 Respondeo ad argumentum disting. min.; sed amor hic est proprius charitatis *secundario reductivè, & indirectè*, conc. min.: *primario & directè*, neg. min. & consequ. Itaque amor Dei propter suam sapientiam, & alia attributa potest esse super omnia in sensu reali, quatenus sunt idem realiter cum effectia, non vero in sensu formali; nam sic solum essentia divina est diligibilis super omnia; nam sola hæc est diligibilis propter se absolute, & sine ordine ad aliud, ad huc formaliter, aut virtualiter distinctum; non sic attributa; nam sapientia, & cæteræ perfectiones attributales sunt propter essentiam, & sic diligibiles. Et quamvis nos moveant ad laudem, & dilectionem Dei, hoc

faciunt non primario, sed excitativè, & allicitivè, & ut considerando illas ulterius progrediamur ad diligendum Deum propter se ipsum, ut suam essentialem perfectionem.

28 Ad 1. confirmationem respond. quod sic respondens non redderet primariam, & formalem rationem objectivam virtutis charitatis, sed secundariam, & reductivam, & de prima intelligenda est autoritas Subtr. Doct. non verò de secunda. Ad 2. confirmationem respondeo ex dictis; quod amor erga Deum propter aliquam ejus attributalem perfectionem non non est propriæ, & directæ amicitie, & benevolentie, quæ primario, & directè est charitas; sed amicitie, & benevolentie, quæ secundario, & indirectè est charitas. Secundo potest responderi, quod sit prius amor amicitie non tamen charitatis; licet enim charitas sit amicitia, non tamen omnis amicitia est charitas. Conceptus enim charitatis stat in hoc, quod sit amor Dei non solum propter se, sed etiam super omnia perfectissimè; conceptus autem amicitie sufficientissime salvatur in eo, quod sit amor amici propter se, licet non super omnia, ut patet in amore amicabili in creatis.

29 Replicabis: po-

est quis Deum diligere propter summam sapientiam, propositam per fidem, quin diligat essentiam; imò ex dilectione sapientiæ moveri ad dilectionem essentiæ; ergo potest Deus æquè primo diligi propter suam summam sapientiam, ac propter suam essentiam; sed hic affectus esset charitatis theologicæ; ergo quodlibet attributum potest esse objectum formale, primum charitatis. Resp. disting. antec. potest quis Deum diligere *ex libera ordinatione ipsius diligentis* propter suam summam sapientiam, transeat antecedens *ex meritis objecti*, & *ex nativo ordine, aut inclinatione charitatis*. ad sic diligendum, nego antec. Et eisdem terminis distinguitur conseq.

30. Itaque affectus ille esset quoad substantiam charitatis, sed non ex nativa inclinatione charitatis quoad illam ordinationem; nec ex meritis objecti; nam hoc petit ex eo, quod perfectiones Dei sunt, diligantur, & moveant eo ordine, quo Deo concipiuntur convenire; cum vero in Deo deitas, & essentia non sit propter sapientiam, nec alias perfectiones; sed è contra, tam sapientia, quam cæteræ perfectiones sint propter essentiam, hinc est, quod nec ex meritis

objecti, nec ex ejus exigentiâ, nec ex nativa inclinatione charitatis, quæ mensuratur cum exigentiâ objecti, nequit Dei essentia diligi propter ejus sapientiam, sed è contra; si verò ordine præpostero diligatur, hoc erit ex arbitrio diligentis: & cum objectum formale, & specificativum charitatis non sumatur ex arbitrio diligentis; ideo ille affectus quoad illum ordinem non erit ex charitate.

31. Arguitur 3. amor Dei super omnia, quia sapiens, bonus, sanctus, omnipotens, &c. est ultima dispositio gratiam infallibiliter inducens, sed hoc ipso talis amor est primo, & per se charitatis virtutis theologicæ; ergo quia quodlibet attributum potest esse objectum formale motuum charitatis. Antec. patet; nam talis amor est appetitivus maior, & super omnia, efficaciter inducens carentiam omnis peccati, & adimplerem omnium præceptorum propter Deum summe dilectum, de quo docent PP. & Concilia, esse sufficientem dispositionem requisitam ad nostram justificationem, & ad gratiam inducendam.

32. Respond. ad argumentum, quod prædictus amor Dei super omnia, quia sapiens, sanctus, &c. est sufficientis

ciens ad justificationem: sed nego min.; quia ad hanc sufficit actus secundarius charitatis, qui virtualiter sit amor Dei super omnia, licet non formaliter ut patet in actu contritionis sic sufficiente ad justificationem, in quantum est virtualiter amor Dei super omnia. Argumenta usque nunc posita directe militant contra 2. conclus. Nunc verò

33. Arguitur 4. contra 3. conclusion. objectum formale charitatis est Deus sub ratione, sub qua est summum bonum simpliciter, & absolute; sed hæc summa bonitas non stat in sola divina essentia formaliter prout ab attributis distincta, sed in illa simul cum attributis: ergo. Prob. min.: summum bonum, & simpliciter bonum absolute est Deus ea ratione, qua est magis diligibilis: sed est magis diligibilis ratione essentiae, & attributorum; quam ratione solius essentiae: ergo summa bonitas Dei non stat &c. Confirmatur: Deus quatenus claudit essentiam, & attributa est maius bonum, quam secundum essentiam solum: ergo secundum essentiam solum non est objectum formale charitatis. Prob. antec. ex Doct. lib. de primo principio cap.

4. ubi ait: *quo plura sunt meliora uno, quando unum alteri addit bonitatem*; sed attributum addit bonitatem infinitam attributalem essentiae: ergo &c.

34. Resp. disting. mai. objectum formale charitatis est Deus sub ratione sub qua est summum bonum *simpliciter*, & *absolute essentialiter*, aut in *linea essentie*, conc. mai. *quasi integraliter*, seu *extensive*, aut in *omni linea formali*, nego mai. & sic distincta min. nego consequ. Ad probat. disting. mai. summum bonum, & simpliciter bonum absolute est Deus ea ratione, qua est magis amabilis *maioritate intensiva*, & *essentiali*, conc. mai.: *maioritate extensiva*, & *quasi integrali*, nego mai.; in versis terminis disting. min. & neg. consequ. Solutio est satis clara, & obvia.

35. Ad confirmationem poteram negare absolute antec. sed illud distingo: Deus, quatenus claudit essentiam, & attributa est maius bonum, quam secundum essentiam solum, *maioritate integrali*, & *extensiva*, conc. antec.: *intensiva*, & *essentiali*, nego antec. & consequ. Ad probat. ex Doct. dico, plura bona esse meliora uno, quando unum addit alteri bonitatem; quam illud alterum

non habet in se, vel eminenter, vel virtualiter. Unde cum bonitas attributorum superaddita essentiae reperitur in ipsa essentia secundum se eminenter tamquam in fontali radice; hinc est, quod esto attributa dicant suam peculiarem bonitatem distinctam formaliter à bonitate primaria essentiae, non tamen faciunt maius bonum intensive, quam illa sit. Vide Doct. quodlibeto 5. art. 2. sub num. 8.

36. Replicabis: esto essentia eminenter contineat perfectiones attributorum, non tamen formaliter: ergo bonitas attributalis formaliter addita essentiae erit maius bonum intensive, quam bonitas ipsius essentiae. Resp. negando consequ. Ratio est; quia bonitas attributalis, qualis est secundaria, supponens primariam, & essentialem in suo esse perfectissimo constitutam; & cum bonitas attributalis sit alterius, & quasi inferioris lineae, ac essentialis; hinc est, quod bonitas essentiae à bonitate attributali solum secundo, & quasi accidentaliter augeatur: & cum alias bonitas attributalis contineatur in essentia, tamquam in perfectissima radice, nequit plus bonum facere intensive, quam sit ipsa essentia, ut infi-

nite bona, & radice omnis bonitatis.

37. Arguitur 5. & est replica: esto divina essentia praecisive ab attributis intelligatur summè bona essentialiter, charitas non terminatur ad illam, ut sic praecisam, nec movetur ex illa sic, sed prout est in re; sed in re est ipsa realiter una simplicissima, & summa bonitas in omni linea absque distinctione essentiae, & attributorum: ergo sic est obiectum formale motivum, & terminativum charitatis. Confirmatur: licet in via ratione propositionis unius, & non alterius bonitatis, possit charitas terminari ad unam, & non ad aliam; hoc tamen nequit fieri, in Patria, ubi tota divina bonitas, prout est in se, videtur; ergo saltem in Patria obiectum, formale motivum charitatis est tota divina bonitas tam essentialis, quam attributalis: ergo & in via.

38. Respondeo disting. mai.: esto divina essentia &c. ex illa movetur, ut est in re, secundum rationem suam essentialem, sive in linea essendi radicans omnem perfectionem, conc. mai.: prout est in re, secundum omnes alias rationes attributales, subdist. mai.: ex illa movetur secundo, transeat mai.

mai. : *primario*. nego mai. & dist. min. ; sed in re ipsa est una simplicissima , & summa bonitas realis , cum distinctione formali , aut virtuali essentia , & attributorum , conc. min. : sine tali distinctione , nego min. & conseq. Ad confirmationem , nego antec. ; quia licet in Patria ipsa essentia , prout est in re , proponatur ; cum tamen in se sit distincta formaliter , aut virtualiter ab attributis , hinc est , quod primo movet secundum essentiam ; secundario vero secundum attributa.

39 Arguitur ultimo : bonum est objectum voluntatis : ergo bonum perfectissimum erit objectum illius , prout informatæ charitate : ergo essentia divina prout ab attributis distincta non erit tale objectum. Prob. hæc conseq. : bonum dicit bonitatem , quæ est passio : ergo si bonum perfectissimum est objectum voluntatis prout informatæ charitate , essentia divina prout ab attributis distincta non erit tale objectum. Resp. concesso 1. Enthymemate , negando primam conseq. In qualibet enim essentia est bonitas primaria , & essentialis , & etiam secundaria , quæ preest dici passio. Unde decimus , quod summa perfectio primaria divi-

næ essentia est objectum specificativum charitatis ; nam essentia est objectum , ut est in se bona , & perfecta , non prout est bona mihi , ut docet Subr. Doct. pluribus in locis.

40 Deinde ; quia vel bonitas est passio , vel quasi passio Dei secundum essentiam , & attributa ; ita ut essentia , & attributa unica bonitate sint bona ? Vel ita , ut quodlibet attributum sua gaudeat bonitate ? Si primum ? Nostra conclusio sic intelligitur , scilicet , quod bonitas inadæquate sumpta , hoc est , prout est affectio essentia , est ratio formalis specificativa charitatis , non autem prout est affectio attributorum. Si autem secundum dicatur ? tunc sic intelligitur conclusio , scilicet , quod essentia divina secundum suam peculiarem bonitatem est tale motivum ; non autem attributa secundum suas particulares bonitates.

QUÆST. II.

*Quodnam sit objectum
materiale tam pri-
mariun, quàm se-
cundarium cha-
ritatis?*

1 **Q**uæstio hæc, ut ex ipsomet titulo constat, procedit necdum de objecto principali, sed etiam de minus principali; & quia hæc plura esse valent; ideo breviter resolvemus, quænam sint illa objecta materialia, quæ ex charitate diligere valent? Et quamvis Magn. Par. Aug. lib. de Doct. Christiana. cap. 23. & 24. hoc compendiose declararet, dicendo: quatuor enim diligenda sunt: *unum quod supra nos est, scilicet, Deus: alterum quod nos sumus: tertium, quod juxta nos est, scilicet, proximus: quartum quod infra nos est, scilicet, corpus nostrum.* Licet ergo hoc in compendio doceat Sanctus Doct., nos per sequentes conclusiones breviter resolvemus.

2 Dico 1. : objectum
primarium, ac principale cha-

ritatis insule est Deus. Est communis, & prob., tum ex Script., nam Deuter. 6. præcipitur, quod Deus super omnia diligatur. Tum, quia apud Matth. 22. dicitur, hoc esse maximum, & primum mandatum. Tum probat ratione; quia in quacunque virtute, aut habitu, id est objectum materiale primum, & principale, cui primario, & principaliter convenit formale; sed Deus est, cui primario, & principaliter convenit ratio formalis objectiva charitatis, ut per se patet: ergo &c.

3 Dico 2. : proximus est objectum materiale charitatis secundarium, & minus principale. Est etiam communis, & satis constat ex fide; nam Matth. citat. postquam posuit primo, & maximo mandato dilectionem Dei subjungit, *secundum tamen simile est huic: diliges proximum tuum, sicut te ipsum.* Quod autem hæc doctrina debeat intelligi de dilectione supernaturali ex charitate elicitâ, constat ex 1. Joann. cap. 4. ubi dicitur: *charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere; sed Deus dilexit nos charitate supernaturali: ergo & nos debemus sic diligere proximum.* Prob.

4 Prob. 2. hæc conclusio ratione N. Doct. in 3. dist. 28. quæst. unic. amor Dei debet esse ordinatus; sed Deus, ut pote bonum commune omnibus nobis, vult, ut tale bonum commune ametur, & non ut bonum proprium, & privatum, sicut zelotypi solent amare mulieres pulchras, & sibi charas: ergo ut amor Dei sit ordinatus debet tendere in Deum, ut pote bonum commune; & consequenter debet ita diligere, ut diligamus, & vellimus proximum illum diligere; sed hoc est diligere proximum; cum hoc sit proximo bonum perfectius: ergo ut amor noster erga Deum sit ordinatus, debemus diligere proximum. Qui plura, & sane valde pulchra, circa hoc voluerit, legat nostrum Subt. Doct. citat. in 3. §. *hic sunt tria.* vers. de 1. dico.

5 Dices tamen ex ipsomet Doct. cit. §. *hic sunt tria*, ubi ait: secundum hoc non assignatur proximus, quasi secundum objectum charitatis, sed, quasi omnino accidentale objectum; ergo. Resp. quod Subt. Doct. ibi solum vult, quod proximus non est objectum secundarium, sicut divina attributa, quæ ponuntur objecta secundaria; quia ista sunt identi-

ficata cum Deo; non ita proximus, qui est omnino extra Dei essentiam. Unde facta comparatione inter attributa divina, & proximum, certum est, quod per prius debet diligere attributa, quam proximus, & prout sic, omnino materialiter se habet proximus ad dilectionem Dei. Si autem hic quæras, quid intelligendum sit hic nomine *proximi*, qui est objectum secundarium charitatis?

6 Dico, quod est omnis creatura intellectualis, quæ est capax activæ, & passivæ dilectionis Dei, boni infiniti; unde proximus non continetur sub objecto charitatis infusæ ex propria ratione, seu natura. Hæc resolutio est declarativa mentis N. Subt. Doct.; & sic declaratur, &

7 Prob.: ut proximus sub objecto increato charitatis includatur, debet habere cum illo aliquam specialem participationem, & media illa aliquem ordinem, seu tendentiam specialem, includere; sed nulla alia tendentia specialior potest congruentius assignari, nisi quod proximus, media charitate, possit specialiter diligere a Deo, & possit specialiter Deum diligere: ergo sub hac ratione

continetur intra objectum proprium charitatis, scilicet, Deum; & consequenter, omnis creatura capax activæ, & passivæ dilectionis Dei est proximus objectum secundarium charitatis.

8. Ex dictis colliges primò, quod creaturæ irrationales non sunt proprie objecta materialia charitatis. Hoc constat ex Mag. Par. August. lib. 1. de doctrina Christiana cap. 23. & 26. ubi ait: *ea sola ex charitate sunt diligenda, quæ nobiscum societate quadam feruntur in Deum, sicut est homo, & Angelus.* Deinde: creaturæ irrationales sunt incapaces dilectionis activæ Dei: ergo non sunt verè proximi; nec officit, quod Sapientia 11. dicatur: *diligis omnia Domine, & nihil odisti eorum, quæ fecisti*; nam hoc intelligendum est de dilectione quadam communi, qua vult dare esse, & conservare; non vero de dilectione charitatis propriæ; nam hæc est in ordine ad suprema bona gratiæ, & gloriæ, quæ illa non possunt nobiscum habere.

9. Colliges 2.: quod Dæmones, & damnati non sunt ex charitate diligendi. Prob. hoc: Dæmones, & damnati, non sunt capaces dilectionis Dei

activæ, nec passivæ: ergo habitus charitatis inclinans in dilectionem ordinatam, & perfectam Dei, ipsumque respiciens ut bonum commune, ut ab alijs diligatur, non inclinat, adhuc secundo, in dilectionem Dæmonum, & damnatorum. Confirmatur; quia juxta Aug. 8. de Trinit.: *qui diligit homines, quia justi sunt, vel ut justi sunt, debet amare*; sed Dæmones, & damnati, nec justi sunt, nec possunt esse justi juxta præsentem providentiam divinæ justitiæ: ergo &c.

10. Dices contra hoc: in Dæmonibus, & Damnatis reperitur ratio imaginis ipsius Dei; cum hoc habeant ex natura sua; sed ratio diligendi proximum est; quia factus est ad imaginem, & similitudinem Dei; ergo &c. Confirmatur: Dæmones per suas vexationes, & tentationes conducunt ad cumulum, & augmentum nostræ gloriæ, & ad gloriam divinæ justitiæ: ergo &c. Resp. negando min.; non enim sufficit, ut ex charitate diligantur, ut in eis inveniatur imago Dei naturalis, sed ultra requiritur, quod sint capaces proximè bonorum, quæ ex charitate debent eis desiderari; quod ipsis non convenit. Ad confirmationem

nem, dico, quod eorum tentationes, & vexationes solum pet accidens conducunt ad nostram utilitatem, & offensionem divinæ justitiæ, sicut & peccata. Unde cum hæc nequeant diligi ex charitate, sic nec Demones, & damnati.

II Colliges 3. quod peccatores sunt objectum materiale charitatis. Ratio est; tum, quia sunt capaces beatitudinis: tum qui Christus ex nimia charitate eos dilexit; cum propter illos, & nostram salutem, mortuus, & passus est. Tum, quia prædestinati sunt ex charitate diligendi; sed multi actu peccatores sunt prædestinati: ergo. Tum denique; quia omnes, pro quibus est orandum, sunt ex charitate diligendi; sed orandum est pro peccatoribus, ut convertantur, & salventur: ergo.

12 Dices contra hoc; quos Deus odit, non sunt ex charitate diligendi; sed Deus odio habet peccatores, juxta illud sapientiæ 14. *abominabiles sunt Deo impius, & impietas ejus. Et illud Psalm. iniquos odio habui: perfecto odio oderam illos*: ergo. Resp. ex Doct. dist. 30., quod peccatores dupliciter possunt considerari; vel in quantum homines ordinati ad vitam æternam,

quantum est ex parte Dei; vel formaliter, ut peccatores, & iniqui sunt. In primo sensu sunt ex charitate diligendi; quia sunt capaces beatitudinis; non vero in secundo; quia hoc esset, diligere iniquitatem; & sic intelligendæ sunt autoritates adductæ.

13 Colliges 4. quod Angeli, Beati, & animæ Purgatorii sunt objectum secundarium charitatis. Ratio est; quia omnes isti sunt objectum secundarium charitatis. Ratio est; sunt capaces dilectionis Dei activæ: ergo sunt ex charitate diligendi. Quæres autem hic an corpora nostra sint ex charitate diligenda? Resp., quod corpora non sunt ex charitate diligenda primario, & per se, sed quatenus simul cum anima cooperantur ad omnia opera bona: & sic sicut anima, & corpus sunt socij passionum, sic etiam erunt, & glorificationis; & consequenter corpora sunt ex charitate diligenda propter conjunctionem cum anima rationali; & non aliter. An inimici sint etiam ex charitate diligendi? resolvetur disput. seq., dum de præcepto charitatis agamus; ubi & alia ad hanc materiam expectantia tradentur. Nunc vero sit

QUÆST. III.

*An sit qualisque sit ordo
servandus inter objecta
materialia charitatis?*

1. **P**rima pars quæstionis
potius supponitur,
quam disputatur. Pars enim
affirmativa constat ex illo can-
tic. cap. 2. *introduxit me Rex
in Cellam vinariam, & or-
dinavit in me charitatem.* Super
quæ Origenes ait: *est in ple-
risque charitatis ordo perversus,
Sanctorum vero charitas ordina-
ta est.* Unde tenemur, servare
ordinem, & modum in charita-
te, ne actus charitatis virientur,
magis amando, quod minus
amabile est, aut è contra. Qua-
re in hac Quæstione breviter
per varia dicta hunc ordinem
proponemus; nam hoc proprie
ad cassiustas spectat.

2. Dico ergo primo:
facta comparatione inter ob-
jectum primarium, & secundarium
charitatis, Deus est super om-
nia alia ex charitate diligendus.
Conclusio est de fide, juxta
illud primum præceptum De-
calogi: *diliges Deum tuum su-
per omnia.* Habeturque in Deuter.

6. & Matth. 22.: *diliges Do-
minum Deum tuum ex toto corde
tuo & ex tota anima tua &c.*
Quomodo autem Deus super
omnia diligendus sit? Dicitur
disp. sequent. quæst. 1.

3. Dico 2.: quilibet
tenetur se ipsum magis appre-
ciative diligere ex charitate,
quam alium proximum. Est com-
munis, & docetur expresse à
Doct. in 3. dist. 29. quæst.
unic. Prob. ex illo Matth. 22.:
*diliges proximum tuum sicut te
ipsum:* ergo dilectio sui ipsius
est in quolibet mensura, per
quam mensuranda est dilectio
proximi; sed regula, & men-
sura extrinseca alicuius per-
fectionis est perfectior suo re-
gulato: ergo cum amor proprius
sit mensura alterius, amor pro-
prius præferri debet appetitively
amori proximi. Confirmatur:
amor ex charitate inclinatur ad
unionem sui cum Deo amato;
sed nulla unio cum Deo plus
diligere debet, quam unio pro-
pria: ergo &c.

4. Dices contra hoc:
juxta Apost. ad Corinth. 13.
cap. 13. *charitas non qua-
rit quæ sua sunt:* ergo &c.
Apostolus magis diligebat Fra-
tres, quam se ipsum, ait enim:
optabam ego ipse anathema esse

à Christo pro fratribus meis. Et Moyses Exod. 23. magis optavit salutem spiritualem populi, quam suam salvationem. Ajebat enim; *aut dimitte eis noxam hanc, aut dele me de libro tuo*: ergo &c. Resp., quod charitas non quærit quæ sua sunt cum exclusione aliorum, bene vero optando alijs, quæ sibi; licet primo sibi; quia charitas bene ordinata, incipit à semetipso. Ad dictum Apostoli dico, quod hoc dixit, dum erat in Judaismo, pro quo tempore persequebatur Christum. Ad ultimum respondeo, Moysen exaggerative ratione confidenti in Deum prorupisse in talia verba, ut ait Aug. quæst. 147. super Exodum.

5 Dico 3.: quilibet tenetur plus appetiitive diligere propriam animam, & omnia bona spiritualia propria, uti gratiam justificantem, remissionem culpæ, & beatitudinem, quam animam, & similia bona spiritualia alterius. Quoad animam constat ex dictis conclusantec.; quia cum anima in quacumque Persona humana sit præcipuum ipsius; sequitur, quod si prius tenetur diligere propriam Personam, etiam & propriam animam. Prob. quoad reliqua bona: charitas intrinsece, & ex natura sua inclinatur ad unionem

dum subiectum, cui inest cum Deo: ergo magis inclinabitur ad unionem meam cum Deo, quam alterius. Nunc sic; sed talis unio habetur, media gratia justificante remissiva culpæ, & propria beatitudine: ergo magis inclinabitur ad hæc bona sibi acquirenda, quam alteri.

6 Nota hic, quod sunt alia quædam bona spiritualia, quæ non tenentur quis ex charitate sibi magis appetiitive diligere, quam alteri; & in his, sicut non est præceptum de illis habendis, sic nec est præceptum de illis sibi magis appetiitive diligendis, quam alijs. Sed hoc intelligendum est ita, dummodo non adsit aliqua circumstantia specialis in persona, quæ ratione status teneatur ad magis proficiendum in vita spirituali, quam alter: ut si sit Episcopus, Religiosus &c. Quare in hoc non potest assignari regula universalis; cum hoc potissimè pendeat ex circumstantijs occurrentibus.

7 Dico 4.: facta comparatione bonorum temporalium intrinsecorum, ut vita, & salus; & extrinsecorum, ut divitiæ, honor, &c. cum bonis spiritualibus proximi, scilicet, anima, gratia, & beatitudine, nulla assignari valet regula universalis; nam aliquando tenetur

quis proximum adjuvare in illis bonis etiam cum periculo proprio vitæ; nam si sit Parochus, in tempore pestis tenetur audire confessiones, etsi adsit periculum amittendi vitam; in alio autem a Parrocho non esset talis obligatio. Quare resolutio huius difficultatis pendet ex circumstantiis, & obligationibus particularibus Personæ. Ut autem hoc omnino irresolutum non maneat, placet assignare aliquam regulam: & sic

8 Respondeo, quod potest quis licite se exponere periculo evidenti amittendi bona temporalia: imo & vitam temporalem pro salvatione, & justificatione proximi; & de præcepto tenetur ad hoc, si proximus sit in extrema necessitate. Prima Pars constat ex illo Christi Domini Joann. 15.: *maior enim hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et ex illo primo Canon. cap. 3.: *in hoc cognoscimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere:* ergo potest quis licite, & laudabiliter se ex charitate exponere periculo evidenti amittendi bona temporalia: imo & vitam temporalem pro justificatione, & salvatione proximi.

9 Secunda pars resolutionis constat ex communi Theologorum sententia, & deducitur ex ultimis verbis Joannis cit. scilicet; *& nos debemus pro fratribus animas ponere;* sed *ly debemus* indicat, quod aliquando est præceptum amittendi vitam corporalem pro vita spirituali proximi: ergo cum nullus urgentior casus possit dari, quam est ejus extrema necessitas, tunc tenebimur de præcepto ponere vitam temporalem.

10 Sed hic notandum est, quod hoc est ita intelligendum, si non adsit aliqua specialis circumstantia. Ratio est; quia cum homo in hac vita absque speciali revelatione nesciat, *an amore, vel odio dignus sit;* hinc suborto dubio de hac circumstantia, tenetur quis potius sibi ipsi consulere, ne amittendo vitam temporalem, amittat etiam æternam. Sed advertendum est, quod hoc dubium debet esse prudens, & non quodcumque; alias nunquam regulariter posset dari casus, quo quis licite, & laudabiliter posset vitam suam temporalem exponere pro vita spirituali proximi; cum regulariter nunquam possit quis scire, utrum amore, vel odio sit. Videatur circa hoc Subr. Doct. in 3. Dist. 30. quæst. unic.

11 Dico 5.: in alijs bonis fortunæ, licet magis congruum naturæ videatur, quod quis sibi prius illa diligat; cum tamen non sit præceptum de hoc, potest quilibet pro suo libito in hoc facere, quod maluerit. Est Doct. cit. & prob. ex ipso; quia ista bona ex se sunt indifferentia, ut ex charitate diligantur, vel odio habeantur: ergo quod plus, minusve diligantur, non erit ex se malum, aut peccaminosum; & consequenter potest quis facere, quod maluerit. Hoc tamen intelligendum est, nisi adsit ratio specialis, cur illa bona debeat quis, potius, sibi aut uni, quam alteri præoptare. Ad hoc est dictum Div. Aug. cit. à Palud. in 4. dist. 15. q. 3. art. 2. conclus. 3. dicentis: *Si quis vult filios exheredare, & Ecclesiam instituere, aliam querat pro consilio, quam Augustinum.*

12 Dico 6.: inter ipsosmet proximos est etiam aliquis ordo charitatis; ita ut Parentes, & carnaliter propinquos magis appropriative debeamus diligere, quam extraneos. Est communis, & prob. ex illis verbis Div. Pauli 1. ad Corinth. cap. 5. vers. 8.: *Si quis autem suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit,*

& est infideli deterior; sed nullus magis domesticus, quam Pater, & Mater, & sic suo ordine propinquiore: ergo &c. Confirmatur: nam de Parentibus datur præcipue speciale præceptum, ut constat ex illo Exodi 20.: & Deuter. 6.: *honora Patrem tuum, & Matrem tuam.* Quod non solum de honore extrinseco exhibendo Parentibus intelligitur; sed de affectu, & interno amore, quo à filiis debent diligere Parentes.

13 Ex omnibus utriusque dictis habetur ordo qui in charitate servandus est. Quique ponitur à Div. Ambrosio super illud 2. Cantic.: *ordinavit in me charitatem.* Primo ergo ante omnia, & super omnia diligendus est Deus: secundo nosmetipsis tercio Parentes: quarto filij: Quinto fratres: sexto domestici: septimo tandem ordine inimici, de quorum obligatione disp. seq. agemus. An vero Sanctiores magis appropriative diligere valeant, quam minus sancti? dubitant hic A. A. sed pars affirmativa, cæteris paribus, verissima est. Et est ratio; quia magis accedunt ad Deum: & quo quis magis ad Deum accedit, magis in illo Deus complacet, & magis vult diligere à nobis: ergo magis sanctus debet prius diligere, quam minus sanctus. Circa omnia hæc dubia consule Casuistas. DISP.

DISP. IV.

DE PRECEPTO CHARITATIS.

Quamplura ad hanc Disputat. spectantia tractata manent, tum tract. 4. de fide Disp. 9. quæst. 3. per totam. Tnm tract. 5. de spe, Disp. 3. quæst. 5. & ult. per totam. Quare breviter hic de hac Disp. agemus. Sed quia charitatis præcepta necdum ad actus internos amoris erga Deum, & proximum se extendit; sed etiam ad externos erga proximum; de his omnibus in præsentī tractandum venit. Sit ergo.

QUÆST. I.

*An ex præcepto speciali charitatis Deus diligendus sit su-
per omnia; & quando?*

PRÆSENS difficultas unum supponit, & duo quærit. Supponit namque, dari præceptum speciale diligendi Deum super omnia; quodque satis constat ex locis Sac. Scripturæ appositis pro prima conclus. quæst. antec. ut illud Deuter. diliges Dominum Deum tuum ex

toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Et Christus Dominus interrogatus Matth. 24. : quod est mandatum magnum in lege &c. ? Respondit: diliges Dominum Deum tuum &c. Hoc est maximum, & primum mandatum; sed per ly maximum, & primum mandatum in lege, significat esse mandatum distinctum, & speciale præceptum à reliquis cõtẽdis in lege; & per ly ex toto corde tuo & ex tota anima tua, & ex tota mente tua denotatur, quod hæc dilectio debet

bet esse super omnia: ergo.

2 Sed ex hoc exurgit difficultas duplex in hac quaestione resolvenda: prima, quomodo Deus super omnia diligendus sit ex praecepto? secundaque, quo tempore hoc praeceptum obliget? Pro resolutione primae partis, noto 1, quod triplex ratio diligibilitatis assignari solet, ex qua oritur maior diligibilitas. Prima *objectiva*; & est quando objecto amato plura, & maiora bona considerantur, quam alteri objecto. Diligibilitas *intensiva super omnia* consistit in maiori intensione, seu latitudine maiori graduale dilectionis, quomocumque hac maior intensio fiat, de quo in Physica. Maioritas *appretiativa super omnia* stat in hoc, quod ex altiori, & excellentiori motivo objectum ita super omnia diligatur, illud appreciando, ut non solum iudicetur rationabilius, illud esse maiori amore diligendum, quam omnia alia; sed etiam ita actu ametur, quod paratus sit diligens, omnia mala pati, & cessare amore cuiuscumque alterius, si necesse sit ad talem amorem retinendum.

3 Noto 2, quod cum maioritas hęc appretiativa super omnia summatur ex objecto ipso motivo, a quo actus in

sua substantia specificatur, non est accidens actus, & operabilis ab illius substantia, sicut est maioritas intensiva; sed est quasi de substantia illius.

4 Noto 3, quod iste amor appretiativus licet consistat in eo, quod in comparatione omnium aliorum objectorum ita appretiative diligatur, ut omnibus alijs praferatur, aut paratus sit omnia mala pati, si necesse fuerit pro retinendo amore talis objecti: nihilominus non est necesse facere istas comparationes explicite, aut expresse; sufficit enim, Deum, ut summum bonum, super omnia amare absolute, absque eo, quod ultra sit progressus ad tales explicite comparationes. Imo infirmioribus, & minus perfectis hęc comparationes explicite dissuadendae sunt; ne forte magis moveantur amore alicuius delectabilis, aut terrore alicuius mali sensibilis, & sic non eliciant amorem Dei, & peccent.

5 Noto 4, certum esse apud omnes, Deum debere diligere super omnia obiective; cum Deo diligere debeamus maius bonum, & excedens omnem aliam bonitatem: et sic diligere debemus Deo suam essentialem bonitatem, suas perfectiones at-

tributales, et quod eius divina voluntas in omnibus adimpleatur. Noto ultimo, quod similiter certum est apud omnes Theologos, nos teneri ad diligendum Deum super omnia *appreciative*. Hoc enim expresse probant omnia loca sacr. Scripturæ, in quibus dicitur, Patrem relinquendos esse propter Deum: Et Apost. ad Rom. 18 *quod nulla creatura poterit nos separare a charitate Dei*. Et hoc satis etiam constat ex dictis conclus. 1. quæst. antec., et n. 1. huius.

6 Unde difficultas restat, an teneamur Deum diligere super omnia maiore dilectione intensiva, hoc est, secundum omnem intensiorem actus, qua creatura Deum diligere potest; ita ut hoc præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum, &c.* amore Dei minus intenso, quam alio amore, non adimpleatur? Circa quam difficultatem, triplex assignari valet sententia. Prima affirmat, nos teneri ad amorem Dei super omnia non solum appreciative, verum etiam intensive. Ita Adrinus in 4. quæst. 2. de *Pœnitentia*: Durandus, & alii. Pro ipsa citatur div. Thomas in 1. dist. 17. artic. 1. & 3. quæst. 2. quæstionculæ 1. Citatur etiam N. Subt. Doct. in

3. dist. 27. §. *de primo*. sub. n. 17. Sed circa mentem N. doct. in solutione argumentorum dicemus.

7 Secunda sententia primæ opposita docet, Deum super omnia diligendum esse *appreciative* tantum, non autem intensive. Hæc sententia tette N. Mastro in 3. disp. 6. quæst. 21. est communior inter Theologos, & maxime inter RR. Sco- tistas; eam defendunt Arcinus, & Pontius. Alia est sententia mediate connans inter relatas, & sustinet, non requiri maiorem possibilem amorem absolute, sed in comparatione ad alios amores; ita ut amor charitatis erga Deum semper excedat quemlibet alium amorem in eodem subiecto existentem. Sic Richardus, Alensis, & alii. Nunc vero sit

Nostre Conclusio.

8 Ex præcepto charitatis non tenetur quis diligere Deum super omnia intensive; ita ut amor Dei debeat esse maior intensive alio quocumque amore, sive absolute, sive in eodem subiecto existente. Est conformis secundæ sententiæ contra primam, & ter-

tiam Prob. 1. conclusio ratione: ad observantiam præcepti diligendi Deum super omnia sufficit amor efficax; quo quis vellet efficaciter placere plus Deo; quam creaturæ, & qui efficaciter excludat omnem affectum mortaliter peccandi, et inducat efficaciter, servare omnia divina præcepta; sed hic amor potest haberi sine maiori intensiōne possibili, tum habitui charitatis tum cuicumque alteri amor: ergo non requiritur maioritas intensiva gradualis, &c.

9 Maior constat; quia non est ratio urgens in contrarium. Deinde; quia ex præceptorum observantia colligitur op. iure à posteriori aliquem, Deum super omnia diligere; unde Christus Dominus ait: *qui diligit me, sermonem meum servabit.* super quæ Div. Gregorius. *exhibitio operis probatio est dilectionis*: ergo amor, qui efficaci et vult placere plus Deo, quam creaturæ, qui efficaciter excludit omnem affectum peccandi mortaliter, & inducit efficaciter observationem præceptorum, est adimpletivus præcepti diligendi Deum super omnia. Prob. minor principalis: in primis talis amor potest haberi sine maiori intensiōne ex parte habitus; sed alias etiam

sine maiori intensiōne ex parte alterius cuiuscumque amoris: ergo &c. Præmissæ sunt probandæ: nunc

10 Prob. mai. si intensio maior possibilis ex parte habitus requireretur, teneretur quis, ut adimpleret prædictum præceptorum, elicere amorem Dei ita intensum, ac ipse habitus; sed hoc est falsum: ergo. Prob. min. primo; quia cum habitus charitatis non sit æquè intensus in omnibus subiectis, sequeretur, quod amor, qui respectu unius subiecti esset, adimpletivus præcepti, non esset talis in alio; v. g. in illo, qui haberet magis intensum habitum charitatis; sed hoc est falsum; cum Deus non exigat intensiorem amorem in uno, quam in alio: ergo &c. Prob. 2. eadem min. actus charitatis quantumvis remissus augeret meritoriè habitum præexistentem, ut diximus disp. 2. huius quæst. 6. à num. 2. ergo est sufficienter adimpletivus præcepti diligendi Deum super omnia; alias non esset meritorius.

11 Prob. nunc minor supraposita, scilicet, non requiritur maiorem intensiōnem ex parte cuiuscumque alterius amoris existentis in eodem subiecto: amor proximi, v. g. Parentum, est amor honestus in quacumque

que intensiōe, dummodo sic amet Parentes, ut sit paratus relinquere talem amorem, si pro Deo opportuerit: ergo honestas illius amoris, quantumcumque intensi, non destruit honestatem amoris Dei elicti ex charitate. Nunc sic; sed destrueret talem honestatem, si amor Dei comparative ad amorem parentum, deberet esse intensior: ergo &c. Prob. subsumpt. amor Dei, ut duo v. g. est adimpletivus præcepti, si tunc non adsit amor parentum, vel si adsit, sit solum ut unum, & hoc juxta contrarios; sed hic idem amor Dei, ut duo, non esset honestus, nec adimpletivus præcepti, si in simul esset amor parentum, ut quatuor: ergo amor honestus parentum destrueret honestatem amoris Dei.

12 Confirmatur: potest evenire, quod homo habens actum amoris, ut duo, si pro tunc non habeat alium amorem, adimpleat præceptum; secus autem, si habens amorem Dei, ut septem, habeat amorem parentum, ut octo; sed hoc videtur absurdum: ergo quia amor adimpletivus præcepti diligendi Deum super omnia non requirit maiorem intensiōem, quam alius quicumque amor. Prob. min. per amorem magis intensam, quo creaturam

diligimus, non exhibemus creaturæ aliquam excellentiam supra Deum affective; nec creaturam Deo præferimus: ergo amor intensior creaturæ non tollit, quod amor Dei minus intensus sit honestus, & adimpletivus præcepti.

13 Ratio horum omnium est; quia prælatio oritur ex judicio rationis, quo unum objectum judicatur excellentius alio, & dignum, ut pro illo, si opus fuerit, aliud relinquatur; sed potest voluntas, etli intensius amet parentes, sic amare Deum super omnia, sequendo judicium, quod sit parata relinquere amorem parentum intensiorem, ne perdat Dei amorem minus intensum: ergo cum amore intensiori creaturæ potest stare amor minus intensus Dei, & tamen super omnia, & adimpletivus præcepti. Verum enim est, quod talis amor Dei minus intensus non esset ita perfectus, ac amor magis intensus parentum; sed hæc carentia perfectionis esset merè negativa, & non privativa; cum nullum adsit præceptum, nos obligans ad sic intensius diligendum Deum.

14 Prob. 2. conclus. præcepta Dei debent esse talis conditionis, ut sit facile homini probabiliter cognoscere se illa

illa observare, aut transgredi; alias semper esset obnoxius scrupulis, anxius, & dubius; sed si præceptum charitatis obligaret ad habendum amorem intensiorem possibilem, sive respectu habitus, sive respectu alterius cujuscunque amoris, vix possemus formare assensum de adimplerione, aut transgressione illius præcepti: ergo non obligat. Maior est communis consensus patrum, & Theologorum. Prob. min.: quantitas intensiva actuum nostrorum difficile percipitur à nobis: ergo &c. Unde durissima præcepta adstruenda non sunt, dum urgens fundamentum non cogit, uti in præsentì non apparet.

15 Prob. ultimo conclus. paritate contritionis, quæ est dolor de peccatis super omnia; sed ad contritionem sufficit quævis intensio, & non requiritur maior possibilis: ergo similiter ad dilectionem Dei super omnia. Min. prob. ex sacr. Script. in qua corde contrito promittitur justificatio; sed contritio in quacunque intensione redit cor contritum; nam intensio maior, aut minor, cum non variet essentiam rei, non tollit, quod contritum sit cor: ergo &c. Confirmatur: minima intensio in peccato mortali sufficit, ut sit tale, & punia-

tur à Deo poena aeterna: ergo contritio, & similiter dilectio Dei in quocunque gradu, dum sit modo prædicto prælativa, sufficiet, ut mereatur de congruo justificationem, ac per consequens, ut adimpleatur præceptum. Imo, cum Deus sit magis pronus ad præmiandum, quam ad puniendum, maiori fundamento hoc dicendum erit.

Solvuntur argumenta.

16 Arguitur 1. ex sac. Script. quæ, ultra maiorem appreciationem, requirit maiorem intensiorem ex connatu potentie, & recolectione virium, ut constat ex Deuter. 6. Math. 22 Lucæ 10.: *Diliges Dominum Deum tuum &c.*: ergo ut adimpleatur hoc præceptum, requiritur maior intensio possibilis dilectionis Dei super omnia. Resp. 1. quod ex his, aliis que testimoniis solum colligitur præceptum diligendi Deum super omnia appreciative, ita ut pro nulla re creata velimus Deum offendere, aut ei displicere, qua summa appreciatione Dei stante, Deus diligitur *ex tota mente*, hoc est, mente sincera: *ex toto corde*, id est, corde sine dolo, & sine

ullo affectu ad peccandum, & ex tota anima, hoc est, animo simplici, Deo placendi, & ejus præcepta adimplendi: omnibus viribus, hoc est, ita firmiter, ut paratus sit relinquere patrem, & matrem, & omnia creata, potius quam Dei amorem.

17 Respondeo 2. ex Subtr. Doct. cit. quod illa verba continent præceptum, & consilium; præceptum, quatenus jubent dilectionem Dei super omnia appreciative: consilium, in quantum nos inducunt ad intensiorem Dei amorem, ut fecerunt eximia sanctitate pollentes, quique nobis proponuntur; ut exemplar, ut eorum vestigia sequentes intensissimum Dei amorem habeamus, intensissimumque dolorem de nostris peccatis, sicut et ipsi habuere; sed hoc proponitur ut consilium, ut connemur illa imitari; non vero ut præceptum; quia nimis rigurosum esset. Per hoc patet ad alia quamplura loca sacrae Scripturae.

18 Arguitur 2. ex N. Subtr. Doct. in 3. dist. 27. §. de primo dico, vers. dico igitur, ubi docet, quod tenemur diligere Deum maiori affectu, quam aliquod aliud, & subiungit: & dico maiori simpliciter; qui, sci-

licet, magis repugnat effectui opposito; quia facilius posset inclinare ad oppositum dilectionis cuiuscumque alterius quam Dei. Hoc idem habet in Report. eadem dist. §. de tertio art. vers. dico, ubi ait: quod diligere super omnia debet habere quandoque utroque modo intensive, & extensive; debemus enim aliquando diligere Deum cum tota intentione possibili, & appreciare eum super omnia: ergo juxta mentem Subtr. Doct. cum debemus diligere Deum maiori affectu simpliciter, & utroque modo intensive, & extensive, debemus eum diligere maiore intentione possibili.

19 Alioqui Scotista ut Faber, & Perez, Lopez moti his verbis subtr. Doct. stant pro prima sententia. Sed ut videatur, quod immerito; notandum est, subtr. Doct. per illud adverbium intensive, non intelligere intentionem in toto rigore, hoc est, pro maiori intentione graduati possibili haberi. Quod sic non intelligat, patet ex ipsamet littera, ubi ait: dico igitur, quod illud præceptum extensive, & intensive secundum viam prædictam potest impleri in via; sed non quantum ad omnes conditiones, quæ exponuntur per illas additiones: ex toto corde tuo, & ex tota anima; quia non po-

*potest esse in vita ista tanta reco-
lectio virium : : & quoad talem
intensionem actus debet intelligi
dictum Augustini , & Magistri,
quod præceptum illud non imple-
tur in via.*

20

Sumit ergo Subr.

Doct. ly *intensive* in latiori sig-
nificatione , hoc est , pro for-
tiori , seu efficaciori amore in
ordine ad placendum Deo ; ita
ut amor Dei talis sit , quod
ex eo determinetur quis ad ob-
servanda omnia præcepta , &
firmius , & efficacius Deo pla-
cere , quam ulli creature , cum
offensa Dei. Quod satis constat
ex ipsomet Doct. in vers. an-
tec. ubi ait: *dico igitur , quod
illud super omnia debet intelli-
gi utroque modo: sicut enim teneor
diligere Deum super omnia
alia extensive , ita etiam ma-
iori affectu , quam aliquod aliud.*
Nota sequentia : & dico maiori
simpliciter ; quia scilicet magis re-
pugnat effectui opposito ; quia
facilius posset inclinare ad oppo-
situm dilectionis cuiuscunque al-
terius , quam Dei. Hæc Doct.

21

Ex quibus infero
ergo juxta Spbr. Doct. , ille
amor debet intelligi , ut adim-
pletivus huius præcepti , qui
magis repugnet effectui opposi-
to , ita ut cum ipso difficilior

creatura inclinetur ad opposi-
tum dilectionis cuiuscunque al-
terius , quam Dei ; nunc sic ; sed
ad hoc sufficit amor sim-
pliciter appreciative , intensior
quoad efficaciam , seu fortitu-
dinem , non vero requiritur ma-
ior quoad intensionem gradua-
lem : ergo de amore sic inten-
sive sumpto loquitur hic Doct.
Min. quoad 2. portem constat ;
quia potest quis , Pater , v. g. in-
tensius , & tenerius diligere
filium minorem natu , & ta-
men fortius , & efficacius dili-
gere maiorem ; ita ut potius
vellet amittere min. , quam ma-
iorem. Ex hac ergo Doctrina
faciliter respondetur authorita-
ti Doct. : dicendo , quod ly
utroque modo intelligitur & de
maiori amore extensivo , & in-
tensivo ; sed intensivo sumpto
pro efficaciori , & fortiori , non
vero pro maiori in intensione
graduali , qui juxta Doct. est
impossibilis in hac vita. Et hæc
doctrina deducitur etiam ex
loco cit. in Report. Vide N.
Mastrum hic à num. 543.

22

Arguitur 3. & po-
test esse replica : ex authori-
tate adducta Doct. tenemur ex
præcepto diligere Deum tali
amore , qui magis repugnet
effectui opposito , hoc est ,
quod difficilior posset inclina-

ut ad oppositum dilectionis cuiuscunque creaturæ, quam Dei; sed ad hoc est necessarius amor super omnia magis intensus gradualiter: ergo nulla est solutio. Prob. min.: qui minus intensive gradualiter diligit Petrum, quam Joannem, facilius inclinabitur ad non diligendum Petrum, quam Joannem: ergo si ita debemus diligere Deum, ut difficilius removeamur ab amore ipsius, quam creaturæ debet esse maior in intensione gradualis.

23 Resp. neg. min.: ad probat. disting. antec. qui minus intense diligit Petrum, quam Joannem, si tamen magis appreciative, & efficaciter diligit Petrum, quam Joannem, facilius &c., nego antec.: qui minus intense, & minus appreciative, & efficaciter diligit Petrum, quam Joannem, facilius &c., conc. antec.: & nego consequens. Solutio claret in communi exemplo. Parentes enim regulariter filium parvulum intensius amant, sed adultum, qui suo labore eos alit, magis appreciative. Ex quo fit, quod potius eligerent in casu necessitatis, ut moreretur parvulus, quam maior natus: & plus dolent, & amarior est illis mors istius, quam illius.

24 Arguitur 4. & etiam

potest esse replica: maior illa efficacia, & firmitas nequit stare sine maiori connatu, vehementia, & adhesionem potentia; sed hæc non possunt stare sine maiori intensione: ergo &c. Resp. neg. min.: quia licet ut in plurimum ille maior connatus, & adhesio oriatur ex maiori intensione potentia, tamen id absolute necessarium non est; quia magnitudo intensiva oritur ex parte subiecti, & connatu, quo amor intenditur. Magnitudo vero appreciativa oritur ex magnitudine, & excellentia objecti, & iudicio rationis unum cum alio comparanti, ad quod sequitur in voluntate maior estimatio, & appreciatio objecti. Cum ergo ex diversis rationibus oriatur magnitudo intensiva, ac appreciativa, & possint causæ unius augeri, quin alterius augeantur, aut e contra; consequenter poterit idem objectum amari plus intensive, aut appreciative, quod satis patet ex exemplo Parentum.

25 Arguitur Ultimo: inintelligibile est, quomodo Deus sit maxime, & super omnia diligendus, & quod non debeat diligi maiori intensione, ac qualibet creatura: ergo Prob. antec.: Deus est diligendus propere, & Creatura propter Deum; sed

hoc ipso est diligendus magis intensive; *quia propter quod nunquodque est tale, & illud est magis*: ergo &c. Resp. negando antec.: & min. probationis; ad cuius probationem dico, quod prædictum axioma debet intelligi *de causis præcisiss*, seu totalibus. Unde licet Deus sit causa finalis, propter quem omnia ex charitate sunt diligenda, non tamen est causa præcisissima intensiōis in dilectione.

26 Ex omnibus dictis colligitur, pro resolutione 1. partis difficultatis quod præceptum diligendi Deum super omnia requirit, ita Deum diligere, quod omnia præter Deum simus parati dimittere, & quodlibet malum pati, potius, quam à tali amore cessare. Quod si aliquando tenerius creaturam diligamus, quam Deum; non ex eo estimandi sumus, appreciare magis creaturam, quam Deum. Hæc enim maior tene-ritudo regulariter pro hoc statu ligationis sensibus oritur ex eo, quod amor ille sit de rebus sensibilibus, quæ sensibus magis percipiuntur; & potentia externa delectando internas, ipsas refundit delectationem, ex qua emanat maior tene-ritudo, ac intensio.

27 Pro resolutione 2.

difficultatis propositæ in titulo quæst., quo, scilicet, tempore, obliget hoc præceptum? Tria certa habemus: Primum, quod obliget plusquam semel in vita, quod constat ex propositione 5. damn. ab Innocent. X. quæ dicebat: *an peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei, semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus*. Secundum, quod obliget plusquam semel in quinquennio, quod etiam patet ex propof. 6. damn. ab eodem Pontif.: scilicet, *probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquennis per se obligare præceptum charitatis erga Deum*. Tertium certum est, quod hoc præceptum obligat, etiam si non urgeat obligatio justificandi nos. Patet hoc ex propof. 7. damn. ab eodem S. Pontif., quæ aiebat: *tunc solum obligat quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus*. His ut certis sup-positis

28 Nunc A. A. discordant, quamvis in praxi communiter conveniant. Noster Subt. Doct. cit. in 3. §. *quantum ad 2. num. 18.* videtur inclinare in sententiam docentem, obligare hoc præceptum diebus Dominicis. Sed certe Subt. Doct. non loquitur resolutivè, sed dubitativè. Ait enim: *quan-*
do

de autem sit hoc (præceptum diligendi Deum super omnia) *forte determinavit hoc illud præceptum divinum: sanctifica Sabbatum: & Ecclesia specificavit quantum ad Missam audiendam in die Dominico. Sed cum communiori in praxi*

assequendi per observantiam mandatorum. Hoc declarato

29 Dico: præceptum diligendi Deum super omnia obligat directe, & per se cum primum homo sufficientem cognitionem Dei habet, ut summi boni, & ultimi finis; semel in anno: & in periculo, vel articulo mortis. Prima Pars, in qua est aliqua difficultas, sic declaratur: cum præceptum diligendi Deum super omnia sit lumine naturæ notum quoad substantiam, non tamen est notum tali lumine, quoad tempus obligandi; alias non discordarent A. A. in tali tempore obligationis assignando. Unde non potest universaliter obligare in ipso ingressu physico usus rationis; sed expectandum tempus, in quo singuli respective ad capacitatem, instructionem, vel opportunitatem habeant sufficientem propositionem huius obligationis, quæ sufficienter proponitur primum, ac quisque habet cognitionem Dei, ut summi boni, & finis ultimi

30 Prob. 1. pars conclusionis: homo in hac vita mortali est ordinatus ad Deum, ut ultimum finem consequendum per observationem mandatorum; sed hoc ipso ipsum tenetur diligere super omnia, cum primo habet huiusmodi cognitionem: ergo &c. Maior est de fide: prob. min. homo sic constitutus, sicque cognoscens Deum tenetur gressus suos dirigere per observantiam mandatorum, ut Deum ultimum finem assequatur; sed hoc ipso tenetur Deum ipsum diligere, cum primum habet sufficientem cognitionem ipsius, ut summi boni, & ultimi finis assequendi: ergo &c. Maior constat; quia viator non ponitur in via ad standum, sed ad iter agendum, respiciendo suum terminum, & ultimum finem.

31 Prob. 2. pars conclusionis, scilicet, quod semel in anno teneatur Deum diligere super omnia: primo paritate aliorum præceptorum fidei, & spei; quæ etsi ex vi divini præcepti tempus obligationis non determinent, obligant semel in anno. Vide quæ diximus Tractatibus anteced. loc. cit. in principio hu-

huius disputationis. Confirmatur: Deus incessanter nos amat, dum digni summus ejus amore: ergo ipsum non redamare semel in anno, videtur includere contemptum quemdam divinæ amicitiae, aut, ad minus, magnam negligentiam salutis nostræ æternæ.

32 Prob. 3. pars conclus. : scilicet, quod teneamur ex præcepto diligere Deum in periculo, vel articulo mortis: in tali statu instant, & urgent certamina, quæ difficulter superari valent ab eo, qui sic tepide se gereret, ut non recurreret ad Deum, ad ipsumque se converteret per dilectionem, & amorem ipsius super omnia; cum Deus solus sit protector specialis, & auxiliator in tanta tribulatione, ac periculo: ergo qui sic non faceret, se exponeret pro tunc periculo suæ damnationis æternæ: ergo ne hoc sequatur, dicendum est, pro tunc teneri ad actum dilectionis Dei super omnia.

33 Dices contra primam part. conclus. : cum primum homo habet sufficientem cognitionem Dei, ut ultimi finis, vel tenetur ita strictè Deum super omnia diligere, ut si in

illo primo instanti non eliciat talem amorem, peccet mortaliter; vel non adeo strictè tenetur? Si primum: ergo quoties occurrit in progressu vitæ talis cognitio, tenebitur homo sic Deum diligere; quia non videtur maior ratio pro illo primo instanti, ac pro sequentibus. Si secundum: ergo non obligat hoc præceptum, cum primum homo habet sufficientem cognitionem Dei, ut summi boni, & ultimi finis assequendi per observationem mandatorum.

34 Resp., quod non ita mathematicè sumendum est illud primum instans, ut in tali primo instanti urgeat præceptum sub mortali; sed ita intelligendum est, ut ab illo primo instanti ingreditur præceptum, & ejus obligatio, sed admittit latitudinem, & parvitatem materiæ taxandam judicio prudentum. Nec ex hoc sequitur, ad hunc amorem teneri, quoties occurrit cognitio Dei, ut summi boni, & ultimi finis; quia post elicium amorem Dei, quam optimè potest moveri amore ipsius ad observantiam mandatorum, quamvis actu non eliciat actum amoris; non vero hoc facere potest, si numquam actum amoris Dei elicit, nec elicit.

35 Dubitant hic A.A.:

an natura ipsa inclinet nos ad Deum diligendum magis, quam nosmetipsos? Ut hoc dubium breviter resolvatur distinguendum est de natura nostra secundum partem inferiorem, & secundum portionem superiorem; & consequenter dicendum est, quod natura rationalis secundum partem inferiorem non inclinat naturaliter ad diligendum magis Deum, quam nosmetipsos, sed potius è contra; at vero natura rationalis secundum partem superiorem naturaliter inclinat ad magis amandum Deum, quam nosmetipsos. Hac distinctione reconciliantur opiniones, quæ circa hanc rem versantur; quare non est amplius in hoc immorandum.

QUÆST. II.

An, & quale præceptum datur diligendi proximum, maxime inimicos?

ARI præceptum speciale diligendi proximum, necnon & inimicos, ex varijs locis Sac. Scripturæ constat: Christus enim Deus posteaquam Matth. 22., declaravit mandatum magnum in lege diligendi Deum, tamquam pri-

mum, subjungit: *secundum autem simile est huic; diliges proximum tuum, sicut te ipsum, & Joann. 15.: hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Sed quamvis inter proximos intelligendi veniant inimici; tamen de dilectione horum adest speciale præceptum Christi Domini Matth. 5.; nam cum reprobasset intelligentiam Scribarum, & Phariseorum, qui dicebant, ad literam observandum esse illud dictum: *audistis, quia dictum est. diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum;* sic eos rejicit Divinus Magister: *ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos.* Unde non est locus dubitandi de præcepto; sed unice difficultas est, ad quid obliget,

2 Dico: divinum præceptum diligendi proximum non solum obligat ad actus externos benevolentie, sed etiam ad actum internum charitatis: est communis, & prob. ex allegatis testimonijs: præceptum diligendi proximum est simile præcepto diligendi Deum; sed præceptum dilectionis Dei est de actu interno amoris, ut constat ex illis verbis: *ex toto corde tuo, & in tota anima tua:* ergo &c. Deinde Joann. 15.: *jube-*
mur

mur diligere nos invicem, sicut Christus dilexit nos; sed ille dilexit nos, necdum operibus externis, sed & actu interno charitatis: ergo &c. Tandem: Matth. 5. ait Christus Dominus: ego autem dico vobis diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Ubi per illud verbum benefacite actus externus significatur, & per illud diligite actus internus.

3 Prob. ultra hæc conclus. ex Epist. 1. Joann. cap. 3. ubi dicitur nobis: *non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate: ubi ly opere actum externum imperat, & ly veritate actum internum charitatis; alias non charitate vera diligeremus, sed ficta. Deinde Matth. 19. Dominus tradit tortoribus servum non miserentem conseruo suo, sicut Dominus fuerat misertus ipsius. & concludit: sic & Pater meus Cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Tandem confirmatur hoc ex propositionibus 10. & 11. damn. ab Innocent. XI.: aiebat 10. non tenemur proximum diligere actu interno, & formali. Et 11. precepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.*

4 Quinimo præceptum diligendi inimicos ab ipsa lege naturæ ortum ducit. Prob. hoc ex cap. 6. Lucæ, ubi divinus Magister postquam diligere inimicos præcipit, subjungit rationem: *& prout vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter: & cap. 7. Matth. omnia ergo, quæ vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis: hæc enim est lex, & Prophetæ. Quæ salvatoris doctrina desumitur ex illo axiomate, lumine naturæ noto: quod tibi vis, alteri fac: & quod tibi non vis, alteri ne facias: ergo cum nemo sit, qui non velit amari etiam ab illo, cui in injuriam intulit; similiter & debet naturaliter velle amare illum, à quo injuria illata fuit sibi.*

5 Dices 1. Noster Subt. Doct. in 3. dist. 30. sub num. 9. sic ait: *posset dici, quod non tenetur quis aliquando elicere actum diligendi proximum, quis nec etiam tenetur cogitare de eo: si etiam cogitet, non est necesse elicere actum diligendi erga ipsum: ergo juxta Subt. Doct. &c. Respondent aliqui, quod Doct. Subt. non intendit hic absolute excludere præceptum diligendi proximum; sed solum docet, dilectionem proximi non esse simpliciter necessariam necessitate*

medij ad salutem. Hęc solutio patet ex exemplo ipsius Doctoris: *si esset, inquit, aliquis ita occupatus circa contemplationem Dei, quod nunquam cum plena deliberatione cogitaret de proximo :: si etiam cogitet, non est necesse elicere actum circa ipsum; quia absque hoc potest habere circa finem actus ordinatos, & circa ea, quę sunt ad finem ordinata.* Hęc Subt. Doct. Sed ex ipso cit.

6 Respondeo 2., quod Subt. Doct. solum vult, quod non tenetur quis semper, & pro semper elicere actum dilectionis proximi, quod verissimum est; sed non negat, quod absolute hoc necesse non sit; audi ipsum Doctorem: *tamen moderando illud, potest dici, quod si appareat alicui evidens necessitas proximi, vel inimici, puta, quod sine ipso non potest habere sibi necessaria ad attingendum ad dilectionem Dei, puta, si est infidelis, & sine ejus doctrina non posset converti ad veritatem: vel si est malus, & sine ejus correctione non potest converti ad bonum :: tenetur quis non solum ad velle bonum finale spirituale proximo, imo etiam ista bona necessaria sibi, ad consequendum finale bonum, non solum velle, sed etiam exequi ope-*

ratione efficaci, si adest facultas. Hęc Doct., quo nihil clarius pro nostra conclusione. Quare hic male audit Noster Benjumea.

7 Dices 2.: odium inimici præcipitur in scriptura: ergo non adest præceptum ipsam diligendi. Prob. ant. primo: ex illo Deuteron. cap. 23° ubi dicitur, populo Dei erga Moabitas, & Amonitas: *non accies cum eis pacem, nec quæres eis bona cunctis diebus vitę tue in sempiternum.* Secundo Ecclesiast. 50. dicitur: *duas gentes odit anima mea* (nota ly anima mea) *tertia autem non est gens, quam oderim, qui sedet in monte Seir, & Philistiim, & populus stultus, qui habitat in Sichim.* Tertio ex psalmo 118. *iniquos odio habui:* ergo &c.

8 Respondeo, negando antec. ad 1. probat. dico cum Salmerone tom. 5. tract. 42. inimicum, alterum esse civilem, qualis est, qui in rebus civilibus, & corporalibus nobis nocet; alterum vero secundum legem, & quasi spiritualem, quales erant Moabitę, Amonitę, & Philistęi respectu Iudæorum; & ne eorum amicitia, & commercio populus judæicus induceretur ad idolatriam, & alia vitia sectanda, iulle impositum fuit tale præceptum, & iubebatur, illos

los avertari, & persequi, ne ab illis perditis gentibus debellati, in idolatriam, & alia vitia inducerentur, & cogerentur ad idola converti, & Deum, ac Dei legem contemnere. Dei his ergo inimicis non procedit nostra conclusio. Hoc eodem modo respondetur loco ex Ecclesiast.

Sed quia *ly odit anima mea* videtur significare actum internum; sciendum est, quod est duplex odium *inimicitia*, scilicet, & *abominationis*. Odium

inimicitia dirigitur in personam ipsam per se, & immediate; & est quo volumus alicui malum; qua illi malum est. Odium abominationis dirigitur per se immediate in malum ipsum, & ratione ipsius mali est etiam circa personam non propter se, sed propter malum illud. Odium inimicitia est ab intrinseco malum; odium verò abominationis sæpe bonum est. Et de hoc odio intelligitur textus Ecclesiastici, & etiam psalm. 118. De hoc amplius disp. sequenti. Sit ergo

DISP. V. & ULTIM.

De vitiis, & peccatis contra charitatem.

Sicut virtutes omnes aliquomodo spectare possunt ad charitatem; ita & omnia vitia aliquomodo ei opponuntur; sed non vacat hic agere de omnibus vitiis in communi, sed de aliquibus, quæ ei specialiter sunt opposita. Sed quia plura tractantur apud Summistas; ideo hic breviter de aliquibus dicemus, maxime de odio Dei, & proximi. Quare sit

QUÆST. I.

An sit possibile odium Dei?

I **A** Criter pugnatur A.A. in hac difficultate resolvenda, quæ meo videri multum habere videtur de nomine. Pro quo vitando, nota 1., quod Deus potest considerari, vel *prout in se est*; vel

prout in ordine ad aliquos effectus. In se consideratur; dum præcisè concipitur secundum suam prædicatam intrinsecam. Consideratur vero in ordine ad effectus, dum eius attributa concipiuntur in ordine ad creaturas, prout est causa, & Auctor ipsarum. Sub hac consideratione, licet in Deo non possimus concipere aliquid mali; possumus tamen mala in nobis concipere, quæ habent Auctorem Deum,

& apprehendimus, incuti nobis ab ipso, uti sunt, quæ nobis dolorem, molestiam, & pœnam afferunt.

2. Noto 2. ex dictis in ultimo §. quæst. antec., quod odiū aliud est inimicitiae, & aliud abominationis. Et licet communiter ab A.A. odium inimicitiae explicetur per hoc, quod *inimicitia* est circa personam; & *abominationis* circa malum ipsum; hoc absolute sumptum non tenet; quia sæpe odio abominationis est odibilis ipsa persona; quia sicut bonum reddit amabile subiectum, cui inest; ita malum, subiectum, cui inest, reddit odibile. Nec admittenda est intelligentia aliquorum dicentium: odium inimicitiae esse volitionem omnium, quia quis vult alteri malum, quia malum est illi. Non tenet; quia iudex vult reo pœnam, quæ pœna est; & pater flagellans filium, ut à peccato refugiat, vult filio flagella, ut ipsi mala; & tamen nec iudex, nec pater odiunt reum, & filium odio inimicitiae.

3. Odium ergo inimicitiae est, quo detestamur personam volendo malum illi, quia præcisse illi malum, sistendo in persona, quæ odio habetur, & impellit ad velle malum ipsi; quia præcisse est ipsi ma-

lum. Odium vero abominationis est, quo averſamur rem, vel personam, tanquam nobis, vel personæ à nobis amatæ malam, vel contrariam. Unde hoc odium, licet sæpe sit erga personam; non tamen sistit in illa; sed est erga illam ut referibilem; quia est erga illam: ut nobis, aut aliis à nobis amatis contrariam. Ex his ergo clare habetur, quod odium inimicitiae directe, & immediate opponitur amoris amicitie, & actui charitatis; odium vero abominationis directe opponitur amoris concupiscentiæ. His notatis, ut clare procedam, per duas breves conclusiones, difficultatem resolvam.

Prima Conclusio.

4. Non est possibile odium Dei, ut est in se, seu dum concipitur præcise secundum sua prædicata intrinseca. Quoad mentem Doct. in solutione argumentorum dicemus. Probatamen ratione ipsius in 2. dist. 6. quæst. 2. sub num. 13. odium non est possibile erga objectum, quod non potest apprehendi sub aliqua ratione mali; sed Deus, ut est in se, non potest apprehendi sub aliqua ratione mali: ergo &c. Maior est

est certas quia odium est actus fugæ, & per modum nolitionis in voluntate; obiectum vero fugæ, & nolitionis voluntatis est malum, quia malum est, seu concipitur; sicut obiectum prosecutionis voluntatis est bonum quia bonum est, vel apprehenditur. Minor est indubitata; quia Deus est summum, & infinitum bonum in se, nec potest concipi Deus, nisi concipiatur summum, & infinitum bonum in se excludens omne malum.

5 Dices 1. contra istam conclusionem: voluntas est potentia libera potens se libere exercere erga quodlibet obiectum contentum sub obiecto adæquato ipsius; sed hoc ipso potest odio habere Deum in se consideratum: ergo &c. Prob. min. obiectum adæquatum voluntatis, juxta subt. Doctor., est ens in tota sua latitudine: ergo si potest se libere exercere ergo quodlibet obiectum contentum sub obiecto ipsius adæquato, potest odio habere Deum, ut est in se; quia, prout est in se, est ens. Confirmatur; voluntas ratione suæ libertatis potest odio habere bonum, quia bonum est, & in quo nulla apparet ratio mali; & amare malum, quia malum: ergo etsi Deus sit summum, & infinitum bonum, &

repugnet apprehendi sub ulla ratione mali in se, potest odio haberi a voluntate ratione suæ libertatis.

6 Respondeo distinguendo mai.: voluntas est potentia libera, *libertate contradictionis*, seu *quoad exercitium* erga quodlibet obiectum contentum sub obiecto ipsius adæquato, conc. min.: *libertate contrarietatis*, & *specificationis*, nego mai. min. & conseq. Eisdem terminis distinguitur consequens probationis. Itaque libertas essentialis voluntatis, ut est principium liberum contra necessarium, est libertas contradictionis, seu quoad exercitium, non vero libertas contrarietatis, & quoad specificationem. Unde etsi possit exerceri libere erga quodcumque obiectum ponendo actum, vel actum omittendo; non tamen potest sic se exercere libertate contrarietatis perquemlibet actum contrarium; quia actus contrarii, per ordinem ad quos voluntas est libera quoad specificationem, habent limitatius obiectum, quam voluntas ipsa libera.

7 Per hoc patet ad confirmationem, cuius antec. est falsum; quia licet voluntas ratione suæ libertatis possit velle, & possit non velle bonum: & similiter nolle malum, & non nol-

le malum, seu carere nolitio-
tione mali; non potest tamen
velle malum, qua malum; nec
potest nolle bonum, qua bonum;
seu non potest amare malum
sub ratione mali; nec odio
habere bonum sub ratione bo-
ni. Tota hæc doctrina est N.
Doct. cit. in conclus. ubi ait:
sicut nihil potest esse objectum
volitionis, nisi sub ratione boni;
sic nec nolitiois, nisi sub ratione
mali.

8 Dices 2. : Dæmo-
nes volunt peccata hominum,
quia sunt offensa Dei, & quia
sunt peccata, sub qua ratione
ea procurant; sed peccata non
habent ullam rationem boni,
nec apparet ratio boni in illis, ut
sunt peccata, & offensa Dei;
quia nullum commodum, nec
utile sibi sperant: ergo etsi Deus
sit summum, & infinitum bo-
num in se, & in illo nulla ratio
mali possit apprehendi, ptest
odio haberi à Creatura, prout
est in se; Resp. concess. mai.
disting. min.; sed peccata non
habent ullam rationem *boni ho-*
nesti, conc. min.: *boni utilis*
apprehensi à Dæmonibus, nego
min. & conseq. Ita Dæmones
in peccatis hominum apprehen-
dunt aliquam rationem boni
utilis ad suos depravatos fines
assequendos.

9 Primò, ut socios

habeant homines in rebellionē,
& inobedientia contra Deum.
Secundò, ut impediunt volun-
tatem generalem Dei, qua Deus
vult, omnes homines salvos fie-
ri. Tertio, ut sub dira ipso-
rum tyranide homines manci-
pato habeant æternis cruciatibus.
Denique, ut impediunt
tristitiam, & pœnam acciden-
talem, quæ in ipsis crescit, &
augetur ex sanctis operibus, &
exercitio virtutum servorum Dei,
atque ex hominum salute, &
glorificatione. Quare, saltem *ne-*
gative, reportant Dæmones
commodum ex hominum pecca-
tis; qua peccata sunt, & offen-
sa Dei. Sed nota quod volitio
peccati in Dæmonibus, quia
est offensa Dei, non est odium
inimicitiae, sed abominationis;
non enim apprehendunt infer-
ri Deo per peccatum aliquod
malum; sed peccatum, ut est
offensa Dei, referunt ipsi in
alios depravatos fines.

Secunda conclusio.

10 Possibile est odium
Dei cum respectu ad nos, hoc
est, prout est vindex peccatorum,
& prout potest nos affligere, &
prout apprehenditur ut causa mi-
seriarum, quas patimur. Est
com-

communi. Prob. que 1. ex Subt. Doct. cit. in 2. vers. *etsi hoc est verum*, ubi postquam dicit, quod odium non est respectu Dei in se, nec respectu suæ justitiæ secundum se considerata, addit: *sed quantum ad effectum appropriatum perfectioni justitiæ: & per hoc potest dici ad illud Psalm. superbia eorum qui te oderunt &c.*, non quantum ad ipsum in se: sed volendo justitiam ejus non esse vindicantem: & sic nolunt justitiam ejus, quantum ad effectum vindicantem: ergo juxta Subt. Doct. possibile est odium Dei cum respectu ad nos, prout est vindex &c.

II Prob. 2. conclusio ratione: Deus potest apprehendi, & excogitari, ut revera est vindex peccatorum, & affligit ærumnis, & miterijs in hac vita mortali; sed hoc sufficit, ut sit possibile odium Dei cum respectu ad nos: ergo &c. Major est evidens; prob. min.: ut sit possibile odium erga personam, non requiritur, ut apprehendatur ut mala, sed sufficit, quod malum ab ipsa nobis inferatur, & concipiamus ipsam ut causam mali, quod averfamur; sed Deus, ut vindex peccatorum, infert nobis multa mala, & ipsum concipimus, ut causam malorum, quæ

nobis accidunt in hac vita, & damnatis in inferno: ergo &c. Minor est certa; maior probatur; quia sapientissime odio habet homo proximum suum, non propter malum Personæ, sed propter malum, quod à proximo patiuntur; nam plurimi, etsi justè à Judice puniantur, & hoc agnoscant; tamen necdum pœnam, & supplicium averfantur, sed etiam judicem ipsum odio habent: ergo &c.

12 Confirmatur: etsi nihil possimus Deo donare, nec ejus gloriam, & honorem possimus augere; tamen optare, quod Deus à creaturis laudetur, & velle ardentissimo desiderio, ut omnes abstineant in posterum à peccatis, quia per peccatum Deus offenditur, & peccata cedunt in injuriam Dei, est actus proprius charitatis: ergo per oppositum velle homines peccare, quia peccatis Deus offenditur, & quia cedunt in injuriam Dei, erit odio habere Deum. Consequentia constat; quia si optare proximum parvipendi, & offendi ab alio, est odium proximi: cur optare, Deum parvipendi, & offendi ab hominibus non erit odium Dei?

*Solvuntur argumenta contra
istam conclus.*

13 Arguitur 1. ex Subr. Doct. in 2. dist. 43. quæst. 1. sub num. 5. ubi ait : *quia actus charitatis , ut dilectio Dei, est actus perfectissimus conversivus ad Deum , si haberet oppositum, scilicet odium Dei, hoc esset maximum peccatum (nota sequentia) sed non credo , quod talis actus charitatis habeat oppositum actum contrarium; quia Deus non potest odiri ab aliqua voluntate ; sed in his verbis absolute negat Subr. Doct. , esse possibile odium Dei, adhuc cum respectu ad creaturas , & ut est vindex peccatorum , & potens nos affligere : ergo juxta Subr. Doct. & Prob. min. quia si odium Dei sub ista consideratione esset possibile, jam actus charitatis haberet actum contrarium; sed hoc est contra Doct. expresse; ergo &c.*

14 Respondeo neg. min.; quia Subr. Doct. solum negat hic esse possibile odium

Dei, ut est in se ; quia solum negat odium Dei ut est immediate directe oppositum actui charitatis; tale autem foret odium Dei in se, & non ut referibilis ad creaturas , in quantum vindex peccatorum &c. Cum ergo actus charitatis sit amor amicitiae habens pro formali objecto bonitatem ipsius Dei, odium directe , & immediate illi oppositum deberet esse aversivum à Deo , ut in se est ; quod repugnat ex dictis in prima conclus. Unde odium possibile Dei non est inimicitiae, nec est contrarium immediate , & formaliter actui charitatis; quia non potest malum ullum esse volitum; quia malum est Deo, quod erat necesse , ut esset odium inimicitiae. Est ergo tale odium possibile abominationis contrarium immediate , & formaliter amoris concupiscentiae; & sic solum reductivè est contra charitatem.

15 Arguitur 2. ex eodem Doct. in 2. dist. 6. quæst. 2. §. *viso igitur.* versic. *sed hic est dubium.* Ubi ait: *potest nec dici, quod propter justitiam possit (Deus) odiri, quia in sua justitia non apprehenditur aliqua rationali, sicut nec in ipso ; licet enim in effectu ejus appareat rationali aliqua , non tamen in ipso; ergo secundum Subr. Doct.*

non est, nec potest esse respectu Dei, adhuc ut vindex iustus, & ut referibilis ad nos, odium formaliter, sed solum erit odium mali nobis inflicti à Deo. Confirmatur: tale odium non terminatur ad Deum, nec ad ejus attributa, sed ad mala, quæ in eo finguntur: ergo non esset verum odium Dei. Consequentia constat; quia illud non esset de eodem subjecto, cum non respiceret directe Deum, sicut facit charitas theologica.

16 Respondeo, quod Subt. Doct. in præfata auctoritate, non negat, possibile odium Dei, ut referibilis ad creaturas, & ut est vindex peccatorum; sed unice negat, motivum talis odij esse in Deo, & in ipsius iustitiæ; & ait, esse in ipso effectu; quia motivum prædicti odij est malum à Deo causatum, & iustissime inflictum. Cum hoc autem fiat, quod Deus ut est causa talis mali reduplicative posset terminare odium peccatoris, quod licet non sit odium inimicitie formaliter, est formaliter odium abominationis, & reductive contra charitatem. Per hoc patet ad confirmationem; nam tale odium non terminaretur ad Deum, nec ad ejus attributa, ut facit charitas, sed respiceret iustitiam Dei in se quidem bonam; sed ut in-

ductivam pœnæ, sub quo respectu noller, eam esse in Deo; imo nec Deum ipsum esse; ne prohiberet, vel puniret peccatum.

17 Dubitabis hic: an omne odiū Dei sit ex objecto omnium peccatorum gravissimum? Notanter dixi *ex objecto*; nam ex circumstantijs posset, vel minui, vel aggravari. v. g. minueretur ex ignorantia, vel violentia passionis excoecantis, & prævenientis deliberationem; aggravaretur autem, si esset ex pura malitia. Hæc difficultas resoluta est disput. ultim. tractatus Spei, quæst. 2. num. 8. ubi dixi, partem affirmativam esse veram; & ratio; quia odium Dei opponitur immediate charitati; sed ea sunt deteriora, quorum opposita sunt perfectiora: ergo cum charitas sit perfectior fide, & spe, odium Dei erit gravius, quam vitia opposita istis virtutibus. Confirmatur: si aliquod esset peccatum gravius odio Dei, maximè desperatio, ut pote peccatum in Spiritum Sanctum; sed hoc est falsum, ut constat ex ibi dictis; nam odium Dei est magis directe contra Deum, & per consequens in Spiritum Sanctum: ergo &c.

18 Dices: odium Dei regulariter provenit ab excessu amoris

amoris proprii: ergo iste proprius amor est maius, seu gravius peccatum. Ant. patet; nam omne odium venit ex aliquo amore; cum prius sit velle, quam nolle. Prob. conseq.: omnis causa est potior suo effectui: ergo si amor proprius est causa odij Dei, ille erit gravius peccatum, quam istud. Respondeo concessio antec. negando conseq. Ad probat. disting. antec.: omnis causa est potior suo effectui, *in causis physicis*, transeat antec.: *in causis moralibus*, nego antec. & conseq. Imo malitia odij potius aggrauat malitiam amoris proprii.

QUÆST. II.

An omne odium proximi sit peccatum?

1. **H**Æc difficultas breviter resolvitur, si præ oculis habeantur quæ diximus quæst. 2. disp. antec. & etiam quæ dicta manentium. 2. & 3. quæst. antec. Unde odium proximi & potest respicere Personam, & qualitatem Personæ; & sub utraque consideratione procedit præsens difficultas, cum procedat, & de odio inimicitiae, & de odio abominationis. Deinde, sicut ex charitate debemus pro-

ximo velle bona spiritualia, & temporalia, quæ nobis ipsis amamus; sive *amore desiderij*, si sunt absentia; sive *complacentiæ* si sunt presentia; sic si nolumus illi talia bona, vel volumus illi mala opposita, aut illis malis ipsius complacemus, ipsum odimus. His notatis.

2. Dico 1.: odium inimicitiae erga proximum semper est peccatum, & illicitum. Conclusio est communis: Prob. ratione: odium inimicitiae directe pugnat contra charitatem, & est contra præceptum negativum ipsius; sed hoc ipso semper tale odium est peccatum; quia præceptum negativum obligat semper, & pro semper: ergo. Prob. maj.: odium inimicitiae est immediatè aversum à Persona, & impellit ad velle malum Personæ, præcisè, quia est illi malum; sed talis actus directe pugnat cum charitate, & est contra præceptum negativum charitatis: ergo &c. Prob. min.: charitas est vinculum per dilectionem amantis cum amato, & impellit ad amorem Personæ, & ad velle illi bonum, quia præcisè est bonum illi: & præceptum negativum charitatis prohibet velle malum proximo, in quantum est illi præcisè malum: ergo &c.

3. Confirmatur: malum al-

alterius, qua præcisse malum est illi, non est secundum rectam rationem appetibile: ergo nunquam est licitum velle malum alteri, qua præcisse malum est illi; & consequenter odium inimicitiae semper est illicitum, cum impellat in illud velle. Probatur antec.: quod non habet ullam rationem veri boni, non est secundum rectam rationem appetibile; sed malum alterius, qua præcisse malum est illi, nullam habet rationem veri boni: ergo. Maior constat; quia quod nullam habet rationem veri boni, caret omni honestate; unde non est secundum rectam rationem appetibile. Min. etiam est evidens; quia malum alterius, ut præcisse malum est illi, solum potest habere rationem boni apparentis.

4 Probari potest etiam hæc pars ex textibus Sac. Script. posit. quæst. 2. disput. antec. quibus ex præcepto tenemur amare proximum, non solum *externè*, sed etiam *internè*: ergo peccatur contra illud præceptum, si non amatur proximus: ergo à fortiori peccabitur; si odio habetur, maxime odio inimicitiae. Deinde Levitic. 29. prohibetur: *ne oderis fratrem tuum corde*; & primà Joann. cap. 2. *qui odit fratrem suum in tenebris est*. Et cap. 3.: *homicida est*. super quæ Aug. tract. 7. *ne putetis*

leve esse, odisse: omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Non movit manum ad occidendum hominem, & jam homicida tenetur à Deo: ergo odium personæ proximi est grave peccatum.

5 Dices 1. contra hoc: ex pluribus locis Sac. Scripturæ constat, licitum esse desiderium, & imprecationem damnationis æternæ proximis; sed hoc est maximum odium inimicitiae; cum per tale desiderium, & imprecationem maximum malum, & irreparabile desideretur. Personæ proximi: ergo &c. Maior constat: tum ex illo Psalm. 9.: *convertantur peccatores in infernum*. Tum ex illo Psalm. 108: *constitue super eum peccatorem, & Diabolus stet à dextris ejus, cum iudicatur, exeat condemnatus*: ergo. Respondeo, quod tam in his quam alijs textibus Sac. Scripturæ, non exprimitur desiderium, & imprecatio optantis, ac desiderantis; sed prædicentis futuram damnationem, & alia mala futura super peccatores eventura; vel proferentis sententiam divini iudicii ex Dei ordinatissima voluntate intinuatam. Ex quo nihil contra nos.

6 Dices 2.: ex Scriptura constat; nos habere præceptum odio habendi Patrem, Matrem, & amicos; & hoc esse actus
vir:

tutis: ergo à fortiori licitum est odium cuiuslibet proximi; quinimò poterit esse actus virtutis. Respondeo disting. antec.: ex Scriptura constat, nos habere præceptum odio habendi Patrem &c., in quantum nobis possunt esse impedimentum ad serviendum Deo, conc. antec.; præcisse, & formaliter in Personis, nego antec. & conseq. Præcipimur ergo odire illos, quos in via Dei adversarios patimur; non vero Personas absolute, neque ut Patentes, vel propinquos.

7 Dices ultimo: odium regulariter venit ab ipsa natura, scilicet, ex naturali antipathia, & humorum contrarietate: ergo odium inimicitiae, seu in Personam, non est peccatum. Prob. conseq.: quod est à natura, non est peccatum: ergo si odium regulariter &c. Respondeo, admisso antec. negando conseq. Ad probat. dist. antec.: quod est à natura, & sine deliberatione, & consensu voluntatis, non est peccatum, conc. antec. cum deliberatione, & consensu voluntatis, nego antec. & conseq. Itaque odium, de quo in presenti loquimur, est actus deliberatus voluntatis, qui cum gratia Dei vitari valet, non autem est pura contrarietas humorum pro formali, licet ab ipsis ortum regulariter du cat.

8 Dico 2.: odio abominationis possumus sæpe averfari personam ipsam, quamvis non semper sit licitum. Conclusio est communis. Prob. 1. ex pluribus locis sacre Scripturæ 1. ex illo Psalm. 118. *iniquos odio habui*: & Psalm. 120.: *odi vi Ecclesiam malignantium*: & *omnes, qui te oderunt, oderam*. Super quæ Div. August.: *noli in homine amare errorem sed hominem: quia hominem Deus fecit, errorem ipse fecit: ama quod Deus fecit; non quod ipse homo fecit*: ergo ex Scriptura, & P. P. aliquod odium proximi est licitum, & non contra charitatem. Confirmatur hoc ex omnibus illis autoritatibus, quas adduximus quæst. 2. disp. antec. num. 7., quæ ut num. 9. diximus, de odio abominationis intelliguntur à Sacris Interpretibus.

9 Prob. 2. ratione: proximus non est amandus, nisi quatenus est bonus, & in ordine ad Deum, in quantum eum diligit, & ab eo diligitur; quapropter potius est odiendus, prout ipse odit Deum, vel oditur à Deo; sed homo non semper amat Deum, nec semper amatur à Deo; cum dum est in peccato, sit illi odibilis: ergo & a nobis sæpius odiri potest sine peccato. Confirmatur: licitum

tum est, desiderare mortem impiorum hominum, qui suasionibus, & terrore pertrahunt multos ad impietatem, quando aliter tanta perniciēs impediri non potest; sed in tali desiderio est odium vitæ illorum, prout est causa tantum malorum, & consequenter, est odio habere Personam; nam desideramus eam non esse: ergo aliquando possumus odio *abominationis* odire proximum. Unde non desideramus mortem, quia illis mala est; sistendo ibi; sed quia cedit illorum mors in bonum Reipublicæ, & Religionis.

10 Dices: odium personæ numquam potest esse licitum: ergo odium abominationis erga personam semper est illicitum. Prob. antec.: odium personæ semper repugnat divinæ voluntati; quia Deus non habet odio Personam, nec ullam rem, quæ ab ipso habet esse, & omnia creata diligit; juxta illud sapient. cap. II.: *diligis enim omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti*: ergo odium Personæ semper repugnat divinæ voluntati. Respondeo negando antec. & antec. probationis, & distinguo imbibitam probationem; quia Deus non odio habet Personam, nec ullam rem, quæ est ab ipso, prout ab ipso est, conc.: quæ ab ipso est, ta-

men ex defectu Creaturæ, ut à causa deficiente, depravatum est, nego causalem. Omnia ergo quæ à Deo facta sunt, valde bona sunt. Tamen malum sub ratione mali à Deo non est, sed unice à creatura deficiente: & ratione huius mali, quod inest creaturæ prout deficiens ex se ipsa creatura fit odio digna, sicut est amore digna ratione bonitatis inherentis ipsi.

QUÆST. III.

& ultima.

De alijs vitijs charitati
oppositis?

1 **R**egulariter inter vitia charitati opposita enumerantur sequentia: *Acedia: invidia: discordia: schisma: seditio: & scandalum*. De his omnibus est igitur nobis agendum breviter, relinquendo ampliorem explicationem Summis, & Moralibus.

2 *Acedia* ergo, significat tedium, seu torporem animi, quo sic deicitur, & aggravatur, ut nihil boni agere libeat. Et scribitur à Damasc. *est tristitia aggravans mentem, qua quis bonum inceptum fastidit.*

Opponitur ergo hoc vitium charitati; quia impedit bonum spirituale hominis, & impletionem praeceptorum Dei, quæ apprehendit, ut difficilia: & susceptionem Sacramentorum, maxime poenitentiae, & Eucharistiae. Quare sicut charitas reddit homini omnia suavia, & facilia; per oppositum Acedia reddit omnia difficilia, & amara. Unde ait Augustinus: *jugum Christi amanti leve est: ita non amanti durum est.* Ponitur Acedia à Theologis inter vitia capitalia; quia ex ea pululant plura alia vitia, & peccata; sicut oriuntur ex otio, quod est parens vitiorum; cum quo infunditur, & miscetur *Acedia*.

3 Invidia, communiter sic describitur: est tristitia de bono alterius, in quantum invideus putat, suam gloriam minui ex gloria, vel felicitate illius. Unde ab Augustino vocatur: *odium felicitatis aliena.* A Theodoro: *gravis perturbatio, quæ felicitatem proximam ferre nequit.* Est grave peccatum invidia, & vitium capitale, ex quo innumera pullulant; quare dicit Augustinus, quod invidia est opus Diaboli, quod & processit ex illo, & in illo manet. Quod sit vitium contrarium charitati patet; quia sicut chari-

tas gaudet de bono alterius, sicut de proprio, & non æmuletur; per oppositum invidia dolet de bono, & felicitate proximi, ut de proprio malo, & vellet, eam non esse, ut esset solus ipse felix; quare exaltationem alterius putat, esse suam depressionem, & miseriam.

4 Tertio loco ponitur discordia; quia sicut concordia, & consensus animorum in unam, eandemque sententiam est opus charitatis; sic discordia ab illa unitate venit ex defectu charitatis. Nota tamen, quod discordia potest esse in malis, ut cum discordamur à peccatis cum peccatoribus; & tunc non est mala, sed bona. Potest esse indifferens, ut si quis discordet à Socio volente ludere, aut ambulare; & tunc est indifferens. Tandem potest esse in bonis, ut cum discordamus ab alijs circa bonum commune Dei, proximi, aut Reipublicæ, in quo necessaria est concordia; & in hoc sensu discordia mala est, & opposita charitati; quia ex præcepto charitatis in Deum, & proximum tenemur convenire in his, quæ spectant ad bonum Dei, & proximi procerandis: ergo discordia in his casibus est peccatum contra hoc præceptum.

5 Huic vitio discordie val.

valde affines sunt *contentio*, *rixa*, & *bellum*. *Contentio differt à discordia*, quod hæc est in corde; illa vero in ore, & verbis. Unde, qui altercatione verborum impugnatur veritatem cognitam, aut dictum alterius, non curando de veritate ipsius, sed solo animo contradicendi, ad hoc ut displiceat propugnanti, nulla servata moderatione in verbis, dicitur contentiosus. *Rixa differt à discordia*, & *contentione*; quia hæc consistit præcipue in factis contrariis, & nocivis proximo.

Bellum est odium, & discordia plurium sese armis mutuo provocantium, & ferientium. Quando vero bellum sit justum, quando vero peccatum species *discordie*? consule Theologos bellicos; nam sunt plura scien digna circa hoc, de quibus agere nobis non vacat pro nunc.

6 Si quitur *Schisma* etiam affinis *discordie*, quæque secundum etymologiam nominis, idem est ac *scissio*, seu *divisio* unitatem habentium, qua plures conveniunt in unum, & vivunt sub uno regimine, sub iisdem legibus, & statutis. Sed nunc præcipue nomen *Schisma* à Theologis appropriatum est ad significandum peccatum eorum, qui Ecclesiam, quæ est visibilis congregatio fidelium, scindere con-

nantur; licet in ipsa Ecclesia locum habere formaliter non possit; quia ipsa semper manet una formaliter unitate fidei, baptismatis, & religionis &c. Quare tota divisio est in membris, quæ à suo corpore, quod est Ecclesia, & à suo capite, quod est Suum Pontifex, separantur.

7 Dupliciter autem *Schisma* evenire potest; nam possunt membra Ecclesiæ ab ipsa discedere deficiendo ab unitate fidei, qua Ecclesia semper est, & erit una: & tale *Schisma* semper est conjunctum cum hæresi. Secundo possunt separari ab Ecclesia manendo in ipsamet fidem, quam Ecclesia profitetur, sed discedendo ab Ecclesia in cultu, ritibus, & usu Sacramentorum, servando distinctos Ritus, diversum cultum, & non utendo Sacramentis modo, quo utitur Ecclesia Catholica ex Christi institutione; non tamen negando prædicta Sacramenta; nam si ea negarent, iam Schisma esset cum hæresi conjunctum. De utroque Schismate dubitatur, an sit vitium habens specialem malitiam contra charitatem?

8 Respondeo affirmative. Ratio est; quia Schisma utroque modo sumptum habet malitiam per se contrariam effectui

tui charitatis : ergo. Prob. antec. : Schisma per se intendit dissolvere in membris vinculum pacis inter se, & unitatem Spiritus in corpore, cuius sunt membra; sed servare vinculum pacis in unitate Spiritus est effectus proprius charitatis, juxta illud ad Ephes. 4. : *supportantes invicem ex charitate, solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis* : ergo. Nec dicas, quod per fidem habetur conjunctio fidelium inter se, ut sunt membra Ecclesiæ, & cū ipsa Ecclesiā; alias tantum iusti forent membra Ecclesiæ. Non valet; quia hæc conjunctio est imperfecta, & informis sine charitate, & non prout oportet ad salutem.

9 *Seditio* est dissensio civium, seu discordia multitudinis : & principaliter evenit, quando commovetur populus contra Principes, aut superiores. Hoc vitium absdubio est grave peccatum contra charitatem ; quia destruit unionem, & pacem ejus iam inter cives, iam contra superiores. Unde qui pacem, & unitatem publicam turbant, gravissime peccant coram Deo, & iustissime apud omnes gravissimis poenis puniuntur, & seditionum A. A., ut hostes pacis, & quietis publicæ habentur.

10 Ultimo loco ponitur *Scandalum*, quod sic communiter definitur : est *dictum, vel factum minus rectum præbens proximo occasionem ruinae spiritualis*. Unde *scandalum* semper consistit in actibus externis; quia solum externa, & manifesta sensibus possunt movere, vel occasionem præbere alteri ad peccandum. Est *minus rectum*, quia id, in quo scandalum datur, debet esse malum, aut habere speciem mali, vel ex objecto, vel ex circumstantiis. Unde quod nec malum est, nec speciem habet mali, non potest habere malitiam scandalī, licet proximus ex propria malicia inde sumat occasionem peccandi; & sic additur : *præbens proximo occasionem ruinae spiritualis*.

11 Variè dividi solet scandalum : aliud est *activum* : & est ipsum dictum, vel factum præbens proximo occasionem peccandi. *Passivum* aliud, & est ipsa ruina spiritualis proximi. Et hoc aliud est *Phariseorum*, quod unice oritur ex propria malitia proximi scandalizati ; uti Pharisei scandalizabantur ex sanctissimis operibus Christi Domini. Aliud *Pussilorum*, & est quod oritur non ex occasione data, nec ex malitia, sed ex pussilanimitate scandalizati. De

oc scandalo passivo non quaerimus, an sit oppositum charitati. Nam quod non sit; certum est apud omnes; cum non addat specialem malitiam contra charitatem. Difficultas est de scandalo activo, quod adhuc est duplex: aliud *datum*, & *acceptum*; & est quando sequitur ipsa ruina in proximo. Aliud est *datum*, *sed non acceptum*, & est quando licet detur occasio peccandi, non tamen sequitur peccatum. De hoc scandalo activo, tam dato, quam accepto

12 Dico: scandalum activum est peccatum ex genere suo contra charitatem. Est communis, & prob.: scandalum activum fit in actu externo libero causante, vel praebente occasionem peccandi proximo, inducendo illum ad peccandum: & hoc quamvis ruina spiritualis non sequatur; sed talis actus ex genere suo est peccatum, & alias non est nisi contra charitatem: ergo. Maior est certa. Min. quoad 1. part. constat ex illo Mathei 18.: *qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus; & demergatur in profundum maris.* Et infra: *verumtamen va homini illi, per quem scanda-*

lum venit. Prob. min. quoad 2. part., scilicet, quod, praedictus actus sit ratione scandalii contra charitatem.

13 Talis actus, qui est causa, vel occasio ruinae spiritualis proximi, relinquit sub libertate, & potestate proximi, vitare, & impedire ruinam spirituales; sed hoc ipso est contra charitatem talis actus: ergo. Prob. min.: hoc ipso talis actus non est contra iustitiam; nec excogitabilis est alia virtus, contra quam possit esse, praeter charitatem: ergo. Nota tamen hic, quod loquimur de scandalizante, qui nec ex contractu, nec obligatione, & munere, vel officio, nullum debitum iustitiae habet impediendi, aut vitandi damnum spirituale proximi; nam de illo, qui talem obligationem ex iustitia habet, aliter dicemus.

14 Hic quaerere solent A. A., quodnam voluntarium requiratur ad rationem scandalii contra charitatem; an directum an vero indirectum sufficiat; praeviendo tamen proximum excitandum, & movendum ad peccandum? Et certe hoc secundum mihi val-

valde certum viderur , quia scandalum directè voluntarium, ea intentione, ut peccet, & damnetur, vix datur inter homines; quapropter dicitur *scandalum Dæmoniorum*, qui conantur, & inducunt homines ad peccandum, ea intentione, & fine: ergo cum detur, ex dictis, scandalum, quod sit peccatum contra charitatem, ad huius malitiam sufficiet volunta-

rium indirectum erga ruinam spirituales proximi. Qui plura circa hoc voluerit, consulat Casuistas; nam hæc tetigisse sufficit Theologo Scholastico; Et sufficiant etiam pro virtutibus theologis sub censura Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui omnia dicta libenter submitto.

QUEST. I.
TRACT.

TRACT. VII. ET ULTIMUS.

DE VIRTUTIBUS MORALIBUS, ET DONIS.

Habito sermone de virtutibus theologalibus in præcedentibus Tractatibus; nunc sequendo vestigia N. Subr. Doct., ejusque ordinem doctrinæ, de virtutibus moralibus est nobis sermo instituendus. Ubi & aliqua breviter prælibabimus de Donis Spiritus Sancti, de beatitudinibus, & fructibus, quod & facit idem Doct. incipiendo in hoc tertio à Dist. 34 agere de virtutibus moralibus. Hunc tract. in disputationes dividemus, hasque in quæstiones secabimus, & , si opus fuerit, istas in sectiones, ut nostri moris est. Sit ergo

DISP. I.

De virtutibus moralibus in communi.

Omissis varijs acceptionibus nominis *virtutis*, prout ad præsentem tract. attinet, nomine *virtutis* venit intelligendus habitus existens in potentijs animæ inclinans ad actus ipsarum conformes rectæ rationi, medijs, quibus homines recte, & honeste agunt, atque honesti, & laudabiles fiunt. De virtute ergo sic capta in præsentī disputatione agimus. De quaque sit.

QUÆST. I.

Quid quotuplexque sit virtus moralis. Et in quo formaliter consistat?

I **D** At virtutes necdum certum de fide apud

catholicos haberetur, sed etiam tamquā certum supponitur apud Gentiles. *Maximum*, inquit Seneca, *hic habemus naturę meritum.*

Quod virtus in omnium animos lumen suum permittit, etiam qui illam non inquirunt, eam vident. Sed quid sit? Audi ipsum Senecam. Omnes quidem confusse virtutem intuentur, & cognoscunt, exactè autem paucissimi.

2 Philosophus 2. Ethicor. cap. 6. sic eam definit: *qua cum, cuius est, bonum, & opus etiam, ejus bonum reddit.* Sed aliter cap. 5. ea definit, dicens: *est igitur virtus habitus electivus in mediocritate consistens quoad nos ratione terminata, & ut sapiens determinavit.* Sed ex his definitionibus sic à Theologis communiter definitur virtus ut sic: *est habitus electivus inclinans ad honestè vivendum, seu ad actus conformes rectæ rationi.* Dicitur *habitus*, per quod convenit cum alijs habitibus. Dicitur *electivus*; quia deservit voluntati ad electionem, seu ad operationem liberam dirigendam, & distinguitur ab habitibus scientiarum speculativarum. Dicitur tandem *inclinans ad honestè vivendum* &c., per quod distinguitur, necdum ab habitibus speculativis, sed etiam à practicis, & ab habitibus, artium, qui non faciunt, seu non deserviunt ad mores, seu ad distinguendos actus conformiter ad regulas morum.

3 Ex his habes, quod virtus, ut vere virtus sit, duo includit, & rationem qualitatis, & relationem conformitatis ad rectam rationem, seu prudentiam. An vero virtus pro formali consistat in ratione qualitatis; an vero consistat in conformitate ad rectam rationem, seu prudentiam? est disidium inter A. A. Thomistæ communiter tenent, virtutem formaliter consistere in ratione habitus, & qualitatis physicæ; ita ut habitus essentialiter inclinet in bonum, ut non possit inclinare ad malum. Subt. Doctor in 1. dist. 17. quæst. 3. §. *quantum ad istud.* expressè contendit, virtutem pro formali consistere in conformitate ad dictamen prudentiæ; pro materiali vero dicere formam de genere qualitatis, in qua talis conformitas fundatur.

4 Hæc difficultas tractata est tom. 4. tract. 11. tum disp. 1. quæst. 3. & 4. tum disp. 6. quæst. 1. & 2. Cursus huius almæ Provinciæ, agendo de moralitate actuum, & de bonitate, & malitia ipsorum; nam N. Subt. Doct. cit. in 1. proportionaliter loquitur de moralitate habituum. Ait enim: *sicut autem dictum est de bonitate morali actus, ita proportionat-*

liter dicendum est de habitu, quod virtus moralis non addit super substantiam habitus, ut est forma de genere qualitatis, nisi conformitatem habitualement ad rationem rectam. Quare conformiter ad ibi dicta, resolvenda venit tertia pars huius questionis, Pro cuiusque resolutione.

5. Dico: ratio formalis virtutis non stat formaliter in esse habitus, seu qualitatis physicae, sed in conformitate habituali ad rectam rationem. Est communis Scotistarum, & etiam R. R. contra Thomistas. Prob. 1. conclusio evertendo fundamentum Thomistarum: habitus virtutis in esse qualitatis non habet essentialiter inclinare in actum bonum: ergo ratio virtutis non consistit formaliter in habitu prout est precise qualitas. Prob. antec.: habitus ex se est indifferens ad actum bonum, & malum, ita ut possit ad utrumque inclinare: ergo. Prob. antec. hoc exemplo: si quis studiis assuevit in saeculo, propter vanam gloriam, & postea ingressus religionem mutavit finem vanae gloriae in alium honestum, sine dubio medietali habitu, acquisito in saeculo erit propensior ad studium, quam si nullum habuisset habitum studendi: ergo idem habitus potest

inclinare ad actum bonum, & malum.

6. Respondent contrarij, quod in hoc casu non est idem habitus, sed distinctus: quia cum habitus ille prior genitus fuerit ex actibus vitiosis studendi scilicet, ob vanam gloriam, solum potest esse principium illorum, qui mali sunt, non autem aliorum, qui boni sunt. Unde facilitas illa, quam iste sentit in honeste studendo, non provenit ex eo, quod maneat in illo idem habitus, qui antea erat; sed quia per illum, eo quod esset similis ex parte objecti materialis, manet inclinata voluntas ad similes actus quantum ad substantiam.

7. Contra 1.: assuetus studiis in saeculo ex vanagloria, postea in Religione prosequitur studia ob Dei gloriam cum magna facilitate; sed haec magna facilitas, & promptitudo ad studendum provenit ab aliquo habitu: & non ab habitu virtuoso denuo acquisito; cum iste acquiratur ex repetitione actuum: ergo provenit ex antiquo, qui remanet conjunctus cum honesto motivo, & recto dictamine rationis. Contra 2.: habitus ille antiquus, juxta contrarios, quantum est ex se, inclinat ad hunc actum

specie, scilicet, studium; sed hic actus in specie jam est bonus, iam est malus: ergo habitus quantum est ex se iam inclinatur ad actum bonum, jam ad malum: ergo non est illi essentialiter determinatè inclinare in bonum; & consequenter ratio virtutis non stat formaliter in ratione habitus in esse qualitatis.

8 Respondent alij, quod habitus virtutis potest interdum movere per accidens ad actum malum; sed cum hoc componitur, quod habitus virtutis sit intrinsece, & essentialiter bonus, ac in bonos actus inclinans. Sed contra: ergo non est essentialiter habitui inclinare in actus bonos. Prob. hac consequ.: quando unum oppositorum convenit alicui per se, & essentialiter, oppositum nequit ei convenire, nec per se, nec per accidens; quia homini competit per se, & essentialiter esse rationale, non potest ei convenire, nec per se, nec per accidens esse irrationale: ergo si habitus virtutis per se, & essentialiter inclinatur solum in actus bonos, non poterit inclinare in malos, nec per se, nec per accidens.

9 Prob. 2. conclusio: habitus virtutis non potest per se, & ex natura sua inclinare ad

debitas circumstantias secundum rectam rationem, hoc est, ad medium virtutis prædefinitum à ratione, juxta Philosoph. 2. Ethic.: ergo ex se, & in esse qualitatis non est formaliter virtus. Antec. constat; cum non detur tale medium sine recta ratione, ut constat ex definitionibus: ergo in tantum potest habitus inclinare in medium virtutis, in quantum dicit conformitatem ad rectam rationem: & in hac consistit formaliter ratio virtutis.

10 Dices 1. contra hoc: ex Aristot. cit. virtus est habitus, à quo bonus efficitur homo, & opus ejus reddit bonum; ergo virtus est habitus. Confirmatur: Philos. 6. Ethic. cap. 3. excludit habitum opinionis, & conjecturæ à ratione virtutis intellectivæ, eo quod opinio potest inclinare in falsum: ergo si habitus voluntatis potest inclinare ad malum, non erit virtus moralis. Prob. consequ.: non minus essentialiter virtus moralis respicit bonum, & honestum, quam intellectualis verum: ergo si habitus voluntatis. &c.

11 Respondeo explicando antec.; virtus est habitus

bitus *pro materiali*, à quo &c. conc. ant. *pro formali*, nego antec. Ad confirm. dico, quod ideo Aristot. negavit, habitum opinionis esse virtutem intellectualem, quia imperfectè inclinatur ad verum; nam quantum est ex parte sui motivi, quæ est ratio probabilis, & ex natura medij, cui innititur, potest illi subesse falsum; at vero habitus voluntatis inclinans ad abstinendum v. g. propter bonitatem objectivam abstinentiæ perfectè inclinatur ad bonum, quando concurrunt circumstantiæ requisitæ, ideoque est vere virtus, estò ex defectu alicuius circumstantiæ possit deponere, & amittere rationem virtutis.

12 Dices 2.: virtus moralis cum potentia effective concurrat ad productionem actuum bonorum; sed hoc munus solus habitus de genere qualitatibus exercere valet; cum nulla relatio sit per se principium activum; quia est de genere sterilius: ergo solus habitus de genere qualitatibus est formaliter virtus. Confirmatur: virtutes ponuntur, ut determinent potentias rationales ex se indeterminatas ad agendum virtuosè; sed hæc determinatio ad unum fit per solum habitum, & non per relationem: ergo virtus essentialiter est habitus.

13 Respondeo ad argumentum distinguendo mai.: virtus moralis, *qua virtus* concurrat effective &c. nego mai.; *qua habitus*, conc. mai.: & concessa min. nego consequ. Itaque certum est, quod nullam casualitatem habet virtus in actum, nisi ut est talis qualitas naturalis. Attamen ad bonitatem concurrat, *qua virtus* est, in quantum talis actus est conformis rectæ rationi, & sic ab habitu est entitas actus; ab hac vero conformitate habetur ratio virtutis. Ad confirmationem dico, habitus secundum se considerati determinant potentias ex se indifferentes ad agendum in specie naturæ; in quantum vero sunt conformes rectæ rationi concurrunt ad actum bonum in specie moris. Qui plura circa hoc voluerit, legat cursum Provinciæ tom. 4. locis citatis. Et etiam N. Maff. hic disp. 7. quat. 1. per quodque resoluta manet prima, & tertia pars huius questionis.

14 Quoad 2. vero dico: quod virtus ut sic primo dividitur in *intellectualem*, & *appetitivam*. Intellectualis est, habitus intellectus perficiens, & inclinans ad cognitionem eorum, quæ sequi, vel fugere oportet, ad hoc ut actus humani honesti fiant: Sic

Sic prudentia, & omnes species ejus, ex virtutibus moralibus: & fides ex Theologicis. Appetitiva est, quæ voluntatem perficit, & immediate inclinatur in actus conformes recte rationi, aut regulis morum: sic ex moralibus sunt fortitudo, temperantia, & justitia cum suis speciebus: & ex theologicis spes, & charitas. Deinde dividitur virtus in *naturalem*, & *supernaturalem*: prima est, quæ inclinatur per se in actus honestos, seu conformes dictamini naturali rationis, non respiciens ex natura sua Deum, ut Auctorem, nec ut finem supernaturalem. Supernaturalis est, quæ inclinatur in actus necdum honestos, sed etiam respicientes Deum, ut authorem, & finem supernaturalem, per quamque actus virtutis naturalis ordinatur, & refertur in ipsum.

15 Tercio dividitur virtus in *infusam*, & *acquisitam*. Prima est, quæ non industria humana acquiritur, sed à Deo infunditur, ut fides, spes, & charitas, de quibus in tractatibus antecedentibus. Acquisita est, quæ acquiritur per actus proprios ipsius creaturæ rationalis, ut prudentia, justitia, fortitudo, & temperantia, aliæque virtutes morales, quæ ad ista

reducuntur. Quarto, dividitur virtus in *Theologicalem*, & *Moralem*. Prima est, quæ habet Deum, ut objectum primum, & specificativum. Moralis est, quæ immediate, & per se primo respicit objecta creata.

16 De hac ergo virtute morali, est de qua in presenti specialiter agimus. Unde non sumimus in presenti nomen virtutis pro ut transcendit nomen virtutis habitus speculativos intellectus, uti sunt scientiæ; nec habitus practicos, qui sunt circa factibilia, uti ars, & facultates practice; sed solum agimus de virtute, prout est perfectiva creaturæ rationalis, in quantum nata est agere honeste, & conformiter ad dictamen rationis rectæ, seu ad regulas morum: & in quantum, ut elevata, nata est tendere in via per merita in Deum, ut Authorem, & finem supernaturalem. Virtus ergo moralis communiter dividitur in quatuor Cardinales (sic dictæ, quia sunt quasi Cardinales, & capita cæterarum virtutum de genere morum) scilicet, prudentiam, justitiam, fortitudinem & temperantiam. De his virtutibus in particulari, disp. sequenti erit sermo; per prius vero de virtutibus moralibus ut sic aliquæ dis-

difficultates sunt in hac disput.
discutiendæ. Sit ergo.

QUÆST. II.

*An virtutes morales
consistant in medio,
& quomodo?*

I Virtutem in medio
consistere commu-
ne dictum est apud
Philosophos, & Theologos;
quodque satis constat ex Phi-
los. 2. Ethic. cap. 6. ubi ait,
quod virtus in mediocritate
consistit. Sed certe in hac me-
diocritate explicanda, & decla-
randa non parum laborant Theo-
gi respectu omnium, & sin-
gularium virtutum moralium,
ut ait hic N. Mastrius quæst.
3. num. 46. Pro hoc breviter
declarando ex ipsomet Mastrio.

2 Noto 1. quod du-
pliciter potest virtus versari in-
ter duo vitia ex extrema. Primo
formaliter; ita ut utrumque ex-
tremum sit prævum, & disforme
per oppositionem ad ipsammet
virtutem: sic liberalitas v. g.
mediat inter avaritiam, & pro-
digalitatem; fortitudo inter timi-

ditatem, & audaciam: prudentia:
inter calliditatem, & im-
prudenciam, seu hebetudinem.
Secundo *materialiter*; ita ut ex
una parte contingat peccare for-
maliter contra ipsam virtutem;
ex alia vero contingit peccare
in materia ejusdem virtutis pe-
oppositionem ad aliam diver-
sam virtutem ob alias rationes,
seu circumstantias adjunctas: sic
in virtute temperantiæ, qui im-
moderatè deficeret à quanti-
tate cibi necessaria pro conser-
vatione vitæ peccaret quidem,
sed non formaliter contra tem-
perantiæ, sed contra charita-
tem erga se ipsum, quæ talem
prohibet defectum.

3 Noto 2.: quod me-
diocritas inter duo extrema po-
test oriri *ex parte objecti*, & *ex
parte actus*. Prima est, quando
objectum actus virtuosi debet
tenere medium, & non ex-
cedere certam mensuram, nec
ab ea deficere, uti est libe-
ralitas respectu prodigalitatis;
& miseriæ. Medium ex parte
actus, & exercitij circa objectum
petit mediocritatem in ipsis ac-
tibus servandam, ita ut, nec
magis, nec minus exercean-
tur, quàm oportet; hoc est, ne
omittantur, quando actus, atten-
tis circumstantiis, debent exer-
ceri; aut ne exerceantur, quando
debent omitti.

No-

4 Noto 3. : quod medium aliud est rei, & aliud rationis. Medium rei est, quod ex natura rei determinatum est, ita ut semper sit ejusdem rationis, & quantitatis; seu, ut aliqui dicunt, cuius mensuratio est adæquatio inter quantitatem, & quantitatem rei. Medium rationis est medium à ratione, seu à prudentia dictatum, taliter, quod non ex natura rei sit determinatum, sed à ratione, seu prudentia, perspectis benè circumstantiis. Sic in Materia temperantiæ v. g. non est ex natura rei determinatum medium inter excessum, & defectum; sed debet determinari per prudentiam; quia quantitas cibi, quæ respectu complexionis alicuius est medium, respectu robustioris complexionis alterius non est sufficiens; & respectu debillioris erit excedens. Unde regulariter loquendo medium virtutis non est semper idem, ac unum, adhuc in eadem materia.

5 His suppositis, quod quæritur in præsentī, est; an de ratione omnis virtutis moralis sit habere medium: & an hoc medium sit, vel debeat esse ex natura rei, vel sufficiat, quod sit taxatum à ratione, seu pru-

dentia? Thomistæ tenent, virtutes morales, quæ versantur circa passionem propriam, consistere in medio rationis; virtutes vero, quæ sunt ad aliud, uti est iustitia, consistere in medio taxato ex natura rei, non autem à ratione determinato. Contra istum modum, dicendū stat communis Theologorum. Sed prius, quæ apud omnes Theologos certa sunt, resolvamus.

6 Dico 1. : omnis virtus moralis in medio consistit. Est communis. Prob. : omnis virtus moralis respicit objectum, & actus circa tale objectum, ut regulantur à prudentia secundum regulam, & mensuram rationis; sed hoc ipso omnis virtus moralis consistit in medio : ergo. Prob. min. : si materia, & actus omnis virtutis moralis debet regulari à prudentia, seu recta ratione, sequitur, quod nec materia secundum se, nec actus ipse secundum se, est necessario affixus ipsi regulæ : ergo est necesse, quod medium taxetur ab ipsa ratione. Antec. constat; quia materia virtutum moralium est contingens, & actus liberi non regulantur nudè considerati cum objecto, sed cum omnibus debitis circumstantiis; unde possunt cadere à regula per defectum

tum, vel per excessum : ergo ne cadant, debent a ratione tui medium inter excessum, & defectum, in quo virtutes morales consistant.

7 Dices contra istam conclusionem : sunt quedam virtutes, quæ quantumcumque crescant, nunquam possunt habere rationem vitij ; quinimò tunc habent rationem virtutis in gradu heroico : ergo non omnis virtus in medio consistit, Prob. antec. : nimia humilitate v. g. peccari non potest ; similiter & penitentia, & religione, amoreque Dei ; nam in maceranda carne, amando Deum, ipsumque colendo excedere non potest ; cum non possit ei rependi æquale pro beneficijs acceptis : ergo non omnis virtus in medio consistit.

8 Respondeo negando antec. ; quia enumeratæ virtutes etiam habent medium, & habere possunt vitia opposita. Humilitas enim mediat inter superbiam, & abjectionem, vilitatem, quo vitio peccaret, qui præ nimia abjectione suam auctoritatem parvipenderet, quod evenire solet in Prælatis. Penitentia etiā mediat inter durtiē cordis, & immoderaram poenitentiam, quo vitio peccaret, qui per actus poenales notabiliter suæ salutis noceret. Similiter Re-

ligio mediat inter irreligiositatem, seu contemptum Dei, & superstitionem, qua peccaret, qui indebito cultu Deum coleret. Quomodo in amore Dei possit esse in ordinatio ex parte actus? Dicitur in fine quaestionis.

9 Dices 2. : si omnis virtus moralis consisteret in medio consisteret in indivisibili ; sed hoc nequit dici : ergo &c. Min. constat ; quia, cum hoc indivisibile attingere, esset fere impossibile, vix virtuosè unquam operaretur. Respondeo, negando maiorem ; quia medium a ratione taxatum non consistit in indivisibili, sed habet aliquam latitudinem juxta dictamen prudentiæ. Sic medium temperantiæ v. g. erga cibum sunt sex untiæ, qui septem ederet, non ob hoc immediate intemperate positive ederet ; & sic in alijs.

10 Dico 2. : licet omnis virtus moralis in medio consistat, non tamen eodem modo. Diversitas stat in hoc, quod virtutes morales ad se regulariter consistunt in medio *rationis*, seu a ratione taxato : virtus vero justitiæ, maximè commutativæ, regulariter consistit in medio *rei* ; licet aliquando etiam consistat in medio *rationis*. Conclusio quoad 1. partem
est

est communis, & certe satis constat ex dictis in conclus. antec.; cum neque pro virtute temperantiae, neque pro virtute fortitudinis possit unum, & idem medium taxari pro omnibus; quia quod est medium respectu unius, potest esse excessus respectu alterius, & defectus respectu alicuius, ut diximus num. 4. huius.

II. Prob. ergo conclusio quoad 2. partem, scilicet, quod regulariter medium iustitiae commutativae regulariter sit *medium rei*. In iustitia commutativa requiritur, quod Domini eas permurent sine fraude *in substantia*, ut non detur aqua pro vino: in quantitate, quae consistit in mensura, vel per pondus, vel alio modo mensurandi: & denique in qualitate, ut non permutetur Vinum corruptum pro optimo vino; sed haec sunt media rei: ergo regulariter in iustitia debet servari medium rei.

12. Dixi *regulariter in iustitia commutativa*; aliquando enim sufficit medium rationis; quia in comertijs, & contractibus, scilicet, in emptionibus, & venditionibus, praetia variantur juxta circumstantiarum varietatem, scilicet, temporis &c. Aliqua enim res viliori praetio

venduntur in una Provincia, quam in alia: & modius frumenti plus valet hoc anno, quam alio. Unde medium talis virtutis potest etiam taxari à ratione. Deinde praetia rerum, quae lege imposita non sunt, habent *summum, medium, & infimum*: ergo medium non est rigurose rei. Quod in iustitia distributiva per saepe attendatur medium rationis, satis constat; quia non tantum debet distribui honoris militi unius anni; ac militi, qui viginti militavit; nec tantum militi gregario, ac duci strenuo; sed secundum proportionem, quae non est medium reale equalitatis, sed à ratione taxatum.

13. Dices contra has partes conclusionis, quae est contra Thomistas: ideo medium temperantiae, & fortitudinis est rationis; quia nequit esse idem apud omnes; sed haec ratio non currit de medio iustitiae, quod est aequale in datis, & acceptis: ergo iustitia servat medium rei. Respond. neg. min.; quia medium iustitiae in permutationibus rerum est tantum rationis in genere moris taxatum per aestimationem prudentum secundum exigentiam convictus; non vero medium rei in genere entis. Videmus enim, quod res nobilior in esse naturali, quia est minus utilis usui humano, est mi-

nus pretiosa in genere moris; & ideo minus appretiat a prudentibus, quam res minus nobilis in esse naturali, utilior tamen comertio humano.

14 Dices 2.: juxta Scripturam Levit. 19. satisfactiones prescribuntur ex æqualitate rerum; hoc est, ad pondus, & mensuram; dicitur enim: *statera justa, & aqua sint pondera, & justus modus*: ergo justitia servat medium rei: Resp. quod quantum fieri potest, & quantum servari valet medium rei, utique servandum est in actibus justitiæ; sed quia non semper servari valet, juxta diversitatem Personarum, loci, temporis, abundantię, aut necessitatis rerum, tunc standum est ad medium rationis. Hac ergo ratione aliqui graves Theologi reducant hac difficultatem ad quæstionem de nomine; & ut verū fatear multum est lytis de ipso.

15 Dubitabis hic: an in virtutibus Theologicalibus admittendum sit etiam medium? Et certum est apud omnes, quod nequeat dari medium ex parte objecti; quia ut ait N. Subr. Doct. cum Deus sit objectum harum virtutum infinitum, hinc summo amore est dignus, & consequenter numquam homo peccare poterit ex eo, quod amet

Deum, plusquam amari debeat. Et etiam, cum sit summe verax in omnibus, summe est credendus, ita ut homo nequeat peccare ex eo quod plus credat Deo, quam debeat credere. Et tandem, cum sit infinitè bonus, & omnipotens, nullum est bonum, quantumvis maximum, quod, non possit sperari à Deo ratione suæ bonitatis, & omnipotentię. Difficultas ergo est, an possit dari medium ex parte actuum erga istas virtutes?

16 Quod detur medium in fide, & spe ex parte actuum, videtur satis certum; nam in fide possunt esse extrema, affirmando per excessum, quod non est revelatum; vel per defectum, negando, quod revelatum est. Deinde fides mediat inter levitatem credendi, quando non oportet, juxta illud Eccles. 19. *qui citò credit, levis est cor*; & inter pertinaciam non credendi, quando oportet, quod in Apostolo Thoma reprehendit Christus Dominus Joann. 20.: ergo in fide ex parte actus servandum est medium. Hoc etiam constat de spe, quæ habet extrema, & per excessum, & defectum; præsumere enim, seu sperare quæ non oportet, aut sicut non oportet, est peccatum per ex.

excessum : & desperare, seu non sperare, quæ oportet, & sicut oportet, est peccatum per defectum.

QUÆST. III.

An virtus aliqua moralis sit ponenda in appetitu sensitivo, vel omnes sint in intellectu, & voluntate?

17 De charitate autem, quamvis habeat extremum per defectum, ut non diligere Deum, quando, & quantum oportet; tamen assignari valebit peccatum per excessum; cum ut ait Bernardus: *modus diligendi Deum, sit ipsum diligere sine modo.* Sed tamen, potest in amore Dei aliqua inordinatio inveniri, ut si quis nimium conatum addideret ad hunc amorem exprimendum, ut vellet suum corpus macerare; plus quam vires naturales patiātur, vel se interficere ex amore Dei, sive ad amorem illum declarandum, de quibus ait August. *qui ipsos propter Deum sic odiunt, ut flammis se donent, aquis se praefocent, praecipitio se collidunt, ut pereant.* Sed nota quod hic excessus solum materialiter opponitur charitati Dei; quia formaliter opponitur charitati erga se ipsum. Videatur N. Mastrius hic. quæst. 3.

I **T**Amquam quid certum supponendum est pro resolutione primæ partis, quod in appetitu sensitivo potest esse habitus genitus ex actibus ab ipso elicitis ex imperio voluntatis; quia experientia constat, appetitum sensitivum promptè, faciliter moveri ad obtemperandum voluntati, pro sequendo, vel fugiendo id, quod antea difficulter, ac tardè pro sequebatur, & fugiebat; & hoc ex assidua exercitatione imperata à voluntate erga aliquod objectum. Unde difficultas præsens non est, an sit in appetitu sensitivo capacitas, vel incapacitas ad suscipiendum habitum, in quantum iste est qualitas habilitans, & facilitans.

in-

clinando ad operationem; sed unice quæritur, an possit recipere habitum, qui sit proprie virtus?

2 Pro resolutione 2. partis, similiter notandum est, quod virtutes morales subjectantur *mediate* in anima, non vero *immediate*; & quæritur nunc, an immediate subjectentur in potentijs ipsius animæ, scilicet, in intellectu, & voluntate, ad hoc ut moderentur appetitus sensitivos, ne in prosecutione boni, & in fuga mali deficiant, & exdant? Circa quam difficultatem duplex est sententia; prima asserit, virtutes, quæ ad alterum non ordinantur, uti sunt temperantia, & fortitudo, non reperiri in voluntate, sed tantum in appetitu sensitivo: virtutes vero ad alterum, uti est iustitia, subjectari in voluntate. Sic Angelus Præceptor 1. 2æ. quest. 56. artic. 5. & 6. cum quo communis Thomistarum.

3 Secunda sententia per oppositum negat, ullam virtutem moralem posse subjectari in appetitu sensitivo, licet non neget, collocandos esse in tali appetitu habitus quosdam similes virtutibus; unde ex consequenti defendit, quod virtutes morales propriè tales subjec-

tantur iam in intellectu, v. g. prudentia: jam in voluntate, ut fortitudo, temperantia, & iustitia; sic N. Subt. Doct. in 3. dist. 33. quest. unic., ubi etiam Seraph. Doct. art. unic. quæst. 3. Eximius Doct. disp. 3. Sect. 7. num. 10. Hæc est sententia communior inter Scotist. & Jesuitas. Ut difficultatem clarius resolutionem, hoc per duplicem conclusionem faciam. Sit ergo.

Prima conclusio.

4 Licet in appetitu sensitivo sint aliqui habitus boni, non sunt tamen veræ, & propriæ virtutes. Utraque pars concluditur N. Subt. Doct. cit. quoad 1. constat ex ipso §. *ad quæst.*, ubi inquit: *potest concedi, quod si voluntas volens potest imperare appetitui sensitivo, vel moderando passionem ejus, vel imperando prosecutionem, & fugam, si sunt actus appetitus sensitivi, potest derelinquere ex imperijs rectis aliquem habitum in appetitu sensitivo, inclinantem ad hoc, ut appetitus sensitivus delectabiliter moveatur ad sensibilia ex imperio voluntatis; qui habitus derelictus, licet non sit propriè virtus, quia non habitus electivus, nec inclinans ad elec-*
tio-

nes: potest tamen concedi aliquando esse virtus; quia inclinat ad illa, quae sunt consona rationi rectae. Hæc Doct., in quibus habetur 1. pars conclusionis.

5 Prob. quoad 2., in qua est difficultas: appetitus sensitivus in se non potest tendere in bonum honestum qua tale, sed tantum delectabile: ergo nullam potest habere habitum, qui ex se tendat in bonum honestum qua tale; qui habitus nequit excedere sphaeram objecti, erga quod tendunt actus, à quibus gignitur habitus. Antec. constat; quia appetitus sensitivus non tendit in bonum, nisi ut propositum per cognitionem sensitivam: hæc autem non proponit bonum honestum qua tale, sed solum delectabile, aut commodum, ut de se patet. Nunc sic; sed si habitus appetitus sensitivi non tendunt in bonum honestum quatale, nequeunt esse vere, & in rigore virtuosus: ergo non sunt.

6 Respondent Thomistæ huic rationi, quod etsi appetitus sensitivus secundum se nequeat tendere in bonum honestum, tamē prout subest in homine rationi, & imperio voluntatis, potest participativè indirecte, & cōpletive tendere in tale bonum. Unde verum est, quod actus appetitus sensitivi non potest esse formaliter virtuosus, nisi in quantum

procedit ex motione voluntatis eligentis. Hi autem actus sic ordinantur: electio voluntatis præcedit, inchoat actum virtuosum: & actus appetitus exequens electionem est complementum, & effectus illius electionis. Ex quo sequitur, quod actus appetitus sensitivi, non secundum se, sed in quantum subjiunguntur rationi, & imperio voluntatis, sunt vere, & proprie virtuosus.

7 Sed contra: actus appetitus sensitivi, adhuc prout subest rationis imperio, non fertur, nec natus est tendere in objectum virtutis, qua objectum virtutis est: ergo nequit esse proprie virtuosus. Probant.: actus appetitus sensitivi, adhuc prout subest imperio rationis, non fertur in objectum alienum, sed in objectum proprium ipsius sub ea ratione, sub qua est ejus objectum; sed prout est objectum appetitus sensitivi nequit esse objectum virtutis proprie talis; cum huius objectum sit honestas; & objectum appetitus sensitivi delectabilitas, aut commoditas: ergo cum appetitus sensitivus, adhuc prout subest imperio rationis, nequeat ferri in objectum proprium, & specificativum virtutis, sequitur, quod ejus actus non sit proprie, & rigurose virtutes.

8 Quod ergo ad summum
Aaaa

minu sequitur ex responsione contrariorum est, quod actus appetitus sensitivi, ut subest rectæ rationi, & moderate elicitur sunt boni moraliter, & virtuosus secundum *quid*; quia consoni rationi rectæ; sed non sunt virtuosus propriè; nam isti debent habere honestatem, seu honestum objectum specificativum eorum sub ratione virtutis. Actus autem appetitus sensitivi non attingunt objectum quæ honestum, sed voluntas imperando eos secundum rectam rationem est quæ attingit honestatem, & propter ipsam imperat tales actus. unde honestas non derivatur in ipsos ex proprio objecto, sed ex honestate objectiva, in quam tendit voluntas per electionem.

9. Prob. 2. conclusio: virtus propriè sumpta est habitus electivus, juxta Philos. 6. Ethicor. cap. 6. ; sed appetitus sensitivus est sibi communis cum brutis: ergo per operationem existentem in appetitu sensitivo nequit homo laudabiliter, vel vituperabiliter operari: ergo nequè virtuosè. Nunc sic; sed si in appetitu sensitivo collocarentur virtutes verè, & propriæ, per operationem appetitus sensitivi laudabiliter, & vituperabiliter operaretur homo: ergo &c.

Secunda conclusio.

10 In voluntate, tanquam in subjecto, sunt virtutes morales, non solum quoad alterum tendunt, qualis est justitia; sed & quæ sunt ad se, ut fortitudo, & temperantia. Conclusio quoad 1. part. est communis, quoad 2. vero est contra Thomistas. Prob.: ideo fortitudo, & temperantia non haberent ut proprium subjectum voluntatem, quia habent pro objecto bonum naturale proprium ipsius voluntatis; & ad tale bonum non est ponenda in ipsa virtus, nec habitus; sed hæc ratio falsa est: ergo &c. Maior est fundamentum Thomistarum. Prob. min.: in quacunque potentia, in qua sunt actus virtuosus, erga ipsum proprium objectum est ponenda virtus, seu habitus virtutis; sed in voluntate erga bonum proprium sunt actus virtutis: ergo est ponenda virtus erga tale bonum. Maior constat; quia habitus necessario, seu naturaliter generatur ex repetitione actuum; unde supposita repetitione actuum virtuosorum, necesse est, habitum virtutis generari in ipsa potentia.

11 Prob. 2. conclusio: quæcumque potentia apta ha-
be-

bere difficultatem in elicientia suorum actuum erga bonum proprium, est capax habitus acquisiti per actus proprios; sed talis est voluntas erga actus fortitudinis, & temperantiæ: ergo &c. Maior est certa; prob. min.: voluntas non solum respicit, ut bonum proprium, bonum honestum; sed etiam bonum commodi; sed hoc ipso apta est habere difficultatem in elicientia actus virtuosus circa bonum proprium fortitudinis, & temperantiæ: ergo. Maior patet; quia non solum bonum honestum, sed etiam commodi, est bonum proprium hominis, & consequenter voluntatis. Prob. min.: bonum commodi reddit difficile prosecutionem boni honesti, ut experientia constat: ergo &c.

12 Prob. tandem conclusio: habitus virtuosus non tantum ponitur in potentia, ut per ipsum potentia recte agat, sed ut agat delectabiliter; sed hoc ipso ponendi sunt habitus virtuosus fortitudinis, & temperantiæ in voluntate: ergo. Antec. constat; quia potest quis recte agere sine habitu acquisito, ut patet in vitioso noviter ad bonum converso, qui recte agit, non tamen delectabiliter; quia non statim in primo actu corruptus est totus habitus vitiosus. Unde

requiritur habitus in ipso, ut delectabiliter agat. Prob. min.: voluntas patitur difficultatem, ut labores, & pericula amplectatur, & ut bona sensibilia, delectabiliaque appetat moderate, & delectabiliter: ergo eget habitibus virtuosis fortitudinis, & temperantiæ.

Solvuntur argumenta.

contra istas conclusiones.

13 Arguitur primo contra 1.: Philosophus 1. Ethic. cap. 10. agens de fortitudine, & temperantia, ait: *hæ namque virtutes partium earum esse videntur: quæ sunt rationis expertes*: ergo fortitudo, & temperantia sunt in appetitu sensitivo, juxta Philos. Resp. Philosophum solum velle, fortitudinem, & temperantiam esse illarum potentiarum, quæ sunt rationis expertes, cum versentur circa moderandas passiones talium potentiarum; non vero velle, nec dicere, quod prout sunt in talibus potentijs, sint veræ, & propriæ virtutes; cum prout sic non attingant objectum virtutis propriæ, scilicet, honestatem, ut constat ex dictis in 1. conclusionem.

14 Arguitur 2. : habitus virtutis ponendus est in illa potentia, in qua est difficultas erga suos actus ; sed difficultas actuum virtutum est in appetitu sensitivo, & non in voluntate : ergo in appetitu, & non in voluntate ponendi sunt habitus virtutum. Confirmatur hoc exēplo: homo equitās nō eget frēno, sed equus; quia equus, & nō homo, coercendus est ; cum resistat motui ordinato ; sed voluntas respectu appetitus sensitivi se habet ut equitans, & appetitus sensitivus ut equus : ergo in isto, & non in illa ponendus est habitus virtuosus.

15 Respondeo, negando min. ; quia difficultas non solum stat in appetitu sensitivo, sed etiam redundat in voluntatem ipsam ; nam motus appetitui in hārens difficilem reddit operationem voluntatis ; unde ad hoc, ut studeat mediocritati in actibus temperantiæ, non sufficit ipsas passionēs appetitus coercere, sed ipsa quoque voluntas in se indiget habitu ad faciliter, & delectabiliter operandum. A confirmat. nego paritatem, quia inordinatus motus equi non trahit equitem ad inordinatam operationem, nec impedit proprias ; ideoque non eget frēno ; at motus appetitus sensitivi trahunt voluntatem,

ad inordinatas operationes, & ne in illas erumpat, frāno, & novis viribus indiget, scilicet, habitu, ut hanc superet difficultatem, quam motus rebelles sensus ipsi voluntati ingerunt

16 Arguitur 3. : virtus moralis ponitur, ut moderativa passionum; sed passionēs non sunt in voluntate, sed solum in appetitu sensitivo : ergo solum in isto collocandę sunt virtutes morales. Confirmatur : in ea potentia, quæ maxime deviat à bono, debet poni virtus moralis ; sed appetitus sensitivus est huiusmodi : ergo &c. Resp. neg. min. ; quia etiam in voluntate, prout coniuncta sensitivo appetitui, sunt passionēs, quibus nata est condelectari, & contristari.

17 Deinde potest negari consequentia ; quia virtus non debet esse formaliter, & subjective, ubi est passio moderanda, sed potius in potentia moderante, hoc est, voluntate ; quia passionēs non sunt materia in qua vel ex qua respectu virtutum ; sed materia circa quam ; & se tenent ex parte objecti. Ad confirmationem eodem modo respondetur quod licet sensus deviet à bono, in ipso non est ponendus habitus per

per modum virtutis, proprie, & rigurose, sed sufficit, quod ponatur in voluntate, ad hoc ut retrahat appetitum sensitivum à suo bono delectabili, & commodo, & reducat in bonum honestum.

18 Arguitur 4. & potest esse replica: fortitudo, & temperantia sunt in irascibili, & concupiscibili; sed irascibilis, & concupiscibilis non sunt in voluntate, sed tantum in appetitu sensitivo: ergo &c. Confirmatur: in ea potentia ponenda est virtus moralis, ubi est vitium; quia opposita nata sunt fieri circa idem; sed vitium est in appetitu sensitivo, ut patet in primis motibus vitiosis sensualitatis: ergo &c. Resp. neg. min.; quia objectum irascibilis est offendens, & concupiscibilis conveniens, sive delectans, & voluntas concupiscit delectabilia, & fugit tristitia, & impediencia delectationem; unde in ipsa est sua irascibilis, & & concupiscibilis. Ad confirmationem nego absolute min.; quia vitium, prout habet rationem culpæ, non est proprie in appetitu sensitivo, sed solum quatenus subordinatur voluntati consentienti appetitui, & nolenti motus inordinatos reprimere.

19 Arguitur 5.: per nos in appetitu sensitivo reperiuntur habitus boni; sed hoc ipso sunt veræ virtutes: ergo. Prob. min.: ipsis convenit definitio veræ virtutis: ergo. Prob. antec.: *virtus est bona qualitas mentis, qua recte vivitur, & qua nemo male utitur*; sed habitus concupiscibilis in appetitu sensitivo, est, quo inclinatur ad appetendum cibum v. g. juxta regulam rationis: ergo &c. Resp. concess. mai., negando min. Ad cuius probat. nego antec., quia definitio vera virtutis est *habitus electivus circa mediocritatem consistens*, quæ definitio, ut dictum manet in probationibus conclusionis, nequit proprie, & vere convenire habitibus appetitus sensitivi; cum iste non sit electivus, sed solum prosecutivus illius, quod voluntas elegit.

20 Arguitur ultimo: dantur veræ, & propriæ virtutes morales, ut suppositum manet in 1. Quæst. huius; sed istæ non subjiciuntur in voluntate: ergo in appetitu sensitivo. Prob. min.: voluntas est ex se determinata ad bonum simpliciter; cum hoc sit objectum ejus: & quando esset indeterminata, sufficienter determinatur à iudicio rationis: vel se ipsam determinaret abique aliquo extrinse-

seco determinante, sicut est habitus; cum sit potentia libera: ergo nulla est necessitas ponendi in voluntate aliquem habitum ipsam determinantem ad suos actus: Hoc est precipuum fundamentum Thomistarum; sed in primis probat contra ipsos, quod etiam virtutes *ad aliud*, uti est iustitia, misericordia &c. nō deberent subiectari in voluntate; cum ipsa ex se, vel à iudicio, vel à sua libertate determinetur sufficienter sine habitu.

21 Resp. tamen negando min.: ad cuius probationem, nego omnes partes ipsius. Ratio falsitatis primæ est; quia licet voluntas ex se sit determinata ad bonum; cum tamen hoc aliud sit honestum, aliud utile, & aliud delectabile, hinc est, quod ex se non est determinata ad bonum honestum, quamvis ex se possit se determinare; sed ad hoc potest pati aliquas difficultates, propter quas vincendas eget virtutibus moralibus. Ratio falsitatis 2. partis constat ex his, quæ à Noltrati-
bus abundè docentur in Animasticis contra Thomistas, scilicet, quod voluntas non determinatur ab ultimo iudicio practico intellectus. Unde probatio Thomistarum quoad hanc partem fundatur in supposito falso.

22 Falsitas tertiæ probationis sic ostenditur: certum ergo est, quod voluntas, qua libera est, se ipsam determinat; & quamvis sit indifferens ad prosecutionem, & non prosecutioni boni, ita ut possit utrumque divisim eligere sine habitu, non tamen æque faciliter, & delectabiliter, ac cum habitu. Deinde quæro à Thomistis: cur in appetitu sensitivo ponunt habitum virtuosum fortitudinis, & temperantiæ; quia appetitus sensitivus est ex se necessario determinatus, tam passivè, quam active ad bonum apprehensum per sensum; ita ut non possit in aliud, nisi in tali bono sic per sensum apprehensum? Respondeant, & facilius respondebimus; quod quia voluntas libera est, & indifferens ad bonum honestum, utile, & delectabile eget virtutibus moralibus in se, ut se, ipsumque appetitum sensitivum delectabiliter, & faciliter moveat in bonum honestum. Hæc res multum habet de Animastica.

QUÆST. IV.

An virtutes Morales sint per se in- fussæ?

I Notanter ponitur in titulo quæstionis, *ly per se*; qua quod virtutes morales possint alicui per accidens infundi à Deo, extra dubium est. Hoc enim pacto dicunt Theologi, omnes habitus scientiales, omnesque virtutes Christo Domino, ac etiam primo parenti in statu innocentiae fuisse infusas. Unde difficultas est de virtutibus per se infusis: hoc est, an ita virtutes morales peccant primo ita infundi à Deo, ut à nulla causa creata possint produci per actus, & exercitationes nostras?

2 Circa quam difficultatem duplex est sententia. Prima Thomistarum asserentium, præter virtutes morales acquisitas, admittendas esse virtutes morales per se infusas ordinis supernaturalis essentialiter diversas ab acquisitis pure mora-

libus. Sic, ut dixi, communis Thomistarum, & hanc sententiam aliqui ita certam tenent, ut contrariam iudicent erroneam, contra definitionem Ecclesiæ, aut, ad minus, temerariam; sed qua ratione sic censurent? postea videbimus. Secunda sententia negat huiusmodi virtutes morales per se infusas, essentialiterque distinctas à moralibus acquisitis. Sic Subt. Doct. in 3. dist. 36. §. *quod si dicatur*, sub num. 28. Et cum eo omnes Scotistæ, plures ex Antiquis, & quamplures Nominales. Cum quibusque sit

Nostra conclusio.

3 Præter habitus acquisitos virtutum moralium non dantur virtutes morales per se infusæ. Prob. 1. conclusio tum ex Script., tum ex Concil. Trid. ut videant contrarij, quam immetito nostram conclusionem censurent. Sac. Scriptura per sæpe nos hortatur, ut apponamus laborem pro acquisitione virtutum moralium; sed hæc exhortatio frustranea esset, si tales virtutes essent per se infusæ: ergo non sunt. Maior probatur: tum ex illo Proverb., 6. cap. 16. ubi nobis præcipitur
pos-

posside sapientiam, & acquire prudentiam. Et Sapientia 8. si iustitiam quis diligit, labores huius magnas habent virtutes; sobrietatem enim, & prudentiam docet, ergo ex Sac. Scriptura tenemur acquirere virtutes morales infusas.

4 Confirmatur ex Conc. Trid. tum Sess. 6. ubi agens de justificatione impij nullam prorsus facit mentionem de virtutibus moralibus per se infusis, sed tantum de sola fide, spe, & charitate, vel gratia iustificante. Et Sess. 3. Canon. 1. definiens, Adam in terrestri Paradyso per transgressionem præcepti solum amisisse sanctitatem, & iustitiam, in qua constitutus fuerat; postea canon. ultimo definit, parvulis per baptismum solum remitti per gratiam reatum originalis culpæ; nihilque de virtutibus moralibus infusis in eorum justificatione, dicit; sed hoc non prætermitteret, si virtutes morales essent per se infusæ: ergo non sunt.

5 Prob. 2. conclusio ratione: nulla est necessitas ponendi virtutes morales infusas: ergo non dantur, regulariter loquendo. Consequentia constat; quia non sunt multiplicanda en-

tia sine necessitate. Prob. ant: si aliqua esset necessitas talium virtutum infusarum, vel proveniret ex excellentia objecti; aut ex excellentia actuum talium virtutum, vel excellentia finis supernaturalis, respectu cuius virtutes morales perficiunt hominem, & sunt media ad ipsius affecutionem; sed ex nullo ex his capitibus sunt necessariae virtutes morales per se infusæ: ergo &c. Prob. min. in primis non sunt necessariae tales virtutes infusæ, nec ex excellentia objecti, nec actuum; quia tam objectum, quam actus, ut sunt eliciti ex inclinatione ipsarum virtutum, sunt quid naturales; unde in statu puræ nature posset homo elicere actus perfectissimos virtutum naturalium; sed alias nec sunt necessarie propter excellentiam, finis ultimis; nec quia sunt media in ordine ad ipsum: ergo &c.

6 Prob. hæc min. virtutes morales, & earum actus sufficienter diriguntur in ordine ad finem supernaturalem per fidem etiam supernaturalem associatam prudentia, & per charitatem: ergo ob hoc non est necesse, quod tales virtutes sint per se infusæ. Prob. antec.: charitas per se immediate attingit Deum summum bonum, & ul-

timam

num finem supernaturalem creaturæ, & etiam inclinatur in opera aliarum virtutum, ut Deo grata; & ut media ad ipsum consequendum; ita ut talia opera si non sint ex inclinatione charitatis, & relata in ipsum per eam, vel habitualiter, vel virtualiter in communiori sententia, non sint meritoria de condigno: ergo virtutes morales, & earum &c.

Scripturæ, Conciliorum, aut S. S. P. P. concludit necessitatem virtutum moralium per se infusarum: ergo. Min. quoad 1. partem constat ex dictis in probatione secunda nostræ conclusionis. Quoad alias vero partes constat partim ex 1. probatione, & constabit amplius ex solutione argumentorum.

Solvuntur argumenta.

7. Prob. 3. conclusio ad hominem contra Thomistas: Thomistæ, ut vidimus quæst. antec., ponunt virtutes morales, quæ sunt ad se, ut temperantiam, & fortitudinem in appetitu sensitivo; sed hoc ipso tales virtutes non possunt esse per se infusæ: ergo non sunt. Prob. min.: appetitus sensitivus nequit esse subjectum habituum supernaturalium, quales essent virtutes per se infusæ; quia appetitus sensitivus est materialis: ergo in ipso non possunt poni virtutes morales, quæ sunt ad se, per se infusæ.

8. Prob. tandem conclusio quasi negative: non sunt admittendæ virtutes morales per se infusæ, nisi earum necessitatem concludat vel ratio, vel autoritas Sac. Scripturæ, aut Conciliorum, aut S. S. P. P.; sed nec ratio, nec autoritas Sac.

9. Arguitur 1. ex varijs testimonijs Sac. Scripturæ, in quibus communiter docetur, virtutes morales esse à Deo, donaque ipsius, sicut & ipsarum actus; sed hoc ipso sunt per se infusæ: ergo sunt. Maior constat, tum ex illo Psalm. 93.: *qui docet hominem scientiam*. Tum ex illo Sapientiæ 7.: *vennerunt mihi omnia bona pariter cum illa*. Et Sapient. 8. *sobrietatem, & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem, id est, fortitudinem: cognovi quod nemo possit esse continens, nisi tu dederis*. Et in Canonica Jacobi cap. 1.: *qui indiget sapientia, posculet à Deo*. Et tandem ad Galatas cap. 4.: *qui tribuit vobis spiritum, & operatur virtutes in vobis*: ergo juxta Sac. Script. virtutes morales sunt dona Dei; & consequen-

ter sunt per se infusæ.

10 Respondeo negando min. argumenti; quia hæc, & similia loca Sac. Scripturæ, & etiam authoritates S. S. P. P. solum intendunt, quod virtutes morales, ut conducunt in vitam æternam, dici possunt dona Dei, sicut & ipsarum actus in vitam æternam conducentes; quia ipsæ virtutes, ut sic conducentes, non acquiruntur, nisi per actus elicitos adjutorio gratiæ actualis, Deo gratuito excitante, & præveniente, atque adjuvante; nec & virtutes jam acquisitæ quidquam valent in vitam æternam sine dono prædicto gratiæ actualis; sed ex hoc minime infertur, quod talia dona sint per se infusa per modum habitus. Ponamus enim, quod quis habeat habitum charitatis infusum, & solum habeat habitum acquisitum temperantiæ, & quod eliciat actum temperantiæ ex imperio charitatis, eo quod proponatur per fidem, talem actum placere Deo; talis actus utique conducit ad vitam æternam; sed hoc habet ex habitu charitatis, non præcise ex habitu temperantiæ.

11 Deinde: ex eo, quod scientia, sapientia, so-

brietas, prudentia, justitia, virtus, seu fortitudo sint, & dicantur dona Dei, non recte infertur, quod præcise qua virtutes, sint per se infusæ. Quod constat, tum ex illo Jacobi 1.: *omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum*; quod generaliter intelligitur etiam de donis naturalibus. Tum quia donum est Dei omne, quod confert ex gratia particulari; sic pluvia v. g. concessa pro orationes Fidelium, donum Dei dicitur, & est ex gratia particulari collatum; & tamen illa pluvia non dicitur supernaturalis in substantia: ergo quia non omne donum Dei est supernaturale quoad substantiam, nec virtus per se infusa.

12 Arguitur 2. in Clementina unic. *de summa Trinitate* recepta à Clemente V. & toto Concil. Viennensi; approbata fuit sententia asserens, quod Parvulis in baptismo non solum remittitur culpa, sed & gratia, & virtutes infundantur: ergo quia censuit ut probabiliorem sententiam asserentem, virtutes morales infundi. Respondeo concess. antec. negando consequ. Clementina ergo illa solum de-

terminat, ut probabiliorem sententiam asserentem, aliquas virtutes infundi parvulis in baptismo, contra oppositam asserentem, nullas infundi; non vero determinat, quæ, vel quot infundantur. Unde ad salvandam, ut probabiliorem, præfatam sententiam sufficit, quod infundantur Theologica, de quibus solis Concilium locutum fuit.

13. Replicabis tamen, Concil. Vienn. locutum fuit de illis virtutibus, de quibus Concil. Lateran. sub Innoc. III. cap. *maiores de baptismo* erat controversia; sed controversia tempore Innoc. III. erat non solum de virtutibus moralibus, sed etiam de Theologicis: ergo &c. Prob. min.: ex verbis ipsius Innocent. ubi ait: *illud vero, quod opposites inducunt, fidem, aut charitatem, aliasque virtutes parvulis, ut pote non consentientibus non infundi, à plerisque non conceditur absolute; cum propter hoc inter D. D. Theologos questio referatur; sed ly per alias virtutes debent intelligi virtutes morales; cum præter fidem, & charitatem, ex theologicis non sit nisi spes: ergo &c.*

14. Respondeo, neg.

min.; nam tempore Innocentij erat controversia de infusione gratiæ, fidei, & charitatis. Negabant quidam heretici (quod postea renovarunt Anabaptistæ) Parvulis infundi per baptismum, gratiam sanctificantem quoad habitum, fidem, & charitatem & hoc de omni habitu negabant. Unde bene referens eorum opinionem, ait Innocentius in numero plurali, *aliasque virtutes*; quia negantes virtutes theologicas infundi, ex consequenti negabant, & virtutes morales infundi. Sed non quia hoc ultimum negabant, hæretici erant; cum circa hoc sint opiniones probales adhuc inter ipsosmet Theologos. Quare tam Lateranense, quam Vienn. abstrahunt ab hac difficultate: an scilicet, virtutes morales per se infundantur Parvulis in baptismo? Et solum determinat, quod ipsis ultra remissionem culpæ, dentur virtutes theologica, fides, spes, & charitas, & hoc ut probabilius, nihil curando de virtutibus moralibus; cum quo etiam conformatur Concilium Trident. cit. pro nostra conclus. num. 4. huius.

15. Replicabis adhuc: Catechismus Romanus post definitionem Concilij Vienn. part. 2. cap. 2. §. I., numerans

effectus baptismi sic ait: *huic additur nobilissimus omnium virtutum committatus, quæ cum gratia divinitus infunduntur*; sed inter committatum omnium virtutum ingrediuntur virtutes morales: ergo. Resp. 1. quod in Cathedris non solum ponuntur, quæ sunt de fide, sed cum his solent proponi consilio nonnulla, quæ sunt merè probabilia. Resp. 2. quod per *nobilissimum committatum virtutum* exprimitur committatus virtutum theologiarum, qui sine dubio est nobilissimus, & excellentissimus, excedens committatum virtutum moralium.

16 Arguitur 3. virtutes morales habent perficere hominem in ordine naturali, prout natus est operari secundum rationem naturalem: & in ordine supernaturali, prout elevatum ad ipsum per gratiam; sed virtutes morales acquisite nequeunt perficere hominem prout elevatum ad ordinem supernaturalem: ergo quia ultra virtutes acquisite perficientes hominem secundum esse naturale, requiruntur aliæ infusæ perficientes hominem elevatum ad ordinem supernaturalem. Prob. min.; virtus acquisita temperantiæ v. g. non tendit in honestatem temperantiæ prout

hæc conducit ad vitam æternam: ergo ut sit virtus temperantiæ sic conducens in vitam æternam, ultra temperantiam acquisitam est necesse ponere aliam temperantiam infusam.

17 Respondeo, omnia mai. disting. min.; sed virtutes morales acquisite *per se precise* non possunt perficere hominem, ut elevatum ad ordinem supernaturalem, conc. min.: virtutes morales *associate auxilio supernaturali gratiæ*, & per illud elevatæ, atque directæ per fidem, & ut subsunt imperio charitatis imperantis actus ipsarum, non possunt &c., nego min., & consequ.; eadem distinct., disting. autec. probationis; & negatur consequ. In virtutibus moralibus perficientibus hominem in ordine ad finem supernaturalem reperitur proportio cum charitate, quam proportionem habent per ipsam honestatem propriam singularum virtutum ratione conformitatis cum recta ratione.

18 Unde hæc honestas elevata per auxilium supernaturale gratiæ, & directæ à fide supernaturali, & imperata à charitate, quia placet Deo, elevariet hominem in finem supernaturalem, & in vitam æternam; quod ut clarius fiat, supponamus,

mus, quod Deus de potentia absoluta infunderet alicui virtutes theologicas, & non morales; hic homo in tali casu posset elicere actus virtutum rationalium, hoc est, temperaté vivere, jus suum unicuique servare &c. ob honestatem talium actuum, & quia Deo placentes, & grati; sed tales actus sic elicti auxilio gratiæ actualis, directi dictamine fidei, & imperari à charitate conducirerent ad vitam æternam; quia nihil ipsis deficeret, & meritorij forent: ergo quia ut actus virtutum moralium acquisitum conducant in vitam æternam, eleventque hominem ad ordinem supernaturalem, non egeat virtute morali infusa, sed sufficit, ut sint elicti ex gratia actuali, dictamine fidei, & imperio charitatis.

19 Arguitur 4.: homo in ordine supernaturali elevatus debet esse non minus perfectus in operando, quam est in ordine naturæ; alias gratia deficeret in necessarijs; sed homo in ordine naturali est perfectus in operando in ordine ad media per virtutes morales acquisitas: ergo in ordine supernaturali debet esse perfectus, necdum per virtutes theologicas in ordine ad finem, sed etiam in ordine ad media per virtutes morales infusas, & su-

pernaturales. Respondeo concess. præmissis, negando consequ. quæ non infertur ex præmissis; quæ enim sequitur, est: ergo homo in ordine supernaturali constitutus debet perfici, non solum in ordine ad finem ultimum, sed etiam in ordine ad media.

20 Quod verò hæc perfectio in ordine ad media necessario debeat fieri per virtutes morales infusas, non sequitur ex præmissis; quia supposita naturali perfectione completa hominis in ordine ad finem naturalem per potentias, & virtutes ordinis naturalis, homo sufficienter, & complete perficitur in ordine ad finem ultimum supernaturalem, & ad media in Adultis necessaria per virtutes theologicas infusas, & per adjutoria gratiæ actualis supernaturalis, quibus elevantur potentiæ intellectuales, & virtutes ordinis naturalis, ut possint in statu elevationis talia media pertingere necessaria ad finem ultimum supernaturalem, ad quæ erant insufficientes in statu pure naturali, & sine prædicta elevatione.

21 Arguitur 5.: ideo ponimus virtutes theologicas infusas; quia sine ipsis actus naturales fidei, spei, & charita-

tis

tis essent improporionati præmio supernaturali gratiæ, & gloriæ; sed eadem improporion reperiatur in actibus virtutum moralium, sine habitu virtutis moralis infusio: ergo dantur virtutes morales per se infusæ. Resp. primò ommittendo mai. ; quia si Deus vellet per solum auxilium gratiæ actualis sine ullo habitu theologico, sufficienter possunt actus eorum virtutum proportionari cum præmio supernaturali. Quapropter, ut diximus in suis proprijs locis, potius ex locis Sac. Scripturæ, Sacrorumque Conciliorum, quam ratione naturali convicti, admittimus virtutes theologicas infusæ.

22 Respondeo 2., quod est magna disparitas inter virtutes theologicas, & morales; quia illæ immediate versantur circa Deum, quem habent pro objecto suo, & quidem supernaturali in ordine gratiæ, & gloriæ, circa quod oportet conformiter operari, quantum licet pro statu isto. Deinde virtutes theologicæ cum suis actibus sunt media immediata, & proxima ad finem supernaturalem consequendum. Quare congruum est, ut & ipse sint supernaturales, & infusæ, ut possint dare potentijs operari simpliciter supernaturaliter. Quæ omnia non habentur

in virtutibus moralibus per se, & sic non est pariformiter discurrendum de illis, ac de illis.

23 Arguitur ultimo: si virtutes morales per se infusæ non darentur, parvuli in Patria non haberent virtutes morales; sed hoc nequit dici: ergo. Maior constat; quia non habent in Patria, nisi virtutes, quas habuerunt in via; & in via non habuerunt virtutes acquisite. Responderi potest 1. cum Doct. cit., negando min.; quia prædictæ virtutes non sunt necessariae Parvulis in Patria, sed sufficit, quod bene disponantur per charitatem perfectissimam circa omnia appetibilia: sicut non est necesse, quod habeant scientiam omnium rerum in genere proprio, sed sufficit, quod eam habeant perfectam in verbo.

24 Respondeo 2. negando mai. cum ejus probatione; quia si tales virtutes morales videntur necessariae Parvulis in Patria, quia pertinent ad aliquam perfectionem comprehensoris; potest dici, vel quod infundantur Parvulis in instanti beatitudinis; vel quod illas acquirant per actus suos frequentatos in Patria; sicut enim non apparet ratio, quare non poterunt addiscere aliqua sci-

scibilia in genere proprio, quæ primitus non noverunt; ita non apparet ratio, quare non poterunt ex bonis electionibus circa appetibilia ad finem, non tantum ut sunt volenda propter Deum in se, sed ut volenda in quantum commoda sibi, acquirere unum sibi habitum inclinantem ad electionem talium appetibilium sub propria ratione, & consequenter acquirere virtutes morales.

QUÆST. V.

Quomodo virtutes morales sint connexæ tam inter se, quàm cum theologicis: & etiam cum prudentia?

I Virtutes morales esse inter se aliquomodo connexas, supponit titulus quæstionis quoad 1. part.; & merito; quia qui virtuosè operatur, debet operari *discretè*, quod habetur per prudentiam: *rectè* quod convenit iustitiæ: *fortiter*, quod tribuitur fortitudini: & *tempe-*

ratè, seu *moderatè*, quod adscribitur temperantiæ. Unde cum hi modi operandi regulariter repariantur in quolibet actu virtuoso, hinc videtur quod quilibet actus debet participare rationes quatuor virtutum. Difficultas præsens est, quanta debeat esse hæc connexio virtutum moralium tam inter se ad invicem, quam cum virtutibus theologicis: & ultra, cum virtute intellectuali prudentiæ; an scilicet, virtutes morales appetitivæ sint ita connexæ cum prudentia virtute intellectuali, ut sine ista illæ esse non possint, nec ista sine illis? Omnes hæc difficultates sunt resolvendæ in præsentī per varias conclusiones. Sed ante resolutionem

2. Nota 1., nonnullas virtutes esse communes omni generi hominum, ac conditioni, ut rectè vivant secundum rectam rationem. Tales sunt quatuor virtutes morales; prudentia, fortitudo, iustitia, & temperantia. Aliæ verò sunt, quæ sunt peculiariæ alicui statui, ac conditioni hominum, ut sunt virtutes peculiariæ Religiosorum, scilicet, castitas, paupertas, & obedientia: & virtutes Principum, ut liberalitas, magnificentia, iustitia vindicativa &c. Præsens quæstio non est de virtutibus posterioris generis; quia qui ha-

bet

bet aliquam virtutem moralem, non propterea debet habere peculiare virtutes Religiosi, aut Principis; sed de virtutibus convenientibus omni statui hominum.

3. Nota 2., quod in triplici gradu possunt considerari virtutes morales: primò in gradu continentiae, qui ab aliquibus vocatur *incipientium*, & est, cum adhuc sunt perturbationes animae vehementes, illis tamen resistimus, licet cum magna difficultate. Secundo possunt considerari in gradu temperantiae, hoc est, *proficientium*, & est, cum passiones paulo sunt mitiores, imò ferè sedatae; quemque gradum obtinent, qui in mundo censentur virtute praediti. Tertio tandem possunt considerari in gradu heroico, & est, cum jam passiones ita sunt cohibitae, & refrenatae, ut raro, aut vix repugnent rationi, & hic vocatur status perfectorum. His notatis.

4. Controversia praesens non est de virtute primo, vel ultimo modo considerata; quia certum est, quod cum virtute aliqua in gradu imperfecto non sunt necessario connexae reliquae virtutes; multi enim se exercent in materia quarundam virtutum, &

non aliarum: sicque aliquos sibi habitus comparant sine alijs; nec est de virtute in gradu summo, & heroico possibili haberi (si possibilis est in hac vita, de quo duqitant A. A.); nam admissa virtute in hoc gradu, requirit societatem aliarum; nam cum in eo gradu postulent omnem excellentiam, quam in suo genere habere potest: & omnes virtutes mutuum sibi praesent auxilium, & aliae alijs perfectionem adjungant, hinc est, ut virtutes in tali gradu sibi invicem cohaereant. Unde controversia solum manet de virtutibus moralibus habitualibus secundo modo consideratis. Sed.

5. Nota ultimo, quod virtus potest considerari vel secundum intrinsecam perfectionem desumptam ex suo proprio objecto specificativo; vel secundum perfectionem extrinsecam, aut accidentalem, quatenus in consortio aliarum virtutum integrat perfectionem hominis, qui omnibus roboratus virtutibus sentit leviora impedimenta ad eliciendos actus singularum: & sic efficacius, & expeditius eos exercet. Sit exemplum: sit mulier perfecte casta, sed non fortis, & nec iusta, nec liberalis, sed avara, & difficilius conservaret castitatem, ac si esset fortis.

fortis, iusta, liberalis, & reliquis ornata virtutibus. Non quærimus de virtutibus secundum hanc extrinsecam perfectionem in ordine ad hominem integrè perficiendum, & bonum, ac virtuosum simpliciter constituendum; sed agimus de virtutibus in statu perfectò secundum intrinsecam perfectionem desumptam ex proprio objecto. His notatis, præsentem difficultatem per varias conclusiones resolvam. Sit ergo.

Prima conclusio.

6 Virtutes morales non sunt connexæ necessariò, adhuc in statu perfectò, cum virtutibus theologicis. Est satis communis cum N. Doct. in 3. dist. 36. §. de 3. articulo. Prob. primo ex Conc. Trid. Sess. 6. ubi ait, quod homo in justificatione accipiat fidem, spem, & charitatem; sed in justificatione non acquirit virtutes morales, nec ipsi infunduntur, ut probatum manet quæst. antec.: ergo quia istæ non sunt connexæ cum illis. Min. quoad 1. part. constat; tum, quia Concilium non facit mentionem de moralibus. Tum, quia justificatus non facit maiorem facilitatem ad operandum mo-

raliter, supposito, quod ante justificationem nullos habuerit habitus virtutum moralium: ergo nullum est signum, quod cum virtutibus theologicis infusis in justificatione sint connexæ morales.

7 Prob. 2. conclusio ex damnatione propositionis Bajanae, quæ dicebat: *omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia*: Ex qua damnatione sequitur, quod juxta mentem Ecclesiæ, aliqua opera infidelium sunt bona, & non mala, & consequenter verè virtutes, licet non prout oportet ad salutem; sed infideles non habent virtutes theologicas: ergo possunt haberi virtutes morales sine Theologicis. Confirmatur ex August. Serm. de *patientia*, & refertur dist. 3. de *pœnitentia*. can. *si quis*, ubi concedit, quod hereticus, aut schismaticus potest habere patientiam laudabilem, quin habeat charitatem, sed patientia est virtus moralis: ergo potest esse sine theologica charitatis.

8 Prob. tandem conclusio ratione: possunt dari plures, ac plures actus virtutis moralis, v. g. temperantiæ, sine ulla virtute theologica; sed per

tales actus acquireretur habitus perfectus virtutis moralis temperantiae; cum habitus generetur ex repetitione actuum: ergo potest dari habitus virtutis moralis perfectus sine virtutibus theologicis. Prob. mai.: potest dari aliquis actus virtutis moralis temperantiae, qui tendat in eius objectum, cum debitis circumstantiis per se requisitis ad bonitatem talis actus, quin operans habeat virtutes theologicas; alias omnia opera infidelium essent peccata, contra dicta; sed si potest dari aliquis actus virtutis sic circumstantionatus, sine virtutibus theologicis, possunt & repeti alij plures; cum non sit maior ratio uno, quam de alio: ergo &c.

9 Dices 1. contra istam conclusionem: virtus moralis non potest exerceri laudabiliter sine fide; sed fides est virtus theologica: ergo virtutes morales, ad minus, non possunt esse sine fide theologica. Maior constat ex illo ad Roman. 14. *omne enim, quod non est ex fide peccatum est.* Confirmatur ex Mag. Par. Aug. Lib. 4. contra Julianum cap. 3. ubi alijque in locis docet, virtutes infidelium nullas esse veras virtutes: imò iniatas, & superbas, esse virtutes; & ideo non virtutes, sed

vitia esse iudicanda, si non propter aliud expetantur, sed referantur ad se ipsas: ergo iuxta Magnum Par. August. virtutes morales in se nullae sunt, nisi ulterius ordinentur per connexionem cum virtutibus theologicis.

10 Resp. 1. ad argumentum, neg. mai., ad cuius probationem dico, quod iuxta communem P. P. & expositorum, ly. *Quod non est ex fide*, intelligendum est, pro illo, quod est contra dictamen conscientiae; unde ly. *non* nō sumitur mere negative, sed etiam contrariē. Resp. 2. disting. mai.: virtus moralis non potest exerceri laudabiliter sine fide prout oportet, & proxime conducit ad vitam aeternam, conc. mai.: non potest laudabiliter exerceri *in genere moris*, nego mai. Unde etiam opera infidelium, ut diximus, si honesto fine, & objecto bono circumstantionentur, sunt suo modo bona, & honesta. Ex quo.

11 Respondeo ad confirm., quod quamvis Mag. Par. August. alijque S. S. P. P. aegant, virtutes sine charitate esse veras virtutes; solum intendunt, quod sunt virtutes instructuose, & steriles non conducentes ad vitam eternam, qua ratione Apost.

1. ad Corinth. cap. 13. etiam dicit: opera bona sine charitate nihil prodesse, imo nec ipsam fidem. Nec virtutes secundum se possunt esse inflatæ, & superbæ; nam quæ superbia potest esse in eo, qui se humiliat, & temperatè vivit, eo, quod putet, id honestum, & decens esse? Possunt certe dici superbæ, & inflatæ occasionaliter, in quantum qui sic præcisè operatur potest superbire, ac vanagloriari, ut plerumque fecerunt Philosophi Gentiles.

Secunda conclusio.

12. Virtutes morales adhuc in statu perfectio non sunt inter se necessario connexæ. Hæc conclusio est contra communem Thomistarum, & Jesuit. Est ramen N. Subt. Doct. in 3. dist. 36. sub num. 8. ubi ait: *virtutes morales, nec secundum genera, quæ communiter assignantur, iustitia, fortitudo, & temperantia; nec secundum illa generaliora, quæ prius assignavi, sunt necessario connexæ; quia una virtus est aliqua perfectio hominis, sed non totalis; iufficeret enim tunc una virtus moralis &c.* Hæc Subt. Doct., in quibus habetur & ratio probatiya conclusionis, Sed

13. Prob. 1. conclusio author: S. S. P. P.: Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos, referens opinionem Philosophorum, qui censabant, virtutes ita connexas esse, ut non possit haberi una sine alijs, respondet: *ignoras, hanc esse Philosophorum sententiam? Sed non Apostolorum. Neque enim mihi cura est, quid Aristoteles, sed quid Paulus doceat.* Magnus Par. Aug. Epist. 29. directæ ad Hieron. ait: *non enim & ista divina sententia est, quæ dicitur: qui unam virtutem habuerit, omnes habet: sed hominibus hoc visum est, multum quidem ingeniosis, studiosis, sed tamen hominibus, qui falli possunt.*

14. Et paulo post prosequitur idem Sanctus Doct. „ Unde pudicitia conjugalit in „ viris, sceminisque religiosis, cū „ proculdubio virtus sit, non „ enim nihil, aut vitium, non „ tamen secum omnes habet virtutes. Et postea subiungit: *sic potest dici habere aliam, & aliam non habere aliam magis, aliam minus habere virtutem.* Et concludit; *in ipso uno homine, quod maiorem habuit pudicitiam, quam patientiam, & maiorem hodie, quam heri: & adhuc non habeat continentiam, & habeat non parvam misericordiam: ergo juxta hos S. S. P. P. virtutes non sunt necessario inter se connexæ.*

15. Prob. 2. conclusio ratione deducta ex Subi. Doct.: possunt haberi actus veri, & perfecti unius virtutis moralis, v. g. iustitiæ, absque actibus aliarum: ergo potest acquiri habitus iustitiæ, & ex repetitione actus talis virtutis perfici talis habitus, sine acquisitione habitus temperantiæ. Antec. constat; nam potest quis velle reddere unicuique, quod suum est; quamvis immoderate vivat erga potum, & cibum; imo potest odire retentionem alieni ex motivo honestatis iustitiæ, & intemperate vivere erga voluptates cibi, & potus, erga vanerea, & honores ergo possunt haberi actus veri, & perfecti unius virtutis moralis ex motivo honestatis: alis virtutis, quin habeantur actus aliarum virtutum. Prob. 1. conseq.: habitus virtutum acquiruntur per actus proprios circa objecta cuiuslibet virtutis: ergo per actus versantes circa honestatem iustitiæ non acquiritur habitus circa honestatem temperantiæ.

16. Confirmatur 1. hæc ratio; duæ virtutes specie differentes sub eodem genere, v. g. castitas conjugalitatis, & virginitas, debent magis connecti, quam duæ virtutes diversorum generum, ut iustitia & temperantia; sed virtutes sola specie differentes

non sic connectuntur; quinimo una potest acquiri sine alia in gradu intenso; nam Beata Anna v. g. fuit castissima, & non fuit virgo: ergo nec virtutes morales diversorum generum sunt ita connectæ, ut &c. Confirmatur 2. ex maiori inclinatione, & facilitate, quam experimur ad unam præ alia virtute, v. g. ad iustitiam præ temperantia; ad humilitatem præ castitate: ergo quia hæc virtutes non sunt connectæ.

17. Prob. 3. conclusio si virtutes morales essent necessario inter se connectæ, quilibet virtus esset alij ratio essendi virtutem; sed hoc est falsum: ergo &c. Prob. mai.: si habitus temperantiæ non est virtus, nisi quia eam concomitatur fortitudo, fortitudo in quantum concomitans temperantiam est habitui temperantiæ ratio essendi virtutem, & e converso: temperantia ut concomitans fortitudinem erit fortitudini ratio essendi virtutem: ergo quilibet erit alteri ratio essendi virtutem.

18. Confirmatur: unus actus unius virtutis esset tunc ratio, cur omnes aliæ essent virtutes; sed hoc nequit dici: ergo &c. Prob. mai.: ponamus, quod

quod quis habeat fortitudinem, & temperantiam ut octo, qui est gradus, qui requiritur ad esse virtutis perfectæ: & quod solum habeat temperantiam ut septem; hic, juxta contrarios, non habebit virtutes justitiæ, & fortitudinis in gradu perfecto, quia in tali gradu non habet temperantiam. Hoc supposito, eliciat iste homo actum temperantiæ ut unum, quo augeatur temperantia ut octo: tunc per talem actum virtutes justitiæ, & fortitudinis incipient esse virtutes in statu perfecto: ergo tunc actus unius virtutis generabit omnes virtutes morales in esse virtutis perfectæ, quod est inconveniens.

Solvuntur argumenta
contra istam conclu-
sionem.

19 Arguitur 1. ex varijs authorit. S. S. P. P.: primò ex Div. Ambros. lib. 5. in Lucam cap. de Serm. Jesu ubi ait: *connexæ igitur sunt, & concatenatæ virtutes, ut qui unam habeat, plures habere videatur.* Div. Bernard. lib. 1. de consideratione cap. 8. *esse suavissimum quemdam conceptum, complexumque*

virtutum, atque alteram pèdere ab altera: Div. Hieronymus in cap. 16. Isaia, cõparat hominẽ virtuosũ Cytharæ, cui, si una virtutum corda defuerit, non poterit melos dulce resonare: ergo juxta S. S. P. P. virtutes morales sunt inter se connexæ. Respondent aliqui, quod S. S. P. P. loquuntur non ex mente propria, sed Philosophorum, ut jam diximus in probatione prima conclusionis adducta ex Div. Hieronymo, & August.

20 Resp. 2. quod dum ita loquuntur de virtutibus S. S. P. P., loquuntur de ipsis, ut natæ sunt fructificare in vitam æternam, seu ut inclinant in actus meritorios; nam prout sic debent esse inter se connexæ, & cum charitate; nam qui est temperans v. g., si tamen injustus fuerit, aut avarus, actus temperantiæ istius non fructificabit in vitam æternam; quia talis virtus non connectitur cum charitate. Hæc exposito, & explicatio deducitur ex Div. Gregorio lib. 22. Moralium, quem contra nos obijciunt contrarij. Ait enim: hoc sciendum est; quia quisquis virtute aliqua polleat, creditur, tunc veraciter pollet, cum vitij ex alia parte non

non subiacet. Hoc idem docet Div. Aug. Epist. 29. super illud Jacobi in sua canonica cap. 2. *quicumque enim totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Non autem loquuntur P. P. de virtutibus secundum suam propriam, & specificam perfectionem.

21. Arguitur 2.: non est perfecta virtus, quæ potest faciliter deviare a rectitudine circa suum objectum; sed una virtus sine aliis potest sic faciliter deviare: ergo una virtus sine alia non est perfecta virtus. Maior est Div. Augustini in Sermon. de operibus misericordiæ, ubi sic ait: *charitas, quæ deseri potest, nunquam fuit vera.* Minor patet exemplo mulieris castæ, avaræ, vel timidæ, cuius castitas faciliter exponeretur violationi ob defectum aliarum virtutum, scilicet, liberalitatis, & fortitudinis, & ob cupiditatem pecuniæ, vel timorem imminentis damni. Ut hoc argumentum solvatur, præ oculis habenda sunt, quæ diximus num. 5. notabili ultimum huius. Ex quo

22. Resp. omissa mai. disting. min.; sed unica virtus moralis sine alijs deviare potest ab extrinseco, & ratione tenta-

tionum contra alias virtutes, conc. min.: ab intrinseco, & ratione sui, nego min. Et conseq. hæc eadem distinctio applicari debet exemplo adducto in probatione. Itaque dupliciter una virtus potest dependere ab alijs: primo intrinsecè, ita ut una sine alianō possit perfecte operari circa suum objectum ex sua ratione intrinseca, formali, & faciliter removeri ab ipso; quo sensu negamus mutuam dependentiam, & connexionem unius virtutis cum alia; nam prout sic, una non attingit objectum alterius.

23. Secundo extrinsecè, in quantum una virtus in confortio aliarum integrat perfectionem hominis, ut careat omni vitio; & in omni materia, & occasione inclinatur ad bonum, & cum maiori efficacia, minoribusque impeditentis eliciat actus virtuosos. Sic mulier perfecte casta, iusta, & fortis, carensque omni vitio, facilius, perfectiusque servabit castitatem; quia per has alias virtutes munitur contra tentationes timiditatis, avaritiæ, & iniustitiæ, quibus trahi posset ad impudiciam. Hoc ergo sensu fateor, connexionas esse virtutes, & ad invicem dependere in actibus suis. Sed hæc dependentia est mere extrin-

ca, & non intrinseca singulis; & sic licet ab extrinseco, non tamen ab intrinseco, & necessario sunt inter se connexæ virtutes morales, adhuc in gradu perfecto. Notate bene hanc doctrinam.

24. Arguitur 3. : etsi una virtus sine alia possit elicere suum actum, non tamen faciliter, & delectabiliter; sed hoc ipso una virtus non potest haberi in statu perfecto sine alia: ergo &c. Prob. mai.: adhuc cum tali virtute sine præsidio aliarum sentiret difficultatem: ergo non delectabiliter, & faciliter eliceret suum actum. Resp. disting. mai. etsi una virtus &c. hoc proveniente *per accidens*, & *ratione tentationis impellentis* in contrarium, conc. mai.: hoc proveniente *per se*, & *ex parte virtutis*, nego mai., min. & consequ. Itaque contrarietas tentationis non destruit perfectionem intrinsecam temperantiæ v.g. erga suum proprium objectum. Unde præsidium alterius virtutis, fortitudinis v. g. venit ex tentatione, ut contemnat minas, quibus aliquis urgeretur ad edendum, & bibendum immoderate. Vide dicta argumento antec.

25. Arguitur 4.: perfecta virtus debet perficere hominem ad perfectum statum; sed

una virtus sine alia hoc non efficit: ergo. Prob. min.: homo, etsi temperans, si tamen non foret iustus, fortis &c. non est perfectus: ergo. Resp. disting. mai.: virtus perfecta debet perficere hominem in *determinata linea*, conc. mai.: *absolute*, & *simpliter*, nego mai., & inversis terminis disting. min., & neg. consequ. Itaque, una virtus, v. g. temperantia per se non debet reddere hominem, nisi perfecte temperatum; non autem perfectum in omni genere virtutum; sicut una scientia, medicina v. g. reddit Medicum perfectum, si possidet hanc facultatem in gradu perfecto; non vero Mathematicum.

Tertia conclusio.

26. Virtutes morales appetitivæ sunt necessario connexæ cum prudentia. Hæ conclusio est communis apud omnes. Prob. que ex definitione virtutis tradita à Philosopho ex qua sic efforatur ratio: de essentia virtutis moralis est, ut inclinaret in bonum honestum iuxta dictamen rectæ rationis; sed hoc dictamen de bono honesto, & de malo spectat ad prudentiam, dictantem in particulari de omni

nibus, quæ actui debentur, ut sit rectus. rectitudine morali: ergo nulla virtus moralis acquiri potest sine prudentia; & consequenter &c. An vero hæc prudentia sit unica pro omnibus virtutibus appetitivis? dicitur postea; dum de prudentia in particulari agamus. Nunc vero sit.

Quarta, & ultima conclusio.

27 Prudentia non est necessario connexa cum virtutibus appetitivis; ita ut hæc non possit haberi sine illis. Est nostri Subt. Doct. persæpè citati sub num. 14. Prob. ratione: potest haberi perfecta prudentia, live quoad actum, live quoad habitum, absque ullo actu virtutis appetitivæ: ergo quia prudentia non connectitur necessario cum virtutibus appetitivis. Conseq. constat; quia si actus prudentiæ possunt esse sine actibus virtutum appetitivarum, per tales actus acquireretur, & augebitur habitus prudentiæ, quin augeatur, & acquiratur habitus aliarum virtutum. Prob. antec. tum ex his, quæ docentur a Nostratis in Animastica de libertate voluntatis, & etiam

in Tract. de actibus humanis, ubi docetur, voluntatem non determinari in actibus suis ab ultimo iudicio practico intellectus, ita ut non possit illud non sequi; nam in hoc præcipue stat ratio libertatis: ergo potest haberi perfecta prudentia absque ullo actu virtutis moralis appetitivæ.

28 Confirmatur: quovis dictamine recto prudentiæ instante circa temperantiam v. g. potest homo vivere intemperatè: & sic retento habitu prudentiæ etiam in particulari potest amitti habitus temperantiæ: ergo tales habitus sunt separabiles, & non necessario connexi. Prob. antec. ex illo satis famoso axioma: *video meliora, proboque, deteriora sequor.* ergo cum quovis dictamine recto prudentiæ &c.

29 Dices 1. contra hoc: Philof. 6. Ethic. cap. 16. ait: *impossibile est, prudentem esse quempiam; nisi sit bonus: conjugata est prudentia virtuti moris: nec fieri potest, uti idem simul sit prudens, & incontinens:* ergo prudentia non potest esse sine alijs virtutibus appetitivis. Resp. 3. Philosophum ly *impossibile non summere in ri-*

gore sermonis, sed prout incidit cum ly *difficile*; quia qui prudens est, & scit bonum, quod faciendum est, atque præceptum; & malum, quod veritum est, & puni-
tur regulariter, attrahit voluntatem ad bonum, & retrahit à malo, ita ut sine magna depravatione, aut malitia non possit non se conformare in prudentum æstimatione tali dictamini; sed absolute loquendo hoc posset facere pro sua libertate.

30 Dices 2. : qui non eligit id, quod dictatum est ab intellectu, sed contrarium, talis eligit non intellectum; sed nemo potest velle, & eligere id, quod non est prius intellectum; quia *nihil volitum, quin præcognitum*: ergo nemo potest eligere contrarium illi, quod ab intellectu dictatum est: ergo stante recto dictamine in intellectu, debet sequi conformis electio ex parte voluntatis; & consequenter virtus voluntatis connectitur cum prudentia. Prob. mai. intellectus non potest simul dictare, esse temperate bibendum: & non esse temperate bibendum: ergo si dictat, esse temperate bibendum; & voluntas eligit oppositum, hoc est, non temperate bibere, iam eligit non intellec-

tum, nec dictatum ab intellectu.

31 Resp. negando mai.; quia potest aliquid esse intellectum, estó non sit dictatum ab intellectu. Unde, quando intellectus dictat v. g. esse temperate bibendum, licet simul non dicet, esse intemperate bibendum; id tamen intelligit; & sic, quamvis nullus possit velle non intellectum; potest tamen velle non dictatum; imò potest intellectus ob diversos fines, & motiva, uno, & eodem tempore utrumque proponere, scilicet, esse temperate bibendum; quia simpliciter bonum: & non esse temperate bibendum; quia delectabile appetitui gustus; & tunc voluntas potest eligere quod voluerit.

32 Dices 3. & est replica: voluntas non eligit male, nisi intellectus male dicet: ergo stante dictamine recto recto prudentia, necessario sequitur actus virtuosus; & consequenter. &c. Prob. antec.: voluntas peccat, quia intellectus est ignorans: quare dicitur: *omnis peccans est ignorans*; ergo &c. Resp. negando antec., & antec. probationis, cuius probatio imbibita sic explicari valet: omnis peccans est ignoras *ignorantia late sumpta*, pro deviatione à recto, & bono, conc.: *ignorantia propriè sumpta, speculativa*, &
Dddd. dic.

distativa ex parte intellectus, nego. Res hęc est prorsus animalistica: Quare ab ea merito super sedemus. Alia de virtutibus

ut sic, ut de earum objecto, & fine, dicuntur Disp. sequent. agendo de virtutibus in particulari. Quare sit

D I S P. II.

DE VIRTUTIBUS CARDINALIBUS in particulari.

Dictum manet quæst. i. huius tractatus, quod virtutes Cardinales sic dicuntur; quia sunt quasi cardines, & capita cæterarum virtutum moralium, perficiunt, & rectificant naturam rationale m, qua rationalis est, ut recte vivat, ac vitam honestam agat. De numero istarum querere solent A. A. Quare & nos breviter hoc exequemur. Sic ergo

QUÆST. I.

*Quot sint virtutes
Cardinales?*

Respondeo, quod virtutes Cardinales sunt tantum quatuor, scilicet, *prudentia, iustitia, fortitudo, & temperantia.* Hęc resolutio in

re est communis omnium Theologorum; sed in ea suadenda non omnes inter se satis conveniunt. Prob. ergo ex N. Doct. in 3. dist. 34. quæst. unic. sub num. 7. ubi postquam docet, viatorem sufficienter perfici circa Deum tribus virtutibus theologicis, subjungit: *circa creaturam vero intellectus perfectissime perficitur per prudentiam, si prudentia sit perfectissima: ipsa enim est de omni agibili & quantum ad omnem conditionem agibilis perfectissima notitia.* Similiter

quantum ad appetitum perfectissime perficitur tribus virtutibus moralibus, si sint perfectissimæ; quia tam circa alium; & appetibile alteri, quàm circa se, & appetibile sibi, & hoc vel primo, & directè, vel secundo propter illa prima. Hæc Doct.

2. Ex quibus sic formatur ratio pro conclusione: virtutes Cardinales sunt ad perficiendam creaturam rationalem, in quantum nata est agere secundum rectam rationem in ordine naturæ, & abstrahendo ab ordine gratiæ; sed tales virtutes sunt quatuor assignatæ: ergo &c. Maior est certa. Prob. min. natura rationalis, ut rectè vivat, debet perfici secundum intellectum, & secundum appetitum; sed secundum intellectum, ut rectè vivat in ordine naturæ, sufficienter perficitur per prudentiam: & secundum appetitum non perficitur sufficienter, nisi per iustitiam, fortitudinem, & temperantiam: ergo &c. Min. quoad 1. part. est certa; quia prudentia est habitus intellectualis practicus circa omnia agibilia, secundum omnes conditiones, & circumstantias, ut quæst. sequenti videbimus.

3. Prob. eadem minor quoad 2. part.: appetitus naturæ rationalis, vel est circa ipsum

operantem, & conveniens, aut disconveniens sibi: vel est ad alterum, & circa conveniens, aut disconveniens alteri; sed circa conveniens, aut disconveniens alteri sufficienter perficitur virtute iustitiæ; & circa conveniens, vel disconveniens sibi sufficienter perficitur temperantia, & fortitudo: ergo &c. Min. quoad 1. part. patet; quia iustitia, ut est virtus ad alterum, præcise inclinatur ad reddendum cuique, quod debitum, & consentaneum est secundum rectam rationem; & appetitus in ordine ad alterum solum potest deficere appetendo alteri, quod disconveniens est illi; vel non appetendo, & nolendo, quod illi debitum, & consentaneum est.

4. Prob. eadem minor quoad 2. part.; per temperantiam rectificatur appetitus, ne inordinate concupiscat appetibile, nec inordinate fugiat fugibile: & sic sufficienter rectificatur appetitus secundum partem, quæ dicitur *concupiscibilis*. Similiter fortitudine rectificatur secundum partem, quæ dicitur *irascibilis*, ad hoc ut ordinatè se gerat circa offendentem, aut auferentem, vel impedientem bonum ordinatum concupitum: ergo &c. Qui circa hoc alia pulchra, & perspicua voluerit, legat N. Doct. cit. in 3.

Dist. 34. §. *notandum ulterius a num. 9. usque ad 11. inclusive.*

5 Dices 1. contra hoc: alię sunt principales virtutes, quàm assignatę inter cardinales : ergo istę non sunt tantum quatuor. Prob, antec.: *patientia*, juxta Doct. cit. est nobilissima fortitudo; *pœnitentia* est perfectissima justitia; quia inclinat ad vindicandum peccatum contra Deum, ipsi exhibendo possibilem satisfactionem; ac tandem *humilitas* est nobilior temperantia; quia est fundamentum spiritualis ædificij, ac ceterarum virtutum: ergo &c. Resp. negando antec., & antecedens probationis.

6 Patientia ergo inter species infimas fortitudinis nobilissima est; sed sub fortitudine continetur; quia fortitudo non solum inclinat ad repellendum offendens, dum hoc dicat ratio; sed etiam ad tolerandum, dum istud ipsa ratio dicat. Similiter pœnitentia continetur sub justitia, prout hæc est virtus moderativa appetitus in ordine ad alterum. Et tandem humilitas continetur sub temperantia, dum hæc moderatur concupiscibilem circa honorem, & circa despectum, ac parvipensionem.

7 Dices 2.: *contrariorum eadem est ratio*; sed vitia capitalia sunt plusquam quatuor; quia sunt septem : ergo & virtutes cardinales, seu capitales, sunt plusquam quatuor. Resp., quod *contrariorum eadem est ratio ab opposito* in eo in quo contrariantur; vitia autem Capitalia non, quia capitalia sunt, non contrariantur virtutibus cardinalibus, quia cardinales sunt; imò, nec cardinalibus immediate opponuntur; sed virtutibus appetitivis contentis sub istis, ut consideranti patebit. Deinde plura sunt capita, ex quibus homo potest deficere, quorum nullum reducit ad alterum, nec sub altero continetur; ut patet recensendo singula vitia capitalia; at homo solum est rectificabilis penes quatuor assignata, ad quę omnes alię rectitudines reducuntur, & sub quorum rectitudine continentur.

QUÆST. II.

In qua agitur de prudentia, prima virtute.

I **L**icet prudentia in rigore sermonis vir-

tus moralis non fit; cum non ad voluntatem, sed ad intellectum pertineat; quia tamen ad bonos mores inclinatur, illos proxime dirigit, & voluntatem circa opus moris eligendum ordinat; merito inter virtutes morales primum locum obtinet. De hac ergo varix sunt difficultates, quæ tamen si pro dignitate tractandæ essent, longiorum exposcerent sermonem: sed quia necessitas tum temporis, tum voluminis nos urget; ideo tam huius, quam cæterarum virtutum tractatum, veluti in compendio, per varia dubia exponemus,

2 Dubitabis 1. : quid sit prudentia; & quinam ejus actus? Non loquimur de prudentia, prout coincidit cum dexterritate, quæ reperitur etiam in hominibus pravis ad excogitanda media, sive bona, sive mala pro suis finibus consequendis; de qua ait Jesus: *Filij huius sæculi prudentiores sunt filiis lucis*. Sed loquimur de prudentia, prout est virtus intellectualis rectificans intellectum ad recte judicandum circa agibilia. Et certe, quod detur huiusmodi virtus, indubitatum, est apud omnes; quia omnis actio humana, ut recta sit, seu honesta in genere moris, debet esse con-

formis rationi dictanti tum circa materiam, tum circa omnes circumstantias, & conditiones; sed hæc ratio dictans, seu nata dictare, est prudentia: ergo datur. Unde pro resolutione 1. partis.

3 Dico 1. : prudentia sic recte definitur: *est virtus intellectualis directiva humanarum actionum, conducentium ad honestam, & felicem vitam*. Et si velis definire prudentiam Christianam, adde: *& ad finem supernaturalem*. Quare prudentia integraliter, & adæquatè sumpta consistit in habituali notitia, qua quis potest recte judicare de singularibus agilibus pertinentibus ad honestam vitam. Distinguitur ergo prudentia 1. à sapientia; quia hæc est cognitio certissima divinarum, & humanarum rerum per prima, & sublimiora principia; prudentia vero versatur circa singularia, & contingentia; & ideo non habet tantam certitudinem. Secundo distinguitur à fide; quia hæc, si est divina, assensitur objecto ex motivo divinæ revelationis; si vero humana, ex motivo testimonij humani: prudentia autem querit alia motiva ad assensendum; nam habet ratiocinationes, consulit Doctos, querit evidenciam, vel certitudinem moralem, &

& practicam probabilitatem in agendis : dirigit tandem fidem, ne leviter, aut sine fundamento credat.

4 Tertio distinguitur a scientia; quia quamvis prudentia dicatur scientia in lata significatione; non vero proprie; tum, quia est circa singulatia, de quibus non est proprie scientia; tum, quia procedit sine demonstratione, quod est proprium vere scientie. Differt tandem ab arte, etli improprie dicatur ars *bene vivendi*. Ratio est; quia ars proprie versatur circa factibilia, seu circa materiam externam; prudentia vero circa actus humanos, & circa proprias operationes. Unde opus artis est factio materialis; opus vero prudentie est actio, seu operatio spiritualis. Ex quibus omnibus deducitur, quomodo prudentia, etli sit virtus intellectualis, per quod convenit cum alijs habitibus; distinguitur tamen ab alijs, tum speculativis, tum practicis. Per quodque resoluta manet prima pars difficultatis. Quoad 2. vero.

5 Dico 1. actus prudentie sunt *Consultatio*, & *judicium*, minime vero *imperium*. Resolutio quoad 1. & 2. part. est

communis. Quoad 3. vero est contra Thomistas. Sed quia tum ex Animastica, tum ex tom. 2. Cursus huius Almar Provincie tract. 5. disp. 2. quest. 3. probatum manet, quod imperium non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem; & prudentia est virtus intellectualis; ideo hic de isto imperio nihil agendum restat, cum improbandum sit e contrario ibi dictis.

6. Prob. ergo conclusio quoad duas primas partes: ex Subr. Doct. in 3. dist. 34. num. 20.; ubi ait: *prudentia, est habitus consiliativus, quia est habitus recte syllogizandi practice, & tale syllogizare est consiliari; unde habitus, quo quis est consiliativus, est prudentia*. Hec Doct. Nunc sic; sed syllogizando practice inquiruntur, & inveniuntur media convenientia ad finem; & talis inquisitio, & consultatio tendit, ut media congruentiora eligantur; & ad hoc necesse est, ut sit iudicium de mediis congruentioribus *hic*; & nunc: ergo consultatio, & iudicium non sunt actus voluntatis. Min. constat; quia consultatio est indagatio mediorum, & collatio eorum ad invicem: iudicium vero est actus indicans congruentiorem proportionem, & convenientiam mediorum ad finem.

Con-

7 Confirmatur: ut homo operetur honesté, debet agere in bonum finem, & per media congrua, & convenientia erga talem finem; sed ad sic agendum necessarium est, ut inquirat media congrua quod fit per consultationem: & ultra, quod judicet, quænam media sint congruentiora, & eligenda hic, & nunc præ alijs: ergo ad prudentiam expectat consultatio, & judicium. Judicium ergo, quod sequitur ad consultationem est quasi quædam sententia lata pro medijs congruentioribus *hic, & nunc* eligendis.

8 Dices 1. contra hoc: scientia moralis, & synderesis sufficienter dictare possunt de fine, & medijs: ergo non requiritur actus prudentiæ, qui est consultatio. Antec. constat, quia scientia moralis continet præcepta, & regulas morum: ergo. Resp. negando antec. & disting. antec. probationis: scientia moralis continet *confusse, & in universali* præcepta, & regulas morum, conc. antec.: *in particulari, & distinctè*, nego antec. Itaque scientia moralis, & synderesis non dictant sufficienter; quia ad actus humanos requiritur dictamen in particulari dictans de fine, & medijs eum omnibus circumstan-

tijs *hic, & nunc* occurrentibus; quia ex defectu cuiuscunque, actus humanus erit difformis rectæ rationi, & moraliter malus; *quia malum ex quocunque defectu*. Ad dictandum ergo in particulari, necessaria est consultatio, & indagatio, quæ est actus voluntatis.

9 Dices 2.: ad hoc ut voluntas eligat, sufficit consultatio: ergo non est necessarius actus prudentiæ, qui dicitur *judicium*. Prob. antec.; tum, quia persæpè ita operamur, & quidem bene. Tum, quia intuitu rei appetendæ, & medijs conducentis ad eam obtinendam, intelligitur voluntas sufficienter instructa ad electionem medijs: ergo &c. Respond. disting. antec.: ut voluntas eligat *absolutè*, sufficit consultatio, conc. antec.: ut eligat *prudenter*, nego antec. & consequ. Eisdem terminis distinguuntur probationes. Itaque ad prudenter operandum fieri debet electio post exactam cognitionem finis, & mediorum, ac utilitatis eorum ad finem: hæc autem cognitio nequit stare sine discursu, & iudicio, saltem virtuali, illato ex consultatione; quapropter etsi sæpè operamur bene sine iudicio formali, & explicito; numquam tamen sine virtuali.

10. Dubitabis 2. : quænam sint partes prudentiæ? Partes prudentiæ sunt in triplici differentia, scilicet, *integrantes, subjectivæ, & potentiales*. Partes integrantes sunt, sine quibus usus prudentiæ integrè perfectus esse non potest. Quare partes istæ non dicuntur integrantes; quia componant habitum prudentiæ, sicut caput, brachia, crura, &c. componunt corpus; sed quia faciunt ad perfectiorem, & faciliorem usum prudentiæ. Partes subjectivæ sunt species prudentiæ, & designantur per ordinem ad objecta, & fines, ad quos deserviunt. Partes tandem potentiales prudentiæ sunt quædam virtutes adjunctæ, vel affines prudentiæ, ad quam ratione magnæ cognationis reducuntur, eique annecti solent. De his omnibus est præsens difficultas. Pro cuius resolutione

II. Dico. I. : partes integrantes prudentiæ sunt : *memoria, intelligentia, providentia, docilitas, ratio, solertia, circumspectio, & cautio*, seu cautela. Explicantur breviter singulæ : *memoria*, est recordatio præteritorum, præpue eorum, quæ gesta sunt in similibus casibus, & circumstantijs, de quibus *hic & nunc* deliberare intendimus; nam ex recordatione, & comparatione

illorum cum præsentibus formamus ab experientia iudicium de eo, quod hic, & nunc est deliberandum. *Intelligentia* est de præsentibus, & est penetratio veritatum, ac principiorum operum virtutis, & ejus honestatis, ex qua penetratione deducitur, quid hic, & nunc oporteat agere. Aliqui explicant intelligentiam pro intellectu, seu habitu primorum principiorum, seu regularum generalium moralis scientiæ, ex quibus in particulari inferitur, quid nunc agendum sit.

12. *Providentia*, vel est apta dispositio mediorum ad finem : vel est consideratio futurorum, quæ contingere solent in agendis : vel tandem est ordinatio præsentis ad futurum. Unde *providentia* in deliberando & agendo respicit futura, sive bona, sive mala, quæ ex agendis oriri possunt, ne cum acciderint turpiter dicatur, *non putaveram*; quia ut inquit Ambrosius epist. 82. : *id agere debemus, ne nos arbitrij nostri peniteat, aut facti, quando acciderit malum in prævisum*. *Docilitas*, est facilitas audiendi, & accipiendi consilium, & doctrinam a sapientibus, libris, & exemplis, juxta illud Prov. 3. : *ne innitaris prudentiæ tuæ, & ne sis sapiens*.

piens apud temetipsam; nam nemo potest esse velut iudex in causa propria.

13 *Ratio*, est quæ examinat ea, quæ proponuntur agenda; & discurrendo per generalia principia descendit ad particulares virtutes, ac singularia dictamina, quibus diriguntur, ac regulantur operationes virtuosæ; quæ propter *ratio-sinatio* appellari solet. *Solertia* est quædam diligens attentio, & applicatio ad ea, quæ eveniunt, ut inde regulas educat, & rectum dictamen formet, tum ad dirigendos humanos actus, tum ut faciliter excogitet media circa finem. *Circumspectio* est consideratio omnium circumstantiarum, ne ex aliqua oriatur in actu defectus, vel malum aliquod, aut impedimentum finis intenti; unde per eam fit, ut opus sit unquamque bonum. *Cautio* tandem, seu *cautela* est actus vel habitus, quo declinantur occurrentia pericula, & impedimenta; unde est provisio quædam contra mala contraria, ut vitia. De hac ait Apost. ad Ephes. 5.: *videte, Fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes.*

14 Dico 2.: Partes subiectivæ prudentiæ sunt *Enar-*

chica, *Poliarchica*, *Regnativa*, *Politica*, *Aeconomica*, & *militaris*. *Enarchica* est quæ deservit Personæ privatæ ad proprium regimen sui ipsius, seu suarum privatarum actionum. *Poliarchica* deservit ad regimen plurium, sub quâ cōiungitur *regnativa*, quæ ad rectum regimen regnorum, & ad iustas condendas leges pro eorum conservatione deservit. *Politica*, quæ deservit ad regimen rectum Provinciarum, ac Civitatum. *Aeconomica*, quæ & *monastica* dicitur, deservitque ad regimen domesticum alicuius familiæ. *Militaris*, quæ respicit regimen exercitus, & ordinationem militiæ.

15 Dico 3.: partes potentiales prudentiæ sunt *Eubulia*, *Synesis*, & *Gnome*; *Eubulia* est facultas ad recte consultandum, seu ad indaganda media conducentia ad finem, & ad conferenda ipsa inter se. *Synesis* est habitus ad formandum rectum iudicium de his, quæ magis congruunt *hic*, & *nunc* ad finem, & hoc secundum regulas communes. *Gnome* tandem est facultas faciliter inclinans ad determinandum in casibus extraordinarijs, quæ non reperiuntur in legibus; quapropter ab aliquibus dicitur *Epicheia*.

Eccc

Du-

16 Dubitabis 3.: quodnam sit objectum tam materiale, quam formale prudentiæ? Dico 1.: objectum materiale proximum prudentiæ sunt actiones morales omnium aliarum virtutum: remotum vero sunt materiæ, erga quas versantur omnes virtutes. Est communis, & N. Subt. Doct. cit. sub num. 22. Probarique potest 1. tum ex definitione prudentiæ tradita à Phylosop. 6. Ethic. cap. 6. ubi ait: *prudentia est habitus cum versatione, qui in eis agendis versatur, quæ sunt homini bona, & mala.* Tum ex Div. Bernard. Serm. 49. in cantica. Chrysost. in Psal. 13. ubi prudentiam vocant, *aurigam virtutum, materfamiliam, lucernam animæ, reginam cogitationum; magistræ eorum, quæ bona sunt:* ergo objectum materiale &c.

17 Prob. ratione: illud est objectum materiale prudentiæ, circa quod versantur actus ejus; sed actus prudentiæ versantur immediate circa omnes operationes morales aliarum virtutum, & mediate circa omnes materias earum: ergo Prob. min.: prudentia versatur circa omnia moraliter agibilia, quæ faciunt ad humanam perfectionem, & felicitatem, dictans quid agendum, vel vi-

tandum sit: quomodo, & cum quibus circumstantiis; ne excedant, aut deficient à præscripto per leges: ergo. Confirmatur quoad 2. part.: non potest prudentia dirigere actiones morales in singulari, in quacunque materia virtutum, quin materias singulares virtutum respiciat cum quibus elici debent earum actus: ergo objectum materiale remotum prudentiæ sunt materiæ, seu res, circa quas versantur aliæ virtutes.

18 Dices 1. contra hoc: potest acquiri prudentia sine actibus aliarum virtutum: ergo actus aliarum virtutum non sunt objectum materiale proximum prudentiæ. Prob. antec.; quia potest quis considerare, consulere, & judicare, quid hic, & nunc oporteat agere, quin *hic, & nunc* voluntas eligat; sed tunc est dictamen prudentiæ, & non est actus alterius virtutis: ergo &c. Resp. disting. antec.: potest acquiri prudentia *sine actibus exercitiis* aliarum virtutum, conc. antec.: sine actibus, vel *exercitiis*, vel *signatis*, aut *objectivis*, nego antec. & consequ. Eisdem terminis distinguitur min. probationis.

19 Itaque verum est quod potest stare dictamen prudentiæ.

dentie, quin sit electio voluntatis, & actus aliarum virtutum; quapropter diximus conclus. 3. quæst. antec., quod prudentia non est connexa cum alijs virtutibus; attamen, quantum est ex se, petit conformitatem appetitus, seu actus voluntatis cum ipsa. Et licet non exequantur tales actus, tamen prout concipiuntur a prudentia, ut nati elici conformiter rationi rectæ, seu prout habent esse objectivum in intellectu, sunt objectum immediatum materiale prudentiæ.

20 Dices 2. : actus aliarum virtutum non sunt subjectum objecti formalis prudentiæ: ergo non sunt objectum materiale proximum ipsius. Prob. antec. : objectum formale prudentiæ est veritas: quia est habitus intellectualis, sed actus aliarum virtutum non sunt subjectum veritatis; cum veritas solum subiectetur in actibus intellectus: ergo &c. Resp. negando antec., & disting. mai. probationis: objectum formale prudentiæ est *veritas rei*, seu *transcendentalis*, conc. mai. : est *veritas logica*, seu *rationis*, nego mai. : in universis terminis disting. min. & nego consequ. Veritas ergo transcendentalis actuum virtutum stat in conformitate ad regulas morum, quam respicit pru-

dentia, dum regulat singulos actus virtutum secundum omnes circumstantias, quas habere debent; & cum iudicat, ea omnia habere, dicitur etiam habere veram bonitatem moralem, atque oportere, ea executioni mandare.

21 Dico 2. : objectum formale prudentiæ est veritas bonitatis moralis actuum humanorum. Est communis, & probatur: actus prudentiæ sunt, consultare, & iudicare, & dicere de agendis ad hoc, ut recta sint; sed prædicti actus respiciunt, ut sunt objectum formale, veritatem bonitatis moralis actuum humanorum; hoc est, veram conformitatem eorum cum regulis morum: ergo. Prob. min. : ratio formalis *sub qua* prædicti actus respiciunt agenda, est objectum formale earum; sed ratio formalis *sub qua* est veritas bonitatis moralis actuum humanorum: ergo &c. Confirmatur: prudentia, quatenus virtus intellectualis practica, differt a sapientia, & scientia speculativa; quia istæ respiciunt veritatem rerum in abstracto, seu communi; prudentia vero, ut pote practica, debet respicere bonitatis veritatem in actibus in particulari, & ut veram: ergo hæc est objectum formale prudentiæ. Di-

22 Dices 1. contra hoc: scientia moralis debet distingui a prudentia; sed objectum formale scientiæ moralis est veritas bonitatis moralis actuum humanorum: ergo hæc non est objectum formale prudentiæ. Resp. concess. mai. disting. min.; sed objectum formale scientiæ moralis est veritas bonitatis moralis in *communi*, & in *generere*, conc. min.: in *individuo*, aut in *singulari* nego min. Itaque scientia moralis dat universaliter regulas ad bonitatem moralem, & respicit veram honestatem in genere, ac in specie; at inquirere, consultare, ac judicare, an sint veræ honestates singulares in actibus eliciendis secundum omnia, secundum quæ hic, & nunc regulari petunt, tam ex parte objecti, quam ex parte finis, & aliarum circumstantiarum hic, & nunc occurrentium, est proprium solius prudentiæ.

23 Dices 2.: ipsæmet virtutes morales respiciant, ut objectum formale ipsarum, veras honestates proprias, seu bonitatem moralem ipsarum: er-

go veritas bonitatis non est objectum formale prudentiæ. Resp. disting. antec.: ipsæ virtutes morales respiciunt &c. veras honestates proprias *specificativè*, conc. antec.: *reduplicativè*, nego antec. & conseq. virtutes ergo morales tendunt ad dandum honestatem actui, quæ iam præsupponitur iudicata vera per prudentiam in particulari, perpenſis omnibus circumstantijs, quæ actui hic, & nunc debita sunt. Quare non veritas, seu honestas, ut *vera reduplicativè*, sed solum *specificativè* capta est objectum formale aliarum virtutum.

24 Dubitabis 4.: an prudentia non solum respiciat media, sed etiam fines particulares virtutum? Resp. affirmativè. Est N. Doct. cit. sub num. 18. contra aliquos Thomistas. Prob. conclusio ratione: virtutes morales in suis actibus respiciunt finem, & media: ergo etiam prudentia. Antec. patet; nam temperantia utens jejunio ad fervendam castitatem respicit honestatem castitatis, ut finem, & jejunium ut medium. Prob.

conseq.: voluntas non potest vel-
 le, conservare castitatem per
 jejunium, nisi utrumque sibi
 proponatur, & dicatur à pru-
 dentia; cum voluntas non fera-
 tur incognitum: ergo si virtu-
 res morales in suis actibus res-
 piciunt finem, & media, etiam
 prudentia debet hæc respicere,
 ut possit ea dictare. Unde je-
 junanti ad servandam castitatem
 proponit prudentia bonum cas-
 titatis, ut finem immediatum
 illius virtutis; & jejunium ut
 medium pro ea tuenda, & ser-
 vanda.

25 Dices 1. recta ra-
 tio sufficit ad proponendos fi-
 nes virtutum: ergo non sunt ne-
 cessarii ad hoc actus pruden-
 tia. Resp. disting. antec.: rec-
 ta ratio sufficit ad dictandos fi-
 nes virtutum in *universali*, conc.
 antec. in *particulari*, nego antec.
 Itaque recta ratio, seu Synde-
 resis dictat define virtutum in
 communi, v. g. dictat deser-
 vanda mediocritate in virtu-
 tibus moralibus; sed præscindit
 à circumstantiis in particulari hic,
 & nunc; quia hoc attinet ad
 prudentiam in particulari sin-
 gularum virtutum.

26 Dices 2.: Philof.
 6. Ethic. cap. 13. ait: *sine pru-*
dentia, & virtute esse electionem

rectam non posse, eo quod hæc fi-
nem: illo, quæ ad finem tendunt,
ut agamus. Est postea: opus ex
prudentiali, & morali virtute per-
ficitur. Virtus enim propositum
Scopum (finem); prudentia vero,
quæ ad ipsum tendunt (media)
efficit recta: ergo juxta Philo-
soph. prudentia non dictat de fi-
ne, sed de medijs. Resp. negan-
do conseq.; quia Philof. solum
vult, quod virtus primario, & prin-
cipaliter intendat finem,
& secundario media; pru-
dentia vero primario, dic-
at de medijs, & secundario
etiam de fine; unde non ex-
cluditur à respicientia finis

27 Dubitabis 5.: an
 prudentia sit unus, vel mul-
 tiplex habitus respectu omnium
 agibilium. Resp. cum N. Subr.
 Doct. in 3. dist. 36. quæst. unic.
 sub num. 22., quod licet pru-
 dentia secundum genus, & ag-
 grégatione sit una; formaliter
 tamen, & secundum speciem est
 multiplex habitus secundum
 multiplicationem virtutum mo-
 ralium. Prima pars conclus. ab
 omnibus admittitur; quoad 2.
 vero est contra communem Tho-
 mistarum; pro quaque suaden-
 da præ oculis habenda sunt, quæ
 in præmialibus Logicæ docen-
 tur à Nostratibus, inquirendo:
 an logica sit una simplex qualitas?
 Quibus suppositis Prob.

28 Prob. 1. conclus. ratione Doct. cit. : sicut ars respicit factibilia, ita prudentia agibilia; sed diversa factibilia requirunt diversas artes proprias, ut experientia constat: ergo etiam diversa agibilia diversas prudentias proprias requirunt. Confirmatur: sicut aliquis potest esse bene moraliter affectus circa aliqua agibilia, & malè circa alia, ob quod ponuntur diversæ virtutes morales; ita etiam in dictando, & consulendo potest esse habituatus ad rectè dictandum circa ista, & non circa illa; imo circa illa potest non habere principia ad dictandum, nec conclusiones sequentes ex eis: ergo potest habere habitum prudentiæ erga unam virtutem, quin habeat erga aliam; & consequenter prudentia plures habitus specie distinctos continet.

29 Prob. 2. conclusio: non minus objecta prudentiæ tendentis, & dirigentis virtutes morales sunt specie distincta, ac objecta talium virtutum: ergo sicut ipsæ virtutes morales inducunt in voluntate habitus specie distinctos, sic etiam prudentia arguit in intellectu habitus specie distinctos. Prob. antec: materia fortitudinis erga terribilia; materia temperantiæ

respectu cibi, & potus; & materia iustitiæ respectu alieni juris exigunt diversas considerationes ad inveniendā media mediocritatis, & ad combinationem circumstantiarum cum fine: ergo objecta prudentiæ &c. Confirmatur: in intellectu reperiuntur diversæ difficultates ad dictandum practicè in materia diversarum virtutum: ergo ponendi sunt in ipso diversus habitus prudentiæ vincentes huiusmodi difficultates; & consequenter tot habitus, quot sunt virtutes distinctæ.

30 Dices 1. contra hoc: Philos. 6. Ethic. cap. 13. ait: *Etenim cum prudentia, quæ est una, inexistit, simul inerunt omnes, scilicet, virtutes*: ergo species virtutis prudentiæ sufficit ad dirigendas omnes virtutes morales. Resp. 1. quod Philosophus non dixit, *quæ est una specie*; unde potest interpretari de unitate generica; vel de unitate virtuali, & non formali, ut exponit hic num. 23. N. Subt. Doct. Sed respond. 2., quod illa una existente perfectè non tantum secundum intentionem, sed etiam secundum extensionem, tunc omnes inerunt virtutes: sed numquam est perfectè extensivè, quantum potest esse, nisi sit perfectè circa omnia alia, ad quæ potest se extendere.

tendere: & cum illa omnia pertinentia ad quascumque virtutes morales specie differant; hinc est, quod prudentia extensive capta specie debeat deferre.

31 Dices 2. prudentia in omnibus virtutibus moralibus habet eundem modum consultandi de agibilibus, assignanda materia, inveniendis medijs, ipsisque applicandis erga finem: ergo debet esse una, eademque virtus. Respond. negando conseq.; alias enim una esset solum ars; una sola scientia; & tandem unica virtus moralis; quia quælibet ars convenit cum altera in modo consultandi, & ordinandi media ad suum finem: omnes scientiæ conveniunt in modo definiendi objecta demonPrandi passiones, & deducendi conclusiones suas scientificas. Tandem omnes virtutes morales conveniunt in eo, quod quælibet est habitus electivus suorum mediorum conducentium ad finem, & ad inquirendam mediocritatem; unde sicut in istis modis ille unicus consultandi non facit esse unam; sic ne pariter modus prudentiæ in consultando erga omnes virtutes morales efficiet, eam esse unam specificè.

32 Dices 3.: objectum

formale prudentiæ est unicum: ergo & ipsa prudentia unica debet esse. Prob. antec.: objectum formale prudentiæ, ex dictis dubio 3. huius, est veritas bonitatis moralis actuum humanorum; sed eadem est veritas bonitatis moralis in qualibet virtute morali: ergo & idem est objectum formale prudentiæ. Prob. min.: veritas bonitatis consistit in conformitate intellectus cum re, seu cum objecto; sed hæc conformitas est in omnibus virtutibus moralibus: ergo &c.

33 Respondeo, negando antec., & dist. maiorem probationis: objectum formale prudentiæ est veritas *genericè* sumpta bonitatis &c., nego mai.: est veritas *objectiva*, & *moralis* huius, & illius virtutis, conc. maiorem: in versis terminis distincta min. nego conseq. Itaque sicut omnes scientiæ, tam speculativæ, quam practicæ considerant sua objecta sub ratione *veri*; & tamen non à veritate formali, sed ab objectiva sumunt suam specificam differentiam, & distinctionem; sic nec prudentia sumit suam specificationem præcise à *vero*, sed & ab objecto, & etiam à modo, & à ratione, atque à motivo formali, sub quo consideratur, & tractatur. Unde, cum hæc multiplex sit, multiplex est prudentia. Di-

34 Dices ultimo : in speculabilibus unus, idemque habitus sufficit ad penetranda principia, & inferendas conclusiones: ergo unus, & idem habitus prudentiæ sufficiet ad dirigendas morales actiones. Probat, conseq.: habitus considerans unum principium generale ad tot se extendit conclusiones; ad quot se extendit illud principium; sed prudentia est habitus generalis, & generalis ratio omnium agibilium, ordinando ea secundum rectam rationem : ergo prudentia se extendit ad omnia agibilia, prout ordinabilia secundum rectam rationem. Respond. 1. neg. autec.; quia in rei veritate habitus principiorum, & conclusionum sunt distincti ; primus enim dicitur *intellectus* : secundus verò *scientia* ; & licet aliquando dicatur unus habitus, non est tamen unus unitate entitatis, sed unitate ordinis, & subordinationis : vel includentis, & inclusi.

35 Respond. 2. omisso ant. negando conseq., & disting. mai. probat.: habitus considerans unum principium generale, se extendit ad tot conclusiones eminenter, & virtualiter, ad quot &c. transeat mai. : se extendit formaliter, ita, quod sit ipse habitus conclusionis, nego mai., & consequent. in sensu distinctionis.

nis. Prudentia ergo, quæ est ratio prima agibilem, respicit in genere omne agibile secundum rectam rationem; sed quia in particularibus speciebus agendorum apprehendit diversas difficultates; ideo habitus unus non sufficit ad omnes conclusiones morales inferendas; sicut nec una virtus moralis sufficit, licet in genere respiciat bonum honestum secundum rectam rationem, sed plures speciales virtutes sunt constituendæ. Sic ergo similiter speciales prudentiæ pro specialibus difficultatibus superandis.

36 Sed quia in hoc potest esse aliqua difficultas de nomine; nota ex N. Subtr. Doct. per sepe cit. sub num. 23. & 24., quod habitus prudentiæ, qui est formaliter alicuius finis in aliquibus agibilibus, est virtualiter omnium eorum, quorum cognitio practica continetur in illo fine; sed non est formaliter omnium illorum. Est, dicere: quod respectu plurium virtutum moralium non est formaliter una prudentia; est tamen virtualiter una prudentia respectu omnium eorum obsectorum, quorum cognitio practica continetur virtualiter in aliquo fine, quamvis obiecta illa sint diversarum virtutum.

Un-

Unde concludit Doct. ; quod extendendo nomen *prudentie* ad habitum illum , qui est *intellectus* primi principij practici , est virtualiter una prudentia respectu omnium virtutum , unitate tamen generis intermediij habentis ex se plures species prudentiæ.

37 Dubitabis ultimo: quænam sint vitia opposita prudentiæ? Licet omne peccatum, ut pote contra rectum dictamen rationis, sit generatim contra prudentiam ; tamen singulariter assignantur à D. D. aliqua vitia , quæ proprie sunt prudentiæ opposita. Et ex his alia sunt per defectum , seu negativa, quatenus recedunt à debito, & recto modo operandi prudentiæ; deficientque à consuetis regulis ipsius. Alia vero sunt per excessum , seu positiva, quæquidem habent quamdam speciem, seu similitudinem cum prudentia ; sed in rei veritate excedunt, & minimè prudentia sunt. De his omnibus est hic nobis breviter agendum.

38 Dico 1.: vitia per defectum, seu negative opposita prudentiæ sunt *precipitatio*, *inconsideratio*, *negligentia*, & *inconstantia*. Explicantur: *precipitatio*

est , defectus considerationis, seu temeritas , qua subito resolvimus circa agibilia, sine debita attentione, & deliberatione, ut communiter contingit in cholericis, & superbis. Ab hoc vitio parum recedere videtur *inconsideratio*, quæ consistit in defectu debite considerationis qualitatum, aut circumstantiarum, quæ debent concomitari opus bonum morale à vera prudentia dictatum. Sed tamen possunt dici, differre; primo in hoc, quod precipitatio dicit subitanæ, & violentæ determinationem, non vero inconsideratio, sed puram negationem consultationis Et etiam differunt in hoc, quod precipitatio solet accidere in rebus maioris momenti ; inconsideratio vero tam in levibus, quam in gravibus rebus accidere solet.

39 *Negligentia* est quædam tarditas in exequendo id, quod iam *maturè* deliberatum est seu, ut ait Seraph. Doct.: est debite constantiæ derelictio in opere bono : seu ut alij dicunt est torpor, seu desidia in querendo scientiam necessarium ad bene vivendum; hoc vitium opponitur sollicitudini; quæ est proprium prudentiæ. *Inconstantia* est recessus à recto dicta-

Ffff mi.

mine de aliquo recte agibili, formato cum matura deliberatione sine gravi, vel cum levi fundamento. Quare si recessus hic fiat ex gravi ratione; quia occurrunt maiora motiva; tunc non erit inconstantia, sed prudentia; *quia sapientis est mutare consilium.*

40 Dico 2.: vitia opposita prudentiæ per excessum sunt, *prudentia carnis, astutia, dolus, fraus, & sollicitudo nimia temporalium, & futurorum.* Explicantur: Prudentia carnis est, quæ dirigit opera carnis, & querit media apta ad illa exercenda, & complenda, non minus, ac vera prudentia dirigit opera spiritus. De quo Apostolus ad Roman. 8. ait: *prudentia carnis mors est: prudentia autem spiritus vita, & pax est.* Astutia est vitiosa notitia pravorum mediorum, quæ sunt apta ad decipiendum cum affectu ea exequendi. Sed nota, quod si sumatur in bonam partem, hoc est, pro solertia, & ingeniositate inveniendi media congrua in finem, tunc non est vitium, sed prudentia, de qua proverb. 17. *astutus omnia agit cum consilio.*

41 *Dolus* est actualis usus, & executio astutiæ, quando hoc fit per verba. *Fraus*

est etiam actualis usus, & executio astutiæ, quando hoc fit per facta. Unde isti modi *fraus, & dolus*, si sumantur radicaliter, seu per modum actus primi, sunt ipsamet *astutia*; si vero sumantur per modum actus 2. sunt effectus ipsius. Unde sumuntur hic pro actu illo intellectus directivo executionis, seu deceptionis exercitiæ, vel per verba, vel per facta; si sumantur enim *executive*, hoc est, pro actu ipso exercito, quo quis alium decipit, prout sic pertinet ad injuriam, & opponitur iustitiæ.

42 *Sollicitudo* tandem nimia rerum temporalium, & futurorum est, & importat nimium studium, inquisitionem, inventionem, & occupationem mentis ad acquirendas res temporales, & prout sic est actus intellectus; sed quia involvit desiderium, cupiditatem, & concupiscentiam eas habendi, ideo dicit actum voluntatis. Unde, quia ex desiderio habendi oritur communiter studium, inquisitio, ac occupatio mentis, ideo sollicitudo, qua vitiosa est, radicaliter in voluntate consistit. Unde prout opponitur prudentiæ, est anxietas; & excessiva cura ex parte intellectus inquirantis, & providentis media ad acquirenda, vel conservanda tem-

temporalia ; etiam si alias honesta possint esse. Alia de prudentia vide in Autoribus.

QUÆST. III.

In qua de iustitia prima virtute appetitiva agitur.

IN Non loquimur in presenti de iustitia in lata acceptione, prout coincidit cum lege ; de hac enim sufficienter actum est, tom. 5. Cursus huius almæ Provincie Tract. 13. : agimus ergo hic de iustitia, prout est una ex tribus moralibus appetitivis, residetque in voluntate, & derivatur à jure iusto seu æquo ; quæq̃ habet reddere unicuiq̃, quod iū est: de hac ergo iustitia sic sumpta sunt in presenti questione aliqua dubia breviter resolvenda.

2 Dubitabis 1.: quid sit iustitia virtus ? Subr. Doct. in 4. dist. 46. quæst. 1., num. 2. sic ex Div. Anselm. cap. 12. *de veritate*. definit iustitiam: est *rectitudo voluntatis propter se servata* : Sed addit ex Philosopho: est *rectitudo voluntatis propter se servata ad alterum, vel ad se, quasi ad alterum.* Sed

quia hæc ultima particula, *vel ad se, quasi ad alterum*, continet specialem difficultatem postea resolvendam ; ideo aliter potest definiri iustitia ex Ulpiano: *Est constans, & perpetua voluntas ius suum unicuique tribuens.* Cum hac definitione coincidunt aliæ quamplures, quæ traduntur a S.S. P.P. & Juristis. Ex quibus omnibus, sic iustitia in rota sua latitudine definiri valet : *est habitus voluntatis inclinans ad tribuendum unicuique ius suum ; seu quod iustum aut æquum est, ut tribuatur.*

3 Dubitabis 2.: an iustitia debeat esse ad alterum præcise vel possit esse ad se, quasi ad alterum ? Certum est, quod regulariter loquendo iustitia proprie sumpta est ad alterum, hoc est, ad alienam Personam, quod satis constat, tum ex definitione ipsiusmet iustitiæ ; tum ex modo loquendi P.P. & Theologorum. Ait enim August. Lib. 83. quæstionum, *est virtus, quæ suis cuique tribuuntur.* Et Div. Hieronymus ait: *est maior cæteris virtutibus ; quia cæteræ virtutes habentes delectant ; iustitia habentem non delectat, sed alios: non prodest habentibus, sed cæteris miseris non habentibus.* Unde difficultas solum est, an haberi possit iustitia, & exerceri circa se

se ipsum, quasi circa alterum?

4 Respondeo affirmative; probat. que ex Subt. Doct. in 4. dist. 46. q. 1. num. 2. pœnitentia est quedam pars justitiæ; sed per illam peccator punit in se peccata sua quasi in alio; nam ipsemet peccator punit se ut peccatorem; ergo aliquândo iustitia potest esse erga se ipsum, quasi erga alterum. Confirmatur: dum distribuuntur bona communis erga plurimos, Governator v. g. sumit sibi portionem, quæ convenit suo ministerio: & dux militiæ dividens spolia inter milites sumit sibi partem congruam; sed hi omnes actus sunt justitiæ: ergo in his servatur justitia erga se ipsum, quasi erga alterum.

5 Dices: omnis justitia servat æqualitatem, ut medium; sed æqualitas debet esse ad minus inter duos: ergo & justitia; & consequenter hæc nequit esse ad se huc ut ad alterum. Prob. min.; æqualitas est relatio realis rei ad rem, personæ ad Personam, quantitatis ad quantitatem, debitoris ad creditorem, & superioris ad inferiorem; sed omnis relatio realis requirit extrema realiter distincta; & alias idem nequit esse simul debitor, & creditor, superior, & inferior: ergo æqualitas non est ad se ipsum, sed ad minus debet

esse inter duos. Respond. cōces. mai. disting. min.; sed æqualitas debet esse ad minus inter duos saltē *moraliter, & sub diversis formalitatibus, aut muneribus*, concedo min.: inter duos *phisiç., & individualiter, & effective distinctos*, nego min. & conseq.

6 Itaque ad æqualitatem sufficit, quod ejus extrema distinguantur quoad formalitates, & numeras, ut sit in pœnitentibus, qui se accusant, judicant, & puniunt, & patiuntur sibi pœnas per se ipsos inflictas. Unde pœnitens agit quasi duas personas, actoris, judicis, & rei, juxta illud: *justus est prius accusator sui & dum se accusat, excusat.* Hoc etiam parificari valet in charitate, de qua dicitur, quod minus, quam inter duos, haberi non potest; & ramen certum est, quod homo se ipsum diligit.

7 Dubitabis 3.: quodnam sit objectum justitiæ moralis? Objectum hujus virtutis, sicut & alterius cuiuscunque, duplex est, *materiale, & formale*: & materiale adhuc subditur in *remotum, & proximum*. De omnibus his quærimus in præsent. Dico 1.: objectum materiale remotum justitiæ sunt res omnes, quæ debentur, & Personæ, quibus debentur. Est communis, & probatur ex scriptura, in qua

res

res omnes ablatae, vel irrationabiliter detentae jubentur restitui: sic in Levit. 6. jubet Deus, reddere omnia, quae per fraudem voluerit quis obtinere; & in Evāgel. Matthaei 22.: *reddite, quae sunt Caesaris, Caesari, & quae sunt Dei, Deo: reddite, omnibus debita, cui tributum, tributum.* Confirmatur: illud est objectum materiale virtutis justitiae, circa quod versantur ejus actus; sed actus justitiae versantur circa res omnes, quae deberi possunt Deo, vel homini: ergo istae res, & Personae sunt objectum materiale remotum justitiae.

8 Dices: sunt objectum materiale proximum res ipsae: ergo non sunt remotum. Prob. antec.: res ipsae fundant immediate jus, seu aequitatem, quae est objectum formale justitiae; nam ipsae debent directe, & immediate aequari: ergo res ipsae sunt objectum materiale proximum justitiae. Resp. negando antec., & distinguo antec. probationis: res, *ut dande, & ut debita*, fundant immediate jus, seu aequitatem, quae est objectum formale justitiae, conc. antec.: res *secundum se precise sumptae*, nego antec. & consequ. Res ergo secundum se precise sumptae non fundant ius, seu aequitatem, nisi ad summum valde remote; qua-

re prout cadunt sub actibus debiti, & redditi, fundant tale jus.

9 Dico 2.: objectum materiale proximum justitiae sunt actus interni, & externi quibus redditur unicuique, quod suum est. Haec conclusio etiam est communis, & probari potest omnibus textibus Sac. Scripti., quibus fuit probata antec.; in ipsis enim praecipuntur ipsimet actus tam interni, quam externi reddendi debita: ergo quia tales actus sunt objectum materiale proximum justitiae. Confirmatur ex definitione ipsiusmet justitiae, scilicet, *est habitus voluntatis inclinans ad tribuendum unicuique jus suum, seu quod justum, aut aequum est, ut tribuatur*: ergo actus ipsius justitiae, quibus redditur cuique suum, sunt materia ejus proxima, sed isti actus sunt tam interni, quam externi; interni, quia a voluntate; externi, quia est red- ditio actualis: ergo utrique sunt, materia proxima justitiae.

10 Dices: tales actus; dandi, & reddendi sunt ipsa jura formalia, vel ad minus applicationes jurium; sed hoc ipso non sunt objecta materialia proxima, sed formalia justitiae: ergo &c. Respondeo, neg. mai. nam tales actus non sunt ipsa jura formaliter, sed ea proxime fun-

fundant. Ratio est; quia jus, quod habeo in re, quæ mihi ablata fuit, fundatur immediate in ipsomet actu restitutionis, qui etiam est debitus cum ipsamet re ablata.

11 Dico ultimo: objectum formale iustitiæ est ipsum jus, seu debitum. Est etiam communis, & prob.: iustitia non exercetur per quancumque dationem, sed per dationem rei debite, illam dando ei, cui est debita, vel qui jus habet ad ipsam: ergo objectum formale iustitiæ est ipsa ratio debiti, seu ius, quod habetur ad rem. Confirmatur: si detur alicui, quod ipsi debitum est, tunc exercetur iustitia, non vero si detur, quod debitum non est: ergo. Unde honestas relucens in servanda æqualitate debita rei ad rem potest dici ratio formalis *sub qua* iustitia respicit, & intendit ipsam æqualitatem, tamquam objectum formale *quod* ipsius; nam respicere hanc æqualitatem in actibus suis est proprium huius virtutis, prout distinctæ ab alijs, & consequenter ejus specificativum.

12 Dices contra hoc: objectum formale veræ virtutis non debet esse quid rationis; sed iustitia est virtus realis; & jus debitum, seu æqualitas est quid rationis; ergo hoc ne-

quit esse objectum formale iustitiæ. Resp. concess. mai., & min. quoad 1. part., eam distinguo: quoad 2.: jus debitum, & æqualitas sunt quid rationis *rectè dictantis*, quid, & quantum debeatur, conc. min.: sunt quid rationis *fingeris*, nego min. Et consequentiam. Itaque sicut iustitia est virtus moralis, & rationis, non fingens, sed rectè dictans, & judicans quid, quantumque unicuique debeatur, & reddendum sit; ita pariter objectum formale talis virtutis debet esse jus, debitum, & æqualitas dictata per rectam rationem.

13 Dubitabis 3.: quomplex sit iustitia? Tot partes iustitiæ assignari solent ab A.A., ut eas omnes enumerare, & referre nimis prolixum foret. Plurquam septuaginta ab aliquibus enumerari solent. Principatioribus percurram, ut postea ad alias difficultates in particulari breviter descendam. Primo ergo dividitur iustitia in *legalem*, seu *universalem*, & in *particularem*. Legalis, seu universalis est, quæ respicit bonum commune totius Reipublicæ, seu Communitatis: & dicitur legalis; quia leges omnes tendunt in eam, ad hoc ut fervetur pax, & tranquillitas in Republica. Unde hæc est in membris communitatis, & dicitur

eur habitus inclinans ad tribuendum Communitati jus suum, seu quod justum, & æquum est, ut tribuatur à membris ipsius, eo quod membra ipsius sunt. An hæc justitia sit vera specialis virtus? Dicitur infra. Justitia particularis est, quæ respicit alterum, ut personam privatam, & bonum particulare singulorum, ut cum eis servetur æqualitas quædam.

14 Hæc justitia particularis subdividitur in *commutativam*, & *distributivam* commutativa est habitus inclinans ad reddendum debitum secundum æqualitatem rei ad rem; ita ut reddatur tantum, quantum debetur, ut quinque pro quinque, & centum pro cento. Distributiva est habitus inclinans ad distribuenda bona communis secundum dignitatem eorum, inter quos sunt distribuenda; hæc justitia non servat æqualitatem arithmeticam dati, & accepti, sed proportionem geometricam in distribuendis bonis communibus cum respectu ad merita, & dignitatem Personarum prout leges decernunt. Alij dividunt justitiam particularem in *præmiativam*, & *punitivam*. Sed certè istæ reducuntur ad commutativam, si servant æqualitatem inter merita, & præmia,

atque inter supplicia, & crimina. Ad distributivam, si habeatur aliqua ratio personarum, juxta quas estimantur merita, aut peccata, ad hoc ut proportionentur præmia, & supplicia.

15 Aliæ species justitiæ minus propriæ assignari solent, quæ per aliquam similitudinem, vel attributionem analogam justitiæ dicuntur, in eis tamen non servatur æqualitas perfecta sicut in antecedentibus. Principiores enumerabo: *Religio*, quæ inclinatur ad reddendum cultum debitum Deo in se, & in suis Sanctis. *Pietas*, quæ inclinatur ad colendos, & honorandos Parentes, Propinquos, & Patriam. *Observantia*, quæ inclinatur ad venerandas, & honorandas personas eminentes dignitate, scientia, & meritis. *Obedientia*, quæ inclinatur ad obtemperandum mandatis superiorum, & continetur sub observantia.

16 *Gratitudo*, quæ inclinatur ad recognoscenda, & rependenda beneficia accepta, seu ad reddendas gratias pro accepto beneficio. *Liberalitas*, quæ inclinatur ad eroganda bona propria fortunæ sponte, & liberaliter ad opera honesta, & si hæc erogentur sumptuose, & in magna quantitate præter communem ordinem, dicitur

mag.

magnificentia. *Veritas*, quæ alia est in dicendo, & inclinatur ad conformanda dicta cum mente loquentis; alia in operando, & inclinatur ad conformanda facta cum dictis, seu ad observanda promissa. *Amicitia*, quæ inclinatur ad amorem alterius sine ullo respectu ad utilitatem amantis, exigens tamen redamationem in amato. Sed nota, quod amor ex parte utriusque debet esse honestus, ut amicitia sit virtus.

17 *Affabilitas*, quæ inclinatur ad suavitatem, ac placiditatem observandam, & ostendendam in conversando, tum loquendo, tum operando. *Vindicatio*, quæ inclinatur ad mala nobis illata puniendam, animo tamen repellendi, sed nocendi. *Pœnitentia*, quæ inclinatur ad dolendum de peccato, & illud vindicandum, in habente ipsam, & ad reddendam satisfactionem offenso. Alias quam plures enumerant iustitias; nobis pro nunc istæ sufficiant. Et quoad partes integrantes iustitiæ, ad duas reduci valent, scilicet, abstinere a malo, & facere bonum; utrumque enim requiritur ad perfectam iustitiam, scilicet, nemini facere injuriam, & facere illi bonum debitum, seu reddere ipsum, quod suum est; nam si alterutra pars ex his desit, non erit

integra pars virtutis iustitiæ. His suppositis, nunc aliquæ difficultates de his iustitijs sunt hic breviter resolvendæ.

18 Dubitabis 4.: an iustitia legalis sit specialis virtus distincta ab alijs? Resp. affirmative. Est communis. Prob. quæ 1.: iustitia legalis habet speciale objectum distinctum ab objecto aliarum virtutum: ergo &c. Prob. antec.: iustitia legalis habet pro objecto formali honestatem operationis propter bonum commune; sed hæc honestas constituit objectum speciei distinctum ab objectis aliarum virtutum: ergo &c. Prob. min.: ubi est ius, & debitum speciei diversum ad operandum tali determinato modo, & ex tali motivo, ibi est honestas speciei diversa in operando; sed in iustitia legali est tale ius, & debitum speciei distinctum, scilicet, ius, & debitum directum procurandi bonum Communitatis, quod non immediate, & directe attenditur ab alijs virtutibus: ergo &c.

19 Prob. 2.: iustitia est virtus ad alterum inclinans ad reddendum illi suum; sed iustitia legalis est vere ad alterum, ut reddat illi, scilicet, Communitati, suum: & nulla alia id præstat

tat sub hac ratione formali: ergo est vera, & specialis virtus iustitiæ. Prob. min.: triplex est ordo iustitiæ inter homines existentes in Communitate: Primus partis ad partem; civis ad civem; & hic servatur per iustitiam commutativam in mutuis comertijs: secundus ordo est totius ad partem, seu Communitatis ad particulares, in distributione bonorum communium; & hic ordo servatur per iustitiam distributivam. Tertius tandem ordo, est partium ad totum, seu singulorum civium ad bonum totius Communitatis: & hic servatur per iustitiam legalem; ergo hæc iustitia inclinat ad reddendum Communitati suum, secundum rationem formalem, quæ est ei propria, non vero alijs iustitijs: ergo est specialis virtus.

20 Dices 1. contra hoc: Philos. 5. Ethic. cap. 1. loquens de iustitia legali ait: *itaque neque hæc iustitia pars virtutis, sed integra virtus est; neque huic opponitur iniustitia pars vitij, sed integra est vitiositas*: ergo juxta Philosoph. non est virtus specialis, sed complexum omnium virtutum. Resp. quod Philos. solum vult quod iustitia legalis, quantum se extendit ad materiam omnium aliarum virtutum imperando actus

illarum ad finem boni communis, complectitur, & continet omnes alias virtutes virtualiter, non vero formaliter, prout formaliter respicit suam propriam honestatem.

21 Ut hoc melius intelligatur, & ut alię objectiones solvantur, nota, quod sicut charitas dicitur virtus universalis, quia ordinat & dirigit actus aliarum virtutum ad Deum, quem respicit immediate, ut finem ultimum; quin ob hoc desinat esse virtus specialis ab alijs distincta; cum respiciat illud summum bonum commune sub ratione, & motivo formali diverso, hoc est, immediate, & directe in se; sic est iustitia legalis, etsi respiciat immediate bonum publicum, seu publicam foelicitatem, & Deum ipsum, quæ sunt bonum, & finis ultimus aliarum virtutum; quia tamen respicit immediate, & in se observantiam legum, quietem, & bonum totius communitatis sub ratione propriæ honestatis, hinc fit, quod licet virtualiter, & imperative sit universalis virtus, tamen in se formaliter specialis virtus iustitię est.

22 Dices 2.: iustitia legalis sub illo respectu a nobis

assignato potius pertinet vel ad *pietatem*, vel ad *religionem*, vel ad *obedientiam*: ergo non est specialis virtus ab alijs distincta. Prob. antec.: vel inclinatur iustitia ad procurandum bonum Patriæ; & sic est *pietas*: vel inclinatur ad satisfaciendum debitum legum; & sic est *obedientia*: vel tandem inclinatur ad reddendum Deo cultum debitum, ejusque sanctis; & prout sic est religio: ergo sub quocumq; respectu potius pertinet ad *pietatem*, *obedientiam*, vel *religionem*.

23 Respond. neg. ant., & antec. probationis quoad omnes ejus partes; quia *pietas* debet procurare bonum commune Patriæ, ratione originis, quam cives habent à Patria: & hoc non est motivum iustitiæ legalis, quia hac sic agit homo, ut membrum communitatis, quæ est quasi totum corpus. *Obedientia* est in solis subditis, & Prælato, uti est iustitia, quæ est in Rege, tamquam in capite. Deinde *obedientia* facit aliquid præcisè, quia præcipitur; iustitia vero legalis, quia honestum est bono communitatis. Tandem *religio* limitatur ad cultum Dei, & S. S.; iustitia autem legalis respicit quietem publicam per observantiam

cunctarum legum. Qui plura circa hanc iustitiam desideraverit consulat Canonistas.

24 Dubitabis 5.: an divisio iustitiæ in commutativam, & distributivam sit generis in species? Resp. affirmativè. Est communis, Prob.: virtutes quæ requirunt diversa specie media per se, specie differunt; sed iustitia commutativa, & distributiva requirunt diversa specie media: ergo differunt specie. Prob. min.: iustitia distributiva requirit æqualitatem proportionis, seu geometricam, non vero quantitatis, seu Arithmeticam, quam requirit commutativa; sed hæc media specie differant: ergo tales iustitiæ sunt veræ species iustitiæ ut sic. Sed, ut verum fatear, hæc probatio non multum urget, ut constabit ex dicendis. Quare aliter.

25 Prob. conclusio ratione: illæ virtutes specie differunt, quæ inducunt diversas obligationes per se; sed iustitia commutativa, & distributiva sic se habent: ergo. Maior constat; quia diversitas specifica effectum debet pro venire ex diversitate essentiali habituum. Pro min.: ex iustitia commutativa oritur obligatio ad servandam æqualitatem sub pœna restitutionis
sic-

strictæ; ex distributiva non oritur talis obligatio; quia non leditur ius strictum, sed minus proprium, nec privatur aliquis re sua; sed tantum definit distribuens facere, quod ex officio facere tenebatur: & per hoc non committitur ablatio rei alienæ strictè sumpta: ergo obligationes ortæ ex iustitia commutativa, & distributiva sunt essentialiter diversæ.

26 Dices 1. contra hoc: si iustitia commutativa, & distributiva essent veræ species iustitiæ, deberent convenire univocè in ratione generica iustitiæ; sed non sic conveniunt: ergo non sunt duæ species iustitiæ. Prob. min.: iustitia ut sic obligat ad reddendum cuique suum sub pœna restitutionis; nam qui retinet alienum non est iustus, donec restituat; sed iustitia distributiva non sic obligat per nos sub pœna restitutionis: ergo &c.

27 Respond. concess. mai. neg. min.: & disting. mai. probationis: iustitia ut sic obligat ad reddendum cuique suum sub pœna restitutionis, si ly *suum* sumatur absolute, pro eo, in quo habet ius actuale, & in re, concess. mai.: si ly *suum* sumatur pro eo, ad quod petendū habet ius, nego mai. Et concess. min. nego consequ. Itaque ly *suum*, quod ponitur in definitione iustitiæ ut sic,

abstrahit inter istas duas significationes: *sui*, hoc est, iuris in re, quod est in commutativa; ex quaque per se oritur obligatio restituendi, & iuris ad rem, quod ius reperitur in distributiva, ex quoque non oritur obligatio restituendi per se, quoad personas particulares; licet possit esse talis obligatio quoad communitem.

28 Dices 2.: eadem ratio formalis est in utraque iustitia, licet modus æquandi sit diversus; sed hæc differentia modorum non sufficit ad differentiam specificam habituum; ergo tales iustitiæ non differunt specie. Maior constat; nam conveniunt in hoc, quod utraque inclinatur ad jus suum cuique reddendum: & differunt tantum, quod distributiva reddit secundum proportionem Geometricam; commutativa vero secundum æqualitatem physicam, seu arithmetica. Prob. min.: illi modi æquandi sunt accidentales, & extra rationem essentialem iustitiæ; nā ad hanc sufficit, ut reddatur cuique, quod iustum est, quomodocumque hoc fiat: ergo hæc differentia modorum non sufficit ad differentiam specificam habituum.

29 Resp. 1. negando mai.;

mai. quia tales virtutes inducunt diversas obligationes per se, ut satis constat ex probationibus conclusionis. Resp. 2. negando min.: & antec. probationis; nam illa differentia modorum est tam essentialis illis speciebus iustitiæ, quam rationalitas, & irrationalitas homini, & bruto, saltem in suo genere virtutis, & entis moralis; quod sufficit ad differentiam specificam habituum. Sed ut hoc melius percipiatur

30 Dubitabis 6.: an iustitia commutativa possit aliquando observare proportionem Geometricam? Resp. affirmative. Est contra aliquos. Prob. tamen: casu quo quis sit debitor pluribus ex contractibus, & ipsis non potest integrè satisfacere ad aequalitatem physicam, adhuc est debitor omnibus ex iustitia commutativa, & singulis debet reddere aliquid ex bonis, quæ habet: & hoc secundum proportionem Geometricam, ita ut plus detur illi, cui plus debet, & minus illi, à quo minus accepit: ergo iustitia commutativa aliquando observat proportionem Geometricam. Quod sit debitor ex iustitia commutativa constat; quia quod creditoribus redditur est ipsorum ex stricto iure, ita ut nisi ipsis detur, remaneat obligatio resti-

tutionis: ergo talis obligatio oritur ex iustitia commutativa. Hoc idem evenit in contractu societatis, in quo lucrum debet dividi ex eadem iustitia commutativa per partes inæquales iuxta proportionem, vel ad laborem, vel ad pecuniam subministratam, maiorem, vel minorem: ergo in his casibus iustitia commutativa debet observare proportionem geometricam.

31 Dices contra hoc: medium, per quod una iustitia specie distinguitur ab altera, non potest competere alteri iustitiæ specie à se distinctæ; sed proportio geometrica assignatur communiter ut medium, per quod iustitia distributiva specie distinguitur à iustitia commutativa: ergo hæc proportio nequit competere iustitiæ commutativæ. Responderi potest primo, negando min. quia distinctio specifica iustitiæ commutativæ, & distributivæ desumitur præcipue ex eo, quod iustitia commutativa respicit ius strictum, hoc est ius in re; distributiva verò minus rigurosum, strictum, hoc est, ius ad rem: quapropter non aquivimus primæ probationi conclusionis positæ num. 24. huius.

32 Resp. 2. distinguendo

do mai : medium, per quod una iustitia specie distinguitur ab altera, non potest comperere alteri iustitiæ eodem modo, conc. mai. diverso modo, nego mai. & distingo min. sed proportio geometrica competit distributivæ, ita præcisè, ut hæc nequeat attingere ullo modo proportionem arithmeticam, conc. min. Competit distributivæ ita ut non possit in aliquibus casibus competere iustitiæ commutativæ, neg. min. & conseq. Itaque ex hoc diverso modo conveniendi, proportio geometrica iustitiæ commutativæ, & distributivæ sufficienter deduci potest, quod adhuc ex medio geometrico, & arithmetico specie distinguantur. Explicatur: per sensitivum, & intellectivum distinguantur specie verè, & propriè brutum, & homo, quamvis intellectivum possit etiam attingere operationes gradus sensitivi; nam ad hoc sufficit, quod sensitivum ita limitetur ad sensitivas operationes, ut nequeat attingere operationes intellectivi. Ita pariter discurrendum de proportionem geometrica, & arithmetica utriusque iustitiæ. Prima solutio est solidior.

33 Dubitabis 7. : an iustitia commutativa sit una specie athoma, vel possit dividi in plures species? Dico, quod potest dividi in plures species? Est com-

munis Scoticarum contra aliquos Thomistas. Prob. ratione: respectu iustitiæ commutativæ dantur diversa iura, ex quibus oriuntur diversa debita: ergo & dantur diversæ species huius iustitiæ; nam hæc specificatur à diversis objectis, & iuribus. Prob. antec.: diversum est ius, quod habet homo in bona fortunæ, ab illo, quod habet in bona famæ, & vitæ; sed iustitia commutativa, quandoque respicit ius in bona famæ, quandoque in bona fortunæ, & vitæ: ergo respectu iustitiæ commutativæ dantur diversa iura. Probatur mai. ius specificatur à bono, quod respicit; sed bona fortunæ, famæ, & vitæ sunt specie diversa: ergo etiam iura, quæ à talibus bonis specificantur, erunt specie diversa. Unde diversa contrahuntur debita restitutionis, inter quæ, & iura læsa ponenda da sit diversa æqualitas.

43 Dices contra hoc: iustitia commutativa formaliter consistit in æqualitate rei ad rem: & solum differunt, quod hæc æqualitas fiat in hac, vel illa materia; sponte, vel coacte; sed hoc non sufficit ad differentiam specificam iustitiæ commutativæ; ergo hæc est una specie athoma. Resp. negando min.; quia etiam ex hoc variatur iustitia commutativa formaliter, & specificè; quia, scilicet, sunt diversa iura ad æquan-

da, ut constat ex probatione conclusionis. Unde sicut ex diverso iure, quod habet Deus in homines, ut Creator, ut Parens, ut Princeps, & ut Governator, oritur in hominibus diversum ius adæquandi huiusmodi iura, ac consequenter diversæ virtutis, scilicet, *Religionis*, *pietatis*, & *obsequiæ*, &c. ; sic in proposito, ex diverso iure, quod habet in diversa bona fortunæ, famæ, & vitæ, nascitur in altero diversum debitum fundans diversas iustitias commutativas.

35 Aliæ sunt difficultates de iustitia, & iure, quæ sanè si omnes traderentur, integrum volumen explerent. Sed quia ad Canonistas penitus attinent, merito hinc eas omittimus. Qui tamen aliqua circa ea scire voluerit, legat nostrum Panger hic super 3. sentent. Tract. de Virtutibus in genere, & specie disp. 3. a quæst. 3. ; dicta enim pronunciat Theologo scholastico sufficiant.

QUÆST. IV.

Proponuntur difficultates virtutis fortitudinis.

1. Dubitabis 1. : quid sit fortitudo? Non loquimur in præsentia pro firmitate animi, quæ reperitur in actione cuiuslibet virtutis; nam hoc modo non est virtus distincta à cæteris virtutibus, sed potius est conditio ad omnem virtutem requisitam: agimus ergo de fortitudine, prout significat specialem quamdam animi firmitatem in subeundis periculis, laboribusque tolerandis. Quo sensu definitur ab Aristot. 2. Ethic. cap. 3. & lib. 3. cap. 6. *mediocritas circa metum, & audaciam*. Sed clarius sic

2. Fortitudo definiri potest: *est habitus inclinans, & iuvans ad aggrediendam ardua, & periculosa, & ad toleranda dolorifera, tristitia, & terribilia secundum rectam rationem*. Sed notandum est, quod fortitudo prout est virtus specialis, & ab aliis distincta, debet inclinare ad terribilia toleranda, aut repellenda ex motivo honestatis huiusmodi tolerantia, aut repulsa; nam qui aggrediretur, aut ferretur ex motivo honestatis temperantia, iustitia, aut castitatis; ne, scilicet, peccaret contra illas, aut ut attingeret finem illarum, hic faceret actus temperantia, iustitia, aut castitatis. Unde fortitudo, ut est virtus specialis, debet sustinere, aut repellere ardua ex motivo proprio

prio honestatis, quæ relucet in suis actibus secundum se præcise consideratis.

3 Ex his ergo habetur, quod fortitudo consistit, vel in moderando metu, vel in moderanda audacia, ne metu homo in malis fugiendis torpeat, vel turbet mentem, & ne audacia temerè, & supra vires audeat, vel aggrediatur terribilia. Hoc explicat Subt. Doct. in 4. dist.

34. num. 11. exemplo temperantiae. Ait enim. *Nam sicut concupiscibilis indiget moderari per temperantiam circa ea, quæ sunt contra primò appeti, ne inordinatè appetat illa, sed secundum moderatam rectè rationis; ita etiam irascibilis indiget moderari per habitum (fortitudinis) ne inordinatè velit propellere offendens, vel ulcisci de illo, sed moderatè velit propellere propellenda, & non propellere non propellenda.* Hæc Dr

4 Inferitur etiam, quod sunt duo actus fortitudinis, scilicet, aggressio terribilium, seu agredi terribilia secundum rectam rationem. Secundus actus est, tolerantia terribilium secundum rectam rationem. Ratio huius est quia fortitudo ad duo inclinat voluntatem, nempe, ad aggrediendum secundum rectam rationem terribilia, & ad terribilia, & dolorifera, ac tristia toleranda: ergo terribilia aggredi, ipsaque tolerari secundum rectam

rationem sunt duo actus fortitudinis. Si autem quæras, quoniam ex his actibus sit perfectior? Dico, quod tolerare terribilia; quia in tolerantia adest dolor, & gravis molestia; non veto in aggressionem; quia fortis aggreditur terribile apprehensum, aut imminens; etsi aliquando aggreditur existens, est ad illum propellendum, & removendum vindicando; fortis verò tolerat terribile existens dolorem, & tristitiam causans: ergo nobilior est actus tolerandi, quam aggrediendi.

5 Dices tamen 1. contra dicta: fortitudo reperitur necdum in homine, sed etiam in brutis: & hoc à natura; nam tam homines, quam bruta sunt animalia ad subeunda pericula graviora: ergo fortitudo non est propriè virtus moralis. Resp. disting. antec.: fortitudo impropriè sumpta reperitur, &c. conc. antec. fortitudo *virtus propria*, nego antec. & conseq. Fortitudo ergo propriè virtus acquiritur per actus aggressionis, aut tolerantiae elicitos ex dictamine rationis; non autem habetur ex instinctu merè naturæ, ut reperitur in brutis, & hominibus inconsideratè, & temerè, atque sine electione aggredientibus terribilia.

6 Dices 2. etsi detur fortitudo, non tamen ut virtus: ergo non est virtus cardinalis
for

fortitudinis. Prob. antec. fortitudo inclinatur ad malum: ergo non est virtus. Prob. antec. fortitudo impellit ad labores, pericula, & mortes, quæ sunt mala vitæ humanæ: ergo inclinatur ad malum. Resp. negando antec. & distinguo antec. probationis: fortitudo inclinatur ad malum *physicum* propter honestatem, quæ relucet in eius tolerantia, conc. antec.: ad malum *ut malum*, nego antec. & consequ.: eisdem terminis distinguitur probatio. Pati ergo tormenta non est optabile, ait Seneca, *sed fortiter pati in hoc est virtus*: tormenta à me abesse, vellem; sed si sustinenda fuerint, ut me illis fortiter, honestè, animoseque geram, optabo. Unde fortitudo, formaliter quæ virtus, formaliter consistit in ferendis malis ex motivo honestatis tolerantia.

7 Dices 3.: omnis virtus inclinatur ad toleranda mala contraria fini suo: ergo non est specialis virtus fortitudinis. Probat. antec.: castitas inclinatur ad toleranda incommoda, & vincenda impedimenta; quæ eminent contra finem suum; iustitia inclinatur iudicem, ne corrumpatur ex metu mortis in suis iudicijs: ergo omnis virtus inclinatur ad repellenda mala contraria suo fini. Confirmatur;

fortitudo semper exercetur pro tuendis alijs virtutibus: ergo non est virtus specialis.

8 Resp. ad argument. distinguendo antec.: omnis virtus inclinatur ad repellenda mala *in propria materia, & ex proprio fine, & objecto formali*, conc. antec.: ex *fine fortitudinis*, & *objecto ejus formali*, nego antec. & consequent.: sic etiam explicatur probatio. Fortitudo ergo respicit terribilia, ut moderetur audaciam, & metum circa illa conformiter ad dictamen rectæ rationis, ut actus ejus sint honesti, & laudabiles in propria linea; in materia enim castitatis, & iustitiæ respicit audaciam, & metum, ut impedimenta virtutum earundem; & prout sic certum est, quod ea contemnit, & repellit ex motivo talium virtutum; & in tali casu non est præcisè virtus fortitudinis. Ad confirmationem disting. ant.: fortitudo *activa*, seu in aggrediendo semper exercetur pro tuendis alijs virtutibus, transeat antec.: fortitudo *in tolerando*, seu *in patiando*, nego antec. & consequ. Itaque patientia, quæ est principalior pars fortitudinis, potest exerceri in materijs indifferentibus, ut in morbis, fame, &c.

9 Dubitabis 2.: quodnam sit objectum fortitudinis moralis? Hic, sicut & in præcedenti quæstione, quærimus de objecto materiali tam remoto, quàm proximo & etiam de formali. Pro cuius resolutione. Dico 1.: objectum materiale remotum fortitudinis sunt omnia mala gravia, quæ imminēt homini. Est communis, & prob. ex Scriptura, & P. P.; nam quoties fit mentio de fortitudine, semper respiciuntur mala, circa quæ monemur moderari timorem, & audaciam; ut illud Lucæ 12. *ne terreamini ab his, qui occidunt corpus. Timete eum, qui potest perdere animam.* Unde Div. Aug. describit fortitudinem, dicendo, quod sit. *considerat periculorum susceptio, & malorum perpessio*: ergo fortitudo respicit pro objecto materiali mala gravia, & terribilia, quæ imminēt homini. Confirmatur: objectum remotum materiale virtutis fortitudinis sunt res circa quas versantur ejus actus; sed actus fortitudinis versantur circa mala gravia imminētia: ergo hæc sunt objectum materiale remotum fortitudinis.

10 Dico 2.: objectum materiale proximum fortitudinis sunt actus moderandi au-

daciam, & timorem erga terribilia, Etiam est communis, & prob.: objectum materiale proximum cuiusvis virtutis, omnisque habitus practici, est illud, in quod immediate fertur talis virtus; sed virtus fortitudinis immediate fertur ad moderandos actus audaciæ, & timoris erga terribilia; nam, ut dictum manet, inclinat ad aggrediendum ardua, & periculosa; & ad tolerandum dolorifera, tristitia, & terribilia secundum rectam rationem: ergo &c.

11 Dico 3.: objectum formale fortitudinis est specialis honestas, quæ reperitur in prædictis actibus moderativis audaciæ, & timoris. Prob.: objectum formale alicuius virtutis, & habitus est ratio illa, sub qua tendit talis virtus in actus suos, seu in objectum materiale; sed in fortitudine hæc ratio est honestas actuum audaciæ, & timoris erga terribilia: ergo hæc honestas specialis est objectum formale, fortitudinis. Confirmatur: per hanc rationem, & propriam honestatem talium actuum sufficienter constituitur fortitudo virtus ut ab alijs distincta; nam hoc huic soli virtuti est proprium, nec ullus alius habitus sic respicit tales actus: ergo objectum formale fortitudinis &c. Nihil objici potest contra

Hhhh

if

istas resolutiones, quod ex dictis tam in anterioribus §.§. quam quæst. antec. agendo de objecto iustitiæ, faciliter solvi non possit. Vide N. Mastr. hic quæst. 9. art. 1.

12 Dubitabis 3. an fortitudo sit unus simplex habitus? Resp. quod est multiplex. Prob. ex Subtili Doct. cit.: fortitudo plures habet actus, ex quibus diversi specie habitus debent generari: ergo. Prob. antec.: fortitudo habet actus aggrediendi terribilia secundum rectam rationem; & actus tolerandi, vel sufferendi terribilia secundum eandem rectam rationem, prout diximus num. 3. huius; sed ex istis actibus diversi specie habitus debent generari: ergo &c. Prob. min.: per hoc, quod quis sit assuetus aggrediendi terribilia secundum rectam rationem, non eo habet habitum ad ea toleranda; quia in tolerando terribilia sunt diversæ difficultates, ut ipsamet experientia docet: ergo &c.

13 Dices contra hoc: eadem voluntas potest habere duos actus oppositos, scilicet, *velle*, & *nolle*: ergo & idem habitus fortitudinis potest inclinare ad aggredienda terribilia, ipsaque toleranda: Respond. ne-

gando conseq.; est enim magna disparitas, tum, quia potentia ad plures actus se extendit, quam habitus; tum quia voluntas est virtus activa libera oppositorum actuum, si est finita, & limitata; habitus vero acquisitus non potest se extendere, nisi ad actus similes illis, a quibus est genitus: & potest quis habere plures actus aggrediendi terribilia, ex quibus generetur similis habitus aggrediendi, quin habuerit unum actum tolerandi terribilia; & consequenter nec habitum tolerantiae. Deinde, ut dixi, est diversa difficultas in tolerando, ac est in aggrediendo: & habitus acquisiti deserviunt ad facilitandum, & vincendas difficultates.

14 Dubitabis 4. quænam sint partes fortitudinis? Ex dictis satis constat, quod partes integrantes fortitudinis sunt *aggredi*, & *propulsare* mala imminentia: *audere*, & *pati*. Unde principale fortitudinis est velle servare medium internum, & externum in magnis periculis, & maxime in periculo mortis, non plus appetendo, vel fugiendo, quam dicet recta ratio. Hæc fortitudo præcipue elucet in Martyribus; nam nulla maior fortitudo, quam se exponere morti certæ, & crudeli sine ullo

nullo motu tristitiae, aut vindictae, sed quia hoc fit ex motivo iuendi fidem, & ex amore Dei. Nunc ergo de parribus subiectivis, & potentialibus aliqua breviter dicemus.

15 Dico: prima pars tolerantiae est *magnanimitas*, & est virtus inclinans ad omne arduum, & magnum, prout est consentaneum virò magno, & generoso, ferendum, aut aggradiendum intra periculum mortis. *Magnanimitati* opponitur *pusillanimitas* per defectum, quæque est fuga magnorum operum, eo quod homo putet se, esse imparem illis. Per excessum opponuntur *magnanimitati* *ambitio*, & *presumptio*; quia ambitiosi habent maiorem appetentiam honoris: & praesumptuosi maiorem confidentiam superavires suas, quam patiat *magnanimitas*.

16 Secunda pars fortitudinis est *magnificencia*, & est virtus inclinans ad hoc, ut aliquis faciat magnos sumptus, ad exequendum id, quod arduum est; sed hoc est ita faciendum, prout recta dicat ratio. Unde *magnificencia* involvit magnam moderationem affectus erga pecunias, quæ solent viros potentes (quorum est hæc virtus)

impedire à magnificis operibus, & expensis, quas recta dicat ratio. Huic virtuti opponitur per excessum *profusio*, & est, qua quis supra id, quod res exposcit, facit, & auget expensas. Per defectum vero opponitur *parvificencia*, & est, qua quis ex nimia angustia animi vult infumere parvos sumptus in magno opere erigendo.

17 Tertia pars est patientia, quæ hæc non sumitur pro tolerantia graviorum malorum; nam prout sic, vel est ipsa fortitudo, vel nobilior actus ipsius, ut dictum manet. Sumitur ergo hic prout est virtus, quæ in malis, & arduis perferendis confirmat animum moderando timores, ne ob istos recedat à recta ratione, tam in servanda æquanimitate mentis, quam in motibus externis corporis conformiter habendis. Huic opponitur per excessum, *impacientia*, & est, qua quis immoderate tristatur in malis. Per defectum insensibilitas; quia non est consentaneum naturæ humanæ, non moveri, nec tangi ullis omnino malis, aut proprijs, aut alienis, maxime conjunctorum; hoc enim præfert stoliditatem, propriam belluarum.

Hhhh

Quar-

18 Quarta pars fortitudinis est *longanimitas*, quæquæ ad patientiam reducitur, & est virtus, qua æquanimiter perfertur molestia, quæ oritur ex nimia dilatione rei desideratæ; nam *spes, quæ differtur, affligit animam*. Unde est longior patientia, quæ occupatur in moderandis motibus iræ, quam provocat dilatio rei, quam anima expectat. Isti opponuntur eadem vitia, quæ patientiæ repugnant.

19 Quinta pars est *constantia*, & est, qua quis firmiter persistit in ferendis, aut aggrediendis malis arduis, ita ut firmiter persistat in bono contra difficultates provenientes ex quibuscumque aliis circumstantiis, aut impedimentis operis boni; quia cum voluntas sit valde mutabilis, & mobilis; non solum per adversa, sed etiam per blanditias, promissiones, aliaque motiva, hinc indiget virtute aliqua, quæ ipsam contra prædicta firmet, & roboret, quod quidem præstat constantia. Huic virtuti opponitur per excessum *obstinatio*, seu *pertinacia*; sicut enim defectus est non perseverare in bono capto; ita excessus reprehensibilis est, quando aliquis, plusquam oportet, tenaciter, & obstinate tuctur suam sententiam; qua pertinacia frequenter laborant heretici. Per defectum op-

ponitur constantiæ *levitas*, seu *mobilitas*, & est, qua quis faciliter, & sine fundamento recedit à bono capto.

20 Sexta pars fortitudinis est *perseverantia*, quæ certe cum constantia confunditur à multis, & est stabilis continuatio operis excellentis usque ad eius consummationem: etsi fuerit finalis, est maximum Dei donum, iuxta illud; qui *perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Per perseverantiam superatur proprie *tedium*, & molestia, quæ occurrere solent in exercitio virtutum. Huic opponuntur per excessum obstinatio, & pertinacia: & per defectum *mollities*, & est, quando propter minima incommoda à bono receditur, quæ vitium est, minatum dici solet, contrariumque fortitudini.

21 Septima pars est *securitas*, & est quæ placat, & firmat animum contra nimias anxietates, curas, & sollicitudines, quas solet timor excitare. Quapropter, qui habet bonam fiduciam, confidendo in Dei auxilio, & assistentia, securus redditur, & aggreditur opus arduum. Huic opponitur per excessum *temeritas*, & est quando sine iudicio, nec ratione, omnia imprudenter tentamus. Per defectum opponitur *dissidentia*, & est quando in

apprehensione impossibilis finis nihil boni aggredimur.

22 Octava tandem pars fortitudinis est *fiducia*; hæc etiam coincidit cum *securitate*, & est qua confidimus in propriis, vel alienis viribus ad vincendum, & sustinendum; proptereaque promptè, & incunstanter aggredimur ardua cum magna spe felicitis exitus. Ad hanc iuvat tum status mundæ conscientiæ; nam qui nihil habet, quod remordeat vel timeat, cum fiducia graditur; iuvat etiam sollicitudo, & cura prævidendi, & providendi omnia illa, quæ ad tale opus sunt necessaria. Fiduciæ opponuntur per excessum, *audacia*, quæ est nimia fidentia aggrediendi quæcumque mortis pericula, ultra quam ratio, tempus, locus, & opus postulat. Per defectum *timor*, seu *ignavia*, circa perpeffionem molestiarum, & circa pericula mortis.

23 Enumeratis partibus fortitudinis, vitiisque ipsis oppositis; sciendum est, quod vitia, quæ magis directè opponuntur fortitudini sunt *audacia*, & *timiditas*, seu *ignavia*. Audacia per excessum; quia est quidam excessus in audendo, non servando, sed excedendo mediocritatem, quam servare debet fortitudo virtus; tales sunt

qui audent supra vires, & isti in tempore deficiunt. Unde verus fortis, ait Philosoph. 4. Ethic. cap. 6.; *audet, & aggreditur, quæ oportet, cuius gratia, quando & ut convenit*. Timiditas, seu ignavia, est in alio extremo virioso per defectum, & est quando statim, ac aliquis sentit gravia incommoda imminere, ex timore desinit actionem, & minimæ difficultati occurrenti protinus succumbit.

QUÆST. V.

De Virtute temperantia.

I Temperantia videtur veluti corona aliarum virtutum moralium; nam earum motus videtur moderari, ne excedant; temperat enim ardores fortitudinis, ne ad furorem declinet; zelum iustitiæ, ne in crudelitatem veniat; & tandem sollicitudines prudentiæ, ut consilia non sint arduiora, aut valde præcipita. In præsentem autem non sumitur temperantia in hac generalitate, hoc est, prout moderatur omnes appetitus circa omnia appetibilia: sed loquimur

mur de ipsa, prout est specialis virtus, quæ consistit in moderatione appetitus concupiscibilis circa concupiscibilia. De quæque sequentes proponuntur difficultates.

2. Dubitabis 1.: quid sit temperantia? Dico, quod temperantia est specialis virtus, quæ est habitus moderativus appetitus secundum partem, quæ concupiscibilis dicitur. Hæc conclusio est communis; habeturque expresse à N. Doct. in 3. dist. 34. sub num. 15.: Probaturque ex Philos. 1. Rethoric. quæst. 5. ubi ait: *temperantia est per quam, ita ut lex imperat, domit cupiditates habentur, cui intemperantia ad-versatur.* Unde Div. Augustinus Lib. 83. quæst. quæst. 11. ait: temperantia est rationis in libidinem, atque alios non rectos impetus animi firma, & moderata dominatio. Et 2. de moribus Ecclesiæ cap. 19.: temperantia munus consistit in coercendis, sedandisque cupiditatibus, quæ nos à vita beata prohibent: ergo temperantia est virtus specialis moderativa appetitus secundum partem, quæ concupiscibilis dicitur.

3. Dices contra hoc: quælibet virtus est moderativa

appetitus, vel potentia, quæ inest, & inclinatur ad temperate agendum in propria materia: ergo temperantia non est virtus specialis. Antec. est certum; quia est munus cuiuslibet virtutis vitare omnem deordinationem, quæ deordinari possunt actus erga suum objectum. Resp. concesso antec. negando conseq.; nam præter illas deordinationes, quas singulæ virtutes præcibunt, & moderantur; dantur delectiones speciales in sensibus, pro quibus moderandis requiritur specialis virtus temperantia, & maxime in cibo, & potu; & in venereis, seu, ut alij dicunt, in sensibus gustus, & tactus.

4. Dubitabis 2.: quodnam sit objectum temperantia? Dico 1.: objectum materiale remotum temperantiæ sunt res omnes concupiscibiles, ex quibus nascitur voluptas. Est Doct. cit. ubi ait: *temperantia versatur circa primo concupiscibilia: à natura rationali sunt objecta temperantiæ.* Prob. ratione: temperantia consistit in moderatione appetitus, seu voluntatis circa omnes voluptates, quæ percipiuntur immoderate, & contra dictamen rectæ rationis: ergo respicit pro objecto materiali remoto omnes res, ex quibus

resultare potest voluptas moderanda.

5 Sed notandum est hic, quod etsi temperantia maxime consistat in moderandis delectationibus immoderatis ortis ex sensibus tactus, & gustus, ut immoderationes edendi, bibendi, & luxuriandi; tamen etiam versari debet in moderandis affectibus inordinatis aliorum sensuum: Imò & in moderandis voluptatibus spiritualibus. Hoc constat ex Subt. Doct. cit., ubi docet, quod temperantia nec solum est de voluptatibus sensitivis, quibus delectatur voluntas conjuncta; sed etiam de voluptatibus propriis ipsi voluntati, ut voluntas est. Unde voluntas Angeli potest appetere bonum delectabile, licet non habeat appetitum sensitivum: ergo omne concupiscibile à quolibet sensu, & etiam concupiscibile spirituale est objectum materiale remotum temperantiae.

6 Sed quia circa hoc est aliqua lis inter A. A., ideo necesse iudico, ostendere ex Script. Et P. P. omnes voluptates, necdum gustus, & tactus, sed etiam visus, auditus, odoratus, intellectus, & voluntatis egere virtute temperantiae

ad hoc ut moderentur. Prob. 1. de voluptate visus; nam Joann. Epist. 1. cap. 2. dicitur: *omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum.* Eccles. 14. *nequam est oculus invidi: insatiabilis oculus cupidi.* Et Psalm. 118. *averte oculos meos, ne videant vanitatem.* Prob. de auditu: nam Eccles. 1. dicitur: *non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur.* Et 1. ad Thimoth. cap. 1. *ne intenderent fabulis, & genealogijs, quae quaestiones praestant magis quam edificationem Dei.* Et Magnus Patens Aug. Lib. 10. Confes. cap. 33., ait *voluptates aurium tenacius me implicaverant, & subjugaverant.*

7 Prob. de sensu odoratus, nam Ezequiel. 8. dicitur: *ecce applicant rami ad naves suas: ergo & ego faciam in furore non parces oculus meus, nec miserebor.* Et Mag. Par. Aug. proxime cit. cap. 32. *de illecebra odorum non satago nimis: paratus etiam eis semper carere: sunt enim & ista plangenda tenebre.* Prob. de voluptatibus intellectus. Nam ad Roman. 10. *non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Et Eccles. 3. *altiora te, ne quaesieris.* Et 1. ad Corinth. cap. 8. *scientia inflat; charitas vero edifi-*

ficat. Tandem de voluntate constat; *quia passim in* Sac. Script. damnatur nimia ambitio, & desiderium honorum; imò iuxta Subt. Doct. ex luxuria spirituali, seu nimia, & excessiva voluptate sui (*quæ philantia dicitur*) peccavere Angeli: ergo temperantia respicit omnes voluptates non solum gustus, & tactus, sed & aliorum sensuum, & etiam spirituales.

8 Nec contra hoc facit, quod Philosoph. non agnovit temperantiam, nisi circa voluptates corporis: imò solum circa voluptates gustus, & tactus. Non facit, inquam; nam licet Philosoph. non agnoverit temperantiam in voluptatibus animæ, non sequitur, eam non dari; quia magis curare debemus, & melius sentire de virtutibus moralibus cum Christianis; quam cum Gentilibus. Præterquàm quod Philosoph. posuit temperantiam circa gustum, & tactum; quia est hæc magis nota; sed non quia circa alia delectabilia negaverit temperantiam.

9 Dices tamen contrā conclus.: temperantia respicit etiam dolores, & tristitias; ergo non solum omnes res concupiscibiles, ex quibus oritur voluptas, sunt objectum materiale re-

motum temperantiæ. Prob. antec. ex Philosoph. cit. aiente: *circa dolores autem, non ita ut in fortitudine, propter tolerantiam dicitur temperans, & intemperans, quia non tolerat*: ergo. Respondeo distinguendo antec.: temperantia respicit *indirecte secundario, & per accidens* dolores, & tristitias, conc. antec.: *directe formaliter, & per se*, nego antec. & consequ. Temperantia ergo respicit voluptates directe, & per se; & quia concupiscibilis nimis amat; ex consequenti nimis amat, & tristatur de illarum absentia; qua propter secundario dicitur intemperans ob hoc ratione doloris, & tristitiæ.

10 Dico 2.: objectum proximum temperantiæ sunt actus, seu voluptates, & delectationes erga objectum materiale remotum. Prob.: illud est objectum proximum temperantiæ, in quod immediate fertur virtus temperantiæ; sed virtus temperantiæ immediate fertur circa actus voluptatis, & delectationis concupiscibilis: ergo. Prob. min. virtus temperantiæ per se inclinat ad regulandos, seu ordinandos actus circa ea omnia objecta, erga quæ concupiscibilis deordinari potest, & ad moderandas passionem ipsius concupiscibilis: ergo &c.

Di-

11. Dices contra: voluptates, & delectationes sunt passionibus ortæ ex conjunctione potentie cum objecto amato; sed passionibus nequeunt esse obiectum virtutis: ergo nec actus voluptatis, & delectationis. Prob. min.: passionibus resultant independentes à voluntate, & ratione; nam sunt motus naturales naturaliter resultantes, ita ut voluntas non possit impedire talem resultantiam: ergo. Resp. disting. mai.: voluptates, & delectationes *primò primè* resultantes in sensu, sunt passionibus &c., conc. mai.; voluptates, & delectationes *subsecutæ* in voluntate, nego mai., & concess. min.; eisdem terminis distinguitur maior probationis, & negatur conseq. Itaque temperantia virtus non respicit voluptates externas sensuum, nisi remoré, & indirectè, sed respicit internas voluntatis, & illas moderare debet removendo causas earum, eo modo, quo dicat ratio, ad hoc ut non excedant modum rationis.

12. Dico 3.: obiectum formale temperantiæ est honestas particularis, & specialis reperta in moderatione prædictorum actuum, & passionum. Est communis, & prob.: illud est obiectum specificativum tempe-

rantia, per quod talis virtus distinguitur à reliquis virtutibus cardinalibus; & in quo conveniunt omnes virtutes, quæ ad speciem temperantiæ reducuntur; sed huiusmodi obiectum est specialis honestas reperta in moderatione actuum, & passionum concupiscibilis: ergo talis honestas erit obiectum formale virtutis temperantiæ.

13. Dubitabit 3.: quænam sint species temperantiæ? Aliqui Theologi numerant 25. species temperantiæ. Alij pauciores. Nos breviter principiores, virtutibusque eis opposita perstringemus. Prima ergo est *studiositas*, & est habitus inclinans ad moderandum appetitum, seu aviditatem sciendi, secundum rectam rationem. Huius virtuti opponitur per excessum nimia *curiositas* sciendi, seu plusquam oportet. Per defectum vero opponitur *negligentia* sciendi, quod sciendi oportet.

14. Secunda species est *Philantia*, hoc est, habitus inclinans ad moderandum amorem erga se ipsum secundum rectam rationem. Vitium oppositum philantiæ per excessum est amor proprius sui immoderatus; quodque à N. Subt. Doct. vocatur *luxuria spiritualis* in Angelo.

Vitium per defectum oppositum est *odium* nimium ipsius personæ. Tertia species est *humilitas*, & est habitus inclinans in contemptu propriæ excellentiæ dictato secundum rectam rationem. Vitium per excessum oppositum humilitati est *superbia*, qua quis nimis se extollit. Per defectum vero est *abjectio* nimia sui ipsius, ut dum quis abjicit honorem debitum dignitati, & officio, quod possidet.

15 Quarta species temperantiæ, est *abstinentia*, seu *sobrietas*, & est habitus moderativus appetitus circa cibum, & potum secundum rectam rationem. Sed nota, quod abstinentia à cibo, & abstinentia à potu sunt quasi speciei distinctæ; nam circa ipsas sunt diversa præcepta, diversæque difficultates superandæ; quare in probabiliori sententia exprimendum est in confessione: an in cibo, an vero in potu deliquerit? Vitium contra abstinentiam per excessum est *Gula*: per defectum vero est immoderata abstinentia, qua subtrahitur corpori necessarium ad conservationem vitæ, & salutis.

16 Quinta species temperantiæ est *castitas*, & est habitus moderativus appetitus cir-

ca venerea: Et est triplex *virginalis*, inclinans ad servandam integritatem, necdum corporis, sed etiam mentis, per exclusionem omnis actus venerei, necdum externi, sed etiam interni, & affectivi circa venerea. *Viidualis*, quæ inclinatur ad abstinendum ab omni actu, & affectu venereo post dissolutum matrimonium. *Conjugalis*, quæ etsi permittat utrumque venereorum inter coniuges, inclinatur vero ad moderandum appetitum circa permissa ipsis coniugibus, & ad abstinendum ab actu, & affectu venereo cum omni alia Persona. Castitati opponitur per excessum *luxuria*, cuius sunt septem species videndæ apud Summistas. Per defectum vero non est vitium oppositum, nec virginali, nec viiduali; conjugali vero potest assignari, scilicet, *negatio debiti* alicui ex consortibus iulle petenti, si non adest iusta causa ex parte alterius.

17 Sexta species temperantiæ est *Entropelia* hoc est, bona conuersatio, seu urbanitas, & est habitus moderativus appetitus circa dicta, aut facta iucunda, faceta, & iocosa, quibus animus recreatur iuxta regulam rectæ rationis. Vitium oppositum *Entropelia* est per excessum

scur-

scurrilitas, & *multiloquium*; per defectum vero est *rusticitas*, & *aggressitas*. Septima species est *modestia*, & est virtus inclinans ad servandum modum secundum rectam rationem in verbis, & motibus externis. Unde bene dicitur, *modestia à retione modi*. Unde vitium per excessum oppositum est *immodestia* positiva, quæ non servat debitum modum nec in externis factis, nec in incessu, nec in gestibus, nec in modo loquendi; sed propositum in his omnibus exceditur. Per defectum vero est quando deficit ab his omnibus.

18 Octava species est *mansuetudo*, & est habitus inclinans ad imperturbabiliter ferendum, aut suslinendam præcisè malum secundum rectam rationem. Unde hæc virtus distinguitur à mansuetudine prout ab aliquibus ponitur species iustitiæ, & à fortitudine prout partem irascibilem respicit. Virtus opposita mansuetudini per excessum dicitur *acerbitas*; per defectum autem nominari potest *segnities*, seu *stoliditas*. Unde extremum per excessum evenit, cum irascimur pro his, aut de quibus, aut quando, aut contra eos, & quandiu non oportet. Per defectum vero, quando silemus, aut dissimu-

lamus eos, quos non oportet simulare.

19 Tandem inter species temperantiæ ponitur ab aliquibus, *ornatus*; & est virtus inclinans ad servandam mediocritatem; seu est moderati-va appetitus circa exteriorem cultum, tum corporis, tum domorum iuxta uniuscuiusque conditionem, & statum. Virium oppositum per excessum *ornatus*, dicitur *luxus*: per defectum vero appellatur *sordities*. Unde mediocritas huius virtutis sumenda est, & firmanda ex conditione, & statu Personæ: ex consuetudine aliorum prudentum similis conditionis & status: ac tandem ex circumstantiis occurrentibus. Alia erga divisiones harum virtutum vide in N. Laurea hic.

QUÆST. SEXTA, & ultima.

An dona; & fructus Spiritus Sancti: atque etiam beatitudines sint habitus distincti à virtutibus Theologicis, & moralibus?

I Noster Subt. Doct. in 3. dist. 34. infra, vul-
liri 2 chra-

chaque tradit de donis, fructibus Spiritus Sancti, atque etiam de beatitudinibus; quod & nos exequemur in hac quest. per triplicem conclusionem. Sed ante resolutionem nota, quod septem dona Spiritus Sancti nobis innotescunt ex Sac. Script. maxime ex cap. 11. Itia, scilicet, *sapientia, intellectus, consilium, fortitudo, scientia, pietas, & timor Dei*. De his ergo quaeritur 1., an sint habitus distincti à virtutibus theologicis, & moralibus? includendo inter istas prudentiam; cum sit regulativa, & directiva singularum, & per conformitatem cum recto dictamine prudentiæ, collituantur aliæ sub ratione virtutis moralis.

2. Notandum est simul quod fructus Spiritus Sancti duodecim numerantur ab Apost. cap. 5. Epist. ad Galat., scilicet, *charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, & castitas*. Et de his etiam quaeritur, an sint virtutes, an vero delectationes consequentes actus virtutum? Similiter ex Matthæo cap. 5. octo enumerantur beatitudines scilicet, *beati pauperes spiritu; beati mites; beati qui lugent; bea-*

ti, qui esuriunt, & sitiunt iustitiâ; beati misericordes; beati mundum corde; beati pacifici; & tandem beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. De quibus est dissidium apud D.D. an sint actus, vel habitus? & an à virtutibus distincti?

3. Circa quam triplicem difficultatem Thomistæ communiter tenent, dona Spiritus Sancti esse habitus, & virtutes distinctas à virtutibus tum theologicis, tum moralibus; Fructus Spiritus Sancti non esse habitus, sed actus seu operationes; & tandem beatitudines esse quidem habitus distinctos, necdum à virtutibus, sed etiam à donis. Angelicum Præceptorem communiter sequuntur Thomistæ, & quamplures ex Jesuitis. Per oppositum N. Subt. Doct. cit. in 3. dist. 34. tenet, Dona Spiritus Sancti, & beatitudines esse habitus indistinctos realiter, & essentialiter à virtutibus Cardinalibus, & Theologicis. Quoad fructus vero Spiritus Sancti tenet, quod quidam sunt virtutes; quidam vero sunt delectationes consecutæ ad actus. Subt. Doct. sequuntur quamplures Nominales, & communior pars Scotist. Per triplicem conclusionem hanc triplicem difficultatem resolvam. Sit ergo

Prima conclusio.

4. Dona Spiritus Sancti non sunt habitus distincti à virtutibus moralibus, & theologiceis; sed sunt ipsamet virtutes. Est Doctr. cit. probaturque 1. ex ipso. Non est necessitas ponendi plures habitus in Viatore, ut ipsum perficiant in ordine ad vitam æternam; præter habitus septem virtutum: ergo quia dona Spiritus Sancti non sunt habitus distincti &c. Prob. ant. per habitus septem virtutum sufficienter perficitur homo, ut vitam æternam assequatur: ergo non est &c. Prob. ant. omne objectum, circa quod debet perfici Viator, ejusque potentia in ordine ad vitam æternam, est Deus, & creatura; sed circa Deum sufficienter perficitur Viator, ejusque potentia tribus virtutibus theologiceis: & circa creaturam, per quatuor. Virtutes morales: ergo.

5. Prob. min. quoad 1. part.: Viator in iustitia constitutus, quoad intellectum sufficienter perficitur per fidem; quia intellectus Viatoris in ordine ad vitam æternam non tendit immediate in Deum, nisi cognitione fidei; nec de Deo, ut est ultimus finis supernatura-

lis, & auctor gratia, aliam cognitionem habemus Viatores, quam fidei; sed alias, circa Deum, ut immediate diligibilem in se, & propter se, sufficienter perficitur per charitatem: & tandem circa ipsum, ut bonum nobis, & prout est nostra beatitudo obiectiva, sufficienter perficitur per spem: ergo &c.

6. Prob. eadem min.

quoad 2. part.: circa creaturam intellectus viatoris sufficienter perficitur per prudentiam; quia prudentia est de omnibus agibilibus secundum omnem conditionem, & directiva, regulativaque totius honestatis, quæ apta est inesse actibus nostris in via; sed alias voluntas viatoris sufficienter perficitur per alias tres virtutes appetitivas; nam per iustitiam perficitur in ordine ad alterum volendo ipsi omne bonum, & nolendo ipsi malum: & in ordine ad se appetendo ordinatè sibi bonum, & nolendo malum, perficitur temperantia: & in ordine ad propellendum, vel non propellendum offendens perficitur fortitudo: ergo in ordine ad vitam æternam consequendam sufficienter perficitur homo tum virtutibus moralibus, tum Theologicis; & consequenter dona Spiritus Sancti non sunt ponendi habitus realiter distincti à septem virtutibus.

Pro.

7 Prob. 2. conclusio even-
tendo præcipuum fundamentum
contrariorum : ideo, juxta Con-
trarios, dona Spiritus Sancti sunt
habitus realiter distincti à virtu-
tibus moralibus, & theologicis;
quia per illa perficitur viator per
fectissimo modo ad recipiendum
instinctum specialem Spiritus
Sancti; sed hæc ratio nulla est;
ergo &c. Prob. min. : vel dona
sunt necessaria ad sic perficien-
dam perfectissimè potentiam pas-
sivam viatoris, ut recipiat mo-
tionem extraordinariam Spiritus
Sancti; vel ad perficiendam
potentiam activam, ad hoc, ut
mota extraordinaria motione
operetur instinctu Spiritus Sancti;
sed nec ad perficiendam poten-
tiam passivam, nec ad activam,
sunt necessaria dona, ut habi-
tus distincti à virtutibus: ergo. Min.
quoad 1. part. est incon-
cussa in doctrina Doct.
quia ex parte potentia passivæ
nulla requiritur dispositio in
potentia ad ullam formam super-
naturalem recipiendam: & quan-
do requireretur, sufficerent vir-
tutes morales, & theologicae.

8 Prob. min. quoad 2.
partem: potentia activa viatoris
per habitus infusos est constitu-
ta in ordine divino operativo,
& proportionata ad coagendum
modo divino, & supramodum
humanum: ergo non requirun-
tur talia dona. Antec. constat;

quia si per solum auxilium ele-
vatur potentia naturalis ad ac-
tus supernaturales, qui sunt præ-
via dispositio ad recipiendos ha-
bitus infusos ab adultis; à for-
ri per habitus infusos constitue-
tur potentia, & elevabitur in
ordine divino ad operandum cum
extraordinaria motione Spiritus
Sancti actus ordinis divini excel-
lentissimi; & consequenter ad
hoc non sunt necessarij habitus
realiter distincti, scilicet, dona
Spiritus Sancti.

9 Confirmatur, & impug-
natur amplius fundamentum Tho-
mistarum: si dona Spiritus Sanc-
ti, ut habitus realiter distincti à
virtutibus theologicis, perfice-
rent viatorem, ut perfectiori, &
excellentiore modo moveretur à
Spiritu Sancto, & sic excellen-
tiori modo operaretur; sequere-
tur, quod talia dona essent per-
fectiora, & altioris ordinis, quam
virtutes infusæ, & consequen-
ter, quàm charitas; sed hoc est
falsum; quia charitas est maior
omnium donorum: ergo. Maior
constat, quia ex eo inferunt Tho-
mistæ, quod virtutes infusæ sunt
perfectiores acquisitis; quia exi-
gunt perfectius movens; dispo-
nunt ad motionem excellentio-
rem, atque ad actus excellentio-
res eliciendos virtutes infusæ,
quàm acquisitæ: ergo hac eadem
ratione dona Spiritus Sancti erunt
per

perfectiora virtutibus infusis, & consequenter charitate.

10 Sed ut circa hoc omnis æquivocatio tollatur (in qua meo videri laborant Contrarii) notandum est, quod dum dicimus, quod virtutes morales, & theologicæ possunt perficere viatorem in ordine ad vitam æternam consequendam, loquimur de virtutibus habitualibus in gradu perfectissimo; nam prout sic possunt perficere viatorem tam in ordine, ad Deum, quam ad Creaturam, quantum perfici potest in via; in hoc enim sensu, loquitur Subt. Doct.; nam loquendo de Theologicis, inquit: *perficitur tribus virtutibus Theologicis: & hoc perfectissimè, quantum perfici potest, si illi tres habitus sint perfectissimi in suo genere.* Unde ratio Subt. Doct. non est diminuta, ut male ei imponit Caietanus.

Solvuntur argumenta contra istam conclusionem.

11 Arguitur 1. ex Div. Gregor. Mag., qui lib. 1. Moralium cap. 28. explicans verba Job.: *nati sunt ei septem filia:* Per septem Filios intelligit septem dona Spiritus Sancti. Per tres fi-

lias tres virtutes theologicas; & per quatuor angulos domus, quæ Filios oppreissit, intelligi quatuor virtutes Cardinales; huiusmodi expositio non subisteret, nisi admitteretur pluralitas specifica, & distinctio essentialis inter dona Spiritus Sancti, Virtutes Theologicas, & morales: ergo admittenda est. Resp. 1. negando min.; nam etsi admittatur talis expositio, non sequitur necessario aliqua distinctio talium virtutum inter se; siquidem consuetudo est S. S. P. P., eandem rem omnino indistinctam diversis nominibus appellare, & diversis rebus comparare.

12 Resp. 2. quod Div. Greg. non distinguit absolute septem dona a virtutibus theologicis, & moralibus in genere qualitatis, vel habitus ex natura rei, sed respective secundum diversas habitudines, aut connotata; nam prout sunt regulæ humanarum actionum dicuntur *virtutes*; prout autem regulant propter ultimum finem, dicuntur *dona*. Unde per ordinem ad perfectiores actus, & excellentiorem modum operandi, ac superiora principia in ordine ad tales actus dicuntur dona quoad modum distincta a virtutibus; non vero quoad entitatem.

Preterquamquod in hac materia S. S. P. P. non cogitabant de distinctione, aut indistinctione donorum à virtutibus. Unde non est cur in hoc multum immoremur.

13. Arguitur 2. : Philosoph. 7. Ethic. supra virtutem communem ponit virtutem heroicam constituentem hominem in esse divino; sed per virtutem heroicam intelliguntur dona: ergo hæc sunt distincta à virtutibus. Resp. cum Doctore cit. in fine, Aristotelem numquam dixisse virtutem communem, & heroicam importare habitus specificè, & essentialiter diversos, imò oppositum; quia potius dixit esse eundem habitum in esse imperfecto, & perfecto; prout in perfectissimo gradu denominatur *donum*; prout in perfecto vero, aut in imperfecto denominantur merè virtutes morales, quas tantummodo potuit agnoscere Philosophus. Unde ut per sæpe monui, in hac materia non est multum adherendum dictis Philosophorum.

14. Arguitur 3. : septem dona Spiritus Sancti fuerunt in Christo Domino; sed in Christo Domino non fuit fides, & spes: ergo, quia hæc dona sunt distincta à virtutibus theologicis, &

moralibus. Resp. conc. mai. disting. min.: sed in Christo non fuit fides, nec spes quoad *imperfectiorem obscuritatis, & absentiae*, conc. min.; quoad *rationem habitus, & perfectionem*, nego min. & conseq. Dona ergo fuerunt Christo Domino communicata, non secundum eandem rationem, ac nobis, sed longe perfectiori, & eminentiori modo. Quare licet in Christo non fuerit fides, nec spes secundum conceptum imperfectum obscuritatis, fuerunt tamen eminentissime; quia sine obscuritate, & absentia, quibus nos cognoscimus, & speramus in via, habuit Christus Dominus perfectiori, & excellentiori modo dona fidei, & spei.

15. Arguitur 4. : dona Spiritus Sancti sunt virtutes per se infusæ; sed iuxta nos Disp. 4. non dantur virtutes morales per se infusæ: ergo quia dona Spiritus Sancti sunt habitus realiter distincti à virtutibus moralibus. Respondeo, disting. mai.: dona Spiritus Sancti sunt virtutes per se infusæ, *in quantum sunt à Deo donata*, conc. mai.: per se infusæ *infusione proprie, & rigurose sumpta*, sicut sunt virtutes theologicæ, nego maiorem. Et concess. min. nego conseq. Itaque dona Spiritus

tus Sancti donantur à Deo, sed non propriè infunduntur; alias omnibus, & singulis donarentur, dum infunduntur virtutes theologicæ, quod non conceditur. Deinde, etsi virtutes morales non sint per se infusæ, possunt tamen per accidens infundi.

16 Arguitur ultimo: virtutes, & habitus specificantur per actus: & sic secundum diversitatem actuum, diversi habitus, seu virtutes assignari debent; sed dona Spiritus Sancti, & virtutes morales habent actus omnino diversos: ergo. Prob. min.: actus virtutum proveniunt ab illis secundum regulam rationis, ac prudentiæ humanæ, si sunt naturales: vel prudentiæ infusæ, si sunt supernaturales; sed actus donorum non procedunt ab ipsis nec secundum prudentiā humanā, nec secundum infusam, sed ex specialissimo instinctu Spiritus Sancti moventis ad ipsos, ut constat in exemplis Samsonis, Eleazari, aliorumque Martyrum se voluntariè morti tradentium: ergo.

17 Resp. omissa mai. neg. min. loquendo de diversitate specifica, & essentiali. Ad probat. nego minorem, quia etiam actus virtutum cadunt sub motione divina, & perficiunt hominem secundum divi-

num instinctum in ordine ad ultimum finem. Et hoc convenit actibus virtutum theologicarum ex se, & ex proprio genere; actibus vero moralium, quatenus elewantur per virtutes theologicas; sic enim ipsæ constituunt hominem sub speciali assistentia Spiritus Sancti. Deinde extraordinariæ, & speciales motiones Spiritus Sancti ad tales speciales actus donorum requiruntur, ut constet de eorum licentia, & permissione. Attamen supposita tali licentia, & permissione non minus pertinent tales actus essentialiter ad species virtutum, quàm alij actus ordinarij: & ideo pro eis non est ponendus novus habitus essentialiter distinctus à virtutibus, theologicis, & moralibus.

Secunda conclusio.

18 Fructus Spir. Sancti, quidam sunt virtutes; quidam vero sunt delectationes consequentes actus virtutum. Hæc conclusio est expressa N. Subt. Doct. in 3. distinct. 34. num. 20. ubi ait: *de fructibus dico, quod quidam illorum sunt virtutes, secundum illam regulam, secundum quam enumerata sunt in illo septenario; quidam autem sunt species virtutum*

Kkkk

ibi

dem enumeratarum: & quidam
neque sic, neque sic, sed delecta-
tiones consequentes actus. Hæc
Subr. Doct. Et quidem hæc con-
clusio melius probari non po-
test, quam reducendo cum ip-
somet Subr. Doct. tales fructus
ad aliquam ex septem virtu-
tibus theologicis, & moralibus,
quod sequendo ejus vestigia, sic

19 Ostendo: primus
fructus est *charitas*; & hic re-
ducitur ad ipsum habitum cha-
ritatis, qui est principalior ex
virtutibus theologicis. Secundus
Fructus est *gaudium*; & hoc, ait
Subr. Doct., est delectatio con-
comitans, vel consequens actum
charitatis, qui est omnium
perfectissimus, quoque unum
summo bono; quare merito po-
nitur immediate post charita-
tem. Tertius est *pax*, & hic Fruc-
tus, ait Doct., potest dici de-
lectatio, vel potius securitas ha-
bendi objectum sine repugnan-
tia; ex quaque securitate sequi-
tur delectatio. Sed nota, quod
securitas huius fructus in via
ad summum potest esse mora-
lis ex probabilibus conjecturis,
ut ex testimonio conscientie,
nisi adsit specialis Dei. revelatio.

20 Quartus Fructus
est *patientia*, quæque, ex dictis
quæst. 4. huius, reducitur ad

fortitudinem, ut potè perfec-
tissima species ipsius. Quintus
Fructus est *benignitas*, & benigni-
tatem enumerat Subr. Doct. in-
ter species iustitiæ; quæ etiam ad
temperantiam pertinet. Sextus
Fructus est *bonitas*; per bonita-
tē intelligitur iuxta Doct.
misericordia: ratio est; quia bo-
nus communiter dicitur, qui
se communicat proximo, &
licet plures sint species virtu-
tum, quibus potest quis se com-
municare proximo, hoc prin-
cipaliter efficit per misericor-
diam; unde ad ipsam rectè re-
ducitur bonitas.

21 Septimus Fructus
est *longanimitas*, & hæc, ait
Doct., reducitur ad virtutem
spei; quare dicit: unde legitur
de Patriarchis: *longanimes in
spe: quasi in longum animosè spec-
tantes*. Octavus est *mansuetudo*:
& hæc potest esse species, aut
iustitiæ, aut fortitudinis, aut
temperantiæ. Sed Subr. Doct.
in præsentia docet, per mansue-
tudinem specialiter exprimi obe-
dientiam, quæ est species iusti-
tiæ; quia mansuetus est, qui exe-
quitur iniuncta, seu præcepta
sine murmure, & resistentia. No-
nus Fructus est *fides*, & hic
est idem cum virtutē theolo-
gica fidei. Decimus Fructus est
modestia, quæ ad prudentiam

reduci debet; cum invenire modum in actionibus sit proprium prudentiæ. Sed, si mavis, prout dixi, quæst. antec. ad temperantiam attinet; quia inclinare ad modum inventum, & præfixum per prudentiam proprium est temperantiæ.

22 Undecimus est continentia, quæ est species temperantiæ prout hæc est circa quæcunque delectabilia. Duodecimus tadem est Castitas, quæ etiam est species temperantiæ, prout hæc inclinatur ad moderanda venerea. Ut hæc omnia melius intelligantur, recolenda sunt quæ diximus tribus quæstionibus antec. agendo de speciebus trium virtutum moralium appetitivarum: ex quibus omnibus infero: ergo duodecim fructus Spiritus Sancti (excepto gaudio) & pace, qui sunt delectationes subsequente ad charitatem) omnes alii ad aliquam ex virtutibus, sive theologicis, sive moralibus reducuntur; & consequenter non sunt habitus realiter distincti ab ipsis.

23 Dices 1. contra hoc: non est idem numerus virtutum, & fructuum: ergo non sunt idem habitus. Resp. 1. negando consequent. quia nec PP. eundem numerum ponunt uniformiter; maxime in beatitudinibus: Imo Lucas posuit quatuor, ubi Mat-

thæus posuit octo. Respondeo 2. & melius, cum Subr. Doct. negando antec.; quia septem virtutes non sunt species infimæ, sed subalternæ; unde maior numerus fructuum quam optimè contineri potest sub septem virtutibus semel ac istæ sint species subalternæ.

24 Dices 2. : Fructus non sunt habitus: ergo non sunt idem cum virtutibus. Prob. antec. Fructus sunt actus, seu operationes: ergo non sunt habitus. Prob. antec.; nam Matthæi cap. 7. dicitur: à fructibus eorum cognoscetis eos: non potest arbor bona malos fructus facere: ergo hic per fructus intelliguntur opera, & actus, & consequenter &c. Respond. neg. antec. & antec. probationis. Ad probat. dico, quod in præfato textu solum metaphoricè significantur opera bona externa per fructus; quia significantur opera, per quæ nos in hoc statu possumus discernere inter bonos, & malos; unde illa opera dicuntur fructus; per modum signi; verubtamen, nec ipsa opera externa, nec interna sunt fructus Spiritus Sancti, quos Apostolus enumerat; cum ipsa nomina, quibus fructus exprimuntur, potius habitus, & delectationes significant, quam actus. Præterquamquod: si essent actus nullus posset dici habere

624 De virtutibus Moralibus, & Donis.

fructum Spiritus Sancti, nisi quando eliceret actum illorum; sed hoc nequit dici: ergo quia fructus Spiritus Sancti non in actu, sed in habitu consistunt.

25 Tertia conclusio: octo beatitudines enumeratæ à Matthæo cap. 5. sunt habitus, & non actus, indistinctive à virtutibus theologicis, & moralibus appetitivis. Hæc conclusio quoad 1. part. est contra Angelicum Præcept. 1.2æ. quæst. 69. artic. 1., ubi allerit, beatitudines esse actus virtutum, & donorum. Quoad 2. vero partem videtur contra Seraphicum Doct. in 3. dist. 34. artic. 1. quæst. 1., ubi censere videtur, beatitudines esse habitus, sed distinctos à donis, & virtutibus. Conclusio, prout iacet, est N. Doct. persæpe cit. in 3. num. 18, ubi ait: dico, quod *beatitudines, quas ponit Salvator Matthæi 5. sunt idem habitus cum habitibus virtutum, tamen aliquando nominantur species specialiores virtutum*: ergo iuxta Doct. beatitudines non sunt actus, sed habitus indistincti à virtutibus.

26 Prob. tamen conclusio quoad 1. part., scilicet, quod beatitudines non sint actus: Omnes actus, in quibus

collocantur beatitudines, præsupponunt habitus, & hoc maxime apud Thomistas, qui dicunt, tales actus esse ex virtutibus infusis; sed hoc ipso tales habitus, prout sunt principia tallum actuum, debent dici beatitudines: ergo quia istæ consistunt in habitibus. Prob. min.: qui habet habitum inclinantem ad patiendum actualiter, aut ad dandam eleemosynam, dicitur simpliciter patiens, & misericors, quamvis pro tunc nullum actum patientiæ actu eliciat, aut eleemosynam elargiatur; ergo dum aliquis dicitur beatus beatitudine alicuius virtutis, quæ habetur in via, id debet intelligi potius de beatitudine habituali, quam de actuali; & consequenter beatitudines potius in habitibus, quam in actibus consistunt.

27 Prob. 2. hæc pars conclusionis; illi, qui actu habent actus, per quos exprimuntur beatitudines, non solum denominantur actu beati transeunter, sed etiam permanent; si in accepta iustitia, seu in gratia permaneant; sed hæc denominatio permanenter nequit provenire ex eo, quod in actu habeant beatitudines; cum talis actus sit quid transiens: ergo talis denominatio de-

bet provenire ex eo, quod habitualiter habeat ipsamet beatitudines; & consequenter istæ in habitibus consistunt. Urgetur; quia cum in prima beatitudine dicitur, *beati pauperes*, non intelligitur actus aliquis, sed potius habitus inclinans ad divitias contemnendas; sed hoc idem intelligitur de cæteris beatitudinibus: ergo &c.

28 Prob. iam secunda pars conclusionis, scilicet, quod beatitudines sint habitus indistincti à virtutibus tum theologicis, tum moralibus. Et 1. probari potest eadem ratione, qua probata fuit prima conclusio à numero 4. huius; quia beatitudines versantur circa idem objectum materiale, & formale, circa quod versantur virtutes morales appetitivæ; sed habitus specificantur, ex diversitate, aut identitate objecti materialis, & formalis: ergo cum objectum tam materiale, quam formale beatitudinum sit idem ac objectum materiale, & formale virtutum moralium, & theologiarum, sequitur, quod sint. habitus indistincti.

29 Prob. min. & in simul conclusio, reducendo singulas beatitudines ad aliquam ex virtutibus, cum nostro Doct. cit.

Prima namque beatitudo est *beati pauperes spiritu*, & hæc reducitur, iuxta Doct., ex mente Mag. P. August. ad temperantiam. Secunda est: *beati mites*; & hæc beatitudo iuxta aliquos reducitur ad humilitatem etiam; sed Subr. Doct. non sumit hic præcise *mititatem*, prout dicit negativum non offendendi, sub qua ratione ad temperantiam pertinet; sed etiam accipit *mititatem*, in quantum per illud negativum significatur communicatio, qua quis se communicat proximo; sub quaque consideratione hæc beatitudo est species virtutis iustitiæ,

30 Tertia beatitudo est; *beati qui lugent*: Subr. Doct. sumit hic luctum pro desiderio eternorum, iuxta illud Psalm. 41.: *fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus.* Quare in hac acceptione sumpta hæc beatitudo pertinet ad virtutem theologiam spei; luctus enim est habitus desiderandi illud, hoc est, beatitudinem. Alijs intelligentijs sum solet hæc beatitudo; sed semper ad aliquam ex virtutibus appetitivis reducitur ab omnibus Theologis. Quarta beatitudo: *beati qui esuriunt, & sitiunt* inf.

iustitiam. Hæc esuries, & sities sumitur spiritualiter. Variant Theologi in assignanda specie virtutis, cui hæc beatitudo reducitur. Noster Doct. tenet, quod ad charitatem, qua diligimus Deum ipsum, & in cuius dilectione veram esuriem, & sitim patitur anima, juxta illud Psalm. 41. *sitivit anima mea ad Deum.* Et Eccles. 24: *qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibant me, adhuc sitient.*

31 Quarta beatitudo est, *beati misericordies*: & hæc, continetur sub virtute iustitiæ cardinalis, ut species ejus: nam est virtus, qua confertetur beneficium indigenti. Sexta beatitudo, *beati mundo corde.* Aliqui dicunt hanc beatitudinem esse carentiam omnis peccati; aut exercitium omnis virtutis. Noster autem Subt. Doct. ait, hanc munditiam cordis sumi pro castitate: *munditia enim cordis* (ait) *est immunitas voluntatis ab omni inordinata delectatione.* Et sic hæc virtutis temperantiæ species est. Septima beatitudo est: *beati pacifici*; unde idem est, ac *pax*: *pax quippe*, (ait Subt. Doct.) *servatur in hoc, quod presidens recte regit, & subditus obedit*: Quare hæc beatitudo ad species iustitiæ attinet.

32 Octava tandem, & ultima beatitudo est: *beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.* Hæc beatitudo communiter intelligitur de patientia, in persecutione, quæ est species fortitudinis; sed non de quacumque patientia, intelligenda est, sed de ea, quæ habetur propter iustitiam. Ex his ergo omnibus constat, quod octo beatitudines, de quibus in præsentem est sermo, si sumantur actualiter, non distinguuntur ab habitibus; si vero sumantur habitualiter, tunc non distinguuntur ab habitibus bene vero ab actibus virtutum. Qui plura circa explicationem Donorum, Fructuum Spiritus Sancti, ac octo beatitudinum desideraverit, legat N. Lychetum in Comentarijs Subt. Doct. super hanc distinct. 34. Tertijs, à num. 119, ubi varias, pulchrasque expositiones horum omnium inveniet; nos enim studuimus brevitati, & conformitati cum mente N. Doct.

Solvuntur argumenta contra primam partem huius conclusionis.

33 Arguitur I. ex Philof. 1. & 3. Ethic. ubi ex-
pres-

se tenet, quod beatitudo non consistit in habitu: ergo idem dicendum est de beatitudinibus viæ. Antec. constat; quia si beatitudo consisteret in habitu, dormiens ait Philosophus, esset felix, & beatus. Resp. 1. negando consequ. ; quia Philosoph. loquebatur de beatitudine ultima simpliciter, quæ non ordinatur ad aliam; & consequenter est actus; nam omnis habitus ordinatur ad actum; non autem loquebantur de beatitudinibus viæ, quæ iuxta omnes non sunt ultimata: & hoc siue consistant in actu, siue in habitu.

34 Respondeo 2. negando mai.; ad cuius probationem dico, quod potius fivet nobis, quam contrarijs. Ratio est; si dormiens possit dici felix, aut beatus, beatitudines non consisterent in actu, aut operatione, iuxta Philosoph.; sed certum est, quod dormiens non habens actu operationes, seu actus beatitudinum viæ, merito debet dici beatus, seu felix; maxime si dum vigilans exercuit frequenter operationes earum, & hoc etiam admittitur à Thomistis: ergo, quia istæ beatitudines non sunt collocandæ in actibus, seu operationibus, sed potius in habitibus consistunt.

35 Arguitur 2.: beatitudo Patriæ consistit in actu, siue intellectus, siue voluntatis, siue utriusque simul, iuxta diversitatem opinionum: ergo & beatitudines viæ debent consistere in actibus, & non in habitu. Respondeo negando consequentiam. Disparitas est; quia actus, in quo consistit beatitudo Patriæ, quicumque hic sit, est aliquid semper permanens; actus autem, in quo consisteret beatitudo viæ, non posset esse sic permanens; sed potest esse, qui dicitur beatus, sine illo longo tempore, proptereaque non est eadem ratio de beatitudine viæ, ac de beatitudine Patriæ; nam cum actus Patriæ permanens sit, tam visionis, quam fruitionis, potest, & debet in ipso permanenter consistere beatitudo Patriæ; secus vero dicendum est de actibus, & operationibus beatitudinum viæ, quæ cum transientes sint, nequeunt in ipsis permanenter existere beatitudines.

36 Arguitur 3.: beatitudo viæ est beatitudo in spe; sed hoc ipso nequit consistere in habitu: ergo &c. Prob. min.: beatitudo in spe est qua movetur homo ad beatitudinem ultimam Patriæ per actum actum ali-

aliquem heroicum ad assequendam ultimam beatitudinem in Patria, seu prout tales actus habent gradum eminentem perfectionis: ergo beatitudo in spe nequit consistere in actu, sed in habitu. Antec. constat; quia non dicitur beatus quilibet per quoscumque actus virtuosos, sed per excellentes, & heroicos; non enim quilibet liberalis dicitur beatus; sed ille qui est liberalis in gradu heroico, & excellenti. Conseq. etiam patet; quia non movetur quis ad talem beatitudinem in gradu heroico per habitum, sed per actum.

37 Respond. concess. mai. nego min.; ad probationem disting. ant.: beatitudo in spe est, qua movetur homo ad beatitudinem ultimam Patriæ per aliquem actum heroicum *causaliter*, & *efficienter*, conc. antec.; qua movetur *formaliter*, nego antec., & distingo conseq.: ergo beatitudo in spe nequit consistere in actu, sed in habitu *causaliter*, & *efficienter*, conc. conseq.: *formaliter*, & *intrinsecè*, nego conseq. Itaque verum est, quod per actus heroicos movetur homo ad assequendam beatitudinem Patriæ; ceterum ad istos actus inclinat habitus beatitudinis viæ, qui est causa ipsorum,

per ipsosque augetur, & est beatitudo viæ formaliter.

38 Arguitur ultimo: qui est beatus beatitudinibus viæ, vel in hac vita, vel in altera consequetur præmium particulare promissum a Christo Domino his beatitudinibus; sed hoc ipso nequeunt consistere in habitibus, sed in actibus: ergo &c. Prob. min.: si poneretur in homine omnes habitus viæ in suprema perfectione, nisi haberet actus secundos correspondentes talibus beatitudinibus; v. g. pati, aut velle contemnere honores, & divitias, non consequenter præmium particulare correspondens his beatitudinibus; quia præmium non correspondet habitibus sed actibus, in quibus stat ratio, meriti: ergo &c.: Confirmatur: etsi Parvulo infunderentur habitus perfectissimi patientiæ, misericordiæ &c.: imò etsi infunderentur Adulto; dummodo postea nullum eliceret actum, quamvis in gratia migraret, isti non essent beati in via; quia in Patria non haberent aliquod speciale præmium correspondens his beatitudinibus: ergo &c.

39 Resp. disting. mai.: qui est beatus beatitudinibus

vel in hac vita, vel in altera, consequetur primum particulare promissum a Christo Domino his beatitudinibus, *ut abstrahunt ab omni actu*, nego mai., imo, & suppositum; *ut connotant actum*, conc. mai., nego min. & conseq.: ad probat. conc. antec. & nego conseq. Itaque Christus Dominus dum promittit primum beatitudinibus, sumit beatitudines cum exercitio, non tamen prout abstrahunt ab actibus; sed ex hoc non sequitur, quod beatitudines consistant formaliter in exercitio, seu actibus, quod sic ostendo: virtutes morales consistunt in habitibus, & non in actibus: Idem dicendum est de theologicis, ut suis respective locis probavimus; virtutibus autem non correspondet primum, quin exerceantur per suos respective actus. Ita ergo pariter in praesenti: licet beatitudinibus non correspondeat primum sine exercitio suorum actuum, tamen in tali exercitio non stat formaliter beatitudo, sed in habitu inclinante ad tale exercitium.

40 Ad confirmationem nego antec.; quia sicut essent virtuosus, si ipsis infunderentur virtutes morales, quamvis primum illis non responderet

sine exercitio virtutum; sic similiter essent beati beatitudinibus via, etsi ex defectu exercitij non responderet illis in Patria speciale primum promissum beatitudinibus prout transeunt in actus suos.

41 Pro pleniori intelligentia omnium dictorum in ista quaest. notandum est, quod aliqua distinctio adstruenda est inter *Virtutes*, dona, fructus Spiritus Sancti, atque beatitudines. Ut enim nati sunt tendere in objectum cum debitis circumstantijs, & secundum rectam rationem, dicuntur *Virtutes*: ut constituuntur, & collocantur per gratiam specialem Dei in aliqua eminenti perfectione, dicuntur *dona*; & ut ita constituti inclinant in excellentes actus, quibus actibus promittitur a Christo Domino particulare primum, dicuntur *beatitudines*. Et tandem dicuntur *fructus* prout sequuntur gratiam adoptionis, & nati sunt causare delectationem mercedis suis actibus. Haec de Donis, Fructibus, beatitudinibusque sufficiant; imo & de virtutibus omnibus tum Moralibus, tum Theologicis. Dominus, & Rex virtutum his omnibus nos cumulet, & ornet in via, ut cum ipsis nos coronet in Patria. AMEN.

INDEX TRACT., DISPUT., QUÆSTT., ET
Sectionum, quæ in hoc Tomo octavo
continentur.

TRACT. IV. DE FIDE DIVINA.

- Disput. 1. De Fidei Divinæ objecto formali. fol. 2.
Quæst. 1. Quodnam sit objectum formale Fidei? f. 3.
Sect. 1. An Deus sub ratione Deitatis, & prout præscindit à veritate sit objectum formale fidei Divinæ? f. 4.
Sect. 2. An Divina revelatio sit objectum formale motivum fidei nostræ? f. 11.
Sect. 3. An Divina autoritas, prout explicat sapientiam, & veracitatem, sit objectum formale motivum nostræ fidei? f. 20.
Quæst. 2. Utrum Divina autoritas sit motivum intrinsecum actus fidei? f. 33.
Quæst. 3. Ex quo motivo fides assentiat ipsi Divine aut horitati? f. 39.
Quæst. 4. , & ultim. Ex quo motivo ducamur ad assensum Divinæ revelationis? f. 48.
Disp. 2. De Objecto materiali Fidei Divinæ. f. 64.
Quæst. 1. Quodnam sit objectum materiale fidei Divinæ? f. Ibid.
Quæst. 2. An omnia objecta credenda sufficienter contineantur in Symbolo Fidei? f. 70.
Quæst. 3. An revelata propositione universali, singulares sub ipsa contentæ sint de fide Divina; dum constant de certitudine continentia? f. 76.
Quæst. 4. An sit objectum materiale fidei hæc propositio: Clemens XIII. est versus Pontifex? f. 82.
Quæst. 5. An propositio, seu conclusio illata ex duabus præmissis de fide; vel ex una de fide, & alia evidenti naturaliter, sit etiam de fide? f. 97.
Quæst. 6. & ultim. An Canonizatio SS. sit objectum materiale fidei? f. 104.
Disp. 3. De Infallibilitate divini testimonij, fidei quæ divinæ. f. 111.

Quæst.

- Quæst. 1. An Deus possit fallere, vel mentiri? Ibid.
- Quæst. 2. An Deus possit infundere, actum, vel habitum erroris? f. 119.
- Quæst. 3. An fides divina possit subesse falso per se, vel per accidens? f. 128.
- Quæst. 4. & ultim. An Deus valeat facere miracula in confirmationem doctrinæ falsæ? f. 135.
- Disp. 4. De obscuritate fidei; eius quæ certitudine. f. 143.
- Quæst. 1. An cum evidentia in attestante possit stare fides meritoria, & obsequiosa? Ibid.
- Quæst. 1. An obscuritas rei revelata spectet ad rationem formalem fidei? f. 156.
- Quæst. 3. An fides, & Scientia possint esse simul de eodem obiecto? f. 160.
- Quæst. 4. An assensus fidei sit perfectior, & certior assensu Scientiarum naturalium? f. 174.
- Disput. 5. De credibilitate, & veritate mysteriorum nostræ fidei? f. 175.
- Quæst. 1. Proponuntur signa prudentis credibilitatis mysteriorum nostræ fidei. Ibid.
- Quæst. 2. An, & quomodo mysteria nostræ fidei sint credibilia? f. 182.
- Quæst. An, & quomodo mysteria nostræ fidei sint evidenter vera? f. 191.
- Quæst. 4. An in omnibus credentibus debeat precedere Iudicium evidens credibilitatis mysteriorum fidei? f. 196.
- Disp. 6. De propositione externa obiecti; de quæ pia motione voluntatis prærequiritis ad assensum fidei? f. 204.
- Quæst. 1. An, & quæ propositio obiecti externa sit necessaria ad fidem? Ibid.
- Quæst. 2. An ad assensum fidei sit necessaria pia motio positiva ex parte voluntatis? f. 207.
- Quæst. 3. An hæc pia affectio voluntatis ad credendum debeat esse supernaturalis? f. 223.
- Quæst. 4. An ad piam motionem voluntatis sit necessarius in ipsa aliquis habitus supernaturalis infusus? f. 227.
- Disput. 7. de Fide divina habituali. f. 231.
- Quæst. 1. An sit, quid sit fides habitualis Theologica? Ibid.
- Quæst.

- Quæst. 2. Ad quid sit necessaria fides habitualis infusa? f. 234.
- Quæst. 3. An aliquis possit certo cognoscere se habere fidem infusam? f. 236.
- Quæst. 4. An habitus fidei sit unus: & an practicus, vel speculativus? f. 234.
- Quæst. 5. An fides habitualis sit discursiva: & an distincta ab habitu Theologico? f. 247.
- Quæst. 6. De subiecto fidei habitualis infusæ. f. 252.
- Disput. 8. de fide divina actuali. f. 258.
- Quæst. 1. Quid, quoduplex que sit fides actualis? Ibid.
- Quæst. 2. An assensus fidei infusæ sit supernaturalis quoad substantiam? f. 260.
- Seçt. 1. In quo consistat supernaturalitas entis creati? f. 261.
- Seçt. 2. In qua resolvitur difficultas in Quæstione proposita f. 266.
- Quæst. 3. An posset dari assensus fidei naturalis acquisitæ circa obiectum tam materiale, quam finale fidei infusæ? f. 270.
- Disput. 9. de necessitate, obligatione, & confessione externa fidei. f. 279.
- Quæst. 1. An fides fuerit necessaria ad salutem, & justificationem omni tempore? Ibid.
- Quæst. 2. de quibus mysterijs sit necessaria necessitate medijs ad salutem fides supernaturalis explicita? f. 282.
- Quæst. 3. de obligatione orta ex præcepto circa mysteria nostre fidei. f. 292.
- Quæst. 4. de obligatione confitendi fidem externæ. f. 296.
- Disput. 10. de regula visibili fidei divinæ. f. 303.
- Quæst. 1. An sit necessaria in Ecclesia Dei infallibilis, & sensibilis regula fidei: an una, vel plures: quænam quæ hæ sint? f. Ibid.
- Quæst. 2. An summus Pontifex sit regula animata infallibilis fidei? f. 314.
- Quæst. 3. An summus Pontifex adhuc ut persona particularis, possit esse formaliter hæreticus? f. 320.
- TRACT. V. DE VIRTUTE THEOLOGICA SPEI. f. 337.
- Disput. 1. de Essentia, existentia, & necessitate spei habituales. f. Ibid.
- Quæst.

- Quæst. 1. Quid, & quotuplex sit spes Theologica? Ibid.
- Quæst. 2. An spes habitualis infusa sit simpliciter necessaria? f. 339.
- Quæst. 3. An spes sit virtus Theologica, distincta quæ à fide, & Charitate? f. 343.
- Quæst. 4. Ad quam potentiam pertineat spes? f. 350.
- Quæst. 5. & ultim. An, & quomodo spes infusa sit certa? f. 352.
- Disput. 2. de objecto tam materiali, quam formali spei Theologica. f. 355.
- Quæst. 1. Quodnam sit objectum materiale virtutis spei? Ibid.
- Quæst. 2. Quodnam sit objectum formale virtutis spei? f. 362.
- Quæst. 3. An beatitudo aliena sit objectum materiale spei propria? f. 359.
- Disput. 3. de Spe actuali, eius quæ actibus, & obligatione. f. 337.
- Quæst. 1. In quo actu voluntatis consistat formaliter actus spei? Ibid.
- Quæst. 2. An actus spei procedat à voluntate ut concupiscibili, vel ut irascibili? f. 376.
- Quæst. 3. An sit actus spei supernaturalis operari intuitu retributionis eternæ? f. 379.
- Quæst. 4. An, & qualis timor sit actus spei supernaturalis? f. 382.
- Quæst. 5. & ultim. An: quomodo: quo quæ tempore obligent actus spei supernaturalis? f. 386.
- Disput. 4. De subiecto spei theologicæ. f. 383.
- Disput. 4. de subiecto spei theologicæ. f. 387.
- Quæst. 1. In quibus viatoribus sit spes theologica? Ibid.
- Quæst. 2. An in Beatis detur spes theologica? f. 390.
- Disput. 5. & ultim. de Vitijs spei oppositis. f. 339.
- Quæst. 1. Quid, quale quæ peccatum sit præsumptio? Ibid.
- Quæst. 2. Quid sit desperatio? f. 401.
- Quæst. 3. & ultim. An casu, quo Deus alicui revelaret suam æternam damnationem, posset talis homo licite desperare de sua salute? f. 404.
- Sect. 1. An Deus possit alicui revelare suam æternam damnationem? Ibid.
- Sect. 2. Quid in hoc casu talis homo facere posset, & deberet? f. 411.
- TRACTAT. VI. De charitate theologica. f. 422.
- Disput. 1. de Charitate habituali. Ibid.
- Quæst. 1. An sit, & quid sit charitas habitualis theologica? Ibid.
- Quæst. 2. An præter charitatem infusam admittenda sit charitas

- tas acquisita nostris actibus? f. 427.
- Quæst. 3. Ad quid requiritur habitus infusus charitatis? f. 438.
- Quæst. 4. An charitas sit perfectissima virtus, forma quæ aliarum virtutum? f. 441.
- Quæst. 5. An inter Deum, & homines detur vera, & mutua amicitia; & hæc sit Charitas? f. 446.
- Quæst. 6. In qua solvuntur difficultates de augmento, & diminutione charitatis habitualis. f. 453.
- Quæst. 7. & ultim. An gratia, & charitas creata formaliter ex natura rei distinguantur? f. 461.
- Notantur aliquæ difficultates huius disputationis alibi iam discussæ. f. 466.
- Disput. 2. de charitate divina actuali. f. 467.
- Quæst. 1. Quid, quotuplex quæ sit charitas actualis? Ibid.
- Quæst. 2. An eodem actu charitatis, quo diligitur Deus, diligatur & proximus? f. 469.
- Quæst. 3. An actus charitatis vig, & Patriæ specificè distinguantur? f. 478.
- Disput. 3. de obiecto tam formali, quam materiali charitatis. f. 486.
- Quæst. 1. Quodnam sit obiectum formale motivum charitatis Theologicæ? Ibid.
- Quæst. 2. Quodnam sit obiectum materiale tam primum, quam secundarium charitatis? f. 500.
- Quæst. 3. An sit; qualis quæ sit ordo servandus inter obiecta materialia charitatis? f. 504.
- Disput. 4. De præcepto Charitatis. f. 508.
- Quæst. 1. An ex præcepto speciali charitatis Deus diligendus sit super omnia; & quando? Ibid.
- Quæst. 2. An, & quale præceptum detur diligendi proximum, maxime inimicos? f. 520.
- Disput. 5. & ultim. De vitijs, & peccatis contra charitatem. f. 524.
- Quæst. 1. An sit possibile odium Dei? Ibid.
- Quæst. 2. An omne odium proximi sit peccatum? f. 527.
- Quæst. 3. & ultim. de alijs vitijs charitati oppositis. f. 530.
- TRACTAT. VII. & ultim. De Virtutibus Moralibus, & Donis. f. 536.
- Disputat. 1. de virtutibus moralibus in communi. Ibid.
- Quæst.

- Quæst. 1. Quid, quotuplex què sit virtus moralis, & in quo formaliter consistat? Ibid.
- Quæst. 2. An virtutes morales consistant in medio, & quomodo? f. 542.
- Quæst. 3. An virtus aliqua moralis sit ponenda in appetitu sensitivo, vel omnes sint in intellectu, & voluntate? f. 547.
- Quæst. 4. An virtutes morales sint per se infusæ? f. 555.
- Quæst. 5. Quomodo virtutes morales sint connexæ tam inter se, quàm cum Theologicis: & etiam cum Prudentia? f. 563.
- Disput. 2. de virtutibus Cardinalibus in particulari. f. 574.
- Quæst. 1. Quot sit virtutes Cardinales? Ibid.
- Quæst. 2. In qua agitur de Prudentia, prima virtute. f. 576.
- Quæst. 3. In qua de Iustitia prima virtute appetitiva agitur. f. 591.
- Quæst. 4. Proponuntur difficultates virtutis fortitudinis. f. 602.
- Quæst. 5. de virtute Temperantiæ. f. 609.
- Quæst. 6. & ultim. An Dona, & Fructus Spiritus Sancti. atque etiam Beatitudines sint habitus distincti à virtutibus Theologicis, & moralibus? f. 615.

FINIS INDICIS, ET OPERIS.

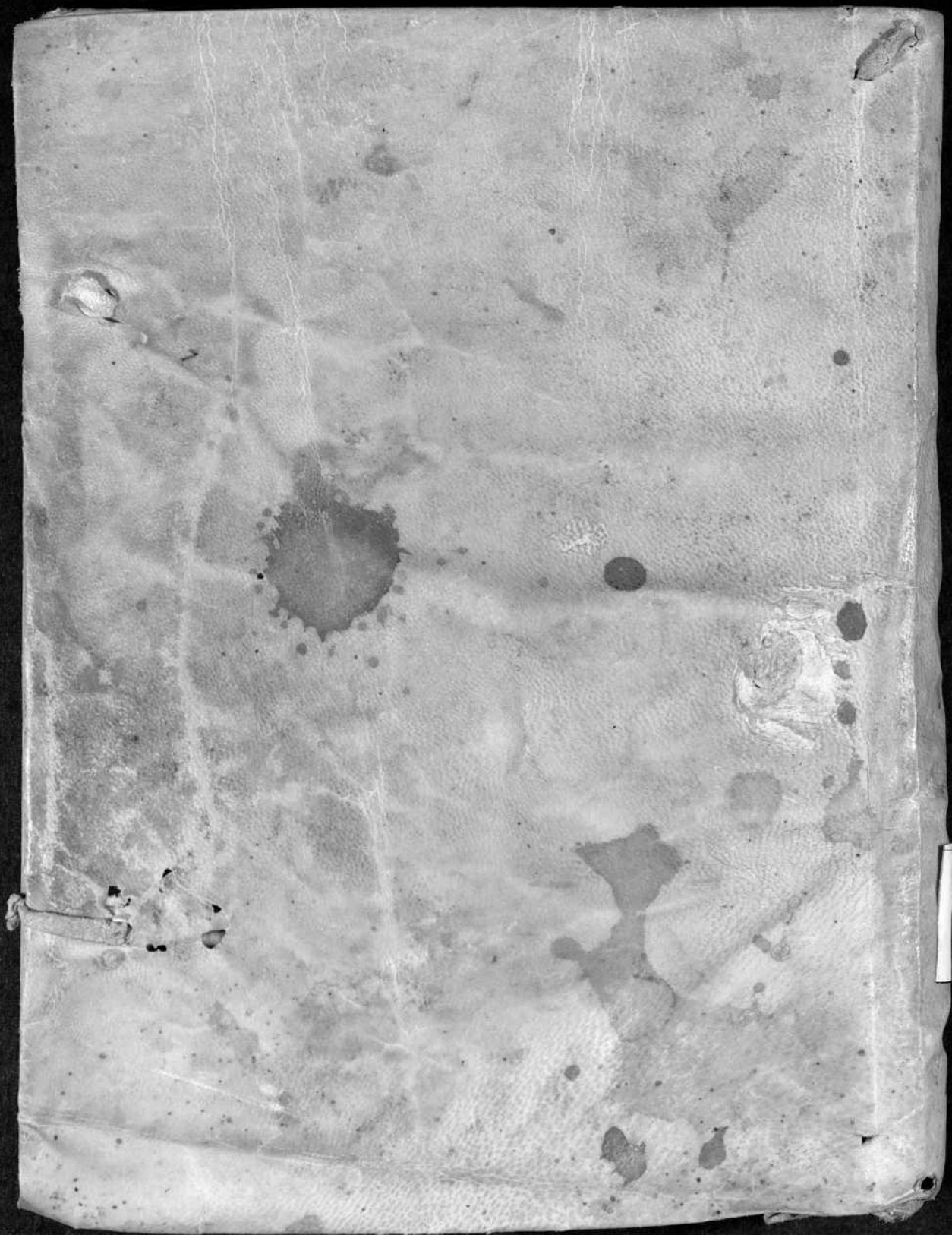
FINIS INDICIS, ET OPERIS.

- Quest. 1. Quid, proutque dicitur virtus moralis & in quo
formaliter consistit? f. 141.
- Quest. 2. An virtutes morales consistant in medio, & quo
modo? f. 142.
- Quest. 3. An virtutes morales sit bonum in appetitu
sensitivo, vel rationis sit in intellectu, & voluntate? f. 143.
- Quest. 4. An virtutes morales sint per se inchoate?
f. 144.
- Quest. 5. Quomodo virtutes morales sint connecte tam inter
se, quam cum Theologicis: & etiam cum P. cardinalibus? f. 145.
- Disput. 2. de virtutibus Cardinalibus in particulari.
f. 146.
- Quest. 1. Quot in virtutes Cardinales?
f. 147.
- Quest. 2. In qua agitur de Prudentia, prima virtute.
f. 148.
- Quest. 3. In qua de Iustitia, prima virtute appetitiva agitur.
f. 149.
- Quest. 4. Proponuntur divites virtutes fortitudinis.
f. 150.
- Quest. 5. de virtute Temperantiae.
f. 151.
- Quest. 6. de virtute Audacia, & timore.
f. 152.
- Quest. 7. de virtute Magnanimitate, & modum.
f. 153.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆ
ಅಧ್ಯಾಯ ೧೨
ಅರಣ್ಯಕ

360

